تهذيب كتاب

مشارع الأشواق إلى مصارع العشاق

(في الجهاد وفضائله)

پښتو

للامام

العالم المجاهد الشهيد احمد بن ابراهيم النحاس الدمشقي الدمياطي

هذبه وانتقاه

الدكتور صلاح عبد الفتاح الخالد

وترجمه الى لغة البشتو

سيف الاسلام "دريزي"

البلاغ خپرندوی مرکز

hedayatdarulelme.com ،دارالكتب الإسلامية

تهـذيـب كتاب
مشارع الاشواق إلى
مصـارع العشاق
في فضائل الجهاد
(پښتـــــو)

تهذيب كتاب

مشارع الأشواق إلى مصارع العشاق

في فضائل الجهاد

پښتو

للإمام

العالم المجاهد الشهيد أحمد بن إبراهيم النحاس الدمشقي المياطى

هذبه وانتقاه

الدكتور صلاح عبد الفتاح الخالد

و ترجمه الى لغة البشتو

سيف الاسلام "دريزى"

البلاغ خپرندوى مركز

د کتاب مشخصات

نوم: تهـــذيـــب كـتــــاب مشـــارع الاشـــواق الـــیٰ مـصـــارع الـــعـشــــاق فـــی فـــضـــائــــل الـــجـهــــاد پښتـــو

مؤلف: العـالـم الـمـجـاهـد الشهيـد أحـمـد بن إبراهيم النحاس الـدمشـقـی الـمياطی

مهذب: الدكتور صلاح عبد الفتاح الخالدی

مترجم: سيف الإسلام "دريزی"

کمپوزر: عبد الشافي

خپرندوی: البلاغ خپرندوی مرکز

چاپ وار: لومړی

چاپ شمېر: ۲۰۰۰ټوکه

چاپ کال: ۱٤۲۸ هجري قمري

بسم الله الرحمن الرحيم

البلاغ

خپرندوی مرکز

وياړي چې په لومړي ځل د اسلام د لاري د يوه ستر مجاهد عالم شهيد أحمد بن ابراهيم الدمشقی المياطی د مشهور جهادی کتاب مشارع الاشواق الی مصارع العشاق فی فضائل الجهاد د تهذيب پښتو ترجمه په روانه ژبه کتې مټ بې له کوم بدلون نه تاسو ته وړاندې کوي او په دې هم وياړي چې د داسې يوې سترې ليکنې ترجمه يې د کار پيلامه شوه

البلاغ

خپرندوی مرکز

يو ازاد اسلامي خپرندوی مرکز دی. د اسلامي کتابونو چاپ، نشر، توزيع او ترجمه يې اساسي دندې دي

البلاغ

خپرندوی مرکز

د دې ترجمې په تصحيح کې د ښاغلي مولوي صبغت الله "صادق" ښاغلي مولوي نور الله "وفا" او ښاغلي مولوي اصحاب الدين هڅې ستايي او له لوی الله نه ورته د دارينو سعادت او کاميابي غواړي

د البلاغ خپرندوی مرکز خادم

عبد الله "مجاهد"

بسم الله الرحمن الرحيم

دژباړن سریزه

داسلام په سپیڅلي دین کې جهاد داسې یو روښان حقیقت دی چې هیڅ مسلمان ترینه سترګې نشي پټولی ، الله جل جلاله پخپل کتاب قران کریم کې دکفر او ظلم په خلاف دقتال او جهاد کولوتاکید کړیدی ، او مسلمانانو ته یې ځای پرځای امر کړیدی چې دظلم او کفر په خلاف جهاد وکړي لکه چې فرمايي :

﴿ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ (۱۹۰) وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ أَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ﴾ [البقره : ۱۹۱].

ترجمه : دالله په لیار کې له هغو سره وجنګیږئ چې له تاسی سره جنګیږي ، خو تیری مه کوئ، بیشکه چې الله پاک تیري کوونکي نه خوښوي . او هغوی ووژنئ په هرځای کې مو چې پرې وس ورسید او ویې باسئ له کومو ځایونو څخه یې چې تاسی ایستلی یاست ، فتنه او فساد له وژلو څخه خورا بد دی .

همدغه راز لوی الله دقران کریم په بل ځای کې فرمايي :

﴿ الَّذِينَ آمَنُوْا يُقَاتِلُونَ فِيْ سَبِيْلِ اللهِ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا يُقَاتِلُونَ فِيْ سَبِيْلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوْا اَوْلِيآءَ الشَّيْطٰنِ اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيْفًا ﴾ [النساء :۷۶] .

مومنان دالله په لیار کې جنګ کوي اوکافران د شیطان او طاغوت په لیار کې نو دشیطان له دوستانوسره جنګ وکړئ بیشکه چې دشیطان مکر او دوکه خورا سسته او ناتوانه ده .

له دغو پورتنیو آیتونو څخه پرته نور ګڼ آیتونه هم دجهاد داهمیت په باره کې نازل شوي دي خوزه دلته په همدغو دوه آیتونو بسنه کوم .

دالله تعالی لـه دغـو آیتونو څخه څرګندشـو چې لـه مسـلمان سـره جهـاد یونـه جلاکیدونکی عنصر دی ترهغه پوری یو مسلمان په صحیح معنی مسلمان مومن او خپلواک نشي پاتی کیدلی ترڅوپوری چې دجهاد جذبه او ولوله دهغه په رګونو کی موجودنه وي .اسلام او جهاد پخپلو کی دروح او جسد مثال لري چېرته چې مسلمان او اسلام وي هلته به جهاد خامخا موجود وي . اسلام او مسلمان لـه جهاد نه پرته نشي پائیدلی ، دکوم مسلمان زړه چې دجهاد له روح نه خالي وي هغه به له ایمان نه هم تش لاسی وي دهرچا په زړه کی چې دجهاد شوق نه وي هغه ځانته دمسلمان ویلو حق نه لري که بیاهم لـه سپین سترګی نه کار اخلي او ځانته مسلمان وایي ، وایي دی مګر درسول الله صلی الله علیه وسلم دمبارک ارشاد په رڼا کی هغه به دمنافق په مرګ مري الله سبحانه وتعالی پخپل پاک کلام قران مجید کی فرمایي :

﴿ وجاهدوا باموالکم وانفسکم فی سبیل الله ﴾

ای مومنانو!تاسی دالله په لاره کی پخپلومالونو او ځانونو سره جهاد وکړئ .

هرڅوک چې دالله په دی ښکاره حکم عمل نه کوي مالي او ځاني جهادلپاره ملانه تړي هغه مسلمان او مومن نشي کیدی دحضرت آدم علیه السلام له زمانی نه تراوسه پوری داسی ورځ نه ده تیره شوی چې دالله رښتونو مومنو بنده ګانو دخپل ایمان او عقیدی دساتلو لپاره لـه جني او انسي شیطان سره جهاد نه وي کړی ، داسی یوپیغمبر نه دی مبعوث شوی چې هغه دایمان او اسلام لـه دښمنانو سره دجهاد اعلان نه وي کړی . آخري نبي محمدصلی الله علیه وسلم هم خپل ټول ژوند داسلام لـه دښمنانوسره په جهاد کی تیر کړیدی همدغـه راز دهغـه صلی الله علیه وسلم اصحابو کرامو هم له جهاد نه یوی شیبی لپاره غفلت او سستنی نه دی کړی . کله چې دپیغمبرانو او دهغوی امتیانو ایمان ، عقیده او استقلال له جهاد نه پرته په امن کی نه دی پاتی شوی نو ددی زمانی مسلمان څنګه کولی شي چې له جها د نه پرته خپل ایمان ، عقیده او آزاد ژوند په امن کی تیر کړي .

ای مسلمانه وروره!که تـه غواړی چې ستا ا یمان ، عقیده ، آزادي ، عزت او آبرو دکفارو له یرغل نه محفوظ پاتی شي نو دا له جهادنه پرته په هیڅ حالت کی ممکن نه دی ، کـه دالله دشمن کفري او الهادي ځواکونه ستاپرخاوره ، عقیده ، آزادي ،

عفت ، غيرت او عصمت باندی له يرغل کولو نه نه ويريږي له لری ځايونو نه راځي ستاپرخاوره تيری کوي نوته دهغوی په مقابله کی دجهاد کولو نه ولی وروسته کيږی ؟ ايا داوروسته کيدل به په دی خبره دلالت نه کوي چی ستازړه له ايمان نه تش دی ، په رګونو کی دی دغيرت وينه وچه شويده او هسې تش په نامه مسلمان يې .

ريښتينی مسلمان کله هم دکفر په وړاندی دغلامي سر اينبودلوته نه چمتوکيږي او ترهغه توره لـه لاسه نه غورځوي ترڅوپوری چی دکفراو ظلم زور نه وي اوبه شوی او حق په باطل نه وي غالب شوی .

که ته ريښتينی مومن يی نو بيا داسلام دسرلوړی او دآخرت دتل پاتي جنتونودترلاسه کولو لپاره لـه جهاد نه پرته بله لاره ستاپه وړاندی نشته . دخپل درونـد خوب نه بيدار شه او دالله په لاره کې دظلم اوناروا په خلاف مزبوط او فولادي ديوال جوړشه ځکه چی الله تعالی مسلمان مکلف کړی دی چی هر وخت دکفر او تيری په خلاف جهاد وکړي .

ای مسلمانه وروره! په دی خبره پخه او کلکه عقيده وساته چی الله تعالی دحق ملګری او مدد ګار دی .اوفرمايلي يې دي چی : خبردار! دالله ډله غالبه ده.

اوس هغه ورځ رانژدی شوی چی لـه اسلامي نړی نه دکفر او ظلم تغر راټول او يرغلګر کفري ځواکونه په ذلت اورسوايي سره وتښتي. انشاء الله

زه په آخره کی دخپلو هغو وروڼو لپاره لاس په دعـايم چی ددی مهم کتاب په ژباړه کی له ماسره مرسته اولارښوونه کړی ده ، لوی الله دی زما اودهغوی هلی ځلی پخپل لوی دربار کی قبول اومنظور کړي . آمين.

يوه بله خبره چی زه خپلو درنو لوستونکوته کول غواړم هغه داده چی که څه هم ما ددی کتاب په ژباړه کی بشپړکوښښ کړيدی چې څه غلطي پکی پاتی نه شي خوبياهم که دانساني کمزوری لـه کبله څه غلطيانې پاتی وي هغه دی په نښه او دکتاب چاپوونکی اداري ته دی وليږي ترڅو په دويم چاپ کی اصلاح کړی شي .

والسلام

ستاسی ورورسيف الاسلام (دريزی)

ذوا العقده ۱۴۲۸ هـ ق

سریزه

إن الحمـدلله ، نحمله ونستعينه ونتوب إليه ونستغفره ، ونعوذبالله من شرور أنفسـنا ،ومـن سـيئات أعمالـنا ،مـن يهـد ه الله فـلا مضل لـه، ومن يضلل فلاهـادي لـه ، وأشهد أن لا إله إلا الله،وحده لاشريك لـه ، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله ، صلوات الله وسلامه عليه ، وعلى آله وصحبه أجمعين .

امابعد:

بې لـه شکه جهـاد ددين يو مضبوط بنسټ او د اسلام روح دی، په دی کی داسلام قـوت اودبقا راز دی ، داد امن هغه يقيـني لاره ده چې ربښتيني مومنان پری ځي او سيده دنعمتونو جنت ته رسيږي او درب العالمين خوښي ترلاسه کوي.

قـرآن پـاک دجهاد فـي سبيل الله په اړه زور بحث کړی اودجهاد ميدانونه ، طريقې او صورتونه يې ډيرصفا بيان کړيدی ؟

درسول الله صلى الله عليه وسلم ګڼ احاديث د جهاد حقيقت ثابتوي او خلک ديته هڅوي اوترغيب ورته ورکوي .

درسول الله صلى الله عليه وسلم سيرت جهادي سيرت دی او ددغه سيرت ربښتيني عـنوان او پيژندګلوي داده چې داديـو مجـاهد نـبي محمـد ﷺ سـيرت دې ځکـه چې درسول اکرم ﷺ ټول ژوند د الله له دښمنانو سره په جهاد کې تير شويدی ترڅو د الله دعوت خور اودين خلکوته ورسيږي .

رسول الله ﷺ خپلو ملګرو صحابه کرامو تـه هم دجهاد داسې تربيت ورکړې و چې دايـې د ژونـد بـرخه . او ددوی په طبيعت کې ننوتې و، پدې وجه هغوی دالله د لارې مجـاهدين ، مقاتلين، دشپې راهبان ، زاهدان اود ورځې شهسواران وو. ددښمنانو لپاره ډير سخت او پخپلو کې نهايت نرم او مهربان وو .

داسلامي تاريخ په ټولو پيړيو کې جهاد يو غښتلې او قوي خط پاتې شوې دی چې ربښتوني اومجاهد مسلمانان يې لـه نورو نه جداکړيدي اودغو مجاهدينو دامت له

دښمنانو سره مقابله کړې او لوی جهاد یې ورسره کړیدې ، په دې لاره کې یې پوره صبر ، استقامت او تیارې ښودلې او له الله سره خپله کړی وعده یې سرته رسولې ده.

مسلمان امت پدې حق او رښتینې جهاد سره دخپل وجود او دین حفاظت کړی او خپله خاوره یې ساتلې ده، دخپلو صلیبي دښمنانو او نورو کافرانو مقابله او دجهاد په زور یې ددښمنانو وسله تباه ، دسیسې یې ناکامې اودخپلو اهدافو او مقصدونو په ترلاسه کولو کې یې له ماتې سره مخ کړیدې .

پدې اوسني وخت کې پر مسلمان امت یو نوی مصیبت راغلې اوپه یو داسې بلا کې اخته شوې دې چې دښمنان دهغوی دیوداسې اسلامي خلافت په له منځه وړلو کې کامیاب شوې دي چې د مسلمان امت لپاره دامن او سلامتیا سوری و ، دښمنان وتوانیدل چې دمسلمانانوله ټولو اطرافونه داسلامي نظام وجود ختم کړي د مسلمانانود فردي او اجتماعي ژوند له ټولو اړخونونه یعنی سیاسي ، اقتصادي ، اجتماعي ، علمي ، ادبي ، کلتوري او فکري برخو نه ژوندی او موثر اسلام غائب کړي او اسلام فقط په جوماتونو ، بندو کوټونو ، لکه شخصي احوال او خیریه اجتماعي موسسو کې بند کړي. کافرو دښمنانو دمسلمان امت په دین باندې داسې هر اړخیز یرغل وکړ چې نه ترینه دمسلمانانو اخلاق بچ شو ، اونه هم هلکان جینکۍ ، مالونه ، عزتونه ، قوت ، او وطن .

دشمنانو دټولو مسلمانانو ملکونه قبضه او افراد یې قتل کړل ، په آسیا ، افریقااو اروپا کې ډیر اسلامي هیوادونه دهغوی ترسلطې او کنټرول لاندې دي .

دمسلمانانو وینې بې دریغه توی کړی چې په اوسني دور کې هم دټولونه ارزانه وینه دمسلمانانو وینه ده ، په شرق ، شمال او جنوب کې دمسلمانانو په خلاف صلیبیانو جنګونه پیل کړي لکه په ایتوپیا ، استیریا ، صومالیه ، سوډان ، نائجیریا ، سینیګال ، بوسنیاهرزوګوینا ، البانیا ، چیچنیا ، داغستان، ارمینیا ، ازر بائجان ، هند ، پاکستان ، کشمیر ، افغانستان ، تایلند ، بوریا ، ویتنام ، انډونیزیا ، فلفاین ، جاپان ، او چین کې .

پدې دورکې داسې سخت مصیبت راغې چې دمسلمان امت ملایې ماته کړه څکه چې کافر او ملعون یهود وتوانیدل چې دفلسطین په پاکه خاوره خپل یهودي

حکومت جوړ او پدې سره یې دخپل دپیړیو پیړیو زوړ مقصد او مرام ترسره کړ. مسلمان امت دیهودو دحسد په پټو لمبو او اور کې وسوځېده .... او له یهودو سره په (۴۸) (۵۶) ،(۷۳) او (۸۲) کلونو په جنګونو کې ډیر زیات تاواني شو ، دامت حاکمانو له یهودو سره په کم ډیوېلو ، اوسلو ، مادرید ، واشنګټن ، وادي عربه او قاهره کې دسولې تړونونه لاسلیک کړل او لـه یهودو سره دامت دیو شانته کیدو او تابع کیدو کار یې وکړ او پدې سره دیهودو ډیر مرامونه ترسره شول او اوس هم لګیا دي دخپلو ظالمانه یهودي مرامونو پوره کیدو لپاره کار کوي .

مجاهدین په پوره صداقت سره په مختلفو جبهاتو کې ددښمنانو په مقابل کې دجهاد دفریضې اداء کولو لپاره اوچت شول لکه په فلسطین ، سوډان ، بوسنیا ، چیچینیا ، هند او افغانستان کې ، له الله تعالی سره خپله کړې وعده یې پوره کړه ځینې پکې په شهادت ورسیدل او ځینې لاپه انتظار کې دي اولـة خپلې وعدې څخه یوه زره هم مخالفت نه کوي ، لیکن سازش او دسیسه ډیره لویه وه او جګړه ددوی له طاقت نه پوره نـه وه دشمن زیات قوي و ، داسلامي ملکونو ډیرو حکومتونو او ډلو ددوی ملګرتیا ونه کړه ترڅو دوی نظامي هدفونه او مادي نتائج لاسته راوړی وای مګر دوی بیاهم دصبر ، استقامت ، ثبات ، جهاد ، شجاعت او دقهرماني داسې داسې تاریخ او مثالونه وړاندې کړل چې داددعوت ، جهاد او دشهادت په میدان کې داسې روښانه نښې او لوړې کارنامې دي چې اقتداء پسې کولې شي ،

دجهاد دغه لاره به د اسلامي امت په وجود کې دیو قوي او بنیادي اصل په توګه پاتې وي ، دامت داسې نسل به راشي چې دقرآن ، سنت ، داصحابو کرامو سیرت ، دمخکینیواواوسنیو صادقو مجاهدینو لـه قهرماني څخه دجهاد روحیه واخلي او دالله تعالی ددښمنانو په مقابل کې داسلامي ملکونوددفاع په خاطر مقدسه فریضه ،اکوي او دالله په مرسته داسې سخت میده کونکې اسلامي جګړې راتلونکې دي. کله چې اسلامي امت تـه دخپلو ناروغیونه صحت په نصیب شي ، لـه خپل رب سره صداقت وکړي او د اسلام ددین پابند وګرځي نو پدې وخت کې به یهود او ددوی ملګري هغه څه ووینې چې انتظار یې نه کوي ، یهودو ، صلیبیانو ، هندوانو اوبت پرستانو تـه بـه دمومنو او صادقو مجاهدینو لخوانه پرلـه پسې تباهي او بربادي ور

اړول کیږي ، جهاد به دغسې مسلسل جاري اوساري وي لکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مونږ ته خبر راکړی چې : « الجهاد ماض الی یوم القیامة ....»
یعني جهاد به ترقیامته پورې جاري وي ، او هغه ربښتیني او ثابت قدمه ډله به پدې امت کې همیشه لپاره موجوده وي چې دهغې خبر رسول الله صلی الله علیه وسلم مونږ ته راکړی دی اوفرمایلي یې دي : « لا تزال طائفة من أمتي ظاهرین علی الحق لایضرهم من خالفهم حتی یأتی أمرالله ......» یعنې زماپه امت کې به یوه داسې ډله همیشه لپاره ترقیامته پورې موجوده وي چې په حق باندې به ولاړ وي اومخالفین به ورته هیڅ ضرر نشي رسولي ، هغه ربښتیني مجاهدین به همیشه موجود وي کوم چې دخپلو تورو لاندې جنت ته داخلیدو شوق لري اودابه په اینده کې نور هم زیاتیږي ، دوی به درسول الله دغه وینا ربښتینې کوي چې فرمایي :
« واعلموا ان الجنة تحت ظلال السیوف ... » یوه شئ چې جنت دتورو ترسیوری لاندې دی ، دغو صادقو مجاهدینو ته داکتاب ډالۍ کوو چې دجهاد دفضائلو په اړه دابن النحاس دکتاب تهذیب دی ، ترخوبه پوره بصیرت سره جهاد وکړي ، دجهاد فضائل او میدانونه وپیژني اودجهاد جذبه ، احساس ، شوق او مینه یې لاپسې زیات او قوي شي ، همدارنګه دابن النحاس دکتاب دغه تهذیب دامت خوانانو ته هم وړاندې کوو ترڅو خپل هغه فریضه وپیژني چې الله تعالی ورباندې ددښمن په مقابله کې جهاد لازم کړی دی او پدې سره دغفلت ، سستي ، تردد او شاته پاتې کیدو نه ځان وژغوري له الله سره صداقت وکړي اودهغه ددین نصرت او مرسته وکړي دالله تعالی ددښمنانو مقابله وکړي او دقرآن اوجهاد تربیرغ لاندې خپل موقعیت ولټوي ، اودخپلې راتلونکي شوي وعدې دترسره کولو لپاره کوشش وکړي اودخپلې مینې آرزو ګانو ته په رسیدوکی تلوار وکړي .
مونږ پدې تهذیب سره الله تعالی ته متوجه کیږو او دده دپاک ذات نه امید واریو چې ددغه کتاب مولف عالم ، مجاهد اوشهید ابن النحاس دمشقي ته عظیم اجر وثواب ورنصیب کړي ، او همدارنګه هغو دوه ورونو ته هم بې حسابه اجرونه ورکړي

کومو چې ددغه کتاب تحقيق او خدمت کړيدی او پدې اجر اوثواب کې مونږ هم شريک وګرځوي ...

او الله تعالى دی هرهغه چاته هم دخير جزاء ورکړي چې ددی کتاب په نشر او تقسيمولو کې برخه اخلي بيشکه الله تعالى کريم او سخي ذات دی .

وصلى الله على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم .

دکتور صلاح عبدالفتاح خالدی.

داتهذيب

امام ، عالم ، مجاهد او شهيد ابو زكريا احمد ابن ابراهيم بن محمد . شافعي ، دمشقي الدمياطي ليكلى دى چې ابن النحاس په نوم مشهور دى اوپه ۸۱۴ هجري كال دمصر په دمياط منطقه كې شهيد كړى شويدى . داكتاب يې دجهاد په اړه ليكلې دى چې دجهاد احكام ، فضايل اوجهاد ته دترغيب په موضوعاتو باندي مشتمل دى ، او خپل كتاب ته يې ((مشارع الاشواق الى مصارع العشاق ومثير الغرام الى دار السلام)) نوم وركړى او دغه امام پخپل ژوند كې واقعي جهاد كړيدى ځكه چې په دمشق كې دجهاد په دور كې لوى شوى اوپه عملي توګه كې دلته دجهاد تربيت اخستي و ، بيا چې مصر ته يې كډه وكړه او په دمياط كې لس كاله پاتې شو نو دلته بيا عملي جهاديې وكړ، ده به ددمياط او دخواوشا علاقې خلك د صليبيانو سره جهاد ته راوستل چې دهغوى دحملو مخ نيوې وكړي . الله تعالى دده جهادپخپل دربار كې قبول او د شهادت لويه مرتبه يې ورته په نصيب كړه او په كال ۸۱۴ هجري كى دمياط ته نژدى د ((الطينة)) نومى ځاى كې په جګړه كې شهيد شو .

نو پدې سره امام ابن النحاس رحمه الله علمي . عملي ، اوقولي جهاد تول ترسره كړه اودشهادت مرتبه يې ترلاسه كړه .

نو پدې وجه دده دغه كتاب بو خاص مزه او تاثير لري ، او معلومه ده چې الله تعالى ددى شهيد او عالم دغه كتاب ته دقبوليت درجه نصيب كړى ده ځكه چې دايې دوه ځلې ليكلې دى يو ځل يې دعلم په سياهي او دويم ځل يې دشهيد په وينو ، اوپدې سره ابن النحاس دكريم صفت ګټلې دى . پرهغه ددغه كتاب د تاليف او دليكلو سبب او باعث داو چې ده دخپلې زمانې په مسلمانانو باندې جهاد فرض ګڼلوځكه چې مغولواوصليبيانو وربانديې حمله كړې وه ليكن دوى دجهاد نه اعراض كړى و نو ده وغوښتل چې ددوى همتونه راتيز او جذبه يې رابيداره كړي نو ددغه مقصد لپاره يې داكتاب وليكلو او دايې تقريباً دلسو (۱۰) مياشتو په موده كې

دخپل شهادت نه دوه کاله وړاندې تالیف کړ ، دا رحمه الله پخپله وايي : (لدی کتاب نه دمصنف دخپل رب رحمت ته فقیر او عاجز اودده دعفوې او بخښنې امیدواربنده احمد بن ابراهیم بن محمد بن النحاس الدمشقي الله تعالى دی ورته معافي وکړي ،) فارغیدل دجمادي الثاني په ۲۵ نیټه کال ۸۱۲ هجري کی و او دتالیف ابتداء یې درمضان المبارک په میاشت کال ۸۱۱ هجري کې و ،

علماء پدې متفق دي چې دجهاد په موضوع کې دابن النحاس کتاب ترټولوبهترین کتاب دی ، او څومره کتابونه چې دجهاد په موضوع لیکل شویدي له ټولو نه پدې کې جمع او تحقیق زیات ، معلومات او فوائد پکې ډیر دي .

کله چې ابن النحاس رحمه الله دکتاب اوږدوالي محسوس کړ نو پخپل ژوند کې یې دامختصر کړ او نوم یې ورته : " مختصر مشارع الاشواق " کیښود .

څرنګه چې دغه کتاب علماو زیات خوښ کړ اوزیاته توجه یې ورته وکړه نو بعضو علماو مختصر کړ چې پدې جمله کې الشیخ محمود العالم المنزلی متوفی ۱۳۱۱ ه هم دی او ده خپل مختصر ته " فکاهة الأذواق فی اختصار مشارع الاشواق" نوم ورکړ .

دابن النحاس دغه کتاب تر ډیری زمانی محفوظ پروت و تردې چې پدې زمانه کې الله تعالی دده دچاپولو او ظاهرولو فیصله وکړه .

په مکه مکرمه کې دام القری دپوهنتون دشرعیاتو اوداسلامي دراساتو فاکولتې دابن النحاس ددغه کتاب تحقیق لپاره دوه څیړونکو اشخاصوسره چې په اسلامي شریعت کې یې ماستري کوله) موافقه وکړه .

او کتاب یې ددواړو استاذانو ترمنځ داسې تقسیم کړ چې :

دکتاب داول نه تر ۲۵ باب پورې تحقیق یې دکتورادریس محمد علي ته وسپارلو.

اوددویم قسم تحقیق یې دکتاب ۲۶ باب نه تر آخره پورې دکتور محمد خالد اسطنبولي ته وسپارلو ، دواړو استاذانو خپل کار فاکولتې ته حواله کړ اوپه ۱۴۰۵ هجري کال کې یې دماستري سند ترلاسه کړه او بیایې کتاب چاپ ته وړاندې او دچاپولومسئولیت په بیروت کې دار البشائر الاسلامیه ، مطبعې ترسره کړو،کتاب

لپاره مقدمه دکتاب نشر کونکي استاذ رمزی سعد الدين دمشقي وليکلو اودکتاب دچاپولو لپاره دنوموړي مطبعی کوشش پکې بيان کړی دی او بيا دغه کتاب استاذ دکتور عبدالعزيز حميدي دامر القری دپوهنتون ددعوت او اصول دين دفاکولتې رئيس خلکوته تقديم او معرفي کړ، دمولف ، دهغه دخيړونکو اودکتاب ستاينه يې وکړه .

دکتاب اول ځل لپاره ددار البشائر الاسلاميه لخوا په ۱۴۱۰ـ ۱۹۹۰ کال کې چاپ کړی شو چې دوه جلدونه يې لرل او ټولې صفحې يې يو زر دوه سوه ديرش دی .
او دی دواړه استاذانو دکتاب ډير ښه بهترين خدمت کړيدی يعنې دکتور ادريس محمد علي اودکتور محمد خالد اسطنبولي چې دزياتو حديثونو تخريج يې کړی او په ډيرو باندې يې حکم هم کړيدی او دډيرو هغوکسانو نومونه چې پدې کتاب کې بيان شوي دهغوی پيژندګلوی هم کړيدی او هغه مراجع يې هم ښودلي دي چې مولف شهيد ابن النحاس رحمه الله دهغو نه استفاده او اخذ کړيدی او پدې کتاب کې دبيان شوو ځينومسئلو تحقيق ، اودنصوصو ښه صحيح وضاحت يې هم کړيدی نو الله تعالی دی دغو دواړو ښاغلو ته جزاء او خير ورکړي.

دار البشائر الاسلاميه دغه کتاب ډير ښايسته او ښکلي طريقي سره چاپ کړی او خصوصي پاملرنه يې ورته کړيده ، الله تعالی دی ددی کارکنانو ته هم ښکلې بدله ورکړي .

اديبانو او لوستونکو هم دکتاب ډير زيات استقبال او پذيرائي کړی او پدې اعتبار سره چې دجهاد په موضوع او احکامو او فضائلو کې په ماضي او حال کې بهترين او غوره کتاب دی ډيره ګټه ترينه اخستي ده ، ماهم دچاپ کيدو څخه څو مياشتي وروسته فوراً يوه نسخه ځان سره وساتله او داتقريباًداتو کالونه زيات وړاندې خبره وه او بيا مې ښه په غور سره مطالعه کړ او ډيره زياته استفاده مې ورنه وکړه .

ليکن په بعضو مسئلو کې مې اوږدوالي وليد اوپه بعضو قصو او خوبونو کې مې استطراد وليد يعنې غير ضروري شيان ذکر شوي وو ، او بعضې حديثونه پکې داسې وو چې صحت يې نه درلود .

ددوارو ښیرونکو استاذانو په کلام کې اوږدوالې و ، په رجالو باندې خبرې ، په احادیثو اوپه حاشیه کې دسند په رجالو باندې حکم کوي اوپدې حاشیو کې بعضې دحدیثو علمي سندي او اعتمادي فوائد داسې وو چې یو عام او عادي لوستونکې ته څه فایده یې نه ورکوله ځکه چې ددینه یواځې ښیرونکي اوشرعي علم زده کونکو فایده اخستلې شوه اوبس . نوزما په خیال کتاب اختصار او تهذیب ته ضرورت درلود ، خصوصاً دا چې ددی مولف ابن النحاس پخپله هم ددی اوږدوالې محسوس کړی ونو ځکه یې پخپل ژوند کې مختصر کړی و او دده نه وروسته بعضو نورو علماو هم مختصر کړی ونو اته کاله وړاندې مې ددی دتهذیب کولو قصد وکړ لیکن همت راته ځواب راکړ او په نورو کارونو کې بوخت شوم ، دهمدی کال په پسرلي کې ماته یو دوه داسې معزز ورونه راغلل چې دهغوی غوښتنه ردکیدی نشوه او مانه یې ددی دتخلیص غوښتنه وکړه ترڅو مسلمانان ترینه ګټه واخلي نو زما په زړه کې هغوی پتمه اراده رابیداره کړله او دکتاب تهذیب او تلخیص ته مې لاس پورې کړ او دچاپ شوې نسخې او ددوارو ښیرونکو استاذانو دکوښښ نه مې ګټه پورته کړه. دوی چې ددغه کتاب په تحقیق او تخریج کې څومره کوششونه کړیدي زه ددوی پور وړی یم .

محترم ورور الشیخ ابراهیم العلي حفظه الله پدې کتاب کی دبیان شویو احادیثوپه تخریج نظرثاني وکړ او دهغه ددغوکوششونونه مې هم ګټه پورته کړه او مشورې مې ترینه واخستې الله تعالی دې ورته نیکه جزاء ورکړي .

دمولف (ليكوال) پېژندنه

لقب يې محي الدين ابو زكريا ، اونوم يې احمد بن ابراهيم بن محمد دی ، شافعي مسلکی و ، لومړې په دمشق کی اوسيدو اوبيا په دمياط کې استوګن شو ، په ابن النحاس سره شهرت درلود .

داتمی هجري پیړی لـه علماو څخه دی چې دعمر زیاته برخه یې په اتمی پیړی کې تیر شوې او دنهمی پیړۍ په شرع کې وفات شويدی .

په کتابو کې چېرته هم دده دزېږيدو نيټه ندی ښودل شوې اونه دده دکورنۍ په باره کې څه معلومات بيان شوي او داهم چېرته نه دي ويل شوي چې ده ته ابن النحاس لقب څنګه ورکړې شو.

ابن النحاس په دمشق کې زيږدلې او همدلته يې دعلماو څخه علم حاصل کړی دی خويه کتابوکې هغه علماء نه دي ښودل شوي چې دی يې شاګرد پاتې شوې دی څکه چې دده دعلمي او عملي ژوند په باره کې څه ندي ويل شوي .

خو دمشق کې په اتمه پیړۍ دلويو علماو يوه ډله موجوده وه چې مشهورېکې ابن تيميه ، ابن قيم الجوزي ، ابو الحجاج المزی ، شمس الدين ذهبي او حافظ ابن کثير و ، دابن النحاس په زمانه کې په مصر او شام باندې مماليکوحکومت کاوه چې مصر ته د صليبيانو خطره وه او شام ته دمغلو خطره وه .

او کله چې اتمه هجري پیړۍ په ختميدو شوه نو ابن النحاس ددمشق دهغو لويو علماو څخه و چې په ګوتو به ورته اشاره کيده .

ابن النحاس دحديث اود فقه عالم و اوپه نيکو کارونو ، امر بالمعروف او نهي عن المنكر او دبدعاتو او خرافاتو سره دمقابلې کولو زيات شوقي و همدارنګه دخلکو د تعليم ، تربيه ، راهنمايي ، نصيحت او دخير خواهي هم زيات حريص و .

ده به له شهرت نه ځان ساتلو ، د ګمنامي او عدم شهرت ژوند زيات خوښولو او ډير زيات عاجزي پکې و .

ابن النحاس (۸۰۳) هجري پورې په دمشق کې اوسيدو ، د علم ، تعليم ، دعوت او نصيحت په کاروکې مشغول و ، پدې کال کې ډير سخت دردونکې او بربادونکې حالت راغی ، دمغلو حاکم تيمور لنګ زياتره ښارونه قبضه کړل حلب او حماة يې ونيول او دمشق ته يې مخه کړه او ترډيروخت پورې يې په محاصره کې وساتلو او بيا ور ننوتو او قبضه يې ورباندې وکړه ، ددمشق له خلکو سره يې هغه سلوک وکړ چې دويلو ندی ، دتيمور لنګ لښکرو په زرګونو سړي او ښځې قتل کړل ، دسړو او ښځو بې عزتي يې وکړه ، مالونه يې ټولوواخستل او ډير سړي او ښځې يې له ځان سره قيديان بوتلل ، کله چې لـه دمشق نه ووتل نو اور يې پکې بل کړو او چې څه کورونه ، مالونه او سامونو نه ترينه پاتې وو ټول يې وسوځول ، دمشق يې وران ، ويجاړ ، سوځيدلي اوکنډرات پريښود چې نه پکې مال و اونه سړي ، نه کورنه او نه حيوانات .

(۸۰۳) هجري کال په دمشق باندې په ټول اسلامي تاريخ کې بدترين کال و اوپدې کال کې ددمشق نه ډير خلک مصر ته لاړل چې پديکې يو شمېر علماء او فقهاء هم شامل وو .

ابن النحاس هم په (۸۰۳) هـ کال لـه دمشق نه مصر ته سفر وکړ او څه زمانه په (المنزلة) ښار کې پاتې شو بيا " دمياط " ښار ته لاړ او باقي عمر يې دلته تير کړ تردې چې ۸۱۴ هـ کال کې شهيد شو ، مصر دصليبيانو له خطر سره مخ و هغوی به په مصر باندې بحري ډاکې اچولې خصوصاً دالدلتا په سيمه باندې ،په (۸۱۴) هـ کال صليبيانو دمياط ته نزدې د" الطنيه " په قريه باندې حمله وکړه اوددمياط خلک لـه هغوی سره جګړې او مقابلې ته ووتل چې ددغو مجاهدينو سرخيل ابن النحاس رحمه الله و ، له صليبيانو سره يې ډير سخته جګړه وکړه او پدې جګړه کې په داسې حالت کې دشهادت اوچته مرتبه ترلاسه کړه چې مخامخ لګيدلي و نه په شا،

امام ابن حجر العسقلان په " ابناء الغمر بأبناء العمر" کې ددی جګړې په باره کې ليکي :

د(۸۱۴) هجري کال دربیع الثاني په میاشت د" جنویة " (ددی نسبت په ایټالیا کې دجنوا ښار ته کیږي چې لدې ځای نه به صلیبیان له مسلمانانو سره جنګ لپاره وتل) یوه ډله اسکندریه ته ورسیده اودلته یې جګړه وکړه ، ډیر خلک یې قیدیان کړل او ډیر یې پکې ووژل ، بیا دغه "جنویة" " الطینة " ته لاړل او پدې کې هم ډیرې ښځې او ماشومان قیدیان کړل اولویه جګړه پکی وشوه ، ددمیاط خلک د" الطینة" دخلکو کومک او مرستې لپاره ووتل چې مشر یې محی الدین ابن النحاس رحمه الله و ، دی به همیشه دجهاد لپاره ددمیاط په سنګر او مورچل کې پروت و ، نوموړی دلوی فضیلت خاوند ، او دجهاد په احوالو کې یو لوی کتاب یې لیکلی دی ، هغه په جګړه کې مخامخ ووژل شو...)) [1]

ټولوعلماو ته دابن النحاس فضیلت ، علم او جهاد ښه معلوم دی یعنې دهغه جهاد ته قانع دي ، امام ابن حجر دنوموړي په باره کې داسې وایي : او دی به تل جهاد لپاره ددمیاط په سنګر او مورچل کې پروت و او ډیر لوی فضیلت یې درلوده.

ابن العماد حنبلي وایي : هغه شیخ ، امام ، علامه او قدوه و. [2]

مورخ سخاوي دده په باره کې داسې وایي : ابن النحاس د فرائضو او حساب پر علوموډیر زیات پوهیدو ، دهندسې دحساب نتیجه په راویستو باندې پوزه وړتیا ځرګندوله ، لدینه پرته په فقه او په نورو فنونو باندې هم واقف و ، دنیکو کارونو په کولو کې زیات حرصناک و ، شهرت نه یې ډیر کولو او ګمنامي یې زیات خوښ و ، په خپلی پوهې باندې تکبر نه کولو بلکې چابه چې نه پیژندلو د امي (نالوستی) ګمان به یې وربانډې کولو ، ډیر ښایسته شکل او ګیره یې درلودله ، قدیې لړ لند جسم اوبادې یې برابره وه ، زیاتره وخت به په جهاد او سنګر کې و ، تردې چې شهید شو . [3]

---

[1]ـ ابناء الغمر لابن حجر : ۱/ ۲۴، ۲۵.

[2]ـ شذرات الذهب لابن العماد ۷/ ۱۰۵،

[3]ـ الضؤ اللامع للسخاوي ۱/ ۲۰۳، ۲۰۴.

زرکلي دده په باره کې داسې وايي : احمد بن ابراهیم بن محمد ابو ذکریا محی الدین ، الدمشقي او بيا الدمياطي چې په ابن النحاس مشهورو ، په فرائضو (دمیراث په علم) کې ماهر و ، مجاهد اودشافعي مذهب لـه فقهاو څخه و ، په دمشق کې زیږیدلی ، او دتیمور لنګ په وخت کې مصر ته کډه وکړه هلته په"المنزلة " نومې ځای کې اوسیدو ، په دمیاط کې به همیشه لپاره د جهاد په سنګر کې پروت و ان تردی چې دفرنګیانو سره په جنګ کې مخامخ شهید اوپه دمیاط کې خاورته وسپارل شو ، نوموړي ډیر ښه کتابونه لیکلي دي..[1]

نو پدې وجه ابن النحاس رحمه الله دعلم ، عمل ، دعوت اوجهاد جمع کونکې او دټولو مجاهدینواو محافظینو په سرکې و ، الله تعالی دده ژوند په شهادت سره پوره کړ چې لـه ډیرې اوږدې زمانې نه يې آرزو درلودلـه اولـه الله تعالی څخه به يې دشهادت سوال کولو .

ابن النحاس رحمه الله خپل شاته یو څو ګټور کتابونه پریښي دي، مونږ پدې لنډ تعارف او پیژندګلوي کې دهغه ددریو چاپ شوي کتابونویادونه کوو .

١ـ بيان المغنم فی الورد الاعظم : دا ابن النحاس ليکلې اوپه (٢٦) بابونو يې تقسیم کړی دی اول يې فضل القران او فضل المعلمین دی .[2]

٢ـ تنبيه الغافلين عن اعمال المجاهدين وتحذير السالكين من افعال المهالكين دی.

داکتاب يې دامر بالمعروف او نهې عن المنکر او مسلمانانو ته دګناهونو ، بدعاتو اوله نافرمانیو څخه دویرولو په باره کې لیکلې دی . هغه ددی کتاب په مقدمه کې لیکي : " هرکله چې ماولیدل دامر بالمعروف او نهی عن المنکر رکن ډیر کمزرې شوی او خلک ورنه ډیر لرې شوي دي ، دسنتو نښې اوعلامې ختمې شوي دي، او يواځې نوم يې پاتې شوې دی ..... چاهمت نه شو کولی چې دمنکر اوبدیوپه خلاف رد وکړي او پدې باندې څوک ثابت قدم نه شو پاتې کیدلې نو پدې وجه جرائم او

[1] ـ الاعلام للزرکلی : ١/ ٨٧،

[2] ـ الاعلام للزرکلی : ١/ ٨٧.

منکرات عام شوي وو خکه چې داسې څوک نه و چې دالله په دین کې دملامت کوونکي ملامتیا نه ونه ویریږي . نو ما اراده وکړه چې پدې باره کې یو څو پاڼې ولیکم ترڅو زما پشان ګناه ګارانو ته او زما غوندی په غفلت او نسیان کې پراته خلکوته نصیحت او خیر خواهي وکړخي "[1] داکتاب په ریاض کی دشیخ عبدالله بن محمد بن حمید رحمه الله لـه خوا په قلمي نسخه چاپ کړې شو دچاپ نګراني الشیخ صالح بن محمد لحیدان په غاړه و چې بعضې تعلیقات او تبصری ورباندی هم لیکلي دي ، الله تعالی دی په امام ، عالم، مجاهد ، مرابط ، داعي ، مصلح ، مبارز شهید ابن النحاس رحمه الله باندې رحمتونه ولیږي اودخپل دین او امت لـه طرفه غوره بدله او جزا ورکړي آمین .

[1]ـ مشارع الاشواق : مقدمة المحققين :۱/ ۱۲

لـومـړی بــا ب
له کفارو سره دجهاد دوجوب حـکم اوجهاد نه کوونکو لپاره وعـيـد

الله تبارک وتعالی فرمايي : ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾[البقرة۲۱٦].

پرتاسې جنګ فرض کړای شوېدی. که څه هم تاسې يې نه خوښوئ اوشايد تاسې يوشی بدوګڼئ خو هغه به ستاسې لپاره غوره وي. اوشايد تاسې يوڅيز خوښ کړئ خوهغه به ستاسې لپاره بدوي. الله پاک ښه پوهيږي اوتاسې نه پوهېږئ .

الله تعالی فرمايي :

﴿ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾ [البقرة۲٤٤]

تاسې د الله په لاره کې جهاد وکړئ اوپوه شئ چې الله اورېدونکې او خبردار دی.

الله جل جلاله فرمايي :

﴿ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴾ [البقرة۲٥۱] .

که الله پاک دځينو خلکو مخه په ځينو نورو نه نيوای نو زمکه به له فساد څخه ډکه شوې وه. خو الله پاک په ګرد بشريت احسان کوونکې دی.

الله جل مجده فرمايي :

﴿ قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴾ [التوبة ٢٩] .

له هغو اهل کتابو سره وجنگیږئ چی په الله اود آخرت په ورځ ایمان نه راوړي او هغه څه حرام نه ګڼي چی الله اودهغه رسول حرام کړیدی اونه حق دین خپل دین مني. تر هغه چی پخپله جزیه ورکړي په داسی حال کې چې سپک او ذلیل وي .

الله تعالی فرمايي :

﴿ولولَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴾ .[الحج ٤٠].

که الله پاک دځینو خلکو په واسطه دنورو مخه نه نیوای نو دراهبانوچیله خانې ، دعیسویانو او یهودانو کلیساګانې او هغه جوماتونه به ټول نړول شوي وو چی دالله نوم پکی ډیر یادیږي او الله به خامخا دهغو کسانو ملاوتړي چی دهغه ددین ملا تړوي . بې له شکه الله ډیر توانا اوپه هرڅه برلاسی دی .

امام ابو عبدالله الحلیمي پخپل کتاب شعب الایمان کی ددغه پورتني آیت شریف په معنی کی وایي : چي الله پاک موږته داخبرراکړې که چیرته الله پاک دمؤمنانو په ذریعه مشرکان دفع نه کړي ، مؤمنان پرهغوی مسلط نه کړي ، له هغوی نه داسلام دفاع ونکړي ، دهغوی شان او شوکت مات نه کړي نو کفر او شرک به پرزمکه خور اوحق دین به له منځه لاړشي.

ددی نه وروسته داخبره ثابته شوه چی جهاد ددین دبقا او د دیندارو خلکو لپاره پخپلو عبادتونو کی دآزاد پاتې کیدو یواځنی لاره ده . کله چی دجهاد دامرتبه او مقام دی نو هغه ددی خبرې وړ دی چی هغه دی دایمان له ارکانونه یورکن وي ، نو

څکه مومنانوته پکار دي چې پخپل ځان کې لـه حدنه زيات دجهاد حرص او شوق پيداکړي.

اوډالله تعالی فرمان دی:

﴿فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ﴾ [محمد : ٤].

چې کله کفارو سره ستاسې مقابله وي نو څټونه يې ترې ووهئ لـه دغو پورتنيو آيتونو نه پرته لـه مشرکانو او ددين لـه دشمنانو سره دقتال په باره کې نور هم ګڼ شمير آيتونه موجود دي . او کوم حديثونه چې دجهاد پـه بـاره کې راغلي دي، لـه هغونه يو څو په لاندی ډول وړاندی کيږي:

عَنْ ابي هريرةَ ﷺ قالَ : قالَ رَسُوْلُ اللهِ صلى الله عليه وسلم:

((امـرتُ انْ أقاتلَ الناسَ ، حتَّى يَقُوْلُوا : لَا إِلَهَ الَّاللهُ . فإذا قالُوهَا عَصمُوامِنِّي دماءَهم،وأموالَهُم إلّابحقّها ،وَحسابُهم على الله .....)) [١].

له ابي هريره ﷺ نه روايت دی هغه وايي چه رسول الله ﷺ وويل :

ماته ددی خبرې امر شويدی چې لـه کفاروسره ترهغه وجنګيږم ترڅو چې هغوی دلااله الله دکلمې اقرار نـه وي کړی . کله چې هغوی ددې اقرار وکړ. نو هغوی لـه مانه خپل مـال او ځان محفوظ کړل پرته له شرعي حق نه ، دهغوی حساب الله ته حواله دی دغه حديث صحاح سته، او نورو سننو او مسانيدو داصحابو لـه يوې ډلـې نـه روايت کړيدی.

عـن بشـير بـن الخصاصـية رضیالله عنه ((قال : اتيتُ رسولَ الله صلى الله عليه وسلم لِأُبَايعَهُ على الإسلامِ . فَاْشترطَ عَلَيَّ : تَشْهَدُ ان لااله الا الله ،وَأنَّ

[١] (اخرجه البخاري برقم ٦٩٢٤، ومسلم برقم : ٣٣ .)

محمداًعبدهُ ورسوله ، وتُصَلِّى الخمسَ ، وتصُومُ رمضانَ ، وتؤدي الزّكة ، وتَحِجُّ البيتَ ، وتُجاهِدُ في سبيل الله))

قلتُ : يارسولَ الله : اَمَّا اثنتان فلا اطيقهما : الزّكاةُ ، لانه ليس لي الا عشر ذودٍ ، هُنَّ رِسْلُ اَهْلِيْ وَحُمُولَتَهُمْ.

واَمَّا الجهاد فانهم يزعمونَ اَنَّه من وَلَّى فَقَدْ باءَ بِغضبٍ مِنَ اللهِ ، واخافُ اِنْ حَضَرَنِيْ قتال كرهتُ الموتَ وخَشَعْت نفسي.فَقَبَضَ رسول الله صلى الله عليه وسلم يَدَهُ ، ثُمَّ حرَّكها ، ثم قال : لاصَدَقَةَ ، وَلا جَهَادَ ، فبماذا تدخُلُ الجنَّة ؟

قُلْتُ : يارسولَ الله : اُبَايِعُكَ ، فَبَايَعَنِى عَلَيهِنَّ كُلِّهِنَّ))[1]

له بشير بن الخصاصية ﷺ نه روايت دی هغه وايي : زه رسول الله ﷺ ته پدي غرض راغلم چی داسلام بیعت ورسره وکړم . هغه ﷺ په ماباندې داشرط کیښود چی زه په لا اله الا الله وان محمدا عبده ورسوله په کلمه باندې ګواهي ورکوم. پنځه لمونځونه به اداکوم، زکات به ورکوم ، دبیت الله شریف حج به کوم اودالله تعالی په لاره کی به جهاد کوم.

ماوویل : یارسول الله ! پدې کې د دوو کارونو وس نه لرم چې یو پکې زکات دی. خکه چی له ماسره یواځې لس اوښې دي هغه یواځې زمادکورنی دسورلی اوپیو لپاره په کار راځي.

دویم پکې جهاد دی ، ددې په اړه خلک وايي چی څوک له جنګ نه وتښتي هغه دالله په غضب کې اخته کیږي . زه ویریږم هسې نه چې په جنګ کی شریک شم او دمرګ

---

[1] - اخرجه البيهقي في سنن الكبرى : ٩/ ٢٠ . والحاكم في المستدرك ٢/ ٨٠ وصححه وافقه الذهبي.

لـه ويرې نه وتښتم. هغه وايي چې كله رسول الله صلى عليه وسلم زما دغه خبرې واوريدلې نوخپل لاس رانـه بېرته لرې كړ او ويې ښوراوه ، بيا يې راته وفرمايل : داته چې نه زكات وركولې شې او نه هم جهاد كولې شې نو جنت ته به څنګه داخل شې ؟.

ماورتـه وويـل : اى دالله رسوله ! زه لـه تاسره پدې ټولو شرطونو بيعت كوم ، هغه ﷺ لاس اوږد كړ او ماورسره پردغوټولو شرطونو بيعت وكړ.

((عَـنْ سَلَمَة بنِ نفيل رضى اله عنه قال : ((بينما انا جالِسٌ مَعَ رسُولِ الله صـلى الله عـليه وسـلم إذا دَخَـلَ رَجُـلٌ فقَـال : يارسُولَ الله : إنَّ الْخَيْلَ قَدْ سُيِّبَتْ ، وَوُضِـعَ السِّلاحُ ، وَقَـدْ زَعَـمَ اقـوامٌ اَنَّـهُ لا قتالَ ، وأنَّهُ قد وَضعتِ الحربُ اوزارَهَا!

فقـال رسـول الله صـلى الله عـليه وسلم : كَذَبُوا ! الآن جاءَ القتال ! وَإنَّه لا تـزالُ اُمَّـةٍ مِـن اُمَّتِي يُقاتِلُونَ في سبيلِ الله ،لايَضرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ ، يُزِيْغُ اللهُ بِهِـمْ قُـلوبَ اقـوام ، لِيَـرزُقَهُم مـنهم ، يقاتلون حتى تقوم الساعة . ولا يزالُ الخيرُ معقـوداً في نواصـي الخيـلِ الى يومَ القيامَةِ. تَضَـعُ الـحَرْبُ اوزارَهَا ، حِينَ يخرج يلجوج وملجوج)) [1].

لـه سلمه بـن نفيل ﷺ نه روايت دى، هغه وايي چې :مونږ لـه رسول الله ﷺ سره ناست وو چې يو سړى راغى او ويې ويـل : اى دالله رسوله ! اسونه پريښودې شول او وسله پرزمكه كېښودلې شوه ، ځينې خلكو داګمان كړيدى چې نور جنګ ختم شويدې.

نبي كريم ﷺ وفرمايل : هغوى درواغ وايي ، جهاد خواوس شروع شو . زما دامت يوه ډله بـه دتل لـه پاره دالله پـه لاره كې جهاد كوي او ددوى مخالفين بـه دوى تـه هيڅ نقصان نشي رسولى. الله تعالى بـه ددوى پـه خاطر دځـه خلكو زړونـه كږه وي ترڅو

[1]- اخرجه النسائي : ٦/ ٢١٤. واحمد في المسند : ٤/ ١٠٤ واسناده صحيح.

دهغوی په ذریعه مجاهدینو ته رزق ورکړي .(یعنې هغه خلک به له ایمان نه محروم وي او زړونه به يې له دين څخه کاږه وي مجاهدين دهغوی پرضد جګړه کوي او له هغوی څخه به د غنيمت مالونه نيسي چې په همدې ډول هغوی الله جل جلاله دمجاهدينو لپاره درزق ذريعه ګرزولې دی) دوی به دقيامت ترورځې پورې جهاد کوي.

داسونو په وچوليو کې دقيامت ترورځې پورې هميشه لپاره خير اېښودل شويدې ترهغه به جهاد نه بنديږي ترڅو چې ياجوج او ماجوج نه وي راوتلي.

((عن انسٍ بن مالك ﷺ، عن رسولِ الله صلى الله عليه وسلم قالَ :

((جاهدوا المشركينَ بِأموالِكُمْ وانفسكم والسنتكم[1])).

انس بن مالک ﷺ له رسول الله ﷺ نه روايت کوي چې هغه ﷺ وفرمايل : له مشرکانو سره پخپلو مالونو ځانونو او ژبو سره جهاد وکړئ.

له کفارو سره دژبې جهاد دادې چې هغوی ته داسې خبرې وکړې شي چې پرهغوی بدې لګيږي او

سختې ورباندې تماميږي لکه سختې خبرې ، هجوه او ددی پشان نورې خبرې اترې.

((عَن حذيفة بن اليمان رضى الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم قالَ :

((الاسلام ثمانيةُ اسهم : الاسلامُ سهمٌ ، والصَّلاةُ سهم ، والزكاةُ سهم ، والحجُّ سهم ، والجهادُ سهم ، وصومُ رمضانَ سهم ، والامرُ بالمعروفِ سهمٌ ، والنَّهىُ عن المنكرِ سهم ، وقد خابَ من لاسهم له))[2].

---

[1] - اخرجه ابو داود : ٣/ ٢٢ والنسائي : ٦/ ٧ والحاكم : ٢/ ٨١ . والحديث صحيح.

[2] -اخرجه ابن ابي شيبة في المصنف : ٥/ ٣٥٢. وعبد الرزاق في المصنف : ٥/ ١٧٣_ ١٧٤ والحديث صحيح.

له حذیفه بن الیمان ﷺ نه روایت دی او هغه لـه رسول الله ﷺ نه روایت کوي چی هغه ﷺ وفرمایل :

د اسلام اته برخې دي . اسلام یې یوه برخه ده ، لمونځ یې بله برخه ده ، زکات یې بله برخه ده ، حج یې بله برخه ده ، جهاد یې بله برخه ده ، درمضان روژې یې بله برخه ده ، په معروفو امرکول یې بله برخه ده او لـه بدیو نه منع کـول یې بله برخه ده ، اوپه تحقیق سره هغه څوک هلاک شو چی دهغه نېږه هیڅ برخه نه وي.

((روی الترمـذي عَـنْ الحـارث بن الحارث الاشعريٌ ﷺ اَنَّ رسولَ اللهِ صلى الله عـليه وسـلم قا لَ : بَعْدَ ان ذكَرَ مابَلَّغَ يحيى بن زكرياعليهُمَا السلام بني اسـرائل مـن الاوامِرِ الخمسـة .((.... وانـا آمـركم بخمس ، امرني اللهُ بهن: السَّمْعِ ، والطَّاعَةِ ، والجهادِ ، والهجرةِ ، والجماعةِ... فَاِنَّ مَنْ فَارَقَ الجماعَةَ قيدَ شبر ، فَقَدْ خلع رِبْقَةَ الاسلام من عنقه ، اِلَّا ان يُراجعَ))[1] .

لـه حارث بن الحـارث الاشعري ﷺ روایت دی چی محمد ﷺ لومړی دهغوی پنځو کارونو یادونه وکړه چی یحی بن زکریا علیهما السلام بني اسرائیلو ته بیان کړي وو. بیا یې وفرمایل : زه هم تاسو تـه دهغو پنځو کـارونو حکم کوم چی الله تعالی ماته دهغـوی حکم کړی دی . یو سمع (دامیـر خبره اوریـدل اوهغې تـه غـوږ کیښـودل) اطاعت : (دامیر خبره منل) ، جهادکول، هجرت کـول ، جماعت (دمسلمانانو لـه ټولی سره پاتې کیدل). څوک چی لـه خپل جماعت (دمسلمانانوله ډلې) نه دیو لو یشت هومره هم لرې شو نوهغـه داسلام یغ لـه خپل څټ نه لرې کړ مګر داچې بیرته راوګرځي.

---

[1]- اخرجه الترمذي ٤/ ٢٢٥ _ ٢٢٢٦ والحديث صحيح.

((عـن عـبدالله بـن عـباسٍ ﷺ قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا هجرةَ .بَعْدَ الفتحِ ، ولكِنْ جِهَادٌ ونِيَّةٌ ، واذا استُنْفِرْتُمْ فانفروا.[١])).

لـه عبدالله بن عباس ﷺ نه روايت دی، چی رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل : دمکې لـه فتحې نه وروسته (مکې نه مديني ته) هجرت نشته ليکن جهاد او دجهاد نيت لا پخپـل ځای پاتې دی دمکې لـه فـتحې نه وروسته هجرت نشته ددی مطلب دادی دمکې لـه فـتحې نـه وروسته اوس هغـه خاص هجرت نه ده پاتې چې دمکې نه مديني تـه يې كـول فـرض و ځکه چې اوس خومکه دار الاسلام ګرځيدلي له دی څخه ددنيا دنورو هجرتونونفې نه ثابتيږي هغه خو ترقيامته پورې دحالاتومطابق دوام لري هجرت دجهاد بنسټ اوږبره ده نـو ځکه پرمسلمانانو باندې داهجـرت لـه مکې نـه داسې فرضيت ته رسيدلې وو چې له دې پرته دچاايمان هم دقبليدو وړ نه وو.

کله چې تاسو ته دجهاد لپاره دوتلو حکم وشي نو لـه خپلو کورونو څخه راووځئ !!.

لـدی حدیث نه معلومه شوه چې کله دمسلمانانو پاچایو څوک دجهاد لپاره وګوماري نو پرهغه جهاد فـرض عين ګرځي ځکه چې په حديث شريف کې دا الفاظ راغلي دي چې کله لـه تاسو نـه دجهاد لـپاره دراوتـلو غوښتنه وشي نـو لـه خپـلو کورونـو نـه راووځئ. !!

((عَـنْ ابـي قتادة الانصاري ﷺ ، قا لَ : ((خَطَبَ رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم فَذَكَرَ الجهادَ ، فَلَمْ يُفضِّلْ عَلَيهِ شيْئاً الا المكتوبة)) [٢].

لـه ابي قـتاده الانصـاري ﷺ نـه روايت دی هغـه وايـي چې رسول الله ﷺ يـوه خطبه وركړه، پـه هغې کې يې دجهاد يادونه وکړه اوپه هغه باندې يې لـه فرضي لمونځونو نه پرته بل هيڅ شي ته فضيلت ورنکړ .

---

[١] – اخرجه البخاري برقم : ٢٧٨٣. ومسلم برقم : ١٣٥٣.

[٢] – اخـرجه الـبيهقي في السنن الكبرى : ٤٨/٩ والدارمي في سننه : ٢٠٧/٢ والحديث صحيح كتاب الجهاد لابن المبارك ١١٩/١

د جها د په اړه د اصحابو کراماو تابعينو افعال او اقوا ل :

حاکم او ابن جرير الطبري لـه ابي راشد العحبراني نه روايت کړيدی هغه وايي چی ما درسول الله صلی الله عليه وسلم لـه قهرمان اس سوار مقداد بن الاسود ﷺ سره ليدنه وشوه هغه په حمص کی ديو صراف په ورکوټې غونډې بکسه .... باندې ناست و ، هغه بوډا شوی واو غوښې يې دپاړسوب لـه وجهې ځوړندې شوې وې، خو دغزا اراده يې درلوده . ما هغه ته وويل : الله پاک ته معذورکړی يې ! هغه راته وويل : دبعوث سوره ددی باعث ګرځيدلی دی چی زه جهاد تـه لاړشم ځکه چه پدې کې الله تعالی فرمايي:

﴿انفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ [التوبة٤١].

ووځئ تاسې دجهاد په لاره کی سپک ياست که درانه پخپلو مالونو او ځانونو سره دا ستاسې لپاره غوره دی که تاسې پوهيږئ.

او سوره توبـه د" بعوث " (په باء باندې زور اوزير دواړه ويلې شي) سوره پـه نوم نومـول شـوی دی ځکـه چـې ددی موضوع جهـاد او دشـمن پـه خـلاف دمجاهديـنو دګروپونو ليږل دي.

اوپه يو روايت کی د (البحوث) په نوم نومـول شويدی . يعنې دا دمنافقينو په باره کې بحث کوي او دهغوی لـه کړنو او اعمالوڅخه پرده اوچتوي هغوی رسواکوي او شرموي يې.

ابن المبارک په کتاب الجهاد کی لـه عطيه بن ابي عطيه نه روايت کړيدی هغه وايي : چې مادقاديسيې دجنګ په ورځ عبدالله ابن ام مکتوم ﷺ وليد هغه اوږده زغره اغوستې وه او دجنګ په ميدان کې دلښکر دصفونو ترمنځ يې راښکله او ګرځيدو .[۱] عـبدالله بن ام مکتوم ﷺ په سترګو ړوند معذوراصحابي وليکن هغه به جهاد کاو او

[۱]_ كتاب الجهاد لابن المبارك . ١/ ١١٩

دقادسيه په جنګ کی يې هم ګډون وکړ. په دې جنګ کې بيرغ دهمده په لاس کی و، او دشهادت اوچته مرتبه يې ترلاسه کړه.

ابن المبارك لـه انس بن مالك ﷺ نه روايت کړيدی چی ابا طلحة الانصاري ﷺ (دا آيت شريف : ﴿ انفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ [التوبة٤١]. ولوست او ويې ويل : الله تعالی مونږ ټولو بوډاګانو او ځوانانو ته جهاد ته دوتلو امر کړی دی . ماته دجهاد سامان برابر کړئ هغه ته دهغه زامنووېل چی الله دی) پرتا رحم کړی دی . تا دمحمد ﷺ ، ابو بکر صديق رضی‌الله عنه او عمر ﷺ په زمانه کې جهاد کړيدی . اوس مونږ ستا پرځای جهاد کوو . ته معذور يې او تاته دتللو هيڅ حاجت نشته . هغه دخپلو زامنو خبروته هيڅ پاملرنه ونکړه او جهاد ته ووت ، په سمندري جهاد کې يې برخه واخسته خو په لاره کې په کشتۍ کې پخپل مرګ وفات شو. دهغه دخښولولپاره دجزيرې لټه وکړه شمه مګر(٧) اووه ورځې وروسته يوه جزيره پيدا شوه ، دهغه جسد پدی اووه ورځو کی بالکل نه و خراب شوی او ترتازه و.[1] ابن جرير الطبري پخپل تفسير کی لـه ابن شهاب الزهري نه روايت کړيدی هغه وايي چی: سعيد بن المسيب ﷺ غزاته ولاړ او دهغه يوه سترګه ړنده وه . چا ورته ويل ته خو مريض (ناروغه) يې هغه ﷺ ورته ويل : بيشکه الله تعالی چې چاته جهاد کول آسان اوکه ګران وي ټولو ته جهاد ته دوتلو حکم کړيدی. کـه چيرته زه لـه کفارو سره دجنګ کولو طاقت نلرم نو دمسلمانانو.شميره خوزياتولې شم او دهغوی دسامان ساتنه او پيره خو کولې شم.[2]

ابن ابي شيبه او ابن جرير لـه حسن بصري رحمه الله نه دالله تعالی ددې قول: (إنفروا خِفافاً وثِقالاً.....) په تفسير کی فرمايي چی : لـه دېنه بوډاګان او ځوانان مراد دي .[3] او منصور بن زاذان وايي چی لدې آيت نه په کارونو کی بوخت او فارغ

---

[1]_ كتاب الجهاد لابن المبارك : ١/ ١١٦ ، والمستدرك للحاكم : ٢/ ١٠٤.

[2]_ تفسير ابن جرير الطبري ١٠/ ٩٨

[3]_ المصنف لابن ابي شيبة ٥/ ٣٠٦ وتفسير الطبري : ١٠/ ٨٥

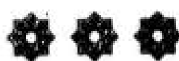
خلک مراد دي يعنې دواړه ډوله خلکو ته جهاد ته دوتلوامر شوی دی ، [1] او ځينو ويلي دي چی لـه ثقيل نه مراد هغه خلک دي چی مال او زمکې لري او جهاد ته ورتګ بدګڼي او لـه (خفيف نه مراد هغه خلک دي چی څه مال او دولت نه لري ، ځيني نورو علماو ويلي دي چی لـه ثقيل نه مراد بزدل او لـه حفيف نه مراد بهادر کسان دي.

امام قرطبي پخپل تفسير کې وايي چې په دی کی صحيح خبره داده چی په دې آيت کې الله تعالی ټولو خلکو ته امر کړيدی چی دالله په لاره کې دجهاد لـه پاره ووځي . برابره خبره ده کـه وتل ورته آسان وي يا ګران .ابن جرير طبري پخپل تفسير کی ويلي دي چې:

ځينو مجاهدينو دشام په فتحه کې يو مجاهد وليد چی ډير بوډاوالې لـه کبله يې وريځې يې دهغه په سترګو ځوړندې شوې وې.

يو کس ورته وويل : اې تره ! ته خو الله پاک لـه جهاد نه معذور کړې يې ولې جهاد ته راغلی يې ؟ هغه ورته وويل : ای وراره! بيشکه الله تعالی ځوانانو او بوډاګانوته جهاد ته دوتلو حکم کړيدی . [2] امام عبدالرزاق پخپل کتاب کی لـه مکحول رحمه الله نه روايت کوي چې هغه رحمه الله به قبلې ته خپل مخ وګرځاووا و بيابه يې لس قسمونه خوړل چی ای مسلمانانو! په تاسو باندې جهاد فرض دی .

بيا بـه يې ويل : کـه تاسې غواړئ نو زه لدېنه هم زيات قسمونه خورم [3] . ترڅو ستاسې ورباندې اطمنان او باور وشي .

[1]_ المصنف لابن ابي شيبة ٥/ ٣٠٦ وتفسير الطبري ١٠/ ٩٧.

[2]_ تفسير الطبري : ١٠/ ٩٨

[3]_ المصنف لعبدالرزاق : ٥/ ١٧٤

فـصل

ا یا جهاد کفا یي فرض دی اوکه عین فرض ؟

په دې خبره ځان پوه کړئ چې دټولو علماو په اتفاق لـه کفارو سره دهغوی په وطن کې جهاد کول کفایي فرض دی خو ابن المسیب او ابن شبرمه وایي چې فر ض عین دی.

دفرض کفایي معنې داده چې کله په کافي اندازه خلک دجهاد لـه پاره ووځي نو نور نه ګنهګاریږي او که ټولوجهاد پرېښود نو ټول ګنهګاریږي.

راجحه خبره داده چې (دکومو خلکو عـذرالله جل جلالـه ته مقبول دی او ناروغ دي هغوی نه ګنهګاریږي.

پـه کـال کې بـاید لږ ترلږه یو ځـل جهـاد وکړې شي او کـه څـوک لدینـه زیات ـ کړي نوداورتـه غوره دی . اوپه دې کې هیڅاخلاف نه دی کړې چې دمسلمان لپاره رواندي چې پوره یـو کـال لـه جهاد نـه لـرې ووسي خو دضرورت په وخت کې ورتـه روادي ، د مثال پـه ډول مسلمانان کمزوري وي یـا دښمنان ډیـر وي یاددې وېره وي چې کـه لـه کفـارو سره دهغوی پـه وطن کې جهاد وکړيشي نو مسلمانانو ته بـه زیات ځانی تاوان ورسیږي یا ورسره دجهاد لپاره کافي تو ښه او سامان نه وي یاداسونو واښـه ونلري ، همدغسې نـور جنګي او حربي ضرورتونه هم درواخله . او کـه چېرتـه هرڅه پوره وي او هیڅ عـذر ونـلري نـو بیـا پـوره یـو کـال لـه جهـاد نـه ځـان لـرې سـاتل روانـدی. پـدې خبرباندې امام شافعي رحمه الله اودهغه ملګرو تصریح کړې

امـام الحرمین جووینـي رحمـه الله وایي : چې زما پـه نزد غـوره مسلک داصولینو دی ، هغوی وایي چې جهـاد یـو قهري دعـوت دی نوپه همدې خاطر ترڅو چې شوني وي ددې جاري ساتل پکـار دي تـرڅو دزمکې پـه سر لـه مسلمان او ذلیل کافر نه پرته بل هیڅوک پاتې نشي . جهـاد دی پـه کـال کې یو ځل خاص نکړې شي بلکې که ممکن وي نولدینه زیات دی جاري وساتل شي.

داچې فقهاوو په کال کې يوځل دجهاد دکولو خبره کړېده هغه يې په غالب عادت باندې حمل کړېدي. ځکه چې دجهاد له پاره دسامان تيارول او دمجاهدينو برابرول په کال کې يو ځل ايله ترسره کيږي .[۱] ابن قدامه په المغني کې ويلي دي چې په کال کې لږ ترلږه بايد يو ځل جهاد وکړې شي خو که چېرته لدينه زيات دجهاد ضرورت مخې ته راشي نو بيا واجب دی چې مسلمانان جهاد ته ووځي ځکه چې دا فرض کفايه دی او فرض کفايه هله واجب کيږي چې ضرورت او حاجت يې پيداشي .[۲]

امام قرطبي پخپل تفسير کې ويلي دي چې دمسلمانانو په امام باندې فرض دي چې هر کال ددښمن په خلاف دجنګيدو لپاره دمجاهدينو يوه ډله وليږي او پخپله دې هم ورسره ولاړشي ، که چيرې پخپله نشو تللی نو خپل يو باوري اواعتباري سړې دې ورسره وليږي . هغوی دې داسلام په لور وبولي ترڅوپه زمکې کې ظلم فساد ختم شي دالله جل جلاله دين سرلوړې شي او هغوی مسلمانان شي او يادذلت په حال کې پخپلو لاسومسلمانانو ته دجزيې ورکولو لپاره تيار شي .[۳] په ماشوم ، ليوني ، ښځه او پداسې ناروغ سړي باندې چې دجهاد کولو توان نه لري جهاد فرض نه دې . خو که په يوه سترګه ړوندوي ياپه سر او يا غاښ باندې يې درد وي ، يايې کمه تبه وي او ياهم لږ غوندې ګوډ وي نو بيا وربادې جهاد فرض دی .[۴]

دټولو علماو په اتفاق او اجماع سره ترڅو پورې چې مور او پلار خپل اولاد ته جهاد ته دتللو اجازه نه وي کړې جهاد ته تلل ورته جائز نه دي همدغه حکم دنيکه او نيا هم دی چې کله مور اوپلار نه وي.

که چېرته مور او پلار خپل زوی ته جهاد ته دتللو اجازه ورکړې وي مګر بيا دواړه يايو ترينه له خپلې خبرې نه راوګرځي نو په زوی باندې واجب دي چې دخپل مور او پلار خبره ومني او جهاد ته لاړ نشي. داپه هغه صورت کې چې دجنګ په سنګر کې

---

[۱]- رزضة الطالبين للنووي : ۱۰/ ۲۰۹

[۲]ـ المغني لابن قدامه : ۸/ ۳٤۸

[۳]ـ الجامع لاحکام القران للقرطبي : ۸/ ۱۵۲

[٤]ـ المغني لابن قدامة : ۸/ ۳٤۷ ـ ۳٤۸

لانه وي داخل شوې خوکه دجنګ ډ میدان کې داخل شوي وي اویا خوداخل شوې نه وي نو که چېرته بیرته خپل مور او پلار ته ورځي نو دمسلمانانو په زړونو کې دشکست احساس پیداکیږي یادوي پخپل ځان او مال باندې ویریږي (چې څوک به په لاره کې رانه شوکه وکړي) نو بیا دې بېرته نه ورځي. که چېرته مور او پلار له خپلې اجازې نه په هغه وخت کې رجوع وکړي چې زوی یې دجنګ په میدان کې داخل شوې وي اوجنګ پیل شوې وي نو زوی لپاره بېرته ورتګ حرام دی .[1]
دقرضدار سړي په باره کې دعلماو ترمنځ اختلاف دی چې ایا هغه جهاد ته تللې شي او که نه ؟ امام مالک رحمه الله علیهوایي چې که چېرته یو قرضدار دخپل قرض داداکولو وس او توان نه لري نو هغه لپاره جهاد ته تلل جائز دي

امام اوزاعي دپور ورکوونکي له اجازې نه پرته جهاد ته دتللو اجازه ورکړیده ؟ مګر امام شافعي رحمه الله علیه وایي چې پوره وړي ته ترهغه جهادته تلل جائز نه دي ترڅو پورې چې پور ورکوونکي ورته اجازه نه وي ورکړې برابره خبره ده پور ورکوونکي مسلمان وي یا کافر.[2]

کوم خلک چې پور وړي سړي ته جهاد ته دتللو اجازه ورکوي هغوی دخپل دلیل لپاره دعبدالله بن حرام الانصاري ﷺ مثال وړاندې کوي چې هغه په داسې حال کې د احد غزا ته تللی وو چې پور وړی وو، رسول الله صلی علیه وسلم هم دهغه له قرضداري نه خبرو. مګر جهاد ته له تللو نه یې نه و منع کړی . هغه ﷺ داحد په غزا کې شهید شو او دهغه پور دهغه زوی جابر ﷺ اداکړ .[3] کوم پور وړې چې جهاد ته ځي هغه ته پکار دي چې دومره مال شاته پریږدي چې که هغه شهید شي نو زوی یې دهغه پور اداکړي لکه چې جابر ﷺ دخپل پلار قرض اداکړ.
امام احمد رحمه الله علیه وایي : که چېرته کوم قرضدار سړی دومره مال شاته پریږدي چې دهغه قرض ورباندې اداکړې شي نو دهغه لپاره جهاد ته تلل جائز دي

---

[1]_ المغني لابن قدامة ۸/ ۳۵۸_ ۳۵۹

[2]_ الأم للشافعي : ٤/ ١٦٣

[3]_ اخرج قصة عبدالله بن حرام البخاري في صحيح برقم : ٢٣٩٥.

اګر که پور ورکوونکي ورته اجازه ورنکړي هغه رحمه الله علیه په دلیل کي دعبدالله بن حرام ﷺ کیسه وړاندې کړیده .[1]

کوم جهاد چې کفایي فرض وي په هغه کې قرضدار او پور وړې سړي ته داشرط دی چې یواځې په هغه وخت کې جهاد ته لاړشي چې دائن او پور ورکوونکې سړې ورته اجازه ورکړي . همداشان بچې ته دموراوپلارنه داجازې اخستلوشرط هم په دغه فرض کفایي جهاد کې ده.

دمور او پلار او دپور ورکوونکې سړي داجازې شرط په هغه صورت کې ساقطیږي چې کافران دمسلمانانو په وطن باندې یرغل وکړي او یاهم په لرې ځای کی کفارو دمسلمانو په وطن باندې قبضه کړې وي خو دهغه ځای دمسلمانانو تعداد له هغوی نه کم وي ، نوپدې صورت کې جهاد په هرمسلمان ښځې نر فرض عین ګرځي . غلام دخپل بادار ، ښځه (که په کې ددفاع کولو توان اوقوت وي) دی دخپل خاوند او زوې دې دخپل مور او پلار قرضداردی دپور ورکوونکي له اجازې نه پرته جهادته ووځي . داد امام مالک ، ابي حنیفه او احمد بن حنبل رحمة الله علیهم مذهب دی .[2] که چېرته کفارو دمسلمانانو په کور کلي باندې ناڅاپي حمله وکړه او هغه ځای یې دخپلې ولکې لاندې راووست او مسلمانانو نشو کولای چې دهغوی دمقابلې لپاره راغونډ شي اوپه ډلیزه ډول ورسره وجنګیږي نو پرهغوی فرض دی چې جلا جلا دخپل وس په مطابق ورسره وجنګیږي .

که چېرته یو مسلمان پدې پوه شي چې که زه کافروته تسلیم شم نو هغوی ماوژني نود هغه لپاره ترهغه وخته پورې ترممکنه حده پورې جنګیدل پکار دي اودځان دفاع کول پرې واجب دي ترڅو چې شهید شوې نه وي.

پدې کې ، آزاد ، غلام ، سړي ، ښځې ، ړوند ، ګوډ او ناروغ ټول برابر دي.

---

[1]_ المغني لابن قدامه : ۸/ ۳٦۰ _ ۳٦۱.

[2]_ روضة الطالبين : ۱۰/ ۲۱٤. والمغني لابن قدامة ۸/ ۳٦٤.

که هغوی ته دامعلومه شي چې، تسليمي په صورت کې کافران هغوی نه وژني نو هغه ته داجائزدي چې ورته تسليم شي اوبندي خانې ته ځان اماده کړي ځو جنګيدل ورسره افضل او غوره دی ځکه چې که ووژل شي نو له عزت نه ډکه دشهادت مرتبه به ترلاسه کړي.

که چېرته مسلمانه ښځه پوه شي چې کافروته دتسليمي په صورت کې دهغې په عزت او آبرو باندې تيرى کيږي نو پرهغې دخپل ځان دفاع واجبه ده اګر که پکې شهيده شي . ځکه کومه ښځه چې دزنا لپاره مجبوره کړې شي نو هغې ته دانه دي روا چې دخپل ځان د خلاصون په خاطر ورته تسليمه شي بلکې هغی باندې واجب دي چې جنګ ورسره وکړي ځکه چې لـه بې عزتي نه دشهادت مرګ ورته ډير ښه دی . همدغه شان هغه ښکلي هلکان دې هم وجنګيږي چې دتسليمي په صورت کې کافران دهغو پرعزت لوبې کوي. هغوی بايد دخپل عزت او آبرو ددفاع لپاره دژوند تر آخري سلګۍ پورې جنګ ته ادامه ورکړي.

کله چې دشمن دمسلمانانو په يوه کلي ورننوزي نو دهغه ځای شاوخوا په نورو مسلمانانو باندې دهغوی مدد او مرسته کول واجب دي . که چېرته دمسلمانانو په خواکې کافرانو حمله وکړه او هغوی ترينه دنن سبا ، په حساب د ۸۰ کيلو متره په فاصله کې وي نو په دوی باندې دکافرانو په خلاف جنګيدل بالکل داسې فرض عين ګرځي لکه چې پخپل کور کلي باندې دحملې په صورت کې ورباندې جنګيدل فرض عين دی.

امام ماوردي رحمه الله عليه ددې خبرې (چې پداسې حالت کې پر هغوی جهاد کول فرض عين دی) علت داښودلې دی چې دا دفاعي جنګ دی نه تعرضي ، او په دفاعي جنګ کې په ټولو مسلمانانو باندې تر آخري وس پورې جنګيدل فرض عين دی . که چېرته دمسلمانانو په يوه علاقه باندې کافران يرغل وکړي نو دهغه شاه خوا د پرتو سيمو په خلکو باندې چې دقصر دمسافې (۸۰) کيلومتره نه ورته نژدې وي واجب دی چې دهغوی مرستې ته لاړشي که هغوی هم کافي نه وي

يعني دمجاهدينو تعداد كم وي نو بيا په دلرې پرتو مسلمانانو باندې واجب دي چې ټول دجهاد لپاره لاړشي او لـه هغوی سره يو ځای اوږه په اوږه ددشمن په خلاف وجنګيږي.

كه مسلمانان لـه كفارو سره دجهاد لپاره ووتل چې جنګ ته كافي وو نو دنورو مسلمانانو غاړه خلاصه ده . خودلوی اجر لـه ترلاسه كولو نه محروم او ډېر ثواب له ګټلو نه بې برخې پاتې كيږي.

دځينو علماوو په نزد دكفارو په خلاف لومړی په هغو خلكو باندې دمسلمانانو مدد او مرسته واجبه ده چې ورته نژدې وي ، بيا پرهغو مسلمانانو چې هغوی ته نژدې وي په همدې ترتيب سره به ټول مسلمانان دهغوی دمرستې لپاره روانيږي ترڅو چې مسلمانانوته داخبره ورسيږي چې كفارو ماته وخوړه او دمسلمانانو لـه سيمې نه وتښتېدل .اوداسيمه په بشپړه توګه آزاده شوه .

كه كفارو دمسلمانانو كوم غر ياشاړه زمكه او دښته ونيوله اګركه هيڅ څوک هم نه پكې اوسيږي بياهم پرمسلمانانو باندې دهغه بېرته اخستلو او آزادولولپاره جهاد فرض عين دی.

امام نووي رحمه الله ويلي دي چې دمسلمانانو په خاوره باندې دكافرانو تسلط په هيڅ حالت كې نشي منل كيدې .[1]

امام قرطبي رحمه الله عليه وايي :كه چېرته كافران دمسلمانانو خاورې ته ورننيږدې شي او لاتراوسه ورننوتلې نه وي نو پرټولو مسلمانانو باندې دهغوی په خلاف دجهاد او دفاع په خاطر وتل واجب دي ترڅو دالله دين غالب او خپله خاوره ددښمن لـه ناوليو قدمونو نه وساتي.[2]

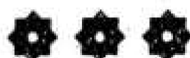
---

[1]ـ روضة الطالبين للنوي : ۱۰/ ۲۱۶

[2]ـ تفسير القرطبي : ۸/ ۱۵۱ـ ۱۵۲

بغوي رحمه الله وايي : کله چې کافران دمسلمانانو په خاوره کې ننوځي نو کوم مسلمانان چې هلته ورنږدې دي پرهغوی جهاد فرض عين دی او کوم مسلمانان چې له دې ځای نه ډېر لرې وي نو پرهغوی باندې جهادکفايي فرض دې.[1]

داپورتني بيان شوي ځينې هغه فروعي مسائل دي چې له جهادسره تعلق لري چې کوم يو يې فرض عين او کوم يويې فرض کفايي دی.

[1]ـ شرح ا لسنة للبغوي ۱۰/ ۳۷٤.

فصل

دجهاد پرېښودونکو په باره کې وعيد

الله تعالي فرمايي: ﴿ قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ [التوبة۲٤].

اى محمده ! ورته ووايه كه ستاسې پلرونه زامن ، ورونه ، ښځې، خپلوان او هغه مالونه چې په خوارۍ مو ګټلي دي او هغه تجارت چې په کوټه کيدلو يې ډارېږئ . او زړه ته نژدې کورونه مو له الله دهغه درسول او دهغه په لاره کې له جهاد نه ډېر ګران وي نودرنګ وکړئ ترڅو الله پاک خپل حکم راوليږي ، او الله پاک فاسق قوم ته روغه لاره نه ښيئ په دې آيت شريف کې چې کوم تهديد تحذير او تخويف دجهاد پرېښودونکو خلکو لپاره شوېدې چې هغه بالکل کافي دی . لدی نه بايد هغه خلک عبرت او پند واخلي چې خپل مال ، ځان اودکورنۍ په مينه کې غرق دي او جهادته يې شا اړولې ده .همدغه راز الله تعالې په يو بل آيت شريف کې فرمايي :

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ. إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ [التوبة : ۳۸- ۳۹].

ترجمه : اى مومنانو! پرتاسې څه شويدي چې کله درته دالله پاک په لاره کې دوتلو خبره وشي تاسې دزمکې په لور زور کوئ ؟ ايا تاسې دأخروي ژوند په پرتله ددنيا ژوند خوښ کړی دې که داسې وي نو پوه شئ چې دنيوي ګټې داخرت په مقابل کې

دېر لږ ارزښت لري . كه تاسې دالله په لاره كې ونه وزي په دردناك عذاب به مو وربږوي.او پرځاى به مو نور خلك منځ ته راوړي او تاسې به الله ته هيڅ تاوان ونشئ رسولې . الله په هر يو شي توانا او پياوړې دى.

امام قرطبي رحمه الله ددغه آيت په باره كې وايي : په دى آيت كې الله هغه خلك ملامت كړي او پيغورېي وركړيدى چې جهاد يې پرېښې دې او دهغو خلكو عتاب او سرزنش يې كړيدې چې غلي ناست دي او جهاد په طرف ګامونه نه اخلي.

دالله تعالې قول : (اثاقلتم الى الارض ....) يعني تاسې له ځمكې نه د ګټې ترلاسه كولو لپاره په كارونوكې مشغول شئ او جهاد پرېږدئ او يا داچې په زمكه كې دژوندي پاتې كيدو مينه تاسې له جهاد نه لرې وساتي .

په داسې حالت كې دجهاد پرېښودل چې بد يې ګڼي په هر مسلمان باندې حرام دى.

كه چېرته دمسلمانانو امام قوم ته دجهاد كولو امروكړي نو هغوى ته جائز نه دي چې له جهاد كولو نه ځانونه وروسته كړي ځكه چې دامام دحكم په وجه پر هغوى جهاد فرض عين ګرځي .[1]

الله تعالې فرمايي :

﴿ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ٥. (فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ٥.فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ

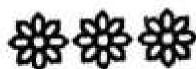
[1] ـ تفسير القرطبي : ۸/ ۱٤۰

فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ○.(وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ○. ﴾ [التوبة :۸۱-۸٤].

هغه خلک ډير خوښ وو چې درسول الله له تگ نه وروسته پاتې شول او بده يې گڼله چې دالله په لاره کې پخپلو مالونو او سرونو سره جهاد وکړي او ويل يې چې په دې گرمي کې مه اوزئ . اى محمده! ووايه چې دجهنم گرمي خورا ډېره ده کاشکې چې هغوى پوهيدلى . بايد هغوى لږ و خاندي او ډير وژاړي . ځکه هغه جزا چې دکړنو په بدل کې يې ورکول کيږي همدا ورسره ښايي . که الله پاک ته ، بېرته راوگرځولې نو پاتې کسان به بلې غزاته دتللو اجازه وغواړي . ورته ووايه ! تاسې حق نلرئ چې له دى وروسته زما په ملتيا ووځئ او ددښمن په مقابل کې راسره په جنگ کې برخه واخلئ؟ ځکه چې تاسې ترټولو لومړي ناسته خوښه کړه نو اوس له نورو پاتى شويو سره تاسې هم کينئ . او اى پيغمبره ! له هغوى نه چې هريو مړشي نو ته بايد هيڅکله پرې لمونځ ونکړې اونه يې پر قبر ودريږې ، ځکه چې هغوى الله او دهغه له رسول نه منکر او دفسق په حال کې مړه شوي دي.

الله تعالې دى رحم درباندې وکړي دغه سخت وعيددردناکه وبال اولويې رسوايي ته وگوره چې الله تعالې دهغه چا په اړه نازله کړېده چې له جهاد نه وروسته پاتې شول اوپه خپلو کورو کې غلي کيناستل او پدې لاره کې خرچ کول يې بدوگڼه.

که څه هم دغه آيتونه دهغو منافقينو په باره کې نازل شويدي چې دتبوک له غزا نه وروسته پاتې شوي وو لېکن دغه ترهيب او تهديد دټولو هغو خلکو لپاره عام دى چې دهغوى پشان له جهاد نه ځان وروسته کوي . له جهاد سره نفرت کوي او پدې لاره کې له مال لگولو نه ډډه کوي. که نور هيڅ نه وي نو دادمنافقينو يو شنيع او بيکاره عمل دې . اوپه دې باره کې راغلې وعيد دومره بوږنوونکي او سخت دې چې لاحول ولاقوة الا بالله .

ځينې هغه صحيح حد يثونه چې لـه جهاد نه دوروسته کيدو نه د نهي په باره کې راغلي دي

عـــن عـبدالله بن عمر رضى الله عنهما، عـــن رسول الله صلى الله عليه وسلم قل :((اذا تبايَعْتُمْ بِالْعِيِنَةِ ، وَاَخذتُمْ اذنابَ البقر ، ورضيتُمْ بالزرع ، وتركتُمْ الجها دَ ، سَلَّطَ اللهُ عليكم ذِلاً ، لاينزعه حتي ترجعوا الى دينكم .

لـه حضرت عبدالله بن عمر ﷺ عنهمانه روايت دي چې رسول الله ﷺ وفرمايل:
کله چې تاسې په اخستلو خرڅولوکې کمې زياتې وکړئ دغوالکی مو ونيوله ، په کرونده خوشاله شوې او جهاد مو پرېښود ، نو الله پاک به پرتاسو ذلت مسلط کړي او ترهغه پورې بـه دا ذلت لـه تاسو نه نه لرې کوي ترڅو چې بېرته خپل دين ته راونه ګرځئ[1] (او جهاد قائم نه کړئ)

بيهقي په ((شعب الايمان)) کې ويلي دي چې د(التبايع بالعِينةِ) دعين په زير سره ، مطلب دادې چې يو سړې بل ته ووايي : ته په دومره دومره پيسوواخله نو زه به لـه تانه په دومره دومره پيسو واخلم.

ابو عـبيد الهروي پـه ((الغريبين)) کـتاب کې وايي : د((التـبايع باليعـنة)) مطلب دادې چې يو سړی دبل سړي نـه يو مـال پـه معـلومو پيسـو سره تريوې ټاکلي مودې پورې واخلي او بيا دغـه مـال پـه هغـه باندی پـه لږو پيسو بېرته خرڅ کړي (چې دنن صبا پـه اصطلاح کې ديـته پيمټ ويـل کيږي) . اوداسې کول حرام دی. او ديته عينه خکه وايي چې دعينې خاوند لره پدې کې نغدې پيسې پاتې کيږي چې هغه ددوبوليو اونرخونو ترمنځ توپير اوفرق دې اوياځکه چې " عيـن" هغـه مـال تـه وايي چې هغـه نغداو حاضروي نو پدې ځای کې اخستونکي داځکه اخلي چې خرڅ يې کړي اوپه مقابل کې يې نغدې روپی ترلاسه کړي.

---

[1]-(اخرجه ابو داود ۳: ۱۳ ۷٤۰ واحمد في المسند بتحقيق احمدشاكر ۷ : ۳۳ والحديث صحيح .)

ماوردي په حاوي کې ويلي دي : ديته عينه ځکه ويل کيږي چې دلته عين په سود سره آخستل کيږي او عين دراهم او دنانيرو ته ويل کيږي .ددې حديث معنې داسې دی : کله چې خلک جهاد پريږدي او کرکيلي ته مخ کړي نو پرهغوی به دشمن مسلط شي ځکه چې هغوی ورته څه تياری نه وي کړی او لـه هغوی سره به دمقابلې توان نلري . لـه همدې کبله الله پرهغوی ذلت او عذاب نازلوي او ترهغه وخته پورې به لـه دې ذلت نه خلاصون نه مومي ترڅو چې بيرته دجهاد لارې ته ونه ګرځي دالله دين قائم ، اوله اسلام او مسلمانانو سره مرسته ونکړي.

دحديث شريف ((حتى ترجعوا الى دينكم)) لـه جملې نه معلوميږي چې دجهاد پريښودل مخ ترې اړول اوله دنيا سره مينه کول مسلمان لـه دين نه راوباسي او همدا ګناه ورته بس ده.

کله چې مسلمانان لـه جهاد نه لاس واخلي نو الله به پرهغوی دفقر او غربت عذاب هم مسلط کوي . کله کله به فقر او غربت په مال او دولت کې نه وي بلکې ددې نفسونه به په فقر او غربت کې اخته وي ، ډير حريص او بخيل به وي چې خلک به ددوی په حرص او بخل متلونه او مثالونه وړاندې کوي ترڅوک چې په داسې حالت کې راګير وي هغوی که په ښکاره مالدار هم وي خو نفسونه به يې وږي وي.

لکه چې حديث شريف دی.

((عـن ابـي هريـرةَ رضـى اللهُ عـنه عن رسولِ الله ﷺ: ((ليس الغنيُّ عن كثرة العرضِ ، ولكن الغنى غنى النفسِ))[1].

لـه ابي هريره ﷺ نه روايت دې چې رسول الله ﷺ وفرمايل : غنی (بډای) هغه څوک نه دی چې ډير مال اودولت ولري بلکې غنی هغه دی چې زړه يې غنې وي . نو مالدارې او غنې توب دزړه مالداري دی او فقر هم دزړه فقر معتبر دی ، نن صبا چې حلک مونږ په کوم حال ګورو چې دوی کله جهاد پريښود هغه ته يې شاکړه او

[1] - اخرجه ا لبخاري برقم : ٦٤٤٦ مسلم برقم : ١٠٥١.

ددنيا ډول ډول حرامو او حلالو كسبونو ته يې مخ كړه نو الله تعالى ددوى پر زړونو فقر مسلط كړ ددوى په زړونو كې شوم توب او بخيل توب زور شو چې په نتيجه كې دوى ډېر واجبي حقوقو له اداكولونه ډډه وكړه اودپيسوګټلو لپاره يې ډيرو حرامو كسبونوته لاس واچاو لكه په بيه كې ټګي برګي ملاوټ ، او دغوايې پر غواباندې دختلو اجورت اودې ته ورته نورناوړه اوناروا كارونه . داځكه چې ددنيا عظمت ددوى په زړونو كې كيښناست او ددنيا لږ شې دوى ته ډير بريښي حرص او تمى ذليل كړې دې هركس چې ګورى په هغه باندې به ذلت غلبه كړې وي ځكه دابه هغه كس ته چاپلوسي كوي چې دده په فكر رزق ورته دهغه له پلوه راځي تمى او لالچ ورځخه دمال بندګان جوړ كړي .دكوم سړي نفس او زړه چې غنى وي هغه آزاد دى او دچا زړه چې غنى نه وي هغه په حقيقت كې فقير وي ، كه هغه ظاهراً مالدار هم وي خوپه زړه باندې يې غربت مسلط شوى وي . هغه مجاهد چې توره يې دمال ګټلو وسيله وي هغه بالكل فقر او ذلت نه احساسوي ، ځكه هغه دخپلې تورې په زور غنيمتونه نيسي له الله جل جلاله نه پرته په هغه باندې دبل هيچا احسان نه وي اوبل داچې غنيمت بې له شكه صفا او خالص حلال دې نوداځكه په زړه كې دنور اورڼايې سبب ګرځي اودبخل كنجوسي اوحرص اوتمې له تورو تيارو ځخه دنجات او خلاصون سبب ، همداشان كه مجاهد په ظاهره خالي لاس هم ښكاري خوپه حقيقت كې هغه غنى وي ځكه چې دهغه شعار عزت او عظمت دى دهغه په زړه كې غلامي او ذلت نشته اګر كه دهغه ظاهري لباس فقيرانه او كمزورې وي ، په دى مدعا باندې دالله تعالى داقول ښه منطبق كيږي.

﴿ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾ [المائدة ٥٤].

ډير ژر به الله داسې يو قوم راولي چې هغوى به له الله سره مينه كوي او الله به له هغوى سره مينه كوي مومنانو لپاره به نرم وي او كافرو لپاره به سخت وي او دالله په لار كې به جهادكوي.

کوم خلک چې دشک لـه لارې مال ترلاسه کوي او دخپل حرص په وجه دخلکو په وړاندې دمحتاجۍ سرونه ټيټوي. که هغوی په ظاهره معزز ښکاري خو زړونه يې په ډول ډول ذلتونو ابادوي اوکه ظاهرادقسماقسم مالونو لـه وجهې مالدار ښکاري خوپه زړه کې دهيلې اوحرص په وجه فقير او ذليل وي . په عربوکې يومتل دې چې خراب او ذليل کسبونه په خلکوناوړه اوبيکاره اخلاق پيداکوي. لکه چې دحضرت علي ﷺ قول هم ددې خبرې تائيد کوي،هغه ﷺ فرمايي : دالله په لاره کې جهاد کول دجنت لـه دروازو څخه يوه دروازه ده څوک چې دالله په لاره کې جهاد پرېږدي الله تعالې پرهغه ذلت او رسوايي مسلط کوي .په مصيبت يې اخته کوي اودذلت په حال کې به ظلم زغمي په ډول ډول ذلتونو کې به راګيروي اوله انصاف څخه به محروم وي.

عـن ابـي هريرة ﷺ :عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قلَ : ((مَن ماتَ ولم يغز ، ولم يُحَدِّثْ به نفسه ، مات على شُعبةٍ من النفاقِ)) [1]

ابـي هريره ﷺ لـه رسول الله ﷺ نه روايت کوي چې هغـه ﷺ وفـرمـايـل : څـوک چـې مړشي او هـغـه نه غزا کړې وي او نه يې هم په زړه کې نيـت کړي وي نو هغه دمنافقت په يوه څانګه کې مړشو.(يعنې په زړه کې يې چېرته دجهاد جذبه نـه وي پيداشوې)

((عـن ابـي امامـة الباهلي ﷺ عن النّبي ﷺ قل : مَنْ لَمْ يغزُ ، او يُجهزْ غازِياً ، او يَخْلُفْ غَازِياً فِيْ اَهْلِهِ بخيرٍ، اَصَابَهُ اللهُ بقارعةٍ قبل يوم القيامةِ .[2]))

له ابي امامه الباهلي ﷺ نه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل :

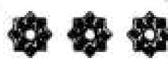
[1]- (اخرجه مسلم في كتاب الامارة . باب ذم من لم يغز . رقم : ١٩١ .)

[2]- اخرجه ابو داود في كتاب الجهاد: ٣/ ٢٢ وا ابن ماجه في كتاب الجهاد : ٢ / ٩٢٣ واسناده حسن.

چاچې نه غزا وکړه او نه یې غازي تیار کړ اونه یې دغازي دکور حال او احول واخست الله تعالی به هغه دقیامت لـه ورځې نه وړاندې په یو سخت مصیبت کې راګیرکړي. (اودا الله جل جلاله ده ته دجهاد پرېښودلو جزا او عذاب ورکوي)

امام قرطبي رحمه الله علیه وایي چې که چېرته ټول خلک لـه جهاد نه عمومي بې پروایي او غفلت وکړي نو یو سړی به خپل مسٔولیت څنګه اداکوي ؟ نو ددې ځواب دادې چې دغه یو سړي تـه پکار دي چـې هغه دیو قیدي مسلمان فدیه اداکړي او هغه له قید نه آزاد کړي.

په دې طریقه هغه دومره لوی کار وکړ چې دنورو خلکو په ملګرتیا کې نشوکولې.
څکه چې کـه څو کسان راغونډ شوي وای او هغوی یې په ګډه فدیه ورکړې وای نو دهریو په برخه کې به لږې لږې پیسې راغلې وې خو هغه داټولې پیسې په یواځې ځان اداکړې . په هر مسلمان باندې لازمه ده چې که چېرته توان یې درلودنو په یواځې ځان دی جهاد وکړي اوکه ددې توان یې نه درلود نو یو مجاهد ته دې دجهاد سامان او خرچه برابره کړي .[1]

فصل

دجهاد پرېښودونکو دلائل او بطلان یې

ای لـه جهادنه مخ اړوونکیه ! اې داسلام او وطن لـه حفاظت نه تښتېدونکیه! ای دتوفیق اودحق دلارې نه ځان ساتونکیه ! پوه شه چې ته لـه اصلي برې او کامیابي نه محروم او دحق لـه لارې نـه لرې شوې یې. کاش تـه هم له بهادرو مجاهدینو سره په جهاد کې شریک وای او خپل ځان او مال دې دالله په لاره کې لګولې وای ، خو افسوس چې ته لـه دی لویې نیکبختي نه څه شي منع کړې یې؟ جهاد او معرکو ته لـه ننوتلو څخه څه شي ستاد پښو زنځیر جوړ شوې دالله جل جلاله په لار کې دنفس

[1]_ تفسیر القرطبي ۸/ ۱۵۲

اومال له قربانولو ته څه شي بخيل کړې يې ؟ ياخودمرګ ويرې وروسته کړى يې او يا هم اوږدو اميدونو ، يا خپل ګران مال او لـه کورني نه جدايي درته ګرانه ده يا دخپلو زامنو ، خادمانو ، خپلوانو او دوستانو نه وتل درته ګران دي.

اى دجهاد لـه برکت نه محرومه ! ستاددغه محرومتيا سبب ياخو ستا ورونه دي او ياهم ستاناژدى دوستان ،ياته په داسې نيکو کارو کې مشغول يې چې جهاد يې درنه لـه ياده ويستلى ، يادخپلې ښکلې مېرمنې اولوړ شهرت په وجه لـه جهاد نه وروسته شوى يې ،يادتاعزت او منصب دتادپښو زنځير جوړ شوى دى . ياپه خپل ښايسته کور او باغونو باندې مين شوې يې. ياداچې ستا ډيرې قيمتي جامې او خوند ورخوراکونه تاجهاد ته نه پرېږدي.

لـه دغو څيزونونه پرته بل څه داسې نشته چې تالـه خپل رب نه لرې او دجهاد لـه نعمت نـه محروم وساتي . پـه الله قسم ، کومو شيانو چې تـه لـه جهاد تـه محروم کړى يې دادرتـه بالکل ښـه نـه دي اودابالکل لـه تاسره نـه ښايي ايا تادخپل رب دا فرمان ندې آوريدلى چې فرمايي :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ انفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرَضِيتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴾ [التوبة٣٨]

اې مومنانو! پر تاسو څه شوي دي چې کله تاسو ته دالله په لاره کې جهاد ته دوتلو لپاره ووېل شي نو تاسې زمکې ته درانـه کيږئ . ايا تاسې دآخرت په ځاى ددنيا په ژوند خوښ يئ ؟ پس ددنيا دژوند متاع دآخرت په مقابله کې ډېر لږ دى.

ښـه په غور سره يې واوره ! زه چې تاته کوم قاطع دلائل وړاندې کوم دهغه په اوريدو سره بـه تـه پـه دې پوه شې چې تـه لـه جهاد نه صرف خپل بدنصيب بى برخې کړې يې لـه جهاد نـه ستا دوروستـه کيدو يواځينې سبب ستاخپل خواهشات او رټل شوى شيطان دى.

ستا د لومړۍ دليل ابطا ل : که ته له جهاد نه اوړد اميد او دمرګ ويرې چې په هيڅ حالت کې ترينه خلاصون نشته شاته کړې اوپه هغه لاربانديې دتللونه ويريږې چې ته ضرور يوه نه يوه ورځ دهغې لاروې يې نو ستا داعقيده باطله او دليل دی بالکل کمزوری او پوده دی.

په الله قسم چې دجهادونو سنګر ته مخکې کيدل دانسان عمر نه کموي او نه هم له جهاد نه وروسته کيدل دچا دمرګ نيټه اوږده وي لکه چې الله تعالې فرمايې:

﴿ وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾ [الأعراف٣٤].

دهر اُمت لپاره يو ټاکلې نيټه ده ، کله چې نيټه يې راشي نو بيانه يو ګړی وروسته کيږي او نه وړاندې .

الله تعالې په يوبل ځای کې فرمايي :

﴿وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ المنافقون : ١١.

الله تعالې هرګز هغه چاته نور مهلت نه ورکوي چې نيټه يې پوره شي او الله پاک ستاسې له کړنو نه ښه خبر دی .

همدغه راز په يو بل آيت کې فرمايي:

﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ﴾ [العنكبوت٥٧]

هريو ساکښ مړکيدونکې دی ، بيا به ماته تاسې ټول راګرځول کيږئ .

ای دوکه شوی انسانه! مرګ يوخاصه سختي لري . او دانسان ساه په ډير هيبت او تکليف سره ووزي . خو افسوس چې ته ترينه غافل يې . لدينه وروسته بيا دقبر ويره وونکې عذابونه او تکليفونه وي . دوه خطرناکې پرښتې به هم تپوسونه کوي اولدينه به يواځې صالح او نيک خلک په امن کې پاتې کيږي . لکه چې الله تعالې فرمايي :

﴿ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ ويفعل الله مايشاء ﴾ [ابرا هيم : ٢٧]

الله پاک مومنان په دنيا او آخرت کې په روغه خبره کلک ودروي . او الله ظالمان ليارور کې کوي. اودالله جل جلاله چې څه خوښه وي هغه کوي دآخرت په ورځ يوه لويه خطره مخې ته راځي . کوم انسان چې نيک بخت وي هغه به دنعمتونو جنت ته ځي . او کوم انسان چې شقي او بدبخت وي هغه به دجهنم په عذاب کې آچول کيږي

خوشهيد به له دغو ټولو مشکلاتو او کړ اوونو نه په امن کې وي او له دغو مهلکو شيانو څخه به هرگز نه ويريږي . دشهيد مرگ بې تکليفه وي يواځې دومره درد محسوسوي لکه چې يو ميږی په هغه چک ولگوي . په دې باره کې درسول الله ﷺ لانديني حديث گواه دی.

((عن ابي هريرة ﷺ عَنْ رَسول الله ﷺ قل : ((مايَجِدُ الشَّهِيْدُ مِنْ الم القتلِ اِلاَّ كَما يَجِدُ احدكم مِن مَسِّ القرصةِ)) .[1]

ابو هريره ﷺ له رسول الله ﷺ نه روايت کوي چې نبي کريم ﷺ وفرمايل :
شهيد دوژل کيدو په وخت کې صرف دومره درد محسوسوي لکه چې ميږې په چاچک ولگوي.

ای وروره ! ته له دغه فرصت نه دگټې له اوچتولو نه څه څيز منع کړی يې ؟ دايو داسې ښه گټه ده چې وروسته به دقبر له عذاب نه نجات بيامومي ، دالله په وړاندې به سرلوړې شي او داوسيدو ښه ځای به ترلاسه کړی . دقبر له سوال او ځواب نه به

---

[1] - اخرجه الترمذي: ٣/ ١٠٩ . والنسايي : ٦/ ٣٦. وابن ماجه : ٢/ ٩٣٧ واسناده حسن.

محفوظ پاتې شي ، دقیامت لـه ډېر . خطرناکو او ویر وونکو حالاتو نه به په امن کې وسي.

شهیدان دالله پـه نـزد ژونـدي دي او رزق ورتـه ورکـول کیږي نه به وربـاندې څه ویره وي او نـه غـم . الله تعالی چې هغـوی تـه کـوم فضیـلت او نعمـتونه ورکـړیدي په هغو بـاندې بـه خوشـال وي . دهغـوی روحونـه بـه دشنو مـرغانو پـه ججـورو کـې وي اوپـه علیین کې بـه ګرځي دجنت هر ډول میوې به خوري چکرې به پکې وهي.

پس ددغـه عـزت مـند او سخت دردوونکې مرګ ترمنځ څومره لوی فرق دی ؟ په الله قسم چې ډېر لـوی فـرق دی .هر چاتـه چې ددغسي مرګ توفیق په نصیب شي هغه نیک بخت دی.

ستا ددویـم د لیـل ابطـال : کـه چېـرته تـه دا وایـې چې مالـه جهـا دنـه زمـا کورنی،مال، ماشومان او عیـال منع کـوي نـو تـه تیروتلې یې او ستا دادلیل باطل او مردود دی.

الله تعالی پدې اړه ډېره واضحه او ښکاره خبره کړېده او فرمایلي یې دي :

﴿ وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَى إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضِّعْفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ آمِنُونَ ﴾ [سبا : ۳۷].

او ستاسې مالونه او ستاسې اولادونه مو ماته نشي نژدې کولای. هو! چاچې ایمان راوړې اونیکه کړنـه یې خپله کړې نـو هغـوی تـه دخپلو اعمالو دوه برابره بدل دې اودجنت په لوړو اودنګو ماڼیو کې به ډاډمن اوسیږي .

الله تعالی فرمایلي دي :

﴿زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ﴾ [آل عمران١٤].

خلکو ته دشهوتونو مینه ښایسته کړې شویده چې لـه ښځو ، دسرو او سپینو زرو لـه راټولو شویوخزانو، په نښه کړوشوو اسونو، څارویو او کښتونو څخه عبارت دي . داڅیزونه ددنیوي ژوند ګټه ده . او دورتګ ښه ځای لـه الله سره دی .

همدغه راز الله تعالیٰ په بل آیت کې فرمایي :

﴿ اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴾ [الحديد۲۰] .

یوه شئ چې ددنیاژوند یوه لوبه ، ساعت تیري ، ظاهري سینګار ، ستاسې په مینځونو کې یو پربل ویاړ او په مالونو اولادونو کې یو پر بل دمخکې کیدلو هڅه ده او بس . داژوند باران ته ورتـه دی چې زرغونـه زمکـه دبزګر زړه ته ورنژدې کوي بله ورځ زرغون تیا وچه او ګوري یې چې زیړه شوې او بالاخره تار په تار خواره واره بوس وي . اوپه آخرت کې یاسخت عذاب دی او یا دالله له لورې ښښنه او خوښي. او ددنیا ژوند پرته لـه غولونې او تیرویستنې بل څه نه دې.

پورته چې کوم آیتونه ستاسې په وړاندې ولیکل شول ددې پشان نور ګڼ آیتونه هم شته چې په کې واضح دلائل موجود دي.

((عن سهل بن سعد ﷺ عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قل : لو كانت الدنيا تعدِلُ عندالله جناح بَعُوضَةٍ ماسَقى مِنها كافراً شُرْبَةَ ماءٍ [1]))

له سهل بن سعد ﷺ نه روایت دې چې رسول الله ﷺ وفرمایل :

که چېرته دنیا دالله پـه نزد دماشي لـه وزرې سره هم برابره وائي نو کافر ته به یې لدې نه داوبو یو ګوټ هم نه وو ورڅکلې.

---

[1] - (اخرجه الترمذي : ۳/ ۳۸۳. والحديث صحيح)

((عـن سـهل بن سعد السَّاعَدِيْ ﷺ، عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قـالَ: موضِـعُ سـوطِ احدكـم مـن الجنة خيرٌ من الدنيا ومافيها، وغَدوةٌ في سبيل الله او روحةٌ خيرٌ من الدُّنيا وما فيها، وخِمَار جاريةٍ من اهل الجنة خيرٌ من الدنيا وما فيها[۱])).

له سهل بن سعد الساعدي ﷺ څخه روایت دی چې محمد ﷺ وفرمایل:
په جنت کې ستاسې دیـو قمچینې هومره ځای لـه دنیااو په دې کې چې څه دې لـه ټولـو نـه غوره دی، او دالله په لاره کې یو سهار یا یو ماښام هومره وخت لګول لـه دنیـااو مـا فیهاڅخـه بهتر دی. دجنت دیوې حورې ټیکری لـه دنیا اوپه دنیا کې چې څومره څه دي له ټولونه غوره دی.

ای دجهاد پرېښودونکیه ! تاله دومره لویې پاچاهۍ نه څوک منع کوي؟ تاچې کوم نژدې خپلوان لـه دې لوی نعمت نه منع کوي هغوی به ډېر ژر مړه شي. یابه پخپلو منځو کې داختلافاتوپه وجه تیت پرک شي اویابه د وخت ناخوالې هغوی پخپلو کې سره جلاجلا کړي.

ته داهم په یادوساته چې ته کله خپلوانو ته څه ګټه نشې رسولې نو هغوی به تاپرېږدي، عناد اوعداوت به درسره کوي ناوړه چلن به درسره کوي دجالاتو دبدلیدو په وجه به دهغوی لـه زړونو نه ستا مینه ووځي.

لدینه غټه خبره داچې ستا خپل خپلوان به هم لـه تانه وتښتي اویوه ذره نیکي به هم په محشرکې تاته نه درکوي تردې چې هریو به دا غواړي چې خپل ټول ګناهونه ستاپه اوږو واچوي او پخپله ترینه ځان خلاص کړي.

او ستامال تاڅنګه لـه جهاد نه لرې کوي؟! حال داچې هغه ستا لـه لاس نه وتونکې او تلونکې دی. کله چې ستادلاس نـه مـال او دولت ولاړشي او خالي لاس پاتې شې

[۱] - اخرجه البخاري. برقم ۲۸۹۲

نو ستا تول دوستان به تایواځې پرېږدي خپل اهل وعیال به درنه جداکيږي . اوستا تول هغه دوستان چې لـه تاسره به يې ناسته ولاړه کوله درنه بيزاريږي.

بيا به دقيامت په ورځ درنه ستا دمال په باره کې پوښتنه کيږي چې څنګه اوله کوم ځای نه دی ګټلی و ؟ اوپه څه کې دی مصرف کړی و ؟ داځومره هيبت ناکه سوال دی څکه چې داسوال به درنه په هغه ورځ کيږي چې لـه وېرې او هيبت نه به ماشومان بوډاګان شوي وي ، تې ورکوونکي ښځې به لـه خپل اولاد نـه غافلې وي اوحمل درلودونکي ښځې به دويرې لـه امله حمل وغورځوي .په دی ورځ به تول مـجرمان وپيژندل شي . دسر لـه ويښتو او پښو نه به ونيولی شي.

لـه مالدارو خلکو سره به دپيسې پيسې او ذرې ذرې حساب وکړې شي . فقيران او غريبان به لـه دوی نه پنځه سوه کاله وړاندې جنت ته لاړشي لکه چې محمد ﷺ مونږ ته ددې بيان کړی دی اوفرمايلي يې دي :

عـن ابـي هريـرة ﷺ عـن رسـول الله صـلى الله عـليه وسلم قل : يدخُلُ فقراءُ المسلمين الجنَّةَ قبل الاغنياءِ بنصفِ يومٍ ، وهو خمسمائة عامٍ.[1]

له ابي هريره ﷺ نه روايت دی چې رسول الله عليه وسلم وفرمايل:

غـريب مسلمانان به لـه مالدارو خلکو نـه نيمه ورځ مخکې جنت ته ځي اودانيمه ورځ پنځه سوه کالـه ده کـه چيرته خپل اولاد يادوی اوپـه هغه باندې ستا شفقت تا جهاد ته لـه تللو نه منع کوي نو بيا دالله تعالی داقول درپه ياد کړه چې فرمايي:

﴿إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴾ [التغابن١٥].

بيشکه ستاسي مالونه او اولادونه ازميښت دي. اوله الله سره ډير لوی اجر دی .

---

[1] ـ اخرجه الترمذي : ٤/ ٨ـ ٩ وابن ماجه : ٢/ ١٣٨٠ واحمد في المسند ٢/ ٢٩٦ والحديث صحيح

په الله قسم چې په اولادو باندې له خپل مور ، پلار ، ورور ، او تره نه الله ډير زيات مهربان دی . هغه الله به څنګه مهربان نه وي چې دمور په ګيډه کې يې دهغه پالنه وکړه او پخپلو لاسو دمور انوپه ارحامواودپلارانو په شاګانو کې ځای پرځای کړل . ته خپل اولاد ولې له دائمي نعمتونو، جنت او دالله تعالی له قرب نه لرې کړی يې.

که ستا زوی ورو کې وي نو ته دهغه لپاره غمګين يې . او که ځوان وي نو ورته انديښمن يې .

که روغ رمټ وي نوله ناروغي نه يې ويريږې او که ناروغ وي نو دهغه په ضعف ستا زړه لړزيږي او خفه کيږې.

که ته خپل اولاد ته دادب خبرې کوې نو هغه درته غصه کيږي اوستا نافرماني پيل کوي .او که ورته نصيحت کوي نو له تاسره کينه کوي ، هروخت له تاسره داويره وي چې هسې نه دنورو خلکو دماشامانو په شان زما زوی هم نافرمان او سرکش نه شي.

که چېرته ته په جنګ کې مخکې کيدل غواړې نو هغه تابزدله کوي . که چېرته سخاوت کول غواړې نودهغه فکر تاشوم او بخيل کوي . که چېرته له دنيا سره خپله مينه کمول غواړې نو هغه ستا رغبت زياتوي . له دې کبله هغه ستالپاره لوی ازمېښت دی مګر ته هغه نعمت ګڼې ته هغه دځان لپاره راحت بولې خو هغه ستالپاره لوی مصيبت دې . ته خپل ځان خو په غم کې آچوي مګر دهغه خوشحالي خوښوی پخپله تاوان کوی او هغه ته ګټه رسوې . خپل تله تشوی خو دهغه جيب ډکوی . دهغه په وجه له خپل توان نه زيات تکليف زغمې او دهغه په خاطر خپل ځان په ډيره تنګسيه کې آچوي.

ته دخپل زوې فکر له خپل زړه نه وباسه او هغه چاته يې وسپاره چې ستا او دهغه خالق او پيداکوونکې دی . دهغه درزق په باره کې په هغه چاتوکل وکړه چې تاته او هغه ته يې روزي ورکړی ده ، ته څنګه الله جل جلاله داسمانونو او زمکو مدبراوچلوونکې بولې ؟ خودخپل زوی تدبير او حفاظت له خپل مرګ نه وروسته هغه ته نه سپاري حال داچې ته خوديو زوی پالنه هم سمه نشې کولای اوالله جل جلاله داسمانونو زمکو ، او ددوی ترمنځ چې څه دي دهغو ټولومالک او څښتن دی.

خپل اولاد هغه لوی ذات ته وسپاره چې داسمانونو او زمکو مالک د.ی . په الله قسم چې ته نه دخپل خان دګټې او نقصان مالک یې اونه دهغه . نه دهغه دژوند او مرګ مالک یې او نه هم دهغه درزق ، ته دهغه لپاره لې غوندې عمر او رزق هم نشي زیاتولې . تا چې کله ناڅاپي مرګ وداړي نو ته به پخپل قبر کې څملې او دخپلو اعمالو بندیوان به شې . ستا زوی به له تانه وروسته یتیم پاتې شي . ستا ټول مال به ستا په خپلوانو باندې که هغه ستا دوستان وي او که دشمنان تقسیم شي.

ستا خیلخانه به ټوله خواره او غریبه شي . بیابه ته ارمان کوې چې کاش زه هم مجاهد وای اولوی برې به مې ترلاسه کړې وای خو تاته به په خواب کې وویل شي:

تاچې کومه نیکي او بدي په دنیا کې کوله دهغوی له کولو نه خلاص شوې او لدینه وروسته نور هیڅ نشې کولې . په دې وخت کې به ستا غم نور هم زیات شي اوله خپل عمل سره به یواځې پاتې شې.

ای مسلمانه ! ته دبښونکي او غالب الله هغه قول واوره چې ته په کومه دوکه کې پرې وتی یې له هغه نه دوتو لپاره یې بیان کړیدې او فرمایلي یې دي:

﴿ يَاأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِهِ شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَرُورُ﴾ [لقمان۳۳] .

ای خلکو! له خپل رب نه وډارشئ اوله هغې ورځې نه وویریږئ چې هیڅ پلار دخپل زوی په بدل کې څه نشي ورکولې اونه‌به زوی دخپل پلار په ځای دڅه بدلې ورکوونکي وي . اوپوه شئ چې دالله وعده حقه ده نو باید چې ددنیاژوند موونه غولوي . اونه مو باید هیڅ غولونکې دالله په باره کې وغولوي.

په دې خبره ځان پوه کړه چې که ستا زوی نیک او صالح وي نو ژربه الله پاک تاسو په جنت کې یوځای کړي او که بدبخت وي نو له اوسه نه دې درنه جداوي ځکه چې جنتیان له دوزخیانو او دوزخیان له جنتیانو سره نشي یو ځای کیداې او نه غوره خلک له بدو خلکو سره یو ځاې کېدای شي.

کيداې شي چې الله تعالې تاته شهادت در نصيب کړي اوته دهغه شفاعت وکړې او ستا دنن ورځې جدايې به دهغه دخلاصون وسيله وګرځي . ته دهغه کار په لټه او شوق کی شه چې تاته لـه عذاب نه خلاصون درکوي . دقيامت په ورځ به يو سړی خپل ورور ، مور پلار ښځې او ځامنونه تښتي هرڅوک به پخپل غم کې اخته وي او دبل چا خيال به ورسره نه وي ، داډير لوی او کافي بيان دی خودالله جل جلاله چې چاته خوښه شي هغه ته دنيکې لارې هدايت کوي .

ستا ددريم دليل ابطال : که ته وايې چې زه له جهاد نه ځکه شاته شوی يم چې زه دخپلو ورونو ، خپلوانو ، دوستانو او ملګرو جدايي نشم زغملی نوستا داخبره باطله او دليل دی دمنلو وړندی .

ته قيامت ورځ دريه يادکړه چې په ټولو خلکو باندې راځي .پدې ورځ به ټول دوستان يو دبل دښمنان وي مګر متقيان به پخپلو کې دوستان وي . که چېرې ستاسې دوستي رښتيادالله درضا په خاطر وي نو هغه جل جلاله به په آخرت کې تاسې ټول په عليين کې راجمع او په جنت کې به مو داخل کړي او تل ترتله به هلته يو ځای اوسيږئ .او که ستاسې دوستي دالله درضا لپاره نه وي نو بيابه .زرترزره دوستي ورسره وشکوه . مخکې دهغه نه چې دقيامت په ورځ ددې باطلې دوستي له امله يو ځای سره حشر اوراټول کړې شي . هر سړی به دقيامت په ورځ له خپل محبوب سره وي ځکه چې هغوی دواړه پخپل مطلوب کې شريک وي . که چېرته هغه نيک او پرهيز ګار وي نو تاته به ګټه ورسوي او که بدبخته وي نو تاته به تاوان ورسوي .

په دې دنيا کې له خپلو خپلوانو او دوستانو څخه دخير ښيګڼې طمعه کوې ، هغوی درسره جفا او بې وفائي کوي . په زړه کې درسره کينه ساتي . په مشکل وخت کې درنه تښتي او يواځې دې پرېږدي . په دوی کې زياتره ترهغه ستا دوستان وي ترڅو چې له تاسره مال او دولت وي.

که ته کمزوری او غريب شې نو دوی به ستا دشمنان شي او تابه يواځې پرېږدي ځکه چې هغوی دخوشالي په وخت کې دوستان اوپه مشکل وخت کې ستا دښمنان دي .دهغوی دوستي او ملګرتيا ستا ترمال او دولت پورې تړلې. که چېرته ستا مال ختم شي نو تاخفه کوي او درنه بيزاريږي .

که چهرته په دې خبره کې شک کوې نو دامتحان په وخت کې به هرڅه درته يقيني څرګندشي .
که چيرې ته کوم رېښتونی او وفادار ورور لرې . خو نن صبا چيرې دی. يا صفااو مخلص ملګری لري . خو ګمان مې نه اخلي . (او هغوی ستاپه تللو خفه کيږي) نو صباته به په جنت کې داسې يې لکه الله جل جلاله فرمايلي دي :

﴿وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ﴾[الحجر٤٧].

ددوی په زړونو کې چې کومه کينه ده هغه به راوباسو دوی به پخپلو کې ورونه ورونه وي او په تختونو باندې به يو بل ته مخامخ ناست وي.
بيانو تاته روانه ده چې ستا دغه دوستان ستادجهاد په لاره کې خنډ وګرځي.
ځکه کيدی شي چې تاسې دواړه جداشئ او ته به لـه دوست نه هم محروم شې او دجهاد لـوی ثواب او مرتبه بـه هم ستا لـه لاسه ووځي .بيا به پخپله په دی کار سخت پيښمانه يې مګر هيڅ ګټه به درته نه رسوي.
رسول الله ﷺ فرمايي:

((عن سهل بن سعد الساعدي ﷺ قال : ((جاءَ جبريل اِلَى النَّبِيِّ ﷺ فقال : يامحمد : ان الله يقول لك: عِشْ ماشئتَ فانك مَيِّتٌ ، واحبِبْ مَنْ شئتَ فانك مفارقُهُ ، وَاعْمَلْ ماشئت فانكَ مَجْزِيٌّ به .... واعلمْ ان شرفَ المومن قيامُهُ باليل ، وعزَّهُ استغناؤُهُ عن الناس [1])) .

لـه سهل بن سعد الساعدي ﷺ نه روايت دې هغه وايي چې جـبريل امين نبي کريم ﷺ ته راغي او ورته يې وويل : ای محمده ! الله تعالي تاته فرمايي : پـه دنيا کې چې څومره ژونـد تيـرول غـواړې تيريی کړه . ته يوه نه يو ورځ مړکيدونکې يې . لـه چاسره

---

[1] - شعب الايمان للبيهقي : ٣/ ٣٧٣ . والمستدرك للحاكم : ٤/ ٣٢٥.

چې دوستي غواړې ورسره ویې کړه . یوه ورځ ته لـه هغه نه جدا کیدونکې یې، ځنګه عمل چې کول غواړې هغه وکړه ځکه چې دهغه جزا درکول کیږي به .
پوه شه چې دمومن شرف دادې چې دشپې تهجد لمونځونه وکړي اوعزت یې دادې چې لـه خلکو نه بې نیازه شي . په دغو لنډو کلمو کې چې دمرګ ، لـه دوستانو نه جدایي اودعملونو دجزا کومه یادونه شویده داستادنصیحت او انذار لپاره کافي دی او دا دعقل خاوندانو لـه پاره عبرت دی.

ستا دځلورم دلیل ابطال : که ته وایې چې زما دجهاد په وړاندی زما منـصب ، زما اوچت شان او زما عزت خنډ جوړ شویدې نو ستا دادلیل باطل او کمزوی دی.
کاش تابـه دې خبره غـور کـړی وای چې دامنصب لـه هغـو خلکو نـه ستا لاس تـه رسیدلی دې چې ډیره مینه یې ورسره وه او تر پرونه پورې وربانديې خوشاله وو. اوله ډیروقدرت مینو خلکو نه ددی سورې لرې شوې تردې چې سورې یې ترتا ورسید.
داخبره په یادوساته چې لکـه څرنګه دغـه منصب لـه مخکنیوخلکو سره بې وفایې کړې همدغسې به لـه تاسره هم وفا ونکړي. اوله دی نه جدایي به ستا زړه غمګین او پریشان کړي . اوپداسې حال کې به ترې جداکیږي چې زړه به دې له حسد او کینې نه جوش کوي . اوسینه به دې له غمونه ډکه وي . منصب او مرتبه لـه تاسره دتل لپاره نشيَ پاتې کیدې او داستـادنجات لاره نـده بلکې تابـه لـه ناکـامي اوپریشـاني سـره مخامخ کوي . بیا به لاسونه مروړې خو هیڅ به درته په لاس نه درځي.
لـه دوزخ نـه چې دمسلمانانو کوم آخري مؤحد ویستل کیږي اونورو جنتیانو وروسته جنت کې داخلیږي هغـه تـه به الله تعالي ددنیا دټولو پاچایانو دپاچاهي لس برابره په جنت کې ځای ورکوې نودهغو خلکو په باره کې ستا څه خیال دی چې هغوی انبیاء صدیقین ، شهدا اوصالحین دي،دهغوی مقام به څومره اوچت وي ؟.
مګر ډیر افسوس چې تـه نـن دهغـه مقام لپاره مړکیږې چې تاهمیشـه پـه ستړیا او اندېښنه کې آچوي اوانجـام او راتلونکې یې هم ډیر بد دی . ستـا ددښمنانو شمیر ورځ پـه ورځ زیاتیږي اودهغـوی پـه زړونو کې ستـا دښمني وده کوي . کله چې لـه تانه دامنصب واخستـل شي نوستـا دشمنان به پـه تا وخاندي ، ستانوکران او خدمتګاران

به درنه وتښتي . هغه خلک چې نن سبا ستاپښې ښکلول خپل عزت ګڼي بیابه ستا مخ ته هم ونه ګوري.

ته ددنیا دافنا کیدونکې څو ورځنې نعمت پریږده او دجنت تل پاتې نعمتونه او عزت ولټوه . دالله تعالی دغه ویناته غوږ کیږده چې فرمایي:

﴿ جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ۝ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ﴾ [الرعد٢٣-٢٤].

ژباړه : تل پاتې جنتونه وي چې دوی . ددوی نیک عمله پلرونو دژوند جوړې او بچیان به یې ورننوځي او ملائکې به هم له هرې دروازې پرې ورننوځي . او ورته به وایي چې دصبر په بدل کې ،، ته تل پاتې سلامتیا ده هو! داله هرڅه نه غوره کوردی.

په الله قسم دادالله تعالی داسې فرمان دی چې سترګې ورباندې یخیږي . او زړه ورباندې خوشالیږي. اودی ته ورته آیتونه باندې عمل کول واجب دی .

ستا دپنځم دلیل ابطال : که ته دا دلیل وړاندې کوې چې زمادجهادپه وړاندې زما ښکلی محل ، په هغه کې زما خوشالي زما خادمان ، زما ډل ډول نعمتونه اودانور دنیاوي عزت خنډ جوړیږي نو ستا دادلیل هم بالکل غلط او دمنلو وړ نه دی.

ته چې دخپل کوم محل په باره کې خبرې کوې اوته یې له جهاد نه منع کړې یې هغه دکانو خاورو ، خښتو ، اوسپنو ، لرګیو او لوښونه جوړ شویدی . که هره ورځ یې صفایې ونشي نو ګنده کیږي که پکې برق او رڼا ونه لګولی شي نو هغه توره تیاره شي ، که دمرمت خیال یې ونه ساتې شي نو غورځیږي . که هرڅومره خیال بې وساتل شي بیا هم یوه نه یو ورځ غورځیږي اودخاور ډېران به ترې جوړیږي اوسیدونکې به یې فناشي اوله دې ځایې نه به کوچ کولې شي. شکل به یې هم ختم شي او نوم به یې هم له خلکو هیرشي او دهرڅه نښې نښانې به ختمې شي.

ای دوکه شوې انسانه ! خپل دغه ژرفناکیدونکی محل له داسې تل پاتې محلونو سره بدل کړه چې ډیر اوچت او ښکلی دی، رڼا يې نه ختميدونکې او تیزه ده ، لاندې ترینه ویالې بهيږي ، په خواکې دمیوو ونې دي او همیشه پکې خوشالي ده.

دجنت دمحلونو يوه خښته به دسرو زرو اوبله به دسپینو زرو وي ، په دې کې به سړي ته هيڅ قسم ستوماني او پریشاني نه محسوسيږي . دهغه کاڼي لوګوؤ ، مرجان او جواهرات دي ، خاوره يې دمشکوده، ویالې يې دشیدو او شاتو دي او دکوثر نهرونه پکې بهيږي . پدې ماڼیو کې به یوه ماڼۍ دملغلرو وي . دا ماڼۍ به پورته اویا میله اوږده وي یابه شنو زمروتو اویابه له سرو یاقوتو نه جوړې شوي وي .مومنانو لپاره به دمحلونو په هره زاویه او کونج کې حورې او خدمتګاران ولاړ وي او دوی به په خپلو کې یوله بل سره دلرې والي له کبله له یوبل سره نه ویني . ددغو محلونو د فرش لاندی طرف به له وریښمونه وي نوظاهر طرف به يې څومره ښکلې وي . ددوه بسترو په منځ کې به دڅلويښتو کلو په فاصله کې اوچتوالې وي . په هغه باندې به نه خوب راځي او نه پرکالې بلکې په دغو توشکو باندې به يو بل ته مخامخ تکیه وهلې ناست وي اوله یوبل سره به خبرې اترې کوي.

په دغو محلونو کې به داوسیدونکو لپاره خوراک هروخت کې په دسترخوان تیار پروت وي اوهيڅ کله به نه ختميږي ، میوې به هروخت موجودې وي او څوک به دې له خوراک نه منع کولی نه شي او هر ډول میوې ته دی چې زړه کیږي خورې به يې ، دمرغانو غوښه به ورکول کیږي څښاک به يې رحيق مختوم وي . يعنې داسې څښاک چې مهر به يې دمشکو وي. ددغو شیانو په لاس ته راوړلو کې دې مسابقه کوونکي مسابقه وکړي په دغو محلونو کې اوسیدونکې جنتیانوته به دتقاضا ضرورت نه وي ، نه به لاړې توکوي اونه ګړنګ.دهغوی خوراک به دخولو په شکل بهر وځي خوله به يې دمشکویه شان خوشبویه وي. او رنګ به يې دملغلرو پشان وي اوپه وتلو به يې ګیډی بېرته خپل حالت ته راځي . يعنې په خولو سره به دهغوی خوراک څښاک هضم شي.دهغه ځای خادمان به همیشه پاتې کیدونکې هلکان وي چې الله تعالی دهغوی بیان پخپل کلام کې داسې کړیدې:

﴿ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنثُورًا ۝ وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا ۝ عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُندُسٍ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا أَسَاوِرَ مِن فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ۝ إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُم مَّشْكُورًا ﴾ [الإنسان١٩-٢٢].

هغه همیشني هلکان به پرې ګرځېږي چې ویې ګوري نو ګمان به وکړي چې ګویا شیندلې شوې ملغلري دي . او چې په هر لوري ګورې نوپه نعمتونو او لویه پاچاهۍ به دی سترګې نښلي ، دشنو نریو او دشنو پیړو وریښمینو کالي به یې په تن او دسپینو زرو بنګړي به ورته په لاس کړی شوي وي ، او رب به یې په پاک څښاک خړوبه وي . بیشکه چې داستاسې دنیکو کړنو بدل او هڅې مومنل شویدي.

داماچې دکومو نعمتونو یادونه وکړه داهغه نعمتونه دي چې یادونه یې په قرآن او حدیث کې شویده . کنی په جنت کې داسې نعمتونه هم شته چې نه سترګو لیدلي دي ، نه غوږونو دهغوی نومونه آوریدلي دي اونه هم دهغه خیال دچا په زړه کې تیر شوی دی.

که ته دا پوښتنه وکړې چې جنتیان به څومره موده په جنت کې له دغو نعمتونونه ګټه اخلي ؟ نو ددې خواب دادې چې دوی به د تل لپاره په جنت کې اوسیږي د تل لپاره به ژوندي وي او کله به هم ورته مرګ نه راځي . همیشه به ځوانان وي بوډاکیږي به نه ، تل لپاره به روغ رمټ وي اوناروغي به په سترګو نهویني هروخت به خوشال وي خفګان به نه ورباندې راځي . دنعمتونو دزوال له غم نه به په امن کې وي .

﴿دَعْوَاهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾ [یونس١٠] .

په جنت کې به ددوی یواځینی غږ همداوي چې : اې الله ! پاکي یواځې ستا ده.
اویوبل ته به یې ښه راغلاست دسلام کلمه وي . اودټولو په پای کې به وایي چې : دټولو ستاینو وړ یواځې هغه الله دې چې دټول عالم رب دی.

پخپله غور او فکر وکړئ چې تاسوته دجنت دغه لويه پاچاهي. او تل پاتې نعمتونه پکار دي اوکه ددنيا ژرفناه کيدونکی محل ؟ او په دې خبره هم غور وکړه چې که چېرته ستادشهادت په وجه ددنيا محل درنه پاتې شي نوپه آخرت کې ددې پرځای څومره اوچته نعمت او مرتبه درکول کيږي؟ .دباخبر الله پشان تاته بل څوک خبر نشي درکولې.

ستا دشپږم دليل ابطال: که ته وای چې زه له جهاد نه ځکه شاته کيږم چې د عملونو داصلاح په خاطر اوږد عمر ترلاسه کړم ستا داخبره بالکل غلطه او مردوده ده . ته په دوکه کې پرې وتې يې په الله قسم د اجل کومه نيته چې مقرره شوی ده هغه ذره برابر نه وروسته کيږي . ته دالله تعالې دغه آيت شريف ته وګوره چې فرمايي:

﴿ يَـاأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللَّهِ الْغَـرُورُ ٥. إِنَّ الشَّـيْطَانَ لَكُـمْ عَـدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴾ [فاطر٥-٦].

ژباړه :ای خلکو! بيشکه دالله تعالې وعده حقه ده پس ددنيا ژوند دی تاسې په دوکه کې وانهچوې اودوکه دې نکړي تاسو لره په الله باندې دوکه کوونکې.

ستادغه خبره درټل شوي شيطان يو جال دی اوداولياؤ او صالحو خلکو لاره نه ده.

ايا درسول الله ﷺ اصحاب او تابعين له تانه زيات دعبادت او دالله تعالی دقرب غوښتونکې نه وو ؟

که چېرته هغوی هم له جهاد نه دځان د ايستلو لپاره بهانې لټولې وای نو هغوی به هم دالله په لاره کې دومره سختيانې او کړاوونه نه وو زغملي ، له کفارو سره به يې جهاد نه و کړی او نه به يې وطنونو نه اوښارونه فتح کړي وو.

ای په فتنه کې پروت انسانه ! ايا ستا غوږوته دالله داقول ندې رسيدلې:

﴿انفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ [التوبة٤١].

اوخئ سپک او درانه اودالله په لاره کې پ. مال اوخان جهاد وکړی داستاسو لپاره بهتر دی که پوهیږئ.

که الله تعالې تاته پوهه درکړې وي نو بیا دالله تعا لې په دې فرمان باندې فکر او غور وکړه چې فرمايي :

﴿وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا﴾النساء٩٥.

او الله تعالې مجاهدينو ته په ناستو کسانو باندې لوی اجر ورکړېدی.

له ابي هريره رضي الله عنه نه روايت دې چې رسول الله عليه وسلم وفرمايل:

(اِنَّ قيامَ الرَّجُلِ في الصَّفَّ في سبيل الله ، افضل مِنْ عبادته في اهله سبعين عاماً)[١].

دالله په لاره کې دجهاد لپاره دجنګ په صف کې دريدل پخپل کور کې له اوياکاله عبادت نه افضل او غوره دی .

ای دوکه شوي انسانه! په دې خبره ځان پوه کړه چې دمجاهد خوب دټول عمر له تهجد لمونځ او روژې نه زيات غوره دی.

فرض کړه نن چې ته په کومو اعمالو کې لګيايې ايا ستا دايقين شته چې ستا دټول اعمال به دالله په درګاه کې قبليږي ؟ ايا ستا په وړاندې دقيامت منظر نه ښکاري ؟

په الله قسم ! تاته هيڅ معلومات نشته چې ستادغه عملونه به تاته نجات درکړي اوکه دهلاکت کندې ته به دې وغورځوي.ستاپه مخ کې خو دقيامت وحشتناک ورځ ده .

تاسې چې په سينه کې څه پټوئ او څه ښکاره کوئ بيشکه الله تعالى په هغو ټولو پوهيږي . که چېرته تاسي مړشئ ياووژل شئ نو همدی الله ته به راغونديږئ.

---

[١] ـ اخرجه البيهقي في السنن الكبري ٩/ ١٦٠ ١٦١ . والترمذي : ٣/ ١٠١ ـ ١٠٢ الحاكم ٢/ ٦٨ واسناده حسن.

ستا د اووم دليل ابطال : كه چېرته ته داوايې چې زه دخپلې ښځې جدايي نشم زغملې او زه دهغې دښايست اوجمال مقروض يم . دهغې په قرب او وصال كې مې زړه خوشاليږي . نو ستا داوينا غلطه او باطله ده.

فرض كړه چې ستا ښځه لـه ټولو ښځو نه ښكلې ده او پدې زمانه كې دهغې پشان بله ښايسته ښځه نشته ؛ نو لږ غوندې پدې هم فكر وكړه چې ايا دالومړې دمني يو ګنده څاڅكي نه وه ؟.

ايا په آخر كې به ترينه يو بوې ناک لاش نه جوړيږي ؟ ايا هغه په ګېډه كې ګندګي نه ساتي ؟ ايا دهغې دحيض په وجه ته ترينه نه جداكيږې ؟ ايا دهغې بدياني دهغې لـه نيكيو نه ډيرې نه دي ؟ كه په سترګو كې رانجه پورې نه كړي نو سترګې به يې بدې ښكاره شي اوچوخاړي كوي، كه ډول او سينګار ونكړي نو عيبونه به يې برالاشي . كه خپل سرګومنځ نكړې نو ويښتان به يې ګډوډ او ببر شي . كه ويښتان غوړنكړي نو بدرنګه او وچ به شي او سپږې بـه پكې پيداشي كه صفائي يې ونكړي نو ګنده بوې به ترينه لاړشي . زياتره وخت ناجوړه وي او ډير زيات تنګول كوي.

كله يې چې عمر ډير شي نو ديو كار هم نه وي ، او چې بوډۍ شي نو كمزورې شي ؛ كه ټول عمر ورسره احسان وكړي نو دغصې په وخت كې هرڅه يې لـه ياده ووځي.

دښځودناشكري په باره كې درسول الله ﷺ مبارک ارشاد دى:

(لَوْاَحْسَنْتَ اَلى إِحْدَا هُنَّ الدَّهْرَ، ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ قَالَتْ مَارأيتُ منك خيراً قطُّ)[1]

كه ته لـه ښځې سره ټول عمر نيكي وكړې او بيا درنه لږ غوندې څه تكليف ووينې نو وايي چې ما لـه تانه چېرته هم خير او ښيګڼه نده ليدلې.

ته هميشه دهغې دجدايي او سركشي په ويره كې يې اولـه دې ويريږې چې راسره جفاونكړي دهغې مينه تاپه ډول ډول مصيبتونو او پريشانيو كې آچوي دهغې لپاره تـه لوږه تنده ، يخني ګرمي ، او سترپيا هرڅه په ځان راوړي ، دخپل معمولي خواهش

---

[1] - اخرجه البخاري برقم : ٢٩_ مسلم برقم ٩٠٧

په خاطر تاهلاکت ته غورځوي ، ترهغه درسره مینه کوي ترڅو پورې چې حاجت او اړتیایې پوره کوې که پوره یې نه کړې نو مخ درنه آړوي اوله بل چاسره لاره نیسي ، په تا ملامتي آچوي او اختلاف درسره کوي دحال په ژبه دادر ته وایې اګرکه صراحتا نه درته وایي چې که له ماسره وصال غواړې نوبرما خرچه کوه اوکه ته زما ضرورت نشې پوره کولی نو طلاق راته راکړه بلکه خبره داده چې ته به لـه هغې نه په هغه صورت کې ګټه اوچته کړې چې دهغې کوړ والې وزغمې .اوکه دوامداره ملګرتیا یې غواړې نو په ځان به سختي اوتکلیف راولې .

څومره دتعجب خبره ده چې دیوې داسې ښځې محبت تا دهغه چاله مینې نه آړوي چې هغوې لـه نور نه پیدا او دمحلاتو په سیورو کې لـه غلمانو او حورو سره یو ځای لوېې شوې دي پـه الله قسم چې دشهید وینه لانه وي وچه شوې چې هغه خپلې دغټو غټو سترګو والـه حورې وینې اوخوندترې اخلي. هغوی ډېرې ښایسته او ښکلې وي اودیاقوتو پشان ښایسته پاکې او حیاناکې پیغلې وي چې دانسان او پیري لاس وربانډې نه وی لګیدلې خبري یې پستې .، قدونه یې ښه برابر او ویښتان یې تک تور وي ، دسترګو بانه یې ښایسته او شکل یې دګلونو پشان ښایسته وي .جوړښت یې حیرانوونکې ، عادت یې ډیر په زړه پورې سترګې به یې تکې تورې وي پوهه به یې ډیره وي خبرې بـه یې خوږې وي . دښائسته اخلاقـو خاونده به وي .، جامې یې پرقیدونکې اوله ګاڼونـه ډکې وي ،ډیرې مینه ناکې وي اوله تانه پرته بـل چاته نه ګوري یواځې به لـه تاسره محبت کوي او ستا هره غوښتنه به پوره کوي.

که چېرته دهغې یو نوک دنیا ته داښکاره شي نو دڅوارلسمې شپې سپوږمۍ به دهغې په وړاندې توره شي ؛ که چېرته خپل بنګړي دشپې په وخت کې دنیا ته وښایي نو تیاره بـه یې په رڼا بدلـه کړي . کـه چېرته خپل ځان دنیا ته ښکاره کړي نو ټوله دنیـا بـه لـه خوشبویې نـه ډکه کړي .او که په مالګین اوتریخ سمندر کې لاړې توکړي نـو دټول سمندر اوبه به خوندورې او خوږې وګرځي کله چې هغې ته په ځیرځیر وکتل شي نـو دښکلا اسرار بـه یې نـور هم زیات څرګندیږي چې ورسره کینې او مجلس ورسره وکړي نو حسن به یې نور هم درته څرګندیږي .

دجنت دحورو ددغه ښکلا او حسن لـه اوريدونه وروسته کوم عقلمند داسې کار کـولى شي چـې دالله پـه لاره کـې جهـاد پـريږدي .او آرام پخپـل کورکـې کيـني.
داکيښناستل به ده ته څنګه زيباوي حال داچې په جنت کې دحورو پشان نور هم خورا زيات نعمتونه دي .
اى انسانه ! په دې خبره ځان پوه کړه چې ددنيا لـه دې ښځې نه دې جدايي ضروري او يقيني ده کـه داښځه صالحه وي انشاء الله تاسې به بيا په جنت کې سره يوځاى کيږئ . هلته به ستا داښځـه لـه حورو نه هم زياته ښايسته وي خوددې لپاره يوځل فراق او جدايي تـه اړتيـا ده چې هغـه مـرګ دې اوداښائيست به يې دومره زيات وي چې دالله جل جلاله نه سوادبل چاعلم ورته نه رسيږي اخلاق به يې ښايسته شي جوړښت به يې ښه برابر شي سترګي به يې غټې اوتکې تورې شي ښائست به يې څو چنده زيات شي لنډه داچې هره نوعـه او هرډول خوبيانې به پکې راشي نور او پرقيدابه يې زياته شي دتاپه سترګه کې به يې عزت او مرتبه لوړه شي اوپه حورعينو باندې به په ښائست او انوارو کـې دومـره زيـاتې شي لکه په دې دنيا کې چې حورې ورباندې زياتې دي . په دنيـا کـې چې دهغې کوم عـادتونه ستاخوښ نه وو هغه به ټول ختم شوي وي پاک لمنه پيغله اوله حيض او نفـاس نـه بـه پـاکـه وي ، ټـول کـوږوالى او نقصـانونه بـه يې ختم شوي وي .
کـه چېرې تـانن پـه دى دنيـا کـې دجهـاد پـه خاطر خپلـه ښځـه پريښوده او ترې نه جلا شوې نو الله تعالې به ددې عوض ډير ژردرکړي . کـه چېرته جنتي وي نو په آخرت کې به ضرور له تاسره يو ځاى کيږي.
اى مسـلمانه وروره ! تـا دى ددغـه دنيـا ښايسـت دوکـه نکړي . پـه حقيقت کې دادنيا داوسيدو اودمال دجمع کولو او دګپ شپ لګولو ځاى نه دى.
کـه تـه نن پـه دې دنيا کې که نن خاندى نوصباته به پکې ژاړې ، ددې دخوشاليو ترشا غمونه دي . دنياچې کله تروتازه شي وچ کالې او قحط سالې پرې راځي که څوک يې وګټي اوراجمع يې کړي ترې نه تيت پرک کيږي او غريب يې پريږدي چې لـه چاسره نه وي دهغـه شي مرتبه کموي . چې لـه چاسره وي هغـه نـا ارامه او سترې وي . چې لـه چاسره زياتـه شي هغـه تـباه کوي . که څوک يې ابادوي داترې نه ورانيږي که چاته يې

حقیقت معلوم شي نوبیا ترې تښتي که په خپل ښائست کې درته راڅرګنده شي نوزړه درنه وړي کله چې درته په بله شي نوکندې ته ورغوځوي که خپلې متحفې درته را ډیرې کړي . نو کړاوونه هم درته راډیر کړي که دوصال سخادر سره وکړې نو ژربیا درنه جداکیږي دیته نژدې له خدای نه لري ، اوددې عاشق دخدای له دربار نه رټل شوې دغمونو تکلیفونو . فکرونو جدایي ، ستړتیا بدبختي ، او مشقتونو کوردې ددی ډیر په حقیقت کې لږ دې ، عزتمند یې ذلیل دې ، غني یې فقیر دې ، لوی شی یې په حقیقت کې وړوکې دې . له افتونو نه ډکه ده د پښیمانتیا ونه مالا مال ده ، په وعدویې باور نشي کیدې وفادسره پکې نشته . اونه خپل لوزونه پوره کوي مینه کوونکي ورسره هر وخت ستړې عاشق یې سخت غمژن اوباور کوونکي وربانذې رسوا کیږي ، خپل عیبونه یې پټ کړي په خپلو مصیبتونو یې پرده اچولې پخپلو زرغونو چاته دوکه ورکوي په خپلو رشوتونو له چاسره ټګي کوي خپل جالونه یې خواره کړي دي لومې یې هم ایښې دي . خپل کونه شې یې ښائسته کړیدې خپل توره یې راباسلې ده . خپل خواره شیان یې راوړاندې کړي دي اوپه خپلو بدیو یې پردې اچولي دي اودا اوازنه کوي چې اې خلکو له ماسره وصال وکړئ له ماسره وصال وکړئ نو څوک چې یې دوصال قصد وکړي هغه به ددې په لومو کې راګیر شي هلته به ددې بد حال ورته واضح شي چې کله دوی په سخت عذاب کې راګیر شي اودناپوهي له وجهې نه به دې ددنیا بندیوان شي دې چې په ځان پوهیږي نو ددنیا ټول چل ول به یې داسې را ایسار کړې وي چې هیڅ به نه ویني پدې وخت کې به دې دپښیمانۍ لاسونه مروړي او خوله به پرې لګوي داوښکو پرخای به له سترګونه وینې اوبهوي خو هیڅ فانده به ورنکړي اودخه شي په طلب کې چې دی و هغه به یې هلاکت ته وغورځوي دې به دتیښتې کوښښ کوي خو تیښته به ورته ممکنه نه وي .

ای انسانه ! له مړکیدونه مخکې مخکې دغفلت له خوب نه بیدار شه او خپل ځان له بندي کیدونه وړاندې وړاندې ددی له بندي خانې نه وساته.

دنیکبختي او سعادت په لور ګامونه اوچت کړه کیدې شي الله تعالی دشهادت فضیلت درته په نصیب کړي .او ددې ثواب په لاس ته راوړلو کې دی هیڅ یو سبب ستادپښو زنځیر نشي جوړیدلې.

هوښيار سړي هغه دي چې په جهاد کې برخه واخلي او لوی اجر ترلاسه کړي. کوم سړي چې دسستي او تنبلي په وجه دالله په لاره کې له جهاد نه محروم شو نو بيا به ارمان کوي خو هيڅ گټه به يې نه وي . کله چې شهيدان دجنت په اوچتو اوچتو ماڼيو کې وويني نو دافسوس لاسونه به مروړي او وايي به کاش مونږ هم جهادکړي وای او دالله په لاره کې شهيدان شوي وای.

﴿ والله يقول الحق وهو يهدي السبيل ﴾ [الاحزاب ٤]. الله حقه خبره کوي او نيغه لاره ښايي.

﴿ وحسبناالله ونعم الوكيل ﴾. الله مونږ ته کافي دی او ډير ښه کار جوړونکې دی.

د ویم بـــاب

دجهاد او دالله جل جلاله په لاره کې دمجاهدینودفضیلت پــه باره کې

الله تعالی فرمایي:﴿ لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ۝ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴾ . [النساء ۹۵- ۹٦].

کوم مومنان چې (په جسماني لحاظ سره) معذورنه وي او په کور کې ناست وي له هغو مومانو سره نشي برابریدلې چې پخپل سر اومال سره جهاد کوي . الله تعالی په سر او مال سره جهاد کوونکو ته په کور کې له ناستو خلکو نه ډیره غټه درجه ورکړیده که څه هم له هریو سره یې دجنت وعده کړیده . خو الله تعالی مجاهدینو ته په ناستو خلکو باندې دډیرلوی اجر په ذریعه فضیلت ورکړیدې . دهغوی لپاره دالله له طرف نه لوی لوی مرتبې دي . بخښنه ده او رحمت دی . او الله تعالی بخښونکې او مهربان دی.

الله تعالی فرمایي :

﴿ فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾ [النساء٧٤].

نو دالله په لیارکې دی هغه کسان جهاد وکړي چې ددنیا ژوند په اخرت خرڅوي . او څوک چې دالله په لیار کې جهاد وکړي او شهید یابریمن شي نومونږ به ډیر ژر هغه ته لوی اجر ورکړو.

الله تعالى فرمايي :

﴿ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِندَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴾ ۝. يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُم بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ ۝. خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴾

[التوبة ٢٠_ ٢٢.] .

كومو كسانو چې ايمان راوړې هجرت يې كړې او پخپلو مالونو او سرونو سره يې دالله په لیار کې جهاد کړې دالله په وړاندې يې مرتبه ډيره لويه ده. او همدغه خلک بريمن دي هغوی ته خپل رب دمهرباني خوښی او هغو جنتونوزيرې وركوي چې دهغوی لپاره پكې تل پاتې نعمتونه دي تل پرتله به هملته وي . بې شكه چې لـه الله سره تيار اجر خورا لوی دی.

﴿ إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُم بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ [التوبة١١١].

بې شكه الله پاک له مومنانو نه دهغوی ځانونه او مالونه اخستي دي . په بدل کې به يې جنت وركوي هغوی دالله په لاره کې جنګيږي ، نور وژني او دوی هم وژل كيږي. داهمغه رښتيني او پخه وعده ده چې په تورات ، انجيل او قران كريم كې ياده شويده او ايا په وعده پوره كولو كې لـه الله نه بل څوک پورته شته ؟ نوای مومنانو! پرخپله معامله خوښ اوسئ همدالويه كاميابي ده.

الله تعالى فرمايي : .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ ﴾ [محمد٧].

ای مومنانو! که تاسې دالله دين ملاتړ وکړئ هغه به ستاسې ملاتړ وکړي او پښې به مو کلکې کړي.

الله تعالی فرمايي:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُوْلَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ [الحجرات١٥].

حقيقي مومنان هغه كسان دي چې په الله اورسول يې ايمان راوړى بياهيڅ شک يې نه دى كړى او دالله په لياره كې يې خپل مال او سرسره جهاد كړې . پس همدغه رښتيني خلک دي.

الله تعالی فرمايي :

﴿يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ۝. تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ۝. يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ۝. وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرْ الْمُؤْمِنِينَ۝.يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونوا أَنصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ اللَّهِ فَآمَنَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَى عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ﴾[الصف١٠- ١٤].

ژباړه : ای مومنانو! ايا داسې تجارت درونښايم چې تاسې له دردناک عذاب څخه وژغوري په الله او رسول يې پوخ ايمان راوړئ . په مال اوسر دالله په لاره كې جهاد وكړي كه پوهيږئ نو دادرته غوره ده الله پاک به ستاسې گناهونه وبخښي او هغو

باغونو ته به مو داخل کړي چه لاندې له ونو او ماڼیو به یې ویالې بهیږي او په تل پاتې باغونو کې به ډیرّه غوره او ښه کورونه درکړي همدغه ډیر لوی بری دی او هغه بل څیز چه تاسې یې ډیر خوښوئ دالله کومک او نژدی بری دی . ای پیغمبره! دی مومنانوته زیرې ورکړه . ای مومنانو! دالله لښکر شئ لکه چه عیسي بن مریم خپلو ملګرو ته وویل : دالله په لور بلنه کې به زما لښکر څوک وي ؟ نژدی ملګرو یې وویل : مونږ دالله لښکر یو بیا دبني اسرائیلو یوې ډلې ایمان راوړ اوبله یې کافره شوه . مونږ له مومنانو سره دهغوی ګ دښمن په خلاف لاس وکړ نو پرې برلاسي شول .

دجهاد دفضیلت په باره کې ګڼ آیتونه راغلي او دجهاد فضیلت نشي منحصر کیدلې خوله هغوی نه یو څو مهم یې لاندې بیانوو.

***

فصل

په دې باره کې چې جهاد له غورو اعمالو څخه دی

روی البخاري ومسلمٔ عن عبدالله بن مسعود ﷺ قلَ سالتُ رسولَ الله ﷺ ایُّ الاعمال افضل ؟ قال : الصَّلاة علی وقتها . قلت ثم ای ؟ قال برُّ الوالدینِ . قلت ثم ای ؟ قال الجهادُ في سبیل الله [1]

بخاري او مسلم له عبدالله بن مسعود نه روایت نقل کړیدې چې ماله رسول الله ﷺ نه پوښتنه وکړچې کوم یو عمل غوره دی ؟

هغه ﷺ وفرمایل : پخپل وخت دلمونځ کول. ماووېل بیاکوم یو عمل غوره دی ؟

هغه ﷺ وفرمایل : له مور او پلار سره ښیګڼه کول.ماووېل بیاکوم یو ؟ هغه ﷺ وفرمایل : دالله په لاره کې جهاد کول .

---

[1] اخرجه البخاري برقم : ۲۷۸۲، ومسلم برقم : ۸۵

وروى البيهقي والدارمي عن ابي قتادة الانصاري رضى الله عنه قل : خطبَ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم فَذكر الجهادَ ، فلم يُفَضّلْ عليه شيئاً اِلَّا الصَّلاةَ المكتُوبة .[1]

بيهقي او دارميَ له ابي قتادة ﷺ څخه روايت کړی دی هغه وايي :
رسول الله صلى په يوه خطبه کې دجهاد يادونه وکړه او له فرض لمونځ نه علاوه بل هيڅ څيز ته يې په دی باندې فضيلت ورنکړ .

وكان عبدالله بن عمر رضى الله عنهمايرى ان الجهادَ في سبيلِ الله افضل الاعملِ بعد الصلاة .[2]

عبدالله بن عمر ﷺ په نزد له فرضي لمونځ نه وروسته في سبيل الله جهاد غوره عمل دی .

***

فصل

له ايمان نه وروسته جهاد له غوره اعمالو څخه دی

روى البخاري ومسلم عن ابي هريره ﷺ قل سُئِلَ رسولُ الله ﷺ ایُّ العمل افضل ؟ قل ايمانٌ بالله ورسوله

قيل: ثم ماذا؟

قل : الجهاد في سبيل الله

قيل : ثم ماذا ؟

---

[1]- اخرجه البيهقي في السنن الكبرى برقم ٤٨/٩ والدارمي : ٢٠٧/٢ والحديث صحيح.

[2]_ اخرجه البيهقي في السنن الكبرى : ٤٨/٩

قالَ : حَجٌّ مبرورٌ.[1]

بخاري او مسلم لـه ابي هريره ﷺ نه روايت کړی دی چې لـه رسول الله ﷺ نه پوښتنه وشوه چې کوم يوعمل غوره دی ؟ هغه ﷺ وفرمايل:
په الله اودهغـه په رسول باندې ايمان . وويل شو بيا کوم يوعمل غوره دی ؟ هغه ﷺ وفرمايل: دالله په لاره کې جهاد . وويل شو بيا کوم يو ؟ هغه ﷺ وفرمايل مبرور حج

مناسب دادی چې داحديث په هغـه چاباندې حمل کړی شي چې دچامور او پلارژوندي نـه وي چې نيکي اوښيګڼه ورسره وکړي . يامور او پلار خوښ وي خو هغوی دواړو دجهاد لپاره اجازه ورکړې وي يادی پر هغه جهاد باندې حمل کړی شي چې هغه فرض عين وي ځکه چې دا دمور او پلار لـه خدمت نه مهم او مقدم دی.

وروی البخاري ومسلم عن ابي ذر الغفاري رضی‌الله عنه قال : سالتُ رسولَ الله ﷺ : ایُّ العمل افضل ؟

قال ایمانٌ بالله وجهادٌ في سبيله .

قُلتُ : فایُّ الرّقاب افضل ؟

قال : انفَسُها عند اهلها واغلاها ثمناً.[2]

بخاري او مسلم لـه ابي ذر الغفاري ﷺ نه روايت کړيدې هغه وايي : ماله محمد ﷺ نه پوښنه وکړه چې کوم يو عمل غوره دی ؟ هغه ﷺ وفرمايل : په الله ايمان اودهغه په لاره کې جهاد کول ، ماوويل دکوم يو غلام آزادول بهتر دی ؟ هغه ﷺ وويل : دهغه غلام چې دمالک خوښ وي او قيمت يې زيات وي.

---

[1]_ اخرجه البخاري برقم : ٢٦ ومسلم : ٨٣

[2]_ اخرجه البخاري برقم : ٢٥١٨ ومسلم برقم : ٨٤

وروی المسلم عن ابي قتادة الانصاري ﷺ: ان رسول الله ﷺ قام خطيباً فذكر اَنَّ الجهاد في سبيل الله والايمان بالله افضلُ الاعمال فقام رجلٌ فقال: يارسولَ الله! ارأيتَ ان قتلتُ في سبيل اللهِ اتُكَفَّرُ عَنِّي خطاياىَ كلها؟ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم نعم، ان قُتِلْتَ في سبيل الله وانتَ صابرٌ محتسبٌ مقبلٌ غير مدبرٍ. ثم قال رسول الله ﷺ كيف قلتَ؟ قال: ارأيتَ ان قتلتُ في سبيل الله اتكفرُ عَنِّي خطاياى؟

فقالَ رسول الله ﷺ: نعم، وانت صابر محتسب، مقبلٌ غير مدبر. الا الدَّينَ! فانَّ جبريلَ قالَ: لِي ذالك.[1]

مسلم له ابي قتادة الانصاري ﷺ **څخه روايت کړی دی چې نبي کريم** ﷺ **خطبې ته ودريد. او ويې ويل: بيشکه دالله په لاره کې جهاد اوپه الله باندې ايمان له غوره عملونو څخه دی پس يوسړی ودريد او ويې ويل: يا رسول الله! ماته خبر راکړه چې که چيرته زه په جهاد کې ووژلې شم نو ايا زما ټول ګناهونه بخښل کيږي؟ رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وفرمايل هو. که چېرته ته دالله په لاره کې ووژل شي او ته صبر کوونکې يي، دثواب اميد وار يې مخامخ جنګ‌کوونکې يې او دشمن ته شاه اړوونکې نه يې.**

رسول الله ﷺ **له هغه‌نه يو ځل بيا پوښتنه وکړه چې تاسې څه ويلي وو؟**

هغه ورته وويل: تاسې ماپوه کړئ چې که چېرته زه دالله په لاره کې ووژل شم؟ ايا زما ګناهونه بخښل کيږي؟ نبي کريم ﷺ **وفرمايل هو. په دی شرط چې ته صابر او دثواب اميدوار يې. له دشمن سره مخامخ جنګيدونکې يې او شاه دی ورته نه وي اړولې. خو داخبره په يادلره چې دبل چا قرض درته نه بخښل کيږي. ځکه چې جبريل امين ماته داخبره کړيده.**

---

[1] اخرجه مسلم برقم: ۱۸۸۵.

فـصـل

دمسجـد حرام له جوړولو نه جهاد زيات غوره د ى

روى الـمسـلم عـن الـنعمان بـن بشير ﷺ قال : كنتُ عند منبر رسول الله ﷺ : فقال رجل : ما أُبالي اَنْ لا اعملَ عملاً بعد الاسلامِ الَّا اَنْ اسقى الحاج!

وقـل الأخـر:لا ابـالي ان لا اعمـلَ عمـلاً بعد الاسلامِ الا ان اعمر المسجدَ الحرام !

.وقالَ اخر: لا الجهاد في سبيل الله افضل مِمَّا قلتم !

فزجـرهـم عمـر بن الخطاب ﷺ ، وقال : لا ترفعوا اصواتكم عند منبر رسول الله ﷺ وهـو يوم الجمعة ولكـن اذا صليت دخلتُ فاستفتيتُهُ فيما اختلفتم فيه .))

حضرت نعمان بن بشير ﷺ فرمايي : چې زه دمحمد ﷺ دمنبر په څنګ کی ناست وم

يو سړی پاڅيد او ويې ويل : زه خووروسته لـه مسلمانيدو نه بيا لـه ټولو کارونو ښخه غوره کار حاجيانوته اوبه ورکول ګڼم . يو بل سړي وويل: زه خوله ټولو عملونو څخه ښه او غوره عمل دمسجد حرام ابادول ګڼم.
يو بل سړي وويـل نـه ستاسې خبره سمه نه ده بلکې دالله په لار کې جهاد لـه ټولو نه غوره عمل دی.
حضرت عمر ﷺ هغوی وښندل او ورته يې وويل نن دجمعې ورځ ده تاسې دنبي کريم ﷺ دمنبر په خواکې شورمه کوئ . کلـه چې دجمعې لمونځ ولوستل شي نو زه به له نبي کريم ﷺ نه ستاسې داختلاف په باره کې پوښتنه وکړم.

بیا الله تعالې دهغوی په باره کې دا آیت شریف نازل کړ.

﴿ أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ (التوبة۱۹) [۱]

ایا تاسې په حاجیانو باندې اوبه څښول اودمسجد حرام اباد ساتل دهغه چا دکارونو سره برابروئ چې په الله تعالې او
آخرت باندې ایمان لري اودالله په لاره کې جهاد کوي .دالله په نزد خو دوی برابرنه دي او الله ظالمانو ته دسمې لارې پوهه نه ورکوي.

---

[۱]ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۸/ ۷۹.

فـصل

على الاطلاق جهاد له ټولو عملونو څخه غوره عمل دی

روى احمد والبيهقي عن عمرو بن عبسةَ السُلمّى ﷺ قل :

((جاء رَجلٌ الى رسولِ الله ﷺ فقال : ما الاسلام؟

قل ﷺ: ان يُسلمَ قلبُك لله ، وان يَسلَمَ المسلمون من لسانك ويدك !

قل : فأىُّ الاسلام افضل ؟

قل ﷺ : الايمان .

قل : وما الايمان ؟

قل ﷺ : ان تُؤمنَ بالله وملائكته وكتبه ورسُله ، وتؤمن بالبعث بعد الموت !

قل : فأىُّ الايمان افضل ؟

قل ﷺ : الهجرة !

قل : وما الهجرة ؟

قل ﷺ : ان تهجر السوء !

قال : فأى الهجرة افضل ؟

قال ﷺ : الجهاد .

قال : وما الجهاد؟

قال ﷺ : ان تقاتل الكفار اذا لقيتهم .

قال : فای الجهاد افضل ؟

قال ﷺ : من عقر جوادهُ واریق دمُه [1])).

احمد او بیهقي لـه عمرو بن عبسه السلمي رضی الله عنه څخه روایت کوي چې هغه وویل : محمد ﷺ ته یو سړی راغې او عرض یې وکړ چې اسلام څه شی دی ؟محمد ﷺ ورته وفرمایل : اسلام دادی چې ستا زړه الله ته تسلیم شي ، او بل داچې مسلمانان ستا له ژبې او لاسونو څخه سالم پاتې شي .

هغه وویل : کوم یو اسلام افضل دی ؟ هغه ﷺ وفرمایل : ایمان ، هغه وویل : ایمان څه شې دی ؟ هغه ﷺ وفرمایل : ایمان دادی چې ته په الله ، دهغه جل جلاله په ملائکو ، کتابونو ، ټولو رسولانو اوله مرګ نه وروسته په ژوندون باندې ایمان راوړې . هغه وویل کوم یو ایمان غوره دی ؟ هغه ﷺ وویل هجرت . هغه وویل هجرت څه ته وایي ؟ محمد ﷺ ورته وفرمایل : چې ته بدکارونه پرېږدې . هغه وویل کوم یو هجرت بهتر دی ؟ هغه ﷺ ورته وفرمایل جهاد .

هغه وویل : جهاد څه شې دی ؟ محمد ﷺ ورته وویل : چې ته کله دکفارو له لښکرو سره مخامخ شې نو ورسره قتال وکړې . هغه وویل : کوم یو جهاد بهتر دی ؟

محمد ﷺ وفرمایل : دچاداس پښې چې غوڅې شي اوپخپله دده هم وینه تویې کړې شي.

الله تعالې دې په تارحم وکړي وګوره چې نبي کریم ﷺ جهاد څنګه داسلام دخلاصي خلاصه ګرځولې ده . او دا علی الاطلاق له ټولو اعمالو نه غوره دی.

وروی البخاري عن عائشة رضی الله عنها قالت : یا رسول الله : نری الجهاد افضل الاعمال ، افلانجاهد؟

[1] ـ مسن احمد : ٤/ ١١٤ . شعب الایمان للبیهقي : ٩/١ والحدیث صحیح .

قل ﷺ : لكُنَّ افضل الجهاد ، حج مبرور)) [1]

بخاري لـه عائشي ؓ نه روايت کړی دی هغه وايي چې مارسول الله ﷺ ته وويل : يـارسول الله ! مـونږ جهـاد پـه ټولـو اعمـالو کې ښـه او غـوره ګڼو ، ايامونږ جهـاد ونکړو. ؟

هغه ﷺ وفرمايل : لېکن ستاسو لپاره بهترين جهاد مبرور حج دی.

((وروى ابن ملجه وابن خزيمه عن عائشة رضى الله عنها قالت : قلت

يارسول الله! هل على النساء من جهاد ؟

قل عليهن جهادٌ لا قتالَ فيه ، الحج والعمرة)) . [2]

ابن ماجه او ابن خزيمه لـه عائشه رضىالله عنها څخه روايت کړی دی: هغه رضي الله عنها وايي : ما وويل : ای دالله رسوله ! ايا پرښځو باندې جهاد شته ؟ هغه ﷺ وفرمايل هو ! پرښځو باندې داسې جهاد شته چې قتال پکې نشته يعنې حج او عمره .

ابن عساکر لـه مفضل بن فضاله نه روايت کوي چې زما پلار وايي:
څه خلکو لـه امير المؤمنين عبدالملک بـن مـروان سره دليدنـې لپـاره اجازه وغوښتله هغـه پدې وخت ډير سخت نـاروغ و . هغـوی چې ورتـه ورغلل نو ده ورته وويـل : تاسې په داسې وخت کې زما خواته راغلي ياست چې زه دآخرت په طرف روان يم اوله دنيـا نـه مخ آړوم ، ماخپل ټول عملونه په ياد کړل اوپه ټولو کې مې هغه عمل غـوره ومونـد چې مـادالله په لاره کې جهاد کړی و په کوم وخت کې چې لـه ماسره زما داحکومت او اقتدار نـه وي نوتاسې خلک زمونږ دحکمرانانو په دغو خبيثو دروازو باندې لـه چکر وهلو نه ډډه وکړئ. [3]

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ١٩١٥

[2] ـ اخرجه ابن خذيمه برقم : ٣٨٧٤ وابن ماجه : ٢/ ٩٦٨ واسناده صحيح .

[3] ـ الكامل في التاريخ لابن الاثير : ٤/ ٥٢٠.

دلته عبدالملک بن مروان خلک دپاچايانو له قرب نه منع کړل.

عبدالملک بن مروان له امارت نه وړاندې له تابعي علماوو څخه وو او روم ته دجهاد لپاره يې په سمندر کې سفر کړی دی.

خطيب بغدادي پخپل کتاب تاريخ بغداد کې دمحمد بن الفضيل بن عياض روايت نقل کړيدې چې ما عبدالله بن المبارک په خوب کې وليد او پوښتنه مې ترينه وکړه چې تاکوم يو عمل ښه اوغوره وموند؟

هغه راته وويل همغه عمل چې زه پکې مشغول وم. ماورته وويل دسرحدونو حفاظت او جهاد؟ هغه وويل هو.

ماورته وويل الله له تاسره څه وکړ؟ هغه وويل الله تعالی ماته دومره زياته بخښنه وکړه. چې له هغې نه وروسته نوره بخښنه نشته.[1]

يو ځل دامام احمد بن حنبل رحمه الله عليه په وړاندې دجهاد يادونه وشوه نو هغه رحمه الله ډير وژړل او ويې ويل چې هيڅ يو نيکي له دې نه مخوره نه ده. اوله دشمن سره دمخامخ کيدو سره بل هيڅ شی نشي برابريدلې.

پخپله قتال ته مخامخ کيدل له ټولونه غوره عمل دی. کوم خلک چې له دشمن سره مقابله کوي او مخامخ ورسره جنګ کوي همغه داسلام او مسلمانانواودهغوی دحريمونو دفاع کوي. له دې نه ورسته به کوم عمل غوره وي؟ حال داچې نور خلک ښه په امن کې ناست وي او مجاهدين دويرې په حالت کې شپې ورځې تيروي اودالله په لاره کې خپل ژوند قربانوي؟[2]

---

[1]_ تاريخ بغداد للخطيب البغدادي : ١/١٦٨.

[2]_ المغني لابن قدامة ٨/ ٣٤٨ _ ٣٤٩.

فصل

الله تعالی ته جهاد له ټولونه محبوب عمل دی

((روی الترمذي والبيهقي والحاکم عن عبدالله بن سلام ﷺ قل : قعدنا نفر من اصحاب رسول الله ﷺ فقلنا: لونعلم ای الاعمال احب الی الله عملناه .))

فانزل الله عز وجل:

﴿سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السموات وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝. (يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ۝. كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ۝. (إِنَّ اللهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنيَانٌ مَرْصُوصٌ۝. [الصف:١- ٤] .

فقراها علينا رسول الله صلى الله عليه وسلم .[1]

ترمذي ، بيهقي او حاکم له عبدالله بن سلام ﷺ نه روايت کوي چې هغه وويل : مونږ درسول الله ﷺ څو اصحاب په يو ځای کې ناست وو . مونږ وويل: که چېرې مونږ پوه شو چې کوم يو عمل الله تعالی ته محبوب دی نو همغه به وکړو . نو الله تعالی دغه آيت شريف نازل کړ.

ترجمه : الله ته تسبيح وايي ټول هغه چې په اسمانونو او زمکه کې دي او هغه غالب او دحکمت څښتن دی . ای مومنانو! هغه څه ولې وايئ چې کوئ يې نه ، دالله په نزد ډيره لويه ګناه ده هغه څه چې وايئ اوکوئ يې نه . بيشکه الله تعالی هغه خلک

---

[1] ـ اخرجه الترمذي : ٥/ ٨٥ والبيهقي في السنن الکبری ٩/ ١٥٩ـ ١٦٠ والحاکم : ٢/ ٦٩. والحديث صحيح .

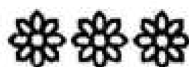
خوښوي چې دالله په لاره کې قتال کوي دمحکم بنیاد پشان . او حضرت محمد ﷺ دغه آیت مونږ ته ولوست

او بیهقي له عبدالله بن سلام نه یو بل روایت داسې نقل کړی دی.

درسول الله ﷺ له اصحابو نه څو تنو وویل : که مونږ رسول الله ﷺ ته خپل یو استازې لیږلی وای چې له هغه ﷺ نه دهغو اعمالو پوښتنه کړې وای چې دالله ډیر خوښ دي . له مونږ نه هیڅوک دهغه ﷺ خواته ورنغې .او مونږ داغوښتل چې په دی باره کې له هغه ﷺ نه پوښتنه وکړو

بیا محمد ﷺ دغه کسان یویو راوغوښتل تردې چې ټول سره راجمع شول او دهغوی په باره کې سبح لله مافي السموات سوره نازل شو.

ابن سلام وايي چې رسول الله ﷺ داټول مونږ ته ولوست .[1]

فصل

دالله په نزد مجاهد له ټولو خلکو نه غوره دی

قال الله تعالې:﴿ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا۞دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ (النساء :۹۵- ۹۶).

الله تعالې په سر او مال سره جهاد کوونکو ته په کورکې دناستو خلکو په نسبت ډیره غټه درجه ورکړی ده . که څه هم له هریو سره یې دجنت وعده کړی ده خو الله تعالې مجاهدینو ته په ناستو خلکو باندې دډیرلوی اجر په ذریعه فضیلت ورکړی

---

[1]ـ البیهقي في السنن الكبرى : ۹/ ۵۹ والحديث صحيح .

دی . هغوی لپاره دالله لـه لوری نه لویی لویی مرتبې دي ، بخښنه او رحمت دی او الله تعالي بخښونکي او مهربان دی.

((وروی البخاري ومسلم عن ابي سعيد الخدري ﷺ قال : ((اتی رجلٌ رسولَ اللهِ صلی الله علیه وسلم ، فقال : ای النَّاس افضل ؟

قال : مومن يجاهد بنفسه وماله في سبيل الله.

قال: ثم من ؟

قـال : رجـلٌ معـتزل في شِـعْبٍ من الشِّعاب يعبدُ رَبَّه ، ويدعُ النَّاس من شره .)).[1]

بخاري او مسلم لـه ابي سعيد الخدري ﷺ نه روايت کوي چې يو سړی رسول الله ﷺ ته راغي او پوښتنه يې وکړه چې کوم خلک غوره دي ؟ محمد ﷺ وفرمايل : هغه مؤمن چې دالله په لاره کې پخپل ځان او مال سره جها د کوي . هغه وويل بيا څوک ؟ محمد ﷺ وفرمايل : هغه سړی چې دغرونو په يوه ناوه کی ځان ته اوسيږي او دخپل رب عبادت کوي او خلکو ته شرنه رسوي.

(په عربي کې شعب ددوه غرونو ترمنځ پراخي ناوې يادرې ته ويل کيږي)

امام نووي رحمه الله عليه وايي چې په حديث کې مطلق شعب مراد ندې بلکې لـه دی‌نه انفراد او اعتزال يعنې ګوښه والې مراد دې . اګر چې پخپل کور کې وي . اوپه حديث کې يې دشعب يادونه ځکه کړی ده چې داغالباً لـه خلکو نه خالي وي.

(شرح النووي علی صحيح مسلم :١٣/ ٣۴.

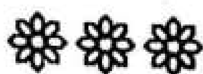
محمد ﷺ پـه صراحت سره ويلي دي چې جهاد لـه ګوشه نيشی نه غوره دی او پـه دی باندې دالله تعالي داقول دلالت کوي:

---

[1] اخرجه البخاري برقم : ٢٧٨٦ ومسلم برقم ١٨٨٨

﴿لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُوْلِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ﴾ . [النساء : ٩٥] .

بی لـه عذره ناست مومنان لـه هغو مجاهدینو سره برابر نـه دي چـه دالله پـه لیار کې پخپلو مالونو او ځانونو سره جهاد کوي .

فصل

له جهاد سره هيڅ شې نشي برابريدلې

((عن ابي هريرة ﷺ قال : يارسولَ الله ! مايعدلُ الجهادَ في سبيل الله :

قال ﷺ .

فاعادوا عليه مرتين او ثلاثاً ، كل ذالك يقول : لاتستطيعُونَه.

ثم قال : مثل المجاهد في سبيل الله كمثل الصائم القائم القانت بايات الله ، لاَيفتُرُ من صلاةٍ ولا صيام حتى يرجعَ المجاهدُ في سبيل الله .[1]))

لـه ابي هریره ﷺ نه روایت دې چې ما محمد صلی‌الله علیه وسلم ته وویل : ای دالله رسوله ! له في سبيل الله جهاد سره څه شې برابريدلې شي ؟ هغه ﷺ وفرمايل : تاسې دهغه توان نلرئ.

دوه درې کرته مـو داپوښتنه تکرار کړه ؛ خو هريو ځل یې همدا یې وویل چې طاقت یې نـه لـرئ ؟.بیـا یـې وفـرمایل : دالله پـه لاره کـې دمجـاهد مـثال دهغـه روژه دار ،اودهغـه لمونځ ګذار چې مسلسل پـه قیام کې ولاړ دالله جل جلاله دآیتونو تلاوت

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ١٨٧٨

کوي پشان دی چې نه لـه روژې نه ستړی کیږي اونه لـه لمانځه نه تردې چې دالله دلارې مجاهد بېرته راشي.

((عن ابي هريرة ﷺ انَّ رجلا قل : يارسول الله !

دلني على عمل يعدل الجهادَ ؟

قـل لا اجـدُهُ : ثـم قـال : هـل تستطيعُ اذا خرج المجاهد ان تدخل مسجدكَ

فتقومَ ولا تفتر وتصوم ولا تفطر .؟

قل الرجل : ومن يستطع ذلك[1] ؟.))

بخاري .لـه ابي هريره ﷺ څخه روايت کړیدی چې يوسړي وويل : ای دالله رسوله ! ماتـه داسې يو کـار وښايه چې لـه جهاد سره برابر وي . محمد ﷺ وفرمايل : زه داسې کار نه وينم چې له جهاد سره برابر وي . بيا يي وفرمايل : ايا ته ددې وس لرې چې کله مجاهد جهادتـه ولاړشي لـه همغـه وخت نه خپل مسجد ته ننوځي او مسلسل په لمونځ ودريږي او ستړي نشي . او روژې ونيسي مګر ماتې يې نکړې ؟ سړي ورته وويل يا رسول الله ددی طاقت او توان څوک لرلی شي.

اصحابو پشان خلکو ددې طاقت او توان درلود چې داسې يو عمل ترسره کړي چې لـه جهاد سره برابر ثواب ولري . ددې سره سره چې اصحابان دلوې همت خاوندان وو نفسونه يې پاک وو. لـه ديني شهامت نه ډک وو هريوه کمال ته به يې منډه وهله، لـه رسول الله ﷺ سره دصحبت پـه وجه يې اجرونه ډير وو په اوچتو اوچتو جهادونو کې شريک شوي وو اوپه جهاد کې يې اوچتو مرتبو ته ځالونه رسولي وو .. که هغوی لـه جهاد سره برابر کوم عمل ندی موندلی نو مونږ غونډې خلکو زړونـه بـه څنګه لږ غونډې عملونو سره سکون ترلاسه کړي اوڅنګه بـه پـه غير لـه زيار باسلو زمونږ سترګې يخې شي سره لـه دې چې زمونږ پـه عملونو کې درياو احتمال زيات ده داخلاص نشتوالی پکې دې . اوپه زړونو کې مو ډول ډول سوچونه او دسيسې پرتې

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم: ۲۷۸۵.

دي . . اى الله ! زمونږ زړونه لـه دغه غفلت نه بيدار كړه . او جهاد لپاره توفيق راپه نصيب كړه . څكه دهر خير غوښتنه يواځې لـه تاكيږي . او دګناهونو دپريښودلو اونيكيو دكولو توفيق وركوونكې يواځې ته يي .

((اخرج ابن عساكر عن ابي الغادية المزني قل : سمعت عثمان بن عفان ﷺ وهو يخطب على المنبر ويقول : يا اهلَ المدينةِ : الا تاخذون بحظكم ونصيبكم من الجهاد في سبيل الله ؟ الا ترون اخوانكم من اهل الشام ، واخوانكم من اهل مصر ، واخوانكم من اهل العراق ،ووالله ليومٌ يعمله احدكم وهو يجاهد في سبيل الله خيرٌ من الف يوم يعمله في بيته صائما لايفطر، وقائما لايفتر.....)).

ابن عساكر لـه ابي الغاديه المزني څخه روايت كوي هغه وايي چې: لـه عثمان بن عفان ﷺ څخه مې واوريدل ، هغه په منبر باندې په خطبه كې ويل : اى دمدينې خلكو! ايا جهاد في سبيل الله كې خپل حصه او برخه نه آخلئ؛ ايا تاسې دشام او دعراق او مصراوسيدونكو ورونو ته نه ګورئ؟

په الله قسم له تاسو نه چې څوک دالله په لاره كې يوه ورځ جهاد كوي لـه هغو زرو ورځونه بهتر دى چې پخپل كور كې پرله پسې روژې نيسي اونه يې ماتوي او مسلسل په لمانځه ولاړ وي او نه ستړى كيږي.

فصــل

جهاد په ګوښه کې له ناستې اوپه مسلسل عبادت کې له مشغولیدو نه غوره دی

له دی نه مخکې دبخاري او مسلم په حواله دابي سعید الخدري ﷺ حدیث تیر شو په هغه کې رسول الله ﷺ ددې خبرې وضاحت کړی دی چې په ټولو خلکو کې غوره انسان دالله په لاره کې جهادکونکی دی او بیا لـه دی نه وروسته هغه سړی غوره دی چې دالله دعبادت لـه پاره یې خپل ځان ګوښه کړی وي .

((عـن ابـي هریـرة ﷺ ، قـال مَرَّ رجلٌ من اصحاب رسول الله صلیالله علیه وسلم بِشِعْبٍ ، فیهِ عُیَیْنَةٌ من ماءٍ عُذبةٍ ، فقال : لو اعتزلت النَّاس فاقمت في هذا الشعبِ ! ولن افعلُ حتی استأذن رسول الله ﷺ .

فذکـر ذلكَ لِرَسُول الله ﷺ . فقال لـه : ((لاَتفعل فَاِنَّ مقامَ . احدِکُم في سبیل اللهِ افضـلُ مِـنْ صـلاتِهِ في بیتِهِ سـبعین عامـاً. الا تُحِـبُّونَ ان یغفـرالله لکم ویدخِـلکُمْ الجـنة ؟ اغـزوا في سـبیل الله ، مـن قاتَلَ في سبیل اللهِ فُواقَ ناقةَ ، وجبتْ لَـهُ الجنَّةَ))[1]

له ابي هریره ﷺ نه روایت دې . هغـه وایي چې دنبي کریم ﷺ لـه اصحابو نه یو اصحابي لـه یوې ښکلې درې نه تیر شو چې په هغې کې دخوږو اوبو چینې وې . هغه وویل که چېرته زه لـه خلکو نه ګوښه کیدل وغواړم نو په دی دره کې بـه اوسم او داکار به هرګز ونکړم ترڅو پورې چې لـه رسول الله ﷺ نه اجازه ونه غواړم.

---

[1] _ اخرجه الترمذي : ۱۳/ ۱۰۱ _ ۱۰۲ . والبیهقي : ۹/ ۱۶۰ _ ۱۶۱. والحاکم ۲ / ۶۲ والحدیث حسنن.

هغه محمد ﷺ ته داخبره وکړه . هغه ﷺ ورته وفرمايل : داسې مکوه ځکه چې دالله په لاره کې ستاسې دهريولږ غوندې دريدل دهغه اوياکلو دهغولمونځونو نه غوره دی چې پخپل کور کې يې کوی . ايا ته دانه خوښوې چې الله ستالپاره بخښنه وکړي اوپه جنت کې دی داخل کړي ؟

دالله په لاره کې غزا کوئ چاچې دالله په لاره کې داوښې دلوشلو ترمنځ دوقفې په اندازه هم جهاد وکړ نو هغه لپاره جنت واجب وګرځيد.

په حديث شريف کې چې دفواق ناقة کوم لفظ راغلې دې ددی مطلب دادی چې کله اوښه ولوشلې شي نو لږ وخت لپاره لوشل يې بندوي او خپل بچې ورته خوشی کوي ترڅو اوښه هغه پې بېرته راښکته کړي چې پخپله سينه کې يې راټې کړې وي او بېرته يې ولوشي دالږ غوندې وخت وي . په دی حديث کې دالفظ ددی لپاره استعمال شوی دی چې خلک جهاد ته ترغيب کړي او ويې هڅوي.

داحديث شريف ددې خبرې صراحت کوي چې جهاد او غزا دعبادت لپاره له ګوښه کيدونه ډير افضل دې.

دادغور او فکر خای دی چې يو اصحابي چې په حقيقت کې دخپل خلوت او عبادت حق اداکولې شو اوروزي يې هم بالکل حلاله وه مګر بيا هم رسول الله صلی الله عليه وسلم هغه ته دعبادت له پاره دګوښه کيدو اجازه ورنکړه بلکې دجهاد کولو تاکيد او حکم يې ورته وکړ نو زمونږ غوندې خلکو ته دجهاد پريښودل څنګه رواکيدې شي ؟

حال داچې زمونږ عملونه هم کمزوري او دباور وړ نه دي او زمونږ ګناهونه هم ډير زيات دي چې نجات ترينه ممکن نه دې . زمونږ اندامونه هميشه په ګناه کې اخته او نفسونو مو هغه څه کوي چې الله ترې منع کړي يو په خورا کونو کې مودحرامو شاني دی او داسې سوچونه مو په ذهنونو کې دي چې خدای جل جلاله پرې خبر دی او زړونه مو له اخلاص نه خالي دي. اوپه داسې مصيبتونو کې راګير يو چې بې له تکليف نه خلاصيدل ترې مشکل دی .

په یاد وساتئ چې په مونږ کې هغه سړې بهتر دې چې الله تعالې ورته دجهاد کولو توفیق ورکړي او لاره ورته آسانه کړي . هغه سړې بدبخت او شقي دی چې دمرګ له ویرې

اوله دنیا سره دمینې په وجه جهاد پریږدي اوپه تاوان کې غورځیږي.ای الله ته مونږ ته جهاد کول آسان کړې او موږورته اماده کړې او ته مو دهغو خلکو له جملې څخه وګرځوې چې دکوم کار اراده وکړي نو کوي یې او نیکو افعالو او اقوالو توفیق ورته تا ورکړې وي بیشکه ته نژدې او دعاقبلوونکې یې.

امام عبدالله بن مبارک دجهاد او غزا ډیر زیات حریص اوشوقي و.خلک به یې دجهاد لپاره هڅول او هغه څوک به یې بدګانه چې دعبادت لپاره به ناست وو اوله جهاد کولو نه به یې ډډه کوله.

محمد بن ابن ابراهیم بن ابي سکینه وایي چې : مونږ په طرسوس کې دعبدالله بن مبارک سره یو ځای دسرحدونو حفاظت کاوو . ماحج ته دتللو اراده وکړه او فضیل بن عیاض دکعبې په څنګ کې په مسجد حرام کې معتکف و.

ابن المبارک ابن عیاض ته په یو خط کې ولیکل.

یاعابدالحرمین لوابصرتنا لعلمت انک في العبادة تلعب

من کان یخضب خیله بد موعه فنحو رنا بدمائناتتخضب

اوکان یتعب خیله في باطل فخیو لنا یوم الصبیحة تتعب

ریح العبیر لکم ، ونحن عبیرنا رهج السنابك والغبار الاطیب

ولقد اتانا من مقال نبینا قول صحیح صادق لایکذب

لایستوي وغبار خیل الله في انف امرىء ودخان نار تلهب

هذا کتاب ینطق بیننا لیس الشهید بمیت لایکذب

قـل : ولما لقيت الفضيل بن عياض عند العكبة ناولته رسالة ابن المبارك لـه،فلما قراها ذرفت عيناه بالدمع ، وقل : صدق ابو عبد الرحمن ونصحني .

ای په حرمینو کې عبادت کوونکیه ! که چېرته مونږ ووینې نو ته به پوه شې چې له عبادت سره لوبې کوې.

څوک چې خپل اننګي پخپلو اوښکو سره لمده وي نو زمونږ مرۍ زمونږ په وينو باندې سرې دي.

که دهغوی اسونه په عبثو کارونو کې ستړی کيږي . نو زمونږ اسونه ديرغل په ورځ ستړي کيږي.

دعنبر خوشبوی دی تاسې ته مبارک وي . زمونږ خوشبوی خو داسونو لـه پښونه الوتونکې خاوره اودالله دلارې داکه دوړه ده.

يقيناً مونږ ته دخپل نبي داسې فرمان راغلی دی چې بيشکه صحيح دی او دروغ پکې نشته چې ديو سړي په پوزه کې دالله دلارې خاوره او ددوزخ لوګې دواړه نشي يوځای کيدی . دالله داکتاب زمونږ په منځ کې اعلان کوي چې شهيد مړنه دی . او داخبره رښتيا ده محمد بن ابراهيم وايي چې کله ما په مکه کې فضيل بن عياض وليد نو دابن مبارک خط مې ورته ورکړ . هغه چې داخط ولوست نوله سترګونه يې اوښکې روانې شوې او ويې ويل چې ابو عبدالرحمن رښتيا ويلي دي او ماته يې نصيحت کړی دی.[1]

[1]_ سير اعلام النبلاء للذهبي : ۸/ ٤١.

فــصل

مجا هد له ټولو خلكونه غوره اوپه الله ګران د ي

((روى الترمذي والنسائي والحاكم ابن حبان عن ابن عباس رضي الله عنه ان رسول الله ﷺ خــرج عــليهم وهــم جلوس في مجلس:فقال : الا اخبركم بخير الناس منزلاً؟

قلنا: بلى يارسول الله.

قل : رجل اخذ برأس فرسه في سبيل الله ، حتى يموت او يقتل.

الا أُخبركُم بالذ ي يليه ؟

قلنا: بلى يارسول الله.

قــل : إمرؤمعــتزل في شِــعبٍ ، يقيــمٌ الصلاةَ ، ويوتي الزكلة ، ويعتزلُ شرور النَّاس .[1])).

ترمذي ، نسـائي،حاكم او ابـن حبان لـه ابن عباس رضي الله عنهما نه روايت نقل كړی دی چې رسول الله ﷺ پرمونږ باندی راغی او مونږ ناست وو.

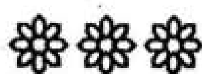
هغه صلى الله عـليه وسلم وفرمايل : ايا زه تاسو ته دهغو خلكو خبر درنكړم چې په مرتبه كې له نورو خلكو نه غوره دي ؟

مونږ وويل ولې نه يارسول الله.! هغه ﷺ وفرمايل : هغه سړی چې ترمرګه پورې يې دالله پـه لاره كـې دخپـل اس واګـې پـه لاس كـې نيولـې وي او جهـاد كـوي .بيـا يـې

---

[1] ـ الترمذي : ٣/ ١٠٢. والنسائي : ٥/ ٨٣ والحاكم : ٢/ ٦٧ وموارد الظمآن . ص : ٣٨٤ والحديث حسن.

وفرمايل : ايا تاسې لـه هغه ځانه خبر نه کړم چې مجاهد ته نژدې دی ؟ مونږ ووېل : ولې نه يارسول الله ! هغه ﷺ وفرمايل : هغه سړی چې په يوه دره کی ځانله دګوښې په حالت کی لمونځونه اداکوي . زکات ورکوي او دخلکوله شرونونه خپل ځان ساتي .لـه دی نه مخکې چی دابي سعيد الخدري کوم حديث تير شو هغه هم دغه حديث ته ورته معنی لري.

فـصـل

دمجاهد خوب دنوروخلکو د ټولې شپې د تهجد او دورځې له روژې نه بهتر دی

((قالَ ابو هريرةَ ﷺ : اَيَسْتَطِيْعُ احدُكُمْ ان يقومَ فلا يفتر ، ويصُوم فلايفطر ماكان حيا ؟

قيــل : ومن يطيق ذالك يا ابا هريرةَ ؟

قـــال : والـــذي نفسي بيده اِنَّ نومَ المجاهد في سبيل الله افضل منه [1])) .

حضرت ابو هريره ﷺ فرمايي : ايا لـه تاسو نه څوک ددې توان لري چې ټول عمر په لمانځه کې بوخت وي او ستړي نشي ، مسلسلې روژې ونيسي او ناغه پکې ونکړي؟ خلکو ځواب ورکړ چې ای ابو هريره! ددی لاڅوک توان لرلې شي .

[1] الجهاد لابن المبارك : ۱/ ۹۵

حضرت ابو هريره ﷺ وفرمايل : قسم دی په هغه ذات چې زما ځان دهغه په لاس کې دی بيشکه دالله په لاره کې دمجاهد خوب لـه دی نه غوره دی.
کله چې دالله په نزد دمجاهد خوب دومره لويه درجه او عزت لري نو ددښمن په مقابل کې قتال به څومره لويه درجه ولري . کلـه چې دهغوی دغافل دامرتبه ده نو دهغوی دعـامل بـه څومـره لويـه مرتبه وي ؟ او کلـه چـې دهغـوی دخـوب کوونکي دامرتبه ده نـو دهغـوی دتهجد کوونکي به څومره لويه مرتبه وي ؟ کله چې دهغوی د بوټانو دتسمودومره قيمت دی نو دهغوی دغټو عملونو بـه څومـره ډير ثواب وي ؟ داټول دالله تعالې ښکاره فضل دی او دی لپاره زيارکښو خلکو ته ملاتړل او پانځې رابيدوهل پکار دي او کوم خلک چې لـه دی نه محروم دي هغوی ته ژړا پکارده او څوک چې لـه جهاد نـه علاوه خپـل ژوند پـه بـل څـه کې ضائع کوي هغوی ته په دی باندې خفګان پکار دي . ای الله مونږ ته زمونږ دنجات اسباب او لارې وښايې . اوپه هغـه باندې تـلل راتـه آسانې کـړې ، درحمت او خصوصي فضل پـه سترګه مونږته اوګورې . زمونږ عمـر يقيناً په بې مقصده او بې فايدوکارونه کې تيرشوې دی خو ته په هرڅه قادر يې زمونږ امداد او نصرت وکړې .

((روى النسـايي وابـن المبارك عن ابي هريرة رضى اله عنه قل:((سمعتُ رسول الله ﷺ يقول : إنَّ مثلَ المجاهِدِ في سبيل الله – واللهُ اعلمُ بمن يُجاهدُ في سبيله – كمثل القائم الصائم الخاشع الراكع السَّاجد .)) [1]

ژباړه :نسائي او ابـن المبارک لـه ابي هريره ﷺ نـه روايت کوي . هغـه وايـې : مالـه رسول الله ﷺ نـه واوريـدل چې ويل يې : بيشکه دالله په لاره کې دمجاهد مثال: _ الله هغه څوک ښه پيژني چې دهغه په لاره کې جهاد کوي (يعنې نيت يې خالص دالله جل جلا لـه رضـاوي) _ دهغـه چـا پـه شـان دی چـې ټـول عمـر لمونـځ کوونـکی روژه نيوونکی، لـه الله نه ويريدونکې ، رکوع کوونکی او سجده کوونکې وي.

[1] _ اخرجه النسائي : ٦/ ١٨ لابن المبارك في الجهاد ١: ١٦٥ والحديث صحيح :

((روى احمد عن النعمان بن بشير الانصاري رضى الله عنهما قل : قل رسـول الله صلى الـه عليه وسلم مثلُ المجاهِدِ في سبيل الله كمثل الصّائم نهاره ، القائِم ليله حتى يرجعَ متى يرجع.[١])).

ژباړه :احمد له نعمان بن بشير انصاري ﷺ نه روايت کوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : دالله په لاره کې دجهاد کوونکې مجاهد مثال دهغه چا په شان دی چې ټوله ورځ روژه نيسي او ټوله شپه دتهجد لمونځ اداکوي ترڅو پورې چې بېرته نه وي راغلي اودا نده معلوم چې کله به راځي.

فصل

الله تعالې مجاهد ته په جنت کې سل د رجې زياتې ورکوي

قال الله تعالى :

﴿فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا۝ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا﴾ (النساء : ٩٥_ ٩٦.)

الله پاک هغه کسان چې په خپلو مالونو او ځانو سره جهاد کوي پرهغو چې ناست دي په درجه کې لوړ کړي دي . الله پاک له ټولو سره دښې جزا وعده کړې ده . او

---

[١]_ اخرجه احمد في المسند : ٤/ ٢٧٢ واسناده حسن لغيره

مجاهدين يې په ناستو خلکو په لوی اجر سره لوړ کړي دي دالله له لوري ورته درجې او مرتبې دي ښښنه او رحمت دې . او الله پاک ښه ښښونکي اوډير مهربان دی .

له حضرت ابو هريره ﷺ روايت دی چې محمد ﷺ وفرمايل:

((مَـنْ امَـنَ بِاللهِ وَرَسُولِهِ واقام الصَّلاةَ وآتى الزكاة وَصَامَ رَمَضانَ كَانَ حقًّـا عَـلَى الله اَنْ يُدْخِـلَهُ الْجَنَّةَ ، هَاجَرَ فِيْ سَبِيلَ اللهِ اَوجَلَسَ فِي اَرْضِهِ الَّتِيْ وُلِدَفيها

قالوا : يارسول الله : افلاننبیءُ الناس بذالك ؟

قـال : ان في الجـنة مائـةَ درجـة ، اعدها اللهُ للمجاهدين في سبيله ، مابين الدرجتين ، كما بين السماء والارض ، فاذا سالتم الله فاسألوه الفردوس ، فانـه وسـط الجـنة واعـلى الجـنة ، ومنه تفجَّرُ انهارُ الجنة ، وفوقه عرش الرحمن [1])).

ژباړه : چاچې په الله او دهغه په رسول ايمان راوړ، لمونځ يې قائم کړ ، زکات يې ورکړ . او دروژې دمياشتې روژې يې ونيولې . نو په الله باندې لازم دي چې هغه جنت ته بوځي . اګر که دالله په لاره کې هجرت يې کړی وي ياېې نه وي کړې او پخپل هغه وطن کې ناست وي چې هلته زيږدلی وي .

خلکو وويل : يارسول الله ! ايا مونږ خلک لـه دی نه خبر نه کړو ؟ محمد صلی عليه وسلم وفرمايل : بيشکه په جنت کې سل درجې دي . الله پاک داهغو مجاهدينو لپاره تياري کړې دي چې دالله په لاره کې جهاد کوي . دهرې يوې درجې په منځ کې دآسمان او زمکې ترمنځ فاصلې هومره فاصله ده . کله چې تاسې لـه الله نـه سوال کوئ نو دفردوس سوال ترې نه کوئ ځکه چې دادجنت په منځ او اوچت ځای کې دی . له همدې ځای نه دجنت ويالې بهيږي او لـه پاسه يې درحمن عرش دی .

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۷۹۰

((وروى مسلم عن ابي سعيد الخدري ﷺ ان رسول الله ﷺ قل : من رضى بالله ربًا وبا لاسلام ديناً ، وبمحمدٍ رسولاً ، وجبت له الجنة.

فعجب لها ابو سعيد ، فقال : اَعِدْهَا عَلَيَّ يارسول الله !.

فاعَا دها عليه ، ثم قال : ((وأُخرى يرفعُ الله بها للعبد مائة درجة ، مابين كل درجتين كما بين السماء والارض.

قل : وما هى يارسول الله ؟

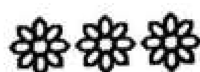
قل : الجهاد في سبيل الله)).[1]

مسلم له ابي سعيد الخدري ﷺ نه روايت كوي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : څوک چې په الله باندې درب په توګه اوپه اسلام باندې ددين په توګه اوپه محمد ﷺ باندې درسول په توګه رضاشو دهغه لپاره جنت واجب وګرځيد.

په ابو سعيد ﷺ باندې داخبره ډير ښه ولګيده اوويې ويل چې يارسول الله ! داخبره ماته يو ځل بيا تكراركړئ.

نو محمد ﷺ ورته بيا تكراره كړه . بيا يې وفرمايل:

يو عمل داسې دى چې دهغه په كولو سره الله تعالې دبنده سل درجې اوچتوي چې دهريوې درجې ترمنځ دآسمان او زمكې هومره فاصله ده . هغه وويل : يارسول الله ! هغه كوم كار دى ؟ محمد ﷺ ورته وفرمايل : دالله په لاره كې جهاد كول .

[1] ـ اخرجه مسلم برقم ۱۸۸٤

فـصل

د دې امت سياحت جهاد دی

الله تعالې دهغو مومنانو صفت بيان کړيدی چې خپل ځانونه او مالونه يې په الله باندې خرڅ کړيدي .

﴿التّـائبونَ الْعَبِدُوْنَ الحمدُوْنَ السّٰئحُوْنَ الرّٰاکعُونَ السّٰجِدُوْنَ﴾ . [التوبه ١١٢]

الله ته رجوع کوونکې ، عبادت کوونکې ، حمد کوونکې سياحت کوونکی ، رکوع کوونکې او سجده کوونکې . دلته لـه سياحت نه مراد جهاد دی . (السائحون) يعنې جهاد کوونکې .

((عن ابي اُمامة الباهلي ﷺ : ان رجلاًاستأ ذن رسول الله ﷺ في السيلحة . فقل ان سيلحة امتي الجهادَ في سبيل الله .[1])).

لـه ابي امامـه الباهلي نـه روايت دی چې يو سړي لـه محمد ﷺ نه دسياحت اجازه وغوښتله. نـو محمد ﷺ ورتـه وفرمايل چې زما دأُمت سياحت دالله په لاره کې جهاد دی.

داخبره دې ښکاره وي چې سياحت پـه زمکـه کې دګرځيدو راګرځيدو حـالاتو تـه دعبرت په سترګه کتلو اولـه بدو خلکو نه دتيښتې لاره خپلولو ته ويل کيږي .

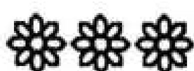
رسول الله ﷺ جهاد تـه ځکـه سياحت ويلي دي چې پـه دی کې لـه وجودنه تيښته او دالله په لور دالله تعالې پر وعدو يقين کولو سره ورتلل دي.

څرنګه چې الله دمومنانو ځانونه دجنت په بدل کې آخستې دی نوېدې وجه هغه خپل ځان تـه دانصاف پـه نظر ګوري او دده آخستونکي الله تعالې تـه دځان دحواله کولو

---

[1] ـ احرجه ابو داود : ٣/ ١٢ والبيهقي في السنن الكبرى : ٩/ ١٦١ . والحاكم : ٢/ ٧٣.. والحيث صحيح.

لپاره ددنیا دپریښودو نیت کوي . لږ غوندې غور وکړئ چې دهغو دوه کسانو ترمنځ څومره فرق دی چې یو دخپل نفس دخوشالولو په خاطر سیل او سیاحت کوي او بل کس دخپل ځان دقربانولو لپاره ګرځي یقیناً چې همدغه کس رښتونې سیاح دې او داهمغه کامیاب سوداګر دې چې لویه ګټه اوستره بریا ترلاسه کوي.

فصل

دالله تعالی په لاره کې جهاد داسلام لوړه څوکه ده

((عن معاذ بن جبل ﷺ : قال : كُنَّا مَعَ رسول الله ﷺ في غزوة تبوك ، فقال : ان شئت انبأتُكَ برأس الامرِ وعمودِهِ وذروةِ سنامِهِ ؟

قلت : اجل يارسول الله ! قال : اما رأس الامر فالاسلام ، واما عموده فالصَّلاة ، وأما ذروة سنامه فالجهاد)) . [1]

له معاذ بن جبل ﷺ نه روایت دی چې مونږ دتبوک په غزا کې له محمد ﷺ سره وو هغه ﷺ وفرمایل : که چېرته ته غواړی نو زه به تاته ددین سر ، بنسټ ، ستنه او اوچتوالې بیان کړم . ماوویل یارسول الله ! ضروري بیان کړئ.

هغه ﷺ وفرمایل : دکار سر او بنیاد اسلام دې ، ستنه یې لمونځ او اوچته څوکه یې جهاد دی .

بیشکه چې اسلام ددین سر او بنیاد دی ځکه چې دیو مسلمان عمل ترهغه وخته پورې دالله په دربار کې نه قبلیږي ترڅو پورې چې اسلام ورسره نه وي او کله چې سر یې نه وي نو اعمال دهغه جسد پشان ګرځي چې سریې نه وي اودابیا داسې وي لکه

[1] ـ ترمذي ٤/ ١٢٤ ـ ١٢٥ واحمد٥/ ٢٣١ حاكم / ٧٦ والحديث صحيح بطرقه الكثيرة .

تش کالبوت چې روح پکې نه وي . هـ دا وجه ده چې دقيامت په ورځ داسې اعمال دخور وورګرد په شان وي او هيڅ ګټه نه لري.

لمونځ ته ځکه دخيمي لـه ستنې سره مشابهت ورکول شوی دی چې په ټوله خيمه کې لومړۍ دخيمې ستنه ودرول کيږي بالکل همداسې دقيامت په ورځ لومړۍ دلمونځ حساب او کتاب کولې شي . کله چې ستنه ولاړه وي نو خيمه به هم ولاړه وي که نه نو په زمکه به غورځيږي همداسې دلمونځ حال هم دې ، که چيرې لمونځ قائم وساتل شي نو دين به ورباندې قائم وي . که نه نو ختم به شي . همدغه راز خيمه هله د ګرمي او يخني مخه نيولې شي چې ستنه يې ولاړه وي همدغسې ديو مسلمان اسلام هله رښتونې کيږي چې لمونځ کوي او داسلام لـه کبله دهغه وينه محفوظه پاتې کيږي.

محمد ﷺ جهاد داوښ لـه قب (کو) سره مشابه کړی دی ځکه چې کو په اوښ کې لـه ټولو نه اوچت ځای دی او داوښ يوځای هم لـه هغه سره نشي برابريدلې .

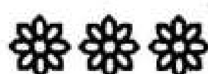
همدغه حال دجهاد هم دی او داسلام يو عمل هم دجهاد برابر نه دی بلکې جهاد لـه ټولو نه اوچت او غوره عمل دی . لکه چې رسول الله ﷺ ديو سوال (چې لـه جهاد سره څه شې برابر دی ؟)په ځواب کې وفرمايل چې زه د جهاد په برابر يو عمل هم نه وينم .

دلته يو احتمال داهم دې چې په دی حديث کې محمد ﷺ داسلام تشبيه لـه اوښ سره ورکړې ده لکه څنګه چې انسان په اوښ باندې سوريږي او منزل ته يې رسوي همدغه شان مومن داسلام په ذريعه جنت ته رسيږي.

رسول الله ﷺ په اسلام باندې نطق کول داوښ لـه سر سره مشابه وګرځوله . څرنګه چې داوښ سر ته کنټل اولاس وروړل آسان کار دې همدغه راز دشهادت کلمه ويل هم ټولو تـه آسانه ده . بيا يې جهاد تـه داوښ لـه قُب سره تشبيه ورکړه ځکه چې قب ته هغه سړې رسيدلی شي چې په خلکو کې زيات لوړ او يا مالدار وي . جهاد ته هم صرف هغه ايماندار خلک رسيدلې شي چې په مومنانو کې افضل وي.

دغه شان ددې احتمال هم کيدی شي چې محمد ﷺ جهاد ته داوښ لـه قب سره ځکه تشبيه ورکړې وي چې کوم سړې داوښ په قب باندې وخيژي نو پوره اوښ دهغه په

ولجه او قبضه کې راشي .همدغسې کوم سړې چې جهاد کوي نو هغه داسلام دټولو اعمالو فضیلت ترلاسه کوي ځکه چې دمجاهد خوب ، سفر ، مال خرچول ستړیا ، ویره ، تنده اولوږه ټول لـه اجر نه ډک دی ، بلکې دهغه هر یو حرکت داجر او ثواب ذریعه ده .

فـصـل

له وتلو نه تر راستنیدو یاشهید کیدو پورې مجاهد دالله جل جلاله په ضمانت کې وي . او پدې جریان کې هغه سره دالله جل جلاله نصرت مل وي اوالله جل جلاله هدایت ورته کوي .

الله تعالی فرمایي:

﴿ وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ﴾

(العنکبوت۶۹)

او هغه کسان چې زما په لاره کې جهاد کوي خامخا به هغوی ته خپلې لارې وښايم او بیشکه الله تعالې له نیکو کارانو سره دی.

سفیان بن عیینه ﷺ وایي:

اِذَا رَئَيْتَ النَّاسَ قَدْ اَخْتَلَفُوا فعليك بالمجاهدين واهل الثغور فان الله يقول . ((لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا))

کله چې خلک وګوري چې ګډوډ شوې اوپه ګناهونو کې اخته دي نوته لـه مجاهدینو او دسرحدونو لــه ساتونکو سره ملګری شه ، ځکه چې الله تعالې ددوی په هکله فرمایي : زه به دوې ته خامخا خپلې لارې وښایم.

((عَنْ ابـي هريـرةَ ﷺ قـل : قلَ رَسُول الله ﷺ : تكفَّل اللهُ لِمَنْ جَاهَدَ فِي سَبِيْلِهِ ، لَـا يُخْـرِجُهُ مِنْ بَيْتِهَ إِلَّا الجهادُ فِي سبيله وتصديقٌ بكلماتِهِ ان يُدخله الجنَّة ، او يردَّهُ الى مسكنه بما نل مِنْ اَجرٍ او غنيمةٍ)) [١]

له ابي هريره ﷺ څخه روايت دې چې رسول الله ﷺ وفرمايل :
الله پاک دهغه مجاهد كفالت كړی دی چې دهغه جل جلاله په لاره كې جهاد ته تللي وي او صرف دالله په لاره كې دجهاد لپاره لـه كور نه وتلی دی ، اودالله تعالى دكلمو تصديق كوونكې وي . الله تعالى هغه تـه ددې خبرې ضمانت وركوي چې يابه يې په جنت كې داخلوي اويابه خپل كورته له اجر او دغنيمت له مال سره واپس ګرځوي.

((عـن ابي هريرةَ ﷺ قل : سمعت رسول الله ﷺ يقول انتد بَ اللهُ لمن يخرُج في سـبيلهِ ، لايُخرجُهُ إِلَّا الايمانُ بي ، والجهادُ في سبيلي ، انه عَلَيَّ ضامن حتى اُدخِلَهُ الجنة ، بايِّهماكان ، اما بقتلٍ او بوفاةٍ ، او اردَّه الى مسكنه الذي خرج منه ،نل مانل ، من اجرٍ او غنيمةٍ))[٢] .

له ابي هريره ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې ماله رسول الله ﷺ نه واوريدل چې ويل يې : الله تعالى هغه څوک قبلوي چې دهغه جل جلاله په لاره كې ووځي، نه وباسي لـه كور نـه هغـه مګر ايمان په ماباندې او زما په لاره كې جهاد . زه دهغه ضامن يم يابه يې په جنت كې داخلوم لـه دوارو نه هريو سره چې وي يادهغه په قتل كيدو ياپه وفات كيدو . ياي بېرته خپـل هغه كورته واپس راولم چې ترينه وتلې دی په اجر او غنيمت سره .

---

[١]- اخرجه البخاري برقم : ٣١٢٣ ومسلم برقم : ١٨٧٦.

[٢]_ اخرجه النسائي : ٦/ ١٦ والحديث صحيح

امام نووي ددی حدیث په شرح او وضاحت کې ویلي دي چې د "تکفّل الله" معنې داده چې الله تعالی ددغه مجاهد لپاره جنت واجب کړی دی پخپل فضل او کرم سره [۱] ځینې شک کوونکې دنبي کریم ﷺ قول :من اجر او غنیمة . باندې شک کوي چې اجر له غنیمت سره نشي یو ځای کیدلی او چاچې غنیمت ترلاسه کړ نوله اجر نه محروم پاتې شو . خبره داسې نده بلکې ددې معنې داده چې که غنیمت یې ترلاسه کړ نو هغه په کامل اجر سره واپس کوي او یایې په اجر او غنیمت دواړو سره واپس کوي. یعنې هم اجرورکوي او هم غنیمت.

رسول الله ﷺ په یوبل حدیث کې خبر ورکړیدی چې اجراو غنیمت دواړه سره یو ځای کیدای شي .

((عـن عبدالله بن عمرو بن العاص رضی الله عنهما ان رسول الله ﷺ قال: مامن غَازِيَةٍ او سريةٍ يسلمُوْنَ او يَغْنَمُوْنَ اِلا تعجَّلُوا ثُلُثَيْ اجرهم .[۲]))

له عبدالله بن عمرو بن العاص رضی الله عنهما څخه روایت دې چې رسول الله ﷺ وفرمایل:

کوم مجاهدین چې له غزا یاسر یې نه روغ رمټ اوپه غنیمت سره واپس شول نو هغوی دخپل اجر په دریو کې دوه حصې په دنیا کې آخلي. په دې حدیث کې او دواو په ماناسره دې یعنې روغ رمټ راستانه شي او غنیمت هم ترلاسه کړي همداشان په مخکیني حدیث (نـل من اجر او غنيمة) کې هم او، دواو معنې ورکوي . یعنې پداسې حال کې به یې راستانه کړم چې اجر او غنیمت دواړه به یې ترلاسه کړي وي .

((عـن عـبدالله بـن عمـر رضی الله عنهما عن النبيِّ ﷺ فيما يحكيه عن ربه عـزوجل انـه قـال : ايمـا عـبد مـن عـبادي خـرج مجـاهداً في سبيلي ، وابتغاء

[۱] ــ شرح النووي على صحيح مسلم ۱۳/ ۲۰

[۲] ــ اخرجه مسلم برقم : ۱۹۱٦

مرضـاتي ، ضـمنتُ لـهُ ان ارجعـتُهُ اَنْ اُرْجِعَـهُ بما اصا بَ من اجرٍ او غنيمةٍ وان قَبضتُهُ غفرت لـهُ [١])).

عبدالله بن عمر ﷺ لـه نبي كريم ﷺ څخه روايت كوي چې هغه ﷺ لـه خپل رب نه حكايت كوي هغه جل جلاله فرمايلي دي : زما له بندګانو څخه چې هريو بنده زما په لاره كې دجهاد لپاره ووت او زما درضا لته يې وكړه نو زه دهغه ددې خبرې ضمانت كوم چې كه زه هغه واپس كوم نولـه اجر او غنيمت سره به يې واپس كوم اوكه يې مړكوم نو بخښنه به ورته كوم.

((عـن معاذ بن جبل ﷺ عن رسول الله ﷺ قل : من جاهدفي سبيل الله كان ضـامنًا عـلى الله ، ومـن عاد مريضا كان ضامنا على اللهِ ومن غدا الى المسجد او راح كـان ضامنا على الله ، ومن دخل على امام يُعَزِّرُهُ كان ضامنا على الله ، ومن جلس في بيته لم يغتبْ انساناً كان ضامنا على الله [٢])).

له معاذ بن جبل ﷺ نه روايت دى هغه وايي چې محمد ﷺ وفرمايل : څوک چې دالله په لاره كې جهاد كوي دهغـه ضامن الله دى ، او څوک چې دناروغ پوښتـنه وكړي دهغـه ضامن الله دى ، او څوک چې سهاريا ماښام مسجد ته لاړشي دهغه ضامن الله دى ، څوک چې دمسلمانانو دپاچا دملاتړ لپاره لاړشي دهغه ضامن الله دى او څوک چې پخپل كور كې كيناست او دچا غيبت يې ونكړ دهغـه ضامن الله دى . (يعنې جنت ته به يې وړي .

---

[١] ـ اخرجه النسائي في المجتبى ٦/ ١٨ وسند صحيح.

[٢] ـ اخرجه ابن خزيمه في صحيحه : ٢/ ٣٧٦ وابن حبان ص : ٢٨٤ . والحاكم : ١/ ٢١٢ وسند صحيح.

((عـن ابـي هريـرة رضى الله عليه عن النبي ﷺ قل: ثـلاثةٌ حقٌ على الله عونُهـم المجـاهدُ في سـبيل الله ، والمكـاتَبُ الَّذِي يريدُ الاداء، والنَّاكحُ الَّذي يريد العفاف [1])).

له ابي هريره ﷺ نه روايت دې هغه وايي چې نبي كريم ﷺ وفرمايل :
په الله باندې ددريـو كسـانو كومـك كول حق دى . دالله دلارې مجاهد ، هغه مكاتب چې دبَدل كتابت اداكول غـواړي اوهغـه نكاح كوونكې چې دپاک ژوند تيرولو اراده لري.

كوم حديث چې په دى دلالت كوي چې الله تعالې دمجاهد لپاره دهغه په ژوند كې او دهغـه لـه مرګ نه وروستـه دخير ضمانت كړيدي د زبيربن عـوام ﷺ كيسـه ده چې بخاري په باب بركة الغازي في ماله حيًا وميتًا ،كې نقل كړيدي:

((عن عبدالله بن الزبير ﷺ قل : لما وقف الزبير يوم الجمل دعاني ، فقمت الى جنبه .

فقـل : يابُـنَـىَّ لا يُقـتلْ اليـوم الا ظـالم او مظلومٌ ، واني لا اراني الا ساقتل اليوم مظلوماً ، وإنَّ من اكبر همى دينى . افتر ى ديننا يُبقِيْ من مالنا شيئا؟

وقـل : يـابني : بِـعْ مالنا ، واقض دِيني ، فان فضل من مالنا شيءٌ بعد قضاءِ الدَّينِ ، فَثُلُثُهُ لِولدكِ.

فجعل يوصيني بدينهِ ، ويقول : يابني : ان عجزت عن شيء منهُ فاستعنِ عليه مولاىَ ! فوالله مادريتُ ما اراد . حتى قلت له : يا ابت: من مولاك ؟

---

[1] ـ الترمذي : ۳/ ۱۰۳ وابن حبان ص : ۳۹۸ والحاكم : ۲/ ۲۱۷ وسند حسن

قل : الله!!

فـوالله مـاوقعت في كـربة مـن ديـنه الا قـلت : يـامولى الزبير اقضِ عنه دينه فيقضيهِ الله !

فقُـتلَ الـزبير ، ولم يـدعْ ديـناراً ولا درهمـا ، الا ارضـينَ منها الغابة ، واحد عشردارا بالمدينة ، ودارين بالبصرةِ ، وداراً بالكوفة ، وداراً بمصر .

وانما كان دَينه الذي عليه اَنَّ الرجل كان ياتيه بالمال فيستودِعُهُ ايَّاه.

فيقول له الزبير: لا . ولكنه سلف ، فاني اخشى عليه الضياع.

ومـا ولِـيَ امـارةً قـط ، ولا جـبايةَ خراج ولا شيئاً ، الا ان يكون في غزوةٍ مع النبي ﷺ ، او مع ابي بكر وعمر وعثمان.

قـل عـبدالله بـن الـزبير : فحسـبتُ ماعـليه مـن الدَّينِ فوجدته الفى الف ومـائتي ألـف!! فلقي حكيم بن حزام عبدالله بن الزبير ، فقل : يا ابن اخي كم علي اخي الزبير من الدَّين ؟

فكتمه عبدالله ، وقل : مائةُ الف.

فقـل حكيـم : والله ما ارى اموالك تَسَعُ لِهذه ! قل عبدالله : افرأيتك اذاكان الدين الفي الف ومائتي الف!

قل حكيم : ما اراكم تطيقون هذا . فان عجزتم عن شيء منه فاستعينوا بي.

وكان الزبير اشترى الغابة بسبعين ومائةِ الف!

فـباعها عـبدالله بـالفِ الـفِ وسـتمائة الف . ثم قام فقل : من كان له على الزبير حق فليوافنا بالغابة!

ولمـا فرغ ابن الزبير من قضاء دين ابيه قل له اخوته : اقسم بيننا ميراثنا!قل : لاوالله لااقسـم بينكم حتى اناديِ با لموسم اربع سنين : الا من كان له على الزبير دينٌ فلياتنا فلنقضه .

فجعل كل سنة ينادي با لموسم . فلما مضى اربع سنين قسم بينهم.

وكـان لـلزبير اربع نسوة ، ورفع الثلث وصية . فاصا ب كل امراة الف الف ومائتا الف .فجميع مال الزبير خمسون الف الف ومائتا الف[1]!!)).

ژباړه :لـه عبدالله بن زبير ﷺ نه روايت دي هغه وايي : كله چې دجمل په ورځ زما پلار په ميدان کې ودريد نو زه يې خپل حواته ، اوغوښتلم زه لاړم او دهغه په څنګ کې ودريدم . هغـه راتـه وويل : اى زويه ! نن ورځ به يا ظالم وژل کيږي يامظلوم ، نن ماتـه داسې معلوميږي چې زه بـه نـن ورځ مظلوم وژل کېږم . زما لوی غم اوفکر پرما باندې دقرض پـه بـاره کې دى ايا تـه پوهيږې چې زمونږ مال بـه لـه قرض نـه زيات شي او څه بـه ترينـه پاتې شي ؟ اى زويـه ! زمامـال خرج کړه او زما قرض اداکړه لـه قرض اداکولو نـه وروستـه کـه څـه پاتې شي نـو دهغـه دريمه حصه بـه ستا دماشومانو لپاره وي.

حضرت عبدالله بن زبير ﷺ فرمايي چې زما پلار ماتـه دقرضې داداکولو تاکيدوکړ او ويې ويـل چې اى زويـه ! کـه دقرض پـه اداکولو کې پاتې راغلې نـو زمالـه مولی نه مرستـه وغواړه حضرت عبدالله بن زبير فـرمايي چې پـه خداى قسم چې زه پـه دى نـه پوهېدم چې لـه مولی نـه دهغـه مراد څوک و ؟ تردې چې ماپوښتنه وکړو پلارجانه ستا مـولی څوک دى . ويې فـرمايل زمـا مولی الله تعالی دى . ابن زبير پـه الله قسم خوري

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ٣٦٢٩.

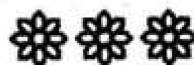
چې کله به دهغه دقرض په باره کې ماته څه پریشاني محسوس شو نو مابه دعا کوله چې ای دزبیر مولې! دزبیر قرض اداکړه . الله تعالې به ضرورپوره کولو یو صورت پیداکاو.

کله چې حضرت زبیر شهید شو نو له هغه څخه نه درهم پاتې شوي وو اونه دینار . البته زمکې یې پریښې وې چې په هغه کې دغابه زمکه هم وه . یولس کورونه یې په مدینه کې ، دوه بصرهٔ کې ، یو کوفه کې اویو په مصر کې درلود.

حضرت عبدالله فرمایي چې په حضرت زبیر باندې داقرضه دهغه فضول خرچې په وجه نه وه بلکې ددې وجه داوه چې کوم سړی به له هغه ﷺ سره څه مال امانت کیښود نو حضرت زبیر به ورته فرمایل : دا امانت نه بلکې زما په غاړه ستاسې قرض دی چې دضائع کیدو په وخت کې به زه دهغه تاوان درکوم . ابن زبیر فرمایي چې زما پلار نه خوپه حکومت کې څه وظیفه آخستې وه اونه خراجې زمکه ګانه کړې وه اونه یې دخراج راټولولو کار چېرته کړې و اونه یې بله د امدن لاره درلوده . مګر داچې هغه ﷺ به له محمد ﷺ ، حضرت ابو بکر ﷺ، حضرت عمر ﷺ او حضرت عثمان ﷺ سره یو ځای په جهاد کې برخه آخسته . حضرت عبدالله فرمایي چې مادقرضې حساب ولګاو نو ۲۲ لکه روپۍ جوړې شوې.

په دې وخت له عبدالله بن زبیر سره دحضرت حکیم بن حزام ﷺ ملاقات وشو او ویې ویل چې ای وراره زما په ورور باندې څومره قرض دی؟ حضرت عبدالله بن زبیر ﷺ فرمایي چې مادقرض صحیح اندازه پټه کړه . او ورته مې وویل چې یو لک روپۍ قرض ورباندې دي . حضرت حزام ﷺ وفرمایل : په الله قسم زماپه فکر خو ستاسې ټول جائداد هم ورته نه پوره کیږي . ماورته وویل که پدې وخت ټول قرض ۲۲ لکه وای نو بیادې څه خیال کاو ؟ هغه راته وویل زما په فکر تاسې ددې داداکولو وس نلرئ حضرت زبیر ﷺ دغابې زمکه یو لک او یا زره روپۍ آخستې وه خو حضرت عبدالله هغه په شپاړلس لکه روپۍ خرڅه کړه . اوټولوته اعلان وکړ چې په حضرت زبیر باندې دچا قرض وي هغه دې غابې زمکې ته راشي او خپل قرض دې وغواړي . کله چې حضرت عبدالله ټول قرضونه خلاص کړل نو دحضرت زبیر نورو زامنو وویل چې زمونږ دپلار نه پاتې مال په مونږ وویشه . حضرت عبدالله وویل په الله قسم چې

ترهغې پورې زه میراث نه تقسیموم ترڅو چې دحج په موسم کې څلور کاله اعلان ونه کړم چې دچاپه حضرت زبیر باندې قرض وي دهغه دآخستلو لپاره دې راشي.
حضرت عبدالله به هر کال دحج په موسم کې اعلان کاو . دڅلورو کلونو له پوره کیدونه وروسته پاتې مال تقسیم کړ. راوي وایي چې دحضرت زبیر ﷺ څلور ښځې وې دقرض له اداکولو نه وروسته دمال دریمه حصه دهغه وصیت دپوره کولو لپاره ویستل شوه.
او بیا دمال اتمه حصه دهغه په څلورو ښځو باندې وویشل شو او هریوې ښځې ته دولس دولس لکه روپۍ ورسیدلې . یعنې ددې ټوله متروکه مال پنځوس میلونه اودوه لکه روپۍ وه .

فصل

الله تعالی مجاهد نه ضائع کوي او پخپل لطف او رحمت سره یي پالنه کوي

((عن جابر بن عبدالله رضی‌الله عنهما قل : بَعَثَنَا رسُولُ الله ﷺ وامَّرَعلینا ابا عبیلة ، نتلقَّی عِیراً لقریش ، وزوَّدَنا جراباً مِن تَمرٍلَم یجد لنا غیره. فکان ابو عبیلة یُعطینا تمرةً تمرة.

فقلبت : کیف کنتم تصنعون بها؟

قـل : كنا نَمُصُّهَا كما يَمُصُّ الصبي،ثُمَّ نشرِبُ عليها من الماءِ ، فتكفينَا يومنَا الى الـليلِ .. وكنا نضرب بِعِصِيِّنا الخبط - وهُو ورق الشجر - ثم نبُلُّهُ بالماء فناكُلُهُ.

فانطلقْـنا عـلى سـاحل الـبحر ، فَـرُفِعَ لنا على ساحِلِ البحر كهيئةِ الكثيبِ الضخم ! فاتيناهُ ، فاذا هُوَ دابةٌ تدعى العنبر.

فقل ابو عبيلة : انهاميتةٌ.

ثـم قـل ابـو عـبيدة : لابـل نحـن رُسُلِ رسول الله ﷺ ، وفي سبيل الله ، وقد اضطررتم ، فكلوا .

فاقمـنَا عليها شهراً ، ونَحنُ ثلاثمائة . حتى سَمِنَّا . ولقد رأيتنا ونحن نغترِفُ الدُّهـنَ مِـنْ وقـبِ عيـنِهِ - من تجويفِ العين - بالقُلال - وهى الجرار - ، ونقتطع منه القدر - هو القطعة الكبيرة - كالثور..!

ولقـد اخذمِـنَّا ابـو عـبيدة ثلاثـة عشـر رجُلا فاقعدهم في وقبِ عينِهِ ! واخذ ضـلعًا مِـن اضـلاعِهِ ، فاقامَهَـا ، ثُـمَّ رَحَّلَ اعظَمِ بعيرُ معنا ، فمرَّ من تحتها !! وتزوَّدْنَا من لحمِهِ وشائق - هيَ قطع اللحمِ المجفّف-

فلما قدمنا المدينة اتينا رسول الله ﷺ فذكرنا ذالك له ، فقال : هُوَ رزق اخرجه الله اليكم ، فهل معكم من لحمه شيء فتطعمونا ؟

فـأرسلنا الى رسول الله ﷺ منه فاكله !)) [1]

---

[1] اخرجه مسلم برقم : ١٩٣٥.

ژباړه :حضرت جابر بن عبدالله ﷺ فرمايي چې نبي کريم ﷺ پرمونږ باندې حضرت ابو عبيده بن جراح ﷺ امير مقرر کړ او دقريشو له يوې قافلې سره يې جنګ اودهغې دلوټ کولو لپاره وليږلو.

مونږ ته يې دتوښې لپاره دخرما يوه خلته راکړه . له هغوی سره له دی نه علاوه بل څه نه وو چې مونږ ته يې راکړې وای . حضرت ابو عبيده ﷺ به مونږ ته صرف يوه يوه خرماراکوله . راوي وايي : هغه ته ماوويل چې تاسې به دی يوه کجوره څه کول ؟ حضرت جابر ﷺ وويل : مونږ هغه دماشومانو په شان چوپله او اوبه مو ورسره څښلې دابه زمونږ دپوره يوې ورځې خوراک و.مونږ به خپلو امساګانو له ونو نه پاڼې څنډلې هغه به مو په اوبو کې خيشتولې او بيا به مو خوړلې . آن تردې چې مونږ دسمندر غاړې ته ورنږدې شوو . ناڅاپه يې ديوې غونډۍ په شان عنبر نومې کب غاړې ته وغورځاو حضرت ابو عبيده ﷺ وفرمايل چې دامردار دی . بيا يې وفرمايل چې نه مونږ خو درسول الله ﷺ له طرفه نه دالله جل جلاله په لاره کې ليږل شوي يوېدې وخت مونږ په إضطراري حالت کې يو نوله همدې کبله دماهۍ غوښه وخورئ . حضرت جابر ﷺ وايي چې مونږ درې سوه کسانو تريوې مياشتې پورې دهغه ماهي غوښه وخوړله او مونږ درباندې ښه چاغ او تازه شوو . مونږ به دماهي له سترګونه دتيلو ګوډې ډکولې اولـــه غوښې نه به مو دغوايي هومره ټکړه غوڅوله . حضرت ابو عبيده ﷺ لـه مونږنه ديارلس کسان يې يوځای دکب په سترګه کې کيښنول او دهغه له پښتۍ نه يې يوه پښتۍ ودروله ، بيا لـه ټولو نه لوړ اوښ باندې کجاوه کيښودله اوهغه يې دهغې پښتۍ لاندې تير کړ نوپه اسانۍ سره تيرشو.

مونږ دماهي غوښه ايشوله اوله ځان سره به مو سنبالوله . بيا کله چې مدينې ته راغلو نومونږ نبي ﷺ ته داټوله کيسه وکړه هغه ﷺ وفرمايل :داهغه رزق دی چې الله تعالی خاص تاسو تـه ليږلی و . ايا لـه تاسو سره دهغه څه غوښه پاتې ده چې پرمايې وخوروئ ؟ مونږ ورته غوښه ورکړه او هغه ﷺ وخوړله. بخاري داحديث په لنډو ټکو داسې روايت کړيدی .

((عن جابر رضی الله عنهما : قل : بعث رسول الله ﷺ بعثاً قِبلَ السَّاحلِ ، وَأَمَّرَ عليهم اباعبيلة بن الجراح وهم ثلاثمائة.

فخرجنا ، ولما كُنَّا ببعض الطريق فني الزَّاد . فأَمَرَ ابو عبيلة بازوادِ الجيش فجُمع ، فكانَ مزوَدَيْ تمر ، فكان يقوتُنا كلَّ يوم قليلٌ قليلٌ حتى فني ، فلم يكن يصيبنُا إلّا تمرةً تمرة!

فقلت : ماتغني عنكم تمرة ؟

فقال : لقد وجَدْنا فَقْدها حين فنيت . ثُمَّ انتهيْنا إلى البحرِ ، فإذا حوتٌ مثلُ الظَّربِ ، فأكلَ منها القومُ ثماني عشرةَ ليلةً . ثم أمَرَ أبو عبيلةَ بضلعَينِ من أضلاعه فنُصِبا ، ثم أمَرَ براحلة فرُحِلَتْ ، ثم مرَّتْ تحتَهما فلم تُصبهُمَا)).[1]

ژباړه :له جابر بن عبدالله ﷺ نه روایت دې هغه وایي چې رسول الله علیه وسلم یوه ډله دساحل په طرف ولیږله او پر هغه یې ابوعبیده ابن الجراح ﷺ امیر مقرر کړ . دغه خلک ټول درې سوه کسان وو .

مونږ په لاره کې وو چې زمونږ توښه خلاصه شوه . ابو عبیده امر وکړ چې دلښکر ټوله توښه دی راجمع کړې شي زمونږ توښه کجوره وه مونږ . به له هغې نه لږه لږه خوړله مونږ. ته له یوې کجورې نه زیاته نه رسیدله خو هغه هم خلاصه شوه .

ماورته وویل یوه یوه کجوره تاسو ته څنګه بس کیده ؟ په یوې یوې کجورې به ستاسې څنګه ګوذاره کیده ؟

هغه وویل :مونږ ته ددی یوې قدر هلته راغې چې کله دا یوه هم ختم شوه.

بیا بحر ته ورسیدلو هلته مو دیو غونډۍ هومره لوی ماهی ولیدله مونږ له هغه نه اتلس ورځې غوښه وخوړله . بیا ابو عبیده دهغه ددوه پښتو دراوړلو امر وکړ هغه یې

---

[1] اخرجه البخاري برقم : ٤٣٦١ .

ودرولې بيا يې په اوښ باندې كجاوه كېښودله اودهغه لاندې نه تير كړ هغه پښتې دومره اوچتې وې چې بياهم اوښ ورته نشو رسيدلې.

په دې حديث كې دهغو خلكو لپاره دليل دى چې وايي مضطر سړي لپاره جائز دي چې لـه مردار نه په مړه ګېډه وخوري او توښه ترينه واخلي.

ځكه چې اصحابو كرامو رضى الله عنهم دمردار كب غوښه په دې وجه (ګمان) خوړلې وه چې داضطراري حالت په وجه ورته مباح ده . اودومره يې ترينه وخوړله چې ښه تر او تازه شول او ځان لپاره يې ترينه توښه واخستله .دا هغه مجاهد اصحاب وو چې دالله په لاره كې دجهاد لپاره وتلي وو . الله پاک هغوى نه ضائع كړل او نه يې سپک كړل بلكې پخپل لطف او مهرباني سره دهغوى پالنه وكړه اضطراري حالت اولوږه يې ترينه لرې كړه او دكب غوښه يې ورته روزي كړه.

دالله له طرف نه دمجاهدينو اكرام داهم دى چې كله هغوى دعا كوي الله يې قبلوي ، او په خارقة العادات (عادت ځيروونكو) كرامتونو سره دهغوى اعزاز او اكرام او مرسته كوي . ځكه چې الله دهغوى لپاره ضامن دى.

((عـن ابـي هريرة ﷺ عن رسول الله ﷺ قال : وَفْدُالله ثلاثةٌ الغازي ، والحاج والمعتمر . ان دعوه اجابهم وان استغفروه غفرلهم [1])).

لــه ابـي هريره ﷺ نه روايت دې هغه وايي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : درې كسان دالله تعالى ميلمانه او زيارت كوونكې دي غازي ، حاجي او عمره كوونكې . كه هغوى دعاكوي نو الله يې قبلوي اوكه ترينه بخښنه غواړي نو ورته بخښنه كوي.

((عـن عقبة بـن عامـر ﷺ ، عن النبي ﷺ قال : ثلاثة تُستَبحا بُ دعوتهم : الوالد والمسافر والمظلوم [2])).

له عقبه بن عامر ﷺ نه روايت دى هغه وايي چې نبي كريم ﷺ فرمايلي دي :

---

[1]ـ سنن النسائي ۵/ ۱۱۳ والسنن ابن ملجه : ۲/ ۹۶۶ والحديث صحيح.

[2]ـ مجمع الزوائد للبهقي : ۱۰/ ۱۵ والحديث حسن.

درې کسان داسې دي چې دهغوی دعاګانې قبلیږي . پلار مسافر او مظلوم.

((عن ابي هريرة ﷺ ان رسول الله ﷺ قال: ثلاث دعواتٍ مستجاباتٍ لا شَكَّ فيهن : دعوة الوالد، ودعوة المظلوم ودعوة المسافر[1])).

له ابي هريره ﷺ نه روایت دې چې رسول الله ﷺ وفرمایل : پدې کې هیڅ شک نشته چې درې دعاګانې مستجابې دي ، دپلار ، مظلوم او دمسافر دعاء.

کله چې الله تعالي دمسافر دعا قبلوي یواځې ددې وجې نه چې هغه مسافر دی نو دمجاهد دعا به څنګه نه قبلوي حال داچې دمجاهد سفر دټولو خلکو له سفر نه زیات عزتمن او په سفر کې یې ډیر لوی اجر دی.

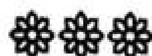
ابن ابي الدنیا پخپل کتاب مجابي الدعوه کې له عبدالرحمان بن زید بن اسلم نه روایت کړیدی چې هغه وایي : یو قوم دجهاد لپاره لاړ اوله هغوی سره محمد بن المنکدر ملګری و.

په لاره روان وو چې یو سړي وویل : تازه پنیرته مې اشتها کیږي.

محمد بن منکدر وویل : له الله نه طعام وغواړئ هغه به تاسې ته طعام درکړي څکه هغه په هرڅه باندې قادر دی . خلکو دعاوکړه لږوخت نه وتیر شوې چې یوه خلته یې وموندله اوپه هغه کې تازه پنیروو . څینو کسانو وویل کاش شات هم وای.

محمد بن المنکدر وویل : هغه ذات چې تاسو ته تازه پنیر درکولې شي نو هغه په دی قادر دی چې شات هم درکړي . پس تاسې له الله نه وغواړئ نو هغه به درکړي .

خلکو دعا وکړه لږ غونډې چې مخکې لاړل نوپه لاره کې یی له دشاتو ډک لوښې وموندلو. پنیراوشات یې ترې نه وخواړه او دغزا په سفرروان شول.[2]

---

[1]ـ سنن ابي داود : ۲/ ۱۷۸ وسنن الترمذي ۳/ ۲۱۰ وسنن ابن ماجه : ۲/ ۱۲۷۰ والحديث حسنن .

[2]ـ كتاب مجابي الدعوة لابن ابي الدنيا : ۷۱ ـ ۷۲.

فـصـل

دجهاد او مجاهدينو مختلف فضائل

((روى النسائي وابن حبا ن والحاكم عن فضالة بن عبيد ﷺ قل :

سمعتُ رسول الله ﷺ يقول : انا زعيمٌ لِمَنْ آمَنَ وَأَسْلَمَ وَهاجَرَ ببَيتٍ في ربضِ الجنة ، وبيتٍ في وسط الجنة ، وانا زعيمٌ لمن آمن بي واسلم وجاهدَ في سبيل الله ببيت في ربض الجنة وببيتٍ في وسط الجنة ، وببيتٍ في اعلى غُرف الجنة .

فمن فعل ذلك لم يدع للخير مطلباً ، ولامن الشرِّ مهربا ، يموتُ حيثُ شاء اللهُ ان يموت [1])).

نسائي ، ابن حبان او حاكم له فضاله بن عبيد ﷺ روايت کوي . هغه وايي چې ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې ويل يې :

کوم سړي چې ايمان او اسلام راوړ او هجرت يې وکړ نو زه دهغه لپاره ددې خبرې ذمه واريم چې زه به هغه ته يو کور دجنت په اطرافو کې ورکړم او يو کور دجنت په منځ کې .

او چاچې ايمان راوړ او اسلام يې راوړ او جهاديې وکړ نو زه ددې خبرې ذمه داريم چې زه به هغه ته يو کور دجنت په اطرافو کې يو کور دجنت په منځ کې او يو کور دجنت په اوچت ځاى کى ورکړم . هرچاچې داکارونه وکړل هغه تولې ښيگنې ترلاسه کړې اوله هر قسم شرنه محفوظ پاتې شو . اوس چې دهغه هرځاى خوښ وي همغلته دى مړشي . (يعني ددَئ کاميابي يقيني ده .)

---

[1] ـ سنن النسائي : ٦/ ٢١ وموار الظمان ص : ٣٨٢ والمستدرك للحاكم : ٢/ ٧١ ، والحديث صحيح .

دزعيم معنې ده كفيل . اود((ربض الجنة)) معنې ده دجنت لانديني حصه .

((روى مسلم عن ابي بكر بن ابى موسى الاشعري : قال سمعت ابي ـ وهو بحضرة العدو ـ يقول: قال رسول الله ﷺ: " إنَّ ابوابَ الجنة تحتَ ظلال السيوف "

فقام رجل رث الهيئة ، فقال : يا اباموسى : انت سمعت رسول الله يقول هذا .

قال : نعم

فرجع الى اصحابه ، فقال : اقرأ عليكم السلام : ثُمَّ كسر جفنُ سيفه،فالقاه ، ثُمَّ مشى به الى العدو ، فضرب به حتى قُتِلَ [1])).

مسلم له ابي بكر بن ابى موسى الاشعري څخه روايت كوي . هغه وايي :
ماله خپل پلار نه واوريدل چې هغه دښمنانو ته مخامخ ولاړ و او.ويل يې : رسول الله ﷺ فرمايلي دي:

دجنت دروازې دتورو ترسيوري لاندې دي.

يو سړى چې لـه شكل نه پريشان ښكاريده ګډوډپراګنده شكل وو ودريد او ويې ويل اى ابو موسى ! تالـه محمد ﷺ نه پخپله واوريدل چې داخبره يې كوله ؟. هغه وويل هو.

هغه خپلو ملګروته لاړ او الوداعي (دخداى پاماني) سلام يې وربانديې واچاوو: بيايې دتورې پوښ مات كړ اولرې يې وغورځاو او بيا ددشمن په طرف لاړ او ترهغه جنګيده اودتورې ګوزارونه يې كول ترديې چې شهيد شو .

عبدالله بن المبارک " په كتاب الجهاد كې لـه عمران بن الجوني " څخه روايت كړى چې مخكينى واقعه داصفهان دفتحې دزمانې ده كله چې مجاهدينو په اصفهان كې

---

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۹۰۲ .

جهاد کاوو نو ابو موسی اشعري ﷺ ودريد او خلکوته يې دجهاد او قتال ترغيب ورکړاوجهادته يې هڅول .[1]

او دمحمد ﷺ قول : ان ابواب الجنة تحت ظلال السيوف ، معنی داده چې څوک دالله په لاره کې دالله پردښمنانوتوره اوچته کړي ياکافر پرهغه توره اوچته کړي .

نوپه دغو دوه حالتونو کې هغه دتورې دسيورې لاندې راځي . نو ګويا په دې وخت کې دی د جنت دروازوته رسيږي خکه کيدای شي پدې وخت کې شهيد شي نو فی الحال فورا به جنت ته ننوځي او يا فوراً مړنشي خو وروسته پخپله بستره کې مړشي نو وروسته به په جنت کې داخل شي داخبره معلومه ده چې څوک دالله په لاره کې قتال وکړي دهغه لپاره جنت واجب شو نو ګويا حقيقتاً جنت دتورو ترسيورولاندې دی .

((روی البخاري ومسلم عن عبدالله بن ابی اوفی ان رسول الله ﷺ قل: واعلموا ان الجنة تحت ظلال السيوف[2])).

بخاري او مسلم له عبدالله بن ابي اوفی ﷺ نه روايت کوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي :

پوه شئ چې جنت دتورې ترسيورې لاندې دی.

((روی احمد وابو عوانه والحاکم عن عبدالله بن عمرو رضی الله عنهما قل : قل لی رسولُ الله ﷺ "اتعلم اول زمرةٍ تدخل الجنة من امتي ؟ " قلت الله ورسوله اعلم قل : المهاجرون ، ياتون يوم القيامة الی باب الجنة ، ويستفتحون.

فتقول لهم الخزنة : او قد حوسبتم ؟

---

[1] ـ الجهاد لابن المبارك : ۲ / ۱۸۸

[2] ـ اخرجه البخاري برقم : ۸۱۸، ومسلم برقم : ۱۷٤۲.

قالوا : با ی شيء نُحا سَب ، وانما كانت اسيافُنا على عواتِقِنَا في سبيل الله ؟ فيفتح لهم با ب الجنة ، فيقيلون فيها اربعين عاماً قبل ان يدخلها الناس ..[1]))

احمد ، ابو عوانه او حاكم لـه عبدالله بن عمرو ﷺ څخه روايت كوي هغه وايي چې ماته رسول الله ﷺ وفرمايل : ايا تـه پوهيږې چې پـه جنت كې لومړى دله خلک به څوک زماله امت نه داخليږي ؟ ماوويل الله او رسول ښه پوهيږي.

هغه ﷺ وفرمايل : هغه مهاجرين دي دقيامت په ورځ به دجنت دروازې ته راځي. او خلاصول به يې و غوارې دجنت ساتونكې ورتـه وايي ايا لـه تاسې سره حساب شويدې ؟ هغوى وايي دكوم يو څيز حساب لـه مونږ سره كيږي ؟. بيشكه زمونږ تورې زمونږ پـه اوږو باندې دالله پـه لاره كې دجهاد لپاره ځوړندې دي . بياد هغوى لپاره دجنت دروازه خلاصولې شي اوېدې كې لـه دى نه مخكې چې خلک ورتـه داخل شي څلوېښت كاله آرام كوي.

((روى الترمـذي عـن ابـي هريرة ﷺ قال قال رسول الله ﷺ : الاتحبون ان يغفر الله لكم ويد خلكم الجنة ؟ قالوا بلى .قال فاغزوا[2])).

ترمذي لـه ابي هريره ﷺ نـه روايت كـوي هغـه وايـي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : ايا تاسې دانـه خوښوئ چې الله ستاسې لپاره بخښـه وكړي او تاسې پـه جنت كې داخل كړي ؟ هغوى وويل ولې نه خوښوو يې . محمد ﷺ وفرمايل : بيا نو غزا وكړئ

((روى احمد والحاكم عن عبادة بن الصامت ﷺ : عن رسول الله ﷺ قال : "جـاهد وا في سـبيل الله فـا ن الجهـاد في سبيل الله بـاب من ابواب الجنة ، ينجي الله به من الهم والغم "[3])).

---

[1]ــ مسند احمد ۲/ ۱٦۸ ومسند ابي عوانة : ٥/ ٩٤ والمستدرك للحاكم : ۲/ ۷۰ والحديث صحيح

[2]ــ (سنن ترمذي : ۳/ ۱۰۲ والحديث حسن)

[3]ــ مسند احمد ٥/ ۳٦٤ والمستدرك للحاكم : ۲/ ۷٥ والحديث صحيح .

احمد او حاكم له عباده بن صامت ﷺ او هغه له رسول الله ﷺ نه روايت كوي چې هغه ﷺ وفرمايل:
دالله په لاره كې جهاد وكړئ ځكه چې جهاد في سبيل الله دجنت له دروازو نه يوه دروازه ده الله په دې باندې له غم اوخفګان نه نجات وركوي.

((روى البيهقي واحمد وابن المبارك عن ابي قتا ده الانصاري قا ل كا ن عمرو بن الجموح_ شيخ من الانصار _ اعرج . فلما خرج النبي ﷺ الى بدر، قل عمرو لبنيه اخرجوني .

فذكروا للنبىﷺ عرجه ، فأ ذِ نَ لـه في الاقامة وعد م الخروج .

ولما كا ن يوم أُحُدٍ خرج الناس ، فقا ل لبنيه اخرجو ني .

فقالوا: قد رخّص واذ نَ لكَ رسول الله صلى الله عليه وسلم !

فقـل لهم : هيهات ، منعتُمُو ني الجنة ببد رٍ، وتمنعونيها باحد ؟ فَخَرج الى احد . ولمـا الـتقى الـناس في الميـدان ، قـل : يارسـولَ الله : ارأيـت ان قتـلت اطأُ بِعَرَجَتِيْ هذ ه الجنة ؟

قل ﷺ : نعم.

قـا ل : فوالـذ ي بعـثك بـالحق لاطـأ نَّ بها في الجنة اليومَ ان شاء الله! وقا ل عمرو لغلام له يقا ل له : سَليم : ارجعُ إلى أهلك!

فقا ل غلا مُه : وما عليك أن أُصيبَ اليومَ خيراً معك ؟

قل له : فتقد م اذن!

فتقدم العبد ، فقاتل حتى قتلَ ، ثم تقدم هُو ، فقاتل حتى قتل ايضاً ، رضى الله عنهما[1])).

بيهقي احمد او ابن المبارک لـه ابي قتاده انصاري څخه روايت کوي هغه وايي چې عمرو بن الجموع دانصارو يو ګوډ شيخ سپين ګيرې و . کله چې نبي کريم صلى الله عيه وسلم بدرته لاړ نو عمرو خپلو زامنو ته وويل : ماهم جهاد ته بوځئ . هغوی محمد ﷺ ته راغلل او ورته يې وويل : زمونږ پلار ګوډ دی هغه ﷺ هغه ته په کور کې داوسيدو او جهاد ته دنه تللو اجازه ورکړه..

کله چې داحد دجنګ په ورځ خلک جهاد لپاره ووتل نو هغه خپلو زامنو ته وويل چې ماهم جهاد ته بوځئ !!. هغوی ورته وويل محمد ﷺ تاته رخصت درکړی دی او په کور کې يې داوسيدو اجازه ذر کړيده .

هغه وويل له مانه لرې شئ افسوس چې تاسې زه دبدر په ورځ له جنت نه منع کړم او اوس مې داحدپه ورځ لـه جنت نه مې منع کوئ . بيا داحد جنګ ته لاړ . کله چې خلک ميدان تـه راغلل اوجنګ ګرم شو. هغه وويل ای دالله رسوله ! تاسې ماته وواياست چې ايا زه په دی ګوډه پښه جنت ته تللې شم ؟ هغه ﷺ وفرمايل هو.

هغه وويل : قسم په هغه ذات چې ته يې په حقه ليږلې يې زه به نن ورځ خامخا پدې ګوډه پښه په جنت کې ګرځم انشاء الله تعالى.

عمرو ابن الجموح (لـه ده سره راغلې) خپل غلام سليم ته وويل. بېرته خپل اهل وعيال ته لاړ شه.

غلام ورته وويل : ستابه څه وشي که ماته هم نن لـه تاسره خير (شهادت) ورسيږي . نو تاته څه تاوان دی ؟ هغه ﷺ ورته وويل بيانو مخکې شه.

غلام ور وړاندې شو او له کفارو سره ترهغه وجنګيد چې شهيد کړې شو . بيا عمرو بن جموح وړاندې شو هغه هم تر هغه جنګ وکړ چې شهيد شو رضى الله عنهما.

[1] ـ مسند احمد : ٢٩٩ باسناد حسن .

((وروى ابـو داود والترمـذي والنسائي وابن ماجه عن معاذ بن جبل ﷺ انـه سمـع رسـول الله ﷺ يقـول " مـن قـاتل في سبيل الله فواق ناقة وَجَبَتْ لـه الجنة " [١])).

ابو داود ، ترمذي ، نسائي او ابن ماجه لـه معاذبن جبل ﷺ نه روايت كوي چې هغه لـه رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې فرمايل يې:
چاچې دالله پـه لاره کې داوښې دلوشلو ترمنځ دوقفې هومره وخت جهاد وکړ هغه لپاره جنت واجب شو.

عـن انـس بـن مـالك ﷺ قال انطلق رسول الله ﷺ واصحابه الى بدرٍ حتى سَبقوا المشركين اليه وجاء المشركون...

وقال رسول الله ﷺ : ((قوموا إلى جنةٍ عرضها السموات والارض.

فقال عميرُ بن الحُمام : يارسول الله : جنةٌ عرضها السموات والارض ؟

فقال ﷺ : نعم!

فقال عمير : بخٍ ، بخٍ!

فقال ﷺ : وما يحملك على قولك : بخ ، بخ ؟

قال : لا والله يارسول الله إلَّا رجاء ان اكون من اهلها .

قال ﷺ : فانك من اهلها!

---

[١] ـ سنن ابي داود : ٣/ ٤٦ . وسنن الترمذي : ٣/ ١٠٣. والمجتبي للنسائي : ٦/ ٢٥ ـ ٢٦. وابن ماجه : ٢٧٩٢ والحديث صحيح .

فلخرج تمرات من قَرَنِهِ ، فجعل ياكل منهن ، ثم قال : ان أنا حييتُ حتى آكُلَ تمراتي هذه انها لحياةٌ طويلة ! فرمى بما كا ن معه من التمر، ثم قاتلهم حتى قُتل . ﷺ .)) [1]

له انس بن مالک ﷺ څخه روايت دې هغه وايي چې رسول الله ﷺ او دهغه اصحاب بدر ته لاړل آن چې لـه مشركانو نه مخكې هلته ورسيدل كله چې مشركان هم ورسيدل نو رسول الله ﷺ وفرمايل : جنت ته ودريږئ اوپه بيړه ورشئ چې پراخوالى ني دآسمان او زمكې ترمنځ دپراخوالي هومره دى.

عمير بن حمام ﷺ وويل : اى دالله رسوله ! داسې جنت چې پراخوالې دآسمان او زمكې ترمنځ دپراخوالي په برابر دى ؟

هغه صلى الله عليه وسلم وفرمايل هو! عمير ﷺ وويل بخ بخ (واه واه) محمد ﷺ ورته وويل بخ بخ دې په څه خبره وكړه ؟ هغه وويل يا رسول الله ﷺ پدې اميد مې بخ بخ وكړه چې زه به ددې ور شم .محمد ﷺ ورته وفرمايل : ته ددې ور يي . هغه لـه خپلې ګوتې نـه كجورې وويستلې او په خوراک يې شروع وكړه. بيا يې وويل : زه به ددغو كجورو ترخوړلو پورې ژوندې يم داخو زيات عمر دى . پس څومره كجوره چې ورسره وې هغه يې وغورځولې اوله مشركينو سره يې قتال ته ودانګل ترهغه يې قتال وكړ چې شهيد كړې شو ﷺ

((وروى النسائي واحمد والبيهقي عن سَبُرَةَ بن الفَاكِهَ ﷺ قال سمعت رسول الله ﷺ يقول((ان الشيطا ن قعدَ لابنَ آ د م بطريق الإسلام ، فقال : تُسْلِمُ وتذ رُ دِينك ودين آبائك ؟ فعصاه ، فأ سلم ، فغفرالله له.

ثـم قعد لـه بطريق الهجرة ، فقال : تهاجرُ ، وتذ ر دارَك وأ ر ضَك وسماءَ ك ؟ فعصا هُ فهاجر.

---

[1] ـ اخرجه مسلم . برقم : ۱۹۰۱ .

فقعد لـه بطريق الجهاد ، فقال : تجاهدُ وهو جهدُ النفس والمال ، فتقاتلُ فتقتل ، فتُنكحُ المرأةُ ويُقسم المالُ ؟ فعصاهُ فجاهد.

فقال رسول الله ﷺ : فمن فعل ذلك ، فمات ، كان حقاً على الله ان يُدخله الجنة ! وان غرقَ كان حقاً على الله أنْ يدخلَه الجنة . او وَقَصَتْه دابته كان حقاً على الله ان يدخله الجنة[1])).

ژباړه :نسائي ، احمد او بيهقي لـه سبره بن الفاكه ﷺ نه روايت كړى دى هغه وايي چې ماله رسول الله نه آوريدلي دي چې ويل يې:

شيطان ابن آدم ته داسلام په لاره كې كيناست او ورته يې وويل ايا ته اسلام راوړې ؟ خپل اوديلار دين پريږدې ؟ هغه دشيطان خبره ونه منله او اسلام يې راوړ نو الله هغه لپاره بخښنه وكړه.

بيا دهجرت په لاره كې ورته كيښناست او ورته يې وويل : ايا ته هجرت كوې او خپل كور زمكه او سامان خوشي كوې . ابن آدم دهغه خبره ونه منله او هجرت يې وكړ ، بيا دجهاد په لاره كې ورته كيښناست او ورته يې وويل اياته په ځان او مال سره جهاد كوې ؟ ته به خلك ووژنې او هغوى به تاووژني ستا ښځه به بل چاته واده كړى شي او مال به دې تقسيم كړې شي . مګر بني آدم دهغه خبره ونه منله او جهاد يې وكړ.

رسول الله ﷺ وفرمايل : څوك چې داسې كار وكړي او مړشي په الله باندې دهغه حق دى چې په جنت كې يې داخل كړي . اګر چې په اوبو كې ډوب شي خوپه الله باندې دهغه حق دې چې په جنت كې يې داخل كړي ياله څاروي نه وغورځيږي او مړشي نو پرالله تعالى باندى دهغه حق دى چې په جنت كې يې داخل كړي.

((روى البزار عن محمد بن حبيب المصري ﷺ ، عن النبي ﷺ قال :لا تَنقطِعُ الهجرةُ ماقُوتل الكفار.[1]))

---

[1]- مسند احمد ٣/ ٤٨٣ . والمتجتي للنسائي : ٦/ ٢١ _ ٢٢ وشعب الايمان للبيهقي : ٢/ ٩٥ والحديث صحيح .

بزار لـه محمد بن حبيب المصري ﷺ نـه روايت كـوي هغـه وايـي چې محمد ﷺ وفرمايل : ترڅو پورې چې لـه كفارو سره جنګ روان وي هجرت نه بنديږي . داحديث پدې خبره دلالت كوي چې جهاد واجب دی او هجرت واجب نه دی . او ددې مطلب دادی چې هرڅوک ايمان راوړي اوله كفارو سره جهاد وكړي هغه په ثواب كې لـه مهاجرينو سره شريک دی . اګر چې له خپل وطن نه هجرت ونه كړی.

((وَخَـرَّجَ ابـن ابـي شيبه في المصنف عن عمر بن الخطاب ﷺ ، قال : لولا ان أُسير في سبيل الله ، او اضـع جـبيني عـلى التراب لله ، او اجالس قوماً يلتقطون طَيِّبَ الكلام ، كما يلتقطُ طَيِّبُ التمر ، لا حببتُ ان اكون لحقت بالله [2])).

ابن ابي شيبه پخپـل مصنف كې لـه عمر بن الخطاب نه روايت كړی دی چې هغه ﷺ وويـل كـه چېرته دانه وای چې زه دالله په لاره كې ووځم يا خپل وچولې الله ته پرزمكه كيږدم ياداسې قوم سره كيښنم چې ښې خبرې داسې خوښوي لكه چې ښه خرما چاڼ كولې شي نو ماداخوښول.

چې له الله سره ملاقي شم . (يعني مړشم.)

((وَخَـرَّجَ ابـن ابـي شيبة عن خالد بن الوليد ﷺ ، قال : ماليلةٌ تهدى اليَّ فيهـا عـروس أنـا لهـا محبٌّ ، او أُبشَّرَ فيها بغلام ، احبُّ أليَّ من ليلةٍ شديدةِ البرد ، كثيرةِ الجليد ، في سرية ، اصبح فيها العدو . فعليكم بالجهاد[3])).

ابن ابي شيبه لـه خالد بـن وليـد ﷺ نـه روايت كوي چې هغه وويل .هغه شپه چې په هغې كې ماتـه زمـا محبوبه نـاوې راكړی شي . ياپـه هغې كې ماتـه دزوی زيـرې واورولې شي . ماته دهغې سختې يخنۍ اوباراني شپې (چې لـه ډيرې يخنۍ نه اوبه

---

[1]_ كشف الاستار عن زوائد البزار : ٢/ ٣٠٤ ورجاله ثقات ؟.

[2]_ المصنف لابنا بي شيبة ٥/ ٣٦٧

[3]_ المصنف لابن ابي شيبة ٥/ ٣٦٧ ٣٦٨ .

پکې په واوره بدلیږي) نه زیاته محبوبه نه ده چې دهغې سباته په دښمن دحملې انتظار کوم . ای خلکو! پخپل ځان جهاد لازم وګرځوئ.
همدغه راز خالد بن ولید وایي چې زه ډیر خله په جهاد کې دمشغولیدو او مصروفیدو له کبله دقران کریم ډیرله تلاوت نه پاتې شوې یم .[1]

[1]ـ مجمع الزوائد للهیثمي : ۹/ ۳۵۰.

دريــم بــاب
جها د له حج نه زيات فضيلت لري

دابي هريره ﷺ صحيح حديث وړاندې تير شو چې لـه رسول الله صلى الله ﷺ نه پوښتنه وشوه چې كوم يو عمل غوره دى ؟ هغه ﷺ وفرمايل په الله او دهغه په رسول باندې ايمان ، وويل شو بيا كوم يو عمل غوره دى ؟ محمد ﷺ وفرمايل : دالله په لاره كې جهاد . وويل شو بيا كوم يو عمل غوره دى ؟ هغه ﷺ وفرمايل قبول شوى حج [1]

((وقـا ل عـبدالله بـن عمر رضى الله عنهما . لسفرة في سبيل الله افضل من خمين حجة [2])).

عـبدالله بـن عمـر رضى الله عـنهما وايي چې دالله په لاره كې يو سفر لـه پنځو سو حجونو نه بهتر دى .

((وقـا ل عمـر بن الخطا ب ﷺ : عليكم بالحج ، فانه عمل صالح امرالله به ، والجهاد افضل منه [3])).

عمر بن الخطاب ﷺ ويلي دي چې پرتاسو باندې حج لازم دى ځكه چې دابنه عمل دى او الله تعالې ددى دكولو امر كړيدې خو جهاد له دى نه زيات بهتردى .

وقـا ل عـبدالرحمن بـن غـنم الاشـعري ﷺ حجـة قـبل غزوة خير من عشر غزوات ، وغزوة بعد حجة خير من ثمانين حجة . [4]

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۵۱۸ ومسلم برقم : ۸٤

[2] ـ المصنف لابن ابي شيبة ٥/ ۳۰٤ .

[3] ـ المرجع السابق : ٥/ ۳٦۰ – ۳٦۱.

[4] ـ الجهادلابن المبارك : ۲/ ۱۸۷.

عبدالرحمن بن غنم الاشعري ﷺ فرمايلي دي چې له غزا نه مخکې حج کول له لسو غزاګانو نه غوره دی اوله حج نه وروسته غزاکول له اتيا حجونونه غوره دی .

((وقال انس بن مالك ﷺ : غَزْوَةٌ في سبيل الله افضل من عشرحجج لمن قد حَجّ[١])).

انس بن مالک ﷺ وايي : چې چا فرضي حج کړی وي دهغه لپاره دالله په لاره کې يو غزا له لسو حجونو نه زيات بهتره ده .

((وقال ضرار بن عمرو : طالت اقامتي ببلد الجهاد ، فاشتقت الحج واردت ان اجاور ا لبيت الحرام ، فتجهزت الى الحج ، ثم اتيت اودع اخواني .

فاتيت اسحاق بن ابي فروة لاودعه . فقال : واين تريد يا ضرار ؟ .

قلت : اريد الحج .

قال : ومانقص رأيك عن الجهاد ؟

قلت : لا. الاانه طالت اقامتي ببلد الجهاد ، وقد احببت الحج ، واردت ان اجاور بيت الله الحرام.

فقال لي : ياضرار بن عمرو : لاتنظر فيما تحبّ ، ولكن انظر فيما يحبُّ الله !

ياضرار بن عمرو : أما علمت انَّ رسول الله ﷺ لم يحجّ البيت الاّ مرةً واحدة ، ولكنه لم يزل غازياً مجاهداً حتى لحق بالله !ياضرار بن عمرو : إنك ان حججت فإنما لك أجر حجّتك وعمرتك ، ولكنك اذا كنت مرابطا او

---

[١]- المصنف لابن ابي شيبه ۵/ ٣٠٣.

مجاهداً ، وحجَّ البيت الحرام مائة ألف ومائة ألف ، كان لك مثل اجر حجتهم وعمرتهم ، وكان لك من الاجربعلد كلّ مؤمن ومؤمنة ، منذ خُلِقَ آدمُ الى ان ينفخ في الصور ! لأنَّ من نصر آخر المؤمنين ، كان له كاجر من نصر اولهم وآخرهم ، وكا ن له من الاجر بعلد كلّ مشركٍ ومشركة من أن خلق الله آدم إلى ان يُنفخَ في الصور ، لأن من جاهد آخر المشركين كا ن كمن جاهد أوَّلهم وآخرهم . وكا ن من الأجر بعلد كلّ حرفٍ انزله الله ، في التوراة والانجيل والزبور والقرآن ، لانه يجاهد لئلا يُطفأ نورالله!!

ياضرار بن عمرو: اما علمت انه ليس من احدٍ اقرب الى درجة النبوة من درجة العلماء والمجاهدين .

فقلت : كيف ذلك يرحمك الله ؟

فقال : لانَّ العلماء قاموا بما جاءت به الانبياء من تثبيت امر الله فى عبا ده وبلاده ، ويدُلّون الناس على الله .

ولانَّ المجاهدين قاموا بما جاءت به الانبياء عن الرب من توحيد الله ، كي لأيُطفا نوره ، ولان تكون كلمة الله هي العليا ، وكلمة الذين كفروا السفلى!

قال ضرار بن عمرو: فتركت ماكنت فيه من قصد الحج ، واقمتُ ببلد الجهاد .))

ژباړه : ضرار بن عمرو ﷺ وايي چې په جهاد کې زما وخت ډير تېر شو ناڅاپي مې حج ته شوق پيداشو . ومې غوښتل چې بيت الله شريف ته لاړشم او په خواکې يې واوسيږم .

دحج لپاره مې سامان وتړلو او بيا خپلو وروڼو(ملګرو) ته ددخداى پاماني لپاره راغلم لومړې اسحاق بن ابي فروه ته راغلم چې خداى پاماني ورسره وکړم ، هغه راته وويل : اى ضراره ! چېرته دې اراده کړيده ؟ ماورته وويل دحج اراده مې کړيده، هغه راته وويل : له جهادنه دې جذبه په څه شي سړه شويده ؟

ماورته وويل نه داسې نه ده . بلکې په جهاد کې مې ډير وخت تير کړ اوس مې له حج سره ډيره مينه پيداشويده او غواړم چې دبيت الله په څنګ کې واوسم.

هغه راته وويل اى ضراره ! ته چې څه خوښوې هغه ته مه ګوره بلکې دى ته و ګوره چې الله څه خوښوي ؟

اى ضرار بن عمرو ! ايا تاته نه دي معلوم چې محمد ﷺ له يوځل نه زيات حج ندى کړى . ليکن دژوند ترآخري سلګى پورې په جهاد کې بوخت و.

اى ضرار ابن عمرو! که حج وکړې نو ستالپاره يوائې دحج او عمرې اجر دى . لېکن که چېرته ته دسرحدونو محافظ يامجاهد يي نو تاته دهغو لکونو خلکو دحج او عمرې ثوابونه رسيږي چې (په امن) حج او عمره اداکوي . او تاته به دحضرت آدم عليه السلام له زمانې نه نيولې ترقيامت پورې دپيداکيدونکومسلمانو سړو اوښځو په اندازه ثواب درکول کيږي څکه چې هرچاچې دوروسته پيداکيدونکو مسلمانانو مرسته وکړه نو هغه ته دلومړنيو او وروستنيو دټولو مسلمانانو دمدد ثواب رسيږي .

تاته به ددنيا له لومړې ورځې نه ترقيامته پورې دپيداکيدونکو مشرکانو په شمير هم ثواب رسيږي څکه چې چاله وروستنيو مشرکانوسره جهاد وکړ نو هغه ته دلومړنيو او وروستنيو په تعدادسره هم ثواب رسيږي .او تاته به دتورات ، انجيل زبور او قران کريم ديويو حرف په حساب سره نيکي درکول کيږي څکه چې ته دالله تعالې دنور (ربنا) حفاظت کوونکې يي او دې مقصد لپاره جهاد کوې چې دالله تعالې نُور څوک مړنه کړي.

اى ضرار بن عمرو ! ايا تاته معلومه نه ده چې له علماو او مجاهدينونه زياته دهيڅا مرتبه نبوت ته نژدى نه ده ؟ ضرار بن عمرو وايي : ماتپوس وکړ چې اى اسحاقه ! ددې څه وجه ده ؟ هغه راته وويل : علماء خوله دې کبله نژدې دي چې دوى دالله تعالې هغه احکام چې انبياو راوړى دى دالله پرزمکه دالله په بندګانو باندې نافذوي

او خلکو ته ددین لاره ښيي . او مجاهدین لدی کبله نژدي دي چې دوی دتوحید هغه عقیده چې پیغمبرانو لـه الله نه راوړیده ختمیدوته نه پریږدي.
اوداللہ تعالې دین دسرلوړي کولو اودکفردختمولو لپاره جهاد کوي.
حضرت ضرار رحمه الله علیه فرمايي چې مادديې اثرناک بیان لـه آوریدونه وروسته دحج اراده پریښوده اوپه محاذونوکې په ټینګوقدمونو سره اوسیدم . (حضرت ضرار همغلته په جهاد کې لـه خپل حقیقي خالق سره یوځای شو).

څلورم باب
جهاد ته دخلکو درابللو فضیلت

قال تعالی : ﴿ وَحَرِّضْ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكُفَّ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنكِيلًا ﴾ [النساء٨٤].

او مسلمانان دجنګ په لور وهڅوه کیدای شي چې الله پاک دکافرانو جنګ بندکړي دالله پاک زور ترټولو زیات او الله پاک سخت سزا ورکوونکی دی.

وقال تعالی :

﴿ يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضْ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنْ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴾ [الأنفال٦٥].

ای نبي ! مومنان جنګ ته وهڅوه که ستاسي شل صبر کوونکې وي نو پردوه سوو به برلاسې شي

اوکه ستاسو سل تنه وی نو په زرو کافرانو به برلاسې شي ځکه چې کافران ناپوه قوم دی.

وقال تعالی :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ﴾ (تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (الصف : ١٠_١١)

ای مومنانو! ایا یو داسې تجارت در وښایم چې تاسې لـه دردناک عذاب څخه وژغوري . پـه الله اورسـول یې پوخ ایمـان راوړئ ، پـه مـال او سـر دالله پـه لاره کې جهادوکړئ که پوهیږئ نو دا درته غوره ده.

هغه آیتونه چې الله تعالې دهغو په ذریعه خپل بندګان جهاد ته هڅولي دي او دهغه داجر او ثواب په طرف یې رابللي دي ډیر زیات دي.

جهاد تـه دتیزولو او ترغیب ورکولـو الهي دستور لـه مخکې نه را روان دی . دقران کریم هغه آیتونه چې دجهاد دتحریض لپاره راغلي دي له هیچانه پټ نه دي . همدغه راز دنبي کریم ﷺ سنت او احادیث هم لـه دی نه ډک دی . نبي کریم ﷺ اصحابو کرام رضی الله عنهم ، تابعینو ، تبع تابعینو صالحو سلفو ، او علماوخلکو ته ښه په زور او شور سره دجهاد ترغیب ورکړیدی .

علی ابن طالب ﷺ فرمایلي دي چې څوک خپل ورور دجهاد لپاره وهڅوي نو هغه لپاره هم دهغه دثواب هومره اجر دی .دعلی ﷺ ددی قول لپاره دمحمد صلی الله عیه وسلم داحدیث شریف دلیل دی:

((روی مسلم عن ابي مسعود الانصاري ﷺ عن رسول الله ﷺ قال : " من دل علی خیر فله مثل اجرِ فاعله" .[1])).

مسلم لـه ابي مسعود الانصاري ﷺ نه روایت کوي هغه وایي چې حضرت محمد ﷺ فرمایلي دي :

څوک چې دخېر ښیګڼې لاره چاته وښایي نو هغه ته هم دهغه دکونکي دثواب هومره ثواب ورکول کیږي .

خنساء بنت عمرو په نوم یوه شاعره وه هغې به خپل زامن جهاد لپاره هڅول.
پدې وخت دقادسیه جنګ شروع شو . دهغې څلور زامن وو هغوی ټول یې دجهاد لپاره وهڅول او چمتویې کړل. دجنت رغبت یې په زړونو کې واچول او دشهادت

---

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۸۹۳

لپاره یې تیار کړل . او پرې ورتیز یې کړل هغوی ټولو په جهادونوکې ګډون وکړو او څلور واړه شهیدان شول.
جهاد ته دهڅولو یوه په زړه پورې کیسه داسلام مورخ حافظ ذهبي لـه ابي المظفر سبط ابن الجوزي نه حکایت کړیدی چې په کال ۶۰۷ وم هجري کې ددمشق په مسجد کې ناست و او خلک به یې دتاتاریانو په خلاف جهاد ته هڅول ځکه چه هغوی پرزمکه فساد شروع کړی و.
ابن جوزي وایې کوموخلکو چې زما په درس کې ګډون کړی و دهغوی شمار تقریبا دیرش زره پوری و ددمشق زمکې لـه دې نه مخکې ددومره خکو راټولیدل او دومره لویـه غونډه نه وو کتلې او دوی به هره ورځ ددمشق مسجد ته راتلل. په دې کې ډېرو خلکو توبې وویستلې او جهاد ته راغب شول . ډیرو ښځو خپل زلفې قینچې کړې او مجاهدینو تـه یې هدیـه کړې ترڅو دمجاهدینو داسونو لپاره واګې جوړې کړې.او دښځو لـه دغو ویښتانو څخه دمجاهدینو داسونو لپاره درې سوه واګې جوړې کړې.
خلک لـه دمشق نـه دجهاد لپاره راووتل . دجنوب لـه طرف نه د(کسوه) په لور یې حرکت وکړ او ډیر هغه خلک ورسره پدې ځای کې یو ځای شول چې جهاد ته اماده وو . او دکسوه زملکا او نوروځایونو مجاهدینوهم شرکت پـه دې ځای کې زرګونـه مجاهدین دجولان په طرف وخوځیدل دجولن د(افیق) نومې غره نه یوه سخته لاره د(اردن) ژورې زمکې تـه کوزه شوې وه مجاهدین دغې زمکې تـه راښکته شول اولـه هغه ځای نه یې دنابلس په لور مخه کړه ، په نابلس کې یې لوی غونډه وکړه او دنابلس لـه پاچاسره کیښناستل هغه ورتـه تود هرکلې ووایـه بیا دنابلس پـه جامع مسجد کې کېناستلو او خلک مو دجهاد لپاره هڅول.
دنابلس لـه ښار نه زرګونو مجاهدینو په هغو ښارونو باندې حمله وکړه چې "فرنج" (فرنګیانو)قوم نیولې و ، لـه هغوی نه یې ډیر کسان ووژل اوډیر یې ژوندي ونیول او پخپله بیرته روغ رمټ راوګرځیدل.
لـه موثرو جهادي قصونه یوه قصـه " دام ابراهیم الهاشمیه" قصه ده چې ابو جعفر احمد بن جعفر پـه خپل کتاب " تنبیه ذوی الاقدار علی مسالک الابرار" کې بیان کړیده . دهغی بیان دلته په لنډه توګه وړاندې کوو. ددې کیسې راوي امام غښتلې او ناستو عالم او مجاهد عبدالواحد ابن زید (البصری دی)

وایي چې په بصره کې څه عبادت ګذارې ښځې وې له هغوی نه دیوې نوم اُم ابراهیم الهاشمیه وه په دغو ورځو کې دشمنانو دمسلمانانو په یوه سرحد حمله وکړه ددغې حملې دمخنیوي لپاره دمجاهدینو ضرورت و یو عالم عبدالواحد بن زید بصري رحمه الله علیه دخلکو په زړونو کې دجهاد دشوق دپیداکولو لپاره یې له بیلا بیلو هڅوونکو شیانو نه یوه برخه راواخستله په دی اړه یې آیتونه احادیث وړاندې کړل. دحور عین قصه بیان کړه.

دحورو صفات یې بیان کړل او بیا یې دهغوی په اړه څو شعرونه وویل :هغه پیغلې دي ، په نازو نخرو کې لوی شویدي او په ښکلې طریقې سره یې دحور عین په اوصافو کې آیتونه او احادیث تیر کړل . مسلمانان یې جهاد او شهادت ته ترغیب کړل.

" ام ابراهیم الهاشمیه " دلته حاضره وه دحور العین صفتونه یې چې واوریدل نو ابن زید ته راغله او ورته یې وویل : زما زوی ابراهیم واده کړی ده دبصرې ډیر غټ غټ دمالدارخلک غواړي چې هغه ته خپلې لور ګانې واده کړي . لیکن تاچې نن دکوم حورعین صفت وکړ هغه زما ډیره خوښه شوه غواړم چې هغه خپل زوی ته واده کړم .

" ام ابراهیم" یوه نیکه او مالداره ښځه وه هغې" عبدالواحد بن زید " ته "دحور عین" لس زره دیناره مهر ورکړه ترڅو ابراهیم له ځان سره جهادته بوځي او که الله وغواړي نو شهادت یې په نصیب شي اوله دغې حورعین سره بې واده وشي . او دقیامت په ورځ دخپل مور او پلار لپاره شفاعت وکړي ، شیخ عبدالواحد وویل : ای ام ابراهیم ! که تا خپل زوی جهاد ته ولیږه نو هغه به هم کامیاب شي او ته اودهغه پلار به هم کامیاب شئ . بیا دغې ښځې خپل زوی ته په زوره آواز وکړ ای زویه ! دهغه زوی چې دا آواز واورید نو دزرګونو خلکو له منځ نه یوځوان نیغ پاڅید ویې ویل : ای مورې ! زه حاضر یم . مور یې ورته وویل ای زویه ! ایا ته له دغې جنتی (حورعین) سره پدې شرط واده کولو لپاره تیار یې چې ته به ځان دالله په لاره کې قربانوې او ګناهونو ته به نه واپس کیږې. هغه ځوان وویل : ای مورې په الله قسم چې زه دا په خوشالي سره قبلوم . مورې چې دهغه خبرې واوریدلې نو ویې ویل :

اې الله : ته ګواه اوسه چې ما دخپل زوی واده له دغې حورعین سره پدې شرط کړیده چې زما زوی به خپل سرستا په لاره کې قربانوي او ګناهونوته به بیانه راګرځي . ای

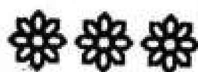
ارحم الراحمین ذاته ! زماله طرف نه داپخپل دربار کې قبول او منظور کړه . له دی نه وروسته یې شیخ عبدلواحد ته لس زره اشرفۍ ورکړې او ورته یې وویل چې دادهغې حورعین مهر دی . پدې باندې تاسې ځان اونورو مجاهدینو لپاره دجهاد سامان واخلئ.بیا هغه واپس شوه او خپل زوی لپاره یې یو ښه اعلی آس واخست او ډیره ښه وسله یې ورته ورکړه . بیا شیخ عبدالواحد لښکر راواخست او روان شو ابراهیم هم په منډه راغې او ورسره یو ځای شو . دقران کریم قاریانو ددې شاوخوا دا آیتونه ولوستل.

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ ﴾

[التوبة :۱۱۱].

بېشکه الله تعالی لـه مومنانو نه دهغوی ځان او مال دجنت په عوض کې آخستی دی. داښځه هم دلښکر درخصتولو لپاره راووتله دواپس کیدو په وخت یې خپل زوی ته یو کفن او خوشبوی ورکړه او ورته یې وویل : چې دجنګ په وخت کې داکفن واغونده اوداخوشبویې په ځان ولګوه او هیڅ قسم سستې مه کوه .بیا یې خپلې سینې ته رانژدی کړ او په تندي یې ښکل کړ . ورته یې وویل : ګرانه زویه! زما دادعا ده چې الله تعالې مونږ دقیامت لـه ورځ نه مخکې یو ځای نکړي. مجاهدین له کفارو سره دجنګیدو لپاره وړاندې شول امام عبدالواحد دمجاهدینو په لومړې لیکه کې و هغه رحمه الله وایي چې کله مونږ دجنګ محاذ ته ورسیدو او باقاعده دجنګ آواز وشو نو څه خلک دجنګ لپاره مخکې ووتل په هغوی کې ابراهیم له ټولو نه مخکې روان و. هغه لـه کفارو نه ډیر خلک ووژل بیا پخپله هم ددښمنانو دلاسه شهید شو . کله چې مونږ بصرې ته واپس راتلو خلک زمونږ استقبال ته راوتلي و ما خپلو ملګرو ته وویل چې دابراهیم مور دخپل زوی لـه شهادت نه مه خبروئ هسې نه چې دغم په وجه خپل ثواب لـه لاسه ورکړي . کله چې مونږ بصرې تـه ورسیدلو نـو خلک بـه مونږ تـه دملاقات لپاره راتلل پـه هغـو کـې دابـراهیم مـور هـم وه دهغې چې پـرما سترګې ولګیدلې نو راتـه یې وویـل: ای ابو عبیده ! کـه الله تعالې زما هدیه قبوله کړې وي چې زه وړباندې خوشالي ښکاره کړم نو ماتـه مبارکي راکړئ او کـه بهرته یې راته واپس کړې وي نو لـه ماسره دې غمخواري وکړې شي . ماورته وویل : په الله قسم

چې الله تعالی ستا هدیه پخپل دربار کې قبوله کړیده ، ستا زوی حقیقي ژوند ترلاسه کړیدی او لـه شهیدانو سره یو ځای په جنت کې خوراک څښاک کوي . هغې چې زما داخبره واوریدله نو فوراً دشکر داداکولو لپاره په سجده پریوته اوویې ویل : یا الله ستا ډیر شکر دی چې نا امید.ه دی نه کړم او زما قرباني دی قبول کړ . لدینه پس بیرته کورتـه لاړه.سباته هغه زما مسجد تـه راغلـه او لـه سلام آچولو نه وروسته یې وویـل: ای ابو عبیده ! مبارک دیٌ شه . ما په خوب کې خپل زوی ابراهیم په یو ښکلي باغ په شین محل کې ولید . شنه چپنه یې اغوستي وه هغه دملغلرو په پالنګ باندې ناست و پـه سر یې قیمتي تاج وو او ماته یې وویل موری مبارک دی شه . تا چې کوم مهر ورکړې و هغه قبول او دناوې رخصتي وشوه . (یعني زه ورسره یو ځای شوم)[1]

[1]_ انظر قصة " ام ابراهم الهاشمية " في الاصل ۱: ۲۱۵_ ۲۱۸

پنځـم بـاب
په جهاد کې د مخکې کیدو او چټکتیا کولو فضیلت

قال الله تعالی: ﴿ سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ﴾ [الحدید: ۲۱].

دخپل رب دبښنې او هغه جنت ته یو لـه بل نه وړاندې شئ چې ارتوالې یې دآسمان او زمکې دارت والي په اندازه دی.

﴿ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ [التوبة۱۰۰] .

لـه هغو مهاجرینو او انصارو چې دنیکیو په لومړی والي کې ترهر چاوړاندې شوي او لـه هغـو نیکانو چې په غوره توګه په هغوی پسې تللي دي الله پاک خوښ ، او دوی له الله نـه خوښ دي . او هغـه جنتونه یې ورتـه تیارکړي دي چې لاندی بـه ترې ویالې بهیږي . دوی به همیش پکې وي . همدا لویه کامیابي ده.

﴿ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ (أُوْلَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ ٥. فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴾
[الواقعة : ۱۰-۱۲].

او لومړنـي لومړنـي دي.او همـدوی الله تـه نـژدی کـړي شـوي دي.لـه نعمـتونوپه ډکـو جنتونو کې به اوسیږي.

عـثمان بـن ابي سوده وایي ددغه آیت په باره کې مونږ ته داخبر رارسیدلې دی چې لـه (والسبقون السبقون) نـه هغـه څوک مراد دي چې دالله په لاره کې جهاد او لمونځ ته لـه ټولونـه مخکې روان وي.عـثمان دتابعیـنو لـه امامانو څخه و اوپه هغوی کی دغزا او جهـاد امـام و ، چاترې نـه پوښتنه وکړه ایا سږ کال به هم غزا کوې ؟ هغه وویل دیو لک سرو زرو دینارو په عوض کې هم جهاد نه پرېږدم .

شپږم باب

دالله په لاره کې دسهار او بیګاه دتیرولو فضیلت

قال الله تعالی :

﴿ وَلَا يُنفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [التوبة١٢١].

اودالله په لاره کوچنې ورکړه وکړي یالویه او چې په هره کنده وریورته شي نودهغوی له پاره لیکلې شي ، ترڅو الله پاک دهغوی دښو کړنو ښه بدله ورکړي.

روی البخاري ومسلم عن انس بن مالك ﷺ ان رسول الله ﷺ قال : لَغدوةٌ في سبيل الله ، او روحَةٌ خيرٌ من الدنيا وما فيها ولَقابَ قوسِ احدِكم من الجنة او موضع قيد سوطه خيرٌ من الدنيا ومافيها ولو ان امرأة من اهل الجنة اطلعت الى اهل الارض لاضاءَتْ مابينهما ولملأته ريحاً ، وَلَنصِيفها على رأسها خيرٌ من الدنيا وما فيها.[1]

بخاري او مسلم له انس بن مالک ﷺ نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : دالله په لاره کې یوسهار یا یو ماښام وتل له دنیا او په دنیاکې چې څه دي بهتر دی او په جنت کې ستاسې دکمان ، لیندی هومره ځای یادخپل قمچیني دایښودلو هومره ځای له دنیا او په دنیاکې چې څه دي له ټولونه غوره دي . که چېرته یوه جنتي ښځه دزمکې خلکو ته خپل ځان ښکاره کړي نو ټوله زمکه به روښانه اوله خوشبوی نه ډکه کړي . اودهغې لوپټه له دنیا او ددنیا له ټولو څیزونو څخه بهتره ده د((الغدوة)) معنی ده جهاد ته یوځل تلل.

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٧٩٦ ومسلم برقم : ١٨٨٠

د((والروحة)) معنی ده (لـه جهاد نـه) يـو خـل راتـلل (واپس كيدل). نووي په شرح مسلم كې ويلي دي : " الغدوة "معنی ده لـه سهار نـه ترزواله پورې جهاد ته تلل اود ((والروحة)) معنی ده له زوال نه تردورځې تر اخيري پورې تلل.
دحديث معنې ده كوم مجاهد چې يو سهار او بيګاه جهاد ته ورځي هغه ته دومره لوی اجر په نصيب كيږي چې له دنيا او مافيها څخه غوره وي.
ددی حديث لـه ظاهر نـه همدا معلوميږي چې دالوی ثواب مجاهد ته دهر سهار او بيګاه پـه حساب سره وركول كيږي هرڅېرې چې وي . يواځې ترهغې ورځې پورې خاص ندې چې هغه پكې له خپل كورنه ووزي .
يعنې ديو سهار اويو بيګاه ثـواب ددنيالـه ټولو نعمتونو څخه ښه دی.كه يو انسان دټولې دنيا مالک شي . او پكې عيش او عزت پيل كړي نو لـه دی نه ديو سهار يايو بيګاه ثـواب زيـات دی څكـه چې ددنيـا ټول نعمتونه زائـليدونكې دي اودآخرت نعمتونه هميشه وي او نه ضائع كيږي .[1]

((وروی البخاري عـن ابـي هريـرة ﷺ : قال قال رسول الله ﷺ "لروحةٌ في سبيل الله او غـدوة ، خـير مما تطلع عليه الشمس وتغربُ ، لقا ب قوس في الجنة خير مما تطلع عليه الشمس وتغرب[2])).

بخاري او مسلم لـه ابي هريره ﷺ نـه روايت كوي چې رسول الله صلی‌الله عليه وسلم وفرمايل :
دالله پـه لاره كې يـو مابښام يـا يو سهار تيرول لـه هغه څخه نـه غوره دی چې ورباندې لمر خيژي او ډوبيږي . اوپه جنت كې دلينديء ديو كمان هومره ځای غوزه دی لـه هغه څه نه چې لمر ورباندې خيژي او ډوبيږي.

---

[1] ـ شرح النووي علی صحيح مسلم : ۱۳/ ۲٦ ـ ۲۷

[2] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۷۹۳ .

((وروى مسلم عن ابي هريرة ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ ((تضمَّنَ اللهُ لمن خرج في سبيله ، لايُخْرِجُهُ الا جهادٌ في سبيلي ، وايمان بى ، وتصديقٌ برسلي ، فهو عليَّ ضامِنٌ ان أُدخِلَهُ الجنة ، او أُرجعه الى مسكنه الذي خرجَ منه ، نائلاً مانالَ من أجرٍ او غنيمة.

والَّذِي نفسُ محمدٍ بيدِهِ . مامن كَلِمٍ يُكْلَمُ في سبيل الله ألاّ جاء يومَ القيامة كهيئته يَوْمَ كُلِمَ ، لونُه لونُ الدم ، وريحُه ريحُ المسكْ. والذي نفسُ محمدٍ بيده، لولا ان اشقَّ على المسلمين ،ماقعد تُ خلافَ سريةٍ تغزو في سبيل الله أبداً ، ولكن لا أجِدُ سَعَةً فاحملُهم ، ولا يجدونَ سَعَةً ، ويشقُّ عليهم ان يتخلَّفوا عني.

والذي نفسُ محمد بيده لَوَدَدْ تُ ان اغزُو في سبيل الله فأُقْتل ، ثم اغزو فأُقتل ، ثم اغزو فاقتل......)) [١] .

مسلم له حضرت ابو هريره ﷺ نه روایت کوي چې محمد ﷺ وفرمايل :
الله تعالى فرمايي : زما په لاره کې چې څوک پرما دايمان لرلو او زما پر رسولانو باندې تصديق لرلو سره جهاد ته ووځي زه دهغه لپاره ددې ضامن يم چې يابه يې په جنت کې داخلوم او يابه يې دغنيمت مال او اجر سره کورته واپس کوم.
نبي کريم ﷺ وفرمايل: قسم دې په هغه ذات چې دهغه په لاس کې دمحمد ﷺ ساه ده ، کوم سړی چې دالله په لاره کې زخمي شو نو هغه به دقيامت په ورځ په زخمي حالت کې حاضريږي . دوينې رنګ به يې دوينې په شان او خوشبوي به يې دمشکو وي . قسم دی په هغه الله چې زما روح دهغه په لاس کې دی که چېرته په مسلمانانو باندې مشکل نه تماميدای نو زه به له يوې سريې نه هم وروسته نه وم پاتې شوی ،

[١] ـ اخرجه مسلم برقم : ١٨٧٦ .

خو زه دغریبو مسلمانانو لپاره سورلی نشم پیداکولي او هغوی پخپله هم ددې طاقت نلري . او هغوي لپاره له مانه وروسته پاتې کیدل ګران تماميږي . قسم دی په هغه ذات چې دهغه په قبضه کې دمحمد صلی الله علیه وسلم ساه ده ، زه غواړم چې دالله په لاره کې جهاد وکړم او شهید شم .
بیا غزاوکړم او شهید شم ، بیا غزاوکړم او شهید شم.

((روى البزار عن سعد بن ابيَ وقاص ﷺ ، اَنَّ رجلا جاء الى الصلاةِ والنبي ﷺ يصلّي بنا.

فلما انتهى الى الصفّ قال . "الهمّ آتني افضلَ ماتُؤتي عبادَكَ الصالحين!

فلما قضى النبيُّ ﷺ الصلاة قال : مَنِ المتكلمُ آنفاً ؟قال الرجل : انا.قال صلى الله عليه وسلم : إذَنْ يُعْقَرُ جَوادُك ، وتستشْهد في سبيلِ الله ....))[1]

بزار له سعد بن ابي وقاص ﷺ روایت کوي چې یو سړي لمونځ ته راغې او نبي کریم ﷺ مونږ ته دلمونځ امامت راکاو.
کله چې صف ته نژدی شو نو ویې ویل : ای الله ماته هغه بهتراو افضل شې راکړه چې خپلو صالحو بندګانو ته ئی ورکوې . کله چې نبي کریم ﷺ له لمونځ نه خلاص شو نو ویې فرمایل : اوس لګ وړاندې چا خبرې وکړی ؟ هغه وویل یارسول الله زه ، رسول الله ﷺ وفرمایل : نوستا اس به زخمي کیږي اوته به دالله په لاره کې شهید کیږي .

((وروى ابن عساكر عن عبدالله بن محيريز الجمحيّ . انه خرج بعثٌ للجهاد من دمشق لغزو الروم . وهو بعث الطائفة ، فاكتتب في البعث ابوه محيريزالجمحى _ وهو صحابي _ فمرض مرضاً شديداً

فقال لابنه عبدالله : يابني : احملني ، فسر بي الى ارض الروم.

---

[1]- كشف الاستار ٢/ ٢٨١ ورجاله ثقات .

((قال عبدالله : فحملته . فلم ازل اسيربه ، وهو يقول : يابني اسرع بي السير !

قلت : يا ابت انك مريض!

قال : يابني اسرع بي السير ، فاني احبُ ان يكون اجلي بارض الروم .

فما زلت اسيربه ، حتى مات بارض حمص!))

ابن عساكر له " عبدالله بن محيريز الجمحي " نه روايت كوي چې هغه له دمشق نه دمجاهدينو يو ګروپ غزا لپاره روم ته وليږلو . دغه ګروپ "دبعث الصائفه" په نوم يادېده . په هغه ګروپ کې زماپلار ابو محيريز الجمحى خپل نوم وليکه هغه يو اصحابي و ، بيا ډير سخت ناروغ شو هغه خپل زوی ته وويل : ای زويه ! ما بارکړه او دروم زمکې ته مې بوزه.

عبدالله وايي چې ما هغه بارکړ په لاره کې به يې بيا بيا همداويل چې زويه! ژر ژر مې ورسوه . مابه ورته ويل ای پلاره! ته خو ناروغ يې . هغه به راته ويل او زويه !ما ژر ژر بو ځه ځکه چې زه داخوښوم چې زه په روم کې مړشم مونږ هغه روان کړی و تردې چې په حمص کې مړشو.

((وروى الذهبي عن حصين بن جندب : غزا جيش المسلمين القسطنطينية زمن معاوية وقد اتيث مصر بعد رجوع الجيش من هناك.

فلخبرني بعض من كانوا في الجيش انهم لما كانوا محاصرين للروم في القسطنطينية احتضر ابو ايوب الانصاري ﷺ ، فقال لمن حوله : اذا متّ ، فضعوني على الخيل ، ثم سيروا بي ، حتى تلقوا العدو ، عند أقرب نقطة من جيش العدو ، وهناك احفروا لي قبراً ثم ادفنوني ، ثم سووا قبري كي لايعرفه أحد.))

ذهبي لـه حصين بن جندب نه روايت كوي چې دمعاويه ﷺ په زمانه کې دمسلمانانو لښکر په قسطنطينيه کې غزا وکړه. کله چې لدې ځای نه لښکر واپس شو نو زه مصر ته راغلم . اوپه لښکر کې موجودو ځينو کسانو ماته وويل چې کله په قسطنطينيه کې دوی روميان (صليبيان) محاصره کړي وو نو پدې وخت کې ابو ايوب الانصاري حاضر کړی شو. هغه ﷺ خپل شاخوا خلکو ته وويل : کله چې زه مړشم نو ماپه اس باندې واچوئ او بيامې ترهغه ددشمن په طرف روان کړئ چې تاسې له دشمن سره نږدې په نږدې مخامخ شئ بيا همغلته زما لپاره قبر وباسئ او پکې دفن مې کړئ بيامې قبرهوارکړئ ترڅو څوک يې ونه پيژني.

((وروى ابـن عساكر عـن سـعيد بـن عـبدالعزيز قـال : كـان ابـو مسلم الخولانـي مـع المجاهدين بـارض الـروم ، في خلافـة معاويـة ﷺ ، وكان قائد الجيش بسربن ارطاة ﷺ .

فمـرض ابـو مسـلم الخولاني واحتضر ، فقال لبسر بن ارطاة قبل ان يموت : اذا انـا مـت ، فأمِّـرني عـلى مـن ما ت معك من المسلمين ، واعقد لي لواء عـليهم ، واجعـل قـبري اقصـى القـبور الى العدوّ ، فإني أرجو أن أجيء يوم القيامة بلوائهم...))

ابن عساکر لـه سعيد بن عبدالعزيز څخه روايت کوي چې هغه وايي : دمعاويه رضی الله دخلافت په زمانه کې ابو مسلم الخولاني په روم کې لـه مجاهدينو سره يو ځای و . يدې وخت دلښکر مشر بسر بن ارطات ﷺ و.

ابو مسلم الخولاني ناروغ شو . هغه بسر بن ارطا ت ته وويل : کله چې زه مړشم نو مادهغو مسلمانانو مړو امير مقرر کړئ چې لـه تاسره مړه شوي دي . او يو بيرغ زما په لاس کې راکړئ.

زما قبر ددشمن خواته نږدې وباسئ . اميد لرم چې زه به دقيامت په ورځ په داسې حالت کې راشم چې دشهيدانو بيرغ زماپه لاس کې وي.

اووم بـــا ب

دالله په لاره کې د گرد اوپه هغه کې دتللو فضیلت

((روى البخاري عن عبدالرحمان بن جبير ﷺ قال :سمعت رسول الله ﷺ : يقول : من اغبَرَّتْ قدما ه في سبيل الله ، حرمه الله على النَّار.[1])).

بخاري لـه عبدالرحمان بن جبير ﷺ نه روايت کوي چې ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې ويل يي : دالله په لاره کې چې دچاپښې گردجنې شي الله هغه په اور باندې حراموي .

((وروى الترمذي والنسائي والحاكم عن ابي هريرة ﷺ : قال : قال رسول الله ﷺ : "لايلج النارَ رجلٌ بكى من خشية الله حتى يعودَ اللبنُ في الضَّرْعِ ، ولا يجتمع غبارٌ في سبيل الله ودخان جهنم في منخري مسلم ابداً")) [2].

لـه ابي هريره ﷺ نه ترمذي نساني او حاكم روايت کړى دى چې رسول الله ﷺ وفرمايل : نه داخليږي اور ته هغه سړى چې دالله له ويرې نه ئې ژړلي وي ترڅو چې لوشل شوي شېدې غلانځې ته نه وي واپس شوې. او نه هيڅ کله جمع کيږي دالله دلارې دوړه اودجهنم لوګي ديو مسلمان دپوزې په تينکي کې .

((وروى مسلم عن ابي هريرة ﷺ عن النبي صلى الله عليه وسلم : قال لا يجتمعان في النار اجتماعا يضرُّ احدهما الآخر : مسلمٌ قتل كافراً ثم سدَّد

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ٩٠٧.

[2]ـ سنن النسائي : ٦/ ١٢ وسنن الترمذي ٣/ ٩٣. والمستدرك للحاكم ٤/ ٢٦٠.

المسلمُ وقارب ، ولا يجتمعان في جوف عبدٍ : غبارفي سبيل الله ودخان جهنم ولا يجتمعان في قلبِ عبدٍ الايمان والشحّ)).[١]

مسلم لـه ابي هريره ﷺ نـه روايت كړى دى هغه وايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي نـه جـمع كيږي پـه اوركې دوه شيان چې يخپلو كې يو بل تـه ضرر رسوي يو هغـه مسلمان چې كافر يي وژلى وي بيادغـه مسلمان لـه اختلاف نه ځان وساتي او دمسلمانانو ترمنځ يو والي راولي .

اونه جمع كيږي ديو بنده پـه ګيډه كې دالله دلارې دوړه او دجهنم لوګي.

نه جمع كيږي ديو بنده پـه زړه كې ايمان او بخل .

روايت دى چې يوځا عبدالله بن مبارک پـه خوب كې وليد او پوښتنه يې ترينه وكړه چې الله تعالى لـه تاسره څه وكړ؟ هغه وويل زه يې وبخښلم . ورته يې وويل دهغه علم پـه وجـه چې تاپـه خلكو كې خور كړې و ؟هغه وويل نه بلكې دهغه دوړې لـه كبله چې دالله پـه لاره كې زماپوزې او مرى تـه ننوتلې وې .

((وروى ابن حبان وابن المبارك والبيهقي عن ابي المصبّح المقرائي قال :

بينما نحن نسير بـارض الـروم في طائفـةٍ مـن المجاهدين، عليها مالك بن عـبدالله الخثعمي ، إذ مرمالكٌ بالصحابي جابر بن عبدالله رضي الله عنهما ، وهو يمشي على قدميه ،

يقـود بغلاً لـه.فقل له مالك : يا اباعبدالله : اركب بغلك . فقا. حملك الله . فقـال لــه جابـر : اصلح دابتي واستغني عن قومي . ولقد سمعتُ رسول الله ﷺ يقول :

(من اغبرَّتْ قدماه في سبيل الله ، حرَّمه الله على النار!)

---

[١]ـ اخرجه مسلم برقم ١٨٩١. والنسائي : ١٢٦/

فاعجب مالك الخثعميُ بجواب جابر ، وتابع سيره .

واراد الامير مالك ان يسمع المجاهدون كلام جابر ليقتدوا به ، فلما ابتعد عن جابر ، وصار بحيث يسمع من حوله صوته ، نادى مالكٌ بأعلى صوته : يا أبا عبدالله : اركب بغلك فقد حملك الله !

وعرف جابر مايريد ه الامير ، فردَّ عليه قائلاً : أُصلحُ دابتي ، واستغني عن قومي ، وقد سمعت رسول الله ﷺ يقول : ((من اغبرَّت قدما هُ في سبيل الله ، حرَّمَهُ الله ُ على النار

فلما سمع المجاهدون كلام جابر ، نزلوا عن دوابهم ، فما رئىَ يومُ اكثرَ ماشين من ذالك اليوم! [١])).

ژباړه : ابن حبان ، ابن المبارک او بيهقي له ابي المصبح المقرائي نه روايت کوي هغه وايي چې مونږ په روم کې له مجاهدينو سره روان وو زمونږ قاند مالک بن عبدالله الحثعمي ﷺ و ، دلښکر امير مالک ﷺ چې ديو اصحابي جابرابن عبدالله له خوانه تير شو نو ګوري چې هغه پخپلو پښو روان دی او خپل قچر ته آرام ورکوي .

مالک ﷺ هغه ته وويل : ای ابا عبدالله ! پخپل قچر باندې سورشه الله دا ستادسورلی لپاره پيداکړی دی . جابر ورته وويل : زه خپل قچر ته استراحت ورکوم اوله خپل قوم نه مستغنی اوبی پروايم . ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې ويل يي : دچادواړه پښې چې دالله په لاره کې ګرد جنې شي الله هغه په اور باندې حراموي.

مالک الحثعمي دجابر په دی ځواب باندې حيران شو اوپه هغه پسې روان شو.(يعنې امير هم له سورلي راکوز شو اوپخپلو پښو روان شو)

---

[١]ـ السنن الكبرى للبيهقي : ٩/ ١٦٢ والجهاد لابن المبارك: ١/ ٧٧ـ ٨٧ . وموارد الظمآن : ٣٨٢ والحديث صحيح .

دلښکر امیر مالک ﷺ غوښتل چې مجاهدین دجابر ﷺ خبره واوري او وریسې اقتداء وکړي . کله چې لـه جابر نـه لرې شو او داسې حالت کې شو چې ګرد چاپیره خلکو دجابررضی الله عنه آواز آوریدلې شو نو مالک په اوچت آواز سره غږ وکړ: ای ابا عبدالله ! پخپل قچر باندې سورشه بیشکه الله تعالې هغه ستا دسوریدو لپاره پیداکړی دی .

جابر پوه شو چې امیر څه اراده لري . هغه ورته په ځواب کې وویل : زه خپل قچر ته استراحت ورکوم اوله خپل قوم نه بې پروایم . ماله رسول الله ﷺ نه آوریدلي دي چې فرمایل یې : دچادواړه پښې چې دالله په لاره کې ګردجنې شي الله تعالی هغه په اور باندې حراموي . کله چې مجاهدینو دجابر داخبرې واوریدلې نو ټول له خپلو خپلو اسونو اوسورلیو څخه راکوز شول . پس ددغې ورځې پشان یوه ورځ هم داسې نه ولیدل شوې چې دومره ډیر خلک په پښو روان شوی وي .

جابر بن عبدالله ﷺ به چې کله جهاد ته تللو نو په خپلو پښو به تللو ترڅوېې دالله په لاره کې پښې ګردجنې شي اولوی اجر ترلاسه کړي .

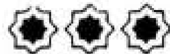
له همدې کبله علماودالله په لاره کې جهاد کوونکي مجاهدینو لپاره دامکروه ګڼلې ده چې خپل پوزه او خوله ددوړې له داخلیدونه بندوي.

او دایې دروژه دار سړي لپاره لـه زوال نه وروسته دمسواک په کراهت باندې قیاس کړی ده څکه چې مسواک دروژه دار دخولې هغه بوی ختموي چې الله ته لـه مشکو نه زیات خوښ وي . همدغسې دجهاد په وخت کې لـه دوړو نه دخولې او پوزې پټول هم مکروه ګڼل شویدی څکه لکه څنګه چې په خاورو کې دمجاهد دپښو ګردجنې کیدل هغه دجهنم پراور حراموي همدغسې دحلق او پوزې دوړه هم په جهنم کې دمجاهد دننوتلو دتحریم سبب ګرځي .

((روى الحاكم عن عبدالله بن مسعود ﷺ قال : ((كنا يوم بدر ، كلُّ ثلاثةٍ على بعير ، وكان رسولُ الله ﷺ وعليُّ بن ابي طالب وابو لبابة الانصاري رضى الله عنهما على بعير . فإذا جاء دورُ الرسول ﷺ ليمشي قالا : نحن

نمشي عنك يارسول الله . فيقول لهما: ماأنتما بأقوى مني ! وما أنا بأغنى عن الأجرِ منكما !!)) [١].

حاكم لـه عبدالله بن مسعود ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې مونږته دبدر په ورځ درې كسانو لپاره يو اوښ و، او محمد ﷺ ، علي ﷺ بن ابي طالب اوابو لبابه الانصاري رضى ألله عنه ته يو اوښ رسيدلې وه . كله به چې درسول الله ﷺ دپياده تللو نوبت راغې نو هغوى دواړوبه ورته ويل مونږ به ستاپرځاى په پښولاړشو او تاسې په اوښ باندې سورشئ . رسول الله ﷺ هغو دواړو ته وويل : تاسې دواړه له مانه زيات قوي نه ياست او نه زه له تاسو دواړو نه له اجر نه غني اوبې پروا يم .

[١]ـ المستدرك للحاكم ٢/ ٩١ ، والحديث حسن.

اتم بـــاب

له زمکنی غزانه دسمندري غزا غوره والی

((روى البخاري ومسلم عن انس بن مالك ﷺ ان رسول الله ﷺ كان يدخل على ام حرام بنتِ ملحان ، فَتطعِمُه ، وكانت امُّ حرام تحتَ عبادةَ بن الصامت.فدخل عليها رسول الله ﷺ يوماً ، فأطعَمَتْهُ ، ثم جلستْ تُفلّي رأسه ، فنامَ رسولُ الله صلى الله عليه وسلم . ثم استيقظ وهو يضحك .

قالت أمُّ حرام : مايُضحكُكَ يارسول الله ؟

قال : ناسٌ من أمتي عُرضوا على ، غزاةً في سبيل الله ، يركبون ثبجَ هذا البحر مُلوكاً على الأسِرَّة ، او مثل الملوك على الأسِرَّة .

فقالت : ادع اللهَ يارسول الله ان يجعلني منهم !

فدعا لها . ثم وضع رأسه فنام . ثم استيقظ وهو يضحك ، فقالت : مايضحكُك يارسول الله ؟

قال : ناس من أُمتي عُرضوا عليَّ غُزاة في سبيل الله . كما قال في الأولى .

فقالت : يارسول الله : ادعُ الله أنْ يجعلَني منهم .

قال : انتِ من الأولين !

فركبت أمُّ حرامٍ البحر في زمن معاوية ، فصُرِعت عن دابتها حين خرجَتْ من البحر فهلكت .))[1]

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٧٨٨ ومسلم (١٩١٢)

بخاري او مسلم لـه انس بن مـالک ﷺ نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ به ام حرام بنت ملحان کره تګ او راتګ کاو او هغې به رسول الله ﷺ ته ډوډۍ ورکوله . ام حرام دعباده بن الصامت میرمنه وه ، یوه ورځ حضرت محمد ﷺ ورکره تشریف یو وړ او هغې ورته ډوډۍ ورکړه ، بیا دمحمد ﷺ سرمبارک پاکولوته کېښناستله رسول الله ﷺ ویده شو . بیا څه وخت وروسته بیدارشو اوپه خوله کې یې مسکاوه ام حرام ورته وویل : یارسول الله! څه خبرې په مسکا کړې ؟ محمد ﷺ وفرمایل: زماله اُمت نه څه خلک ماته پیش کړې شول چې دالله په لاره کې یې غزاکوله اوپه کشتي کې داسې ناست وو لکه چې پاچایان پخپلو تختونو باندې ناست وي .

هغې ورته وویل یارسول الله ! الله تعالی ته دادعاوکړه چې ماله هغوی نه وګرځوي . رسول الله ﷺ دعاوکړه . لږ شیبه وروسته محمد ﷺ بیا ویده شو او لږ وخت وروسته بېرته په داسې حال کې بیدار شو چې په شونډو کې مسکاوه . هغې ورته وویل یارسول الله ! څه شی دې خندوي ؟ هغه ﷺ وفرمایل : زما له امت نه څه خلک دالله په لاره کې دغزا په حالت کې زماپه وړاندې پیش کړې شول . لکه چې مخکې یې فرمایلي وو. هغې ورته وویل یارسول الله ! زمالپاره دعاوکړئ چې ماهم په هغوی کې حساب کړي .

رسول الله ﷺ ورته وفرمایل ته په لومړیو خلکو کې حساب شوې .

دمعاویه ﷺ په زمانه کې ام حرام کشتی ته وختله . کله چې لـه کشتی نه کوزیده نو لـه خپلې سورلۍ نه وغورځیدله او مړه شوه . دځینو علماو په نزد ام حرام بنت ملحان دانس بن مالک ﷺ خاله وه .[1]

نووي په شرح مسلم کې ویلي دي چې علماو په دې خبره اتفاق کړی دی چې ام حرام دمحمد ﷺ لـه محرماتو څخه وه . نو ځکه محمد ﷺ هغې کره تشریف وړلو او هغې به ورته ډوډۍ مخې ته ایښوده سر به یې ورته پاکاوو او هغې کره به ویده کیدو،

---

[1]ـ شرح النووي علی صحیح مسلم : ۱۳/ ۵۸.

ځکه چې هغه درسول الله ﷺ لـه محرماتو نـه وه . دځينو علماو داخيال دی چې دادمحمد ﷺ رضاعي خاله وه .

((وروی البخاري عن ام حرام بنت ملحان ﷞ عنهاقالت : سمعت رسول الله ﷺ يقول : اول جبيش من امتي يغزون البحر قد اوجبوا .

قلتُ : يارسولَ الله ﷺ : انا منهم ؟

قل : انتِ منهم .

ثم قال ﷺ اول جيشٍ من امتي يغزون مدينة قيصرمغفور لهم .

قلت انامنهم يارسول الله ؟

قال : لا انت من الاولين)). [1]

بخاري لـه ام حرام بنت ملحان رضی الله عنها نه روايت کړی دی هغه وايي چې مالـه رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې فرمايل يي : زما دامت دلومړني لښکر لپاره چې په سمندر کې به جهاد کوي جنت واجب شو . ماورته وويل : يارسول الله ﷺ ! زه به هم دهغوی لـه جملې څخه يم ؟ هغه ﷺ وفرمايل : هوته دهغوی لـه جملې څخه يې . بيايې وفرمايل : زما دامت لومړي لښکر به دقيصر په ښار کې جهاد کوي . ددوی ټول ګناهونه به بخښل کيږي . ماورته وويل : زه به هم دهغوی لـه جملې څخه يم ؟ هغه ﷺ وفرمايل نه ته لـه لومړنی ډلې څخه يې .

په سمندر کې لـه ټولو نه لومړې جهاد حضرت معاويه ابن سفيان ﷛ وکړ داهغه وخت و چې دعثمان ﷛ په زمانـه کې دشام والي و . کله چې دمسلمانانو کشتی دقبرص دغزا لپاره روانيدلې نو عباده بن الصامت او دهغه ښځه ام حرام هم دجهاد لپاره ووتل . کله چې مسلمانانو دقبرص جزيره ونيوله نو ام حرام ته دهغه سوارلی

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٩٢٤.

راوستلې شو چې ورباندې کيني خو هغه له سورلۍ نه وغورځيده څټ يې مات او مړه شوه او هم هلته په قبرص کې دفن کړې شوه . رضی الله عنها
دسليمان بن عبدالملک دخلافت په زمانه کې مجاهدينو دروم مرکز (پايتخت) قسطنطنيه دنيولو لپاره سمندري او زمکنۍ حمله وکړه . د مجاهدينودسوارليو او کشتيو شمير زروته رسيده او دزمکنې مجاهدينو تعدا له يرلک نه زيات و .
دلښکر امير مسلمه بن عبدالملک و . مسلمانانو قسطنطيه ترديرشو مياشتو پورې دسمندر او زمکې لـه دواړو طرفونونه په ګيره کې ونيوله اومسلمانان ډير زيات په تکليف شول لوږه تنده او ستړتيا ورته ورسيده. بيا کله چې عمر بن عبدالعزيز دخلافت چارې په لاس کې ونيولې نو سمندري او زمکنې لښکروته ئې دبېرته راتلو حکم ورکړ .[1]
جي المعافري وايي چې مونږ له عبدالله بن عمرو بن العاص رضی الله عنهما سره دسکندريه منارې ته نژدې ناست وو . نو دمجاهدينو وړې او لويې کشتۍ دغزا لپاره رواني شوې .
عبدالله بن عمرو رضی الله عنه مسلمه بن مخلد ته وويل : ددغو مجاهدينو ګناهونه به چېرته وي ؟ (يعنې ګناه يې ختميږي .) مسلمه ورته وويل ګناهونه به يې پخپلو اوږو وي.
عبدالله بن عمرو رضی الله عنه وويل : نه هرګز نه په هغه الله قسم چې زما روح دهغه په لاس کې دی خپل ګناهونه يې شاته پريښي دي . (يعنې ګناهونه نلري).
او عبدالله بن عمرو رضی الله عنهما وويل ماته سمندري جهاذ له قبول شوی قنطار (سل رطله ياډير زيات مال) سرو زرو نه هم زيات خوښ دی خيثمه وايي چې دشام په طرابلس کې لـه مونږ سره دعاصم په نوم يو سړی و چې په سمندر کې ډير زيات جهادونه کړي وو . کله چې هغه مړشو نو ماهغه په خوب وليد او پوښتنه مې ترينه وکړه چې الله تعالی له تاسره څه وکړه ؟ هغه راته وويل : الله تعالی پرما باندې په دی خاطر ډير زيات رحم وکړ چې ماپه سمندر کې ډيرجهاد کړی و . قاضي ابو بکر بن العربي ويلي دي چې هرڅوک چې په الله باندې دايقين پخول غواړي چې دهرڅه

[1]_ (تاريخ الامم والملوك للطبري : ۵/ ۲۹۱_ ۲۹۳ .)

فاعل يواځې يو الله دې او مادي اسباب ټول ضعيف دي او توکل پخول غواړي نو هغه دې سمندري جهاد ته ووځي.

او ابن قدامه په مغني کې ويلي دي چې سمندري جهادله زمکنې جهاد نه ډير غوره دې ځکه چې سمندري جهاد له زمکنې جهاد نه زيات خطر لري او مجاهد لپاره دوه خطرې وي يوددشمن خطره او بل ډوبيدو خطره ، همدغه راز مجاهد ته په يواځې ځان داممکن نه وي چې تېښته وکړي.

په سمندري کشتي کې دجهاد او حج لپاره سفر کول په هغه صورت کې جائز دى چې کله دسلامتيا غلبه پکې ډيره وي خوکله چې سمندر طغياني وي او خطرناکي څپې (موجونه) وهي نو بيا په داسې حالات کې سفر کول ناروا دى.

((روى احمد وسعيد بن منصور عن ابي عمران الجوني قال :كنا بفارس ، وعلينا امير ، هو زهير بن عبدالله ،فابصر انساناً فوق بيتٍ او إجَّارا ليس حوله شيئ !

فقال لي سمعتَ في هذا شيئاً ؟

قلت : لا.

قال حَدَّثني رجلٌ اَنَّ رسول الله ﷺ قال " من بات فوق إجّار ، اوفوق بيت ليس حوله شيئ ، يدفع رِجله ، فقد برئت منه الذمة ومن ركب البحر بعد مايرتجُّ فقد برئت منه الذمة.)) [1]

احمد او سعيد بن منصور له ابي عمران الجوبي نه روايت کوي هغه وايي چې مونږ په فارس کې وو او زمونږ امير زهيربن عبدالله و . هغه دکور په چت باندې يو سړى وليد چې شاخوا پنائي يې نه درلود.

---

[1]_ مسند احمد : ٥/ ٧٩ وسنن سعيد بن منصور : ٢/ ٣/ ١٦٢ والحديث صحيح متصل والا تضر جهالة الصحابي ، وله شواهد تشهدله .

ماته يې وويل : ايا تاپه دى باره کې څه اوريدلي دي ؟

ماوويل : نه .هغه وويل ماته يو سړي حديث بيان کړى دى چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : څوک چې دکور له پاسه په داسې چت باندې ويده شي چې شاخوايي ديوالونه نه وي ترڅوله غورځيدو نه يې وساتي دهغه څه ذمه واري نشته . او څوک چې دسمندر له طغياني کيدونه وروسته په کشتۍ کې سپورشي نو دهغه هم څه مسئوليت نشته .

اجار: دکور سطحې ته ويل کيږي او دارتجاج البحر معنى ده کله چې په درياب کې طغياني پيداشي. او څپې يې يوپربل په لګيدو شي.

فـصـل

دمجاهدينو دتکبير په فضيلت کې

((روى البخاري ومسلم عن انس بن مالك ﷺ قال صَبَّحَ رسول الله ﷺ خيبر بُكرة ، وقد خرجوا بالمساحي!فلما نظروا إلى رسو ل الله ﷺ جا ء وايسعون الى الحصن ،وقالوا : محمدٌ والخميسُ ! فرفع رسول الله ﷺ رأسه ، ثم قال : الله اكبر ، الله اكبر ، الله اكبر ! خَرِبَتْ خيبر.إنا اذا نزلنا بساحةِ قوم فساء صباحُ المنذ رين .)) [1]

بخاري او مسلم له انس بن مالک ﷺ نه روايت کوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ په خيبر کې وختي سهار وکړ(يعنې سهار وختي يې خيبر ته ځان رسولې و) او دخيبر

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٣٦٤٧ ومسلم برقم : ١٣٦٥

اوسیدونکي دخپلو کولنګ او بیلچوسره دخپلوزمکو په طرف روان وو. کله چې هغوی رسول الله ﷺ ولید نو خپلو خپلو قلاګانو ته په منډه شول او ویې ویل : په الله قسم محمد او پنځه ګوني لښکر دی.
رسول الله ﷺ خپل سرپورته کړ او دالله اکبر ، الله اکبر ، الله اکبر ناره یې پورته کړه او ویې ویل چې خیبر وران شو . کله چې مونږ ددشمن ساحې ته داخل شوو نو دویرول شویو خلکو سبا ډیر بد وي .
دغه صحیح حدیث په جنګ کې دالله اکبر دناري وهلو لپاره یو اصل دی . او ائمه و دتکبیر په استحباب تصریح کړیدی." اشهب بن عبدالعزیز " ویلي دي چې ماله مالک رحمه الله نه په تکبیر کې د آواز داوچتولو په اړه پوښتنه وکړه چې ایا په ساحل کې دځو کیدارۍ په وخت ددښمنانو په وړاندې یاددښمن په غیر موجودګۍ کې په زور سره الله اکبر ویل مکروه دی اوکه نه ؟
مالک رحمه الله راته وویل ددشمن په وړاندې دالله اکبر ویل څه باک نه لري بلکې ښه دی ، همدغه راز په ساحل کې هم الله اکبر په زوره ویل ښه کار دې که څه هم دښمن حاضر نه وي . خوپه هغه صورت کې ښه ندې چې نوروته تکلیف رسیږي او یا مسلمانانو ته تشویش پیداکیږي. لیث رحمه الله ویلي دي چې مجاهدینو له پخوانه په جنګونو کې تکبیرونه ویلي دي ترڅو پیره داران وړباندې غښتلي او قوي کړي . اوپه دی کار باندې هیڅ بد نه دي ویلي .

نـهـم بـــا ب

دالله په لاره کې د نفقې فضیلت

قال تعالی :

﴿ مَـنْ ذَا الَّـذِي يُقْـرِضُ الـلَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ [البقرة٢٤٥].

هغه څوک دی چی الله پاک تـه قـرض حسـنه ورکړي . بیا الله پاک دده داقرض څو چنده زیات کړيٰ. دپراخي او تنګ لاسي راوستل دالله کار دی او تاسې بېرته یوازې هغه ته وروستل کېږئ .

وقال تعالی :

﴿ مَثَلُ الَّذِيـنَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ٥.﴾ [البقرة٢٦١]

مثال دهغـو کسـانو چې خپـل مالونـه دالله پـه لاره کې لګوي دیوې دانې په شان دی چې اووه وږي تـرې رازر غـون اوپـه هـر وږي کـې سل دانې وي ، اودالله پاک چې چاته خوښه شي نور یې هم ورډیره وي او الله پاک دپراخ رحمت څښتن او په هرڅه پود دی.

((روی الترمـذي والنسايي والحاكم عن خريم بن فاتك الاسدي ﷺ قال قال رسول الله ﷺ : " من انفق نفقةً في سبيل الله كُتِبَتْ بِسَبْعِمائةِ ضعف ")) [١].

ترمذي نسـائي او حـاكم لـه خريم بن فـاتک الاسدي رضـي الله عـنه څخه روایت کوي هغه وایي چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي : څوک چې دالله پـه لاره کې نفقه وکړي د هغـه لپاره اووه سو چنده زیات ثواب لیکل کېږي .

---

[١]ــ سنن الترمذي : ٣ : ٩٠ وسنن النسائي : ٦/ ٤٩ ومستدرك الحاكم : ٢/ ٨٧ والحديث صحيح .

((وروى مسلمٌ عن ابي مسعودالانصاري ﷺ قال : جاء رجلٌ بناقة مخطومة ، فقال : هذه في سبيل الله.

فقال رسول الله ﷺ :" لك بها يوم القيمة سبعمائة ناقة كلها مخطومة")).[1]

مسلم له ابي مسعود الانصاري ﷺ څخه روايت کړی دی چې يو سړي مهار کړې او ښه راوسته او ويې ويل چې دادالله په لاره کې صدقه ده.

رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : دقيامت په ورځ به دده په عوض کې ستالپاره اووه سوه مهارشوي اوښې وي .(يعنې داووه سوه اوښو ثواب به درکول کيږي)

((وروى البخاري ومسلم عن ابي هريره ﷺ . ان رسول الله ﷺ قال : "من انفق زوجين في سبيل الله ، نُودی في الجنة : ياعَبدالله هذا خيرٌ فتعالَ ! فمن كان من اهلِ الصلاة دُعی من باب الصَّلاة ، وَمَنْ كان مِنْ اهل الجهاد دعی من بابِ الجهاد ، ومن كان من اهل الصدقة دعی من اهل الصدقة ، ومن كان من اهلِ الصيام دعی من باب الرَّيّان. قال ابو بكر الصديق : بابی انته وامي يارسول الله . فما على من يُدعی من تلك الابواب كلِّها من ضرورة فهل يُدعی احد من تلك الابواب كلها ؟

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : نعم . وارجوان تكون منهم .))[2]

بخاري او مسلم له ابي هريره ﷺ نه روايت کړی دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل : چاچې دالله په لاره کې يوه جوړه (لکه دوه ديناره دوه درهمه دوه اوښې وغيره) ورکړه نوپه جنت کې آواز کيږي . ای عبدالله ! دادير ښه دی دلته راشه! او څوک چې له لمونځ ګذارانو څخه وي هغه دلمونځ له دروازې نه غوښتل کيږي او څوک چې

---

[1] ــ اخرجه مسلم برقم

[2] ــ اخرجه البخاري برقم : ۱۸۹۷ ومسلم برقم : ۱۰۲۷

دالله په لاره کې جهاد کوونکې وي هغه دجهاد له دروازې نه غوښتل کیږي ، څوک چې دالله په لاره کې صدقه ورکوونکې وي هغه دصدقې له دروازې نه غوښتل کیږي ، او څوک چې له روژه نیوونکو څخه وي هغه دریان له دروازې نه غوښتل کیږي .

ابو بکر صدیق ﷺ وویل یا رسول الله ! زما مور او پلار درنه قربان شه ددغو ټولو دروازو نه درابللو څه ضرورت دی له دغو ټولودروازو نه چې څوک راوبلل شي هغه ته هیڅ قسم ضرر او تاوان نشته .

داسې څوک شته چې لـه ټولـو دروازو څخه راوغوښتل شي ؟ رسول الله ﷺ ورتـه وفرمایل : هو امیدلرم چې ته به دهغوی له جملې څخه یې .

((وروی مسلم من ابي هریره ﷺ . انه سمع رسول الله ﷺ یقول .

" ن انفـق زوجین في سبیل الله ، دعاهُ خزنةُ الجنة ، کلُّ خَزَنةِ با ب یقولون ای فُلْ : هلُمَّ ! فقال ابو بکر : یارسول الله : ذلك الذي لاتوى علیه !

فقال رسول الله صلى الله علیه وسلم : إني لارجوان تکون منهم "))[1].

مسلم لـه ابي هریره ﷺ نه روایت کوي چې ماله رسول الله ﷺ نه آوریدلي دي چې ویل یې : چاچې دالله په لاره کې دڅه شي یوه جوړه ورکړه نو دجنت ساتونکې هغه ته آواز کوي . دهرې دروازې پیره دار آواز کوي ای فلانکیه دلته راشه ابو بکر ﷺ وویل : یارسول الله ! داهغه څوک دي چې هیڅ تاوان یې ندې کړ ؟ رسو ل الله ﷺ ورته وفرمایل : ای ابو بکر! زه امید لرم چې ته به دهغوې لـه جملې څخه یې .

((وروى النسـايي والحـاكم عن صعصعة بن معاوية عم الاحنف بن قيس رضـى الله عـنهما قـال : ذهـبت الى ابـي ذ رٍّ الغفـاري ﷺ ، فلم اجد ه في منزله . فاستقبلني يقودُ بعيراً ، او يسوق في عنقه قربةَ ماء،قد استقاها لاهله

---

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ١٠٢٧ .

فقلت : انت ابو ذ ر؟

قا ل : كذالك يقول اهله !

قلت : حدّثني حديثاً سمعـته من رسول الله ﷺ ، لعل الله ان ينفعني به !

قال : سمعتُ رسول الله ﷺ يقول: ((من انفق من مالهِ زوجين في سبيل الله ، ابتد رَتْهُ حجبة الجنة .))

قلت : ما المرادُ بالزوجين من ماله ؟

قا ل : فرسان من خيله ، او بعيران من إبله)) [1].

نسائي او حاكم داحنف بن قيس لـه تره صعصعه بن معاويه نه روايت كوي : هغه وايي چې زه ابو ذر غفاري ﷺ خواتـه لاړم خو هغه مې په كور كې پيدانه كړ. هغه په لاره كې زما مخې تـه پـه داسې حالت كې راغى چې اوښ يې روان كړې و او په غاړه كې يې داوبو مشـك (ژى) و چې خپل كورته يې روان كړى و . ماورته وويل ته ابو ذر يې؟ هغه راتـه وويـل : دهغـه كورنى ورتـه همدا نوم آخلي ما ورتـه وويل ماته يو داسې حديث ووايه چې تاله رسول الله ﷺ نه آوريدلي وي . كېدى شي الله پاک دهغه پـه ذريعـه مونږ تـه فـائده ورسوي .هغـه ﷺ وويـل : ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې فرمايل يې :

څوک چې دالله پـه لاره كـې جوړه مـال وركړي هغـه تـه دجنت دوه نګران پرښتې رامنډه وهي ماوويل :

دمال له جوړې نـه څـه مـراد دئ ؟ وى فـرمايل لـه خپلو اسونو څخـه دوه اسونـه يالـه خپلو اوښانو څخه دوه اوښان .

---

[1] ــ اخرجه النسائي في المجتبى : ٦/ ٤٨ والحاكم في المستدرك : ٢/ ٨٦ واسناده صحيح

((روى مسلم عن ثوبان ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ " افضل دينار ينفقه الرجل : دينارٌ ينفقهُ على عياله ، ودينارٌ ينفقه على دابته في سبيل الله ، ودينارينفقه على اصحابه في سبيل الله)) [1].

مسلم له ثوبان ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي بهترين دينار چې سړی يې خرچوي هغه دينا . دی چې پخپل عيال باندی يې خرچوي او بل هغه دينار دی چې پخپل هغه سورلۍ باندې خرچوي چې دالله دلارې لپاره يې ساتلي وي . اوبل هغه دينـار دی چې دالله په لاره کې په خپلو ملګرو باندې مصرفوي .

زهري رحمه الله عليه وايي چې عبدالرحمان بن عوف ﷺ دبدر لـه مجاهدينو نه دهريو سړي لپاره اووه سوه دينارو دورکولو وصيت کړی و .په هغه وخت سل کسان ژوندي پاتې وو او ټولوخپله حصه واخستله او عثمان ﷺ هم خپله حصه يعنې ۷۰۰ ديناره واخستلې په دی وخت هغه ﷺ خليفه و . داځکه چې دابن عوف دامال مبارک او حلال و.بيشکه الله تعالې دنفقه کوونکې نفقه قبلوي اګرکه لږ وي . په چاچې نفقه کوي هغه ته روانه دې چی دانفاق کوونکې مال ته په کم نظر وګوري او دهغه نفقه او نيکي لږه وګڼي.نفقه کوونکي ته هم روانه دی چی خپله نفقه کمه وګڼي او په سپک نظر ورته وګوري.

((روى مسلم عن ابي ذ ر الغفاري ﷺ ، عن رسول الله ﷺ قال : " لا تحقِرَنَّ من المعروف شيئا . ولو ان تلقى اخاك بوجه طلق " [2])).

مسلم له ابي ذر الغفاري ﷺ څخه روايت کوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي :

دنيکۍ يو شي ته هم هرګزپه سپک نظر مه ګورئ اګر چې دتاله خپل ورور سره په پراخه تندی ملاقات ولې نه وي . ددی حديث همدا مانا ده چې مسلمان دې يوه

---

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ٩٩٤ .

[2] ـ اخرجه مسلم برقم ٢٦٢٦

نیکي هم کمه نه ګڼي چې په نیکیو کې یوه نیکي اتفاق فی سبیل الله دی . ځکه که داډیره کمه وي نو الله جل جلاله یې په خپل فضل سره ډیر ثواب ورکوي په دې شرط چې دورکونکي نیت خالص او صفاوي .

دمـــجاهدینو امیر عقبه بن نافع الفهري به دالله په لاره کې هر قسم نفقه (چنده) قبلوله که هغه به لږه هم وه . که یوې ښځه به ورته دتار ورکوټې غوندې کلوله راوړله چې دادالله په لاره کې قبوله کړئ ، نو هغه رضي الله عنه به دهغې دانفقې هم قبلوله او که یو سړي به ددینادریمه حصه دالله په لاره کې دنفقې لپاره ورکړه نو هغه به یې هم قبلوله . هغه ته چاوویل : الله تعالی ته له دغه لږ شي نه غني کړې یې ولې یې آخلې ؟هغه ورته وویل زه یې ترینه په دی خاطر آخلم چې الله تعالی هغه ته اجر ورکړي . او مونږ سره چې څه وي هغه هم په دی خاطر ورکوو چې الله پرهغه مونږ ته اجر راکړي هغه رحمه الله بالکل صحیح خبره کړیده . ځکه چې الله تعالی دیو مثقال او ذرې په برابر هم پر چازیاتې نه کوي . که چېرته څوک نیکي کوي نو هغه ته یې زیاتوي اوله خپل لوری نه ډیرلوی اجرورکوي .

دالله په لاره کې دنفقه کوونکو په کیسو کې دیوې ښځې کیسه ډیره زړه پورې ده چې دهغې خاوند او زامن دالله په لاره کې شیهدان شوي وو . خپل ټول مال یې دالله جل جلاله په لار کې خرچ کړي بلکې دالله په لاره کې یې خپل ویښتان هم داسونو لپاره دواګو جوړلو په خاطر هدیه کړي وو .

ددغې ښځې ټوله کیسه احمد ابن الجوزي الدمشقي پخپل کتاب " سوق العروس وانس النفوس " کې دابو قدامه شامي دخولې لیکلې ده . دکسې لنډیز څه داډول دی

په مدینه منوره کې دابو قدامه شامي په نوم یو مجاهد شخص و . الله جل جلاله دهغه په زړه کې درومیانو په خلاف دجهاد کولو جذبه او ولوله آچولې وه . هغه رحمه الله دروم په خلاف په ګڼو جنګونو کې ګډون هم کړیو . یو ځل هغه په نبوي مسجد "علی صاحبه الف تحیة وسلام" کې ناست و او له خپلو ملګرو سره یې دخپلو خپنو غزاګانو په اړه خبرې اترې کولې . دهغه ملګرو له هغه نه غوښتنه وکړه چې دجهاد یوه حیرانوونکې اوزړه پورې کیسه ورته بیان کړي . ابو قدامه وویل : یو

خل زه دفرات نهر ته نژدې درقه نوسي خاى ته داوښ آخستلو لپاره لاړم ترڅو پرهغه خپله وسله بارکړم . زه په رقه کې وه چې يوه ښځه ماته راغله او ماته يې وويل چې زه غواړمه خپل وېښتان دجهاد لپاره صدقه کړم هغې خپل وېښتان پرې کړي وو او په خاورو کې يې لړلي وو او خړکړي يې وو . اوله مانه يې وغوښته چې زه دغه ويښتان ترينه واخلم ترڅو دمجاهدينو داسونو لپاره واګې جوړې کړى شي .

هغې وويل : زه يوه کونډه ښځه يم زما خاوند او زما اولادونه په جهاد کې شهيدان شويدي . زماپه اولادو کې يواځې يو پنځلس کلن ځوان پاتې دى . عمر يې لږ دى خو هغه روژه نيونکې دشپې تهجد کوونکې ، دقران حافظ او جهاد لپاره په آس باندې دسوريدو او دغشو په ويشتو ښه ماهر او ډير ښکلې ځوان دى . هغه اوس له ښار نه لرې تللې دى کله چې هغه راشي نو ډير ژربه يي لـه تاسره جهاد ته واستوم هغه دالله لپاره هديه کوم او لـه الله نه دهغه دشهادت مرګ غواړم .

ابو قدامه وايي چې ما دهغه دراتلو انتظاروکړ خو هغه رانغې بياله خپلوملګرو سره يو خاى لـه "رقـه" نه دروم په طرف روان شوم اوڅو ورځې مې سفر کړى و په لاره کې روان وو چې لـه شاطرف نه په اس باندې يو سواره سړي ماته آواز وکړ او لـه ماسره يې خبرې وکړې او ځان يې راتـه معرفې کړ چې زه دهغې ښځې زوى يم چې دالله په لاره کې يې خاوند او زامن شهيدان شويدي هغه اوس غواړې چې زه هم دهغوى په شان په شهادت ورسيږم . ماوغوښتل چې هغه دکم عمرې په وجه بېرته ولېږم ليکن هلک اصرار وکړ چې زه به لـه تاسره يو ځاى ځم . هغه وويل چې زه داس دزغلولو او غشي ويشتلو په فن کې پوره مهارت لرم . دقران حافظ او درسول الله ﷺ په سنتو عالم يم .اوس زه دا غواړم چې شهيدابن الشهيدجوړشم هغه وويل چې مور لـه ماسره خداى پاماني کريده او هغې لـه مانه غوښتي دي چې دشهادت ترلاسه کولو لپاره کوشش وکړم لـه کفارو نه تيښته ونکړم او خپل شا ورتـه‌وانه ړوم . خپل ځان الله ته هبه کړم . او دخپل پلار ، وروڼو ، ماما ګانو او نورو شهيدانو په څنګ کې ګاونډي شم .

زه دهغه دخبرو په آوريدو سره لـه هغه نه ډېر متاثر شوم او لـه ځان سره مې ملګرې کړ .

کله چې دروم لښکر ته نژدې شوو نو دماښام وخت رانیږدی شو . مجاهدینو روژې نیولي وې . دغه ځوان هلک وږاندې شو او دهغوی دروژه ماتي لپاره یې ډوډۍ تیاره کړه په دی وخت هغه ویده شو ماچې هغه ته وکتل نو په شونډو یې خنداوه ما خپل ملګري راوغوښتل چې دهغه دغه خنداته وګوري . کله چې ځوان له خوب نه پاڅیدونو ماترینه پوښتنه وکړه چې تاپه خوب کې ولې خندل ؟ هغه وویل چې مایو خوب لیدلې و او هغه زه خندولې یم . هغه ماته وویل : ماخپل ځان په یو شین باغ کې ولید دباغ په منځ کې دسرو زرو او سپینو زرو یو قصر و اوپه هغه باندې قیمتي پردې ځوړندې وې په ماڼۍ کې ښکلي جنکیانې وې چې مخونه یې دسپوږمۍ پشان ځلیدل . هغوی چې زه ولیدلم نو په خیر راغلاست یې راته وویل . ماچې له هغوی نه یوې ته لاس اوږدکړ نو راته یې وویل تلوار مه کوه ستامیرمن مرضیه ده او هغه په بنګلې کې دینه ده . مادهغوی خبرې واوریدې چې یو بل ته یې ویل داد مرضیې خاوند دی او هغه په ماڼۍ کې ده زه پورته ماڼۍ ته وختلم هلته مې داسې جلۍ ولیدله چې حسن یې دلمر پشان و او سترګې یې بریخولې . هغې ماته په خیر راغلاست وویل او ماته یې خبر راکړ چې ته زمایې اوزه ستایم کله مې چې دهغې په طرف خپل لاسونه وغځول نو هغې راته وویل تلوار مه کوه او خوشاله اوسه چې زما او ستا ترمنځ وعده سبا دماسپښین دلمونځ په وخت کې ده . نو ځکه زه دخوشالي په وجه په خنداشوم .

سبا ته دروم لښکر ته ورسیدو . مخامخ سخت جنګ شروع شو رومي لښکرپه مجاهدینو باندې یرغل وکړ دغه ځوان دخپلو ملګرو سره یو ځای په ډیره زړه ورتیا او بهادري سره دهغوې کلکه مقابله وکړه او ډیر کسان یې ترینه ووژل .

جګړه اوږده شوه اوله دواړو خواوو کې کسان ووژل شول خو بالاخر جګړه دمسلمانانو په ګټه تمامه شوه او مسلمانان بریالي شول .

ابو قتاده وایي چې زه ددغه ننګیالي اس سوار ، او غشي ویشتونکي ځوان په لټه کې ووتلم ګورم چې هغه ډیر سخت ټپي دی له بدن نه یې وینې رواني دي او دوړې وریاندې پرتې دي . هغه چې ماته مخ راواړاو نو ماته یې وویل چې زما خوب رښتیا شو هغه حوره چې په خوب کې لیدلې وه هغه زما په سر ولاړه ده او زمادروح دوتو په انتظار کې ده . ځوان له مانه غوښتنه وکړه چې زما په وینو رنګ جامې راواخله او

مور تـه مې ووایه ترڅو هغې ته معلومه شي چې مادهغې وصیت نه دې ضائع کړی .
بیا یې دشهات کلمه ولوسته . روح یې ورکه او دالله په لا ره کې دشهادت لویه رتبه ترلاسه کړه . پخپلو جامو کې همغلته خاوروته وسپارل شو . ابو قدامه وایي چې زه کله رقي نومې خای ته بېرته راغلم او ددغه شهید دمور دکور لـه مخ نه تیرشوم نو دشهید په وړې خورمې نظر ولگید چې په دروازه کې ولاړه وه هغې به لـه جهادنه راغلیو خلکو نه دخپل ورور په باره کې پوښتنه کوله ماله هغې نه اجازه وغوښتله چې لـه مورسره یې خبرې وکړم . مورئې دباندې راووتله کله چې زه یې ولیدلم نوراته ویې ویل : ای ابـو قدامـه ! تـه تعزیت کوونکی راغـلې یي اوکـه زیری ورکوونکې ؟ ماورتـه وویل : ددغـو دواړو ترمـنځ څـه فـرق دی ؟ هغـې وویل : کـه زما زوی لـه تاسره ژوندې راغلې وي نو تـه تعزیت کوونکې یي او کـه زما زوی دالله په لاره کې شهید شوی وي نـو تـه زیرې ورکوونکې یې ماورتـه وویل : خوشاله شې الله تعالې ستا هدیه قبوله کړه او ستازوی دالله پـه لاره کې دشهادت لویـه مرتبه ترلاسـه کـړه . هغه ډیره خوشاله شوه او ویې ویل : الحمد لله الذي جعله ذخيرة لى يوم القيامة. ثنا او صفت هغه ذات لپاره دې چې هغه یې دقیامت په ورځ زما لپاره ذخیره وگرځاو .[1]

---

[1]_ انظر قصة ابي قدامة مع المرأة المتصدقة الصابرة مفسلة في الاصل : ١: ٢٨٥_ ٢٩٠

لسم باب

د الله په لاره کې دبخل کوونکو خلکولپاره وعیدونه

قال تعالى :﴿ وَأَنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ [البقرة١٩٥]

او خرچه وکړئ دالله په لاره کې او خپل ځانونه پخپله دهلاکت کندې ته مه غورځوئ اوښیګڼه وکړئ بیشکه الله نیکو کاران خوښوي .

حذیفه بن الیمان ﷺ وایي : ((ولا تلقوا باید یکم الی التهلکة)) یعني دالله په لاره کې دخرچې په نه کولو سره :

او ابن ابي حاتم وایي : همدغه راز دحذیفه دتفسیر په شان له ابن عباس، عکرمه، حسن ، مجاهد ، عطاء ، سعید بن جبیر، ابي صالح ، ضحاک ، سُدی، مقاتل بن حیان او قتاده نه هم روایتونه شویدي .

او قرطبي پخپل تفسیر کې ویلي دي : چې حذیفه بن یمان ، ابن عباس ، عطاء، عکرمه ،مجاهد او جمهورو علماو ویلي دي چې : ((ولا تلقوا باید یکم الی التهلکة)) معنې داده چې دالله په لاره کې نفقه او خرچ کول پریږدي او له فقر او غربت نه وویریږي .[1]

---

[1] تفسیر القرطبي : ٢ / ٣٦٢.

او الله تعالى فرمايلي دي : ﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝ يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنتُمْ تَكْنِزُونَ ﴾ [التوبة ٣٤- ٣٥].

ژباړه :اى مومنانو! په رښتيا چې ډير عالمان او راهبان دخلکو مالونه په ناروا خوري او دالله له لياري نه خلک منع کوي .

اى محمده ! هغوخلکو ته چې سره او سپين زر راټولوي او دالله په لياركې يې نه مصرفوي دردناک عذاب اعلان کړه . په هغه ورځ چې په مالونوبه يې ددوزخ اور بنه ګرم او بيا به پرې دهغوى تندي ، اړخونه اوشاګانې داغل کيږي . او ورته ويل کيږي به چې داهمغه مال دى چې تاسې دخپلو ځانونو له پاره راټول کړي وو.

وقال تعالى :

﴿ هَاأَنتُمْ هَؤُلَاءِ تُدْعَوْنَ لِتُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنكُمْ مَنْ يَبْخَلُ وَمَنْ يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَنْ نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ ۝ ﴾ [محمد٣٨].

هو ! تاسې همدغه خلک يې چې درڅخه غوښتنه کيږي چې خپل مالونه دالله په لاره کې ولګوئ خو ستاسې ځينې خلک بخيلي کوي او هرڅوک چې بخيلي وکړي نويه حقيقت کې پرځان بخيلي کوي . الله غني او بې پروا دى او تاسې مسکينان او محتاج يئ . او که چېرته تاسې مخ واړولو نو ستاسې پرځاى به بيا يو بل قوم راولي او هغه به ستاسې په شان نه وي.

وقال تعالى :

﴿ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السموات وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُوْلَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ [الحديد۱۰].

اوپرتاسي څه دي چې دالله په لیار کې مال نه لګوئ . اسمانونه او زمکه یواځې همغه ته پاتې دي. ستاسې هغه خلک چې دمکې لـه فتحې يې وړاندې مال لګولي او جنګیدلي دي له هغه سره یو انډول نه دي چې وروسته يې مال لګولې او جنګیدلي دي . دهمدغو خلکو درجه له هغو نه خورا لوړه ده چې له فتحې نه وروسته يې مال لګولې او جنګیدلي دي . الله پاک لـه هرې ډلې سره نیکه وعده کړې . او الله پاک ستاسې له کړنو ښه خبر دی .

قرطبي وايي : ددی آیت معنې داده چې کوم یو شې تاسې دالله په لاره کې لـه نفقې نه منع کوي حال داچې تاسې مړکیږئ او مالونه خپل شاته پریږدئ او همدا الله ته واپس ګرځي.

دلته په دی آیت کې هغو خلکو لپاره توبیخ بیان شویدی چې دالله په لاره کې مال نـه خرچوي ځکه چې دزمکې او آسمانونو ټول میراث الله تـه دی لکه چې میراث خپل حقدار ته راګرځي . همدغسې دامال هم ټول الله ته واپس کیږي .[1]

((روى احمد عن عبدالله بن الصامت الغفاري : قال : كنت مع ابي ذ ر الغفاري ﷺ ، فخرج عطا ؤه ، ومعه جاريةٌ لـه.فجعلت تقضي حوائجه ، ففضل معها سبعة دراهم ، فأمرها ان تشتري بها فلوساً.

فقلت لـه : لو أخَّرْته للحاجة تنوبك ، او للضيف ينزل بك !

---

[1]ــ نفسير القرطبي : ۲/ ۳٦۲.

قال : ان خليلي ﷺ عهد اليّ ان ((ايّما ذهب او فضة اوكىَ عليه ، فهو جمرٌ عــلى صاحبه ، حتى يفرّقهُ في سبيل الله عزوجل .)) [1]

احمد لـه عبدالله بن الصامت الغفاري ﷺ څخه روايت کوي هغه وايي چې زه له ابو ذر الغفاري سره وم . هغه ته څه مال راغې له هغه سره خپله وينځه هم وه هغې به دغه مال په ضرورياتو کې خرڅ کــاو . تردی چې له هغې سره اووه روپۍ پاتې شوې . حضرت ابـو ذر ﷺ هغـې تـه حکـم ورکـړه چـې پـه دی بـاندې "سـکې تفسيرغواړي" واخله . حضرت عباده ﷺ وايي چې ماورته وويل:

دا اووه روپۍ ځانته بچت کړئ کيدی شي تاتـه څه ضرورت پيښ شي . يادرته کوم ميلمه راشي . حضرت ابو ذر ﷺ وفرمايل : زما دوست محمد ﷺ ماتـه وصيت کړيدی چې کوم سره زر او سپين زر دساتلو لپاره په غوټه کې وساتلې شي هغه دخپل مالک لپاره ترهغه وخته پورې سکروټه وي ترڅو چې يې د الله په لاره کې خرج کړې نه وي.

((عن ابي امامة الباهلي ﷺ عن رسول الله ﷺ.قال:"من لم يغز او يجهزغازيا او يخلف غازيا في اهله بخيراصابه الله بقارعة قبل يوم القيامة".. [2]))

لـه ابي امامـه البـاهلي ﷺ څخـه روايـت دی چـې رسـول الله ﷺ فرمايـلي دي : چاچې نـه پخپلـه غزاو کړه اونـه يې غـازي مجهز کړ اونـه يـې دغـازي دکورنـۍ خدمت وکړ الله تعـالې دقيامت لـه راتللو نـه مخکې هغه په سخت مصيبت کې اخته کوي..

((وروی ابو داود والترمذي والحاكم عن اسلم بن يزيد التجيبي . ـ ابو عمـران ـ قـال :غـزونا مـن المديـنة ، نريدالقسـطنطينية ، وعلى الجماعة

---

[1] ـ مسند احمد : ۵/ ۱۵۶ ، وسنده حسن

[2] ـ ـ سنن ابي داود : ۳/ ۲۲

عبدالرحمن بن خالد بن الوليد ، والروم ملصِقو ظهور هم بحائط المدينة .

فحمل رجل على العدو .

فقال الناس : مه ، مه.لا إله إلا الله . يلقي بيد ه إلى التهلكة ! فقال ابو ايوب الانصاري ﷺ : انما نزلت هذ ه الآية فينا معشر الأنصا ر : لما نصر الله نبيه ﷺ ، واظهر الاسلام ، قلنا : هلمَّ نقيم في اموالنا ونصلحها . فانزَل الله قوله : (وانفِقُوْا في سبيل الله وَلَا تلقوا بايد يكم الى التهلكةِ)

فالالقاء بايدينا الى الهلكة ، ان نقيم في اموالنا ونصلحها ، وندع الجهاد.

قال ابو عمران : فلم يزل ابو ايوب يجاهد في سبيل الله عز وجل ، حتى دفن بالقسطنطينية)) [1].

ابو داود ، ترمذي او حاكم له اسلم بن يزيد التجيبي . ابو عمران نه روايت كوي هغه وايي چې مونږ دمديني منوري نه په قسطنطينيه باندې دغزا لپاره روان شوواودلښكر مشر عبدالرحمان بن خالد بن الوليد و.

يو مجاهد په دشمن باندې حمله وكړه . خلكو دنا ، نا ، لا اله الا الله چيغه شروع كړه . ابو ايوب الانصاري ﷺ وويل : بيشكه دا آيت خو زمونږ دانصاروپه باره كې نازل شويدى . كله چې الله تعالې له خپل نبي سره مرسته وكړه او اسلام ته يې برې وركړه نو مونږ وويل : راځئ چې نور دخپل مالونو دسنبالولو لپاره خپلو

---

[1]ــ سنن ابي داود : ٣/ ٢٧ . وسنن الترمذي : ٤/ ٢٨٠ ومستدرك الحاكم : ٢ ٢٧٥ ، والحديث صحيح .

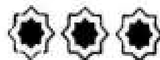
خپلو کورونوته واپس لاړشو . نو الله تعالی: وَاَنْفِقُوْا فِي سبيل الله وَلَا تلقوا بايد يكم الى التهلكةِ ايت نازل کړ.[۱]

مونږ لپاره پخپلو لاسو دهلاکت کندې ته ځان آچول دادي چي دمالونو دګټلو لپاره جهاد پريږدو او خپلو کورو کې کيښنو ا بو عمران وايي چې ابو ايوب انصاري ترهغه وخته پورې په جهاد کې مشغول و ترڅو چې مړشوې نه و . په اخېرکې په قسطنطنيه کې وفات شو او همغلته خاوروته وسپارل شو.

((وروى البيهقي في سنن الكبرى عن ابن عباس ﷺ عنهما في قوله تعالى. (وانفقوا في سبيل الله) لا يقولن احدكم : لا اجد شيأً انفقه ، فان لَم يجد الا مشقصا فليجهز به في سبيل الله ، ولا تلقوا بايديكم الى التهلكة)).بيهقي په سنن کبرى کې له ابن عباس ﷺ عنهمانه دالله تعالی قول: ((وانفقوا في سبيل الله))

په باره کې روايت کړی دی چې ددی مطلب دادی:

له ستاسو نه دی هیڅوک دانه وايي چې دالله په لاره کې دخرچ کولو لپاره له ماسره څه نشته . بلکې که له تاسو سره دغشي " پيکان دغشي اوسپنه"هم وي نو همغّه دی دالله په لاره کې دجهاد لپاره مجاهد ته ورکړي اوپه جهاد کې دخرچ نه کولو له کبله دې دخپل ځان په هلاکت کې نه غورځوي.

[۱] ــ السنن الكبرى للبيهقي ۹/ ٤٥

فصل

دالله په لاره کې نفقه کول بهترین طاعت اونیکي دي

په جهاد کې پخپل ځان ، پخپل آس او نورو مجاهدینو باندې مال لګول یاپه مال سره وسله او جهادي ضرورت لپاره سامان آخستل . دمجاهدینو او دهغوی دکورنیو خدمت کول هغه اوچته صدقه ده چې دالله تعالی ته دنژدې کیدولپاره لویه ذریعه ده.

شیطان چې څومره زور په جهاد کې دنفقې په نه کولو باندې آچوي دومره زور په بل شی کې په نفقې کولو باندی نه آچوي . ځکه چې شیطان ددی له عظیم اجر ، اوچتودرجو او د بخل له غتې ګناه نه ښه خبر دې.

په دی کار کې له شیطان سره دانسان بخل ، دمال دنه لګولو عادت ، او ددی له له شمیرنه وتلې ثواب نه ناخبري اوناپوهي هم ډېر لوی کومک کوي.

خصوصاً په دی زمانه کې چې دجهاد ښې ښانې په ختمیدو دي اوله خلکو نه جهاد له یاده وتلي دی . زمونږ په ښارونو(دمشق) او نورو ځایونو کې خواوس جهاد له سره پاتې شوی نه دې اوپه نورو ښارونو کې هم اوس حقیقي جهاد ډېر لږ ترسترګو کیږي . همدا وجه ده چې نن دلعنتي دښمن په مقابل کې شیطان مسلمانان له غربت نه ویروي او دبې حیایي په کارونو کې یې لګوي نو پدې وخت کې چې دلیعن شیطان په مقابل کې دقوي اوبرلاسی خدای جل جلاله مرسته او تائید درسره نه وي نو نفقه کول ناشوني کاردی . دالله تعالي مبارک ارشاد دی :

﴿ وَمَا أَنفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴾[سبأ ۳۹].

دالله په لار کې هرڅه ولګوئ نو همغه یې بهترته بدل درکوي . الله ترهرچا ښه روزي ورکوونکې دی.

ځینې وخت انسان جهاد ته په وتلو کې خو پرشیطان باندې غالب شي او دهغه په خبرو نه راګرځي . مګر دالله په لاره کې دمال په لګولو کې دشیطان په دوکه کې راشي ځکه چې شیطان دهغه په زړه کې دا وسوسه آچوي چې که ته پخپله هم جهاد ته لاړې او مال دې هم خرچ کړ نو له جهاد نه راتلو نه وروسته به خلکو ته محتاج شي . دجهاد په وخت کې ته زخمي کیدې هم شي او ناروغیدې هم . که ته پخپله جهاد ته تلل غواړې لاړشه خو مال له خان سره مه وړه . دشیطان وسوسه دانسان په زړه ډیر زیات اثر کوي خامخا هغه څوک ددې وسوسې داغیزې لاندې راځي دچا په زړه کې چې دواپس راتلو غلاوي نو هغه ددنیا په مینه کې غرق وي اوله شهید کیدونه ویره محسوسوي . که چیرته دهغه په زړه کې دشهادت مرګ دحاصلولو شوق موجود وای نو له جهاد نه دبیا واپس کیدو خیال به یې په زړه کې نه راتلو. اونه به یې دوروستنیوحالاتوفکرکاوه زمونږ سلفو به دجهاد په شوق اوله الله تعالی سره دمینې په وجه دجهاد په میدان کې دتورو تیکي ماتولې ترڅو دهغوی له زړونو نه دواپس ګرځیدو اوژوندي پاتې کیدو خیال رانشي هغوی داکار په دی خاطر کاو چې هغوی دشهادت له خوند او اوچت اجر نه خبروو . اوله الله سره دملاقات مینه یې په زړه کې وه

دسلفو نه دیو شخص په باره کې روایت دی چې کله هغه دجهاد په میدان کې له دشمن سره دقتال لپاره مخامخ شو نو شیطان دهغه په زړه کی وسوسه آچول شروع کړ. لومړې یې ورته دهغه ښځه دهغې ښکلا اوله هغې سره دیو ځای اوسیدو وختونه په یاد کړل . بیا یې ورته آرام ژوند او مال ومتاع په یاد کړ . نږدې و چې دهغه په زړه کې بزدلي او ددنیا مینه پیداشوی وای او دجهاد له میدان نه یې تېښته کړې وای . الله تعالی له هغه سره مرسته وکړه او هغه خپل نفس ته مخاطب شو او ورته یې وویل : ای نفسه ! که ته نن دجنګ له میدان نه وروسته شوې نو زما ښځه به پرما طلاقه وي ، زما غلامان او وینځې به آزادې وي . زما ټول مال به دفقیرانو او مسکینانو لپاره خیرات وي . ای نفسه ! ته خونن دیته تیارېږې چې دجنګ له میدان نه وتښتې او داسې ژوند خوښ کړې چې نه دې ښځه وي او نه مال . دهغه نفس ورته په خواب کې وویل که خبره همداسې

وي نو زه لـه جهاد نـه وروسته کيدو تـه تيارنه يم . هغه خپل نفس ته وويل : ښه
نوبيا مخکې شه او جهاد وکړه.
شيطان کله دانسان په زړه کې داوسوسه آچوي چې که تا خپل ټول مال جهاد ته
يوور نو ستا لـه مرکيدونه وروسته بـه ستا ماشومان دنورو خلکو محتاج شي.
لهذا خپل مال خپل اولادوته پريږده . اوله ځان سره جهاد ته مه وړه . هغوی لپاره
همدامصيبت بس دی چې ته ترينه ځې او هغوی يواځې پريږدې .
لـه مال نـه خويې مه محرومـوه. دشيطان داوسوسه دهغو خلکو په زړه باندې ډير
اثر کوي چې په الله تعالی باندې بشپړ يقين اوباور يې نه وي چې دټولو بندګانو
دروزۍ ذمـه الله تعـالی آخستې ده . دچاپـه زړه کـې چـې دايقيـن وي چـې رزق
ورکوونکې يواځې يو الله دی او زه صرف خپلو ماشومانو ته دروزۍ رسولو يوه
وسيله يم دخپل ځان او هغوی ته ديوې ذرې رزق په ورکولو قادرنه يم . نو ولې په
ژوند او مرګ دواړوکې دهغوی دررق غم وخورم ؟ نوبيايي په زړه باندې دشيطان
هيڅ قسم وسوسه اثر نه کوي.
دحضرت حاتم اصم رحمه الله عليه واقعه ده چې هغه لـه سفر نـه وړاندې لـه
خپلې ښځې نه پوښتنه وکړه چې ستا او ستادماشومانو لپاره به څومره خرچه بس
کيږي چې بندوبست يې وکړم ؟ ښځې ورته وويل : ای حاتمه ! په خدای قسم چې
مـا تـه کلـه هـم دخپـل رزق او روزي رازق نـه يـې ګڼلـې . زه خـو تاپخپلـه روزي
خوړوونکې ګڼم ، ته چې هرطرف ته تلل غواړې ښه په شوق سره لاړشه.
سلفو بـه دالله پـه لاره کـې ډير زيات مـال ورکـاوو او پـه دې کـې بـه لـه يو بل نه
دزيات ورکولو مسابقه کاو چې دالله پـه لاره کـې دمـال پـه خرچولو کـې رانه بل
څوک مخکې نشي لکه چې په حديث شريف کې راځي.

((روی الدارمي عـن عمـر بـن الخطـاب ﷺ قـل : امر نا رسول الله ﷺ ان
نتصدقً في سبيل الله ، فوافق ذلك مالاً عندي .

فقلت في نفسي : اليوم أسبق ابابكر!

فجئت رسول الله ﷺ بنصف مالي . فقل لي رسول الله صلى الله عليه وسلم : ما ابقيت لاهلك ؟

قلت : ابقيتُ لهم مثلَهُ! فاتي ابو بكر الصديق بكل ماعنده . فقل له الرسول ﷺ : ما ابقيت لاهلك ؟

قل : ابقيتُ لهم الله ورسوله!!

فقلت : لا اسابقُك في شيء ابداً !!.))[١]

دارمي لـه عمر بن الخطاب ﷺ نه روايت کړيدې هغه وايي چې رسول الله ﷺ مونږ ته دالله په لا ره کې دصدقې ورکولو امر وکړ .پدی ورځ لـه ماسره ډير مال وو زړه کې مې وويل چې
نن ورځ بـه لـه ابو بکر نـه مخکې شم . مانبي کريم ﷺ ته خپل نيم مال راوړ . محمد ﷺ لـه مانه پوښتنه وکړه چې خپل کورنی ته دی څه پريښود؟ ماورته وويل هو نيم مال مې هغوی ته پريښی دی.
په دی مهال ابو بکر الصديق رضی الله عنه هم لـه خپل ټول مال سره راغی. رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : دکور خلکو ته دې څه پريښي دي او که نه ؟ هغه ﷺ وويل : الله او دهغه رسول مې ورته پريښی دي.
ماوويل ای ابو بکره ! زه ټول عمر لـه تاسره په هيڅ شي کې مسابقه نشم کولې.
همدغسې دام المؤمنين بنت الصديق عائشه صديقه رضی الله عنهاکيسه هم مشهوره ده.هغې ﷺ عنها ته حضرت معاويه ﷺ زيات مال وليږه عائشه ﷺ عنها هغه ټول دالله په لاره کې تقسيم کړ او يو درهم ورسره هم پاتې نه شو.

---

[١]_ سنن الدارمي : ١/ ٣٩١ _ ٣٩٢ وابو داود برقم : ١٦٨ والترمذي برقم: ٣٦٧٥

دهغې خدمتګارې ورته وویل : که چېرته څو درهمه دی پرېښی وای نو مونږ به وربانديې غوښه آخستې وه . عائشه صديقه ﷺ عنها ورته وویل : زماله یاده ووتل که چېرې تاماته په یادکړی وای نو مابه درته درکړې وو.[1]

((روی البخاري ومسلم عن ابي ذر الغفاري ﷺ قال : انتهيت الى رسول الله صلى الله عليه وسلم وهو جالس في ظل الكعبة.

فلما رآني قال : هم الاخسرون ورب الكعبة

فجئت حتى جلست ، فلم اتقارَّ ان قمتُ ، فقلتُ : يارسول الله : فداك ابي وامي من هم ؟

قال: هم الاكثرون اموالاً ، الا من قال : هكذا وهكذا وهكذا . من بين يديه ومن خلفه وعن يمينه وعن شماله ، وقليل ماهم !))[2]

بخاري او مسلم لـه ابو ذر غفاري ﷺ نه روايت کړېدی هغه وايي چې رسول الله ﷺ دکعبې سورې ته ناست و او زه دهغوی ﷺ خواته لاړم هغه چې زه ولیدلم نوویې فرمایل: دکعبې په رب قسم چې هغوی ډېر تاوانیان دي.

زه راغلم او یوې خواته کېنیناستم لاناست نه وم چې بېرته ودریدلم او مې ویل چې یارسول الله ! لـه تانه زما مور او پلار قربان شي هغه خلک څوک دي ؟ هغه ﷺ وفرمایل : داهغه خلک دي چې ډېر مال لري پرته دهغو خلکو نه چې وړاندې وروسته ښي او کس طرف ته ښه خرچ کوي او داسې خلک ډېر لږ دي.

---

[1] ـ الحاكم في المستدرك : ١٣/٤.

[2] ـ اخرجه البخاري برقم : ٦٦٣٨ ومسلم برقم : ٩٩٠.

((وروى البزار عن ابي ذر الغفاري ﷺ ان النبي ﷺ قال: يا اباذ ر؟ ما أُحب ان لى اُحُداً ذهبًا وفضةً ، انفِقهُ في سبيلِ الله اموت يوم اموت ادع منه قيراطاً)) [1].

بزار لـه ابي ذر الغفاري ﷺ نه روايت كوي چې نبي كريم ﷺ وفرمايل : اى اباذره! كه چېرته داحد غر زما لپاره سره زر او سپين زرشي نوزه به داټول دالله په لاره كې خرچ كړم اودانه خوښوم چې په كومه ورځ زه مړكيږم له ماسره دى يو قيراط پاتې وي.

دالله په لاره كې هغه شخص خپل مال نفقه كوي چې په الله تعالې باندې كلک توكل كوونكى وي او داسي بشپړ يقين يې وي چې له مانه وروسته زه كوم ذات دخپل اولاد متولې جوړوم هغه لـه ټولو نه ښه روزي وركوونكى اوښه متولي دى.

دعمربن عبدالعزيز په باره كې روايت دى چې كله هغه مرګ ته نژدى شو نو خپل ټول يولس زامن يې راوغوښتل . هغه حكم وكړ چې زما ښځې ته دې خپله برخه وركړې شي او پاتې مال دى پخپلو زامنو باندې وويشي.كله چې دتركې او ميراث دمال حساب وشو نو هريو زوى ته يې يويو دينار ورسيد.مسلمه بن عبدالملک وويل : اى امير المومنينه! دوى تـه بـه يـو يـو دينار څه كټه ورسوي كه دهغوى وكالت دى ماته سپارلې واى نو ښه به و.

عمر بن عبدالعزيز رحمة الله عليه ورته وفرمايل : زما زامن هم دنورو خلكو په شان دي كه نيكان وي نو الله تعالې دنيكانو متولي دى او كه نيكان نه وي نو زه له هغوى سره دالله په معصيت كې مرسته نشم كولې.

الله تعالې ددهغه صالح او لاد غنيان كړل . دهغه يو زوى سل اسونه دالله دلارې مجاهدينو ته وركړل چېورباندې جهاد وكړي.

---

[1]ـ مجمع الزوائد للهيثمي : ١٠ / ٣٣٩ والحديث صحيح .

مقصد دا چې دچاچې دالله تعالې په وعده پوره ایمان وي او توکل یې پوخ وي اوپه دی یقین ولري چې دالله په لاره کې ځومره مال مصرفوي دهغه بدله خامخا ورکوي نو که هغه خپل ټول مال هم دالله په لاره کې خرچ کړي نو هیڅ مشکل ورته نه راپېښیږي .(یعنې هغه ته دخپل ټول مال صدقه کول هم روادي) لکه ځرنګه چې ابو بکر الصدیق رضی الله عنه خپل ټول مال دالله په لار ه کې ورکړ. داکار دالله په نزد داجر او ثواب په لحاظ ډیر عظیم د ی. او دادهغه چاپه برخه کې راځي چې دلوی برخې خاوند وي. دکوم سړي توکل او یقین چې کمزوری وي هغه دې خپل ټول مال دالله په لاره کې نه ورکوي بلکې څه مال دې دخپل اهل او عیال لپاره پرېږدي. اوپه دی باندې دمحمد ﷺ دالاندینې حدیث واضح دلالت کوي:

((روی البخاري ومسلم في قصة توبة كعب بن مالك ﷺ . انه لماتاب الله عليه قال : " .... يارسول الله! انَّ من توبتي ان انخلعَ من مالي ، صدقة الى الله والى رسوله...

فقال رسول الله ﷺ امسك عليك بعض مالك فهو خير لك ." [١]))

بخاري او مسلم دکعب بن مالک ﷺ دتوبې کیسه روایت کړیدی چې کله الله تعالې دهغه توبه قبوله کړه نو هغه ﷺ وویل : یارسول الله ! زمایه توبه کې یوه خبره داهم ده چې زه خپل ټول مال دالله اورسول په لاره کې صدقه کړم . محمد ﷺ ورته وفرمایل : څه مال له خپل ځان سره وساته داستالپاره ښه دی:

((وروی البخاري ومسلم عن سعد بن ابي وقاص ﷺ ان النبي ﷺ قال لــه " انـك إن تـذ رَ ورثـتك اغـنياءَ خـيرٌ مـن ان تذ رهم عالة يتكففون الناس ")) [١] .

[١]ــ اخرجه البخاري برقم : ٤٤١٩ ومسلم برقم : ٢٧٦٩

بخاري او مسلم لـه سعد بن ابي وقاص ﷺ څخه روايت کوي چې نبي کريم ﷺ (کعب بن مالک ته) وويل : که ته خپل ورثاء غنيان پريږدې نو دابه ستا لپاره لـه دی نه ښه وي چې هغوی محتاج پريږدي او له خلکو نه سوالونه کوي.

ددغه پورتني حديث مطلب هرګز داندې چې ګويادکعب بن مالک او سعد بن ابي وقاص ﷺ عنهما توکل کمزورې و او محمد ﷺ څکه هغوی دټول مال لـه خيراتولو نه منع کړل ، مونږته داصحابو په باره کې داقسم فکر کول روا ندی.

بلکې محمد صلی اله عليه وسلم هغوی ته دټول مال دنه ورکولو حکم ځکه کړی وه چې په راتلونکې وخت کې هغـه خلک دهغـوی اقتداء وکړي چې توکـل يې کمزوری وي. دا لـه دی ويرې نـه چې هسې نـه دقـوی توکـل لـروونکو اصحابو اقتداء وکړي او بيـا وروسته پخپل مال باندې خفه وي چې ولې مو خپل ټول مال ورکړ او په دی ترتيب به اجريې کم شي.

درسول الله ﷺ اصحاب دستورو پـه شان دي پـه هريو اصحابي پسې چې اقتداء وکړي هدايت ترلاسه کوي .

بيا دکوم مسلمان په زړه کې چې توکل او يقين کمزرې وي نو هغه دې دکعب بن مالک او سعد بن وقاص ﷺ عنهماپسې اقتدا وکړي او خپل څه مال دی صدقه کړي او څه مال دې خپل اهل وعيال ته پريږدي.

اودکوم مسلمان پـه زړه کې چې قوي توکل او محکم يقين وي نو هغه دی دابو بکر صديق رضی الله عنه پسې اقتداء وکړي او څنګه يې چې خوښه وي خپل مال دې صدقه کړي ،که هغه خپل ټول مال صدقه کړي نو الله به ورته لوی اجر ورکړي . خو دالله پـه لاره کې دقـوت سره سره صدقه نـه کـول خپل ځان پخپله دهلاکت کندې تـه غورځول دي . مسلمان سړي لپاره داسې کول جائز نه دي او نه په دی کې څه رخصت شتـه دی او الله بقول الحق وهويهدی السبيل . الله حقـه وينا او دنيکې لياري ښوونه کوي.

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ۱۲ ۹۵ . ومسلم برقم ۱٦۲۸.

يـولسم بـاب

مجاهدينو ته دسامان دبرابرولو او دهغوی ۀ كورنيو دخيال ساتلو فضيلت

((روى مسـلم عـن ابـي سعيد الخد ري ﷺ ان رسول الله ﷺ بعث الى بـني لحيـان مـن هذيل : فقال : "لينبعث من كل رجلين احدهما ، والاجر بينهما.")) [1]

مسلم لـه ابي سعيد الخدري ﷺ نه روايت كوي چې نبي كريم صلى الله عليه وسلم دهزيل قبيلې شاخ بني لحيان پرضددجهاد كولو لپاره يې لښكرواستاو اودنورو قبيلو مجاهدينو ته يې داپيغام واستاو چې لـه هردوه سړيونه دی يو سړی جهاد ته ووځي او اجر به دواړو ته برابر وركول كيږي.

امام ابو بكر بن المنذر ويلي دي چې : په دی حديث كې دادليل ترلاسه كيږي چې كه د فرض كفايه په جهاد كې څه خلک جهاد ته لاړشي نودنورو خلكو غاړه خلاصيږي.

((وروى الـبخاري ومسـلم عن زيد بن خالد الجهني ﷺ ان رسول الله ﷺ قـال :مـن جهـز غازياً في سبيل الله فقد غزا، ومن خلف غازياً في اهله بخير فقد غزا .)) [2]

---

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۸۹۶.

[2] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۸۴۳ . ومسلم برقم : ۱۸۹۵ .

بخاري او مسلم له زيد بن خالد جهني رضی‌الله عنه نه روايت کړيدی چې رسول الله ﷺ وفرمايل :چاچې يو غازي ته دجهادساز اوسامان ورکړ نو بيشکه هغه غزا وکړه . او چې چاپه ښه ډول دغازي دکور خيال وساته نو هغه هم غزاوکړه .

((وروى الترمذي وابن ماجة عن زيد بن خالد ﷺ قال: قال رسول الله ﷺ ((من فطَّرَ صائماً كان لـه مثلُ اجره ، لاينقص من اجره شيء ، ومن جهز غازياً في سبيل الله ، كان لـه مثلُ اجره ، لاينقص من اجر الغازي شيء)) [1]

ترمذي او ابن ماجه لـه زيد بن خالد ﷺ نه روايت کوي چه رسول الله ﷺ فرمايلي دي . چاچې روژه دارتـه روژه ماتې ورکړ هغـه لپاره دروژه دار دثواب هومره اجر ورکول کيږي او دهغـه (روژه دار) لـه اجر نه څه نه کميږي او چاچې دالله په لاره کې کوم غازي تـه وسله برابره کړه هغه تـه دهغـه داجر په برابر اجر ورکول کيږي او دغازي په اجر کې هيڅ کمی نه راځي .

همدغسې طبراني له زيد بن ثابت ﷺ نه روايت کړيدی چه نبي ﷺ وفرمايل :

((مـن جهَّزَ غازياً في سبيل الله كما فله مثل اجره ، ومن خلف غازياً في اهله بخير وانفق على اهله فله مثل اجره)) [2]

چاچې دالله په لاره کې يو غازي مجهز کړ هغه لپاره دهمغه غازي دثواب هومره اجر دی او چاچه په نيکي او ښې طريقې دغازي دکورنۍ کفالت وکړ او خرچه يې ورباندې وکړه نو هغه ته دغازي داجرهومره ثواب ورکول کيږي کوم سړي چې دجهاد لپاره وسله او سامان برابر کړی وي او بيا هغه دناروغۍ يادبل کوم عذر لـه کبله لـه جهاد نه پاتې شي نو هغه دې داسامان يو بل مجاهد ته ورکړي ترڅو

---

[1] ـ سنن الترمذي : ٢/ ١٥١ وابن ماجه ١/ ٥٥٥. والحديث صحيح .

[2] ـ مجمع الزوائد للهيثمي : / ٢٣٤ ورجاله رجال الصحيح .

هغه وربانديې جهادوکړي.ځکه چې نبي کريم صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي : ((من جهزغازيا في سبيل الله فقد غزا)) چاچې دالله په لاره کې کوم مجاهد په وسلو سنبال کړ نو هغه غزا وکړه.

((وروى مسلم عن انس بن مالك ﷺ ان فتى من اسلم قا ل يارسول الله : انی ارید الغزو، وليس معي ما اتجهزبه!

فقال ﷺ :

اِيْتِ فلاناً ، فانه قد كان تجهز فمرض.

فأتاه فقال : ان رسول الله يقرئك السلام ، ويقول : اعطني الذي تجهزْتَ به!فقال لامرأته : يافلانة : اعطيه الَّذِي تجهزتُ به ، ولا تحبسي عنه شيئاً ! فوالله لا تحبسين منه شيئاً فيبارك لك فيه .[1]))

مسلم لـه انس بن مالک ﷺ نه روایت کړیدی چې داسلم قبيلې نه يوه ځوان رسول الله ﷺ تـه ووېـل : چې زه غزا ته تلل غواړم خوله ماسره دغزا لپاره سامان نشته . رسول الله ﷺ ورتـه وفرمایل : فلانکي سړي تـه لاړشـه هغه دجهاد لپاره سامان برابر کړی و خو هغه ناروغ شو . هغه لاړ او ورتـه يې وويـل : رسول الله صلی الله علیه وسلم پرتا سلام ویلی دی او فرمایلي يي دي چې هغه سامان ماته راکړه چې تادجهاد لپاره برابر کړی و.هغه خپلې ښځې ته وويل : ای فلانکۍ! هغـه سامان ورتـه ورکړه چې مادجهاد لپاره تيار کړی و . او يو شی هم ترينه مه ايساروه . په الله قسم چې که کوم يو شی دی ترې نه ايسار کړ نو الله به پکې ستا لپاره برکت وانه چوي.

[1] ـ اخرجه مسلم برقم : ١٨٩٤

((وروى مسلم عن بريدةَ بن الحصيب الاسلمي ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ : حُرْمَةُ نساءِ المجاهدين ، على القاعدين كحرمةِ امَّهاتهم ،. وما من رجل من القاعدين يخلف رجلاً من المجاهدين ، فيخونه فيهم ، الا وقف له يوم القيامة ، فيأخذُ من عمله ما شاء . فما ظنكم ؟))[1]

مسلم له بريده بن الحصيب الاسلمي ﷺ نه روايت كوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : دمجاهدينو دښځو حرمت په كوركې ناستو خلكو باندې دخپلو موركانودحرمت په شان دى. په كور كې له ناستو خلكو څخه كوم يو سړى چې دمجاهدينو دكور خلكو پالنه كوي او دهغوى په كور كې خيانت كوي دقيامت په ورځ به هغه مجاهدته درول كيږي او دهغه له عمل نه به چې كوم يو دمجاهد خوښ وي ترينه آخلي . ستاسې څه ګمان دى ؟ چې مجاهد به په دې ورځ دده نيكى په څومره شوق او رغبت سره اخلي يعنې هيڅ به ورته نه پريږدي.

لدى حديث نه داثابت شو چې دمجاهدله كورنى سره خيانت كول ډيره سخته ګناه ده او دمجاهدينو دښځو حرمت په ناستو خلكو باندې دخپلو مورګانودحرمت په شان مهم دى.

ابو عبدالله الحليمي ويلي دي : چې داپه دى وجه ده چې په كور كې ناست سړي باندې مجاهد ډير زيات حق لري . ځكه چې مجاهد دناست سړي نيابت كوي او دهغه له غاړې نه هغه جهاد ساقطوي چېورباندې فرض و . او دخپل ځان په قربانولو سره دهغه ساتنه كوي . بيا هغه څنګه دهغه له اهل سره دخيانت سوچ كولى شي ؟ دمجاهد له كورنى سره دهغه خيانت په حقيقت كې له هغې ګناه نه ډير دى چې يو ګاونډي يې دبل ګاونډي له كورنى سره كوي .[2]

---

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۸۹۷ .

[2]ـ كتاب المنهاج في شعب الايمان للحليمي ۲/ ٤۷٥

دولسم باب

له مجاهدینو سره د مرستې ، د هغوی دخدمت او درخصتولو فضیلت

((روی احمد وابن ابي شیبه والحاکم ،عن سهل بن حنیف ﷺ ان رسول الله ﷺ قال:"من اعا ن مجاهداً في سبیل الله ، اوغازیا في عسرته او مکاتبا في رقبته ، اظله الله في ظله یوم لاظل الا ظله .[۱]))

احمد ، ابن ابی شیبه او حاکم لـه سهل بن حنیف ﷺ نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : څوک چې دالله دلارې لـه مجاهد او غازي سره په سخت وخت کې کومک وکړي . یا لـه غلام سره دهغه آزادولو لپاره مرسته وکړي . الله تعالې به هغه ته ترخپل سیورې لاندې په هغه ورځ ځای ورکړي چې دالله لـه سیورې نه پرته بل سوری نه وي .

((وقال عبدالله ابن مسعود ﷺ لان اجهز سوطاً في سبیل الله احب من حجة بعد حجّةِ الاسلام)).

عبدالله بن مسعود ﷺ ویلي دي چې که زه دالله په لاره کې یوه قمچینه مجاهدته ورکړم نو دازمالپاره لـه نفلي حج نه غوره دی .

---

[۱]ـ مسند احمد : ۳/ ۴۸۷ والمصنف لابن ابي شیبة : ۵/ ۳۵۱ . والحاکم : ۲: ۸۹ واسناده حسن.

((وروى الترمذي عن ابي امامة الباهلي ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ .
"افضل الصدقات ظل فسطاطٍ في سبيل الله ، ومنحة خادمٍ في سبيل الله اوطروقةُ فحلٍ في سبيل الله.[١]))

ترمذي لـه ابي امامه الباهلي ﷺ روايت كوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : لـه ټولو نـه غوره صدقه دالله پـه لاره كې دسيورې لپاره خيمه وركول ، يا غلام (خادم) وركول او ياهم دخوانې اوښې وركول دي.

دحديث مطلب دادې چې خلكو ته لـه مجاهدوسره دمرستې ترغيب وركول كيږي ترڅو هغوى دالله پـه لاره كې دسيورې لپاره خيمه وركړي ياخادم وركړي چې دمجاهدينو مدد او مرسته وكړي ياله دريو كلونو نه زيات عمر والا اوښه وركړي چې مجاهدين وربانـدې سپاره شي او دادرې واړه شيان دالله پـه نـزد لـه غوره صدقاتو څخه دي.

((وروى ابو داود والحاكم عن جابر بن عبدالله ﷺ عنهما ، ان رسول الله ﷺ اراد ان يغزو، فقال : " يامعشر المهاجرين والانصار ان من اخوانكم قوما ليس لَهُمْ مالاولا عشيرةَ ، فليضُمَّ احدكم اليه الرجلين او الثلاثة " وما لاحدنا من ظهر يحملُه الا عُقْبَةً كعقبةِ احدِكم ، فضممتُ الى اثنين او ثلاثاً ، مالي الا عقبةً كعقبة احدهم من جملي .))[٢]

ابو داود او حاكم لـه جابر بن عبدالله ﷺ عنهما نـه روايت كوي چې رسول الله صلىالله عليه وسلم جهاد تـه دتللو اراده وكړه او ويې فرمايل : اى مهاجرينو او انصارو! ستاسې لـه ورونو څخه څه كسان داسې دي چې لـه هغو سره نه مال شته اونـه كورنى . لـه تاسو نـه دى هر يو كس لـه هغوى نه دوه يادرې كسان لـه ځانه

---

[١]ـ سنن الترمذي : ٣/ ٩١ واسناده حسن .

[٢]ـ سنن ابي داود ٣/ ٤١ والمستدرك للحاكم : ٢/ ٩٠ والحديث صحيح .

سره په داسې طريقې سره يوځای کړي چې له هغوی نه دې هر يو کس ستاسې په اوښ کې داسې نوبت ولري لکه څنګه چې ستاسې نوبت وي حضرت جابر ﷺ فرمايي چې ماله ځان سره دوه يادرې کسان راواخستل چې زماپه اوښ باندې يې له ماسره يو برابر نوبت درلود. (يعنې په نوبت نوبت ورباندې سوريدلو.)

((وقـال معـاذ بـن جـبل ﷺ : لان اشيِّع رفقـةً في سـبيل الله ، فاصـلح لهـم احلاسـهم ، واردَّ عـليهم مـن دوابِّهـم ، احـب الى مـن عشـر حجـج بعد حجة الاسلام.))

معاذ بن جبل ﷺ فرمايي چې دمجاهدينو درخصتولو لپاره څو ګامه تلل دهغوی داس دزين اودزين لاندې توټه سمول اودهغوی څاروي لـه وروستونه شړل ماته له فرض حج نه وروسته له لسو نفلي حجونو نه زيات خوښ دی.

((وقـال بـلال بـن سـعد : انـه رأى من رأى عامر بن عبد قيس ﷺ مجاهداً بارض الروم على بغلة ، يركبها عُقبة ، ويحمل المجاهدين عليها عقبة.

وكان عامرُ بن قيس اذا خرج للغزو ، يقفُ يتوسَّمُ بالمجاهدين ،

فـلذا راى رفقـة توافقـه قـال لهم : ياهولاء : اني اريد ان اصحبكم للجهاد ، وان اجاهد معكم ، على ان تعطوني من انفسكم ثلاث خصال!

فيقولون : ماهي؟

فيقول : الاولى : ان اكون خادمكم ، لاينازعني احدٌ منكم الخدمة!

والثانية : ان اكون موذنا لكم ، لاينازعُني احدُمنكم الاذان!

والثالثة : ان انفق عليكم بقدر طاقتي .[1]))

---

[1]_ كتاب الجهاد لابن المبارك : ٢ ١٧٨ _ ١٧٩

بلال بن سعد وايي چې ماهغه څوک وليدل چې عامر بن قيس ﷺ هغه په روم کې په قچر باندې دجهاد په حالت کې ليدلې و. کله به هغه پخپله په قچر ې باندې سوريدو او کله به يې خپل ملګري په وار وار سره په قچرې باندې سوروول. دهغه ﷺ داعادت و چې دجهاد په وخت کې به يې ځان ته پخپله ملګري پيداکول (انتخابول) او بيابه يې هغوی ته ويل چې زه په دريو شرطونوسره ستاسې ملګرتيا ته چمتويم لومړې داچې زه به ستاسې دټولو خدمت کوم او تاسې به په دی خدمت کې له ماسره مداخله نه کوئ.

بل داچې دلمونځ په وخت کې به زه آذان کوم او تاسې به زما په دی کار کې مداخله نه کوئ. دريم داچې زه به دخپل وس او توان په اندازه ستاسې دټولو خرچه کوم. که هغوی به دغه ټول شرائط ومنل نو له هغوی سره به ملګری شو او که به يې ونه منل نو بيا به نورو پسې ګرځيدوترڅو چې ځانته ملګري پيداکړي.

مصنف رحمه الله عليه وايي چې کله به زمونږ اسلاف جهاد ته روانېدل نوله هغوی نه به دهريوتن داکوشش و چې دخپلو ملګرو خدمت وکړي او خوشاله يې وساتي. څومره چې کيدی شي پر هغوی خرچه وکړي. که چابه دخرچې وس نه درلود نو بيا به يې هغوی ته په هرڅه کې له ځان نه زيات کتل. او هغو به داکار يواځې دالله تعالي دخوښۍ او له هغه نه ثواب دترلاسه کولو په اميدکاو.

((عَنْ ابـي الجهـم بن حذيفة العدوي قال: انطلقتُ يوم اليرموك اطلب ابن عمّي ومعي شَنَّةٌ من ماءٍ

فقلت: ان كـان بـه رمق سقيتُه من الماء، ومسحُت به وجهه، فإذا انا به يشهق،

فقلت له: اسقيك.

فأشار: اى نعم.

فاذا رجلٌ يقول: اه

فأشارَ ابـنُ عمـي ان انطـلق اليـه، فـإذا هـو هشامُ بن العاص اخو عمرو بن العاص رضي الله عنهما.

فأتيتُه فقلت : اسقيك ؟

فسمع آخر يقول : آه .

فأشـارَ هشـام ان انطلقَ اليه. فجئتُه ، فإذا هو قدمات ! ثم رجعتُ الى هشام ، فاذا هو قدمات !! ثم اتيتُ ابن عمي، فاذا هو قدمات !!! .. رحمهم الله جمعياً [1]))

ابوجهم رضی الله عنه فرمايي چه زه ديرموک په غزوه کې دخپل تره زوی پسې گرځيدم اوله ماسره داوبو يولوښي (مشک / ژی) وه . ماويل که چېرته هغه ژوندی وي اوساه يې چليده نو زه به هغه ته اوبه ورکوم اودهغه مخ به وينځم .خو ما هغه په داسې حالت کې وليد چه زنکدن يې و او خبرې يې په تکليف سره کولې ما ورته وويل ايا اوبه دربانده وڅښم ؟ هغه وويل هو. ناڅاپه له يوبل سړي نه دآه او فرياد اواز راغې زما تره زوې ماته اشاره وکړه چه هغه ته اوبه ورنړه اجي وکتل نو هغه دعمرو ابن العاص ورور هشام بن العاص ﷺ و زه چه هغه ته نژدې ورغلم اوداوبو څښلو ست مې ورته وکړ په دی وخت ناڅاپي ديوبل سړي دآه اوفرياد آواز راغې هشام ﷺ ماته اشاره وکړه چه دهغه څنګ ته لاړشه . زه چه دهغه څنګ ته ورغلم نو هغه شهيد شوی و . زه بيرته دهشام خواته ورغلم نو ومې کتل هغه هم شهيد شوی و . بيا زه دخپل تره زوی خواته ورغلم گورم چه هغه هم شهيد شوې و . الله پاک په دريو واړو رحم کړی و . الله جل جلاله دی پرتاهم رحم وکړي پداسې وخت کې دهغوی دی ايثار ته اوگوره چې کوم شي ته يې په کوم وخت کې سخته اړتيا ده په هغه وخت کې په هغه سخاکوی . دوی په هغه وخت کې په اوبو باندې سخاوکړه چې په هغه وخت کې اوبو دوی ته دژوند حيثيت درلود . له همدې کبله هغوی دالله جل جلاله درضا او رحم وړ وگرځيدل .

[1] ـ المستدرك للحاكم : ۲/ ۹۸، واسناده حسن .

فــصــل

مجاهدينو ته دمخه ښه ويلو اوله هغوی سره دخو ګامه تللو فضيلت

((روى الحـاكم عـن عـبدالله بـن عباس رضي الله عنهما ان رسول الله صلى الله ﷺ جهـز جيشـا فمشـى معهـم الى بقيـع الغـرقد ، حـين وجههم ، ثم قال : انطلقوا على اسم الله ، اللهم اعنهم.[1]))

حاكم لـه عبدالله بن عباس رضي الله عنهمانه روايت کړی دی چی رسول الله ﷺ يو لښکر تيار کړ او دبقيع غر قد پورې ورسره ولاړ بيايې هغوی ته وويل : دالله په نوم سره لاړشئ . ای زما پالونيکه ! ددوی مرسته وکړئ.

((وخـرَّجَ ابـن عسـاكر اَنَّ ابـا بكـر الصديق رضي الله عنه بعث جيوشاً الى الشام فخـرج يمشـى مـع يزيد بن ابي سفيان _ وكان امير ربعٍ من تلك الارباع _ رضي الله عنه .

فقال يزيد لأبي بكر : إمّا أن تركب ، واما ان انزل !

فقـال لـه ابو بكر: ما انت بنازل ، وما انا براكب ، انى احتسبُ خُطىَ هذه في سبيل الله !))

ابن عسـاكر روايـت کړيدی چی ابـو بکـر الصـديق رضي الله عنه شـام تـه يـو لښکـر واستول . پخپله ابو بکر الصديق لـه يزيد ابن ابی سفيان سره (هغه په دغوڅلورو لښکرو کې

---

[1] _ المستدرك للحاكم : ۲/ ۹۸ واسناد حسن

دیوه لښکر امیرو) پیاده روان و ، یزید ابو بکر ﷺ ته وویل چی یا به تاسې هم سپریږئ او یا به زه کوزیږم . ابو بکر ﷺ ورته وفرمایل : نه به ته راښکته کیږې او نه به زه سوریږم زه غواړم چی زما داقدمونه دالله په لاره کې حساب شي.

((روی البيهقي عن مجاهد قال : خرجت الى الغزو فَشَيَّعنا عبدالله بن عمر ﷺ عنهما ، فلما أراد فراقنا قال : إنه ليس معي ما أُعْطيكُماه ، ولكني سمعت رسول الله ﷺ يقول : " إن الله اذاستُودع شيئاً حفظه" وانا استودع الله دينكما وامانتكما وخواتيم اعمالكما))[1]

بیهقي لـه مجاهد نه روایت کوي چی زه جهاد لپاره ووتلم نو حضرت عبدالله بن عمر ﷺ عنهما زمو . درخصتولو لپاره راسره ووت. کله چې هغه لـه مونږ نه جداکیدو نوویې فرمایل: لـه ما . . ه څه نشته چی تاسوته یې درکړم خو ما رسول الله ﷺ نه اوریدلي دي چی فرمایل یي : کوم شی چی الله ته وسپارل شي الله تعالی دهغه حفاظت کوي نو زه ستاسې دین ، ستاسې دحفاظت ور څیزونه او ستاسې داعمالو خاتمه الله ته سپارم .

((وقال ابو هريره ﷺ : إن الرجل ليقول لصاحبه : انطلق بنا نشيّع فلاناً الغازي ساعة . فيقول الله: طوبي للقائل والمقول له .))

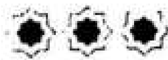
ابو هریره ﷺ فرمایلي دي چی کله یو سړې خپل ملګري ته وایې راځه چی دفلانکي غازي درخصتولولپاره یوساعت ورشو نو الله تعالې فرمایي دویونکي او اوریدونکي لپاره زیري دی . لکه څنګه غازي رخصتول هغه ته دمخه ښه ویل او له هغه سره څوګامه تلل دثواب کاردی همداشان دهغه دراستنیدو پرمهال هغه ته مخې ته ورتلل هغه ته ښه راغلاست ویل هم له ثواب نه خالي نه دی .

---

[1] ـ السنن الكبرى للبيهقي : ۹/ ۱۷۳، والحديث صحيح .

((روى البخاري عن السائب بن يزيد ﷺ : قال ذهبنا نتلقي رسول الله صلى الله عليه وسلم مع الصبيان الى ثنية الوداع مقدمه عن غزوة تبوك.[1]))

بخاري لـه سائب بن يزيد ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې ماته داپه ياد دی چې كله نبي كريم ﷺ دتبوک لـه غزانه بيرته راغی نو زه هم دماشومانو سره دهغوی دښه راغلاست لپاره تر ثنية الوداع پورې ورغلی وم .

[1] ـ اخرج البخاري برقم :۳۰۸۳.

دیارلسم باب

دجهاد په نیت داس ساتل اوپرهغه دخرچ کولو فضیلت

قال الله تعالی :

﴿ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ﴾ [الأنفال٦٠]

او تاسې لـه خپلې بشپړې وسلې نه ډیر زیات توان اوزین کړي اسونه دکافرانو دمقابلې لپاره تیار کړئ ترڅو پرې دالله دښمنان ، خپل دښمنان اونور هغه دښمنان وډاروئ چې تاسو یې لانه پیژنئ. بلکې الله یې ښه پیژني ، او څه مو چې دالله په لیار کې مصرف کړل نو بدله به یې ضرور درکړای شي او پرتاسې به هیڅ تیری نه کیږي .

وقال تعالی:

﴿وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا۝. فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا۝.فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا۝ فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا۝.فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا﴾ [العادیات : ۱- ٥)

لوړه پرهغو اسونو چې په ځغلیدلو سره په پرشهار ساه اخلي . او دسوم په وهلو داور سپرغې راپورته کوي . او سهارله څرک سره پر دښمن یرغل کوي . او یو خړ ګرد پرې راپورته کوي . ددښمن په منځ کې ورننوځي .

ابن عباس ، مجاهد ، عکرمه قتاده او نور مفسرین وايي چې په عادیاتو باندې چې کوم قسم یادشویدی دا په هغو اسونو باندې قسم دی چې مجاهدینورباندې غزا ته ځي اوپردشمن یرغل کوي.

او کوم اسونه چې دجهاد لپاره ساتل کیږي دهغوی ډیر لوی فضیلتونه دي .

لومړۍ چاچې دجهاد په نیت اس وساته . دهغه مړیدل ، وړې کیدل ، په اوبو باندی مړیدل او تږې کیدل ، دهغه متیازې او خسنې او ځومره چی خوراک څښاک کوي او ګرځي داټول دقیامت په ورځ دنیکی په تله کې حسابیږي .

((روی البخاري عن ابي هريرة ﷺ قال: قال رسول الله ﷺ : الخيل ثلاثة :هي لرجل وزر ، وهي لرجل ستر ، وهي لرجل اجر:

فأمَّا التي هي له وزر ، فرجلٌ ربطها رئاءً وفخراً ونِواءً لاهل السلام ، فهي له وزر واما التي هي له ستر ، فرجلٌ ربطها في سبيل الله ، ثم لم ينسَ حق الله في ظهورها ولا رقابها فهي له ستر .

واما التي هي له اجر ، فرجلٌ ربطها في سبيل الله لأهل الاسلام ، في مرج او روضة .. فما أكلت من ذلك المرج او الروضة من شيء ، الا كُتب له عددُ ما اكلتْ حسنا ت ، وكُتب له عددُ ارواثها وابو الها حسنا ت ، ولا تقطعُ طولها فاستنت شَرفاً او شرفين ، الا كُتب له عددُ آثارها وارواثها حسنات ، ولا مر بها صاحبهُا علي نهر فشربت منه ولايريدُ ان يسقيها ، الا كتب اللهُ له عد د ماشربت حسنا ت .[1]))

بخاري او مسلم له ابي هریره ﷺ نه روایت کوي هغه وایي چی رسول الله ﷺ فرمایلي دي : اسونه په دری ډوله دي یو هغه اس دی چی هغه دساتوونکي لپاره ګناه ده بل هغه اس چی خاوند لپاره پرده ده دریم هغه اس چی خاوند لپاره اجر دی .

کوم سړي لپاره چی ګناه ده نو داهغه سړې دی چی خان ښودنې او مسلمانانو سره ددشمنۍ لپاره یې ساتلی وي او کوم سړي لپاره چی پرده ده نو داهغه سړې دی چی

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۳۷۱. ومسلم برقم : ۹۸۷.

دالله په لاره کې یې دجهاد لپاره یې ساتلې وي . خپل کارورباندی هم کوي اودالله حق هم دهغه په ملا او شټ باندی له یاده نه وباسي .
اوکوم اس چی دهغه لپاره اجر دی داهغه سړی دی چی اس یې دمسلمانانو لپاره دالله په لاره کې دجهاد په خاطر په یو څړ ځای او یا یوباغ کې تړلی وي نو دغه اس چی له دغه څړ ځای یاباغ نه څه وخوړل نو هغه لپاره داس دخوراک په برابر اجر اوثواب دی اوهغه لپاره دهغه دخشنو او متیازو په اندازه نیکی لیکل کیږي اوکه اس پړی وشلوي اوبه تیزۍ سره یو دوه میله منډه ووهي . نو ددی آس خشنه او قدمونو په شمیر به ددغه سړي لپاره نیکی وي . اوکه چېرته په کوم نهر باندې تیر شو اولدینه یې اوبه وڅښلې مګر دخاوند اراده دانه وه چی اوبه ورته ورکړي نو دا اوبه به ددغه سړي لپاره نیکي وي .

((روی البخاري عن ابي هريرة ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ : " من احتبس فرساً في سبيل الله ، ايماناً به ، وتصديقاً بوعله ، فانَّ شبعه ، وريَّه ، وروثه ، وبولَه ، في ميزانه يوم القيامة " [1]))

بخاري اومسلم لـه ابي هريره ﷺ نه روايت کړيدی هغه وايي چی رسول الله ﷺ فرمايلي دي :

چاچی په الله تعالی باندی دایمان او دهغه جل جلاله په وعده باندی دتصدیق لرلو په وجه دالله په لاره کې اس وساتلو نو دهغه مړیدل اوسیراب کیدل ،دهغه لډوان او متیازې ټول دقیامت په ورځ دنیکي په تله کې آچول کیږي .

دلغتونو معناګانې .

دنواءً معنی ده دمسلمانانو سره دښمني .

:داِستَنَّتْ معنی ده په قوت او سرعت سره ئې منډه وکړه .

---

[1] اخرجه البخاري برقم :۲۸۵۳

او دشرف معنې ده . شوط: شوط يوې اندازې ته وئيل کيږي يابه نورو الفاظو داچې سيل ته ويل کيږي ..

پورتنې حديث پدې دلالت کوي چې که چېرته يو اس پخپله نهر ته ورځي او اوبه څښي مگر دهغه دخاوند دا اراده نه وي چې نهر ته يې بوځي او اوبه ورباندی وڅښي خو الله تعالی هغه ته آس چې څومره اوبه څکلي او څومره گياه يې خوړلې الله دهغه په اندازه اجر ورکوي، نو الله به هغه سړي ته څومره ثواب نه ورکوي ؟ چې هغه اس ته داوبو څکلو اوگياه ورکولو قصد کړی وي او پدې کار سره يې يواځې دالله جل جلاله رضا مقصد وي .

دويم : هرچاچې دالله په لاره کې دجهاد لپاره اس وساته دقيامت په ورځ به دهغه دخاوند او اور ترمنځ پرده وگرځي .

دريم : چاچې دالله په لاره کې اس وساتلو نو داد هغو خلکو له جملې څخه گرځي چې خپل مالونه دشپې او ورځې په پټه او ښکاره دالله په لاره کې خرچوي او هغوی لپاره دالله په نزد لوی اجر دی .

څلورم : کوم سړی‌چې دالله په لاره کې ساتل شوي آس باندی خرچ کوي داد هغه چاپه شان دی چې خپل لاسونه يې دصدقې لپاره خلاص کړې وي او نه يې بنده وي .

((روى الحاكم والطبراني وابو عوانه عن ا بي كبشة الانماريُّ ﷺ، عن النبي ﷺ قال : الخير معقودٌ في نواصي الخيل واهلها مُعاتونَ عليها والمنفقُ عليها كالباسط يده بالصدقة[1])).

حاکم ، طبراني او ابو عوانه له ابي کبشه ا لانماري رضی الله عنه څخه روايت کوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : خير داسونو په تندي پورې زوړند وي. او ددی له ساتوونکې سره دالله تعالی له طرف نه مرسته کولې شي اوپدوی باندی خرچ کوونکې خلک دهغه چاپه شان دي چې هروخت په پراخ مټ خيراتونه کوي.

---

[1] ـ مسند ابي عوانه : ۵/ ۱۹ والمستدرك للحاكم ۲/ ۹۱ .والحديث صحيح.

پنځم : الله تعالی داسونو له ساتونکو سره دمرستې وعده کړیده څکه چې هغوی په اسونو باندی خرچی کوي او خدمت یې کوي .

((روى احمد عن جابر بن عبدالله ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ الخيل معقود في نواصيها الخير والنيل الى يوم القيمة ، واهلها معانون عليها ، فامسحوا بنوا صيها ، وادعوالها بالبركة[1]))

احمد لـه جابر بـن عـبدالله ﷺ څخـه روایـت کـوي چې رسـول الله ﷺ وفـرمایل : ترقیامته پورې به خیر اوکامیابي داسونو په تندي پورې زوړند وي .

او دآس له ساتوونکو سره به دالله لـه طرف نه مرسته کولې شي . تاسې داسونو په تنده باندی لاسونه راکاږئ او هغوی لپاره دبرکت دعا غواړئ .

شپږم : ددنیا او آخرت ګټه دقیامت تر ورځې پورې داسونو په وچولیو کې ده .

په دی حساب سره چې خبر داسونو په وجه ترلاسه کیږي نو عربو په اس باندی دخیرنوم کیښود .

((روى مسلم عن جرير بن عبدالله ﷺ البجلي رضيا لله عنه قا ل : رأيتُ رسول الله صلّى‌الله عليه وسلم يلوى ناصية فرسه باصبعه وهو يقول : ((الخيل معقود بنواصيها الخير الى يوم القيامة الاجرو الغنيمةُ)) .[2]

مسلم لـه جریر بن عـبدالله بجلی رضی الله عنه څخه روایت کوي هغه وایي چې ما رسـول الله ﷺ ولیـد چې پـه خپـلو ګوتـو سره یـې داس تـنده مـوږ لـه اوویـل یـې : ترقیامته پورې داس په وچولي کې خبر یعنې اجر او غنیمت ایښودل شویدي .

[1]_ مسند احمد: ٣/ ٣٥٢ واسناده حسن

[2]_ اخرجه مسلم برقم :١٨٧٢

((وروى البخاري ومسلم عن عروة البارقي رضی‌الله عنه ان النبي ﷺ قال: ((الخيل معقودٌ في نواصيها الخير: الاجرو المغنم الى يوم القيامة.)) [1]

بخاري او مسلم لـه عروه بارقي رضى الله عنه نه روايت کړيدي چی نبي اکرم صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي . خير يعنې اجر ، ثواب او غنيمت ، دقيامت تر ورځې پورې داسونو په وچوليو پورې تړلي دي .

((قال شبيب بن غرقلة _ راوي الحديث عن عروة البارقي :_ لقدرأيتُ في دار عروة ﷺ سبعين فرساً معلة للجهاد في سبيل الله.))

شبيب بن غرقده وايي چی ما دعروه په کور کې دالله په لاره کې دجهاد لپاره چمتو ولاړ (۷۰) اسونه ليدلي دي .

اودغه پورتنې حديث د اصحابو لـه يوې ډلې نه روايت شويدې او دحديث سنديې تر رسول الله ﷺ پورې رسولې دی . ددغو اصحابو لـه جملې څخه جرير البجلی عروه البارقي،عبدالله بن عمر ، علي بن ابي طالب ، عبدالله بن مسعود ،ابو ذر الغفاري ، عبدالله بن عمروبن العاص، ابو سعيد الخدري ، انس بن مالک ، براء بن عاذب ، ابو امامه الباهلي، مغيره بن شعبه،سوادة بن الربيع ، مسلمه بن نفيل ، عتبه بن عبد السلمي رضى الله عنهم دي .

اووم : له ښخونه وروسته حضرت محمد ﷺ ته محبوب شې اسونه وو .

((روى النسائي عن معقل بن يسار ﷺ قال : لم يكن شيئ احب الى رسول الله صلى الله عليه وسلم بعد النساء من الخيل . [2]))

نسائي لـه معقل بن يسار ﷺ نه روايت کوي هغه وايي چی رسول الله ﷺ ته لـه ښخونه وروسته لـه اسونونه زيات بل څيز غوره نه و .

---

[1] _ اخرجه البخاري برقم : ۲۸۵۰ ومسلم برقم : ۱۸۷۳

[2] _ المجتبى للنسائي : ٦/ ٢١٨ ، ورجاله ثقات

هر مسلمان لپاره سنت دی چی دنبي کريم ﷺ په اطاعت کې دجهاد لـه اسونوسره مينه وکړ ي برابره خبره ده چی ا سونه يې خپل وي يادبل چاوي.

اتم : اسونه الله تعالى ته دعاکوي چی دهغوی خاوندان ورسره مينه وکړي . او پدی باندی دی څوک حيرانتيا هم نه ښکاره کوي چی اس لاڅنګه دعاکوي . ځکه چی اس الله تعالى تـه پـه يـوه خصوصي اوځانګړي طريقې سره دعـاکوي . اس لـه نـورو حيواناتو څخه ځانګړي اومميز دی ، هغه زيات ادراک او فهم لري اوډير ژرتيزه منډه لکه عرب وائي فرس مهذب يعنى سريع زده کوي.

((روى النسـائي واحمـد والحاكم عن ابي ذر الغفاري ﷺ قا ل : قال رسول الله ﷺ ((مـامن فـرس عـربي ، الا يؤذنُ لـه عند كلِّ سَحَرٍ ، بكلماتٍ يدعو بهـن: الـلهم خوَّلـتني من خوَّلْتني من بني آدم وجعلتني لـه ، اللهم فلجعلني احب ا هله وماله اليه.))[1]

نسائي، احمد او حاکم لـه ابي ذر الغفاري رضی الله نه روايت کوي هغه وايي چی رسول الله ﷺ وفرمايل: هريو عربي اس ته سهار وختي ددعا ديو څو کلموويلو اجازه ورکـول کيـږي . ای الله! تـاچی زه کـوم انسـان تـه ښـلـی يـم او زه دی ذهغـه مملـوک ګرځولې يـم ای الله مادهغـه پـه زړه کې لـه خپـل اهـل وعيـال اومال نه زيات ګران شي وګرځوه.

((وری ابن المبارك عن السد ي قال: خرج عمرو بن عتبة بن فرقد للجهاد فاشـترى فرسـا باربعة الاف دينار !. فلاموه وعنفوه لان ثمنه مرتفعٌ .فقال لهم : مامن خطوة يخطوها إلى عدو الا هي احبُّ اليَّ من اربعة آلاف !![2])).

---

[1]_ سنن النسايي : ٦/ ٢٢٣. واحمد: ٥/ ١٧٠ والحاكم : ٢/ ٩٢ . والحديث صحيح.

[2]_ الجها د لابن المبارك : ٢/ ١٣٤_ ١٣٥.

ابن المبارک لـه سدي نـه روايت کوی هغـه وايي چي عمروبن عتبه رحمـه الله بن فرقد دجهاد پـه لاره کې ووت او يو اس يې پـه څلور زره ديناره واخست خلکو هغه داس دزيات قيمـتـه آخستلو پـه وجـه سخت ملامـت کړ هغـه وفـرمايل : ددی آس ددشمن په طرف اوچتيدونکي هرقدم ماته لـه څلور زره ديناره زيات غوره دی .

مصنف وايي چي حضرت عمرو بن عتبه ﷺ دکوفې اوسيدونکې و نوموړی ډير زيات عابد او زاهد انسان و هغـه پـه مشرانو تابعينواو مجاهدينو کې شميرل کيدو اوپه يو جګړه کې شهيد شو .

کله بـه چي هغه رحمه الله جهاد ته روانيدو نو پرخپلو ملګرو به يې داشرط ايښودو چي ستاسي ټول خدمت به زه کوم .

لـه اعمش نـه روايت دی چي عمرو بـن عتبه بـن فـرقد وويل : ماله الله نه سوال وکړ چي زمالـه زړه نـه ددنيا مينه لرې کړی نو زه يې زاهد کړم (يعني لـه دنيانه يې زما زړه موړ کړ .) نو ماتـه ددی هيڅ پروا نشته او مـا سوال وکړ چي لمونځ لپاره قوت راکړي نو الله تعالی ماته دالوی نعمت په برخه کړه . ماله الله تعالی نه دشهادت مرګ هم غوښتې دی هيله من يم چي زما داسوال به هم قبليږي .عبدالرحمن يزيد وايي چي مونږ دجهاد لـه يو لښکر سره ووتلو لـه مونږ سره عمرو بن عتبه هم ووت . دهغه نوې سپينه چپنه وه، هغـه وويـل پـدې سپينه چپنه باندی بـه سره وينه څومره ښه ښکاره شي؟ کله چي جنګ شروع شو نو ددشمن لـه لورې يو کاڼي راغې او هغه يې زخمي کړ او وينه يې په چپنه باندی وغوړيدله او دشهادت اوچته مرتبه يې ترلاسه کړه.

نهم : چاچي دالله پـه لاره کې اس وساتلو هغـه تـه اجر ورکول کيږي ځکـه چي هغه دالله اودهغه درسول امر پرځای کړيدی .

الله تعالی پخپل کلام کې حکم کړيدی چي :

﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ﴾ [الانفال : ۶۰]

او تاسې تر خپلې بشپړې وسې ډير زيات توان اوزين کړي اسونه دکافرانو دمقابلې لپاره تيار کړئ ، ترڅو پرې دالله دښمنان او خپل دښمنان وويروئ . حضرت محمد

ﷺ امر کړيدی چی : ((ارتبطوا الخيل،وامسحوا بنواصيها واعجازها وقلدوها ولا تقلدوها الاوتار [١])).

تاسې اسونه ساتئ او دهغوی په تنده او شاباندی لاس راکاږي .هغه ته رسئ واچوئ خودتانت رسي نه (تان دکمان رسي ته ويل کيږي)

ويل شويدي چی دتانت رسی لـه آچولونه يې ځکه ممانعت يې کړيده چی په هغه سره دمری دخفه کيدو ويره وي . داهم ويل شويدي چی مشرکانو به لـه بدنظر نه دخوندي ساتلو لپاره دتانت رسی دهغوی پـه غاړو کې آچولې اوديته بـه يې دتعويذونو اعتبار ورکاو نو ځکه رسول الله ﷺ ددغه رسی داچولو نه ممانعت وکړ .

فصل

درسول الله ﷺ داسونو نومونه

لومړې : السَّکُب ددی اس په پښو او وچولي کې سپين والې و . سور او تور رنګ يې درلود . خوپه ښي خوا مخکنۍ پښه کې ئې سپين والې نه و .

داد حضرت محمد ﷺ لـه ټولونه لومړې اس و . دايې لـه يو باندہ چي نه په لس ا وقيـه سپينو زرو باندی اخستی و . په دی آس باندی لـه ټولونه مخکې داحد په غزا کې ګډون يې کړی و . ومعنى السكب كثير الجرى فانه يسكب الجرى سكب. سكب ډيرې منډې وهونکې اس ته ويل کيږي ځکه سکب اصل کې بهولو ته ويل کيږي اودا اس منډہ بهوي .

---

[١] ـ سنن ابي داود : ٣/ ٥٣، والمجتبى للنسائي : ٦/ ٢١٨ والحديث حسنٌ

(۲) **المرتجز**: پدې باندې دانوم ځکه ایښودل شوي و چې دهغه ششنا دنظم دویلو په شان ښکلې و .

دریم : اللَّحیف (نغښتونکې) پدې باندې دانوم ځکه ایښودل شوې و چې لکۍ یې ډېره اوږده او ګڼه وه چې ددې په لکۍ به زمکه پټیده . دا اس رسول الله صلی الله علیه وسلم ته فروه بن عمرو الجذامي ورکړی و.

څلورم : اللزاز : (نښتونکې) دیته دانوم ځکه ایښودل شوې و چې هغه دخپل تیز رفتاري په وجه له خپل مطلوب سره نښتونکې و . دا اس محمد ﷺ ته مقوقس پاچاهدیه کړی و .

پنځم : الظَّرِبْ : (غونډۍ ، وړوکې غر) داډیرقوي مزبوط اس و او چاویلی چې ددی وجهې نه ورته ظرب ویلې کیږي چې غټ او جاغ وو، حضرت محمد ﷺ ته فروه بن عمرو دډالۍ په توګه ورکړې و.

شپږم : الورد : (زیړ والي ته مائل سور) دا اس تمیم داري ﷺ محمد ﷺ ته دهدیه په توګه پیش کړی و . بیا محمد ﷺ حضرت عمر فاروق ﷺ ته ورکړې و . په دې باندې دانوم دهغه درنګ په وجه ایښودل شوې و .

اووم: سجه : (لامبو وهونکې) پرهغه دانوم دهغه دتیز مګر آرام رفتاري په وجه ایښودل شوې و.

دنبي کریم ﷺ پدې اووه اسونو باندې دټولو اتفاق دی او هغه ﷺ به زیاته سورلۍ په السکب باندې کوله .

او ددغو اووه اسونو نه پرته په نورو اسونو کې اختلاف دی.

په مختلفو روایانو کې په لاندې نوموںو سره داسونو دنومونو یادونه شویده.

(۱) ذوالعقال . (۲) ذو اللِّمّة (۳) المرتجل. (۴) المراوح (۵) السرحان (۶) الیعسوب (۷) (والیعبوب) (۸) والمندوب (۹) والبحر(۱۰) والنجیب .

ددغه فصل دراوړلو فائده داده چې مجاهدين پخپلو اسونو باندې په نوم ايښودلو کې دمحمد ﷺ دسنتو پيروي وکړي.

درسول الله ﷺ يو قچر هم و چې دلدل يې نوم و. دبل قچر نوم فضه او دريم قچر نوم شهباء و دا قچر دايلي اويو بل قچر وو چې ددومة الجندل حکمران هديه کړی و.

خوارلسم باب

داسونو دخدمت اودهغوی دعزت کولو فضیلت

تمیم بن اوس الداري ﷺ دبیت المقدس امیر و .هغه کره روح بن زنباع تشریف ویوړ . هغه یې پداسې حال ولید چې دخپل اس لپاره اوربشې پاکولې شاوخوایې دهغه اهل اولاد او خدمتګاران او دهغه عزت یې کاو ناست وو. امیر داکار پخپله پدې خاطر کاو چې له خپل اس سره یې مینه وه.

داس دتندې ویښتان کمول مکروه دی ځکه چې په هغه کې خیر اوبرکت وي .

((روی البخاري ومسلم عن انس بن مالك ﷺ قال: قال رسول الله علیه وسلم البرکة في نوأصیّ الخیل .))[1]

بخاري او مسلم له انس بن مالک رضی الله عنه نه روایت کوي هغه وایي چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي برکت داسونو په تندي کی دی .

((وروی الدارمي عن ابي قتادة ﷺ ، ان رجلاً قال : یارسول الله اني اوید ان اشتري فرساً فایها اشتري ؟

فقل: ((اشْتَرِ اَدْهَمَ اَرْثَمَ مُحَجَّلَ مُطْلَقَ الیدِ الیمنی ، او مِنَ الکُمَیْتِ علی هذه ا لشِّیَةِ تغنمُ وتسلمُ[2])).

دارمي لــه ابي قتاده رضی ا لله عنه . نه روایت کوي چې یو سړي محمد ﷺ ته وویل : زه غواړم چې یو اس واخلم کوم یو یې واخلم ؟

---

[1]ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۸۵۱ ومسلم برقم :٤/ ۱۸۷.

[2]ـ اخرجه الدارمي في سننه : ۲/ ۲۱۲ والحدیث صحیح .

رسول الله ﷺ وفرمايل : داسې اس واخله چې هغه توروي او په برنې شونډه کې يې سپين والې وي ، مخکينې او وروستني پښې يې سپينې وي خوپه ښي مخکينې پښه کې يې سپين والې نه وي او يا کميت اس واخله يعنې هغه اس چې نه خالص سور وي اونه خالصه تور وي بلکې غير اشقر او غير اسود وي سوروالې يې تور والې ته نږدې وي اوښه ولري يعنې د مخکينۍ ښې په مطابق چې پورته بيان شويدی غنيمت به ترلاسه کړي او روغ رمټ به وي.

((وروی ابو داود والترمذي عن ابن عباس ﷺ عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: يُمْنُ الخيل في شُقْرها [1]))

ابو داود او ترمذي له ابن عباس ﷺ نه روايت کوي چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي : برکت په سور رنګيو اسونو کې دی ..

((وروی مسلم عن ابي هريره ﷺ قال کان رسول الله ﷺ يکره الشّکال من الخيل)).

مسلم له ابي هريره ﷺ نه روايت کوي هغه وايي چې رسول الله ﷺ به په اسونو کې شکال نه خوښول . يعنې هغه اس يې نه خوښاو چې په وروستني ښي پښه او مخکيني ګڅه پښه کې به يې سپين والې و ياپه وروستني ګڅه پښه او مخکينې ښي پښه کې به يې سپين والې و .

[1] ـ سنن ابي داود : ۳/ ٤٨ وسنن الترمذي ۳/ ۱۲۰ والحديث صحيح.

پنځه لسم باب
دمجاهد او مرابط داعمالو ، لمونځونو او روژو فضیلت

((وروی البخاري ومسلم عن ابي سعيد الخدري ﷺ ، قال :قال رسول الله ﷺ . ((ما من عبدٍ يصومُ يوماً في سبيل الله الا باعدالله بذالك اليوم وجههُ عن النار سبعين خريفا)) .[1]

بخاري او مسلم له ابي سعيد الخدري ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: كوم سړي چې دالله په لاره كې يوه ورځ روژه نيسي الله دهغې په وجه دهغه مخ له اور نه داوياكلونو دمسافي په برابر لرې كوي.

په سلفو كې به زياترو اشخاصو په جهاد كې روژې نيولې . دالله په لاره كې به يې قتال كاو خو روژه به يې نه ماتوله ، داكارېې دثواب اودالله درضا دترلاسه كولو په خاطر كاو .

مونږ دلته دبيلګې په توګه يو دوه مثالونه وړاندې كوو لومړې دجليل القدر صحابي عبدالله بن مخرمه ﷺ يادونه كوو .

((قال عبدالله بن عمر رضى الله عنهما: توافقتُ اناوعبدالله بن مخرمه وسالم مولى ابي خذيفه عام اليمامة . وكان الرعي على كل امرئ منايوماً . ولما كان يوم المعركة كان ا لرعي عليّ.

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۸٤۰ ، ومسلم برقم ۱۱۵۳.

فاقبلت الى الميدان ، فوجدت عبدالله بن مخرمة صريعاً، فوقفت عليه وبه رمق، وكان صائماً . فلما رآني قال : هل افطرَ الصائم ؟

قلت : لا.

قال: فاجعل لي في هذا المجن _ الاناء _ ماءً لعلي افطر عند مغيب الشمس!

ففعلت . ثم رجعت اليه فوجدته قد مات! [۱]))

عبدالله بن عمر ﷺ فرمايي چې : زه او عبدالله بن مخرمه او سالم مولى ابي خذيفه ديمامي په جنګ ... ملګري شوو اوله مونږ نه به هريو روزانه په وار وار چوکيداري کولو . دجنګ په ورځ د چوسـ ... ى نوبت زما و .

زه دميدان په طرف ولاړم هلته مې عبدالله بن مخرمه په زخمي حالت ګې په ځمکه پروت وليد . دهغه څنګ ته ودريدلم ، ومې کتل چې ساه بې چليده . او روژه يې نيولې وه هغه چې زه وليدم نو راته يې وويل : ايا روژه دارانو روژه ماته کړيده؟ ماورته ووېل نه.

هغه راته وويل : ماته زما پدې ډال کې داوبو يو لوښې کيده چې زه وربانډى دماښام په وخت روژه ماته کړم . ماورته اوبه کيښودلې . وروسته چې خواته يې ورغلم نو هغه وفات شوې و . [۲]

دويم دهغه مجاهد ځوان کيسه ده چې عيناء نامې نې حوره په نکاح سره غوښتې وه

ثابت البناني ويلي دي چې لـه ځوانانو نه يو ځوان په يوه زمانه کې جهاد وکړ .هغه خپل ځان شهادت ته پيش کړ او دشهادت آرزويي وکړ ليکن شهادت يې په نصيب نه

---

[۱]_ المصنف لابن ابي شيبه : ٥/ ٣٦٦

[۲]_ المصنف لابن ا بي شيبه : ٥/ ٣٦٦

شو .هغه له خپل ځان سره وویل : ما دشهادت مرګ راوغوښت خو په نصیب مې نه شو . کله چې خپل کورته لاړشم نو ډیر ژربه واده وکړم کله چې دقیلولې وخت رانژدې شو نو دغه ځوان په خیمې کې قیلوله وکړه ترڅو یې جسم لږ غوندې په آرام شي . کله چې دماسپښین دلمونځ وخت رانژدې شو نو دهغه ملګرو هغه له خوب نه بیدار کړ ترڅولمونځ وکړي . کله چې هغه بېدار شو نوپه ژړایې پیل وکړ. ملګرې یې وویریدل چې پیریانې شوې اوکه څنګه؟

هغوی ته یې وویل چې پرما هیڅ چل نه دی شوې . بلکې زه پدې ژاړم چې ماته په خوب کې یو څوک راغې اوراته یې وویل خپل عینانومې میرمنې ته لاړشه . زه ودریدم اوهغه له ځان سره یوه سپینه او صفا زمکې ته راوستلم او بیایې یوې داسې باغچې ته دننه کړم چې ماپخپل ټول ژوند کې داسې ښایسته باغچه نه وه لیدلې . هلته لس داسې جنکیانې مې ولیدلې چې په ټول عمر کې مې دومره ښایسته بل څوک نه و لیدلې. ماهیله وکړه چې عیناء به په همدوی کې وي ماورته وویل ایا په تاسو کې عینا شته؟ هغوی وویل : هو هغه وړاندې ده اومونږ دهغې خدمتګارې یو . زه بیاله خپل ملګري سره نور هم وړاندې لاړم هلته مې داسې باغچه ولیده چې له مخکینۍ باغچې نه ډیره ښکلې او ښایسته وه . هلته شل جنکیانې ولاړې وې چې له لومړنیو لسو جنکیانو نه ډیرې ښکلې وې . زماپه زړه کې راغله چې شاید په دوی کې به زما عیناوي . ماله هغوی نه پوښتنه وکړه چې ایاپه تاسو کې عیناشته؟

هغوی راته وویل مونږ خو دهغې خدمتګاراني یو هغه لدینه مخکې او سیړي داسې هغه ددیرشو جنکیانو یادونه وکړه ، بیا یې وویل چې زه د سرو یاقوتو نه جوړ محل ته لاړم دغه محل خپلې شاوخوا سیمې پخپل رڼا سره ښکلې کړې وي .زما ملګري ماته وویل چې دغه محل ته لاړشه ، زه هغه محل ته لاړم ګورم چې یوه ښځه پکې ولاړه ده او مخ یې له ښایست نه دومره ځلیده چې دمحل رڼا دهغه په وړاندې هیڅ و . زه دهغې په څنګ کې کیښناستم اوله یوبل سره مو خوږې خوږې خبرې وکړې څه وخت وروسته زما ملګري آواز وکړ چې راځه دواپس تللو وخت دی نژدې شویدې .زما زړه نه غوښتل چې راووزم نو څه مې کړېواي دملګري خبره مې نشوه ماتولې زه چې ودریدلم نو عینا زما دځادر پلو ونیوله او راته یې وویل چې نن روژه

له مونږ سره ماته کړئ مادغه خوږ خوب ليدو چې زه تاسې له خوبه راويښ کړم اوماته معلومه شوه چې ماخوهسې تش خوب ليده نو ځکه مې دغم او افسوس په وجه وژړل داخبرې رواني وې چې له کفارو سره دجنګ اعلان وشو خلک په اسونو سپاره په جنګ کې شريک شول . کله چې ماښام شو اولمر پريوت او دروژه ماتي وخت راورسيد نو په همدې وخت دغه ځوان له دشمن سره په سخت جنګ کې دشهادت اوچته مرتبه ترلاسه کړه .

دجهاد په وخت دمجاهد عبادت ته له اووه سوه چنده نه زيات ثواب ورکول کيږي برابره خبره ده چې دمجاهد دغه عبادت روژه وي يالمونځ. دقران کريم تلاوت وي ياذکر تسبيح او استغفار .

شپاړلسم باب

داسلامي سر حدونو دحفاظت فضيلت

قال الله تعالى : ﴿ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ ﴾ [التوبه :۵]

نو هر چیرته مو چی مشرکان مینده کول ويې وژنئ ويې نيسئ ، بندي او ايسار يې کړئ اوپه هرځای کې يې څارئ .

وقال تعالى: ﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ [آل عمران۲۰۰]

ای مومنانو صبر وکړئ او نورو ته هم دصبر توصيه وکړئ ، جهاد ته ځانونه تيار کړئ ، اوله الله څخه وډارشئ ترڅو برې موپه برخه شي .

ابن جرير طبري پخپل تفسير کې لـه حسن بصري نه روايت کوي چی هغـه د ((اصبروا وصابروا)) په اړه وايې :ددی معنې داده چی مسلمانانو ته ددی خبرې حکم ورکول شويدې چی لـه کفارو سره په جنګ کې لـه صبر او استقامت نه کار واخلي ترڅو کفار له خپل دين نه ستړې شي اوپری يې ږدي .

او محمد بن کعب القرظي ددغه آيت په باره کې فرمايي : زما او ستاسې ددشمن په مقابله کې مسلسل بهادري ښکاره کړئ ترڅو هغوی خپل دين د ستاسو دين لپاره پريږدي .

ازهري په تهذيب اللغة کې ويلي دي چی درابطوا په اړه دوه قوله دي .

لومړې داچی تاسې ددشمن دمقابلې لپاره جنګي سامان او اسونه تيار کړئ دويم داچی په صالحو اعمالو باندی همېشه والې او محافظت وکړئ .

((روی مسلم عن ابي هريره ﷺ ان رسول الله ﷺ قال :

الا ادلکم علی مایمحوالله به الخطایا ویرفع به الدرجات ؟

قالوا بلی : یارسول الله .

قال : اسباغُ الوضوء علی المکاره وکثرة الخطی الی المساجد ، وانتظار الصلاة بعد الصلاة فذلکم الربا ط .[1]))

مسلم لـه ابي هریره ﷺ نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : ایا زه تاسو ته هغـه څیـزونه وښـایم چی الله تعـالې دهغـه پـه وجـه ګـناهونه محـوه کـوي او درجـې اوچتوي؟

هغـوی وویـل هـو وښایه یارسول الله !هغه ﷺ ورته وفرمایل : په سختو وختونو کې (سخت وختونه لکـه یخـني ژمـې او ددردونـو او مریضـي حـالت)پـه پـوره او صـحیح طریقې سره اودس کـول او مسـجد تـه زیـات ګامونه او چتول او دیو لمونځ پسې دبل لمونـځ انـتظار کـول . همداربـاط (یعنـې داسلامي سرحدونو حفاظت دی) رسول الله صلی الله علـیه وسـلم دغـه صـالح عملونه لـه دشمن سره دجهاد لپاره داسونوله تیار ساتلو سره برابر ګرځولي دي .

قرطبي دمفسرابن عطیه نه نقل کړی دی چې صحیح خبره داده چی درباط معنې په جهاد کې کلک درېدل دي. په اصل کې دلغت په لحاظ درباط معنې ربط الخیل دې یعنې دجهاد لپاره داس ساتل . لیکن دالفظ دهر هغه چا لپاره استعمالیدې شي چی هغـه دمسلمانانو پـه یـو محـاذ کـې دجهاد لپاره کلک ولاړوي . برابره خبره ده چی په اس باندی سوروي یاپیاده وي.[2]

ابن قتیبه وایي چی المـرابطه دمفاعلـه پـه وزن دی . داپـه مشـارکت بـاندی دلالـت کـوي هغـه داسې چی مسلمانان هم دجهـاد لپـاره اسونه تیار کړي او مشرکان هم لـه مسلمانانو سره دجنګ لپاره اسونه تیـار کـړي اوپـه محـاذونو کې واوسي اوهریو لـه

---

[1] ـ اخرجه مسلم برقم ۲۵۱.

[2] ـ تفسیرالقرطبي ٤/ ۳۲۳.

خپل دشمن سره دمقاتلې لپاره تیاروي . نو ځکه په سرحدونو کې اوسیدوته رباط ویل کیږي .

ابن رشد پخپل کتاب (المقدمات) کې لـه عبدالله بن عمر رضی الله عنهما نه روایت نقل کړی دی چې هغه فرمایلي دي :

الله تعالی جهاد دمشرکانو دوینې تویولو لپاره فرض کړیدی او دسروحدونو پیره داري یې دمسلمانانو دوینې دحفاظت لپاره فرض کړی ده زما په نزد دمسلمانانو دوینې حفاظت کول دمشرکانو دوینې له تویولونه غوره دی .[1]

یوه شئ چې دسرحدونو پیره داري کول دایمان لـه څانګو څخه یوه څانګه ده او دګناهونو دبخښنې له موجباتو څخه دی .

درباط دفضیلت په باره کې زیات احادیث راغلي دي چې یو څو یې په لاندی ډول دي :

لومړې دیوې ورځې لپاره دسرحدونو حفاظت کول ددنیا او مافیها څخه غوره دي .

((روی البخاري عن سهل بن سعد ﷺ ا ن النبي ﷺ قال ((رباط یومٍ في سبیل الله خیرٌ من الدنیا وماعلیها ، وموضع سوط احدکم من الجنة خیرٌ من الدنیا وما علیها))[2] .

بخاري لـه سهل بن سعد ﷺ نه روایت کوي چې نبي کریم ﷺ وفرمایل : دالله په لاره کې یوه ورځ دسرحدونو پیره کول له دنیا او په هغه کې چې څه دي له ټولو نه غوره دی اوپه جنت کې ستاسې دقمچینې دایښودلو په اندازه ځای له دنیا او په هغې کې چې څه دي له ټولونه افضل دی .

خینو ویلي دي چې ددی ظاهري معنې داده چې دغـه کار لـه ټولې دنیا او په دنیا کې چې څومره څیزونه دي له ټولو نه بهتر دی .

[1]ـ المقدمات لابن رشد ۱/ ۲۷۵.

[2]ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۸۹۲

او چاویلي دي چی ددی غوره والي معنې داده چی. که چېرته دیومسلمان وس ورسیږي چی د ټولـه دنیـا ترلاسه کړي اودالله پـه لاره کې نفقـه کړي ، دا خو مستحیل او ناشونې کار دی . خو بیاهم لدینه د الله جل جلاله په لاره کې یوه ورځ دسرحدونو پیره بهتره او غوره ده .

زیاترو علماو دغه قول ته ترجیح ورکړیدی.

چاویلي دي چې دلته یې دښه وضاحت لپاره دمغیباتو تشبیه لـه محسوساتو سره ورکړیده ځکه ددنیـا مال اودهغه خوندونه لـه محسوساتو څخه دي ، او دیوې ورځې دپیره داري ثواب لـه غیبو څخه دی خو بیا هم دامغیبات داله هغومحسوساتو څخه غوره دی . چې انسانان یې په دنیا کې احساسوي . دغه قول ته ابن دقیق العبد راجح ویلي دي .

دویم : یوه شپه یوه ورځ دسرحدونو پیره داري کول دیوې میاشتې روژو او تراویحو نه افضل دی اویوه میاشت پیره داري دټول عمر لـه روژونه غوره دی .

((روی مسـلم عـن سـلمان الفارسـي رضي الله عنه قـال : قـال رسـول الله ﷺ

((ربـاط يـومٍ وليـلةٍ خيرٌ مـن صيام شهر وقيامه ، وان مات فيه جرى عليه عمله ا لذي كان يعمله واجري عليه رزقه وامن الفتان . [1]))

مسلم لـه سلمان الفارسي رضي الله عنه نـه روایت کړیـدی هغـه وایـي چی رسـول الله ﷺ فرمایلي دي : دسرحدونو یوه شپه یوه ورځ پیره داري کول دیوې میاشتې لـه روژو او تراویحونه افضل دی. کـه چېرته دپیـره داري پـه حـالت کـې مړشـي نـو دهغـه عمـل اجرورته ورکول کیږي چی پکې مشغول و هغه ته به لـه جنت نه رزق جاري کړې شي اودقبر لـه عذاب نه په محفوظ وساتل شي .

((روى الطـبراني عـن ابـى الدرداء رضى الله عنه عن رسول الله صلى الله عـليه وسـلم قـال : رباط شهر خير من صيام دهر ومن مات مرابطافى سبيل

---

[1] ـ اخرجه المسلم برقم : ۱۹۱۳.

الله امن من الفزع الاكبر وغدى عليه وريح برزقه من الجنة ويجرى عليه اجر المرابط حتى يبعثه الله عزوجل)) .

طبراني لـه ابودرداء رضى الله عنه نه روايت کړی دی چی دیوې میاشتې پیره او دسرحدونو ساتنه دټولې زمانې لـه روژو نه ډیر غوره دی او څوک چې دالله جل جلاله په لار کې درباط په حالت کې مړشو هغه به دلوی ویرې . وارخطايې (دحشر ورځ) نه به په امن وي سهار او بیګاه به ورته لـه جنت نه رزق ورکول کیږي اودقیامت تر ورځې پورې به ورته دمرابط ثواب لیکل کیږي.

دریم: کله چی یو سړی مړشي نو دهغه عمل قطع کیږي مګر دپیره ورکوونکې اجر نه قطع کیږي ځکه چی هغه کله دپیره داري په حالت کې مړشي نو دهغه دپېره داري او نورو عملونو اجر ورته ترقیامته پورې جاري ساتل کیږي .

((وروى ابو داود والترمذي والحاكم عن فضالة بن عبيد ﷺ ان رسول الله ﷺ قال : ((كل ميت يختمُ على عمله الا المرابطُ في سبيل الله فانه يُنمي لـه عمله الى يوم القيمة ويُؤمنُ من فتنة القبر)) [1].

ابو داود ، ترمذي او حاكم لـه فضاله بن عبيد ﷺ نه روایت کړی دی چی نبي کریم ﷺ فرمایلي دي: دهر مړي عمل دهغه لـه مړکیدو سره سم ختمیږي مګر دالله په لاره کې دسرحدونو دپیره کوونکې عمل نـه ختمیږي ځکـه چی دهغـه عمل دقیامت ترورځې پورې زیاتولې شي . اودقبر لـه فتنې څخه محفوظ ساتلې شي.

لـه دې حدیث نـه داثابت شو چی دسرحدونو پیره داري کول لـه هغو غوره اعمالو څخه دی چی ثواب یې له مرګ نه وروسته هم جاري پاتې کیږي.

رسول الله ﷺ دیو څو هغو نورو عملونو هم خبر راکړی دی چی ثواب یې لـه مرګ نه وروسته پاتې کیږي .

---

[1] ـ سنن ابي داود : ۳/ ۲۰ والترمذي : ۳/ ۹۸ والحاكم :۲/ ۱٤٤ والحديث صحيح

((روی مسلم عن ابي هريره ﷺ عن رسول الله ﷺ قال :

((اذامات الانسانُ انقطع عمله الا من ثلاثٍ : صد قةٍ جاريةٍ ، او علمٍ يُنتفع به ، اوولدٍ صالح يدعوله)).[1]

مسلم له ابي هريره ﷺ نه روايت کړيدی چی محمد ﷺ وفرمايل :

کله چی انسان مړشي نو دهغه دعمل لړۍ قطع کيږي مګر درې عملونه يې نه قطع کيږي جاري صدقه ، ياهغه علم چی ګټه ترينه آخستل کيږي يانيک اولاد چی مور او پلار ته دعاکوي . بيشکه چی ددغو درې واړو شيانو اجر له مرګ نه پس هم جاري پاتې کيږي خو کله چی داختم شي نو اجر يې هم بندشي . ځکه چې کله بچې مړشي ، صدقه جاريه ختمه شي او علم پای ته ورسيږي نو ثواب يې په خپله قطع کيږي اما رباط فی سبيل الله له هغواعمالو څخه دي چې دقيامت تر ورځې پورې يې ثواب ليکل کيږي او همدادنمو(زياتوالي) معنا ده اوبله داچې دلته دثواب ليکل کوم سبب پورې موقوف نه دې ترڅو دهغه په قطع کيدو سره دثواب ليکل قطع شي بلکې داخودالله جل جلا له له خوا يونه پای ته رسيدونکې فضل دی دقيامت تر ورځې پورې ، او دی خبره کې څه شک نشته ځکه چې څومره نيک اعمال دي مسلمانان هغو ته هومره پورې نشي خوشي کيدای اوپه ډاډه زړه يې نشي ترسره کولای ترڅو هغوی ددښمن نه په امن کې نه وي اوترڅو چې دهغوی دين محفوظ نه وي او داسلام شعائر قائم نه وي . او ددښمن نه په امن کې کيدل .داسلام شعائر قائميدل او ددين ساتنه به غير له جهاد او دسرحداتو له حفاظت نه هسې تش خوب ليدل دي .

((وروی احمد عن ابی امامة رضی الله عنه عن رسول الله صلی الله عليه وسلم قال اربعة تجري عليهم اجورهم بعد الموت : مرابط فی سبيل الله .

---

[1] ــ اخرجه مسلم برقم : ۱٦۳۱

ومن عمل عملاً اجرى له مثل ماعمل . ورجل تصدق بصدقة فلجرها له ماجرت ، ورجل ترك ولداصالحا فهويد عو له .))

احمد له ابو امامه رضی الله عنه نه روایت کړې دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي . څلورو کسانو ته له مرګ نه وروسته هم اجر او ثواب ورکول کیږي .

(اول) مرابط فی سبیل الله (دوهم) څوک چې دیو نیک کار بنسټ کیږدي . بیا له هغه نه وروسته چې هر څوک هغه کار کوي هغه ته یې اجر ورکول کیږي.
(دریم) بل هغه سړی چې صدقه وکړي ترڅو چې یې هغه صدقه باقي وي ده ته به یې اجر رسیږي .(څلورم) هغه سړی چې نیک اولاد تری پاتې شي او هغه ورته دعاګانې کوي .

عباده ابن الصامت ویلي دي . چې دهرسړي عمل دهغه په اخري سلګۍ پای ته رسیږي . او دروح له وتلو نه مخکې خپله مرتبه او ځای ګوري مګر مرابط فی سبیل الله داسې ندی . څکه ترڅو پورې چې په هغه ځای کې رباط اوپیره وي . ترهغه مرابط ته اجر ور رسیږي . مرابط فی سبیل الله خپل ځای او مرتبه دځنکدن په وخت نه ویني څکه دهغه دژوندون په ختمیدو دهغه عمل نه ختمیږي بلکې دهغه اجر ترقیامته پورې زیاتیږي او څو چینده کیږي نو څکه دهغه داجر او مرتبې پته پرته له الله تعالی بل چاته نشته . مرابط فی سبیل الله دمړینې په وخت دزیري او خوشالۍ شیان ګوري خپله مرتبه ګوري چې دقیامت ترورځې پورې په اوچتیدو روانه وي . مرابط چې درباط په حالت کې مړشي نو الله جل جلاله به یې دقیامت په ورځ پداسې حال کې راپاڅوي چې دفزع اکبر (لویې وارخطایي) نه به په امن وي .

((روی ابن ملجة عن ابي هريره رضی الله عنه عن رسول الله صلی الله علیه وسلم من مات مرابطا فی سبیل الله . الخ .))

ابن ماجه له ابو هریره رضی الله عنه نه روایت کړې دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي څوک چې دالله جل جلاله په لاره کې درباط په حالت کې

مړشو . هغه ته دنیک عمل هغه ثواب جاري کیږي چې ده کاو . او رزق هم ورته جاري کولې شي دقبر له فتنې (عذاب) نه به په امن وي . او دقیامت په ورځ به یې الله جل جلاله داسې راپاڅوي چې دفزع اکبر (لوی یې وارخطایې) نه به محفوظ اوپه امن وي .

پنځم : مرابط چې په رباط کې مړشي الله جل جلاله به یې دشهیدانو په ټولې کې راپاڅوي . .

((روی ابـن ماجـة وعـبدالرزاق عن ابي هريره رضی الله عنه ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال من مات مرابط مات شهیدا .)) الخ .

دابوهریره رضی الله عنه نه روایت دې چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: څوک چې درباط په حالت کې مړشو هغه دشهادت مرتبه ترلاسه کړه . دقبر لـه فتنو څخه به ساتل کیږي . سهار او بېګاه به لـه جنت نه رزق ورکول کیږي او عملنا مه به یې جاري وي .

الله جل جلاله هغه مرابط چې درباط په حال کې مړشوې وي څکه شهید پاڅوي چې ده دشهادت غوښتنه کړې وه او په ریښتونې زړه سره یې دې ته مخه کړې وه لیکن ده ته په تقدیر کې دانه ولیکل شوي چې دابه په دنیاکې دشهادت مرتبه ترلاسه کوي . لـه نیکو بندګانو سره دالله جل جلاله همدا کړنلاره ده چې څوک کومې یوې نیکي ته په ریښتینې زړه سره قصد وکړي زیات شوق او نـه ماتیدونکي اراده ولري خو الهی تقدیر یې ترمخې خنډ او حائل وګرځي نودقیامت پـه ورځ الله جل جلاله ددی عمل ثواب بـه پـه خپل فضل او کرم سره ورکوي . څکه چې نیت کې یې اخلاص ، اوپخپل قصد کې ریښتینې و لـه همدې کبله څوک چې دجهاد لپاره ووځي اولاره کې ورته مرګ راشي نو هغـه شهید حسابیږي . او څوک چې دحج احرام وتړي خو دحج دمناسکو لـه اداء کولو نه مخکې مخکې مړشي . دالله په نزد حاجي لیکل کیږي . څوک چې دتهجد لمانځه داداء کولو لپاره دشپې دویښیدو اراده وکړي خو راویښ نه شي خوب ورباندې غلبه وکړي نو ده ته دتهجد ثواب ورکول کیږي او خوب په ده باندې دالله جل جلالـه له طرف نه صدقه ګرځي . څوک چې په جماعت سره دلمانځه

داداکولو لپاره مسجد ته روان شي چې کله هلته ورسيږي نو ګوري چې خلکو لمونځ کړې . الله جل جلاله دته په جمع سره دلمانځه داداء کوونکي پشان ثواب ورکوي .

مرابط هم همداشان دی ځکه ده رباط ددی لپاره کاو . چې شهادت يې په نصيب شي . خپل ځان يې ديته وړاندې کړې و . دشهادت حرص ورسره و ، خپل ځان يې ددې لپاره دالله په لارکې خرچ کړی و . لاکن په ميدان کې شهيد نه شو نو دا څه عجيبه خبره نه ده چې الله دی دشهيدانو په ټولی کې پاځوي او دشهيدانو هومره اجر ورکړي .

شپږم . مرابط فی سبيل الله ته دهغو مسلمانانو هومره اجر ورکول کيږي چې داسلامي سرحدراديخواوي او دی يې ساتنه کوي .

((روی الطبراني عن انس بن مالك رضی الله عنه قال سئل رسول الله صلی الله عليه وسلم عن اجر الرباط .))

طبراني له انس بن مالک رضی الله عنه نه روايت کړی دی هغه وايي چې له رسول الله صلی الله عليه وسلم نه درباط داجر په منعلق پوښتنه وشوه ؟ نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل :

چاچې يوه شپه دوروستنيو مسلمانانو پيره او څوکيداري وکړه . نوله ده نه وروسته چې څومره روژه دار او لمونځ ګذار راځي دهغو هومره اجر به ده ته هم ورکول کيږي .
. ابراهيم يماني ويلي دي . چې کله زه له يمن نه راغلم نو سفيان الثوري ته ورغلم او ترينه مې وپوښتل . ماپه زړه کې داسنجولې وه چې زه به په " جده " کې کوزيږم . ټول کال به هلته څوکيداري کوم . په هره مياشت کې به عمره کوم . اوپه هر کال کې به حج کوم . او خپل کورته به هم نږدې وم . نو ايا داماته غوره دې اوکه زه شام ته لاړشم .؟

ماته يې په خواب کې وويل : ای يمني وروره! پخپل ځان باندې دشام ساحلونو ته تلل لازم وګرځوه . هرو مرو شام ته لاړشه . ځکه دبيت الله شريف حج لپاره هر کال په لکونو خلک راځي . تاته به دهغو ټولو دحجونو عمرو . او مناسکو هومره اجر درکول کيږي

عثمان بن ابي سودة . وايي چې مونږ له ابي هريره ﷺ سره ددرياب په ساحل کې (يافا) نومې ځای کې پيره کوله اوداپه فلسطين کې مشهور ښار دی.
ابو هريره ﷺ وفرمايل دلته ددغې شپې پيره ماته په بيت المقدس کې د ليلة القدر شپې نه هم زيات خوښ دی.
اووم : دالله په لاره کې دسرحدونو ديوې ورځې پيره دهغو زرو ورځو پيرې نه غوره ده چې په نورو ځايونوکې ترسره کړې شي.

((روى الترمذي والنسائي وابن ابي شيبة عن عثمان بن عفان ﷺ ان رسول الله ﷺ قال : ((رباطُ يومٍ في سبيل الله خيرٌ من اليوم فيما سواه من المنازل .)) [1]

ترمذي ، نسائي او ابن ابي شيبه له عثمان بن عفان ﷺ څخه روايت کوي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي : دالله په لاره کې د سرحدونو پيره کول د هغو زرو ورځوله پيرې نه غوره دی چې په نورو ځايونوکې تر سره کړې شي.
په دی حديث کې پدې خبره ښکاره دليل موجود دی چې دحفاظت په مقصد په سرحدونو کې يوه ورځ پيره کول په نورو ځايونو کې دزرو ورځو له پيره داري نه زيات ثواب لري اګر چې هغه مکه ، مدينه يابيت المقدس هم وي . همداوجه ده چې له مکې او مدينې نه اصحاب کرام او تابعين دجهاد لپاره وتلي دي اودلته اوسيدل اودحرمينو شريفينو ګاونډيتوب يې پريښي دي . دشام دسواحلو په طرف ورغلې دی او هلته ټول عمر يې دسرحدونو په حفاظت کې تير کړيدی. آن چې همغلته وفات ياشهيدان شويدي .کله چې حارث بن هشام ﷺ (دادابو جهل ورور او دفتح مکې په ورځ يې ايمان راوړی و) له مکې نه دجهاد لپاره دشام په لورې وخوځيد او دمکې

---

[1] ـسنن الترمذي: ۳/ ۱۰۸ وسنن النسائي۱: ٦/ ٤٠ ومصنف ابن ابي شيبه ٥/ ۲۲۸، والحديث حسن.

آخري سرته ورسيد نو لـه خلكونه دخداى په آماني داخستلو لپاره ودريد او هغوى ته يې ووېل : اى خلكو! زه لـه تاسونه دډېر كولوياستاسې په ښار باندى بل ښار ته دترجيح وركولوپه خاطر نه ځم . له مونږ نه مخكى هم خلک دجهاد لپاره وتلې دي او الله تعالې پدې سره اسلام راوستې دى ، پدې كې ډېر خلک داخل شويدي، هجرتونه يې كړې اولـه رسول الله ﷺ سره يوځاى جهادونه يې كړيدي په الله قسم كه چېرته دمكې غرونه دسرو زرو واى او مونږ هغه ټول دالله په لاره كې خرچ كړي وايي نو بيا هم مونږ به دهغوى ديوې ورځې ثواب نه و ترلاسه كړې .

په الله قسم چې هغوى لـه مونږ نـه مخكې لاړل كه مونږ په دنيا كې لـه هغوى نه وروسته پاتې شوو نومونږ ته كوشش پكار دى چې په آخرت كې له هغوى سره په اجر كې شريک شوو او زمونږ لپاره له جهاد او رباط او الله جل جلاله ته له ځان سپارلو علاوه بل څه نشته حارث شام ته ولاړ او همغلته يې جهاد او داسلامي سرحدونو پيره كوله آن چې همغلته شهيد اولـه الله سره ملاقي شو.

امـام ابـن تيميـه رحمـه الله پدې خبره دعـلماو اجمـاع نقـل كړيـده چې دسرحدونو حفاظت كول په مكه ، مدينه اوبيت المقدس كې له اوسيدونه زيات بهتر دى .

لـه امـام احمـد بـن حنبـل نـه پوښتـنه وشوه چې تاسې پـه مكـه مديـنه كې اوسيدل خوښوئ اوكه دسرحدونو حفاظت كول ؟ هغه رحمه الله ووېل : دسرحدونوحفاظت.

همدغـه رازامـام احمد بـن حنبـل داهـم ويلي دي چې زمـا پـه نزد هيڅ يو صالح عمل دجهاد اودسرحدونو دحفاظت اوپيره داري سره برابر نه دى .

يو سړي لـه امـام مـالک رحمـه الله نـه پوښتـنه وكړه چې تاسې په مدينه منوره كې زمااوسيدل خوښوئ اوكـه پـه اسكندريه كې ؟ هغه رحمه الله ووېل په اسكندريه كې دسرحدونو حفاظت اوكړه. .

كـوم مجاهد چې په سرحدونو كې دمسلمانانو دحفاظت په خاطر يوه ورځ تيروي نو دهغـه دايـوه ورځ دنوروځـايونو لـه زرو ورځـونـه بهـتره ده . همدغـه راز داسـلامي سرحدونو دساتندوى هريو عبادت دنورو ځايونو لـه عبادت نـه زر كرته افضل دى ځكه چې دساتونكې هره ورځ لـه هغـو زرو ورځـو نـه بهتره ده چې په هغه كې پيره نه

وي نو څکه دمحافظ لمونځ دنورو له لمونځونو نه زيات دی . همدغه راز دهغه روژه ، ذکر ، نفقه ، دقران تلاوت او نور عملونه دي چې ترسره کوي يې .

((قال معاذ بن جبل ﷺ : کل حسنةٍ من حسنات المرابط تعدلُ جميع حسنات العابدين . وان الله ليختار خيار امة محمد ﷺ للرباط کما يختار شرار امة محمد ﷺ للسلطان !

معاذ بن جبل ﷺ فرمايي چې دسرحد دمحافظ هر يو نيک عمل دعابدانو له تولونکو اعمالوسره برابر دی .او الله تعالی دمحمد ﷺ له امت نه غوره سړي دسرحدونو دحفاظت او پيرې لپاره منتخب کوي لکه چې دمحمد ﷺ شرير امت دپاچاهی لپاره منتخبوي . په شام کې دسرحدونو يو محافظ وصيت وکړ چې سل ديناره دی دالله په لاره کې ورکړی له عثمان ﷺ نه يې پوښتنه وکړه چې داچېرته مصرف کړي ؟

عثمان ﷺ ورته وويل چېرته اوسيږې ؟ هغه وويل په شام کې .

عثمان ﷺ ورته وويل داپخپل ځان . خپل اهل وعيال پخپل ګاونډي اوستا شاوخوا چې کوم محتاج وي پرهغوی مصرف کړئ .ځکه چې کله دشام اوسيدونکې په يودرهم دخپل عيال لپاره غوښه آخلي نو هغه ته به يوپه اووه سوه ثواب رسيږي .

دشام زمکه دسرحدونو زمکه ده اودهغه ځای سرحدونه چې ساحل ته نژدې پراته دي غوره دي اوپه هغه کې پيره کول ډير لوی اجر اوثواب لري .محمد بن کعب په عسقلان کې دسرحدونو محافظ و . هغه به ويل چې په عسقلان کې خوراک څښاک اونکاح کول د نورو ځايونو له خوراک څښاک او نکاح نه افضل دی . هغه سيمې چې هلته دسرحدونو حفاظت کول دسرحدونو داهميت له کبله زيات غوره دي هغه اسکندريه ، دمياط ، عکا ، صيدا بيروت ، طرابلس ، طرسوس انطاکيه ، قزوين اندلس اونور ځايونه دي .

فصل

د رباط معنی او وخت یې

د الله دلارې مرابط(پیره دار) په ټولو خلکو کې غوره او جهاد رباط او(پیره داري) له غوره اعمالو څخه دی .

((روی مسلم عن ابی هریرة ﷺ ان رسول الله ﷺ قال : ((من خیرِ معاش الناسِ لهم: رجُلٌ ممسكٌ بعَنانِ فرسه فی سبیل الله، یطیرُ علی متنه، کلَّمَا سمع هیعة او فزعة طار علی متنه ، یبتغی القتلَ او الموتَ مظانَّه ... ورجل فی غُنَیْمَةٍ فی شَعَفَةٍ مِنْ هذه الشَّعَفَ،او بطن وادٍ من هذهِ الاودیة یقیم الصَّلاة ویوتی الزکاة ،ویعبدُ ربه، حتی یاتیه الیقین ، لیس من الناس الا في خیر)) .[1]

والمعاش هو العیشُ والحیا ة.

قال النووي في شرح الحدیث:معنی :"من خیر معاش الناس "من خیر احوال عیش الناس .[2]))

مسلم له ابی هریره ﷺ نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل :

له ټولو خلکو نه د هغه سړي ژوند ښه دی چې د الله په لاره کې یې اس تیار ودرولې وي او کله چې دد ښمن له خوانه د خطر څه خبر اوري نو فوراً د حملې لپاره اوځي دد ښمن د وژلو اویا دخپل ځان دشهیدولو لپاره کوشش کوي. بل دهغه سړي ژوند ښه دی چې چیرته دغره په سر کې له ګډو وزو سره اوسي یا ددغو درو په یوه دره کې

---

[1] ـ اخرجه مسلم . رقم ۱۸۸۹

[2] ـ شرح النووي علی صحیح مسلم ۱۳/ ۳۵.

پروت وي. لمونخونه کوي ، دخپل مال زکات ورکوي او ترمرګه پورې دخپل رب په عبادت کې لګیاوي اوله خلکو سره یې اړیکې دخیر او ښیګڼې وي .

ابن المبارک له عبدالله بن الحارث څخه روایت کوي چې هغه ویلي دي :

هغه سړي ته خوشالي ده چې دالله په لاره کې دسهار په وخت پخپل اس باندې جهاد ته اوځي او ماښام خپله روژه د ډوډۍ په یوټکړه اوپه یخو اوبو سره ماتوي .

((وقال ابوهريرة ﷺ رباط ليلةٍ الى جانب البحر ، من وراء عورةِ المسلمين احبُّ اليَّ من اَنْ اوافق ليلة القدر فى احد المسجدين المسجد الحرام او مسجد رسول الله.ورباط ثلاثة ايام علل السنة وتمام الرباط اربعون ليلة [1].))

ابوهریره ﷺ فرمایلی دي چې د دریاب په غاړه کې د مسلمانانو دښځو دحفاظت لپاره یوه شپه پیره کول زمانه لدینه بهتر دی چی په مسجد حرام یاپه مسجد نبوي کې د لیلة القدر شپه وموم. او درې ورځې پیره له یو کال سره برابره ده پوره پیره داري څلوېښت ورځې ده.

عطا رحمه الله علیه ویلي دي چې دپیرې ټول وخت څلوېښت ورځې دی.

((وقال يزيد بن ابى حبيب: جاء رجلٌ من الانصار الى عمر بن الخطاب ﷺ فقال له اين كنت؟

قال : فى الرباط !

قال : كم رابطتَ؟

قال : ثلاثين يوما .

قال :فهلاً اتممتها اربعين يوماً [1]))

---

[1]ـ مد ت عبدالرزاق : ۵/ ۲۸۱

یزید بن ابی حبیب وایي چې لـه انصارو نه یوسړی عمر بن الخطاب ﷺ خواته راغې عمر ﷺ ورتـه وویـل تـه چیرې وې؟ هغـه وویـل دسرحدونو پیره مې کوله. هغه ﷺ ورته وویل : څو ورځې دی پیره وکړه ؟ هغـه وویـل دیرش ورځې. عمر ﷺ ورته وفرمایل : ولې دی څلویښت ورځې نه پوره کولې.[1]

دعبدالله بـن عمر یو زوې دېرش ورځې پیره وکړه کله چې واپس راغې نو پلارېې ورته وویـل: زه تاتـه قسم درکوم چې تاسې بیرته لاړشئ اولس ورځې نوره پیره وکړئ ترڅو څلویښت ورځې پوره شي.[2]

چاچې درې ورځې دسرحد پیره وکړه الله تعالی هغه ته لوی ثواب ورکوي.

((قال ابوهریرة ﷺ:اذا رابطت ثلاثة ایامٍ فَلْیَتعَبَّد المتعبدُوْنَ ماشاؤا .))[3]

ابوهریره ﷺ فرمایلی دي: چې کله ته درې ورځې پیره وکړې نو عبادت کوونکې چې څومره عبادت کولې شي ودې کړي مگر بیاهم په اجر کې لـه تاسره نه شي برابرېدلې. ام الدرداء.

((وقـالت ام درداء رضی الله عنها : من رابط فی شیئٍ من سواحل المسلمین ثلاثة ایام اجزأت عنه رباط سنة .[4]))

ام درداء رضـی الله عـنها ویـلي دي: چـاچې دمسـلمانانو دساحلونو درې ورځې پیره وکړه هغه ته دیوکال دپیرې ثواب ورکول کېږي.

مطلوب رباط دیته ویلی شي چې یوسړې دسرحد یا محاذ باندې دجهاد یا دفاع په نیت یاد اسلامي لښکـر دشمیر زیـاتولو لپاره پیره وکړي. داسې سرحد چې هلتـه ددښمـن دحملو امکانـات وي. خکه چې په کوم یوځاې کې ددښمن ویره او خطره زیاته

---

[1] ـ مصنف عبدالرزاق : ٥/ ٨٠

[2] ـ المصنف لابن ابي شیبة : ٥/ ٣٢٨

[3] ـ المرجع السابق : ٥/ ٣٢٧

[4] ـ مسند احمد : ٦/ ٣٦٢ ومجمع الزوائد : ٥/ ٢٨٩

وي هلته دپیرې کولو اجر هم زیات وي. برابره خبره ده که هغه ساحل دبحر وي یابل ځای .

امام مالک رحمه الله علیه دجذې دښار رباط ته ضعیف ویلي دي ځکه چې په دی باندې دښمنانو صرف یوځل یرغل کړیدی.

له مالک رحمه الله نه دهغو خلکو په اړه تپوس وشو چې په سرحدونو کې له خپل اهل او عیال سره اوسېږي؟ هغه رحمه الله ځواب ورکړ هغوی مرابط (پیره) کوونکې نه دي. بلکې رباط هغه څه ته وېل کېږي چې له خپل کورنه دسرحدونو دحفاظت په مقصد وتلې وي او هلته ددښمن دیرغل ویره وي.

خوصحیح خبره داده چې کوم خلک په سرحدونو کې اوسېږي او هغوی هلته دجهاد توقع یاد سرحدونو دساتلو جذبه په زړه کې لري اود تکلیف په وخت کې له هغه ځای نه نه ځي نودا خلک په مرابطینو (پیره دارانو کې) شمارل کېږي او درباط اجر ورته ورکولې شي اګرکه دهغه اهل او عیال هم ورسره وي.

ځکه چې اصحاب کرام اوتابعین همېشه په سرحدونو کې له خپلو ماشومانو سره یوځای دسرحدونو د حفاظت په نیت اوسېدلي دي.

کیدی شي مالک رحمه الله علیه داخبره دهغو خلکو په باره کې کړې وي چې همغلته په سرحدونو کې زېږیدلې او لوی شویدي او همغلته اوسېږي دهغوی په زړونو کې دپیرې نیت نه وي او صرف دخپلو کورنیو یاله هغه ځای سره دمینې په وجه اوسیږي . کوم سړی چې په سرحد کې یوائې په دی خاطر اوسېږي چې هلته دکور مشران یې اوسېږي هلته نوکري او کار بار یې وي نو هغه مرابط نه دی او نه ورته درباط ثواب ورکول کیږي زیاتره وخت داسې خلکو ته په هغه وخت کې درباط اجر ورکول کیږي چې نیت یې دجهاد وي او هغه په زړه کې عزم لري چې کله دښمن حمله وکړي له هغه سره به جنګیږي.

امام مالک رحمه الله فرمایي که څوک له خپل اهل او عیال سره د سرحدونو دحفاظت لپاره لاړشي نو څه باک پکې نشته .

« وعلق سحنون على ذلك بان يخرج باهله الى المواضع المامونة كثيرة الاهل كالاسكندرية وتونس »

يعنې سحنون دامام مالک له دی قول سره داقيد لګولې دی چې خپل اهل وعيال داسې ځايونوته بوځي چې هلته سوله او امن وي او هستيدونکي ډير ولري لکه اسکندريه او تونس .

او امام احمد بن حنبل رحمه الله به سرحدونو ته له اهل وعيال سره له ورتګ نه منع کاو.

دامام احمدبن حنبل رحمه الله دانهې دهغو سرحدونو په باره کې دی چې هلته امن او امان نښه نه وي. ګويا هغه خپل اولاد او عيال مشرکانو ته دی لپاره وړي چې يايې ووژني اويايې بنديان کړي.

اوه لسم بــاب

د مجاهد ينو د پيرې كولو فضائل

د الله تعالى فرمان دې : ﴿ وَلْيَأْخُذُوا خذرهم أَسْلِحَتَهُمْ ﴾ [النساء : ۱۰۲]

او دوی دی ونيسي احتياط او وسله خپل.

دالله تعالى ارشاد دې :

﴿ وَلَـا يَطَـئُونَ مَوْطِـئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴾[التوبة۱۲۰]

ترجمه : اونـه پائمال کوي دوی څه خای چې کافران پری خفه کېږي یاله دښمن نه بدل واخلي نـو پـه دې هـريـو کـار بـاندې د دوی يـو نيکـي ليکلې شي. واقعي الله تعـالى دنيكانو اجر نه ضائع کوي.

((روى الـبخاري عـن ابى هريرة ﷺ عن النبى ﷺ قـا ل : " تعسَ عبدُ الدينا ر وعـبدُ الدِرهـم ، وعـبدُ الخميصة، إِنْ أُعطِيَ رضى و ان لم يُعْطَ سخطَ تعسَ وانـتكَسَ ، واذا شيك فلا انتقش ، طوبى لعبدٍ آخذ بعنا نِ فرسه فى سبيل الله اشـعثٌ راسـهُ ، مغـبَّرةٍ قد ما هُ ، ان كان فى الحراسةِ كان فى الحراسة ، وإنْ كان فى الساقة كان فى الساقة ، ان استأ ذَنَ لم يُؤذنْ لـه وان شَفَعَ لم يُشفَّعَ.[1]))

بخاري له ابى هريره رضى‌الله عنه روايت کړېدې چې نبى كريم ﷺ وفرمايل: هلاک دی شي د دينار او درهم بنده، هلاک دی شي د ګل دار څادر حريص. كه هغه ته څه ورکړی شي نـو خوشـالـه وي اوكـه ورنـکـړی شـي نـو خفـه وي هغـه دی سـر پـه تـالاق

[1] اخرجه البخاري برقم : ۲۸۸۷

وغورځيږي (يعنى تباه دى شي) ا چى كله په پښو كې اغزي لاړشي نوهغه دى راونه ووځي . او هغه بنده لپاره دجنت زيرې دى چې دالله په لاره کې يې داس جلب نيولې وي. دهغه دسر ويښتان ګډوډ اوپښې يې لـه دوړونه ډکې وي. كه هغه د حفاظت په ټولى او ګروپ كې واخستلې شي نو په هغه کې وي اوكه د لښكر په آخره كې واخستلې شي نوډلښکر په اخره کې وي (يعنى هغه دجهاد په هر ميدان کې وظيفه په ښه توګه سرته رسوي).اوکه اجازه وغواړي نو اجازه ورته ورنکړى شي اوکه هغه سفارښت وكړي نو سفارښت يې قبول نكړى شي. (يعنى په ښكاره ورته څوک اهميت نه ورکوي خوله الله تعالى سره دهغه مرتبه ډېره اوچته ده.

عبدالله بن عمر رضى الله عنهما فرمايلى دي:

((لان ابيت حارساً خائفًا فى سبيل اللهِ عزَّوجل احبُّ الى من ان أتصدق بمائة راحلة .[1]))

كه چيرته زه دالله په لاره کې دويرې په حالت کې پيره وكړم نو داماته دسلو سورلو له صدقه کولو نه غوره ده.

يوه شپه دالله په لاره کې پيره کول الله تعالى ته دنژدې کېدو لويه ذريعه او اوچت عبادت دى. اوداد رباط بهترينه نوعه ده .

ځکه دهر هغه ځاى ساتونکې ته چې هلته مسلمانان ددښمن لـه حملې نه ويرېږي مرابط وېل كېږي .

دپيره كوونكو لپاره زيات فضيلتونه دي چې يو څو يې په لاندې ډول دي .

لومړي :هغه سترګې چې دپيرې لپاره ويښې شوي وي هغه د جهنم اور نه سوځوي.

[1] ـ كتاب الجهاد لابن مبارك

((روی الترمذی عن عبدالله بن عباس رضی‌الله عنهما قال: سمعت رسول الله ﷺ یقول: "عَیْنَانِ لا تمسهُما النار،عینٌ بکت مِنْ خشیةِ الله،وعَیْنٌ باتتْ تحرس فی سبیل الله ".[1]))

ترمذی له عبدالله بن عباس رضی‌الله عنهما نه روایت کړېدې هغه وایي چې ماله رسول الله ﷺ نه اورېدلي دي چې فرمایل یي:

دوه سترګې داسې دي چې اور یې نه سوځوي، یوهغه سترګه چې دالله تعالی له وېرې نه ژړلې وي ، بله هغه سترګه چې دالله په لاره کې دسرحدونو دپیرې لپاره دشپې ویښه پاتې شوې وي.

((وروی النسائی واحمد والحاکم : عن ابی ریحانة الازدی رضی‌الله عنه قل: کنّا مع رسول الله ﷺ فی غزوةٍ، فأتیناذات یومٍ علی شرفٍ فبتناعلیه ، فأصابنا بردٌ شدیدٌ ، حتی رأیت من یحفر فی الأرض حفرةً یدخل فیها ، ویلقي علیه الحجفة _ یعنی التُّرس_

فلما رأی رسول الله ﷺ ذلك من الناس قال: من یحرسُنا اللیلة ؟ وادعوا له بدعاءٍ یکون فیه فضل.

فقال رجلٌ من الأنصار: أنایا رسول الله !

قال : ادنُ .

فدنا. فقال : من أنت؟

فتسمّی له الانصاري . ففتح رسول الله ﷺ بالدعاء فأکثرمنه .

---

[1] ـ سنن الترمذي ۳/ ۹٦ والحدیث صحیح .

قل أبوريحانة: فلما سمعت ما دعا به رسول الله ﷺ قلت: أنا رجل آخر.

قال: أُدْنُ. فدنوتُ.

فقال : من أنت ؟

قلت: أبو ريحانة ، فدعا لي بدعاء هو دون مادعا للأنصاري.

ثم قال: حُرِّمتِ النارُ على عين دمعت اوبكت من خشية الله، وحرِّمت النار على عين سهرت فى سبيل الله)).[۱]

نسائی ، احمد او حاکم لـه ابی ریحانـه الازدی رضی الله عنه څخه روایت کړیدی هغه وایي چې موږ لـه رسول الله ﷺ سره په یوه غزا کې وو.

یوه شپه موږ په یو اوچت ځای باندې دشپې تېرولو لپاره راغلو ، هلته زموږ ډېره یخني وشوه. ان تردی پورې ماولیدل چې څه خلکو په زمکه کې کندې وکنستلې اوپه کې ننوتل او خپل ډالونه یې دکندو مخې ته کینښودل. کله چې نبی کریم ﷺ د خلکو دا حالت ولید نو وی فرمایل : چې نن شپه به زموږ پېره څوک وکړي زه به هغه لپاره داسې دعاوکړم چې په هغې کې خصوصي فضیلت وي .

لـه انصارو نـه یوسړي وویـل : ای دالله رسوله! زه بـه پیره وکـړم. رسول الله ﷺ ورتـه وفرمایل : نژدې راشه هغه ورتـه نژدی شو. رسول الله ﷺ تربنه پوښتنه وکړه ته څوک یې ؟ هغه خپل نوم ورته وښوده رسول الله ﷺ دهغه لپاره ډېرې دعاګانې وکړې. حضرت ابوریحانه وایي چې کله مادرسول الله ﷺ دعاګانې واورېدلې نو مارسول الله ﷺ ته عرض وکړ چې زه هغه دویم کس یم چې پیره به کوم، رسول الله ﷺ وفرمایل : نژدې راشه زه ورتـه نژدې ورغلم. هغـه ﷺ رانـه پوښتنه وکـړه چې تـه څـوک یـې؟ مـا وویـل ابوریحانه. رسول الله صلی علیه وسلم دلومړي انصاري په نسبت مالپاره لږه دعاوکړه.

---

[۱]ـ سنن النسالي : ٦/ ١٥ ومسند احمد : ٤/ ١٣٤ ـ ١٣٥ ومستدرك الحاكم ٢/ ٨٣ والحديث رجاله ثقات .

بیارسول الله ﷺ وفرمایل : دجهنم اور په هغه سترګه حرام کړې شو چې دالله له وېرې نه وژاړي اوپه هغه سترګه هم دجهنم اور حرام کړی شو چې دالله په لاره کې دپهرې لپاره ویښه پاتې شي .

دویم : رسول الله ﷺ ګواهي کړیدی چې کوم سړي دالله په لاره کې پیره وکړي هغه جنتی دی.

((روى أبـو داود وأبـو عوانـة والـبيهقي والحـاكم: عـن سهل ابن الحنظلية رضیالله عنه أنهم ساروا مع رسول الله ﷺ يوم حنين ، فأطنبوا السير، حتى كان عشية ، فحضرت صلاةٌ عند رسول الله . ﷺ

فجـاء رجـلٌ فـارسٌ ، فقـال: يارسـول الله : أنـى انطـلقت بين أيديكم حتى طـلعت جبل كذا وكذا، فإذا أنا بهوازن على بكرة أبيهم ، بظُعُنِهِمْ ، ونَعمَهِمْ ، وشـائهم ، اجـتمعوا إلى حـنين! فتبسـم رسـول الله ﷺ وقـا ل : تـلـك غـنيمةُ المسلمين غداً، إن شاء الله.

ثم قا ل : من يحرسُنا الليلة ؟

قا ل أنس بن ابى مرثد الغنوي: أنا يارسول الله.

قـا ل له : اركَبْ . فركب فرسًا له. وجاء إلى رسول الله ﷺ فقال لـه رسول الله ﷺ : استقبل هذا الشّعب ، حتى تكون فى اعلاه ، ولا نُغَرَّنَّ من قبلِك الليلة!

فـلما اصبحنا، خـرج رسولُ الله ﷺ إلى مصلاه ، فركع ركعتين ، ثم قل : هل احسستم فارسكم؟

قالوا: يا رسول الله : ما أحْسَسْنا هُ! فثوِّبَ بالصلاة ، فجعل رسول الله ﷺ يصلي ، وهو يلتفتُ إلى الشعب ، حتى إذا قضى صلاته وسلم قال: أبشروا، فقد جاء فارسُكم.

فجعلنا ننظرُ إليه خلال الشَّجر في الشعب ، فإذا هو قد جاء ، حتى وقف على رسول الله ﷺ .

فقال: إني انطلقتُ حتى كنت في أعلى هذا الشعب ، حيث أمرني رسول الله ﷺ ، فلما اصبحت اطَّلَعْتُ الشَّعْبَيْن كليهما . فنظرتُ فلم ارا احد ..

فقل له رسول الله ﷺ : هل نزلت الليلة ؟

قل : لا إلا مصلِّياً اوقاضي حاجةٍ.

فقل رسول الله ﷺ : قد اوجَبْتَ ، فلا عليك أن لا تعمل بعدها . [1]))

حضرت سهل بن ابوحنظليه رضى‌الله عنه فرمايي چې د حنين دغزوې په ورځ اصحابو كرامو له نبى كريم ﷺ سره او ډېر مزل وكړ تردې چې شپه شوه كله چې دلمونځ وخت راغي نو پر آس يوسپور سړى راغي اوويې ويل :

اى دالله رسوله ! زه له تاسو نه مخكې لاړم اود فلاني فلاني غرونو معاينه مې وكړه دهوازن دقبيلې ټول خلک د خپلو ښځو، څارويو او كندكونو سره په حنين كې راغونډ شويدي. رسول الله ﷺ چې دهغه داخبرې واورېدلې نوپه مسكاشو او وى فرمايل: انشاء الله تعالى سباته به داټول مال عيال دمسلمانانو په لاسو كې غنيمت شي. بيارسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل : نن شپه به څوک زموږ پيره وكړي،

[1]ـ سنن ابي داود : ٣/ ٢٠ـ ٢١ ومسند ابي عوانة : ٥/ ٨ والسنن البكرى للبيهقي ٩/ ٤٩ اسنا ده على شرط الصحيح .

حضرت انس بن ابی مرثد غنوي رضی‌الله عنه عرض وکړ چې ای د الله رسوله ! زه به ستاسې پېره وکړم. رسول الله ﷺ ورتــه وفـرمايل : سـور شـه هغـه ﷺ پـه اس سـور شـو اودرسول الله ﷺ پـه خدمت کې حاضر شو. رسول الله ﷺ ورتـه وفـرمايل : ددووغرونو ترمينـځ دلار پـه طرف لاړشـه، ترڅوستاله طرف نـه شپې پـه وخت پر موږ باندې دښمن حملـه ونکړی شي. کله چې سهار شو نو رسول الله ﷺ دلمانځه ځای ته تشريف راوړ او دوه رکعتـه لمونـځ يې اداکړ. بيـايې پوښتـنه وکـړه چـې اياتاسـې خپـل سـپور (پيـره کوونکې) لېدلې دی؟ اصحابو کرامو عرض وکړ چې نه مو دی ليدلې. دلمونځ اقامت وويـل شـو او رسـول الله ﷺ دلمونـځ امـامت وکړ. کلـه چې له لمونـځ نـه فـارغ شـو نـو اصـحابوته يې وفـرمايل زيرې مې دربـاندی ستاسې پيره دار را روان دی. راوي وايي چې ددغې خبرې پـه آوريدلوسره موږ ټول دونو له منځ نه ددری په طرف وکتل. ګورو چې حضرت انس بن مـرثد ﷺ راښکـاره شو اودنبی کريم ﷺ پـه څنګ کې ودريد او عـرض يې وکړ. ما ستاسې دحکم په مطابق دواړه درې وڅارلې بره سر ته ولاړم دسهار پـه وخت مادرې جاج واخست خو څوک مې پـه کې ونـه ليد، رسول الله ﷺ ترينـه پوښتنـه وکـړه چې ايا تـه دشپې پـه وخت له اس لانـدې راکـوز شـوې وې ؟ هغـه وويـل نـه، زه دلمونځ او قضـای حاجت نـه عـلاوه لـه اس نـه لانـدې نـه يم راکوزشوی رسول الله ﷺ وفـرمايل: ستـا لپـاره جنت واجب شو اوس کـه لـه دې نـه وروسته کوم عمل هم ونکړی نو ستا هيڅ نقصان نـه کيږي.

دريم : دوهړې پـه ځای کې پېره کول دليلة القدر نـه غوره دی.

((روی الـبيـهـقي والحـاكم عـن عبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما: أنَّ النبی ﷺ قــال : ألا أنبئكم بليـلةً افضـلُ من ليلة القدر؟ حارسٌ حرس فی ارض خوف ، لعلَّهُ أنْ لا يرجع إلى أهله)) [1]

---

[1] _ السنن الكبرى للبيهقي : ۹: ۱٤۹ . والمستدرك للحاكم ۲/ ۸۰ _ ۸۱ والحديث صحيح . على شرط البخاري .

له حضرت عبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما نه روایت دی چې نبی کریم ﷺ وفرمایل :
ایا زه تاسو ته دقدر له شپې نه زیاته غوره شپه ونه ښایم؟ هغه پیره کوونکې چې دخطرې په ځای کې پیره وکړه او امکان و چې هغه کورته بیرته واپس نه شي نو دهغه داشپه دقدر له شپې نه غوره ده.

څلورم : دپیره کوونکي سرې یوه شپه د زرو ورځو روژو اود شپوله قیام نه افضله ده
.

((أخرج ابن عساكر عن أرطاة بن المنذر: أنَّ عمر بن الخطاب رضی‌الله عنه قل لجلسائه: أيُّ الناسِ اعظم اجراً ؟

فجعلوا يذكرون لـه الصوم والصلاة ، ويقولون: فلان ، وفلان ، بعد امير المؤمنين !

قل : ألا أُخبرُكم بأعظم الناس اجراً؟ ممن ذكرتم، ومن أمير المؤمنين؟

قالوا : بلى .

قال : رويجلٌ بالشام ، آخِذٌ بلجام فرسه، يكلأ ويحرسُ من وراء

بيضةِ المسلمين ، لا يدرى: أسبُعٌ يفترسه ، أم هامةٌ تلدغه ؟ أم عدو يغشاه ؟

فهذا أعظم اجرا ممن ذكرتم ، ومن امير المؤمنين. !!...))

له ارطاة بن المنذر نه روایت دی چی عمر بن الخطاب رضی الله عنه خپلو ناستو ملګرو ته وویل : کوم خلک دلوی اجر خاوندان دي؟ هغوی دلمونځ او روژو یادونه وکړ او ویې ویل چې امیر المومنین له ټولو نه دلوی اجر خاوند دی او بیاله هغه نه پس فلانکې فلانکې اشخاص دلوی اجرخاوندان دي. حضرت عمر رضی الله عنه ورته وفرمایل چې ما له تاسو نه داپوښتنه وکړه چې په خلکو کې داجر په لحاظ سره له هغو ټولونه چې تاسو دهغوی یادونه وکړه او پخپله له امیر المومنین نه هم زیات کوم کس دی ؟ دایو ورکوټې شانته سړی دی چې دخپل اس جلب یې په لاس کې نیولې اوپه شام کې دمسلمانانو دسیمې پیره او ساتنه کوي . هغه ته دانه دی معلوم چې کوم ځناور به یې وداړي یاکوم زهرجن

شئ ځيزبه يې وچيچي اويا دښمنورباندې يرغل وکړي . داسړې له هغو تولو خلکو نه چې تاسې دهغوی یادونه وکړه اوله اميرالمؤمنين نه زيات داجر او ثواب خاوند دی.

((عـن جابـر بـن عبدالله رضىالله عنهما ، قال : ...نزّل رسول الله ﷺ منزلاً،

فقال: من رجلٌ يكلؤْنا ليلتنا هذه؟

فانـتدبَ رجـلٌ من المهاجرين ورجلٌ من الأنصار. فقالا: نحنُ يارسول الله! قل: فكُونا بفم الشَّعْبِ. وكانوا نزلوا إلى شِعب من الوادي .

فـلماخرج الـرجلان إلى فـم الشـعب ، قـال الأنصاريُّ للمهاجري: أىُّ الليل احبُّ إليك ان اكفيك اوله او اخره ؟

قال أكفنى أوَّلَهُ .

فاضطجع المهاجرىُّ فنام ، وقام الأنصارىُّ يصلي..

وأتـى رجـل مـن المشركين.. فلما رأى شخص الرجلُ عرف أنه ربيئةُ القوم ، فـرماه بسهم فوضعه فيه ، فانتزعه ، وثَبَتَ قائمًا ، ثم رماه بسهم آخر، فوضعه فيـه ، فـنزعه ، وثـبت قائمًـا ، ثـم رماه بثالث فوضعه فيه ، فنزعه ،فوضعه ثم ركـع، ثـم أيقـظَ صـاحبه ، قائلاً: اجلس ، فقد أُتيتُ. فلما رآهُما المشرك عرف أنهم قد نذروا به وعلموا ، فهرب .

فلما رأى المهاجرى ما بالأنصارىُّ من الدماء ، قال : سبحان الله! ألا انبهْتَنى أول مارماك ؟

قـال: كنتُ في سورةٍ أقرؤها ، فلم أُحِبُّ أنْ أقطعها ، حتى أُنْفذها ، فلما تابعَ الـرمى ركعـتُ فلاذنـتك وأيمُ الله لولا أنى خشيتُ أن أضيعُ ثغراً أمرني رسول الله ﷺ بحفظهِ ، لقطع نفسي قبل أن اقطعها أو أُنفذَهَا... [۱]))

لـه حضرت جابر بن عبدالله رضی‌الله عنه نه روایت دی هغه وایي چې رسول الله ﷺ په یوځای کی پړاو واچولو او ویې فرمایل چې نن شپه به زمونږ پیره څوک وکړي ؟ یوکس له مهاجرونه او یوکس لـه انصارو نـه خپـل ځانونه وړاندې کړل او ویې ویل : یارسول الله ﷺ ! مونږ به پیره وکړو ، رسول الله ﷺ ورته وفرمایل :چې ددرې په برنۍ برخه کې به پیره کوئ. څکه چې لښکر د درې په لاندې حصه کې پړاو آچولی دی. کله چې دغه دواړه دپیرې ځای ته ورسیدل نـو انصاري اصحابي خپـل مهاجر ورور تـه وویـل. تـه دشپې په کومه حصه کې پېره کـول خوښوې؟ مهاجر ورتـه وویـل دشپې آخري حصه خوښوم. مهاجر ده واچوله او ویده شو او انصاري دلمانځه لپاره ودرید. له مشرکانو نـه یوسړی راغـې هغـه چې انصاري اصحابي یې ولیـد نـو پـوه شو چـې دا دلښکـر دڅوکیداري لپـاره ودرول شـویدې. هغـه وربانـدې دغشـي یوګذار وکړ او هغـه ولګید هغه فوراً دلمونځ په حالت کې هغه غشې له بدن نه لرې کړ او خپل لمونځ یې جاري وساته. بیا یې بـل غشـي وربانـدې ګذار کړ نو هغه یې هم له خپل بدن نه وویست اوپه خپـل لمونځ بـاندې قـائم پـاتې شـو. بیاوړیسـې دریـم غشـي ویوست هغه یې هم لـه خپل بدن نه ویویست او پخپل لمونځ کې ولاړ پاتې شو. بیایې رکوع وکړ لدینه وروسته یي خپل ملګري ته وویل کیښنه زه راغلی یم.

کله چې مشرک دویم کس ولید نو وتښتید اودافکر یې وکړ چې ګنې لښکر خبر شو. مهاجر صحابي چې انصاري اصحابي په وینو کې رنګ ولید نو ورته یې وویل تازه په لومړي غشي سره ولې ویښ نکړم؟ انصاري صحابي ورتـه وویل چې ماپه لمونځ کې دقرآن کریم یوسورت شروع کړی و مـا نـه غوښـتل چې هغه رانه نیمګړی پاتې شي. خوچې کله پرلـه پسې غشي رابانـدې وویشتلې شو نو مارکوع وکړه او ته مې هم بیدار

---

[۱] ـ سنن ابي داود : ۱/ ۱۳٦ . والجهاد لابن المبارك : ۲/ ۱٦۸ـ ۱۷۰ واسناده حسن

کړي په الله قسم که چېرته د رسول الله ﷺ د حکم په تعمیل کې دلبنکر د پېړې خیال مې
نه وای نو مړشوې به وم ،نوسوره به مې په مینځ کې نه و پرېیښې.
او زما ساه به د سوره له ختمیدو نه وړاندې ختلی وای.

اتلسم باب

دالله په لاره کې دجهاد په وخت دویرې فضیلت

((عن عبدالله بن عمرو بن العاص رضی‌الله عنهما: قال : قال رسول الله ﷺ ((ما مِنْ غازيةٍ أو سرية ، تغزوْ فی سبيل الله، فيسلمون ويصيبون ، إلاَّ تعجَّلوا ثلثَي اجرهم[1])).

ومامن غازية او سرية تُخْفِقُ ، وتُخَوَّفُ وتصابُ ، اِلاَّ تمَّ لهم أجرهم))

له حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص رضی‌الله‌عنه نه روایت دی هغه وایي چې رسول الله ﷺ وفرمایل :

کومه غازیه اوسریه چې دالله تعالی په لاره کې دجهاد لپاره ووځي او روغ رمټ دغنیمت له مال سره واپس کورونو ته راشي نو هغوی به په دریوبرخو کې دوه برخې اجر په دنیاکې ترلاسه کړي. اوکوم لښکر چې خالي لاس وېریدلې او زخمي واپس شي نو هغوی به خپل پوره اجر په اخرت کې ترلاسه کړي.

((عن ام مالك البهزيه رضی الله عنها،قالت: ذكر رسول الله ﷺ فتنةً فقرَّبها ...

فقلت : يا رسول الله : من خيرُ النَّاسِ فيها ؟

قال : "رجلٌ فی ماشيةٍ يؤدِّیْ حقها ، ويعبدُ ربه ، ورجلٌ اخذ ، برأس فرسه ، يخيفُ العدوَّ ويخيفونه." [1]))

---

[1] اخرجه مسلم برقم : ۱۹۰٦

له حضرت ام مالک البهزیه رضی عنها ښځه روایت دی چې رسول الله ﷺ دیوې دفتنې یادونه وکړه او ډېره نژدې یې وګڼله. ماعرض وکړ چې ای دالله رسوله! دفتنې په دغه وخت به کوم خلک ډېر افضل وي ؟ رسول الله ﷺ ارشاد وفرمایل : هغه سړی چې دخپلو ګډو وزو په رمه کې وي ، دهغې زکات ورکوي اودخپل رب عبادت کوي. اوبل هغه سړې چې دخپل اس جلب یې نیولې وي اوهغه دښمنان ویروي او دښمنان هغه ویروي.

((و روی ابن ابی شیبه عن سلمان الفارسي رضی‌الله عنه: اذاکان الرجل فی سبیل الله ، فا رعدقلبه من الخوف ، تحتت خطایا ه كمَا یتحتُ عنقُ النحلة.))

ابن ابی شیبه له حضرت سلمان الفارسي رضی‌الله عنه نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : کله چې دالله په لاره کې د مسلمان زړه وویرېږي نودهغه ګناهونه داسې توېږي لکه دکجورې له وګې نه ب. ردي توېږي.

۱- اخرجه الترمذي : ۳/ ۳۲۰ والحدیث حسن

نورلسم باب

په جهاد کې دصف د جوړولو او په هغه کې د ودرید و فضیلت

قال الله تعالی: ﴿ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنيَانٌ مَرْصُوصٌ ﴾ (الصف٤).

بیشکه الله تعالی هغه خلک خوښوي چې دهغه په لاره کې دتړلي صف په شکل کې جنګ کوي لکه چې دوی کلک کړای شوي دیوال وي .

مجاهد رحمه الله علیه وايي چې دا آیت شریف د انصارو دیوې ډلې چې عبدالله بن رواحه رضی‌الله عنه په کې هم و په باره کې نازل شویدې. دغوحضراتو په یو محفل کې ویلي وو چې که چیرته موږ ته هغه عمل معلوم شي چې دالله تعالی ډیر زیات خوښ دی نوموږ به ترمرګه پورې همغه عمل کوو. بیاکله چې دا آیت شریف نازل شو چې الله تعالی ته له ټولو نه زیات محبوب عمل جهاد دی، نوحضرت عبدالله بن رواحه رضی‌الله عنه وفرمایل : اوس به زه د ژوند تر اخرې سلګۍ پورې جهاد کوم. هغه ﷺ همداسې وکړ او له کفارو سره دجهاد په حالت کې شهیدشو.

((عن عبدالله بن سلام رضی‌الله عنه قال: قعدنا في نفرٍمنْ اصحب رسول الله ﷺ فقلنا: لَوْ نعلم ای الاعمال احبُّ الی الله عملناهُ فانزل قوله تعالی:

﴿ سَبَّحَ لِلَّهِ مَافِي السموات وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ۝ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ۝ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا

تَفْعَلُونَ۝. إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنيَانٌ مَرْصُوصٌ﴾
[الصف۱-٤]فقرأها علينا رسول الله ﷺ.[۱]))

له حضرت عبدالله بن سلام رضی الله عنه نه روایت دې هغه وایي چې موږ د رسول الله ﷺ څو تنه اصحاب یوځای ناست وو. موږ پخپلو کې وویل که : دالله تعالی خوښ عمل موږ ته معلوم شي نوموږ به په هغه کې مشغول شو نو دا آیتونه نازل شول:
داسمانونو او ځمکې ټولو څیزونو دیو الله پاکي بیان کړی ، او الله په هرڅه برلاسې او دحکمت څښتن دی . ای مومنانو! هغه څه ولې وایې چې نه یې کوئ دالله په وړاندی داډیره دقهر او کینې خبره ده چې : هغه څه ووایې چې کوئ یې نه . ځکه الله پاک یوازې هغه خلک خوښوي چې په لیار کې یې دتړلي صف په شکل جنګ کوي لکه چې دوی کلک کړای شوی دیوال وي .نورسول الله صلی الله علیه وسلم موږ ته ولوستل .

((عَنْ سهل بن سعد الساعدي رضی‌الله عنه قال : قال رسول الله ﷺ : ساعتانِ تُفْتَحُ فيهِمَا ابوابُ السَّماءِ وقَلَّ ماتُردُّ على داعٍ دعوتُهُ عند حضور النداءِ ، والصف فى سبيل الله.[۲]))

له سهل بن سعد الساعدي رضی‌الله عنه نه روایت دې چې نبی کریم ﷺ وفرمایل : دوه ساعته داسې دي چې په هغه کې داسمان دروازې خلاصولې شي اود ډېرو لږو دعاکوونکو دعا ردکولې شي یود آذان په وخت کې اوبل دجهاد په صف کې.

عَنْ عمران بن حصين رضی‌الله عنه عن رسول الله ﷺ قال :" مقام الرجل فى الصَّفِّ افضل عندالله من عبادة الرجل ستين سنة."[۳]

---

[۱]_ سنن الترمذي : ٥/ ٨٥ والسنن والكبرى للبيهقي : ۹/ ۱٥۹ _۱٦۰ والحديث صحيح .
[۲]_ سنن ابي داود : ۳/ ٤٥ ، والحديث صحيح .
[۳]_ المستدرك : ۲/ ٦٨ والحديث صحيح .

لـه حضرت عمران بن حصين رضی‌الله عنه نه روايت دی چې نبی کريم ﷺ وفرمايل: دجهاد په صف کې ديوسـړي ودريـدل دالله په نـزد دشپيتو کلو له عبادت نه افضل دی.

نوځکه عبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما ويلي دي چې کـه چيرته زه دالله په لاره کې دښمن ته مخامخ ودريږم نه يې په توره ووهم اونه يې

په نيزه اونـه يې په غشو سره وولـم دالـه دی نـه غوره دې چې شپيته کاله لـه ګناه نه پاک دالله تعالی عبادت وکړم.

مجاهد وايي: يزيد بن شجره رضی‌الله عـنه لـه هغوخلکو څخـه و چې دهغـه عمل دهغـه دخبرو تصديق کاو يعنې چې څه يې ويل هغه يې عملي کاو. هغه يوه ورځ موږ ته خطاب وکړ او ويې فرمايل: ای خلکو! دالله تعالی هغـه نعمتونه درپه ياد کړئ چې پرتاسو يې انعام کړيدې.

اوڅومـره ښـه دی چې پرتاسې دالله تعـالی هغـه نعمـتونه څرګـنداو کتـلې شـئ چـې پرتاسويې انعـام کـړيدي دشـنو(فصلونه باغونـه)، سرو (اسان اوښان)او زيړو(سره زر دنانير) له منځ نه اوپه سوارليو کې اوهغه چې په دی کې دي.

اوکله بـه چې مجـاهدين دقـتال لپـاره صفونه جوړول نو وبه يې ويل دآسمان ، جنت او دوزخ دروازې خلاصولې شي، حورعين ښکلې کولې شي اوهغـه لـه پاسه نه ګوري ، کله چې مجاهد دجنګ په وخت کې مخکې ځي نو هغه دعاکوي چی الله مرسته ورسره وکړي اوکلـه چې په جنګ کې شا اړوي نوترينه پرده کوي اودعا ورته کوي چې ای الله بخښنه ورتـه وکړې. نوای مسلمانانو! دښمن ته ښه سخت ګوزار ورکړئ زما مور اوپلار دی له تاسو نـه قـربان شي. تاسې حورعيـن مـه رسـواکوئ. ځکـه دشـهيد لـه لومړي څاڅکي وينې سره چې په ځمکه کې ولويږي الله دهغه ټول ګناهونه بخښي.

هغه به داهم ويل: ماته خبر راکړ شويدی چی توري دجنت کنجيانې دي.[1]

ابوسعيد الخدری رضی‌الله عـنه وايـي چې الله تعـالی بـه دريو کسانو ته دقيامت په ورځ له خوشـالي نـه وخـاندي يـو هغـه سړی چې دشپې پاځيږي اولمونځ کوي دويم هغه

---

[1]ـ مصنف عبدالرزاق ۵/ ۲۵۶ _ ۲۵۸ و مصنف ابن ابی شيبه ۵/ ۲۹۲_ ۲۹۳

قوم چې دلمونځ لپار صف برابروي دريم هغه مجاهدين چې له دښمن سره دقتال لپاره په صف کې ودريږي.[1]

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما فرمايي چې ايازه تاسوته دقيامت په ورځ دالله تعالى په نزدله ټولو نه غوره مقام لرونکي شهيدان ونه ښايم؟داهغه خلک دي چې په صف کې دښمن ته مخامخ ودريږي کله چې مقابله پيل شي نو ښي اوګڅ طرف ته نه ګوري خپل توري پخپلو اوږو ږدي او وايي: اى الله مانن ورځ خپل ځان تاته په اجورة مزدوري کې درکړيدي دهغه په بدل کې چې په تيرو ورځوکې مې کړيدى اوپه دى وخت ووژل شي.[2]

[1]ــ مصنف ابن ابى شيبه : ۵/ ۲۹۸).

[2]ــ الجهاد لابن المبارك : ۱/ ۷۰ــ ۷۱

شلم باب

دالله تعالی په لاره کې دغشو ویشتلو فضیلت اوله زده کولو نه وروسته دهغوی دپرېښودلو گناه

په دی خبره پوه شه چې دجهاد په نیت دغشو دویشتلو زدکړه. اوبل چاته ښودل رسول الله ﷺ ته خوښ وو اوخلک به يې دیته تیارول .

دغشو ویشتلو اوپه دښمن باندې دنورو ډول ډول وسلو د استعمالولو ډېر زیات فضیلتونه او ثوابونه بیان شویدي.

لومړی : الله جل جلاله ددین په لاره کې دجهاد لپاره د استعداد د ترلاسه کولو اوپردښمن باندې د غشو اود وسلو د استعمالولو د طریقې دزده کولو حکم کړېدی لکه چې فرمايي:

﴿ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ ﴾ [الانفال :٦٠].

ددښمن د مقابلې لپاره موچې څومره له وسه پوره کېږي قوت برابرکړئ.

ځینې علماو ویلي دي چې دغشو او نورو وسلو د استعمالولو ځل زده کول په هر مسلمان باندې واجب دی اوددی لپاره يې دغه پورتني آیت شریف دلیل نیولی دی. ځکه چې له قوت نه مراد رمی یعنی دوسلو اوغشو استعمال دی.

((عن عقبه بن عامر رضی‌الله عنه قال سمعت رسول الله ﷺ يقول _ وهو على المنبر _ "واعدوا لَهُمْ ماسْتطعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ الا اِنَّ القوَّةَ الرَّمیَ الا اِنَّ القوَّة الرمی الا ان القوة الرمی." [۱]))

له عقبه بن عامر رضی‌الله عنه نه روایت دی هغه وایي چې ماله رسول الله ﷺ نه واورید چې ویل.يې اوپه ممبر ولاړوو. تاسې ددښمن په خلاف څومره چې موپه وس کې

---

[۱]ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۹۱۷.

وي قوت تيار كړئ خبردار قوت نه مراد ويشتل دي قوت نه مراد ويشتل دي قوت نه مراد ويشتل دي داخبره يې درې كرته وكړه.

دويم : الله تعالى په يوه غشي سره درې كسان جنت ته وړي .يو دغشي جوړونكي بل دغشي ويشتونكي دريم دغشي په لاس كې وركوونكى .

((عن خالد بن زيد رضى الله عنه قال : كُنْت رجلاً راميًا ، فكانَ يَمُرُّ بي عقبة بن عامر، فيقول يلخالد اخرج بنا نرمى! فلما كان ذات يوم ابطأتُ عنه. فقال : يلخالد: تعال اخبرك ماقال رسول الله ﷺ. قال رسول الله ﷺ : " ان الله يُدخل بالسهم الواحد ثلاثة نفر الجنَّة ، صانعه يحتسبُ فى صَنْعَته الخير، والرامى به ومُنبله أرمُوا واركبوا وان ترموا احبُّ الىَّ من ان تركبوا ، وَلَيْسَ اللهو الاَّ فى ثلاثٍ تأديب الرجل فرسه وملاعبته اهله ورميه بقوسه ونبله وَمَنْ ترك الرمى بعد ما علمه فهى نعمة تركها.[1]))

له خالد بن زيد رضي الله عنه نه روايت دى هغه وايي چې زه نشان زن وم زماخواته به عقبه بن عامر رضى الله عنه راتلو او ويل به يې اى خالده! له ماسره دغشو ويشتلو لپاره لاړشه .يوه ورځ زه له تللونه پاتې شوم. هغه راته وويل : اى خالده! راشه زه تا درسول الله ﷺ له هغو خبرو نه خبروم چې ويلي يى دي . هغه ﷺ فرمايلى دي چې بيشكه الله تعالى په يوغشي سره درى كسان جنت ته ليږي. يو ددى جوړوونكې سړى چې دخير په نيت يې جوړ كړې وي. بل هغه سړې چې داپه دښمن باندې ولي او دريم هغه سړې چې په لاس كې ورته وركوي.

تاسې غشي ولئ او په آسونو باندې سورلى كوئ اوستاسې غشي ويشتل ماته په اسونو باندې له سوريدو نه زيات خوښ دي. له دريو لوبونه پرته نورې لوبې نشته

---

[1]ــ سنن ابي داود ٥/ ١٠٣ والمجتبي للنسائي : ٦/ ٢٨ ومستدرك الحاكم : ٢/ ٩٥ ومسند ابي عوانة : ٥/ ١٠٣ والحديث صحيح .

لومړۍ خپل آس ته تربيت ورکول ده يم لـه خپلې ښځې سره توقې تقالې کول دريم دغشو ويشتل. اوچاچې د غشو دويشتلو دچل زده کولو نه وروسته دغشو ويشتلو کار پريښود هغه يو لوى نعمت پريښود .

روايت دى چې کله عقبه بن عامر رضى‌الله عنه مړشو نوله هغه سره لـه اوياونه زيات کمانونه موجود وو اولـه هر کمان سره دغشو چانته غشي و. هغه وصيت کړى و چې زماله مرګ نه وروسته دى داتوله وسله په جهاد کې ورکړى شي.[1]

دريـم : رسول الله ﷺ به پخپله له اصحابو کرامو سره يوځاى دغشو ويشتلو مشق کاو.

((روى البخارى عن سلمة بن الأكوع رضى‌الله عنه قال :مَرَّ النبى ﷺ علىقومٍ ينتضلون ، فقال : ((ارموا بني إسماعيل ، فإنَّ أباكم كان رامياً ، ارموا وأنا مع بنى فلان. فأمْسَكَ أحَدُ الفريقين بأيديهم فقال رسول الله ﷺ. مالكم لاترمون؟

قالوا: يارسول الله : كيف نرمى وأنت معهم ؟

قال : ارموا وأنا معكم كلكم)).[2]

ژباړه :لـه حضرت سلمه بن الاکوع رضى‌الله عنه نه روايت دى هغه وايي چې نبى کريم ﷺ په يوداسې ډله باندې تيرشو چې هغى دغشو ويشتلو مسابقه کوله. نبى کريم ﷺ ورتـه وفرمايل : اى داسماعيل زامنو! غشـي ولئ ځکه چې ستاسې پلار به هم غشي ويشتل تاسې غشـي ولئ زه لـه بنوفلان سره ملګرى يم (يعنى زه هم لـه يو ګروپ سره يوځاى پـه مقابلـه کې برخه آخلم) راوي وايي چې هغه بلې ډلې دغشو ويشتلو نه لاس واخست نبى کريم ﷺ ورتـه وفرمايل : تاسې غشـي ولـې نـه ولئ هغوى عرض وکړ

[1]ـ شرح السنة للبغوي : ۱۰/ ۳۸۳

[2]ـ اخرجه ا لبخاري برقم : ۲۸۹۹

يارسول الله ﷺ ! ته چې لـه هغوی سره يې نومور په څنګه غشي وولو ؟ هغه ﷺ ورته وفرمايل غشي وولئ زه لـه تاسو ټولو سره يم له دی حديث نه ثابت شو چې غشو ويشتونکو ته هغه تعصب مستحب دی کوم چې په دوی کې دمقابلې غيرت پيداکړي چې زړونه يې مضبوط شي مينه يې ورسره زياته شي خو پدی شرط چې په دی کی دابنه نيت اوقصد موجود وي چې درسول الله ﷺ اقتداء شوی دی.

ليکن غشو ويشتونکو لپاره شيطاني تعصب چې هسې په هوا او نفس باندې ولاړوي او ترېنه کينه او حسد پيداکيږي حرام دی ځکه چې لدينه ډېر زيات فسادونه پيداکېږي په غشو ويشتلو کې دجنګ نور سامانونه او وسلې هم شاملې دي لکه دتورې او نيزې چلول اوداسې نور. په اوسنی زمانه کې ټولې هغه وسلې شاملې دي چې دجنګ په مېدان کې استعماليږي او کار ترېنه اخستل کېږي.

څلورم: دغشي يادنبې ويشتل مستحب کاردی.

((عَنْ عبقة بن عامر رضی‌الله عنه: قال سمعتُ رسول الله ﷺ يقول: "سَتُفْتَحُ عليك ارضون، ويكفيكم الله، فلا يعجز احدُكم ان يلهو بأسهمه."[1]))

له عقبه بن عامر رضی‌الله عنه نه روايت دی چې ماله رسول الله ﷺ نه واوريدل چې فرمايل يې: ډېر ژر به ډېرې علاقې ستاسې په لاسونو فتحه شي اودښمنانو په مقابله کې به الله تعالی ستاسې له لورې کافي شي. خوبياهم له تاسونه دې هيڅوک دغشو ويشتل نه پريږدي.

« وروی النسايي والبيهقي عن عطاء بن أبی رباح قال: رأيتُ جابربن عبدالله وجابر بن عمير الأنصاری رضی‌الله عنهما يرميان. فملَّ احدهما فجلس! فقال لـه الآخر: کسلت؟ سمعت رسول الله ﷺ يقول: ((کلُّ شئ

[1] ـ اخرجه مسلم برقم: ۱۹۱۸

ليس من ذكر الله عز وجل فهو لهوٌ أو سهوٌ، إلاَّ أربعُ خصالٍ : مشيُ الرجل بين الغرضين ، وتأديبه فرسه ، وملا عبتهُ أهلهُ، وتعليمُ السباحةً)) [1]

له عطا بن ابى رباح څخه روايت دى هغه وايي چې ماجابربن عبدالله او جابر بن عمير الانصاري رضى الله عنهما وليدل چې غشي يې ويشتلې له هغو دوارو نه يوسترى شو او كيناست له هغو دوارو نه يو تن بل ته وويل ته سست شوې ؟ ماله نبى كريم ﷺ نه آوريدلې دي چې فرمايل يې: هر هغه څه چې دالله په ذكر كې نه راځي هغه هسې بې كاره او چټې شي دى. خو څلور څيزونه بې كاره نه دي. لومړى دسړي هغه مزل او منډه چې ددوه نښو په منځ كې يې وهي دويم خپل اس ته تربيه وركول دريم له خپلې ښځې سره توقې ټقالې اولوبې كول څلورم دلامبو زده كول.

نښه ديته ويل كيږي چې په لرې ځاى كې يوهدف ايښودلې شي په هغه باندې كاغذ يابل څه شي سريشوي اوبيا غشي ويشتونكې هغه په دى مقصد يې ولي چې غشي وړباندې لګيږي اوكه نه ؟

مستحب دادى چې دواړو خواوته نښې ودرولې شي او غشي بايدد دوه نښو له منځ نه وويشتل شي. ځكه چې دنبى كريم ﷺ اصحابو همداسې كاو عمربن الخطاب رضى الله عنه به دجهاد په ميدانونو كې لښكر ته نصيحت كاو نښان بازي هروخت كوئ او داكار هر وخت جاري وساتئ. او هيڅ كله يې هم مه پريږدئ

((عن ابى عثما ن النَّهدى قال : أتانا كتاب عمر بن الخطاب ﷺ، ونحن مع عتبة بن فرقد رضى الله عنه نجاهد بأ ذربيجان ، ومما قال فيه: ((أما بعد فاتّزروا وانتعلوا ، وارتَـدُوْا، والقُوا الخفا ف والسر اويلات ، وعليكم بلبا س أبيكم إسماعيل ، وأياكم والتنعم وزيَّ العجم ، وعليكم بالشمس فإنَّها حمام العرب

---

[1]ـ الجتبي للنسائي : ٦/ ٢٢٢ ـ ٢٢٣ والسنن الكبرى للبيهقي : ١٠/ ١٤ والحديث صحيح .

، وتمعددوا، واخشَوْشِنوا ، واخْلَولِقُوْا ، وامشُوا حُفَاةً ، واقطعوا الركب، وانزوا على الخيل نزواً، وارموا الأغراض ، وامشوا بينهما . [1]))

له ابی عثمان النهدی ﷺ نه روایت دی هغه وایي چې موږ ته دعمربن الخطاب رضی‌الله عنه یو خط راغې او موږ له عتبه بن فرقد رضی‌الله عنه سره یوځای په اذربانیجان کې جهاد کاو. عمر رضی‌الله عنه پخپل خط کې لیکلي وو امابعد: تاسې لنګ ووهئ پنې واچوئ او څادر واغوندئ ، موزې اوپرنګونه وغورځوئ پرتاسې دخپل پلار اسماعیل لباس واجب دی. تاسې دعیش اوعشرت اود عجمیانو فیشن پریږدئ. تاسې پخپل ځان لمر لازم کړئ ځکه چې لمر دعربو حمام دی ساده ګي خپله کړئ زیږې او زړې جامې واغوندئ ، پښې ابلې وګرځئ. اوپه سوروباندی مخکې کیږئ په اسونو باندې په ټوپ وخیژئ په غشو سره نښې وولئ اود د دوه نښو ترمنځ روان شئ.

پنځم : چاچې دالله په لاره کې یو غشی وویشت الله تعالی په جنت کې دهغه یوه درجه اوچتوي.

((عن عمروبن عبسة رضی‌الله عنه قال : حاصرنا مع رسول الله ﷺ الطائف ، فسمعته یقول : " من رمی بسهمٍ فی سبیل الله فله عِدلُ مُحَرَّرٍ، ومن بلغ بسهم فی سبیل الله فله درجة فی الجنة...... " قال عمرو بن عبسة فبلغت یومئذ ستة عشرسهما. [2]))

له عمروبن عبسه نه روایت دی هغه وایې چې موږ له رسول الله ﷺ سره یوځای طائف محاصره کړ. مادرسول الله ﷺ آواز واورید چې فرمایل یې: چاچې دالله په لاره کې یوغشې وویشت هغه ته دیو غلام د آزادولو هومره اجر دی اوچاچې خپل غشې تر دشمن پورې ورسولو نو دهغه لپاره په جنت کې یوه درجه وي .

---

[1]ـ السنن الکبری للبیهقي : ۱۰/ ۱٤

[2]ـ سنن النسائي : ٦/ ۷ ومستدرك الحاکم : ۲/ ۹۵ وموارد الظمآن ۳۹٦ ، والحدیث صحیح .

عمرو بن عبسه وايي چې ماپه دی ورځ شپاړس غشي دشمن پورې ورسولې .

((وروی النسائي و ابـن حبان عن كعب بن مرّة رضى‌الله عنه قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول : ((مَنْ بلغَ العدوَّ بسهمٍ رفع الله له درجة!

فقال لـه عبدالله بن النحام رضى‌الله عنه :وما الدرجةُ يارسول الله؟ قال: أما أنها ليست بعتبة أُمّك ! مابين الدرجتين مائةُ عام))[1]

له کعب بن مره ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې ماله رسول الله ﷺ نه واورېدل چې فرمايل يې : څوک چې دشمن پورې يوغشي ورسوي الله تعالى دهغه يوه درجه اوچتوي. عبدالله بن النحام ﷺ وويل : يارسول الله درجه څه ده ؟

رسول الله ﷺ ورته وفرمايل داستادکور دپوړو په شان نه دی بلکې د دوه درجو ترمنځ به دسلو کالو فاصله وي. آن تردی چې که چیرته په دې غشي سره دښمن ته ونه رسيږي نو بياهم الله تعالى هغه ته ثواب ورکوي او اجر يې څوچنده زياتوي. لکه راتلونکې حديث کې ددې بيان شوی دی .

((عن عمرو بن عبسة ﷺ قال : سمعت رسول الله ﷺ يقول:

" مَـنْ شـابَ شَيْبَةً فی الاسلام ، كَانَتْ له نوراً يوم القيامة ، وَمَنْ رمى بسهمٍ فـی سبيل الله فَبَلَغَ به العد و اولم يبلغ ، كان لـه كعتقِ رقبةٍ مؤمنة ، وكانتْ له فداء ه من النّارِ[2]))

له حضرت عمرو بن عبسه رضى‌الله عنه نه روايت دی هغه وايي چې نبی کريم ﷺ وفرمايل :

[1]ـ المجتبى للنسائي : ۶/ ۲۷ وموارد الظمآن ص : ۳۹۶ واسناده صحيح

[2]ـ المجتبی‌لنسايي ۶/ ۲۷ ـ۲۸. اسناديې صحيح دي.

کوم سړی چې په اسلام کې بوډا شو نو دقیامت په ورځ به دهغه دغه بوډا والی هغه ته رڼا وګرځي، اوچاچې دالله په لاره کې یوغشی وویشت که هغه په دشمن باندې ولګید یاونه لګید نو هغه ته به دیو غلام د آزادولو هومره ثواب رسیږي اودابه هغه ته د دوزخ له اورنه فدیه وګرځي.

فصل

دغشو ویشتلو تمرین

((و روی ابراهیم بن یزید التیمی عن ابیه قال: رأیتُ خذیفه بن الیمان رضی‌الله عنه بالمدائن یشتدُّ بین الهدفینِ ، لیسَ علیه ازارٌ.[۱]))

ابراهیم بن یزید التیمي له خپل پلار نه روایت کوي هغه وایي چې ماخذیفه بن الیمان رضی‌الله عنه ولید چې د دوه نښو ترمنځ ئي منډه وهله اولنګ یې په تن کې نه و

نښه دیته ویل کیږي چې له زمکې نه پورته دویشتلو لپاره ودرول شوې وي . مجاهد رحمه الله علیه وایي چې ماعبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما ولید چې د دوه نښو ترمنځ منډه وهله او ویل یې چې ځنګه به زه نښه وولم . ځنګه به زه نښه وولم خذیفه او ابن عمر رضی الله عنهم به چې کله دغشو دویشتلو تمرین اومشق کاو نو منډې به یې وهلې او هسې مزل به یې کاو. خذیفه رضی‌الله عنه به له لنګ نه پرته منډې وهلې ترڅو دروند نه وي اوچې وجودیې دستړتیا سره آموخته شي.[۲]

دا روایتونه په دې خبره دلالت کوي چې اصحابو رضی‌الله عنه به دغشو ویشتلو ته زیات اهمیت ورکاو. هغوی خوداقتداستوری او داهتداء ډیوی وي اوددنیا او آخرت

---

[۱]ــ سنن سعیدبن منصور : ۲/ ۳/ ۱۸٤

[۲]ــ سنن سعیدبن منصور ۲/ ۳/ ۱۸۵

پاچاهان و کوم کارونه يې چې کړيدي په هغوی کې نيک هدايت دی اوکومې رايې ته چې هغوی ميلان کړيدې هغه صحيح رای ده.

الله تعالى چې دهغوی کومه ستاينه کړې ده هغـه ستالپاره کافي دی:

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ﴾ [الفتح : ۲۹.]

محمد دالله رسول دی . او هغه کسان چې ورسره دي پر کفارو ډير سخت اوپه خپلو مينځونو کې ډير مهربان دي . ته به يې هميش رکوع او سجده کوونکې وينې چې دالله دمهربانيو او خوښيو دترلاسه کولو په هڅوکې به وي . په مخونو کې يې دسجدې نښې ښکاري .

تيرانداز اوغشي ويشتونکو ته پکار دي چې هغوی خپل عزت او لويي دنښانه بازي په وخت کې يوطرف ته کيږدي اوله خپلوملګرو سره دغشو په ويشتلو کې ساده ګي اختيار کړي او په دی کار کې دی هيڅ قسم شرم ونه کړي. پخپل دغه عمل دی دالله تعالى دقرب أو اجر هيله من ووسي ، دامشق دی لوی عبادت وګڼي او صرف لوبه اوفضول مقابله بازِي يې ونه ګڼي. کله چې ورته توفيق په نصيب شي نو په دی دالله تعالى شکر اداکړي چې دهغه جل جلاله په زړه کې دنورو لوبو پرځای ددې مينه آچولې ده. دغشي ويشتلو په وخت کې له خپلو ملګرو سره ټوقې ټقالې او خندا کول څه بده خبره نده بلکې دايو مستحب کار دی ځکه چې په دی سره زيات همت اوچستي پيداکيږي اودغه عبادت سره يې مينه پيداکيږي خو خندا او خوشالي دی دومره زياته نکړي چې دمکروه حد ته ورسوي.

بلال بن سعد وايي چې ماداسې خلک ليدلي دي چې هغوی به د دوه هدفونو ترمنځ منډې وهلې او پخپلو کې به له يوبل سره خندلې. اوکله به چې شپه شوه نو هغوی به د راهبانو په شان دالله په عبادت کې بوخت شول.

حضرت بلال بن سعد پخپله هم په همدغو اوصافو متصف و او هغه د تابعينو لوی عالم او عابد شخص و.

ابوعبدالله الحليمي وايي کوم شی چی درمی (دويشتلو) په اوچت مقام اوثواب دلالت کوي هغه دادی چی رسول الله ﷺ هيڅ چاته هم داسې نه دي ويلي چې زما مور او پلار دواړه دې له تانه ځارشي مګر هغه چاته يې ويلي چې نشان زن و لکه بخاري او مسلم دحضرت علي نه روايت کړی دی.

((عَنْ علی بن ابی طالب رضی‌الله عنه ان رسول الله ﷺ قال: لسعدبن ابی وقاص رضی‌الله عنه يوم احد اِرْمِ فداك أبی وامی.[1]))

له علي بن ابی طالب رضی‌الله عنه نه روايت دی چې رسول الله ﷺ داحد په ورځ سعدبن ابی وقاص رضی‌الله عنه ته دغزوه احد په ورځ وويل چې زمامور اوپلار دی له تانه قربان شي دغشو ګذارونه کوه.

ابوعبدالله الجوزجاني وايي موږ له حضرت ابراهيم بن ادهم رحمه الله سره په سمندرکې جهاد وکړ. په کومه شپه چې هغه مړشو هغه ته داسهال ناروغي ولګيد اوپنځه ويشت ځلې اودس ماتې ته لاړ. هغه به هر ځل دلمونځ لپاره نوی اودس کاو با اودس تازه کلو.

کله چې پوه شو چې نور مړکېږم نو ويې ويل چې ماته کمان کې غشی واچوي او زما په لاس کې راکړئ. کمان يې چې په لاس کې ونيولو نو الله تعالی دهغه روح واخيست.

ابراهيم بن ادهم رحمه الله عليه داکار په دې اميد وکړ چې الله تعالی هغه په داسې حالت کې پاڅوي چې کمان يې په لاس کې وي ځکه چې انسان په هغه حالت کې پاڅول کېږي په کوم حالت کې چې مړشوی وي.

امام مالک رحمه الله عليه ويلي دي چې په آسونو باندې دسورېدو زده کول اوبيا پرې مسابقه کول دنبيان زنئ دزده کړې او مسابقې نه غوره دی.

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ۲۹۰۵ ومسلم برقم : ۲۴۱۱ .

مگرجمهوّر علماء وايي چې لـه اس سواري او مسابقې نه دغشو ويشتلوزده کړه او ورباندی مشق اوتمرين زيات غوره دی. دوی دمحمدﷺ په دی حديث دليل نيولې دی چې فرمايلی دي:

وَارْمُوْا وارْكَبُوْا وان ترمُوْا اَحبُّ اِلَىَّ من ان تركبوا.

تاسې غشي وولئ اوپه اسونو سورشئ خوماته دسوريدو پرځای دغشو ويشتل زيات محبوب اوغوره دي.

ځينو متاخرينو علماو ويلي دي چې اس سواري اوغشي ويشتل دواړه په مجموعي ډول ضروري دي. کله چې دشمن لرې وي نو دغشو ويشتل زيات گټور وي خوله دښمن سره لاس په لاس جنگ کې اس سواري زيات غوره دی. له دواړو نه افضل هغه دی چې دښمن ته نقصان رسوي اولښکر ته گټور وي اودا دخالاتو اواشخاصو په اختلاف سره مختلف کيږي.

درسول اللهﷺ پنځه کمان (ليندۍ) وې چې په دی سره يې غشي ويشتلې .

(۱)الروحاء (۲) الصفرا (۳) البيضاء (۴) والزوراء (۵) والكتوم.

اودرسول اللهﷺ د توبرې (شخولې) نوم کافور و چې غشي به يې په کې ايښودل.

فصل

د مسابقې، او دغشو د ويشتلو بيا ن

مسابقه : دټول مسلمان امت په دی خبره اجماع ده چې په اسونو او غشو سره مسابقه کول جائزدی. داسونو مسابقې ته رهان او دغشو مسابقې ته مناضله ويل کيږي.

دا سنت دې او ددې فاعل ته ثواب ورکول کېږي. خوپه دی شرط چې قصد او اراده يې دجهاد لپاره تياری او مهارت ترلاسه کول وي .

دمسابقې شرطونه:

لومړی : داچې دمسابقې معقود علیه (عوض دګټلو) به دقتال جهاد له سامانونو څخه وي لکه اسونه او اوښان نور خره وغیره .

دویم: داچې دمسابقې دشروع کولو ځای او آخري نقطه چې ترهغه ځای پورې به اسونه خغلولی شي معلوم وي او مسابقه کوونکې دواړه برابر حرکت وکړي. که چیرته داځایونه نه وي معلوم کړی شوې نو بیا مسابقه روا نه ده.

دریم : داچې په مسابقه کې مخکې کیدونکې ته به پوره مال یا زیاتره مال ورکول کیږي .

څلورم شرط دادی چې عوض (مال) به له یوې خوا یابه دامام او امیر له خوا مقرر وي اوکه مال له دواړو خواو نه • نو ددی د جواز لپاره دا صورت دی چې یو دریم ګړی شخص به هم په مسابقه کې برخه اخلي نه که دغه دریم شخص مسابقه وګټله نو هغوی دواړو چې کوم مال ایښی وي هغه به ټول ترینه اخلي اوکه هغوی دواړو له دغه دریم نفرنه مخکې شول نو هغوی ته به هیڅ نه ورکول کیږي خپله خپله حصه به واپس بېرته اخلي اوکه په هغوی کې یوله بل نه مخکې شو نو خپله حصه به هم واخلي او دملګري حصه به هم ځانته کړي دغه دریم نفر ته داحادیثو په اصطلاح کې محلل ویل کیږي دده لپاره دا شرط ده چې دده اس به ددې جوګه وي چې مسابقه وګټي او دا احتمال هم پکې وي چې ویې نه ګټي.

پنځم. داچې مخکې کېدل هریولپاره ممکن وي.

شپږم اسونه یې له مخکې نه معلوم کړی وي چې په مسابقه کې به دا دا اسونه برخه اخلي .

اووم : په دی باندی به یې اتفاق کړی وي چه په دغو اسونو باندی به فلان • • سوریږي.

اتم : اسونو لپاره دمسابقې دښودل شوي مسافې دطی کولو امکان وي یعنې چې نه اسونه ستړي شي اونه هلاک شي .

((روى البخاري ومسلم عن عبدالله بن عمر ﷺ قال : اجرى النبيُّ ﷺ ماضمر من الخيل من الحفياء الى ثنيه الوداع واجرى مالم يضمر من ثنية الوداع الى مسجد بني زريق . [1]))

بخاري او مسلم له عبدالله بن عمر ؓ نه روايت کړيدی هغه وايي چه رسول الله ﷺ تړننګ (تمرين) شوي اسونه يې له حفيانه ترثنية الوداع پورې وزغلول او هغه اسونه چه تړيننګ شوي نه وو هغه يې له ثنية الوداع نه مسجد بني زريق پورې يوميل وزغلول تضمير داسونو دی ته وايي چې له چاغيدو نه وروسته يو څه موده په اسونو خوراک کم کړې شي . او هروخت وربانديې ذين واچول شي ترڅو خولی شي او خوله بيرته ورباندی وچه شي پدې کار سره داسونو غوښه کميږي اوپه منډې ښه برلاسې کيږي .

سفيان رحمه الله وايي چه له حفيانه تر ثنية الوداع پورې پنځه يا شپږ ميله لا٠ ده او له ثنيه نه تر مسجد بني زريق پورې يو ميل فاصله ده.

نهم : په مشروط مال باندې بايد پوه وي چه دومره مال دی .

لسم : له فاسد شرط نه دی ډډه وکړي.

دغشو په ويشتلو کې چې کومه مسابقه کيږي هغې ته مناضله ويل کيږي او دمناضلې شرطونه دادي:

لومړې شرط داده چې کچيرته مال له دواړو خواو نه و نو محلل به موجود وي دمحلل تفسير مخکې په رهان کې تيرشو.

دويم داچې مسابقه په يو جنس کې وي يعنې له دواړو خواو به غشي وي يابه نيزې وي که چېرته پکې فرق وي اوله يو جنس نه نه وي لکه يوې خوا غشې وي اوله بلې خوانيزه نو دا صحيح نه دی . دريم داچه هدف ته دغشي رسيدل ممکن وي نه ډير لرې وي اونه ډير نژدی چه لګيدل يې يقيني وي.

---

[1] ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٢٨٦٨ . ومسلم برقم : ١٨٧٠

څلورم داچې دواړه په مشروط مال باندې خبر وي په دې هم خبر وي چه په څومره مسافه کې به غشي ولي ، او په دې به هم خبر وي چې په دومره غشو کې دومره واري دهدف ویشتل اړین دي . او څوک به لومړې دغشي په ویشتلو پیل کوي؟

پنځم : دویشتونکو کسانو تعیین او معلومول چه دغه کسان به غشي ولي .

شپږم:دغشي دویشتو لپاره دځای معلومول او دویشتونکو یو برابر ودریدل.

فصل

دهغه خلکو په اړه سخت وعید چې لومړې غشی ویشتل زده کړي خوبیا ئې بېرته پرېږدي

دهغه چا په باره کې سخت وعیدونه راغلي چه دغشو ویشتل زده کړي او بیايې هیر کړي.

((روی مسلم اَنَّ فُقَیْمًا اللَّخْمِیَّ قال لعقْبَةَ بنْ عامرٍ رضیالله عنه : تختلف بین هذینِ الغرضین وانتَ کبیرٌ یشقُّ علیك ؟

فقال عقبةُ بن عامر: لولا کلامٌ سمعته من رسول الله ﷺ لم أُعانه.

قال الحارث _ راوي الحدیث _ لابن شماسة: وماذاك ؟

قل:هو قوله ﷺ :((مَنْ تعلَّمَ الرمی ثم ترکه فلیس منا.. أو قد عصی ..)) [1]

---

[1]... اخرجه مسلم برقم : ۱۹۱۹

مسلم روایت کړیدی چې فُقَیْمًا اللُّخمیُّ عقبه بن عامر رضی‌الله عنه ته وویل چې ته د دوه هدفونو ترمنځ ګرځې اوحال داچې ته بوډایې اوپه دی کې درته ډېر غټ تکلیف دی. حضرت عقبه رضی‌الله عنه ورته وویل : که چېرته مادنبي کریم صلی‌الله علیه وسلم حدیث نه وای آورېدلی نومابه دومره تکلیف نه وویستلې.

دحدیث راوي حارث ابن شماسه ته وویل هغه څه دي ؟ هغه وویل دنبی کریم ﷺ داحدیث:

مَنْ تَعلَّمَ الرَّمْيَ ثُمَّ ترکه فلیس مِنَّا... اوقدعصی.

چاچې دغشي ویشتلو مهارت زده کړ اوبیايې پرېښود هغه له موږ څخه نه دی اویایې وویل چې هغه ګناه وکړ.

دعلماو یوی ډلې ویلي دي چې څوک دغشي دویشتلو له مهارت نه وروسته هغه پرېږدي نو لویه ګناه یې وکړه ځکه چې معتمده قاعده داده چې دکوم کار په بره کی چی نبی کریم ﷺ فرمایلي وي چی چاداکار وکړ هغه له موږ نه نه دی اویاله مانه یې نافرماني کړیدی یا ددی په شان یې نور الفاظ استعمال کړي نو هغه کبیره ګناه وي .

داحدیث ابو عوانه په خپل مسند کې هم روایت کړې دی او ددی حدیث لپاره تردی عنوان لاندی یو مستقل باب یې تړلې دی داباب دغشو ویشتلو دهڅونې په بیان کې دی اوپه دی کې دغشو زده کړه پرمسلمانانو واجب دی اودلیل پدی باندی چې دغشو ویشتل یوه مباحه لوبه ده او هرڅوک چې دازده کړي اوبیا یې هیر کړي نو دهغه لپاره سخت عذاب دی .

نووي ددی حدیث په څېړنه کې ویلي دي چې دغشو دویشتلو هنر پرېښودل سخت مکروه دی. په هر تقدیر دغشو دویشتلو هنر پرې ښودل اوله یاده یستل که کبیره ګناه نه وي نو صغیره خو ضرور ده او په مسلسل پرې ښودلوسره کبیره ګناه ګرځي لهذا دی نه خان بیدارول پکار دي که چاهیر کړی وي باید چې ژر ترژره توبه وباسي او مسلسل پرېښودونه خان وساتي ترڅو په کبیره ګناه کې ښکیل نشي دهغوی تنبیه اوخبرول واجب دي چی ژر تر ژره توبه وباسي او مسلسل پرېښودلو نه خان وساتي .

یوویشتم با ب

د مجاهدینو د تورو ، نیزو او نورو وسلو فضیلت

دالله تعالی مبارک ارشاد دې : ﴿ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ ﴾ [النساء:۱۰۲]

اودوی دی خپله وسله له ځان سره واخلي.

اود الله تعالی مبارک ارشاد دې :

﴿ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ ﴾ [الانفال :٦٠.]

اوتاسې دهغوی دمقابلې لپاره چې څومره مویه توان کې وي قوت (وسله) برابر کړئ. ابن عباس رضی الله عنهما فرمايي چې له قوت نه مراد وسله اوکمان دی الله تعالی دنیزې یادونه هم په قرانکریم کې کړېده او فرمایلی یې دي :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِنَ الصَّيْدِ تَنَالُهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ ﴾

[المائدة :٩٤].

ای مومنانو! دځه اندازه ښکار سره چې هغه ته ستاسې لاسونه اونیزې رسیږي الله تعالی به خامخا ستاسو امتحان کوي .

پوه شئ چې اس سواري زده کول او نورو مسلمانانو ته یې وربښوول اود وسلو د استعمالولو هنر یادول کفايي فرض دی. اوکله دافرض عین هم ګرځي. اوداهله چې دیته دمسلمانانوډېر سخت ضرورت وي اوپه مسلمانانو کې هیڅ څوک داسې نه وي چې دایې زده کړې وي اوفرض کفایه تحقق ومومي.

ځينې هغه احاديث چې دتورو او نيزو په فضيلت کې راغلي

((روی أحمد عن عبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما قال : قال رسول الله صلی‌الله عليه وسلم : "بُعثْتُ بالسيفِ بين يدى الساعة ، حتى يُعبدَ اللهُ وحده ، لاشريكَ لـه ، وجُعِلَ رزقي تحت ظلِّ رمحي ، وجعلِ الذلةُ والصَّغارُ على مَنْ خَالفَ أمري، ومن تَشَبَّهَ بقومٍ فهو منهم..)) [1]

له عبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما نه روایت دی چې نبی کریم صلی‌الله علیه وسلم وفرمایل : زه تر قیامته پورې له تورې سره لېږل شوی یم . ترڅو یواځې دهغه یو الله عبادت وکړی شي چې بل څوک ورسره شریک نشته اوزما روزي زما دنیزی تر سیورې لاندې ایښودل شویدې. ذلت او خواري دهغوخلکو لپاره مقدردی چې زماله راوړل شوي دین نه سر غړاوي وکړي. اوڅوک چې له کوم قوم سره مشابهت وکړي هغه له همغه قوم څخه دی .

امام ابن قیم پخپل کتاب (الفروسية المحمدية) ص ۱۸ کې ویلی دي چې امام پدی خبره تصریح کړی ده . ویلي یې دي چې په کوم ځای کې دجهاد ضرورت وي هلته دنیزو جوړول له نفلي لمونځونو نه افضل دی. همدغه حکم دتورو وسلو دجوړولو دی

اومحمد صلی‌الله علیه وسلم فرمایلی دي چې جنت د تورو ترسیورې لاندې دی.

((روی مسلم عن أبی موسی الأشعری رضی‌الله عنه أنه قال – وهو بحضرة العدو – قال رسول الله صلی‌الله عليه وسلم : ((إنَّ أبوابَ الجنةِ تحت ظلالِ

---

[1] ـ مسند احمد : ۲ : ۵۰ ـ ۵۲ والحديث صحيح .

السيوف)). فقـام رجـلٌ رثُّ الهيئة . فقا ل: يا أبا موسى !: أنتَ سمعْتَ رسولَ الله صلى‌الله عليه وسلم يقول هذا؟ قال أبوموسى : نعم .

فـرجعَ الـرجُل إلى أصـحابه ، فقـال: أقرأعليكمُ السلام. ثم كسر جَفْنَ سيفه فألقاه ، ثم مشى بسيفه إلى العدو، فضرب به حتى قُتل))[1]

لـه ابی موسـی الاشعری رضی‌الله عـنه نـه روایت دی هغـه وايي چې ما لـه دښمن سره دجنگ پـه وخت کې وويل : چې دجنت دروازې دتورو ترسېورو لاندی دي. په دی وخت يوسړی چې سرېې ببرو پاڅيد او راته يې وويل :

ای ابو موسی ! اياتالـه محمدصلی‌الله عليه وسلم نه پخپله آوريدلي دي چې همداسې يې ويلي وي؟ ابوموسی وويل : هو ما آوريدلي دي.

هغـه سړی خپلو ملګرو ته راغی او ورته يې وويل چې پرتاسو سلام وايم. بيايې دخپل توری قاش مات کړ او وی غورځاو بياد توره په لاس دښمن سره دجنگيدو لپاره ورغې ترهغه يې توره وچلولـه چې پخپله شهيد کړی شو.

((و روی الـبخاري ومسـلم عن عبدالله بن أبى أوفى رضی‌الله عنه، أنَّ النبى صـلى‌الله عليه وسـلم كان فى بعض أيامه التى لقى فيها العدوَّ ينتظر، حتى إذا مـالت الشمس،قام فيهم فقال:((يا‌أيها الناس:لاتتمنوا لقاء العدو، واسألوا الله العافية ، فإذا لقيتموهـم فاصبروا، واعلموا أنَّ الجنة تحت ظلالِ السيوف .. [2]))

لـه عبدالله بن ابی اوفی رضی‌الله عنه نه روايت دی چې نبی کريم صلی‌الله عليه وسلم يوه ورځ چې لـه دښمن سره يې مقابله وه دلمر تېرېې وتلو پوری انتظار وکړ بياودريد اوخلکوته يې خطبه واورولـه او ويې فرمايل : ای خلکو! لـه دښمن سره دمخامخ کېدو آرزو مه کوئ بلکې لـه الله تعالی نه عافيت غواړئ. اوکله چې ورسره جنگ شروع شي

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ١٩٠٢

[2]ـ اخرجه البخاري برقم : ٢٩٦٥ او مسلم برقم: ١٩٠٢.

نوصبر وکړئ (یعنی مه وارخطاکېږئ با ثې په استقامت سره جنګ وکړئ) اوپوه شئ چې جنت د تورو ترسیوري لاندې دی.

یزید بن شجره رضی الله عنه به ویل چې ماته خبر راکړشویدی چې توري دجنت کنجیانې دي.

توري دجنت د دروازو کنجیانې ګرځول شویدی ځکه چې داد جنت د دروازو دخلاصولو لپاره سبب دي.

په تورو سره ددښمنانو وهل په جنت کې د داخلیدو سبب دی. توره دعزت اوکرامت ته درسیدو لپاره یوه ذریعه ده اوپه دی سره مجاهد دالله تعالی درضا په ترلاسه کولو کې کامیابیږي اود جهنم له اور نه دساتلو لپاره وقایه جوړیږي .

داصحابو کرامو رضی الله عنهم توري به صرف د جهاد لپاره وې نوځکه په سرو زرو سره به مزینې نه وې.

((روی البخاری عن أبی أمامة رضی الله عنه قال : لقدفتح الفتوح قومٌ ماكانت حلية سيوفهم الذهب ولا الفضة، إنما كانت حِلْيَتُهم العلابِيُّ والآنِك والحديد[1])).

له ابی امامه رضی الله عنه نه روایت دی هغه وایې چې بیشکه داسی قوم (صحابه و) ډېر فتوحات وکړل چې دهغوی دتورو موټی په سروزرو او سپینو زرو نه وو ښایسته بیشکه دهغوی د تورو موټی په علابي سرف او اوسپنه ښایسته وو.

علابی دقلعی هغه ټوټې ته وېل کېږي چې په هغې سره دتورې غلاف تړي. توری خو لاځه کوې کله کله دیو مجاهد آن نوکانوته هم اړتیا پیداکیږي لکه حضرت عمر رضی الله عنه فرمایلي دي :

قل عمربن الخطاب رضی الله عنه وفرُوا الأظفَارَ فی ارض العدوِّ فانها سلاح.

[1] ـ اخرجه البخاري برقم :۲۹۰۹

عمربن الخطاب ﷺ ویلي دي چې ددښمن په سیمه کې خپل نوکان اوږده پرېږدئ ځکه چې داهم وسله ده.

او احمدبن حنبل رحمه الله علیه ویلي دي چې مجاهد ددښمن په سیمه کې خپلو نوکانو ته هم محتاج کېږي که چیرته نوکان یي نه وي نو هغه لپاره دېږي خلاصول هم گرانیږي ددی پشان نور کارونه هم.

دالله په لاره کې چی کومه لومړی توره لـه غلاف نه ویستل شوې ده هغه دزبیر بن العوام رضی‌الله عنه توره وه اوداپه مکه کې داسلام په لومړیو ورځو کې و، زبیربن عوام دمکې یوځوان و چې عمر یې دولسوکلو ته رسیدلی و. آوازه خوره شوه چې رسول الله ﷺ په مکه کې تښتول شویدی نو زبیر خپله توره راویستله اودرسول الله صلی‌الله علیه وسلم په لټې پسې ووت ، گوري چې رسول الله صلی‌الله علیه وسلم روغ رمټ دی اوهیڅ تکلیف ورته نشته ، رسول الله ﷺ هغه اودهغه توری لپاره دعاوکړه زبیر بن عوام رضی‌الله عنه په اصحابوکې بهادر اوقوي اصحابي و. دتورې ښه گذارونه به یې کول اودهغه دتورې گذارونه داسلام له مشهورو گذارونو څخه دي.

له نبی کریم ﷺ سره څو توری وې چې دځو نومونه یې دادي:

۱ـ **الماثور**: داهغه صلی‌الله علیه وسلم ته له پلار نه پاتې شوې وه اوله ځان سره یې مدینې ته راوړی وه.

۲ـ **العضبُ** : نبی کریم صلی‌الله علیه وسلم چې کله دبدر غزاته تشریف وړلو نو حضرت سعد بن عباده رضی‌الله عنه داتوره دهغه صلی‌الله علیه وسلم په خدمت کې پیش کړې وه.

۳ـ **ذو الفقار** : داد بدر په غزاکې دغنیمت په مال کې ورته په لاس ورغلې وه اوپه تولو جنگونو کې له نبی کریم ﷺ سره وه.

۴ـ **الصمصام** : دا ورته عمر بن معدی کرب الزبیدی رضی‌الله عنه هدیه کړې وه.

۵ـ **القلعی** ددی تورې نسبت دعربي کوچیانو دقلعه نومې ځای ته دی .

۶ـ **البتار** : (ښه کوتره کوونکې).

۷: الحتف: مرګ ته وهل کېږي. دغې توري به هم مرګ ته کشول کول.

۸_ الرسوبْ : ددښمن په بدن کې ډوبیدونکې توره.

۹_ اَلْمِخْذَم . غوڅوونکې توره.

۱۰_ اَلْقَضِيْبُ : ډېر زيات کټ کوونکې.

اونبی کریم صلی الله علیه وسلم پنځه نیزې هم درلودې:

له نبی کریم صلی الله علیه وسلم سره یو برچه هم وه چې البتعه نومېده. اویوه لویه برچه یې هم درلوده چې نوم یې البیضاو. لدینه علاوه یوه بله وړه برچه یې هم درلوده چې نوم یې العنزه وه رسول الله صلی الله علیه وسلم به دتګ اوراتګ په وخت کې پخپل لاس کې ګرځوله اوداختر په ورځ به له نبی کریم صلی الله علیه وسلم سره سړي ګرځوله په هغې باندې تکیه کوله . درسول الله صلی الله علیه وسلم مخې ته به یې کېښود اولمونځ به یې ورته کاو. یعنې ستره به یې ترې جوړه کړه .

له نبی کریم ﷺ سره داوسپنې جنګي تړپې هم وې چې دیوی نوم الموشج اودبلې نوم السبوغ و. اودا دمکې دفتحې په ورځ حضرت محمدصلی الله علیه وسلم پر سرمبارک وه.

رسول الله صلی الله علیه وسلم یوډال هم درلود چې نوم یې الزلوق و. ددی معنی ده خوېدل یعنې دتورې ګوزار به ترینه خویده. لدینه علاوه دوه نور ډالونه یې هم درلودل.

دوه ویشتم باب

دالله په لاره کې دټپي کيدو فضيلت اودځينو ټپي شويو حضراتو بيان

((عن ابی هريرة رضی‌الله عنه عن النبی صلی‌الله عليه وسلم قل: لايكْلَمُ اَحَدٌ فی سبيل الله ، والله اَعْلَمُ بِمَنْ يكلمُ فی سبيله اِلاَّ جَاءَ يومَ القيامةِ ، وجُرحُهُ يَثْعَبُ ، اللون لونُ الدَّم والريحُ ريح المسك .[1]))

له ابی هريره رضی‌الله عنه نه روايت دی چی نبی كريم صلی‌الله عليه وسلم وفرمايل:

له تاسونه چې كوم يو كس دالله په لاره كې زخمي شي. اوالله ښه پوهيږي په هغه چاچې دهغه په لاره كی زخمي شي. مگردقيامت په ورځ به هغه په داسې حالت كی راشي چی له زخمونو نه به يې وينې روانی وي.رنگ به يې دوينې وي خوبوی به يې دمشكو وي.

دبخاري او مسلم په بل روايت كې راغلي دي چې هر يو زخم چې مسلمان ته دالله په لاره كې ورسيږي دقيامت په ورځ به پداسی حالت كې راځي. لكه په نيزه چې اوس وهل شوې وي له بدن نه يې وينه روانه وي.رنگ به يې دوينې وي خوبوی به يې دمشكو وي.[2] ابن دقيق العبد رحمه الله عليه وايي :چې دقيامت په ورځ شهيد په داسې حالت كې راځي چې له زخم نه يې وينه روانه وي نو ددی حكمت دادی چی دظالم دشمن پر خلاف گواهي ده چې دی دهغه له لاسه شهيد شويدی. اوبل داچې هلته ټولو ولاړو خلكو ته دهغه دشهادت شرف معلوم شي چې له وينې نه يې هم دمشكو بوی ځي.

---

[1] ــ اخرجه البخاري برقم : ۳۸۰۳ . ومسلم برقم : ۱۸۷۶ .

[2] ــ اخرجه البخاري برقم : ۲۳۷ ومسلم ۱۸۷۶

((و روى أبوداود والترمذي والنسائي وابن ماجه : عن معاذبن جبل رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: ((مَنْ قاتَلَ في سبيل الله فُواقَ ناقة ، فقد وجبت له الجنة ، ومَنْ سألَ الله القتلَ من نفسه صادقاً ثم مات أو قُتِلَ ، فإنَّ له أجرَ شهيد ، وَمنْ جُرِح جرحًا في سبيل الله ، أونكب نَكبةً ، فإنها تجيءُ يوم القيامة كأغزرِ ماكانت ، لونُها لونُ الزعفران ، وريحُها ريحُ المسك. وَمَنْ خرجَ به خُرَاجُ في سبيل الله ، فإنَّ عليه طابعُ الشهداء. [1]))

له معاذ بن جبل رضي الله عنه نه روايت دی هغه وايي چې محمدصلی الله علیه وسلم وفرمایل: څوک چې دالله په لاره کې داوښې دلوشلو دوخت په برابر جهاد وکړ نو هغه لپاره جنت واجب شو اوچاچې په پوره صداقت سره له الله تعالی نه دشهادت مرګ وغوښت بیاپخپل مرګ مړشو اویاقتل کړی شو نو هغه لپاره دشهید اجر ورکول کیږي.

اوڅوک چې دالله په لاره کې ددښمن په سلاح باندی زخمي شي اویا له وسلې پرته په بل شي زخمي شي لکه کاڼي وغیره په ذریعه زخمي شي نوهغه به دقیامت په ورځ په داسې حالت کی راځي چې په کوم حالت کې یې له زخم نه زیاته وینه بهیدلې وي . رنګ به یې دزعفرانو پشان وي اوبوی به یې دمشکو دبوی پشان وي اودچاپه بدن چې دالله تعالی په لاره کې دانې وخیژي نوپرهغه به دشهیدانو مهرولګول شي.

((وروى الترمذي عن أبي أمامة رضي الله عنه ، عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : ((ليس شيءٌ أحبُّ إلى الله من قطرتَيْن وأثرَيْنَ: قطرةِ دُموعٍ من

---

[1] ـ سنن ابي داود : ۳/ ٤٦ . وسنن الترمذي : ۳/ ۱۰۲. وسنن النسائي : ٦/ ۲٥ ـ ۲٦ وسنن ابي ماجه : ۲/ ۹۳۳ ـ ۹۳٤ والحديث صحيح .

خشية الله ، وقطرة دمٍ يراقُ فى سبيل الله. وأمَّا الاثران: فأثرٌ فى سبيل الله ، وأثرٌ فى فريضةٍ من فرائضِ الله.[1]))

له ابی امامه رضی‌الله عنه نه روایت دی چې رسول الله صلی‌الله علیه وسلم وفرمایل: په الله تعالی باندې له دوه څاڅکواوله دوه نښو او اثرونونه زیات بل څه ډېر ګران نه دي. یودسترګودهغه قطره اوښکو ده چې دالله لـه وېرې نـه تویه شي اوبله دوینې هغه څاڅکی ده چې دالله په لاره کې تویه شي اوله دوه اثرونو نه یو هغه اثر دی چی دالله په لاره کې رامنځ تـه شوی وي لکـه (زخمي کیدل او دانی وغیره) اوبله هغه نښه دی چی دالله لـه فرائضونه دیو فرض د اداکولو نه جوړه شوي وي (لکه په ژمي کې په یخو اوبو باندی داودس کولو له وجهې لاسونه او پښې چاودی شي).

حسن بصری رحمه الله علیه فرمایي چې دوه څاڅکي اودوه غړپونه داسې دي چې هغه په الله تعالی باندې ډېرې ګرانې دي یوه دغصې هغه غړپ دی چې یو بردبار سړی یې دالله درضا پـه خاطر څکي اوبـل دمصیبت هغـه دردونکـي غـړپ دی چې دالله بـنده ورباندې صبر او زغم کوي.

په الله تعالی باندې دوینې لـه هغه څاڅکي نه چی یواځې دالله درضا په خاطر فی سبیل الله تویه شوې وي بل څه ګران نه دي اوبل داوښکې هغه څاڅکې دی چی په نیمه شپه کې ذسجدی په حالت کې دبنده له سترګو نه روانه شي اوپخپل ځای کې له الله تعالی نه پرته بل څوک نه ویني.

((وعَـنْ عائشـة رضی‌الله عنها قالت: كَانَ ابوبکر رضی‌الله عنه اذا ذکر یوم احد قـل: " ذلـك یومُ كُلُّهُ لطلحة " یعنی طلحة بن عبیدالله. کنتُ اول من فاء فرأيْتُ رجـلاً یقـاتل مـع رسـول الله صلی‌الله علیه وسلم دو نه فقلت : کن طلحة . حیث

---

[1] سنن الترمذي : ۳/ ۱۰۹ ، والحديث حسن ؟

فاتـنى هذ الموقف. فلاذا بطلحة بضع وسبعون ، بين طعنة ورمية وضربةٍ ، فاصلحنا من شانه . [1]))

حضرت عائشـه رضی‌الله عـنها نـه روایـت دی چی کلـه بـه حضـرت ابوبکـر صـدیق رضی‌الله عـنه داحد دغـزا یادونـه کولـه نـو فـرمایل بـه یې، هغـه ورځ خوټوله دحضرت طلحه رضی‌الله عنه وه ، لـه ټولـو نـه وړانـدې واپـس راتـلونکې سړی زه وم، کله چې زه واپس راغـلم نوومـې لیـدل چـې یوسړی دحضرت محمدصلی‌الله علیه وسلم مخې ته لـه کافرانو سره پـه جـنګ بوخت دی. ما وویل یقیناً داسړی به طلحه رضی‌الله عنه وي چې هغـه شرف یـې ترلاسـه کـړ کـوم چـې لـه مانـه پاتی شـو . پـه دی ورځ دحضـرت طلحه رضی‌الله عـنه پـه بـدن بـاندې لـه ۷۰ اویـاو نـه زیـات دنیـزو، غشـو ، اونـور زخمونـه وو بیایې مونږ درملنه وکړه او ملهم او پټی مو ورباندی ولګوله .

قیس بَن ابی حازم فرمایلی دي چي مادطلحه رضی‌الله عنه لاس ولید چې شل شوې و داهغـه لاس و چـې پـه هغـه سره یې داحد دغـزا پـه ورځ دمحمدصلی‌الله علیه وسلم دفاع کړی وه.[2]

عروه بـن زبیـر وایـي چـې دزبیـر پـه بدن باندې دتورې درې ګوزارونه اوټپونه وو یوټپ دهغـه رضی‌الله عـنه پـه وږه بـاندې و هغـه دومـره ژور و چـې مـا بـه خپلې ګوتې پکې ننه باسلې . دوه ګوزارونه دبدر پـه ورځ ورته لګیدلې وو اویو ګوزار دیرموک پـه ورځ . [3]

انس بـن مـالـک رضی‌الله عنه وایي چې ابودجانه رضی‌الله عنه دیمامی دجنګ پـه ورځ دننه باغ تـه ودانګل خوپښـه یې ماتـه شوه، مګـر لـه دې سره سره لـه کفارو سره پـه نره ترهغه وجنګید تـرڅو چـې دهغـوی دلاسـه شـهید شوی نـه و.معاذ ابن عمروبن الجموح رضی‌الله عنه وایـي چـې زه دبـدر دغـزا پـه ورځ ابوجهل پسې ورغلم. کله چې ماته موکه پیداشو نـو ماپرهغه برید وکړ اوپښه مې ورته دپنډۍ لـه منځ نه غوڅه کړه. پـه دی وخت

---

[1]ــ المغازي للواقدي : ۱/ ۲٤٦

[2]ــ سیر اعلام النبلاء : ۱/ ۲٦

[3]ــ سیر اعلام النبلاء : ۱/ ٥۲

له شا طرف نه دابوجهل زوی عکرمه زه په وړه باندی په توره ووهلم اولاس یې راته غوځ کړ. زمادغه لاس زمابدن پورې ځوړندو. دهغه په دی وار سره زه له ابوجهل نه وروسته شوم اوټوله ورځ په همدغه ځوړند لاس سره له کفارو سره جنګیدم خوکله چې ډیر زیات په درد شو او په تکلیف یې کړم نو ماپدغه لاس باندې پښه کیښود اوپه زور سره مې راښکود اوله بدن نه مې جداکړ.[1] جعفربن عبدالله بن اسلم فرمايي چې دیمامې جنګ په ورځ له ټولونه مخکې حضرت ابو عقیل رضی‌الله عنه ددښمن مقابلې ته وراندی شو. ددښمن له لورې یوغشې راغې اودهغه د ولي اوزړه ترمنځ ولګید هغه غشي ترینه وویستل شو خو ګڅ اړخ یې ډیر سخت زیانمن شو. مګربیاهم هغه رضی‌الله عنه په خپلو خپلو ځان خیمې ته ورساو. کله چې دجنګ میدان ښه ګرم شو او مسلمانان له ماتې سره مخامخ شول نو حضرت معن بن عدی رضی‌الله عنه انصاروته آواز وکړ چی ای انصارو! دالله نه وویریږئ له الله نه وویریږئ اوپه دښمن باندې یرغل وکړئ. دهغه دا آواز چې حضرت ابوعقیل رضی‌الله عنه ترغوږشو هغه نیغ ودرید. حضرت عبدالله بن عمررضی‌الله عنه فرمايي چې ماله هغه نه پوښتنه وکړه چې تاسي چیرته ځئ؟ هغه راته وویل: آواز کوونکې زمانوم آخستی دی، ماورته وویل دهغه مقصد خوزخیمان نه دي. هغه راته وویل چې زه هم دانصارو له ډلې څخه یم، زه به ضرور دهغه آواز ته ځان رسوم که څه هم په خپلو خپلو هم وي. هغه خپله ملا وتړله او توره یې اوچته کړه او روان شو. په زوره زوره یې آوازونه شروع کړل چی ای انصارو! نن دحنین پشان راوګرځئ اوپردښمن کلک یرغل وکړئ. حضرت عبدالله ابن عمر رضی‌الله عنه فرمايي چې په دی جنګ کې تورې له یوبل سره وجنګیدلې اود حضرت ابوعقیل ټپي شوې لاس له اوګې نه غوځ شو. ماورته وویل ای ابو عقیله! هغه راته په کمزوري آواز سره ځواب راکړ او پوښتنه یې رانه وکړه چې کوم لوری له ماتې سره مخامخ دی؟ ماورته وویل: مبارک دی شه دالله دشمن مسیلمه کذاب ووژل شو. هغه چې زماداخبره واوریده نو ګوته یې داسمان په طرف پورته کړ دالله تعالی شکر یې اداکړ او شهیدشو.

---

[1]ـ سیر النبلاء ۱/ ۲۵۰ـ ۱۵۱

ابن عمر رضی‌الله عنهما فرمایي چې مادغه کیسه حضرت عمر رضی‌الله عنه ته وکړه، هغه رضی‌الله عنه وفرمایل: پرهغه دی دالله تعالی رحمتونه وي هغه دشهادت په لټه کې لګیدلي و تردی چې دشهادت لوړه مرتبه یې ترلاسه کړه.

له حنظله بن ابی سفیان نه روایت دی چې دابو حذیفه آزادکړی شوې غلام سالم رضی‌الله عنه غوښتنه وکړه چې دیمامې دجنګ په ورځ بیرغ هغه ته ورکړی شي ؟

خلکو ورته وویل : مونږ وویریږو که تاته بیرغ درکړو نو ستاله خوانه به له څه خطر او ویری سره مخ شو نو بل چاته به یې ورکړی هغه رضی‌الله عنه وفرمایل : که داسې یم نوبیاخودقرآنکریم بدعالم یم.کله چې هغه بیرغ په لاس کې ونیو نو ښي لاس یې غوڅ کړی شو. هغه بیرغ فوراً په کڼ لاس کې ونیو. دښمن چې دهغه کڼ لاس پری کړ نوبیرغ یې دغاړی په مرسته له سینې سره کلک کړ او دا آیتونه یې شروع کړل.

﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِيْن مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ﴾ [ال عمران ١٤٤]

اومحمدصلی‌الله علیه وسلم خوصرف یورسول دی.لدېنه مخکې هم ډېر رسولان تیرشوي دي. پس که هغه مړ اویا ووژلې شي نو تاسې له اسلام څخه بیرته راګرځیږئ ؟

﴿وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾ [آل عمران١٤٦]

دډیرو پیغمبرانو په ملتیا دخدای جل جلاله ډېرو دوستانو جهاد کړیدی . دهغو ستونزو له کبله چې دالله په لیار کې ورته رسیدلې وي نه بې زړه او سست ، نه ناتوانه اونه سرټیټې شوي وو الله پاک صبر کوونکي خوښوي.

کله چې هغه رضی‌الله عنه پرزمکه وغورځیدلونو له خپلوملګرونه یې پوښتنه وکړه چې په ابوحذیفه بن عتبه باندې څه چل وشو؟ هغوی ورته وویل چې هغه شهیدشو. بیایې پوښتنه وکړه چې په فلانکي باندې څه چل وشو؟ په خواب کې ورته وویل شو چې هغه هم شهیدشو. هغه رضی‌الله عنه وفرمایل چې ماددغو دواړو په منځ کې

خملوئ[1] . لـه حضرت یزیدبن السکن رضی‌الله عنه نه روایت دی چی کله د احد دغزا په ورځ جنګ سخت شو اودښمن رسول الله صلی‌الله علیه وسلم خواته ورسید. په هغه ورځ رسول الله صلی‌الله علیه وسلم دوه زغرې آچولې وې اوپه دی وجه هغه دروندو. دښمن چی محمدصلی‌الله علیه وسلم ته نژدې شو نو حضرت معصب بن عمیر رضی‌الله عنه دهغوی مقابله وکړه اولری یې وزغلول تردی چی شهید شو. حضرت ابو دجانه هم داسلام دښمنان په شاوتمبول خو هغه هم کلک ټپی شو. پخپله دحضرت محمدصلی‌الله علیه وسلم مبارک مخ ټپي اوغاښونه یې شهیدان شول دهغه صلی‌الله علیه وسلم مبارکې شونډې او انګې ټپي شوې وې. په دی وخت هغه صلی‌الله علیه وسلم وفرمایل :

نن څوک داسې شته چې زمالپاره خپل ځان په الله تعالی باندې خرڅ کړي ؟

دمحمدصلی‌الله علیه وسلم ددغې خبرې په آوریدو سره سم دانصارو پنځه ځوانانو سنګرته راودانګل په دغو ځوانانو کې حضرت زیاد بن سکن رضی‌الله عنه هم و. دغه سول ځوانان شهیدان شول خو حضرت زیاد ټپي شو او پر زمکه راوغورځید په دی مهال مسلمانانو په دښمن یرغل وکړ او دحضرت سکن رضی‌الله عنه له څنګ نه یې کافران په منډو وزغلول[2]

له زید بن ثابت رضی‌الله عنه نه روایت دی وایي چې داحد په ورځ زه محمد ﷺ دی لپاره واستولم چې سعد بن الربیع رضی‌الله عنه ولټوم . هغه ﷺ راته وفرمایل چې که دی ولید نو زما سلام ورته ورسوه او ورته ووایه چې محمدصلی‌الله علیه وسلم درته وایي چې څنګه یې څه احساسوې. زه دشهیدانو په منځ کې ننوتم او هغه مې اخوادی خوا راولټاو اوپه داسې وخت کې ورته ورسیدم چی آخري سلګی یې وهلې اوپه بدن باندې اویا ټپونه جوړشوي وو. مادنبی کریم صلی‌الله علیه وسلم له سلام او کلام نه خبر کړ. هغه وویل په رسول الله صلی‌الله علیه وسلم او پرتادې سلام وي. هغه صلی‌الله علیه وسلم ته ووایه چې سعد وایي . ای دالله رسوله! الله دی تاته زموږ له طرف نه

---

[1]_ الجهاد لابن المبارك : ۱ . ۱۲۳

[2]_ الجهاد لابن المبارك : ۱ . ۱۰٤ _ ۱۰۵

غوره بدنه درکړي چې یونبی ته دهغه دامت لـه طرف نه ورکوي اوزه دجنت بوی محسوسوم خپل قوم انصارو ته هم زمالـه لوری سلام ورسوه او ورته ووایه چې سعد تاسوته داخبره کوي چې که چیرته نبی صلی‌الله علیه وسلم ته څه تکلیف ورسید اوتاسې ژوندی وئ نو دالله په نزد به ستا سې هیڅ قسم عذرقبول نکړی شي. داخبره یې وکړه او روح یې الله ته وسپاره [۱] .لـه جنګونو نه په یوجنګ چې په کې زرګونه مسلمانان شهیدان او ټپیان شول په عراق کې دجسر جنګ و.

په دغه جنګ کی دمسلمانانو قوماندان ابوعبید بن مسعود الثقفی رضی‌الله عنه و. دمسلمانانو شمیر تقریبًا شپږ زرو شاوخواوته رسید. درستم قوماندان بهمن جاذویه ابوعبید بن مسعود ته لیک واستاو چې یا تاسې له دریاب نه راپورې اوځئ مونږ به څه نه درته وایواویابه موږ له دریاب نه پورې اوځو.تاسو مونږ ته څه مه وایاست .

ابوعبید وویل : چې داخلک په مرګ کې لـه موږ نه زیات زړه ور نه دي موږ باید له دریاب نه پورې واوړو. مسلمانان په یوه داسې تنګه لاره فارسیانو ته دجګړې لپاره له دریاب نه پورې وتل چې بېرته تیښته پرې ممکنه نه وه . هلته د دواړو ترمنځ کلک جنګ شروع شو تولـه ورځ سخته جګړه روانـه وه . لـه دښمنانو سره فیلان وو اود مسلمانانو اسونو پرهغوی دورتلو جرئت نه شو کولی. ابوعبید خپل لښکر ته وویل چې په فیلانو باندې یرغل وکړئ. ابوعبید رضی‌الله عنه پخپله په یو سپین فیل باندې چې په ټولو فیلانو کې غټ و حمله وکړه اودهغه خلتم یې غوڅ کړ خوفیل په ابوعبید باندې حمله وکړه هغه یې پائمال کړپرې ورځلاست او شهید یې کړ.

کله چې لښکر خپل قوماندان ولید چې فیل هغه پښولاندې کړیدی نو دهغوی همتونه کمزوری شول په شاشول اود پل طرف ته یې مخه کړه. په دی ورځ څلور زره مسلمانان شهیدان شول او دوزره ترینه روغ رمټ ووتل.

د مسلمانانو یوشخص پل ته نژدی په یو انصاري تیرشو چې هغه راښنیدو او لاسونه اوپښې په تورو غوڅ کړي شوي وو اوهغه دالله تعالی دکلام دا آیت شریف تلاوت کاو.

---

[۱] ـ المستدرك للحاكم : ۳/ ۲۰۱

﴿ فَأُوْلَـٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِم مِّنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُوْلَـٰئِكَ رَفِيقًا ﴾ [. النساء : ٦٩.]

دوی به لـه هغو خلکو سره وي چی الله ورباندې خپل لورینه کړیده چې هغوی انبیاء، صدیقین، شهداء او صالحان دي اوداډېر ښه ملګري دي بیاهغه رضی‌الله عنه خپلې آخري سلګی ویستلې او شهید شو.

مسلمانان دی په دی خبره ځان ښه پوه کړي چې په جهاد کې ټپي کیدونکي مجاهد ته دنورو ټپیانو پشان درد او تکلیف نه رسیږي. شهید فی سبیل الله صرف دومره غوندې درد محسوسوي لکه چې میږي ورباندې چک لګولی وي. کله چې دشهید داحال وي نودزخمي اندازه هم لګولې شئ ځکه چې دزخم او مړینې ترمنځ خو داسمان او زمکې فرق دی .

اودایوښکاره حقیقت دی لدینه یواځې هغه خلک انکار کوی چې تجربه یې نه وي. داخبره له عقل نه هم لری نه ده ځکه چې کله دغصې اوغیرت کیفیت په انسان باندې سخت شي نو هغه پخپل ځان کې ډیر قوت او غښتلتیا محسوسوي. اوپه درد اوتکلیف باندې نه پوهېږي. همدغه راز کله چې دوه سړي ذاتي غصه یاغیرت باندې پخپلو منځوکې جګړه کوي نوهغوی ته دجوش او غصې له کبله دخپلو ډیرو سختو سختو ټپونو احساس هم نه کیږي اوهر یوله مرګ نه دځان ساتلو په کوشش کې وي چی مړنه شي. بیاکله چې لـه جنګ نه خلاص شي نو دټپونو په دردونو پوهېږي. نوبیابه دهغه سړي څه حال وي چې دالله تعالی اودهغه جل جلاله ددین په خاطر غصه شي اودشهادت په لټه کې ووځي پخپل ایماني رڼاسره دالله تعالی هغه لوی فضل او نعمتونه هم نه یواځې په علم سره بلکې دحقیقت په سترګو ویني چې دشهیدانو او ټپیانو لپاره برابرکړیدي، لـه دی سره دانس ابن النضر رضی‌الله عنه هغه خبره موافقه ده چې داحد دغزا په ورځ ویلی وو. واه زه احد ته نژدی د جنت بوی محسوسوم داخبره یې وکړه او مخامخ دمشرکانو په صف کې ورننوت او شهید شو.

دموصل ښار د یوې ښځې په اړه روایت دی چی کله دهغې پښه دجهاد په میدان کې او خویده نو نوک یې لـه بیخ نه جداشوهغی دخپلې پښې نوک دوتلو په حالت کې ولید

نو په خنداشوه. چاورته وویل ستانوک له منځه ځي اوته ورته خاندې؟ هغې وویل : دثواب خوږوالی له مانه د درد تریخوالی ختم کړېدی.

روایت دی چې حیاش بن قیس القشیری دیرموک په جنګ کې په داسې حالت کې له کفارو سره جنګیدو چې یوه پښه یې کافرانو په توره سره پرې کړې وه هغه رضی الله عنه دروم ډېر کافران ووژل خو هغه ته دانه و معلوم شوې چې پښه یې غوڅه شوېده بیادجنګ له ختمېدو نه وروسته پوه شو چې پښه یې غوڅه غوڅه شوېده.

درویشتم باب

دالله په لاره کې دکافرو د وژلو فضیلت

الله تعالی پخپل کتاب قرآنکریم کې فرمايي :

﴿وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا﴾ [النساء :۷٤].

اوکوم سړی چې دالله په لاره کی جنگ وکړي پس هغه ووژل شي اويا غالب شي نو ژر ده چې موږ به هغه ته لوی اجر ورکړو.

الله تعالی په بل آیت کې فرمايي :

﴿ فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ ﴾ [محمد :٤]

پس کله چې تاسې له هغوکسانو سره مخامخ شوئ چې کافران دي نوځتونه يې ورباندې ووهئ .

((عن ابی هريرة ﷺ انَّ رسول الله ﷺقال:"لاَ يَجْتَمِعُ كافرٌ وقاتله فىالنَّار اَبَداً ." [1]))

له ابی هريره ﷺ نه روايت دی چې رسول الله ﷺ فرمايلی دي : کافر اودهغه وژونکي به هیڅکله په اور کی نه يوځای کيږي .

سلمان بن ربيعه الباهلي ﷺ ويلي دي چې ماپخپله په دی توره په زغرو او جنگي خوليو کې بند سل کافران وژلي دي. هغوی ټولو له الله نه پرته دبل چاعبادت کاو. ماله هغوی نه هيڅوک ټرل شوی نه دی وژلې.يعنې ټول مې په جنگ کې وژلي

---

[1] - مسلم : ۱۸۹۱ .

دحضرت عمر ﷺ دخپل خلافت په وخت کې هغه ته دکوفې د قضا منصب وسپارله بیا عثمان بن عفان ﷺ د ارمیني دغزا قوماندان مقرر کړ په همغی غزا کې هلته شهیدشو.[۱]

محمدبن سیرین وایي چې براء بن مالک ﷺ ستونې ستغ څملاست اوپه ترنم او وزن سره یې څه وویل، انس ﷺ ورته وویل : ای وروره دالله ذکر وکړه براء نیغ کیناست او ویې ویل : ای زما ورور انسه ! زه پخپل کټ کې نه مړکېږم ماښه په ښکاره او په چیلنج سره سل مشرکان وژلي دي اوداله هغونه علاوه دي چې له چا سره یوځای می په شریکه وژلي دي .

دانس ﷺ په یوبل روایت کی دي چې براء بن مالک د شعر یو بیت وویل انس وائي ماورته وویل وروره ! ته شعرونه وایې کیدی شي داستا آخري خبرې وي.

هغه وویل زه پخپل کټ کې نه مړکېږم ما سل مشرکان او منافقان پخپل لاس وژلي دي .[۲]

عمربن الخطاب ﷺ د براء بن مالک په اړه ولیکل چې دادلښکر قوماندان مه جوړوئ ځکه چې دالښکر سختو ځایونو ته وړي[۳]. (یعنی داډېر بهادر سړی دی اوپه وړاندی تللو او جنګیدو کې بلد دی).

دیمامې په جنګ کې دمسیلمة الکذاب ملاتړی په یوه کلاکې ایسار وو اودروازه یې په ځان پسې بنده کړی وه هغه یې نه خلاصوله نو صحابه و براء ابن مالک رضی الله عنه په یوه ډال کې کیښناو او هغه ډال یې په نیزو باندی دکلا دیوال ته ورپورته کړ . هغه سمدستي ددروازې په ساتونکو ورټوپ کړ او جنګ یې ورسره پیل کړ آن چې دروازی ته ورسید اوهغه یې خلاصه کړه. په دی ورځ دهغه په بدن لـه اتیاو نه زیات ټپونه جوړ شوي وو.[۴]

---

[۱]- المصنف لابن ابی شیبه ۵/ ۳۲۰ .

[۲] - المرجع السابق : ۵/ ۳۱۲

[۳]- المستدرك للحاكم ۳/ ۲۹۱

[۴]- الاصابة لابن حجر : ۱/ ۱۴۳

کله چې دتستر په ښار کې مسلمانانو لـه فارسي لښکر سره جګړه وکړه نو مسلمانانو لـه براء بن مالک ﷛ نه غوښتنه وکړه چې هغوی ته لـه الله نه دعا وغواړي. ځکه چې دهغـه دعاقبليده. براء لـه خپل رب نه دعاوغوښت او ويې ويل :

ای ربـه ! زه تاتـه ستاپه نـوم قسـم درکـوم چـې تـه مـونږ پرکفارو غـالب کـړې اودهغوی دځتونو مونږ مالکان کړی (يعنې هغوی زمونږ غلامان کړی) اومالـه خپل نبی محمد ﷺ سره يوځای کړی. (يعنی شهادت مې په نصيب کړې). لـه دی نه وروسته هغه اودهغه لښکر پردښمن يرغل وکړ، فارسيانو سخته ماته وخوړله او براء بن مالک ﷛ دشهادت اوچت مقام ترلاسه کړ.براء بن مالک ﷛ د جهاد ډېر زيات شوقي و مشري او اقتدار يې بالکل نه خوښاو.حضرت انس ﷛ وايي : کله چې ابوموسی اشعري ﷛ دبصری حاکم وټاکل شو نو حضرت براء بن مالک ﷛ لـه هغه سره دوزير په توګه ولېږل شو. ابوموسی اشعري ﷛ هغه ته وويل چې کوم کار دی خوښيږي هغـه رانه وغواړه براء بن مالک ﷛ ورته وويل چې زه لـه تانه نه امارت غواړم اونه دخراج دترلاسه کولو مسوليت اومشري ، ته ماته يواځې زما کمان، نيزه، توره او زغره راکړه چې جهاد ته لاړشم. [1]

((عن انس بن مالك ﷛ ان رسول الله ﷺ : قال يوم حنين :"من قتل قتيلاً فلـه سَلَبُهُ فقتل ابو طلحة ﷛ يومئذٍ عشرين رجلاً من المشركين، واخذ اسلابهم. [2]))

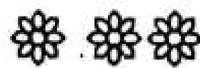
لـه انس بن مالک ﷛ نه روايت دی چې رسول الله دحنين په ورځ وفرمايل : چاچې کوم کافر وواژه نودهغـه ټول سامان بـه هغـه ته ورکول کېږي ، حضرت ابوطلحه ﷛ په دی ورځ شل کافران ووژل اودهغوی ټول سامان يې ترلاسه کړ.

---

[1]ـ مصنف ابن ابي شيبة ٥/ ٣١٢.

[2]ـ ابو داود : ٣/ ١٦٢ والحاكم : ٣/ ٢٩٢ والحديث صحيح .

ابوالحسن المرادی لـه علي بن بکار نه روایت کوي هغه وايي: ماپه روم کې یومجاهد ولید چې کُلمی یې بهر وتلی وې اود اس په زین باندې پرې وتی وې. هغه خپلې کلمې بیرته په ګېډه کې دننه کړی اوبیایې پخپل پګړی سره خپله ګېډه کلکه وتړله. لدینه وروسته یي له دښمن سره جنګ شروع کړ اوله لسونه زیات رومیان یې ووژل .

څلیر ویشتم باب

دشهادت غوښتنې اودښمن ته دزیان اړولو په موخه یواځې دیومجاهد، یا د ورکوټي ډلې دددښمن په لوی لښکرکې دورننوتلو او په هغوی باندې د برید کولو فضیلت

دالله تبارک وتعالی ارشاد دې:

﴿ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾ [البقره : ۲٤۹].

دالله په حکم ډېرخله بیخي کوچنې ټولې په ډیرو لویو ډلو بریالی شویدي اوالله پاک دصبر کوونکو مل دی.

الله جل جلاله پخپل کلام قران کریم کی فرمایلی دي:

﴿وَمِنْ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴾ .
[البقرة : ۲۰۷].

اوله خلکو نه ځینې کسان داسې دي چې دالله تعالی دخوښې دترلاسه کولو لپاره خپل ځان پلوري او الله په بندګانو ډېر مهربان دی.په دی آیت کی د(يَشْرِيْ) معنی ده پلوري اوخرڅوي. لکه چې آیت شریف (وشروه بثمَنٍ بَخْسٍ) یوسف : ۲۰).
خرڅ یې کړه په لږ پیسو سره.

دجمهورو علماو په نزد دا آیت د صهیب بن سنان الرومي ﷺ په باره کې نازل شوېدی. هغه ﷺ په مکه مکرمه کې اسلام قبول کړی و. کله چې مسلمانانو مدینې ته هجرت وکړ نو صهیب ﷺ هم هجرت وکړ. په لاره کې دمشرکانو له څوکسانو سره مخامخ شو هغوی غوښتل چې له هجرت نه یې منع کړي هغه ﷺ له خپلې سوارلۍ نه راکوزشو ټولې غشې یې له ترکش نه راوویستلې اوپه لاس کی ونیولې.

هغوی ته یې وویل : تاسې ماپیژنئ چې زه په تاسو کې له ټولو نه ښه غشي ویشتونکې یم. په الله قسم ترڅوپورې چې زما په لاس کې یوغشی هم وي تاسې زما خواته نشئ راتلې. زه به داټول غشي په تاسو وولم. لدېنه وروسته ترڅوپورې چې زما توره زما په لاس کې وي نو ترهغه به زه له تاسو سره جنګیږم. له دینه وروسته چې تاسې له ماسره څه کول غواړئ وکړئ.

مشرکانو ورته وویل موږ تا تللوته نه پرېږدو. ته چې کله مکې ته راغلی وې نو غریب وې هیڅ درسره نه و. اوس چې مالدار شوې له دی ځای نه تښتې ؟ که ته خپل ټول هغه مال چې په مکه مکرمه کې ده موږ ته راکړی نوتابه خوشې کړو. د دواړو ترمنځ په همدی خبره تړون وشو. حضرت صهیب ﷺ هغوته دخپل مال ادرس اوېته ورکړه او ترینه راغی په مدینه منوره کې درسول الله ﷺ خنګ ته راغی اوله هغه ﷺ سره یوځای شو. نو الله تعالی دغه پورتني آیت شریف نازل کړ. محمد ﷺ ورته وفرمایل : ای ابویحیی! تاد ډېرې ګټې وټې تجارت وکړ.

اوبیایې دا آیت ورته تلاوت کړ.

که څه هم دا آیت شریف دصهیب ﷺ په باره کې نازل شویدی لېکن یواځې هغه لپاره خاص ندی.

حافظ ابن کثیر دمشقي پخپل تفسیر کې ویلي دي چې دزیاترو مفسرینو په نزد دا آیت دټولو هغو مجاهدو لپاره نازل شویدې چې خپل ځان په الله تعالی پلوري اودهغه جل جلاله په لاره کې جهاد کوي لکه چې دالله تعالی ارشاد مبارک دی :

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ﴾. [التوبة :١١١].

بیشکه الله تعالی له مؤمنانونه دهغوی ځانونه او مالونه آخستی دي په دی چې هغوی لپاره جنت دی .

ابن عباس ﷺ فرمايلی دي : ﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَّشْرِیْ نَفْسَهُ ابتغآء مَرْضات الله﴾ .

اوځيني لـه خلکو څخه هغه دي چې خپل ځانونه دالله دخوښې دترلاسه کولو لپاره خرڅوي.

مجاهدينو خپل ځانونه په الله تعالی باندی په دی خرڅ کړيدي چې دهغه په لاره کې به جهاد کوي اوپه حق باندې به کلک ودريږي تردی چې مړشي اوله الله سره ووينې .

اصحابوکرامو بـه په دښمن باندې په داسې حالت کې حمله کوله چې خپل ځانونه به يې په الله خرڅ کړي وو.

هشام بن عامر الانصاري ﷺ ددښمن د دوه صفونو په منځ کې ودانګل اويرغل يې وربانديې وکړ. څه خلکودهغه دغه کار باندې تنقيد وکړ اوښه يې ونه ګڼه.

دهغوی په دی خبره حضرت عمرﷺ ، حضرت ابوهريره ﷺ او نورو اصحابو رد وکړ اودا آيت شريف يې ولوست.

((وَمِنَ النَّاسِ مَنَ يَّشْتَرِیْ نفسهُ ابتغاء مَرْضَاتِ الله . [1]))

اوځيني لـه خلکو څـه هغـه دي چې خپـل ځانونـه دالله دخوښـې دترلاسـه کولو لپاره خرڅوي.

مـدرک بن عـوف الاحمسي ﷺ وايي چې موږ لـه عمر ﷺ سره يوځای ناست وو چې دنعمـان بن مقرن استازی راغی ، عمر ﷺ لـه هغـه نه پوښتنه وکړه چې خلک په څه حال کې دي؟

هغـه وويل چې فلانکی اوفلانکی شهيدان شويدي او نـور نه پېژنم. عمر ﷺ ورته وفرمايل لاکن الله تعالی يې پيژني .

هغه وويل : ای امير المؤمنينه ! يوسړي خپل ځان په الله وپلورلو.

---

[1] ـ تفسير القران العظيم لابن كثير : ۱/ ۲٤٧

مدرک بن عوف وويل : په الله قسم چې دازما ماما دی خلک دهغه په هکله داګمان کوي چې هغه خپل ځان پخپله په هلاکت کې آچولی دی.

عمر ﷺ وويل : داخلک دروغ وايي . بلکې داله هغو خلکوڅخه دی چې آخرت يې ددنياپه بدل کې واخست . [1]

ابن ابی شيبه پخپل مصنف (يعني کتاب)کې روايت کوي چې دختيځ يعنی دلمرختلوله لورې دکفارو يوه پوځي قافله راغله دانصارو يوکس هغه وليدله پرهغه يې يرغل وکړ اوتول يې دړې وړې او تيت او پرک کړ روغ رمټ ترېنه ووت او بيرته يې ورباندې برید وکړ، بيا ورنه ووت او ورباندی بريد يې وکړ داکاريې دوه درې کرته وکړ.

سعدبن هشام الانصاری ﷺ دغه کيسه ابی هريره ﷺ ته وکړه. ابوهريره ددغسې کيسي له آوريدونه وروسته دغه آيت شريف تلاوت کړ:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِيْ نَفْسَهُ ابْتِغَآءَ مَرْضَاتِ الله . [2]

حاکم پخپل مستدرک کی لـه ابی اسحاق السبيعی نه روايت کوي چې يوسړي له براء بن عازب ﷺ نه پوښتنه وکړه چې: ای ابا عماره! آيادا آيت ﴿ ولاتلقوا بايديکم الی التهلکة ﴾ دهغه چاپه اړه کې نازل شويدې چې ددښمن له لوی لښکر سره مخامخ شي له هغوی سره جنګ وکړي او ووژل شي ؟ هغه ﷺ ورته فرمايل: نه. بلکې دا آيت دهغه چا په باره کې نازل شويدی چه ګناه وکړي او بيا ووايي چې الله زما لپاره بخښنه نه کوي . [3]

اوپه بل روايت کې راغلي دي چې يو سړي براء بن عازب ﷺ ته ووېل : که چېرته زه په دشمن باندی په يواځې ځان بريد وکړم او هغوی ما ووژني نو ايا ماخپل ځان

---

[1]ـ المصنف لابن ابي شيبة : ٥/ ٣٠٣ وسنده صحيح .

[2]ـ المرجع السابق ٥/ ٣٢٢ واسناده صحيح .

[3]ـ المستدرك للحاكم : ٢٧٥ـ ٢٧٦

پخپله هلاکت ته سپارلی دی ؟ هغه ﷺ ورته وفرمایل نه . ځکه چې الله تعالی خپل رسول ته فرمايي :

﴿ فقاتل فی سبیل الله لاتکلّفُ اِلاَّ نفسك ﴾ [النساء : ۸٤].

پس ته دالله په لاره کې قتال کوه ته یواځې دخپل ځان مکلف يې.

دغه آیت چې تا تلاوت کړ دنفقې په باره کې دی.

په دریم روایت کی راځي چې یوسړي براء بن عازب ﷺ ته وویل:

هغه سړی چې توره په لاس په داسې لښکر حمله وکړي چې زروتنو ته يې شمیره رسیږي نو ایادغه سړی خپل ځان پخپله دهلاکت کندې ته غورځولی دی ؟

براء ﷺ وویل نه : بلکې دادهغه سړي په باره کې دی چې ګناه وکړي اوبیا ووايي چې مالپاره توبه نشته.

له ابو عمران اسلم بن یزید التجیبی ـ نه روایت دی هغه وايي چې موږ په روم کی وو زموږ په خلاف یولوی لښکر راووت دهغوی دمقابلې لپاره مسلمانانو یولښکر غالبًادهغوی په برابر اویاله هغوی نه زیات میدان ته ووت. دمصري مجاهدینو قوماندان عقبه ابن عامر رضی الله عنه و او دمسلمانانو عمومي قوماندان فضاله ابن عبید رضی الله عنه و.

له مسلمانانو نه یوسړی درومیانو په صف باندې برید وکړ او دهغوی په منځ کې ننوت په دی وخت خلکو شور وکړ او ويې ویل سبحان الله خپل ځان يې پخپله دهلاکت په کنده کې واچاو.

ابوایوب الانصاري ﷺ ودرید او ويې فرمایل : ای خلکو! تاسې داسې تاویل کوئ حال داچې دا آیت زموږ دانصارو په باره کې نازل شویدی. کله چې الله اسلام قوي کړ او کومکیان يې ډېر شول نوله زمونږ نه ځینو خلکو پخپلو منځو کې له رسول الله صلی الله علیه وسلم نه په پټه یوبل ته وویل زموږ مالونه ضائع شول، اوالله تعالی اسلام ته عزت ورکړیدی او کومکیان يې ډېر شویدي. که موږ پخپلو کورو کې

واوسو اوخپل مالونه بیرته ترلاسه کړونوهیڅ بدي نشته ، په دی وخت الله تعالی پخپل نبی محمد ﷺ باندې دا آیت نازل کړ:

﴿وانْفِقُوْا فی سبیل الله ولاتُلْقُوْا بایدیکم اِلَی التهلکة﴾ .

له هلاکت نه مراد دمال دګټلو لپاره په کورو کې کیښناستیدل اودجهاد پریښودل دی.

ابو ایوب ﷺ دالله په لاره کې ترهغه په جهاد کی مشغول اوبوخت و چې په روم کې وفات شو او همغلته خاوروته وسپارل شو.[1] بیهقي په دی باره کې مستقل باب قائم کړیدی چې دیوسړي اویاله یو نه دزیاتو سړو دجهاد لپاره لیږل جائز اوصحیح دی اګرچې غالب ګمان داوي چې دوی ددښمن له لاسه وژل کیږي.[2]

بیهقي لـه مجاهد نه روایت کړیدی هغه وایي چې رسول الله ﷺ عبدالله بن مسعود اوخباب رضی‌الله عنهما دجنګ لپاره لیږلي وو اودحیه بن خلیفة الکلبی یې ځانله په یواځې ځان دجهاد لپاره لیږلې و.[3]

همدغه راز محمد ﷺ دوه تنه عمرو بن امیه اود انصارو یوسړی دجنګ لپاره استولي وو اوعبدالله بن انیس یې ځان ته په یواځې تن جنګ ته لیږلي و.

((عَن یزید ابی عبیدقل : قلتُ لسلمة بن الاکوع ﷺ: علی ایِّ شَئیٍ بایعتم رسول الله ﷺ ؟

قل عَلَی الموتِ.))

---

[1] ــ سنن الترمذي : ٤ / ٢٨٠ وسنن ابي داود ٣/ ٢٧ ومستدرك الحاكم : ٢/ ٢٧٥ والحديث صحيح .

[2] ــ السنن الكبرى للبيهقي : ٩/ ٩٩.

[3] ــ المرجع السابق : ٩/ ١٠٠ وسنده صحيح .

له یزید بن ابی عبید ﷺ نه روایت دی هغه وایي چې ما سلمه بن الاکوع ﷺ ته وویل چې تاسې له رسول الله ﷺ سره په کوم یو څیز بیعت کړیدی . هغه ﷺ راته وویل په مرګ.

((عن انس بن مالك ﷺ قال : غاب عمي أنس بن النضر عن قتال بدر،فقال: يارسول الله: غبت عن أول قتال قاتلتَ المشركين ، لئن أشهدني الله قتال المشركين ، ليريَنَّ الله ما أصنع فلما كان يو م أحد ، وانكشف المسلمون ، قال: اللهم أني اعتذرُ إليك مما صنعَ هؤلاء _ يعني المسلمين _ وأبرأ إليك مما صنع هؤلاء _ يعنى المشركين _ ثم تقدم للمعركة فاستقبله سعدبن معاذ: فقال ياسعدبن معاذ: الجنة ورب النضر، إنى أجدُ ريحها دون أحد.

قل سعد: فما استطعت يارسول الله أن أعرف ماصنع .

قال أنس: فوجدنا به بضعًا وثمانين ضربةً بسيف ، أو طعنةً برمح. أو رميةً بسهم ، ووجدناه قد قُتِل ، وقدمَثَّلَ به المشركون. فما عرفَهُ أحدٌ إلا أخته ببنانه. وكنانرى أو نظن أنَّ هذه الأية نزلت فيه وفى اشباهه من المؤمنين .))

﴿من المومنين رجالٌ صدقوا ماعاهدوا الله عليه ﴾ (١) [الاحزاب: ٢٣.]

ژباړه :له انس بن مالک ﷺ نه روایت دی هغه وایي چې زماتره انس بن النضر دبدر په غزاکې غیرحاضرو. هغه محمد ﷺ ته وویل : ای دالله رسوله ! زه له مشرکانو سره په لومړی جنګ کې غیر حاضروم. که چیرته زه له مشرکانو سره په قتال کې حاضرشوم نو الله تعالی به له مشرکانو سره زما جنګ ووینې چې څه ورسره کوم.

١_ اخرجه البخاري برقم : ٤١٦٩ . ومسلم برقم : ١٨٦٠.

کله چې داحد دغزا ورځ راغله او مسلمانان جنګ ته ووتل نو هغه وویل : ای الله زه عذر وړاندی کوم دهغه څه چې دغو مسلمانانو وکړ (یعنی دشکست دخوړلو) اوبیزاري ښکاره کوم له هغه څه نه چې دغه مشرکان یې کوي بیادجنګ لپاره وړاندی شو، مخې ته یې سعد بن معاذ راغی اوهغه ته یې وویل:

ای سعدبن معاذه ! الجنة ورب النضر، انی اجد ریحها دون احد.دنضر په رب قسم چې زه په احد کې دجنت بوی محسوسوم .

سعد وویل : یارسول الله ﷺ ! زه ددی توان نه لرم چې هغه څه کړي هغه درته بیان کړم .

انس ﷺ وویل مادهغه په بدن کې له اتیاونه زیات دتورې ګوزارونه دنیزې اوغشو زخمونه ولیدل او هغه وژل شوې و. مشرکانو هغه مثله کړی و (یعنی غوږونه پوزه اوشونډې یې پرې کړی وی.) دهغې خور هغه یواځې دګوتو له بندونو نه وپیژانده. زموږ خیال داو چې لاندې دا آیت دهغه په باره کې اودهغه په شان د نورو مسلمانانو په باره کې نازل شویدې .

﴿ من المؤمنين رجالٌ صَدَقُوْا ماعهدوا الله عليه ﴾[الاحزاب۲۳].

((وروى ابن ابى شيبة اَنَّ معاذ بن عفراء ﷺ قل : يارسول الله مايُضْحكُ الرَّبَّ مِنْ عَبْدِهِ ؟

قل غمسه يده فى الْعَدُوَّ حاسرا -

فألْقَى دِرْعًا كَانَتْ عَلَيْهِ وقاتَلَ حَتَّى قُتِلَ.[1]))

ابن ابی شیبه روایت کړیدی چې معاذ بن عفراء ﷺ وفرمایل :

---

[1] ـ المصنف لابن ابي شيبة : ۵/ ۳۳۸

اى د الله رسـوله ! دبنده كـوم عمـل د الله تعـالى دخوشـالي سـبب دى ؟هغـه ﷺ وفـرمايل : كـوم وخت كې چې خپـل لاسونه راونغاړي اود دښمن په منځ كې ننوځي. دايې چې واوريدل نو حضرت معاذ زغره وغورځوله اوله دښمن سره يې جګړه شروع كړه او ترهغى وجنګيده ترڅوچې شهيدكړى شو .

((و روى أحمد وابن أبي شيبة عن ابن مسعود ﷺ ، عن النبى ﷺ قل : ((عَجِبَ ربُّنَا من رجلين : رجل ثارَ عن وطأته ولحافه من بين اهله وحبه إلى صلاته ، فيقولُ الله عزوجل: انظروا إلى عبدي ثار عن فراشه ووطأته من بين حِبِّه وأهلِهِ إلى صلاته ، رغبةً فيماعندي، وشفقةً مما عندي.

ورجلٌ غزافي سبيل الله ، فانهزَمَ أصحابهُ ، وعلمَ ماعليه فى الانهزام ، وماله فى الرجوع ، فرجعَ حتى أُريق دمه ، فيقول الله: انظروا إلى عبدي ، رجعَ رجاء فيما عندي ، وشفقةً مما عندي، حتى يُريق دَمه [1]))

لـه ابـن مسـعود ﷺ نـه روايـت دى چې نـبى كـريم ﷺ وفـرمايل : زمونږ رب له دوه سړونه خوشاليږي. يو هغه سړى چې لـه خپلې نرمې توشكې اوبړستنې نه دخپل اهل او محبوب ځيزنه دلمونځ لپاره راپاځيږي. الله تعالى ددغه سړي په باره كې فرمايي : زمابنده تـه وګـورئ خپلـه نـرمه توشـكه بړستنه او خپـل اهـل او محـبوب ځيـز يې پريښوداو لـه مانه دبخښنې اولـه عذاب نه دبچ كېدو په اميدلمونځ كوي.

بل لـه هغـه سړي نـه خوشاليږي چې دالله په لاره كې په غزاكې شريک شي ملګري يې ماتـه وخوري او وتښتي. هغه په دى پوهيږي چې دتيښتې څومره ګناه ده او بيرته جنګ تـه دوردانګلو څومره ثـواب دى . هغـه بېرته ددښمـن پـه لـور وګرځي او ورسره جنګ وكړي آن تـردې چې وينه يې وبهيوله شي، په دى وخت الله تعالى فرمايي چې زما دغـه بنده تـه وګـورئ چې لـه ماسره څه دي دهغه دترلاسه كولو او عذاب نه دبچ

[1] ـ مسند احمد : ٦/ ٢٢ ومصنف ابن ابي شيبة : ٥/ ٣١٣ واسناده صحيح .

کیدوپه امید بیرته راوگرځید اوترهغه وجنګید چې وینه یې وبیوله شوه.که چیرته په دی باب کې لدی صحیح حدیث نه علاوه نور احادیث نه وای نو موږ لپاره د استدلال په خاطر همدغه یو حدیث کافي و چې په یواځې ځان ددښمن په لښکر کې دننوتلو اودهغه اجر څومره ډېر دی.

ددښمن په لښکر کې دیومجاهد ننوتل اوله هغوی سره جهاد او جنګ کولو په کیسو اومثالونو کې دسلمه بن الاکوع ﷺ واقعه ډېره مشهوره ده.

((روى مسلمٌ عن سلمة بن الاكوع ﷺ قال : قدمنا المدينة زمن الحديبية مع رسول الله ﷺ ، فخرجتُ أنا ورباح ، _غلام رسول الله_ بظهر رسول الله ﷺ وخرجتُ بفرسٍ لطلحة بن عبيدالله ﷺ ، أريد أن أُنديَّه مع الإبل .

فلما كان بغلسٍ أغار عبدالرحمن بن عيينة على إبل رسول الله ﷺ فقتل راعيها، وخرج يطردُها هو وأُناسٌ معه فى خيل.

فقلت : يارباح ، اقعد على هذا الفرس فألحقه بطلحة ،وأخبر رسول الله ﷺ أنه أُغير على سرحه!

وقمت على تلٍّ ، وجعلتُ وجهي من قبل المدينة ، ثم ناديت ثلاث مرات: يا صُباحاه!!

ثم اتبعت القوم ، معي سيفي ونبلي، فجعلت أرميهم، وأعقر خيلهم، وذلك حين يكثر الشجر، فإذا رجع إليَّ فارسٌ جنست له فى أصل الشجرة ،ثم رميته ، فلايقبل عليَّ فارس إلاَّ عقرتُ به فرسه.

فجعلت أرميهم وأنا أقول : أنا بن الأكوع ، أليوم يوم الرُّضَّع!

كنت ألحق بالرجل منهم ، فأرميه وهو على رحله ، فيقع سهمي فيه ، وينتظم كتفه ، فأقول : خذها، وأنا ابنُ الأكوع، اليوم يوم الرُّضع !

وإذا كنت فى الشجر كنت أحرقهم بالنبل ، وإذا تضايقت الطرق والثنايا ، كنت اعلوا الجبل ، وأرديهم بالحجارة .

فما زال ذلك شأني وشأنهم ، أتبعهم وأرتجز، حتى استنقذ تُ منهم جميع سرح وظهر رسول الله ﷺ ، تركوه وهربوا ، فخلَّفته وراء ظهري.

ولحقت بهم ، ولم أزل أرميهم،حتى ألقوا أكثر من ثلاثين رمحاً ، وأكثر من ثلاثين بردة ، لتخفَّ حركتهم وهم هاربون ، وكانوا لا يلقون شيئاً إلاَّ جعلت عليه حجارة ، وجمعته على طريق رسول الله ﷺ .

حتى إذا اشتدَّ الضحى أتاهم عيينة بن بدر الفزاري مدداً لهم ، وهم في ثنيةٍ ضيقةً ! ثم علوتُ الجبل وصرت فوقهم. ورآني عيينة ، فقال لهم: ماهذا ؟

قالوا: لـه : لقينا من هذا الرجل الشدة والبَرَحَ! إنه لم يفارقنا منذالسَّحر حتى الآن ، وقد أخذ كلَّ شيء في أيدينا ، وجعله وراء ظهره.

قال : لولا أنه يرى وراءه مدداً من أصحابه لتركوكم ، ليقم إليه نفرٌ منكم ! فقام إليَّ نفرٌ منهم أربعة، فصعدوا في الجبل ولما كانوا قريبين مني بحيث يسمعون صوتي قلت لهم : أتعرفوني؟

قالوا: ومن أنت ؟

قلت :أنا ابنُ الأكوع، والذي كرّم وجه محمد ﷺ ، لا يطلبني أحدٌ منكم ويدركني ، ولا أطلب أحداً منكم فيفوتني!

فقال رجل منهم: إني أظنُّ ذلك!

ومابرحت مكاني ذلك، حتى نظرت إلى فوارس رسول الله ﷺ، يمشون خلال الشجر. وكان أوَّلُهم الأخرم الأسديَّ، وعلى إثره أبو قتادة فارس رسول الله ﷺ .

فنزلت من الجبل ، وعرضت للأخرم الأسدي ﷺ، وأخذت عنان فرسه، وقلت : ياأخرم: إحذر القوم، فإني لا آمن أن يهجموا عليك فاتَّئدْ ولا تتعجَّل! حتى يلحق بك رسول الله ﷺ وأصحابه!

قال: يا سلمة : إن كنت تؤمن بالله واليوم الآخر، وتعلم أنَّ الجنة حق والنار حق، فلا تحُلْ بيني وبين الشهادة!

فخليت عنان فرسه ، فلحق بعبد الرحمن بن عيينة ، وعطف عليه عبدالرحمن، فاختلفا طعنتين ، فعقر الأخرم بعبد الرحمن، ولكنَّ عبدالرحمن طعنه فقتله! وتحوَّل عبدالرحمن إلى فرس الأخرم وركبه!

ولحق أبوقتادة ﷺ بعبدالرحمن بن عيينة، فاختلفا طعنتين، فعقر عبدالرحمن بأبي قتادة ، ولكن أبا قتادة قتل عبدالرحمن، وتحوَّل أبو قتادة إلى فرس الأخرم فركبه.

وهرب المشركون، فخرجت أعدو في أثرهم، وأبتعدنا كثيراً، حتى إنني لا أرى شيئًا من غبار أصحاب رسول الله ﷺ .

و ذهبوا قبل غياب الشمس إلى شعب فيه ماء ، يقل لـه: (ذوقَرَد) وأرادو أن يشربوا منه ، فأبصروني أعدو وراءهم ، فتركوا الماء وولوا هاربين، وغربت الشمس!

ولحقت رجلاً منهم، ورميته ، وقلت: خذها وأنا ابن الاكوع ، اليوم يوم الرُّضع !

فقل : ياثكل أمي. الأكوعُ الذي يرمينا منذ الصباح ؟

قلت: نعم، ياعدوٌ نفسه.

فرميته بسهم ، وأتبعته سهماً آخر، فعلق به السهمان!

وهرب القوم ، وخلّفوا وراءهم فرسين.

فجئت بالفرسين أسوقهما إلى رسول الله ﷺ، ووجدته ﷺ مع أصحابه على ماء (ذي قرَد)) وكان ﷺ فى خمسمائة من أصحابه. وكان بلالٌ ﷺ قد نحر جزوراً مما خلَّفت ورائي، وأخذ يشوي لرسول الله ﷺ من كبدها وسنامها .

فأتيت رسول الله ﷺ، فقلت: يارسول الله ؛ خَلِّني أنتخب من أصحابك مئة، فآخذ على الكفار بالعشوة ليلاً، فلايبقى منهم حيٌ إلا قتلته!

قل : أكنتَ فاعلاً ذلك ياسلمة ؟

قلت : نعم، والذى أكرمك.

فضحك رسول الله ﷺ حتى رأيت نواجذه فى ضوء النار..ولما أصبحنا، قل رسول الله ﷺ : خَيرُ فرساننا اليوم أبوقتادة ، وخير رجّالتنا سلمة!

فأعطاني رسول الله ﷺ سهم الفارس والراجل جميعاً. [1]))

ژباړه :له سلمه بن الاکوع ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې موږ دحديبيه په زمانه کې له رسول الله ﷺ سره مدينې ته راغلو. زه او درسول الله ﷺ غلام رباح درسول الله ﷺ په اوښانو پسې ووتلو زه دطلحه ابن عبيدالله په آس باندی ورپسې ووتلم ماغوښتل اس چې اوښان سره وڅروم او اوبه ورته ورکړم.

دسهار په تياره کې عبدالرحمن بن عيينه درسول الله ﷺ په اوښانو باندې ډاکه واچوله شپونکي يې وواژه او مال يې له ځان سره روان کړ.ما وويل ای رباحه ! په دی اس باندې سپور شه اوطلحه ته ورسوه او محمد ﷺ ته خبر ورکړه چې دهغه په اوښانو باندې ډاکه آچول شويده. زه په يوه غونډۍ باندې وختلم مخ مې مدينې طرف ته واړاو او درې کرته مې آواز وکړ يا صُباحاه !! ای خلکو سهار وختي ډاکه واچولی شوه بيا هغوی پسې روان شوم له ماسره زما خپله توره کمان اوغشي وو، مابه پرهغوی باندي غشي ويشتل اودهغوی اسونه به مې زخمي کول . کله به چې دهغوی اس سواره زماطرف ته راتلل نوزه به دونو ډونو په منځ کې کښيناستيدلم اوبيابه مې په هغوی غشي ويشتل اوهر اس سوار به چې زما طرف ته راتلو مابه دهغه اس زخمي کاو.مابه چې پرهغوی غشي ويشتل نو وبل به مې : زه داکوع زوی يم نن ورځ به معلوم شي چې چادشريفې ښځې شدې څکلي دي او څوک رذيل دی.

له هغوی نه به چې هريوسړی زما مخې ته راغې نومابه په غشو ويشتلو، هغه به پخپل سپارلۍ باندې سپور و او زما غشي به په هغه ولګيده او ولی به يې ورته سوری کړه په دی وخت کې به ماويل درواخله زه ابن الاکوع يم، نن ورځ به پته ولګيږي چې چا دشريفې مور پی څکلي دي. کله به چې زه د ونو په منځ کې وم نومابه هغوی په غشو سره سوځول. او کله به چې لارې تنګې شوې نو زه به دغره څوکې ته وختلم اوپه کاڼو به مې ويشتل.

[1]ـ اخرجه مسلم برقم : ۱۸۰۷.

زما او دهغوی ترمنځ دغه کشمکش روان وهغوی مې هم ویشتل او خپل بیت مې هم زمزمه کاو اوزه ترهغه واپس نه شوم ترڅو مې چې درسول الله ټول اوښان نه وو خلاص کړي .

هغوی درسول الله ﷺ ټول مال خوشې کړ او وتښتیدل. ما اوښان شاته پرېښوول اودهغوی تعاقب مې پرې نښود اوغشې مې ورباندې وورول هغوی په دې خاطر چې خپل ځان سپک کړي ترڅو تیښته ورته آسانه شي له ډیرشونه زیاتې نېزې اوڅادرونه وغورځول، هغوی به چې هریوشي وغورځاو مابه پرهغه کـڼي وډرول اودرسول الله ﷺ په لاره کې به مې جمع کول. آن چې ښه څاښت شو نو عیینه بن بدر الفزاري دهغوی مرستې لپاره راغې هغوی په یوه تنګه دره کې وو. زه پاس غونډۍ ته وختلم اودهغوی لپاسه شوم. عینیه زه ولیدلم اوله هغوی نه یې پوښتنه وکړه چې داسړې څوک دی؟ هغوی ورته وویل له دې سړي نه ډیرسخت په تکلیف یو او سهار وختی نه موږ پسې دی له موږ سره چې څه وو هغه ټول یې واخستل اوخپل شاته پرېښودل هغه ورته وویل : که چیرته هغه خپل شاپسې دخپلو ملګرو مرسته نه لیدای نو تاسې به یې پرېښی وی. له تاسې نه څو کسان دی پسې وخیژئ او ویې نیسئ. څلور کسان راپسې بره وختل. هغوی چې ماته دومره نژدې شول چې زما غږ یې اورید نو ما ورته وویل : ایاتاسې ما پیژنئ چې زه څوک یم ؟ هغوی وویل ته څوک یې ؟ ماورته وویل زه ابن الاکوع یم. په هغه لوی ذات قسم چې محمد ﷺ ته یې عزت ورکړیدی که چیرته تاسې ماګیرول غواړئ نونه مې شئ ګیرولی اوکه زه په تاسې کې دچاګیرول وغواړم نوله مانه نشئ خلاصېدلی. له هغوی نه یوسړي وویل زما هم همداګمان دی.

زه له خپل ځای نه نه وم خوځیدلی چې درسول الله ﷺ اس سواره مې ولیدل چې دونو په منځ کې روان وو، له ټولو نه مخکې اخرم اسدی رضی الله عنه و اوهغه پسې درسول الله ﷺ غوره اس سوار ابوقتاده و. زه له غره نه کوز شوم او احزم اسدی ته وراندې شوم دهغه داس جلب مې ونیو او ورته مې وویل چې شاته نورو خلکو ته صبر وکړه. زه پرتاباندې دحملې ویره محسوسوم ودرېږه او تلوار مه کوه ترڅورسول الله

ﷺ اودهغه اصحاب راورسيږي. دغه راته وويل :اى سلمه ! كه چېرته ته په الله اودآخرت په ورځ ايمان لرې او په دى پوهېږې چې جنت او دوزخ حق دى نو بيا زما اودشهادت ترمنځ خنډمه جوړېږه مادهغه داس جلب خوشي كړ هغه عبدالرحمن بن عيينه ته ځان ورساو. عبدالرحمن ورته راوګرځيد او دواړو يوبل باندى نيزې وويشتلې اخرم اسدى عبدالرحمن زخمي كړ. لېكن هغه اخرم په نيزه وواهه اوشهيد يې كړه دهغه اس يې واخست او وربانديې سور شو.ابوقتاده ﷺ عبدالرحمن پسې راورسيد. دواړو يوبل باندې دنيزو ګوزارونه وكړل ابوقتاده دعبدالرحمن دلاسه زخمي شو مګر ابو قتاده عبدالرحمن ووژه او مردار يې كړ. داخرم ﷺ اس يې واخست او وربانديي سورشو. مشريان په منډه وتښتيدل. زه هغوى پسې روان شوم او دومره لرى لاړم چې داصحابو ﷺ داسونو دپښو دوړه هم نه ښكاره كېده هغوى دلمر پريواته طرف ته يوې درې ته لاړل چې هلته اوبه وې هغه ځاى ذوقرد په نامه يادېده. هغوى غوښتل چې دلته اوبه وڅښي. هغوى چې زه وليدلم نو اوبه يې پرېښودى اوپه منډه وتښتيدل . لږ وخت وروسته ماښام شو اولمر پرى وت. مادهغوى يوسړى راګير كړ او په غشي مى وويشت او ورته مى وويل: درواخله زه ابن الاكوع يم نن ورځ به معلوميږي چې چادشريفې اوبهادرې مور شيدې څكلي دي؟ هغه وويل : زما مور دى بوره شي. همغه اكوع يې چې سهار راهيسې موږ پسې شوې يې اوپه غشو مو ولې ؟

ما ورته وويل اى دځان دښمنه زه همغه يم په هغه مې دود غشي يوبل پسې مسلسل وويشتل اوهغه ولګيد دهغوى نور ملګري وتښتيدل او دوه آسونه يې شاته پرېښودل . ماهغه آسونه را ونيول او رسول الله ﷺ ته راغلم. هغوى مې د ذي قرد نومې ځاى كې د اوبو په چينه باندې وليدل. له هغه ﷺ سره تقريباً پنځه سوه اصحاب كرام وو. بلال ﷺ له هغو اوښانو نه يو اوښ حلال كړى و چې ماشاته پرېښي وو اورسول الله ﷺ له پاره دهغه ينه اوكوب يې په اور باندې وريتاو.

درسول الله ﷺ خواته راغلم او ورته مى وويل چې ماپرېږده چې له اصحابو نه سل تنه منتخب كړم ترڅو په كفارو باندې دشپې حمله وكړو او ټول يې ووژنو .

هغه ﷺ وفرمایل ؛ ای سلمه ! ته داکار هم کوې ؟ ماوویل هو په هغه ذات قسم چې تاته يې عزت درکړېدی. رسول الله ﷺ مسکی شو تردی چې د اور په رڼا کې دهغه نواجذ غاښونه مې ولیدل.

کله چې سهار شو نو محمد ﷺ وفرمایل : نن ورځ زموږ په اس سوارو کې له ټولو نه غوره اس سوار ابوقتاده دی اوبهترین پیاده سلمه بن الاکوع دی. رسول الله ﷺ ماته داس سوارې او پېدل دوه برخې راکړې.[1]

داصحیح او ثابت حدیث پدې خبره غټ دلیل دی چې ددښمن په ډېرو کسانو باندې دیومسلمان سړي حمله جائز دی، اگر که دهغه غالب گمان داوي چې وژل کیږي. ځکه چې هغه په دی سره دشهادت مرگ غواړي لکه چې اخرم اسدي په یواځې ځان حمله وکړ اوشهید شو، رسول الله ﷺ دهغه دې کارته بد ونه وېل اونه يې اصحاب ددی پشان حملې نه منع کړېدي بلکې په حدیث کې ددی کار استحباب او فضیلت معلومیږي . ځکه چې نبي کریم ﷺ داباقتاده او سلمه صفت وکړ حال داچې دواړو په یواځې ځان په دښمن باندې حمله کړی وه او دې ته يې انتظار يې نه و کړې چې نور مسلمانان هم ور ورسیږي اویوځای ورباندې حمله وکړي. او کوم کفارچې دوی زغلولي و هغه خوزا غټ ټولی و ددی خبرې دلیل داده چې سلمه ابن الاکوع رضی الله عنه له نبي کریم صلی الله علیه وسلم نه دسلو کسانو اصحابو دانتخاب غوښتنه وکړه نوکه کفارډیر نه وای نوپه کوته چې سلو اصحابو ته څه اړتیا وه خو سره له دې بیا هم سلمه په یوازې تن په هغوی باندی حمله اوکړه .

له دې حدیث نه دادلیل هم ترلاسه کېږي چې امام ته داجائز دي چې یوسړی شفقتاً په یواځې ځان په دښمن باندې له حملې نه منع کړي او داهم ورته جائز دي چې پرېږ يې دي هله چې هغه رښتوني قصد اوپوخ عزم یې کړې وي .او نیت یې یواځې دشهادت غوښتنه وي اوداخبره داخرم اسدی سره دسلمه ابن الاکوع له کړنلارې نه

---

[1]ـ (مسلم برقم ۱۸۰۷).

معلومیږي ځکه چې نبي اکرم صلی الله علیه وسلم په یوې خبرې هم ملامت نه کړ چې اول دې ولې دهغه لاره ونیوله او بیادې ولې پرېښود؟.

ابن عساکر پخپل «تاریخ دمشق» کې له عقبه بن قیس الکلابي نه روایت کوي چې لـه مسلمانانو ځخه یوسړی ابی عبیده بن جراح ته دیرموک دجنګ په ورځ کی ووېل: ماداعزم کړېدی چې زه به نن په یواځې ځان په دښمن باندی یرغل کوم ایاتاسې دخپل نبی ﷺ په نوم کوم پیغام لېږل غواړئ؟ حضرت ابوعبیده رضی الله عنه ورته وفرمایل چې رسول الله ﷺ ته لومړی زما سلام ووایه اوبیاورته ووایه چې موږ دالله تعالی وعدی رښتونی ولیدلې.

ابن عساکر همدغه راز لـه محمدبن اسحاق نه دشام دفتحې اود دمشق دمحاصرې روایت بیان کړیدې هغه وایي چې له مسلمانانو نه یوسړي پخپل اس باندی راغی او دحمص ښار ته نږدی ویالې تـه ورسید چې دیرمسحل تـه نژدې و . اوبوته راغی او خپل اس تـه یې اوبـه ورکړې. دهغـه پـه طرف د حمص لـه اوسیدونکو ځخه تقریباً دېرش سړي راغلل. کله چې هغه یې یواځې ولید نوجنګ یې ورسره شروع کړ ، نودغـه مسلمان دهغوی پـه طرف راغـې او اس لـه اوبونه پورې ویست اوپرهغوی یې برید وکړ. لـه هغوی نـه یې یوتـن وویشت بیا وړسـې بل یې وویشت اوبیا وړسې دریم سړی یې وویشت لـه هغوی سره خپل جنګ تردېر مسحل پورې جاري وساتلو او پولـس کافـران یـې تـرېـنـه مـردار کـړل. ددیرمسحل ترمـنـځ پوری یې کفارو سره خپل جنګ ورسولو بیا ددیر خلکو هغه په کاڼو وویشت او شهید شو. حافظ ابو الحجاج المزي لـه علاء ابن سفیان الحضرمي نـه روایت کړیدی هغـه وایي چې (بُسرُ بن ارطاة . رضی الله عنه لـه رومیـانـو سره جهاد کـاو رومیـانـو بـه مجاهدینو تـه کمینونه نیول او زیات نقصان بـه یـې ورتـه رسولو کله به چې بسر بن ارطاة داحال ولیدنو سل ملګري یې لـه ځان سره کړل او دکمین نیونکورومیانو پـه لټون پسې ووت یوه ورځ له لښکر نـه وروسته دیو غره پـه لمن (خوړ) کی پاتی شو. لـه هغه ځای نـه هغه دیرش تـرل شوي ترکي اسونه ولیدل اخواتـه یوګرجاو پـه دغـه ګرجاکی دکفارو جنګیالي موجودوو. همدغو جنګیالو بـه پـه مسلمانانو دشاله طرف نـه بریدونه کول. حضرت بسر رضی الله عنه

خپل اس له ترکې اسونو سره نژدی وتړلو او یواځې هغه ګرجا ته ورننوت اوله دننه طرف نه یې دروازه بنده کړه. کمین نیوونکي رومیان یې دکنیسې دننه اُیسار کړل رومیان د دروازې په بندیدو ډیر حیران شول ده ورباندی ناڅاپي غلچکی برید وکړ هغوی چې په ځان خبریدل او وسله یې راخسته نو ده له هغوی درې کسان ووژل اوله نورو سره په جګړه بوخت شو. دحضرت بسر ﷺ ملګرو چې هغه ونه لید نو دهغه په لټه کې شول. له ګرجا سره نژدی دهغه اس یې ولید او ویی پیژنده چې داد حضرت بسر ﷺ اس دی نو ګرجاطرف ته راغلل له ګرجانه چې شور هم ترغوږ شو نوګرجاته یې دننوتلو کوشش وکړ خو دروازه بنده وه. هغوی دګرجا چت مات کړ اوپه کی ننوتل. ګوري چې حضرت بسر ﷺ پخپل ګڅ لاس خپلې کلمې نیولي دي او په ښي لاس یې توره او چته کړیده اوله کفارو سره جنګ کوي. کله چې دهغه ملګرو په ګرجاباندې بشپړه قبضه وکړه نو ګوري چې حضرت بسر ﷺ بیهوش پروت دی. په دی جنګ کې څو کسه رومي جنګیالي ووژل شول اوځوکسه یې ژوندي ونیول. دغوقیدیانو دحضرت بسر ﷺ ملګرو ته وویل دخدای لپاره داراته وښایئ: چې داڅوک دی ؟ چې په مونږ باندې یوازې برید وکړ اوپه یوازې تن راسره وجنګید. هغوی وویل دابسر بن ارطات نومیږي. هغوی وویل : په الله قسم هیڅ یوې مور داسې اولاد نه دی راوړی دهغه ملګرو دهغه کولمې بیرته په ګیډه کې دننه کړې اوپخپلو پګړیو سره یې دهغه ګیډه وتړله اوله ځان سره یې راوستوګیډه یې ورته وګنډله. له دوا درمل نه وروسته روغ رمټ شو او دالله په لاره کی خپل جهاد ته ادامه ورکړه.بیهقي روایت کړیدی چې براء بن مالک ﷺ دیمامې په جنګ کي ګډون وکړ او له مسلمانانو سره یوځای په کډه په هغه باغچه یرغل وکړ چېرته چې هلته مسلیمه الکذاب ځان پټ کړی و. دباغچې شاوخوا جګړه ډیره ګرمه او سخته روانه وه. براء ﷺ له خپلو ملګرو غوښتنه وکړه چې په ډال کی مې کینښنوي اوپه نیزو باندې مې دیوال ته اوچت کړي او ددیوال له پاسه یې واچوي. اصحابو همداسې وکړ او هغه یکې یواځې باغچې ته وردننه شواوله کفارو سره یې ډیر سخت جنګ وکړ. له هغوی نه یې لس کسه کافران مردار کړل او دروازې خلاصولو ته یې ځای پیداکړ دهغه په بدن کې له اتیاونه زیات ټپونه لګیدلي وو. دهغه له ملګرو نه هیڅ یو

اصحابي دهغه په دې کار باندې بد ونه ويل. ابن عساکر له وليد بن مسلم نه روايت کړېدی هغه وايي چې دحمص يوشيخ ماته داکيسه وکړه چې ماپه رومي لښکر کې چې په حمص کې وو يوسړی وليد چې سترګه يې ړنده وه. ماته چاوويل چې ددې د ړنديدو وجه معلومه کړه چې ولې ړنده شرېده. ماچې له هغه نه پوښتنه وکړه نو هغه ماته وويل:

کله چې مسلمانانو په حمص باندې يرغل وکړ او دبحيره عاصي ـ نهر الارند ـ د يو سيند په غاړه کې پړاو واچو نو د حمص رومي جنرال ماته دېرش تنه بهترين اس سواران راکړل او زه يې ددې مقصد لپاره ولېږلم چې له مسلمانانو د څوک ونيسم اودلته يې راولم اويادهغوی حالت وځارم. ماله خان سره خپل ملګری راوستل اودسين پدې غاړه روان و کله چې مسلمانانو ته ورنږدې شونو په دې وخت موږ له سيند نه پورې غاړې يوسړی وليد چې خپل اس ته يې اوبه ورکولې اونيزه يې په خواکې پرته وه. دهغه سترګې چې پرموږ ولګېدلې نو سمدلاسه يې په اس باندې زين سم کړ وربانديې سور شو او نيزه يې په لاس کې واخسته موږ فکر وکړ چې له موږ نه وويريد او خپل لښکر ته خان رسوي. خوناڅاپه هغه خپل اس په درياب کې ورګډ کړ او زموږ په طرف راپورې وت. موږ دهغه په دې جرئت حيران دريان شوو. له درياب نه چې راپورې وت او غاړې ته ورسيد نو له خپل اس سره يې دراتوپ کولو کوښښ وکړ مګر کامياب نشو. بياد اس په زين باندې ودريدو او دنيزې په مدد سره يې راټوپ کړ اوله ختونه دې خوا راپورې وت. بيايې اس ته آواز ورکړ هغه هم وريسې راورسېد. بيرته په اس سور شو او پرموږيې حمله وکړه، موږ يوځای ولاړوو خو هغه تيت پرک کړو. له موږ نه يوکس يې راګير کړ او هغه يې وواژه بيا مونږ راټول شو هغه بيا حمله راباندې وکړه تيت پرک يې کړو او يوبل ملګرې يې هم رانه وواژه. هغه څو څوکرته پرموږه حملې وکړې او ډير نفر يې رانه ووژل موږ چې داجريان وليدنو دخپل خان دساتلو لپاره ښارته وتښتيدلو خو هغه موږ پسې په منډه روان و له موږ نه يې يو يو وژل آن چې له مانه پرته بل هېڅوک پاتې نه شو اوټول يې ووژل. کله چې هغه دحمص دروازې ته نژدې شو نو دلته ولاړ پېره دارانو دهغه ټول کارونه وليدل اودهغوی په اطلاع يوڅوتنه سواره زموږ په طرف راغلل. ماپه زره کې ووېل

چې ددغو کسانو په ليدوسره به هغه تښتيدلى وي ماچې شاته وکتل نو دهغه په نيزه زماسترګه ولګيدله او سترګه يې رانه برقه ويستله. په دى وخت ډيرو رومي پوځيانو هغه محاصره کړه اوپه شهادت يې ورساو. دمسلمانانو يو ګروپ هغه پسې دهغه په لټه کې ګرځېدل. هغوى چې ورته ورسيدل نو داخلمى پرزمکه راغورځيدلى و مونږ بېار ته راستانه شو هغوى سړي را اوچت کړ او دفن يې کړ.

((و روى البخاري عن البراء بن عازب ﷺ قال : بعث رسول الله ﷺ إلى أبي رافع اليهودي عبدالله بن عتيك وعبدالله بن عتبة ،في ناسٍ من الصحابة ، فانطلقوا حتى دنوا من الحصنِ.فقال لهم عبدُ الله بن عتيك: امكثوا حتى أنطلقَ أنا فأنظر.

قالَ ابنُ عتيك : فتلطَّفْتُ أن أدخلَ الحصن، ففقدوا حماراً لهم، فخرجوا بقبسٍ يطلبونه ، فخشيتُ أن أعرف ، فغطَّيْتُ رأسي ، كأني أقضي حاجة... ثم نادى صاحبُ الباب : مَنْ أرادَ أنْ يدخل فليدخل قبلَ أنْ أغلقة . فدخلتُ ثم اختبأتُ فى مربطِ حمارٍ عند باب الحصن..

فتعشوا عند أبي رافع ، وتحدَّثوا حتى ذهبت ساعةٌ من الليل ، ثم رجعوا إلى بيوتهم، حتى إذا هدأت الأصوات ، ولم أعُد أسمعَ حركة ، خرجْتُ.

ورأيتُ صاحبَ الباب عندما وضعَ مفتاحَ الحصن فى كوةٍ عند الباب، فأخذتُ المفتاح، ثم فتحتُ باب الحصن.. وعدتُ إلى بيوتهم فغلَّقْتُ ابوابَهَا من الخارج. ثم صعدتُ إلى أبي رافع فى سُلَّم ، فإذا البيتُ مظلمٌ قد طفىء سراجُه ، فلم أدر أين الرجل.

فقلت : يا أبا رافع ؟

قل : من هذا ؟

فعمدتُ نحو الصوت وضربْته ، فلم تُغْنِ عَنّي شيئاً!!

ثم جئتُ كأني أغيثهُ ، فغيَّرْتُ صوتي وقلتُ : مالَكَ يا أبارافع ؟

قل : ألا يعجبكَ لأمِّكَ الويل! دخلَ على رجل ، فضربني بالسيف!

فعمدتُ لـه أيضًا، فضربته ضربةً أخرى! فلم تغنِ شيئاً فصاح، وقام أهلهُ.

ثـم جـئتُ وَغيَّـرْتُ صـوتي كهيئةِ المغيـث ، وإذا هومسـتلقِ عـلى ظهره، فوضعْتُ السيفَ في بطنه ، ثم انكفأ تُ عليه حتى سمعت صوت العظم!!

ثـم خـرجْتُ دهِشـاً حـتى أتيـتُ السُّـلَّمَ ، أريـدُ أنْ أنـزل ، فسـقطْتُ منه ، فانخلعَتْ رِجلي، فعصبْتُها ، ثم أتيتُ أصحابي أحْجِلُ!!

وقـلـت لاصـحابي: إنـي لا أبـرحُ حـتى أسمـعَ الناعية.. ولما كان وجه الصبح صعدَ الناعية فقل: أنعي أبا رافع!

فـأدركْتُ أصـحابي: وانطلقْـنَا إلى الـنبي ﷺ، فأخبرته بمقتل أبي رافع، وأريته رجـلي المكسـورة. فقـال ﷺ : ابسـط رجـلك فبسـطتها فمسـحها ، فكأني لم أشتكها قط! [١]))

لـه حضرت براء بن عـازب ﷺ نـه روايت دى هغـه وايي چې رسول الله ﷺ ديهودي ابى رافـع پـه قتل پسي عبدالله بن عتيک ، عبدالله بن عتبه اوځو نور اصحاب وليږل . هغوی کلاتـه ترنږدی خـای پوري لاړل. حضرت عـبدالله بـن عـتيک خپلو ملګرو ته وويل چې تاسې دلته لـه قلا سره ودريږئ، زه پـه کلا کې ددننوتلو لپاره څه چل ول

[١] ــ اخرجه البخاري برقم : ٤٠٤٠

کوم. په دی وخت یهودیان خپل ورک خره پسې ګرځیدل اوهغوی پخپل لاس کې د اور رڼانیولی وه. زه وویریدم هسې نه چې څوک مې ویېژني. ماپخپل سر باندې څادر واچاو او داسې کښیناستلم لکه چې څوک اودس ماتې ته ناست وي بیا د دروازې پیره دار آواز وکړ چې څوک دننه کېدل غواړي نو د دروازې له بندولو نه وړاندې دی دننه سي.

زه په دی مهال وردننه شوم اودخرو دتړلو په ځای کی می چې د دروازې ته نژدې و ځان پټ کړ. ابو رافع پاس په بالاخانه کې اوسیدو اوشپې به له هغه سره دکیسو وینکو مجلس جوړېدو. کله چې هغوی دماسخوتن ډوډی وخوړله او مجلس ختم شو او خلک خپلو خپلو کورونو ته واپس لاړل نو د دروازې پیره دار دروازې بند کړې اودکنجیانو غوچه یې په یوه کونډه کې ځوړندی کړې. کله چې خلک ویده شول او هیڅ غږ مې نه ترغوږو نیا نو زه لاړم او له کونډې نه مې کنجیانې راواخستلې اود کلا دروازې مې وریاندې خلاصه کړه. لدینه پس دهغوی کورونو ته لاړمه او دروازې مې له شاطرف نه وریاندې بندې کړې. بیاپه زینه باندې دابي رافع کورته وختلم دهغه په کور کې تیاره وه اوډیوې یې مړی کړې وې. زه نه پوهېدم چې هغه چیرته دی. ما ورته آواز وکړ ای ابورافعه! هغه وویل ته څوک یې. زه دهغه آواز پسې لاړم اوپه توره مې وواهه چیغه کړه خو سم ونه لګید ما ورته آواز بدل کړ اودفریاد رس په شکل کې مې ورته وویل: ای ابورافعه! پرتاڅه چل شویدی؟ هغه وویل ستا مور ته دی هلاکت وي اوس راباندې چاد توري ګوزار وکړ، دهغه له آواز سره سم مې دتورې بل ګذاره وریاندې وکړ هغه چیغه وکړه بیا هم سم ونه لګید اود کور خلک پاڅیدل بیامې ورته آواز بدل کړ اودفریاد اوریدونکي په شکل کې مې ورته وویل، ولې څه چل درباندې وشو هغه په دې وخت کی دشاپه تخته پروت و. خپله توره مې دهغه په ګیډه کې ونومبله اودومره زور مې وریاندې وکړه چې توره دملاهډوکي ته راورسېده اود هډوکي خرپ مې واورېد. زه بیرته ترینه په بیړه راواپس شوم او زینې ته ورسیدم غوښتل مې چې ترېنه ښکته شم. خوله زینې نه وغورځیدم اوپښه مې ووتله ماپخپل پګړی سره هغه وتړله اوپه ګوډه پښه خپلو ملګرو ته ورسېدم. هغوی ته مې وویل تاسې لاړشئ، زه به ترهغه دلته ناست یم ترڅو مې چې دهغه دمرګ اعلان نه

وي آورېدلې کله چې سهارشو نو اعلان کوونکي بره وخوت او ويې ويل چې اباارافع مړشوېدی داعلان لـه آوريدونه وروسته روان شوم اوله خپلو ملګرو سره يوځای شوم بيامونږ ټول دمحمد ﷺ په خدمت کې حاضرشوو. هغـه ﷺ تـه مـو داباارافع دمرګ زېرې ورکړه. رسول الله ﷺ زما ماته پښه وليدله او راته يې وويل: پښه دی وغځوه ماخپل پښـه وغځوله. رسول الله ﷺ خپـل لاس وربـاندې راکش کړ او زماپښه داسې ښه شوه لکه چې له سره چېرته خوږ شوې نه وه.

ابن هشام روايت کړيدی چې رسول الله ﷺ اباحدرد الاسلمي رضی الله عنه يې لـه دوه نورو اصحابو سره دمشرکانو يولوی لښکر باندې ديرغل کولو لپاره ولېږه دغه لښکر دمديني شاوخوا سيمه کې و. او دا اراده يې درلوده چې په مديني يرغل وکړي دغو درې وارو اصحابو پـه دی لښـکر بـاندې يرغل وکړ او اباحدرد الأسلمي دمشرکانو غټ غټ کسـان ووژل. لښـکر تـه يـې مـاتې ورکـړه اولـه هغـوی نـه يـې زيـات غـنيمت ترلاسه کړ.

لـه لويـو جنګونو څخـه يـو جنګ پـه عـراق کې دقادسيه جنګ و. پـه دې جنګ کې دمسـلمانانو دلښکر شـميره لـه اووه زرونـه زيات و او سعدبن ابی وقاص رضی الله عنه ددغـه لښکر امير و . خو دکفارو شمير لـه څلويښتو زرو نه بره بره و او ددغه لښکر قيادت درستم پـه غـاړه و. طرطوشي پخپـل کتـاب (سراج الملوک) کې ويلي دي چې عمرو بن معدي کرب دقادسيه په جنګ کې درياب ته نژدی راغی او خپلو اصحابو ته يې وويل. زه پـه پـل بـاندې تيرېږم اوپردښمن بـاندې بريد کـوم. کـه چيرتـه تاسې داوښ دحلالولـو دوخت پـه اندازه کې راورسيدئ نومابه توره پـه لاس ددښمنانو پـه منځ کې دجنګ کولـو پـه حالت کې ومومئ اوکـه چيـرتـه لـه دې وخت نـه زيات ځنډ مو وکړ نومابـه شـهيد ومـومئ. لـه دی نـه پس هغـه لـه درياب نـه پورې وتلو اوددښمنانو پـه منځ کې دننـه شـو. ځيـنې مسـلمانانو ځيـنې نوروتـه وويـل ای بنو زبيده و تاسې بـه خپـل ملګری پـه کـوم نـوم رابولئ؟ پـه خدای قسـم ګمـان نـه کـوم چې هغـه بـه ژونـدی وي. لږوخت پس دهغـه ملګرو هـم يـرغل وکـړ کلـه چې هغـه ولـيد نـو هغـه لـه خپل اس نـه غورځيدلې و. هغـه ددښمن يـواس لـه پښـونـه کلـک نيولې و، هغـه بـه خپـل آس واهـه چې روان شي خـو اس لـه خپـل ځـای نـه حرکت نشـو کولې. کلـه چې مسلمانان دهغه

ځنګ ته ورسېدل نو دښمن پوځي لـه خپل اس نه لاندې کوزشو اومنډه یې کړه . حضرت عمروبن معدیکرب دهغه په اس سپور شو او ویې فرمایل چې زه ابو ثور یم. نژدې و چې زه به لـه تاسو نه ضائع شوی وم. دهغه ملګرو د هغه نه پوښتنه وکړه چې ستا خپل آس څه شو؟

هغه وفرمایل چې په غشو ولګید اوزه یې راوغورځولم.

طرطوشي پخپل کتاب سراج الملوک کی لیکلي دي چې طارق بن زیاد په اندلس باندې لـه ۱۷۰۰ مجاهدینو سره حمله وکړه.

دفیر چې داندلس دپاچا لذریق (داډرک) نـائب واسپانیایانو ترډریو ورځوپورې دطارق بن زیادلـه لښکر سره جنګ وکړ مګر څه بریالیتوب یې ترلاسه نه کړ هغه لذریق (راډرک) پاچا تـه په خط کې ولیکل چې موږ ته داسې یوقوم راغلی دی چې موږ ورباندې نه پوهیږو چې دوی لـه آسمان نه راکوز شویدي اوکه لـه زمکې نه راغلي دي، موږ لـه هغوی سره جنګ وکړ لیکن موږ دهغوی سره نورد جنګ کولو توان اوقدرت نه لرو. ته پخپله دلته ځان ورسوه.

دخط لـه رسیدو سره سم لذریق ۹۰ زره پوځ اس سواره لـه ځانه سره ملګرې کړ او راغی لـه مسلمانانو سره درې شپې ورځې وجنګید او مسلمانان یې ډېر تنګ کړل طارق بن زیاد مسلمانانو تـه مخاطب شو او ورته یې وویل : الله جل جلاله ته رجوع کولو او په قتال باندې له منګولې خبنولو مویله چاره نشته ای مسلمانانو. شاته مو څپې وهونکې سمندر اومخی ته مو دښمن دی. زه اوس داسې یو پلان جوړوم چې په دی سره یاخوبه موږ بریالی شو اویاشهیدان. لښکر ترینه پوښتنه وکړه ستاسې څه پلان او منصوبه ده؟ هغه ورته وویل زه غواړم د دوی په پاچا لذریق (راډرک) باندې حمله وکړم. خو کله چې زه پرهغه حمله وکړم نو تاسې هم لـه ماسره یوځای پرهغوی حمله وکړئ. هغه یرغل شروع کړ طارق داندلس پاچایي وواژه او دهغه ډېر ملګري ووژل شول، دهغوی لښکر لـه ماتې سره مخامخ شو او په منډه وتښتیدل. مسلمانانو د رې ورځې دهغوی تعاقب وکړ او ډېر کسان یې ترینه ووژل اوپـه دی ورځ د مسلمانانو صرف یوځو مسلمانان شهیدان شول.له دغوفیصله کوونکوجنګونو څخه یوجنګ چې لږ مسلمانان دکفارو او مشرکانو په ستر لښکر ورننوتلی د (ملاڅوکرد).

جنګ دی په دی جنګ کې ډېرو لږو مسلمانانو دکفارو لـه لـوی لښکر سره جنګ کړې ډیرو مسلمانانو تاریخ دانانو ددی جنګ تذکره کړې ېنو هـم دهغوی څخه طرطوشي دی چې پخپل کتاب سراج الملوک کی ددی جنګ یادونه کړېده.

ددغه جنګ قائد ملک الپ ارسلان و او دروم دپاچا په خلاف یې ګرم کړی و د روم پاچا ددغه جنګ لپاره ډېر زیات تیاری نیولی و اوله شپږلکه نه زیات عسکریې جنګ تـه وړاندې کړي وو. بې حسابه وسله یې راجمع کړی وه. دقوت په نیشه مستو رومیانوپه دی کې شک نـه کاو چې پر مسلمانانو باندې موغلبه ترلاسه کړي آن چې خپـل لښکر تـه یې د مسلمانانو جلا جلا سیمې لـه نیولومخکې ویشلې وې. ملک الپ ارسلان ترکي نسل و د عراق او عجمو پاچاو. هغه چې کله درومیانو داغوروپش واوریدنو خپـل ټول وزیران یې دمشورې لپاره راغونډ کړل او ورته یې وویل تاسو ته څرګنده ده چې نـن سبا پر مسلمانانو څومره لوی مصیبت را روان دی. تاسې په دی کې ماته څه مشوره راکوئ. هغوی وویل موږ ستا دمشورې اوحکم تابع یو. ظاهراً خو د دومره لوی لښکر مقابله لـه توان نه وتلې ښکاري. ملک ارسلان وویل موږ لپاره خودتښتې ځای هم نشته، چې مړکیږو نو په عزت سره مړکېدل زموږ لپاره ډېر ښه دي. وزیرانو ورتـه وویل چې ته جنګ لپاره چمتو یې نو موږ هم درسره ولاړیو. په جهاد باندې متفقه فیصله وشوه او دا پرېکړه یې وکړه چې ددښمن مقابله دهیواد په لومړی ښار کی کوو. ددې مقابلې لپاره شل زره زړه ورمجاهدین حاضرشول .سبا ته چې درومي لښکر سره مخامخ شول نو دوی دهغوی په وړاندې داسې ښکاره کېدل لکه چې دتورغوایي په بدن کې یوسپین داغ . پاچا وویـل زه بـه نن لـه دوی سره لـه غرمې نـه وروسته جنګ شروع کوم. خلکو پوښتـنه وکړه په څه وجه ؟ هغه وفرمایل چې په دی وخت کی بـه دزمکې لـه سرنه پر هر منبرباندې به زموږ لپاره ددعاګانو آوازونه پورتـه کیږي ځکه چې نـن دجمعې ورځ ده. لـه غرمی نه وروسته ټولو لمونځ وکړ. بیا پاچاوویل : هریوکس تـه لـه بل سره درخصتیدو آخري ملاقات وکړئ اوکه څوک وصیت کول غواړي نـو وصیت دی هم وکړي. ټولو همدغسې وکړ. پاچا ورته وویل مـادروم پـه لښکر باندې دیرغل کولو قصد او عزم کړیدی کله چې زه ورباندې یرغل وکړم نوتاسې هم لـه ماسره یوځای یرغل وکړئ اوزه چې هرڅه کوم هغه تاسی

هم وکړئ. رومیانو مسلمانانو ته تول داسې شل صفونه جوړل کړل چې د یوصف هم ډیر والې لـه امله لراوبر نـه ښکاریده. پاچا وویـل دالله پـه نـوم اوبرکت سره ماپسې تاسې هم حمله شروع کړئ. پاچا یرغل شروع کړ هغه پسې دهغه لښکرهم یرغل شروع کړ. ددښمن صفونه یې مات کړل اودپاچا خیموته یې ځان ورساو. هلته خپل لښکر ته دتم کیدو حکم وکړ. بیایې هغه خیمې محاصره کړې. له پاچا سره چې کوم خلک وو دهغوی په خوب او خیال کی دانه راته چې دلته به هم څوک ورسیږي، لهذا هغوی ټول دغفلت په حالت کی ووژل شول. مسلمانانو دیورومي عسکر سر غوڅ کړ اوپه یوه نیزه باندې یې اوچت کړ او اعـلان یې وکړ چې درومیانو پاچا ووژل شو. ددغـه اعـلان پـه آوریـدو سـره دښمـنان وارخطااوګـډوډ شـول ماتـه یـې وخـوړه او وتښتیدل. خو مسلمانانو لـه هغوی نه دتیرو ورځو انتقام واخست دلښکر ټول خلک یـاخو ووژل شول اویاهم ونیول شول. سلطان ارسلان دپاچا په تخت باندې کیښناست اودهغه په دسترخوان بـاندې یـې ډوډۍ وخوړلـه.بیایي حکم وکړ چې درومیانو پاچا دې حاضر کـړی شي. دهغـه په غاړه کې رسۍ واچولی شوه او میدان ته رواستی شو. الـپ ارسـلان لـه رومـي پاچانـه پوښتـنه وکـړه چې کـه تاغلبه موندلـې وای نـو تابـه لـه ماسره څه کړي وو؟ هغه ورته وویل مابه ته وژلې. الپ ارسلان ورته وویل : زه خوستا پشـان د ذلیـل انسـان وژنـه نـه خوښـوم. حکـم یـې وکـړ چـې بـوځئ او خـرڅ یـې کـړئ. مسلمانو عسـکرو دهغـه پـه غـاړه کـې پـړی آچـولی و اوپـه لښـکر کـې ددی دخرڅولو اعـلان یـې کـاو خوهیچا وانه خست آن چې دلښکر آخري سرته ورسیدل. هلته یوسړي وویـل : کـه چیرته دسپي پـه بدل کې خرڅوئ نـو زه بـه ددغه سپي پـه بدل کې واخلم. عسـکرو هغـه سـړی الـپ ارسـلان پاچا تـه راوسـت او ورتـه یې وویل چې هیڅ چابیـه هم نکړیواخې داسړی یې دسپي پـه بدل کـې آخلي. پاچا ورتـه وویل سپی هم لدینه ښه دی ځکـه چـې دسـپي څـه ګـټـه خوشـته اودا هیڅ ګټـه نـه لري. بیـا پاچـا دهغـه د آزادولو حکـم وکـړ او ویـې ویـل چـې سپـی اودا دواړه پـه یورسـۍ کـې وتـړئ اوخپـل ښارتـه یـې ورسوی کله چې هغه خپل ښار ته ورسید نو دهغه ځای خلکو هغه لـه پاچاهۍ نـه لرې کړ اوپرځای یې بل سړی وټاکه.

ابن عساکر لـه زبیربن بکـار هغـه لـه یوکوچي نـه روایت کـوي هغـه وایـي چـې عبدالعزیز بن زراره الکلابي په نوم یو شریف سړی و او ډېر زیات مال يې درلود په عیش او عشرت کې يې ژوند تېراو.

هغه وویل : ای الله زه عبدالعزیز تاګواه نیسم چې هغه خپل مال ځان او خپل اهل دالله په لاره کې دجهاد لپاره وقف دی.

بیاخپل پلار ته راغـي او ورتـه یـې وویـل تـه زمـا دراي‌په باره کې څه وایی؟پلار يې ورتـه وویـل ستـا رای دمنلو ده ای عـبدالعزیزه! الله دي تاخوشـال کـړي هغـه وویـل :ماخپل ځان ،مال او اهل دالله په لاره کې دجهاد لپاره وقف دی. پلار يې ورته وویل :دالله په نوم دجهاد لپاره ووځه.

هغه لـه مجاهدینو سره قسطنطینیه ته لاړ. هغه غوښتل چې خپل ځان شهادت ته حوالـه کـړي ، یـوه ورځ لـه رومیـانو سـره جـنګ ګـرم اود دتـورو شـرنګار جوړشـو عبدالعزیز درومیـانو پـه لـوی لښکر کې ورننوت اوترهغه پورې يې جنګ وکړ نردی چې داسې شهادت يې په برخه شو لکه څنګه يې چې غوښت.محمدبن جریر طبری روایت کړیدی چې عبدالوهاب بن بخت له ابي محمد بطال سره په روم کی غزا وکړه مسلمانانو په روم باندې یرغل وکړ خو ماتې يې وخوړه اوپه تیښته يې لاس پورې کړ. عبدالوهاب خپـل اس دجنـګ پـه طرف زغلاوه او ویـل یـې : ماستا په شان بزدل اس چېرته نه دی لېدلی. الله تعالی دی زما وینه توی کړي که ماستاوینه تویه نکړه.

بیالـه خپـل سرنه اوسپنیزه تـوپـۍ يـې لـرې کـړه او آواز يـې وکـړه زه عـبدالوهاب بـن بخت یم ایاتاسې لـه جنت نه تښتئ. ددښمن په طرف لاړ او حمله يې ورباندی وکړه هغه د یو داسې تږي سړي لـه څنګ نه تیرشو چې ویل يې آه زه تږی یم.

ابن بخت پـه لښکر کې دننه ننوت اولـه دښمن سره په جنګیدو کې پخپله هم شهید شو او اس يې هم ووژل شو.

طبری همدغـه راز روایت کړیدی چې علی بن اسد ډېر ګنهګار انسان و هغه قتلونه او نـور غټ غټ ګناهونه کړي و. یوه شپه په نیمه شپه کوفه کې روان و چې له یوسړي نه دالله تعالی ددغه آیت تلاوت واورید:

﴿يَاعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُواعَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ﴾ (الزمر:۵۳).

ای زماهغه بندګانو چې تاسې پخپلو ځانونو زیاتې کړیدی دالله له رحمت نه مه مایوسه کېږئ.

علي دغه سړی ته وویل : دا ایت بیاولوله.دا آیت بیاولوله . هغه ولوست بیایې ورته وویل چې دآیت یوځل بیاولوله هغه ورته ولوست ، څو څو ځلې د تکرارولو غوښتنه یې وکړه او هغه ورته تلاوت وکړ. ددغه آیت له آوریدونه وروسته یې غسل وکړ اوبیایې خپلې جامې ووینځلې دالله په عبادت کې لګیاشو آن تردی چې د ژړا له لاسه سترګې یې کمزوري او زنګنونه یې د اوبښ دزنګنو په شان شول بیاهغه درومیانو په خلاف سمندري جهاد ته لاړ. مسلمانانو خپلې کشتۍ د رومیانو کشتیو ته نژدې ودرولې. علي له خپل ځان سره وویل زه به نن دجنت دترلاسه کولو کوشش کوم دایې وویل او تن تنها درومیانو په کشتیو حمله وکړه. په جنګیدو جنګیدو هغه اویو څو رومیان دکشتۍ په یوګوټ کی راغونډ شول اوکشتۍ واوښتله ، علي ابن اسد چې داوسپنې زغره یې په سر کړی وه په اوبو کې ډوب او دشهادت لویه درجه یې ترلاسه کړه.

ابن المبارک روایت کړیدی چې عکرمه بن ابی جهل ﷺ دیرموک د غزاپه ورځ له اس نه راکوز شو او پیاده روان شو.

خالد بن ولید ورته وویل : ته داکار مه کوه په مسلمانانو باندې ستامرګ ډیر دروند تمامیږي. عکرمه ورته وویل زمامخه پرېږده. تاسې خپل ژوند دمحمد ﷺ په ملګرتیاکې تیر کړی دی اوزه دخپل پلار سره وم چې دمحمد ﷺ له سختو دښمنانو څخه و. عکرمه پیاده جنګ ته ادامه ورکړه او هلته شهید شو داټول هغه شېږ ویشت پېښې او واقعات دي چې مجاهدین جهاد ته ورانډي او له غټو غټو دښمنانو سره مخامخ شویدي. په دغو واقعاتو کې ډیرو بهادرو مجاهدینو په یواځې ځان ددښمن په لوی لښکر باندې او ډیرو وړو وړو ډلو ددښمن په لویو لویو لښکرونو باندې دشهادت په شوق یرغلونه کړیدي. اودمجاهدینو داکارونه لوی اوقبول شوي جهاد و.

فـصـل

د د ښمن په ډېر لښکر باندې يواځې ديومجاهد دبريد کولو په اړه دعلماو ترمنځ اختلاف دی

په دې خبره پوهيدل پکار دي چې علماء کرامو په جنګ کې ددښمن په ډيرو کسانو باندې ديو مجاهد په يواځې ځان دبريد اوپه هغوی کی دننوتلو په اړه اختلاف کړېدی که څه هم تاسې وړاندې هغه واقعات اوپيښې ولوستل چې ددښمن په ډيروکسانو باندې يواځې ديومجاهد بريد کولو په استحباب باندې دلالت کوي مګر ددې سره سره علماو په دې اړه اختلاف کړيدی.

امام ابو حامد غزالي په احياء علوم الدين نومی کتاب کی دخپلو خبرو امربالمعروف اونهی عن المنکر په ترڅ کې ليکلي دي:

که چېرې د مسلمانانو دايقين وي چې هغه به له شهيد کيدو نه وړاندې دښمنانو ته څه نقصان اوضرر ورسوي.

ياخپل جرئت اوبهادري ورته ښکاره کړي اودښمنان ووېروي. ياپرکافرانو دمسلمانانو دبهادرۍ اودشهادت دجذبې رعب واچوي نوداسی مسلمان لپاره په يواځې ځان په پوره لښکر باندې يرغل کول روادی اګرکه دهغه دايقين وې چې زه خامخا شهيد کېږم.

خوکه هغه ته دامعلوم وي چې په دی بريد سره دښمن ته هيڅ تاوان نه رسيږي نوبيادا حمله حرامه ده. لکه يو ړوند سړی چې خپل ځان ددښمنانو په منځ کې واچوي چې ماووژنئ اوشهيد مې کړئ .

علامه نووي وايي چې دجمهورو علماو په نزد يواځې ديومجاهد ددښمن په صف کې وردننه کېدل اوخپل ځان دشهادت مرګ ته وړاندې کول له کراهت نه پرته روا دی

امام شافعی رحمه الله وايي چې درسول الله ﷺ په وړاندې اصحابو کرامو په مبارزه کې ګډون کړی و. دانصارو يوشخص چې لـه نبی کريم ﷺ نـه يې ددې دفضيلت اوبښيګڼې بيان واورېد نو دبدرپه ورځ په يواځې ځان په مشرکانو باندی يرغل وکړ.

ابوعبدالله قرطبی رحمه الله فرمايي چې په پوره لښکر باندی ديوسړي دبرید کولو په اړه دعلماو ترمنځ اختلاف دی.

قاسم بن مخيمره اوقاسم بن محمد او عبدالملک فرمايي : که چېرته په يوسړي کې ددښمن په لښکر باندی د بريدکولو توان وي او نيت يې هم خاص دالله رضا وي نو بياځه باک پکې نشته. خوکه په ځان کی قوت نـه وينـي نو بيا ځان په هلاکت کی آچول دي.يوقول داهم دی چې که چېرته هغه دشهادت په لټه کی خالص نيت لري نو يرغل درباندی کولې شي ځکه چې مقصد همغه دی چې دقرآنکريم په دی آيت کی بيان شوېدی:

﴿وَمِنْ النَّاس مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ﴾ (البقرة:۲۰۷)

لـه خلکونه ځينـي هغه کسـان دي چې دالله دخوښـی ترلاسه کولـو لپـاره خپل ځان خرڅوي ابن خويز منداد رحمه الله وايي چې که چېرته يوسړی په سلو کسو دښمنانو، يادغلو پـه يوه ډله ياعسکري قطعه باندې په دې يقين بريد کوي چې هغوی به وژنـي اوپخپلـه بـه ترېنـه دځان پـه خلاصـولو بريالی کيـږي نوبيـا ورته بريد کول ښه کار دی همدغـه راز کـه دهغـه داغـالب ګمـان وي چې کـه زه شـهيد هم شوم نو دښمنانو ته هم نقصـان رسولی شم او ياپرهغوی داسې اثر قائمولی شي چې دمسلمانانو لپاره ګټور وي نو داهم ورته جائز دی.

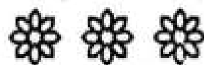
محمدبـن الحسـن رحمه الله فرمايلی دي چې که چيرته يو مسلمان مجاهد په يواځې ځان دمشرکانو پـه زرو کسـو بـاندی بريد وکـړي نوپـه دی کی څه باک نشته خوداهله چې دهغـه يقيـن داوي چې يابـه ترېنـه نجات ترلاسـه کـوي اويابـه هم په کفارو باندې دمسلمانانو رعب او وېره آچوي او هغوی ته به زيان رسوي اوکه چېرته دايقين يې نه وي نوبيـا مکـروه دی ځکـه چـې هغـه خپـل ځـان پخپلـه هلاکـت تـه وړانـدی کـړ او مسلمانانو ته يې کې هيڅ ګټه نه وه.

اوکه چیرته پـه دی کی دهغه مقصد مسلمانانو ته جرئت ورکول وي چې هغوی هم زما پشان په کفارو بریدونه ودرې نوبیا هیڅ ممانعت په کی نشته ځکه چې په دی سره مسلمانانو تـه ګټـه رسیږي. همدغه راز داسې حمله په هغه صورت کې هم رواده چې مقصد يې ددښمنانو ویرول اوي، دی پوهول وي چې مسلمانان په دین باندی کـلک ولاړدي اونـه پـه شـاکیږي بیشـکه دالله تعـالی ددیـن دسـرلوړي اودکفـارو دکمزوري کولو لپاره دځان قربانول ډير لـوی کـار دی، او الله تعـالی دهغوی صفت بیان کړیدی.

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُم بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

[التوبة :۱۱۱].

بې لـه شکه الله تعالی لـه مؤمنانو نه دهغوی ځانونه اومالونه آخستي دي په دی چې هغوی لپاره جنت دی.

فصل

د مبارزی د بیان په باره کې

په اتفاق سره داجائزه ده چې کـه چیرته کافر لـه مسلمان نـه دمبارزی (مقابلې) غوښتنه وکړي نو دهغه لپاره وتل مستحب دي. خوددې ابتداء نه مستحب دی اونه مکروه. بلکې داد هغه چالپاره ښه ده چې په دی کی تجربه ولري اوله خپل قوت نه خبروي ، هغه چالپاره مکروه ده چې کمزوري اوپخپل ځان باور نلري. د امیرپه حکم اوله حکم نه پرته مبارزه په راجح قول سره رواده.

لـه امام مـالک رحمـه الله څخـه دهغه چاپه باره کې پوښتنه وشوه چې په جنګ کې د دوو صفونو په منځ کې ودریږي او آواز کوي چې څوک لـه ماسره مبارزه کوي ؟ هغه

رحمه الله وويل : دادهغه نيت پوري اړه لري كه چيرته هغه په دې سره دالله تعالى رضا ترلاسه كول غواړي نوزما اميد دې چې هغه ته به ثواب وركړى شي.

امام شافعى رحمه الله ويلي دي چې دمبارزى هيڅ باک نشته.

ابن المنذر رحمه الله ويلي دي چې دپاچا په حكم سره مبارزه ښه او غوره ده اوځوک چې د امام له حكم نه پرته مبارزه كوي په هغه کې څه حرج اوبدي نشته ، مبارزه بد كار نه دى ځكه چې ماته داسې كوم خبر نه دى رسېدلى چې دمبارزى نه يې منع كړې وي ، په جنګ کې مبارزه او ځوک چې مبارزه كوي دهغه غوښتنه منل دپهلوانانو دقهرمانانو او بهادرانو طريقه او شعارو. د جاهليت او اسلام په زمانه کې به هغوى په دې باندې فخركاو .

اصحابو درسول الله ﷺ په زمانه کې دمحمد ﷺ په امر سره مبارزه كړېده. همدغه راز دراشده خلفاو په زمانه اوله هغوى نه وروسته په زمانوكې مسلمانانو مبارزه كړېده .

موږ وړاندې ددې خبرې يادونه وكړه چې براء بن مالك ؓ ددښمن له سلو سرو سره مبارزه وكړه اوهغوى يې ووژل.

ابن اسحاق پخپل سيرت کې ليكلي دي چې علي بن ابى طالب ؓ د خندق په ورځ له عمروبن عبدود سره مبارزه وكړه، ځكه چې عمروبن عبدود ميدان ته ووت او آواز يې وكړ چې ځوک له ماسره مبارزه كوي.؟

على ؓ چې زغره يې اغوستې وه ودريد او ويې ويل يارسول الله ! زه له دې سره مقابله كوم . نبى كريم ﷺ ورته وفرمايل:

داعمرو دى ، كېښينه،عمرو ټول مسلمانانو ته آواز وكړ چې په تاسوكې كوم سړى داسې نشته چې له ماسره مبارزه وكړي.؟ هغه مسلمانانو ته داپېغور وركړ: ستاسو هغه جنت چېرته دى چې تاسې دايقين لرئ چې كله له تاسې نه ځوک ووژل شي سيده همغلته ځي.

على ؓ وويل يارسول الله ! زه ورسره مبارزه كوم. رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : كېښنه.

عمرو په دریم خل آواز وکړ او ویې ویل:

- زما مری په چیغو چیغو خرابه شوه ایا په تاسو کې څوک مقابله کوونکی شته؟

- اوزه دمقابله کوونکي مبارز په شان ودریدلم کله چې مقابله کوونکي بهادران بزدل شول.

- همدغه راز زه له جنګ پیل کیدو نه وړاندې په تیزي سره وارکوونکی یم. شجاعت په ځوان کی وي اوسخاوت په ښه غریزه طبیعت لرونکي سړي کی. علی رضی‌الله عنه پاڅید او ویی ویل زه ددی مقابله کوم . رسول الله صلی‌الله علیه وسلم وویل داعمرو دی ؟علی ﷺ ورته وویل : اګر که عمرو وي . محمد ﷺ ورته اجازه ورکړه. دهغه خواته لاړ او ورته یې وویل تلوار مه کوه تاته ستاد آواز داسې قبلوونکی راغلی دی چې عاجز نه دی.

دنیت اوبصیرت خاوند دی اوربښتیاګوی په هروخت کی کامیاب وي ، زه امید لرم چې زه به په تاباندی دمړي ویرکوونکی ودروم.

اودتورې به داسې ګوزار درکړم چې یادونه به یې دهر جنګ په وخت کی کولی شي . عمرو ورته وویل ته څوک یې ؟

هغه ورته وویل : زه علی بن ابی طالب یم.

عمرو ورته وویل : ای زما وراره ! له خپلو ترونو نه څوک راوباسه چې له تانه مشران وي زه دانه خوښوم چې ستاوینه توی کړم. علی ﷺ ورته وویل : لاکن په الله قسم چې زه ستا وینه تویول بد نه ګنم .

عمرو ته غصه ورغله او په ډیر قهر او غضب سره رامخکی شو خپله توره یې وویستله هغه داسې پړقیده لکه د اور شغله ، په ډیر غضب یې دعلي کرم الله وجهه په طرف یې مخ واړاو، علي ﷺ پخپل ډال سره دهغه مخې ته ودرید عمرو دهغه ډال په توره وواهه ډال یې څیری یې کړ اوتوره یې همغلته ونښته اودعلي ﷺ سرته ورسید او زخمي یې کړ، علي ﷺ توره اوچته کړه اوهغه یې په څټ باندی وواهه اوپرزمکه وغورځید. خلکو پرهغه چغې پورته کړې. رسول الله ﷺ دالله اکبر ناره واورېده او پوه شو چې علی ﷺ هغه وواژه .

په کوم وخت کې چې عمرو بن عبدود دخندق په ورځ ووژل شو په هغه وخت دهغه عمر ۹۰ کاله و اودقریشو له ځوبهادرانو څخه یو هغه هم و.

دیرموک په جنګ کې د مسلمانانو څخه یوشخص راووت اودرواړو صفونو ترمنځ ودرید .

دروم لښکر ته یې آواز وکړ چې دمقابلې لپاره ورته خپل سړي وباسي. داوبش په شان یوغټ سړی چې داوسپنې، زغره یې آغوستې وه راووت مسلمان پرهغه دتورې ګوزار وکړ اوځای پرځای یې وواژه.

مسلمان بیارومي لښکر ته آواز وکړ چې زما مقابلې لپاره څوک راوباسئ. هغوی خپل بیرغچي راوویست. مسلمان هغه هم دتورې په یوګذار پرزمکه راوغورځاو او مړ یې کړ. دریم ځل بیادمقابلې لپاره آواز یې وکړ. رومي لښکر ورته وویل : شیطان ته ووایه چې ستامقابلې ته راووځي. علماء حضراتو په دې خبرې اختلاف کړیدی چې آیادهغه مسلمان مرسته رواده چې له کفارونه یې د مقابلې غوښتنه کړې وي ؟

ځینو علماو دهغه له مرستې نه ممانعت کړیدی او ځینو علماو اجازه ورکړېده .

چاچې دمرستې رخصت ورکړیدی په هغو کی امام شافعي او امام احمد شامل دي.

هغوی دادلیل نیولی دی چې کله دبدرپه غزا کې مسلمانانو قریشو ته دمبارزې دعوت ورکړی و نو اصحابو کرامو دخپل ملګري مرسته کړې وه .

((روى أبـو داود عـن عـليٍّ بـن أبي طالب ﷺ قال : تقدم عتبةُ بن ربيعة وابنه الوليد وأخوه شيبة ، فنادى عتبة : من يبارز؟

فانتدب له شباب من الأنصار.

فقل : من أنتم ؟

فأخبروه ، فقال : لا حاجة لنا فيكم!

فنادى : اخرجوا إلينا أكفاء نا من قومنا!

فقال ﷺ : قمْ ياحمزةُ ، قم ياعليّ، قم ياعبيدة بن الحارث.

فأقبل حمزةُ إلى عتبة فقتله ، وأقبلْتُ إلى شيبة فقتلْتُه ، واختلف بين الوليد وعبيدة ضربتان ، فأثخن كل واحدٍ منهما صاحبه.. ثم ملْنا على الوليد فقتلْناه ، واحتملْنا عبيدة ... [۱]))

له علي رضي الله عنه نه روايت دی هغه وايي چې عتبه بن ربيعه. دهغه زوی وليد او ورور يې شيبه را وړاندې شول او عتبه اعلان وکړ چې څوک لـه موږ سره مقابله کوي ؟ دانصارو يوشخص دهغوی مقابلې لپاره راووت.

هغوی ورته وويل ته څوک يې ؟ هغه خپل ځان ور وپېژانده . هغه ورته وويل موږ ته ستاضرورت نشته. بيايي يوځل اعلان وکړ چې تاسي زموږ مقابلې ته زموږ له قوم نه خپل سيال راوباسئ.

رسول الله ﷺ وفرمايل : ای حمزه ! ته ورته پاځه، ای علي ته ورته پاځه ای عبيده بن الحارث ته ورته پاځه.

حمزه رضي الله عنه لـه عتبه سره مقابلې تـه ووت او هغه يې وواژه. زه (علي) له شيبه سره مقابلې تـه ووتلم اوهغه مې وواژه. د وليد اوعبيده ترمنځ دتورو دوه ګوزارونه وشول اوهريو يودبل وينې توی کړی بيا موږ په وليد حمله وکړه هغه مو وواژه اوعبيده مو ترېنه اوچت کړ.

غوره خبره داده چې کله مسلمان او کافر دمقابلې په وخت داشرط کيږدي چې هېڅوک بـه ورسره مرسته نه کوي نو بيا په دی باندې ودريدل واجب دي. که چيرته کافر مسلمان وواژه نو مسلمانانو ته جائز دي چې کافر ووژني.

اوکله چې کافر لـه مسلمان نـه دمقابلې کولـو غوښتنه وکړي نودهغـه ويشتل اومرکول روادی ځکه چې هغه مشرک دی دهغه لپاره نه عهد دی اونه امان او وژل يې مباح دي.

---

[۱] اخرجه ابو داود: ۳/ ۱۱۹ _ ۱۲۰ وسنده حسن

پنځه ويشتم باب

له جنګ نه تېښته او شا اړول ډېره لويه ګناه ده

الله تعالى مسلمانانو ته ارشاد فرمايلی دي:

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُوَلُّوهُمُ الْأَدْبَارَ. وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴾ [الأنفال۱۵-۱٦]

اې مومنانو! كله چې لـه كافرانو سره ديولښكر په بڼه مخامخ شواست نوله هغوی نه تېښته مه کوئ. اوهرڅوک چې په دې ورځ تېښته وکړي پرته لــه دې چې دجنګ تاکتيک يې غوښتنه کوي اويالـه بلې جنګيالی ډلې سره يوځای شي. نوپه تحقيق چې دالله غضب يې په برخه اوجهنم يې دورتګ ځای دی او هغه دورتګ لپاره ډېر بدځای دی.

ای مسلمانه ! په دی خبره ځان ښه پوه کړه چې لـه کفارو سره دجنګ په وخت تېښته کول رواندہ او دټولو علماو په اجماع دالله په نزد تېښته ډېره لويه ګناه ده. هرڅوک چې لـه جنګ نـه تېښتـه کوي هغـه دالله تعالی دقهر اوغضب مستحق دی او الله تعالی به ورتـه ډېره سخته او دردوونکي عذاب ورکوي .په ګڼ شمير احاديثو کې ددی وبال او وعيد ذکر شوي دی چې ځيني يې دادي :

((روى البخاري ومسلم عن أبي هريرة ﷺ، أنَّ رسول الله ﷺ قل : اجتنبوا السبع الموبقا ت.

قيل : وماهنَّ يارسول الله ؟

قـال الشركُ بالله ، والسحر، وقتل النفس التي حرم الله إلا بالحق، وأكلُ مل اليـتيم ، وأكل الربا ، والتولي يوم الزحف ، وقذ ف الـمحصنات الغافلات المؤمنات ... [١]))

له ابی هریره ﷺ نه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل:
لـه اووه هلاکوونکـو ګـناهونو څخـه ځانونـه وساتئ چـاوویل : یارسـول الله ! هغـه ګناهونه کوم کوم دي ؟ رسول الله ﷺ وفرمایل:
له الله سره شریک نیول، سحر، دهغه ځاوژل چې الله تعالی دهغه وژل حرام کړې وي مګرپه حقه سره، دیتیم مال خوړل، سود خوړل ، دجنګ په ورځ لـه جنګ نه تېښته کول او په هغومومنوښځو باندی تهمت لګول چې هغوی ناخبره اوپاک لمنی وي.

((و روى الطـبراني فى الكبير عن عبيد بن عمير بن قتا دة الليثيِّ ﷺ أنَّ رسـول الله ﷺ قـال في حجـة الـوداع : ((إن أولياء الله المصلون ، ومن يقيم الصـلوات الخمس التي كتبهنَّ الله عليه ، ويصوم رمضان ، ويحتسب صومه ، ويـرى أنـه عـليه حق ، ويؤتي الزكلة محتسباً طيبةً بها نفسه ، ويجتنب الكبائر التي نهى الله عنها !فقال رجلٌ من أصحابه : يارسول الله : كم الكبائر ؟ قـال : تسـعٌ . أعظمهُـنَّ الإشـراك بالله ، وقتل المؤمن بغير حق، والفرار من الـزحف ، وقذ ف المحصنة ، والسحر، وأكلُ مل اليتيم ، وأكلُ الربا ، وعقوق الوالدين المسلمين ، واستحلال البيت الحرام... [٢]))

---

[١] ــ اخرجه البخاري برقم : ٦٨٥٧ ومسلم برقم: ٨٩

[٢] ــ المعجم الكبير للطبراني : ١٧/ ٤٧ ــ ٤٨ رقم : ١٠١، ورجاله موثوقون.

له عبيد بن عمير بن قتاده الليثي ﷛ روايت دی چې رسول الله ﷺ په حجة الوداع کې وفرمايل : بېشکه دالله دوستان لمونځ ګذارا ن دي ، او هغه څوک چی دی سره پنځه فرضي لمونځونه اداکوي ، دروژې دمياشتې روژې يې په دی يقين سره نيسي چې داوزباندی حق دي او الله ورته ثواب ورکوي او زکات د زړه په خوشالي سره ورکوي ، اوله هغو لويو ګناهونو څخه ځان ساتي چې الله جل جلاله له هغونه ممانعت کړيدی.

يواصحابي پوښتنه وکړه يارسول الله ﷺ کبيره ګناهونه څو دي ؟

رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : ۹ ګناهونه کبيره دي. په دی ټولو کی لويه ګناه له الله سره شريک پيداکول دي، په ناحقه دمؤمن وژل ، دجنګ له ميدان نه تيښته کول، په پاک لمنه ښځې باندې تومت لګول، سحر کول. ديتيم مال خوړل، دمسلمان مور اوپلار نافرماني کول اودبيت الحرام سلااول.

ابن المبارک په کتاب الجهاد کې له ابی هريره ﷛ نه روايت کړيدی هغه ﷛ وايي : هر هغه سړی بهادر دی چې کله دښمن حاضر شي نو وتښتي. أوبی زړه سړی هغه دی چې کله دښمن حاضر شي . هغه حمله وکړي ترڅی چې الله څه وغواړي هغه وشي .

خلکوپوښتنه وکړه ای ابوهريره داځنګه کيدای شي ؟ حضرت ابوهريره ﷛ ورته وفرمايل : هغه سړی چې دجنګ له سنګر نه تښتي هغه په دې خاطر تښتي چې دالله تعالی په مقابل کې، خپل جرئت ښکاره کوي اوکوم سړی چې بې زړه وي نه تښتي هغه له الله تعالی نه ويريږي اوله دښمن سره کلکه مقابله کوي.

(يادونه) داچې تښتيدونکي سړي ته بهادر ويل شويدي دايوقسم په هغه باندی طنز دی.

فصل

ددښمن د حاضریدو په وخت کی جهاد فرض عین دی

ای مسلمانه وروره ! په دی خبره ځان پوه کړه چې پد عمومي توګه جهاد کفایي فرض دی. خوکله چې د مسلمانانو اوکافرانو لښکرې یوبل ته مخامخ شي نو په دی وخت کی په هر مسلمان باندې فرض عین ګرځي.

که چیرته ددښمن تعداد له مسلمانانو نه دوه برابر زیات نه وي نوله میدان نه تښتیدل حرام دي خوکه دښمن ته د دوکې ورکولو لپاره وروسته کیږي ترڅوله وروسته نه پردښمن یرغل وکړي نو بیا روادی. یاداچې له خپل مورچل نه وروسته کیږي او ځای بدلوي ترڅو دښمن هغه پسې وګرځي او هغه پردښمن ناڅاپي یرغل وکړي. یاداچې دجنګ ځای تنګ وي اودی شاته کیږي ترڅو په فراخ ځای کی ورته کیني او چې کله دښمن هغه پسې هلته ورشي نو هغه ورباندې برید وکړي یامخې ته لمر وي اونشي کولی چې په دښمن باندې ډزې وکړي اویا مخامخ ورته سخت بادلګیږي نودی خپله مخه بدلوي نوداورته جائزدی.

یادی یواځې وي اوپه دی مقصد شاته کیږي چې لښکر ته ځان ورسوي اوله همغه ځای نه پردښمن برید وکړي. برابر خبره ده چې دالښکر لوی وي یاوړوکې لری وي یانژدې . دسختی ناروغی ، دوسلې دختمیدو ترډېره وخته دجنګ دجاري ساتلو وس او توان نه لرلو له کبله هم وروسته کیدل ورته روادي. اوکه چیرته له یوسړي سره وسله ختمه شي او دی کولې شي چې دښمن په کاڼي وولي نوبیا ورته وروسته کېدل روانه دي.

کوم سړی چې دعذر په وجه تښتي نو هغه لپاره ښه داده چې په دښمن باندې د دوباره یرغل کولو په نیت وتښتي.

که چېرته دیومجاهد اس مړشي اودی پیدل جنګ نه شي کولې نو هغه ته له سنګر نه وروسته کېدل اوتښتیدل روا دی. اوکه دایقین یې وي چې که زه له دښمن سره په

جنګ کې په کلکه اوثبات سره وجنګیږم نو دښمن ته نقصان رسولی شم نو بیا ورته تښتیدل روا نه دي.

که چیرته د کفارو تعداد له مسلمانانونه له دوچندی نه زیات و نو وروسته کیدل ورته جائز دي خو ددښمن په خلاف کلک ودریدل او ورسره جنګ کول غوره دي خصوصاً چې دجنګ کولو طاقت او توان په ځان کی لري. اوکه چیرته ددښمن شمیره له دو چند نه زیات نه وي مثلاً دمجاهدینو شمیر سل تنه وي او ددښمنانو شمیره دوسوه وي نو سلو مجاهدینو ته وروسته کیدل او تښتیدل حرام دي.

نووي دابي القاسم قول نقل کړیدی چې که چېرته له مسلمانانو نه دکفارو زیادت له دوچندی نه زیات و نو دیته به کتلی شي چې که چیرته د مسلمانانو غالب ګمان داوچې که له دښمن سره په سختۍ اوثابت قدمي سره وجنګیږي نو کامیابیږي نو دوی لپاره همدلته کلک و... دل ښه دي. اوکه غالب ګمان یې داو چې په دی صورت کی مسلمانانو ته زیات ځاني نقصان رسیږي نو تښتیدل ورته روادي،خو غوره داده چې ونه تښتي، بلکې له دښمن سره دی ټکه مقابله وکړي اګر که ټول شهیدان شي.امام النووي ویلي دي : صحیح خبره داده چې په داسی حالت کې تیښته وربانديې واجب نه دی بلکې مستحب دی.

دامام احمد بن حنبل مذهب دادی چې کله ددښمن تعداد له مسلمانانو نه ددوه برابري نه هم زیات و، او غالب ګمان داو چې دجنګ په حالت کې ټول مسلمانان وژل کیږي او دتښتي په حالت کې نجات مومي نو غوره داده چې له جنګ نه وروسته شي. خوکه ونه تښتي اوله دښمن سره خپل جنګ جاري وساتي نو دا ورته د شهادت داوچتې مرتبې درلاسه کولو په خاطر رواده.

لیکن غوره قول دادی چې کله په داسې ځای کی له دښمن سره مقابله کوي چې هیڅ نقصان ورته نشي رسولې بلکې پخپله له نقصان سره مخامخ کیږي نوداسې کول ورته ګناه ده اوپخپل لاس هلاکت ته ځان سپارل دي، ددی مثال داسې دی لکه چې یو ړوند سړې خالي لاس ددښمن مقابله کوي اوددښمن له لاسه وژل کیږي.

[1]ــ روضة الطالبین للنووي : ۱۰/ ۲۴۹

خوکه چېرته مسلمان په خالص نیت سره دشهادت مرګ د ترلاسه کولو په خاطر له دښمن سره په پوره مېړانه او بهادري سره جنګیږي او ورسره وسله هم وي چې دښمن ته نقصان رسوي نو په دی جنګ کې که مسلمان ووژل شي هم نودالله په نزد ورته ثواب ورکول کیږي ان شاء الله تعالی.

که چېرته یو مسلمان له دوه کافرو سره مخامخ شي او هغوی ورسره جنګ شروع کړي نو دده لپاره تیښته جائزه ده خو دهغوی په مقابل کې په استقامت او ثبات سره جنګیدل ورته غوره ده. ځکه چې الله تعالی مؤمنانو ته دکفارو په وړاندې چې کله دهغوی شمېره له مسلمانانو نه دو برابره وي په استقامت او ثبات سره د ودریدو حکم کړیدی. لکه چې فرمایلی دي:

﴿يَاأَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ○. الْآنَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ [الانفال : ٦٥ - ٦٦]

ژباړه :ای پیغمبره ! مؤمنان جنګ ته وهڅوه. که ستاسې شل صبرکوونکې وي نو پردوه سووبه برلاسی شي. او که ستاسې سل تنه وي نو په زرو کافرانو به برلاسې شي ځکه چې کافران ناپوهه قوم دی. اوس الله تعالی پرتاسې اسانتیا راوستله او معلومه یې کړه چې په تاسې کی سستي او ناتواني ده نوکه ستاسې سل تنه صبرکوونکي ډله وه نو باید پردو سوو برلاسی اوکه زر و نو باید دالله په حکم پر دوه زرو برلاسی شي . الله پاک له صبر کوونکو سره دی.

ابن عباس ﷺ عنهما فرمایلی دي چې که چیرته یو مسلمان له دری تنو کافرانو څخه وتښتید ګویا هغه نه دی تښتیدلی دا ورته رواده، اوکه له دوه کافرانو څخه وتښتید نوهغه تښتیدلی دی او داتیښته ورته روانده.

امام قرطبي ويلي دي چې که چیرته لـه مسلمانانو نه دکفارو شمیره دوبرابر نه زیات و نو مسلمانانو ته تښتیدل روا دي خوکه ونه تښتي او په استقامت او بهادري سره وجنګيږي نو د اورته غوره ده.

دموتي پـه غـزاکې د مسـلمانانو دري زره لښکـر د روم لـه دری لکـه دښمـن سـره جنګيدلی دی، او دطارق بن زیاد ۱۷۰۰ لښکر د اندلس په فتحه کې د اسپانیایي کفارو لـه نوي زره لښکر سره جنګيدلي دي. خو مسلمانانو لپاره تیښته هم جائزه ده کله چې دکفارو دلښکر شمیره د مسلمانانو لـه لښکر نه لـه دوچنده نه زیات وي ابن قاسم ويلي دي چې که چیرته دکفارو شمیره لـه مسلمانانونه دوچنده زیاته نه وه او دمسلمانانو امیرلـه جنګ نـه وتښتید نـو مسلمان لښکـر لپـاره جائز نـه دي چې لـه جنګ نـه وتښتي بلکې ورسره جنګيدل پکاردي. خوکه لـه دوچند نه زیات شمیري و نوبیاورته تښتیدل جائز دي.

ځینو علماو ویلي دي چې کلـه دکفارو شمیره د مسلمانانوله تعدادنـه دوچنده زیاتـه وي نـو مسلمانانو تـه تېښتـه کول رواده،خوکه د مسلمانانو شمیر دولس زره و نوبیاکـه ددښمـن دلښکر شمیره د مسلمانانو د شمیرې له دوه برابري نه هم زیاته وه نو تیښته ورته روانده. دغو علماو درسول الله ﷺ لـه دی حدیث نه استدلال کړيدی.

((اَنَّ رسول الله ﷺ وسلم قال : لَنْ يُغلبَ اثنا عَشر الفًا من قلَّةٍ .)) [1]

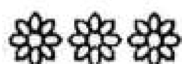
ژباړه : نبي کریم صلی الله علیه وسلم ویلي دي هیڅ کله به هم دولس زره کسیزه ډله دلګ والي (کموالي) له امله مغلوب نشي .

علماو ویلي دي چې دغه حدیث دهغه آیت دعموم لپاره مخصص دی چې وایي : کله ددښمن شمیره لـه مسلمانانو نه دوچنده وي نو پر مسلمانانو واجب دي چې په ثبات او استقامت سره وجنګيږي اوکه له دوه چنده نه زیات وي نو تیښته ورته رواده

---

[1]ـ سنن ابي داود : ۳/ ۸۲ . وسنن الترمذي : ۳/ ٥٦ ـ ٥٧ وسنن الدارمي : ۲/ ۲۱٥ ومستدرك الحاكم : ۲/ ۱۰۱ ، والحديث رجاله ثقات رجا ل الشيخين

علماء وايي: کله چې د مسلمانانو شميره دولس زروته رسيږي نو ته‌ښته ورته روانده اګرچې ددښمنانو شميره له دوچند نه هم زيات وي.

فصل

دالله تعالى مرسته او نصرت له مجاهدينو سره دى

پوه شه چې دالله تعالى لـه خپلو بندګانو سره کيدل په دوه ډوله دي، يو دعلم او احاطى په لحاظ سره دى اودا عـام دى ، مسلمان او کافر دواړو ته شامل دى اوله خپلو بندګانو څخه چې څوک هرڅه کوي په ټولو پوه دى اودهغه جل جلاله لـه علم نه پټ نـه دى. او هغـه پـه ټولو احاطـه کړى ده دمخلوق نـه هيڅوک لـه هغه نه غائبيدى نشي لکه چې الله تعالى پخپل کتاب قرانکريم کې فرمايي:

﴿ هُـوَ الَّذِي خَلَقَ السموات وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْـلَمُ مَـا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنْ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ﴾[الحديد:٤].

الله هغـه ذات دى چې اسمانونه او زمکه يې په شپږو ورځو کې پيدا اوبيايي پرعرش استواء وکړه هغـه څـه ورته ټول معلوم دي چې په زمکه کې ننوځي اوترى را ووځي او هغـه چې لـه آسمان نـه رانښکته کيږي اودهغه په لور ورخيژي. هغه لـه تاسې سره دى تاسې چې هرچېرته ياست او الله ستاسې دکړنو ښه ليدونکى دى.

اوبل دالله تعالى داقول:

﴿أَلَـمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السموات وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَـلَاثَةٍ إِلَّـا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا﴾ [المجادلة:۷].

ایاتـه نـه پوهېږې چې الله پاک د آسمانونو اوزمکې لـه هرڅه نـه خبردې؟ هیڅکله داسې نـه کېږي چې د دريو تنو پټې خبرې دی وي او څلورم دې الله نه وي اونه داسې شوي چې دپنځو کسانو پټه غونډه دې وي اوشپږم دې الله نه وي که دپټو خبرو وال لدېنه لږ یا زیات وي او هرچېږی او هر وخت وي الله ورسره دی . (هیڅ تری نشي پټولای.دویـم ډول معیت خصوصي دی اوداد مرستې اوتائید معیت دی یعنی الله تعالی په ځانګړي ډول دهغو مؤمنو مسلمانانو مرسته اوتائید کوي چې صالح او عبادت ګذار وي. لکه چې دالله تعالی مبارک ارشاد دی:

﴿إِذْ يقولُ لصاحبه لاتَحْزَنْ إِنَّ الله معنا ﴾ [التوبة ٤٠]

کله چې محمد ﷺ خپل ملګري تـه ویـل مـه غمژن کیږه بېشکه الله تعالی لـه موږسره دی.

اوبل دالله تعالی دامبارک ارشاد:

﴿فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتِرَكُمْ أَعْمَالَكُمْ ﴾ [محمد۳۵].

نومـه سستېږئ اودسولې پـه لور بلنه ورکړئ ځکه چې تاسې غالب یې الله لـه تاسې سره دی او هیڅکله به ستاسې کړنې بابیزه نه کړي.

خودالله تعالی دا ډول معیت اوملګرتیا خپل بنده ته هله په برخه کیږي چې کله هغه دالله تعالی دبندګی صحیح حق اداکړي، اودهغـه پـه بندګی کی دسرغړونې هیڅ شائبه ونـه لیندلی شي. کوم مسلمان مجاهد چې دا ډول بندګي وکړي نوبیاپرهغه هیڅوک نشي بریالی کیدلی ځکه چې الله دهغـه ملګري دی اودهغه مدد اومرسته کوي لکه چې الله تعالی فرمایلی دي:

﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَىٰ لَهُمْ﴾ [محمد :۱۱].

داځکه چې الله تعالی دمومنانو دوست اوکار جوړوونکی دي، اوکافران هیڅ دوست اوکار جوړونکي نه لري.

کله چې مجاهد دعبودیت اوبندګي له اوصافونه په یو صفت کې له تقصیر او سستي څخه کار واخلي اویاد ایمان په غوښتنو کې له کومې یوې غوښتنې څخه خالي او مجرد شو اویایې د کافرانوکوم یو صفت خپل کړ نو دده اود کافر ترمنځ دمشابهت دډولونو څخه په یو ډول ورته والی پېداکېږي اوتیاره یې په زړه کی ځای نیسي زنګن کېږي. دویرې ، بزدلي ، ذلت ، رسوایي اوبې غیرتي په ډندکې لویږي. له دنیا اوخپل ژوندسره یې مینه پیدا کېږي. اوله شهادت نه تېښته کوي. له الله تعالی نه سر غړونه چې څومره ډېره وي همغومره به یې اثرهم ډیر وي چې پدې حالت کې بیا خدایي نصرت او امداد ډیر کم وي اوکه لږ وي نو داثربه یې هم لږه وي. ایاتاسې کله دحنین په کیسه غورکړیدې ، کله چې له مسلمانانو نه څه اشخاصو وویل : نن ورځ به هیڅوک پرموږ غلبه ونه مومي ځکه چې زموږ دلښکر شمیره ډیره ده، په دی ورځ د مسلمانانوشمیر دولس زره و خوالله تعالی هغوی ته دکبر او ددې عقیدی دنه شهود او حضور په وجه چې بری دالله په نصرت سره ترلاسه کېږي ماته ورکړه. دغه دواړه صفتونه دکافرانو له صفاتو څخه دي. کله چې په مسلمانانو کی هم همدغه اوصاف پیداشول نو الله تعالی دهغوی په زړونو کې هم وېره واچوله اوله دښمن نه وتښتیدل .

لکه چې الله تعالی فرمایي :

﴿وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ﴾ التوبة : ۲۵.

اودحنین په ورځ هم کله چې تاسې خپل ډېروالې وغولولئ خوڅه ګټه یې درته ونه رسوله اوپراخه زمکه دربانديې تنګه اوبالاخر مو په تېښته مخ په شا منډه واخسته .

اوالله تعالی داحد دپیښې په ورځ دلاسته راوړنې په اړه فرمایي:

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا﴾ ال عمران ۱۵۵.

کومو کسانو چې د دوه ډلو دمخامخ کېدلو په ورځ تاسې ته شاه آړولې وه بیشکه چې شیطان دخپلو عملونو له مخې ښویولي وو.

څرنګه چې محمد ﷺ له دغو اوصافو څخه معصوم اوپاک و اودا دهغه له مقام سره مناسب هم دی نوالله پاک هغه ﷺ اوله هغه سره څه نور مسلمانان یې وساتل. الله تعالی پرهغوی سکینه او ډاډ راښکته کړه اودښمن هغوی ته درسیدو لاره پیدانکړه ، الله تعالی له هغوی سره مرسته وکړه دښمن یې رسوا اوماته یې ورکړه. زموږ ددی خبرې تائید دالله تعالی دافرمان کوي :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنْ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴾[التوبة: ۱۲۳]

ای مؤمنانو له هغوکافرانو سره وجنګیږئ چې تاسې ته نژدې دي هغوی باید له تاسې سختوالی وویني. اوپوه شئ چې الله پاک دپرهیزګارانو مل دی.الله پاک آیت شریف په دی جمله ختم کړچې پوه شئ الله پاک دپرهیزګارانو مل دی.

ترڅو دعقل خاوندان په دی پوه شي چې دالله تائید او مرسته پرهیزګارانو لپاره مخصوصه ده.

ددې خبرې په تائید باندې دالله تعالی داقول هم دلالت کوي:

﴿ وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ۝. إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴾ [النحل۱۲۷-۱۲۸]

او ای محمده ! صبر وکړه . ستاصبر یوازې دیو الله په مرسته او کومک سره دی، اودهغوی په ناورینو مه غمژن کېږه. اوهم یې په دسیسو او چلونو مه زړه تنګی کیږه بې شکه چې الله دهغو مل دی چې له بدی نه خانونه ژغوري او غوره چارې سرته رسوي.

نبی کریم ﷺ هم خپل امت ته په .ی اړه لارښونه کړېدې ترڅو زده یې کړي او عمل وربانديې وکړي.

((روی الترمذی عن ابن عباس ﷺ قال : کنت خلف النبی ﷺ یوماً،فقال : یا غلام : إِنّي أُعَلِّمُكَ كلمات: احفظ الله يحفظك ، احفظ الله تجدْ ه تجاهك ، إذا سألتَ فأسأل الله ، وإذا استعنتَ فاستعن بالله ، واعلم أن الأمة لو اجتمعت على أن ينفعوك بشي ء ، لم ينفعوك إلا بشي ء قد كتبه الله لك ، وإن اجتمعوا على أن يضروك بشي ء لم يضروك إلا بشيء قد كتبه الله عليك رفعت الأقلام ، وجفت الصحف .[1]))

له ابن عباس ﷺ نه روایت دی هغه وایي چې زه یوه ورځ دنبی کریم شاته روان وم. هغه ﷺ راته وفرمایل : ای ځوانه ! زه تاته ځوخبرې درښایم. دالله جل جلاله دحدودو حفاظت وکړه الله به ستا حفاظت وکړي ، دالله داحکامو حفاظت وکړه ته به خپل عزت او مقام ترلاسه کړې ، کله چې ته څه غواړې نو له الله نه وغواړه. کله چې مرسته غواړې نو له الله نه مرسته وغواړه. پوه شه چې که چیرته ټول امت تاته دګټې رسولو لپاره سره راغونډ شي نو هغوی تاته هیڅ ګټه نه شي رسولی مګر هغه چې الله درته لیکلي ، اوکه چیرته ټول امت تاته دنقصان رسولو لپاره پخپلو کې سره راغونډشي نو هغوی تاته هیڅ نقصان نه شي رسولی مګر هغه چې الله درته لیکلي دي. قلمونه پورته کړی شویدی او صحیفې وچې شویدي. مخکیني مجاهدین له ګناهونو نه ډیر سخت ویریدل ځکه هغوی په جهاد باندې ددی له بدو اغیزو څخه خبر و اوپه دی هم پوهیدل چې داکله کله دهزیمت او ماتې سبب ګرځي.

حافظ ابن کثیر رحمه الله پخپل تاریخ کې لیکلي دي چې دسلطان ظاهر بیبرس په زمانه کې یو مسلمان مجاهد به دالله په لاره کې پخپل آس باندې غزا کوله، دهغه داس عادت وچې میدان ته به یې په منډه اوتیزي سره حرکت کاو. یوه ورځ هغه خپل

---

[1] ـ سنن الترمذي : ٤/ ٧٦ والحديث صحيح .

آس وزغلولو خوآس میدان ته ونه زغلید او وروسته شو څومره یې چې وواهه هیڅ اثر وربانديې ونه شو اودډښمن په لوری ګام اوچت نکړ. هغه داس په دې کار باندې ډېر حیران شو. کله چې هغه په دې باره کې ژور غور وکړ نو هغه پوه شو چې خپل اس ته په یوه کوټه او بیکاره روپۍ باندې ګیاه آخستی وه یعنی آس ته یې حرامه ګیاه ورکړې وه. اودې ګیاه دهغه په اس باندې اثر کړی و اود جهاد له لاری نه یې وروسته کړی و.

یوچاداحکایت او کیسه کړی ده چې ځینې مسلمان عسکرو دکفارودکلاګانو څخه یوه کلا محاصره کړه اوپر کفاروباندې دغلبې اوفتحې ترلاسه کولو کې وروسته والی راغی. دهغوی امیر ورته وویل : له تاسونه دافتح او برې دیوسبب په وجه وروسته شویدی تاسې پخپلو عملونو نظر واچوئ چې کوم بدعت مو کړیدی اوکه یاکوم سنت موپرېښی دی؟ هغوی چې غور وکړ نو ورته معلوم شو چې دمسواک وهلو سنت یې پرېښي دي.

تاسې وګورئ چې دغه تاثیردیوسنت دپرېښودلو په وجه و اوپه دی باندی نور حرام کارونه هم قیاس کړئ. لکه حرامه ډوډۍ خوړل او حرام لباس په تن کول اوداسې نور ګناهونه چې شیطان له همدی لارې نه یو مسلمان ښویوي اوپه ګناه اوتیښته کې واقع کوي.

اې مجاهده وروره! دالله له شریعت نه دسرغړاوې نه ځان په کلکه وساته ، ترڅوستا همت عزم او نیت کمزورې نکړي. خپل زړه دالله ددین مخالفت له خیرې نه پاک کړه د وسوسو په تیارو کې دیقین اوتوکل ډیوې بلې کړه. دهغه چاپه شان اقدام وکړه چې یقین ولري له مرګ نه په هیڅ حالت کی خلاصون نشته. او تیښته له مرګ نه څوک نه شي خلاصولې. اګرچې ستا دامنډه دغرونو لوړو څوکوته ولې نه وي. که ستا نیتیه پوره شوې وي نو هملته به درپسې راشي او مړبه شی. دانسانانو هیڅ قسم حیله او چل ول له مرګ دخلاصون لپاره په کار نه راځي لکه چې الله تعالی فرمایلی دي:

﴿أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكُّمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشَيَّدَةٍ﴾ (النساء : ۷۸).

تاسي چې هرچيرته ياست مرګ درته همغلته درځي اګرکه په کلکو برجونوکې واست الله تعالى چې دچالپاره مرګ ليکلى وي هغه لدينه دخلاصيدو لپاره هيڅ لاره نه شي موندلې. لکه چې الله تعالى فرمايلى دي:

﴿قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فى بيوتكم لبرزالَّذِينَ كتِبَ عليهِمْ الْقَتْلُ اِلَى مَضاجِعِهِمْ﴾
[آل عمران : ١٥٤]

ورته ووايه که واست تاسې په کورونو ستاسې کې نوچالپاره چې وژل ليکل شوې و هغه به خامخا د وژلو خاى ته وروتلو.

اوالله تعالى فرمايلى دي:

﴿وَلَيَنْصُرَنَّ الله مَنْ يَنْصرهُ اِنَّ الله لقويٌ عزيزٌ﴾[الحج : ٤٠].

اوالله به خامخا دهغوخلکو ملاوتړي چې دهغه ددين ملاتړي وي، بى له شکه الله ډېر توانا اوپرهرڅه برلاسى دى.

اى تښتيدونکيه ! که ددى لپاره تښتى چې عمر دى زيات شي نوپوه شه چې په تښتيدو سره دى عمرنه زياتيږي اوددښمن په مقابله کې په کلکه ودريدو سره عمر دى نه کميږي. په دى خان پوه کړه چې دمرګ نيټه نه مخکې کيږي او نه وروسته کيږي.

پوه شه چې تاپه تېښته کولو سره دالله نافرماني کړيدى اودجبار ذات قهرته راغلى يې د ذلت اوبې غيرتى جامى دې په تن کړيدي اود مسلمانانو او کفارو په نظر کى سپک شوې يې. که چيرته ته لـه دى ويريږي چې دښمن به دې ونيسي اوبندي به دى کړي نو ته خپل آخرت خرابوې. په دې کې هيڅ شک نشته چې دهر عقلمند سړي په نزد کله چې دمرګ وخت رانژدى شي له هغه نه دتښتيدو پرځاى هرکلى کول ورته پکار دي.

په دې باره کې متنبى ښومره ښه ويلي دي:

واذالم يكن من الموتِ بُدٌّ - فَمَنْ العجزانِ تموت جباناً.

کله چې لـه مرګ نـه خلاصی نـه وي.نودا ډیر د ذلت خبره ده چې په بې غیرتي سره مړشي .

یزید ابن الحکم ابن ابی العاص ویلي دي .

وعش ملکا اومت کریما فان تمت　　　وسیفك مشهور بکفك تعذر

یعني دپاچا پـه شان باعـزته او ازاد ژوند تیـروه اویادعزت په مرګ سره مړشه او کـه تاتـه مرګ پـه داسې حال کې راغې چې لغړه توره (یعنې لـه پوښ ایستـل شوې) ساپـه لاس کې وي نو ته معذور یې.(یعنې دادعزت مرګ ده .)

دزړه ورونه یو زړه ور دا اشعار ویلي دي :

اقول لها وقد طارت شعاعا　　　من الابطال ویحك لا تراع

زه خپـل نفس تـه پـه داسې حال کې داوایم چې دپهلوانانو بهادرانو نه دویرې لـه امله یې وانې تبنتیدلې تالره دی هلاکت وي مه ویریږه !

فانك لوسالت بقاء یوم　　　علی الاجل الذی لك لن تطاع

ځکه کـه تـه پـه خپـل اجـل باندی دیوې زیاتی ورځې سوال وکړ نـو هیـڅ کلـه بـه هم ستاداسوال قبول نشې .

فصبرا فی مجال الموت صبرا　　　فمانیل الخلود بمستطاع

نـو دمرګ پـه جولانګاه (دګرځیدو ځای) کې صبر وکړه ځکه همیش ژوندی پاتې کیدل دهیڅ چا پـه وس کې نشتـه .

ولا ثوب البقاء یثوب عز　　　فیطوی عن اخ الخنع الیراع

دبقاء او زیات عمر جامـه ذلیـل او ډارن سړي تـه کـوم عزت او شرافت نه ورپـه برخه کوي ترڅو ترینه ونغښتل شي .

سبیل الموت منهج کل حی　　　وداعیه لاهل الارض داع

هر ژوندی شی دمرګ دلارې لاروی دی او دمرګ داعيْ او دابلوونکي دځمکې دټول اهل داعی دی

ومن لم یعتبط یسأم ویهرم　　　　وتسلمه المنون الی انقطاع

څوک که په ځوانی کې مړنشي نو هر مرو به سپین ګیرې (بوډا) شي اوله ژوند نه به په تنګ شي او بلا خر به یې مرګونه پناه کړي.

لموت المرء خیر من حیاة　　　　اذا ماعدمن سقط المتاع

بې له شکه په هغه وخت کې سړي ته مرګ له ژوند نه خورا غوره او بهترده کله چې هیڅ شې ٠ وبللی شي

بهلول ابن بشر چې دعربو یو شجاع او زړه ورشاعر و هغه ویلي دي .

من کان یکره ان یلقی منیته　　　　فالموت اشبهی الی نفسي من العسل

څوک چې دخپل مرګ سره ملاقات او یوځای کیدل بدګڼي (نو دادی هغه ته ورمبارک وي) زما نفس ته خو مرګ له شهدو (ګبینو) نه هم زیات خوږ دی .

فلا التقدم فی الهیجاء یعجلنی　　　　ولا الحفرار نیجیني من الا جل

خکه په سخته نښته کې پرمختګ کول زما مرګ نشي رامخکې کولې . اونه تیښته ماته له اجل (مرګ) نه نجات راکولې شي .

دتاریخي آثارو دیوې چاړې په موټي داشعر لیکل شوی و.

فی الجبن عار وفی الاقدام مکرمة　　　　غمن قعز فلا ینجومن القدر

دارنتوب عار او عیب ده اوپه پرمختګ کې عزت ده نوکه کوم سړې له جنګ نه تیښته هم وکړي له تقدیر نه خونشي خلاصیدلې .

دابیت دیوې جنګي خولۍ نه ترلاسه شوې .

والحرب ان لاقیتها فلایکن منك الفشل　　　　اصبر علی اهوالها لاموت الابالاجل

که دجنګ سره دې مخه شوه نو بزدلي او دارنتوب مه ښکاره کوه دجنګ په سختیو صبر وکړه (اوله مرګ نه مه ویریږه) خکه له اجل نه پرته مرګ نشي راتللای .

یوشاعر ویلي دي :

لئن كانت الارزاق قسما مقدرا فقلة حرص المرء فى الرزق اجمل

کچېره درزقو نو تقسیم په تقدیر کې لیکل شوې وي نو دیوسړي له رزق سره زیات حرص زیبا نه دی .

وان كانت الاموال للترك جمعها فما بال متروك به المرءيبخل

اوکه دمال اودوت راټولو نه دپرېښودو لپاره وي نو په خلکو څه شوي چې په پاتې کیدونکي څیز باندې بخل کوي .

وان كانت الدنيا تعدنفيسة فقدر ثواب الله اعلى وانبل

اوکه دنیا ته هم څوک دعزت په سترګه ګوري (یعنې قیمتي یې ګڼي)
نو دالله تعالى دثواب اندازه ډیره اوچته او خورا غوره ده .

وان كانت الابدان للموت ا نشئت فقتل امرء فى الله بالسيف اجمل

او کچېرته انساني جسمونه یواځې دمرګ لپاره پیداشوي وي نو دخدای جل جلاله درضا په خاطر په توره سره دیوې سړي وژل کیدل ډیر زیبا دی.

پوه شه له جنګ نه تېښته کول دمرګ له سفرونو څخه یوسفراوپه هغه څه باندې حرص کول دي چې هیڅ بقانه لري. ډېر خلي ژوند مرګ ته د وړاندې کیدوپه سبب حاصلیږي اوډیر خلي مرګ له ژوند نه دتیښتیدو په سبب ترلاسه کیږي. جنګیدونکي سړي ته له مرګ نه دپټیدو لپاره ځای نشته چې خپل اجل وروسته کړي ترڅوپورې چې اجل یې وروسته نه وي لیکل شوې .

چاچې دالله په لاره کې خپل ځان مرګ ته وسپاره نو الله تعالى هغه ته ژوند هم ورکوي اودنیک عمل کولو توفیق هم.

له جنګ نه تښتیدونکی خپل ځان مرګ ته حواله کوي او جنګیدونکی دخپل نفس دفاع کوي. کله چې دمرګ دنیتې فیصله وشي نولدینه بیاخلاصی نشته . ای تښتیدونکیه ! ته له دینه نه ویریږې چې تاته به مرګ راشي نوته دجهنم د اور خاشاک وګرځې. ایاته لدینه نه ویریږي چې پرتابه داسې وخت کی غشي ولګیږي چې ته تښتیدونکی یې اوشا دې ورته اړولی وي اوتابه په جهنم کی وسوځې.

دهغو خلکو کیسې هغوی دخپل دین په باره کې په امتحان کې آچول شویدي څکه هغوی تبنتیدل او ونیول شول او یادځه شهوت په بناء لـه خپل دین نه ګرځیدلي او نصرانیان شویدي ډیر دي چې یوه دوه کیسی یې په لاندی ډول دي:

ابوالقاسم قشیري پخپل (رساله القشیریه) کې لـه منصور بن خلف المغربی نه روایت کړیدی هغه وایي چې دوه عابدان او زاهدان لـه ډیروخت راهیسې یوله بل سره ملګري ول. یوه وخت یو ترېنه په سفر لاړ او بل پخپل ځای کی پاتی شو او دواړه یو د بل له حال نه خبرنه وو.

صالح سړی د روم جهاد تـه لاړ. کله چې مسلمانان درومي عسکرو سره دجنګ میدان تـه حاضر شول . نو یوسړي چې مخ یې پټ کړی و دروم دلښکر لـه منځ نه راووت او لـه مسلمانانونه یي د مقابلې غوښتنه وکړه. له مسلمانانو څخه یوه بهادر دهغـه د مقابلې لپاره میدان تـه ودانګل خو هغـه یې شهید کړ. هغه پسې دوه نور مسلمان سپاهیان ووتـل خو هغـوی یې هم شهیدان کړل لـه هغوی نه وروسته دهغه دمقابلې لپاره دغـه صالح او زاهد شخص میدان تـه راغې. لـه هغـه سره یې مقابله وکړه پـه دی وخت هغـه رومي لـه خپل مخ نه پرده لری کړه. ګوري چې همغه مَلګری یې دی چې لـه دی سره پـه مجاهده او عبادت کې څوکاله یوځای تیر کړي وو.

مجاهد چې هغـه ولیـد نو حیران شو او داتوقع یې نه درلوده چې ګنې دهغه ملګري بـه لـه رومیانو سره یوځای شوې وي اولـه مسلمانانو سره به جنګیږي ، هغه ته یې وویـل څـه چـل دربـاندی شـویدې ؟ ځواب یې ورکړ چې زه مرتد اونصراني شوی یم لـه رومیانو سره می ملګرتیا کړیده. زما اولادونه هم شته اوډیر زیات مال او حال می پیداکړیدی. مجاهد ورتـه وویـل : تاخوقـران کـریم هم ډیرښه لوست او وربـاندې ښـه پوهېدلی هم ، هغـه څـه شو ؟ هغه ځواب ورکړ چې دقران کریم یوحرف می هم اوس نـه دی یاد ټول می لـه یاده ویستلی دی. مجاهد ورتـه وویل بیرتـه اسلام تـه راوګرځه او مسلمان شـه الله تعـالی ستاتوبه قبلوي. هغه وویل زه داکارنشم کولی که داکار می وکړ نـو زمـا مـال او اولاد بـه رانـه پاتی شي. ددواړو ترمنځ مقابله ګرمه شوه او مجاهد هغـه مرتد نصراني مردار کړ ، پـه دې دنیا اوهغـه دنیادواړوکې لـه تاوان سره مخامخ شو او دا ډیر لوی تاوان دی.

بیهقي له عبده بن عبدالرحیم نه روایت کوي هغه وایي چې یوځل موږ دجهاد لپاره روم ته لاړو. له موږ سره یوداسې دقرآن قاري ملګری شو چې دهغه په شان بل څوک زیات دقران تلاوت کوونکي موږ نه ولیدلی او نه هم څوک دهغه په شان په دین باندی ښه پوهېدل. هغه به دورځې روژې نیولې اودشپې به د تهجد لمونځونه کول. موږ دروميانو دیو کلا له څنګ نه تیرشوو. موږ ته دا امر نه و چې ددې کلاپه خواکې ودریږو خودقرآنکریم قاري ددغه کلا په طرف لاړ. موږ فکر وکړ چې متیازې به کوي. هغه د نصاراو یوه ښځه ولیدله اوورباندی عاشق شو. په رومي ژبه کی یې ورته وویل چې زه تاځنګه ترلاسه کړم ؟ هغې ورته وویل داخو اسان کار دی. نصراني شه زه به تاته دروازه خلاصه کړم اوزه به ستاشم. هغه بدبخت نصراني شو . هغې ورته دروازه خلاصه کړه .

موږ خپل سفر جاري و ... اته اودهغه په دی کار ډیر سخت خفه او غمژن وو، ځکه چې هغه زموږ دټولو دزوی پشان و. بیاکله چې له جهاد نه واپس راغلو نو په همدغه کلا باندی بیا ورتیرشو. ګورو چې هغه دکلا په برج کې ناست اوله نورو نصاراو سره یوځای دکلا حفاظت کوي. موږ ترینه پوښتنه وکړه چې ای ځوانه ستا قرآن او علم څه شو؟ لمونځ او روژې دی څه کړې ؟ هغه وویل ماقرآنکریم ټول له یاده ویستلی دی یوائې دغه آیت می په یاد دی:

﴿رُبَمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ﴾[الحجر: ۲- ۳]

ترجمه : کافران به یو وخت آرزو وکړي چې کاش ! دوی مسلمان وای. دوی پخپل حالت کې پرېږده چې خوړل څکل کوي او ګټه ترلاسه کوي. او ناوزګاره کړیدي دوی امیدونو خپلو ژرده چې پوه به شي.

کله چې یو مؤمن په صدق سره جهاد کوي اودښمن په لاس کی بندي شي. دهغه دین په باره کې ازمیښت اوابتلاء سره مخامخ کړی شي نوالله تعالی دهغه ساتنه اوحفاظت کوي اوپخپل دین باندې قائم اوکلک ساتي.

په دی لړ کې یوه بله کیسه دعبدالله بن خذافه السهمی ﷺ ده.

ابن الاثیرلمه ابن عباس رضي الله عنه نه روایت کوي چې رومیانو عبدالله بن حذافه السهمی رضي الله عنه بندي کړ. دهغوی پاچا لـه هغه نه وغوښتل چې نصرانیت قبول کړي ، لیکن هغه انکار وکړ اوپخپل دین باندی کلک ودرید. پاچا تهدید وکړ چې که لـه خپل دین نه وانه وړې نو په خوټیدلو اوبو کې به یې واچوي. هغه د مسلمانانو له بندیانو څخه یوبندي راوغوښت اوپه خوټیدلو اوبو کې یې واچاو. او فوراً دهغه غوښې لـه هډوکي نه جلا شوې. ابن حذافه ته یې ووېل که چیرته نصراني نه شوې نوتابه هم ددی پشان په اوبوکې واچوم او ددی پشان به ته هم مړشې .

هغه انکار وکړ اونصرانیت یې مسترد کړ. پاچا امر وکړ چې دی هم په دی خوټیدلو اوبو کې واچوئ. عبدالله بن حذافه رضي الله عنه په ژړاشو.

پاچا فکر وکړ چې وویرید نو دواپس راوستو حکم یې وکړ. کله چې دهغه په وړاندی ودرید نو هغه رضي الله عنه ووېل : تاسې دافکر مه کوئ چې لـه ویرې نه ژاړم بلکې لـه دی کبله ژاړم چې زماخوصرف یوساه ده چې دالله په لاره کې یې قربانوم. زه داخوښوم چې کاش زما دسر دویښتانو په اندازه ساګانې وای اوهرځل می دالله په لاره کی داسې قربان کړی وای. پاچا دابن حذافه په دی خبره حیران شو. هغه کوشش وکړ چې ابن حذافه دوکه کړي او تیریې باسي ورته یې ووېل نصراني شه زه به تاته خپله لور درواده کړم او خپله پاچاهي به درسره نیمه کړم، ابن حذافه ورته ووېل زه داسې هرګز نه شم کولې پاچا ورته ووېل بیانو زماسر ښکل کړه نوزه به تا خوشې کړم ابن حذافه ورته ووېل په دی شرط یې ښکلوم چې له ماسره به نور بندي ملګري هم خوشې کوي ، حضرت ابن حذافه دپاچا سرښکل کړنوهغه دی هم خوشی کړ اونورمسلمانان بندیان یې هم ورسره خوشی کړل . حضرت ابن حذافه رضي الله عنه حضرت عمر رضي الله عنه ته راغی نو هغه رضی‌الله ودرید او دحضرت عبدالله بن حذافه رضي الله عنه سر یې ښکل کړ. او نورو ته یې هم ووېل چې په تاسو هریو باندې دحذافه رضي الله عنه داحق دی چې تاسې ټول دهغه سرښکل کړئ. عمر رضي الله عنه هم دهغه رضي الله عنه سرښکل کړ او نورو هم.

مسلمان لپاره جائز نه دي چې دجنګ له میدان نه دمړکېدو له وېرې وتښتي. که چیرته دالله په لاره کې په وژل کیدوکې دمرګ لـه تکلیف نه دنجات موندلو نه علاوه

بل څه نه وای نوبیابه هم په قتال کې ثبات واجب و، پس کله چې له مړکیدونه وروسته هم لویه کامیابي اودجنت نعمتونه دي نو څنګه به په جنګ کې ثبات نه ښودل کیږي.؟

علي بن ابی طالب رضي الله عنه به مسلمانان جنګ ته وهڅول او فرمایل به یې : که شهیدان نشي نو مړه به شئ، قسم دی په هغه لوی ذات چې زما روح دهغه په اختیار کې دي چې دالله په لاره کې دتورې سل ګوزارونه په بستره باندی دمړکېدو له تکلیف نه زیات آسان دي.

شداد بن اوس رضي الله عنه فرمایلی دي چې مؤمن لپاره مرګ ددنیا آو اخرت له ټولو ویرونه زیات ویروونکی او خطرناک دی. داپه اری سره د اره کیدو، په قینچي سره دشکولو ، اوپه دیګ کې له ایشدلو نه زیات سخت دی .

ای وروره ! ته خپل ځانته وګوره، ته څه شی ځان ته خوښوې او ورته منډه وهې ؟ له دغو دواړو نه کوم یو ستا لپاره غوره دی؟ دالله په لاره کې وژل کېدل اوکه لدېنه تېښتیدل ؟

کوم خلک چې پخپله بستره کې مړکیږي هغوی دمرګ سختي او ویره پخپلو سترګو ویني. اوله مرګ نه وروسته چې کوم حالت راځي هغه هم احساسوي چې هغه لدېنه هم زیات ویرونکی او بوږنوونکی وي لکه دقبر تنګېدل، ویره، دنکیر او منکر امتحان ، دهغوی پوښتنې. دقیامت چیغه، بیرته ژوندي کېدل ، دحشر میدان ، دقیامت دورځې سختیانې او تکلیفونه. د اعمال نامو تقسیمېدل ، په پل صراط باندی تېریدل ، حساب اوکتاب اوپه تله کې دخیراوشر تلل کېدل

دغو ټولو خبروته الله تعالی پخپل کلام کې اشاره کړیده:

﴿يَاأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ ۝ يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ﴾ [الحج : ۱-۲]

ای خلکوا لـه خپل رب نه وډارشئ اوپوه شئ چې دقیامت زلزله خورا درنه ده. په کومه ورځ چې ورسره مخ شی نو وبه ګوری چې هره تي ورکوونکي له خپل تي خوړنه بې پروا، اوهره بلاربه ښځه به په خیټه کې خپل ماشوم ګوزار او خلک به درته نیشه ښکاره شي، هغوی لـه مستئ نه نیشه نه وي بلکې دالله عذاب خورا ډیر سخت دی.

او الله تعالی پخپل کلام کی دشهیدانو د ژوند په باره کې فرمایلی دي:

﴿ وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ۝ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾.آل عمران[۱٦۹ - ۱۷۰]

ژباړه :اوهغه کسان چې دالله پـه لاره کې شهیدان شویدي مړه یې مه ګڼئ. هغوی ژوندي دي اودرب پـه وړاندې روزي ورکول کیږي. په هغه څه خوښ دي چې الله پاک دخپلې لورینې لـه مخې ورکړیدي. اودهغو کسانو په هکله زیرې آخلي چې لـه دوی وروسته پاتی اوتراوسه ورسره نـه دي یوځای شوي چې نـه بـه پرې ډار وي او نه به غمژن کیږي.

داهغه شهیدان دي چې دالله پـه لاره کې وژل شویدي. دوی دقیامت لـه سختو مشکلاتو او تکالیفو نه په امن کی پاتی شوي دي. دجنت په ډیرو ښکلو ښکلو بنګلو کې اوسیږي. دجنت د خوړو اوبونـه ډکې پیالې ورتـه ورکـول کیږي. دجنت ښکلې لباس ورتـه آچول کیږي د فـردوس جنت لـه ډول ډول نعمتونو څخه خوند اخلي او خوري یي. لـه ښکلو او پی مخو همځولو حورونه چې سینې به یې د انارو پشان وي ګټه اوچتوي. روحونـه بـه یې دشنو مرغانو په ججورو کې وي او په اووه واړو جنتونو کې بـه چکر وهـي . خـوراک څښـاک بـه ترینه کـوي اوبیـرته بـه هغـو قندیـلونو تـه داستراحت لپاره راځي چې درحمن ذات عـرش لاندی ځوړند دي. دغې دنیـا تـه به دواپس راتلو امید کوي ترڅودالله جل جلاله په لاره کې بیابیا ووژل شي دهغه ثواب په وجه چې الله تعالی ورته ورکړیدی.

ځومره دشرم خبره ده چې دالله په لاره کې دجهاد لپاره له دې فرصت نه ګټه نه اخلو.
او ډیرافسوس دی چې مونږ جهادته دشاکولو لـه وجې نـه ددومره کړاوونوزغملوته خان اماده کوو.

هغه څوک بـه سباته الله سره په کومو سترګو مخامخ کیږي چې نـن یې دهغه لـه دښمنانو نه تیښته کړی.

اوله الله جل جلاله سره دسودا تړپوره کیدو وروسته یې دخپل خان په نه ورکولو سره یې سودا ماتله کړه.

الله جل جلالـه دی خپل جنت ته رابللی و خو ده ترې منډه کړه او دالله له ملاقات نه دی خان مستغني کړ.

الله تـه بـه څه عذر وړاندی کوې چې دهغه لار دی پریښې وه او هغه چې دکومې ستری کامیابۍ خواته ترغیب درکړی و هغی نه تارغبت کړی و.

ای الله! دټولو زړونو واګی خو ستاپه لاس کې دي ته زمونږ زړونه ثابت کړی ای علام الغیوب ذاته! ته زمونږ قصدونه او نیتونه خالص کړی.

شپږ ویشتم باب

له صحیح نیت نه پرته دجهاد اجر نه ترلاسه کیږي

د الله تعالی فرمان دی :

﴿ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ ﴾ [الزمر : ۳].

خبردار! سوچه اطاعت یواځې یو الله لپاره دی .

همدغه راز دالله تعالی فرمان دې :

﴿وَمَا أُمِرُوْا إِلاَّ لِيَعْبُدُوْا الله مُخْلِصِيْنَ له الدِّيْنَ ﴾[البينة : ٥].

اودوی ته صرف داحکم شوې و چې دالله عبادت په اخلاص سره کوئ.

((عَـنْ عمر بن الخطاب ﷺ قال : سمعتُ رسول الله ﷺ يقول :إِنَّمَا الاعمل بالـنيات ، وإِنَّمَـا لِكُـلِّ امرىءٍ مانوى، فمنْ كانت هجرته إِلَى اللهِ ورسوله ، فهجـرته إِلى الله ورسوله، وَمَنْ كانت هجرته لدنيا يصيبهُمَا او امرأةٍ ينكحها ، فهجرته الى ماهاجر اليه .[1]))

لـه عمـربن الخطـاب ﷺ نـه روایـت دی چی مالـه رسـول الله ﷺ نـه آوریـدلی دي : داعمـالو دار او مدار په نیتونو پورې دې او هر سړي ته هغه څه رسیږي چې د څه نیت يې کړی وي. پس دچاهجرت چې دالله اودهغه درسول درضالپاره وي نودهغه هجرت دالله اودهغـه درسـول لپـاره (یعنـې الله جـل جلالـه اودهغـه رسـول تـه مقبـول دی) دی. اودچاهجـرت چـې ددنیـا دترلاسـه کولـو لپـاره وي نـو هغـه بـه ورتـه پـه لاس ورشـي،

[1] - اخرجه البخاري فى بدء الوحى :۱/ ۲ / ومسلم فى الامارة ۳/ ۱۵۱۵.

یادښتخې لپاره وي چې ورسره واده وکړي نو هجرت يې دهغه څه لپاره دی دڅه څيز يې چې نيت کړيدی :

((عَـنْ جابـربن عـبدالله ﷺ: كُنَّا مَعَ النبى ﷺ فى غزوةٍ ، فقال : " اِنَّ بالمدينةِ لرجالاً، ماسرتُمْ مَسِيْراً، ولا قطعْتُمْ وادياً اِلاَّ كانوا معكم حَبَسَهُمَ المرضُ ". [1]))

لـه جابربن عبدالله ﷺ نـه روايت دی هغه وايي چې موږ په يوه غزا کې لـه رسول الله ﷺ سره وو.. هغـه ﷺ وفرمايل : پـه مدينه کې داسې خلک شته چې هغـوی نه لاره کړيده اونـه پـه درو کې ننوتی دي مګر هغوی پـه ثواب کی لـه تاسو سره شريک دي ځکه چې ناروغۍ هغوی غزاته له ورتللو نه منع کړيدي.

((وروى البخاري عن أنسٍ رضي الله عنه قال : لما رجع رسول ﷺ من غزوة تـبوك ، ودنا من المدينة قال: إنَّ با لمدينة اقواماً ماسرتُمْ مسيراً ولاقطعتم وادياً إلاَّ كانوا معكم !

قالوا : وهم بالمدينة يارسول الله ؟

قل : وهم بالمدينة ، حبسهم العذر))[2].

لـه انس ﷺ نـه روايت دی هغه وايي : کله چې رسول الله ﷺ دتبوک لـه غزا نه واپس تشريف راوړ او مدينې ته نژدی شو نو ويې فرمايل : په مدينه کې داسې خلک شته چې نـه يې لـه تاسی سره لاره وهلې ده او نـه پـه درو کې دننه شويدي مګر هغوی له تاسو سره وو .

---

[1] - اخرجه مسلم فى الامارة : ۳/ ۱۵۱۸ .

[2] - أخرجه البخاري في المغازي : ۵/ ۱۳۶ .

اصحابو وویل : یارسول الله ! هغوی خو په مدینه کې دي؟ رسول الله ﷺ وفرمایل هو هغوی په مدینه کې دي عذر هغوی غزاته له ورتلو نه ایسار کړیدي.قرطبی رحمه الله ویلي دي چې داحدیث په دی دلالت کوي چې معذرو خلکو ته له غازي سره برابر ثواب ورکول کیږي. دالله فضل ډېر پراخ دی اوثواب دهغه جل جلاله له لوری یوفضل دې نه استحقاق ، کله په نیت سره الله دومره اجر ورکوي چې په عمل سره یې نه ورکوي.

((وروى البخاري ومسلم عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه ، أنَّ أعرابيًا أتى النبي ﷺ فقال : يارسول الله : الرجل يقاتل للمغنم ، والرجل يقاتل ليذكر، والرجل يقاتل ليُرى مكانه ، فمن في سبيل الله ؟ [1]

فقال رسول الله ﷺ : ((مَنْ قاتلَ لتكونَ كلمةُ الله هي العليا ،فهوفي سبيل الله)). [2]

بخاري او مسلم له ابی موسی اشعري رضي الله عنه نه روایت کړیدی چې یو بانده چې محمد ﷺ ته راغی او ویې ویل یارسول الله ! یوسړی ددې لپاره جهاد کوي چې دغنیمت مال ترلاسه کړي بل سړی دی لپاره جهاد کوي چې خلک دهغه جهاد یادکړي او مشهور شي اوبل سړی په دی خاطر جهاد کوي چې خپل حیثیت خلکوته ښکاره کړي ، په دی کې کوم یوسړی دالله په لاره کی جهاد کړیدی ؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: څوک چې دی لپاره جهاد کوي چې دالله دین سرلوړې شي همغه دالله دلارې مجاهد دی .

دابوموسی اشعري په یوبل روایت کې دا الفاظ راغلی دي چې له رسول الله ﷺ نه دهغه سړي په باره کې پوښتنه وشوه چې دخپل بهادري د ښودلو لپاره جهاد کوي، بل دخپل تربګینت لپاره جهادکوي. اوبل دخان ریا لپاره جهاد کوي په دې کې کوم

[1] ـ اخرجه البخاري في الجهاد : ۳/ ۲۰۶ ومسلم في الامارة : ۳/ ۱۵۱۲ .

[2] ـ سنن ابي داود : ۳/ ۳۱ . والحديث صحيح .

يو دالله دلارې دی ؟ رسول الله ﷺ وفرمايل : څوک چې په دی خاطر جهاد وکړي چې دالله تعالی دين سرلوړې شي همغه دالله تعالی دلارې مجاهد دی.

((و روی أبـو داود و الـبيهقي والحـاكم عَنْ عبدالله بن عمرو ﷺ عنهما انه قل يارسول الله : أخبرني عن الجهادِ والغزو؟

فقـال ﷺ : ياعـبدالله بـن عمـرو: إن قاتـلْتَ صابراً محتسباً بعثَكَ الله صابراً محتسباً ، وإنْ قاتـلتَ مـرائياً مُكاثـراً بعـثَك الله مرائياً مكاثراً! ياعبدالله بن عمرو: على أيِّ حالٍ قاتلْتَ أو قُتلْتَ بعثكَ الله على تيكَ الحال. [1]))

لـه عبدالله بن عمرو ﷺ عنهما نه روايت دی هغه وايي چې مارسول الله ﷺ ته وويل : ماته د جهاد اوغزا په باره کې معلومات راکړئ ؟

هغه ﷺ وفرمايل : ای عبدالله بن عمرو! کـه چېرته تـا پـه صبرسره د ثواب پـه نيت جهاد وکړ نو الله تعالی به تاصابرپاڅوي او ثواب به درکړي اوکه چيرته تا جهاد دخان ښودنې اودمال د ډيرولو لپاره وکړ نو الله تعالی به تاپه همدغسې حالت کې پورتـه کوي. ای عبدالله بن عمرو! تاچې په کوم حالت کی قتال وکړ اوياقتل شوې الله تعالی به تاپه همغه حالت کې پاڅوي..

((و روی ابـو داود وابـن حـبان والحاكم : عن أبي هريرة رضي الله عنه أنَّ رجـلاً قـل : يارسـول الله رجـلٌ يـريدُ الجهـاد وهو يبتغي عرضاً من عرض الدنيا ؟

فقل النبي ﷺ : لا أجرله.

[1] ـسنن ابي داود : ۳/ ۳۲ . واسنن البيهقي : ۹/ ۱۶۸ ومستدرك الحاكم : ۲/ ۸۵ والحديث حسن.

فـأعظَمَ ذلـك الـناس، وقـالوا لا جل : عُدْ لرسول الله ﷺ فلعلَّكَ لم تُفْهِمَهُ السؤال!

فقـال : يا رسول الله : رجلٌ يبتغي الجهاد في سبيل الله ، وهويبتغى عرضاً من عرضِ الدنيا ؟فقال النبي ﷺ لاأجرله!

فأعادَ الرجل سؤاله ، وأعا د الرسول ﷺ جوابه! [١]))

لـه ابى هريـره رضـي الله عـنه نـه روايت دى چى يوسړي محمدﷺ ته وويل : يارسول الله ! يوسړى جهـاد كـوي خـو ورسره ددنيـا مـال اومـتاع هـم غـواړي؟ نـبى ﷺ ورتـه وفرمايل هغه لپاره هيڅ اجر اوثواب نشته.

داخبره پـه خلكو ګرانه تمامه شوه اوهغه سړي ته يې وويل چى يوځل بياخپل سوال رسول الله ﷺ تـه تكرار كړه كيدى شي هغه ستاپه سوال نه وي پوه شوی! هغه وويل : يارسول الله ! يوسړى دالله پـه لاره كې دجهاد اراده كوي خوهغه ورسره ددنيا مال او متاع هم غواړي. ؟

نبى كريم ﷺ ورته وفرمايل چى هغه لپاره هيڅ اجر نشته.

سړي خپل سوال يوځل بياتكرار كړ، رسول الله ﷺ هم دهغه ځواب تكرار كړ.

عمرين عـبيدالله لـه عـبدالله بـن عمر ﷺ عنهما نه پوښتنه وكړه او ورته يې وويل : الله دى تاصالح كـړي. زه غـزاته ځم اودالله درضا لپاره مـال خرڅوم اوپـه همدى نيت سره اوځم ، خو چې كله جنګ شروع شي نوزه غواړم چى خلک زما جنګ او زما موجودګي ووينى. هغه ورته وويل: بياخو ته رياكار سړى يې.

څه خلكو دعـبدالله بـن مسعود ﷺ پـه وړاندې دهغـو خلكو يادونه وكړه چې دالله پـه لاره كى وژل شوي وو.

---

[١]ــ سنن ابي داود : ٣/ ٣٠ ومستدرك الحاكم : ٢/ ٨٥ وموارد الظمآن ص ٣٨٦ والحديث صيح لشواهده

ابن مسعود ﷺ وویل: اصل خبره داسې نده څنګه چې تاسې خیال کوئ بلکې خبره داده چې کله دوه لښکرې یوبل ته مخامخ شي نو ملائکې زمکې ته راځي چې دجنګیدونکو خلکو خپله خپله مرتبه ولیکي، ملایکې وایي. فلانکی سړې دپیسو لپاره فلانکې سړې د اقتدار اوپاچاهی لپاره فلانکی سړی دشهرت لپاره اوفلانکې سړی دالله تعالی درضا دترلاسه کولو لپاره جهاد کوي. څوک چې په داسی حالت کی ووژل شو چې دهغه نیت صرف دالله تعالی رضا اوخوښی وي نو خاص دهمده لپاره جنت دی.

په مسجد نبوي کې عمربن الخطاب ﷺ په هغه مجلس باندی تیرشو چې هغوی دهغې سړیې په اړه خبرې اترې کولې چی څه اصحابان دالله تعالی په لاره کې شهیدان شوي وو.

ځینو ویل چی هغوی دالله تعالی دکار لپاره وتلي وو اودهغه په لاره کی وژل شویدي اوپه الله تعالی باندې دهغوی اجر واجب شویدی. اوځینو خلکو ویل چی الله تعالی له هغوی نه ښه خبردی. هغوی لپاره هغه څه دي چې دڅه نیت یې کړی و، عمر ﷺ ورته وویل:تاسو دڅه په اړه خبرې کولې؟ هغوی وویل موږه ددغی سړیې په اړه خبرې کولې چاداسې ویل اوچاداسی. یعنی له ټولو خبرونه یې خبرکړ.

حضرت عمر ﷺ وویل : په الله تعالی قسم ، په خلکو کی داسی خلک هم شته چی ددنیاپه خاطر قتال کوي. اوځه خلک داسی هم شته چی دځان ښودنې لپاره قتال کوي. اوڅه خلک داسی هم شته چی یواځې دالله تعالی درضا لپاره قتال کوي، همدغه کسان شهیدان دي په کوم نیت سره چی مړشویدي په همغه نیت به پاڅول کیږي.

ابوا العجفاء السلمي وایي : ماله عمر ﷺ نه اوریدلي دي چی ویل یي:

له تاسو نه څه خلک دهغه چاپه اړه چی په جهاد کې وژل شویدي وایاست چې فلان سړی وژل شویدی اوهغه شهید دی او یافلان سړی مړشوی دی اوهغه شهید دی. کیدی شي له هغونه دخپل ځاروي په آخری حصه باندی سره زر اوسپین زر بار کړي راوړي وي او دتجارت

کولو په مقصد وتلی وي تاسې داسې مه واياست بلکی درسول الله ﷺ پشان وواياست هغه داسی چی څوک دالله په لاره کې ووژل شو اويا دالله په لاره کی مړشو هغه په جنت کې دی.

((روى أبوداود والبيهقي والحاكم عن يعلى بن منية رضي الله عنه ، قال: أَذَّن رسول الله ﷺ بالغزو، وأنا شيخٌ كبير ليس لي خادم، فالتمستُ أجيراًيكفيني ، وأجري له سهمه!

فوجدت رجلاً، ولما دنا الرحيل أتاني، فقال: ما أدري ما السهمان! فسمِّ لي شيئاً محدداً، سواء كان السهم أم لم يكن. فسميت له ثلاثة دنانيرأجرة. فلماحضرت غنيمته ، أردت أن أجري له سهمه ، فذكرت الدنانير.فجئتُ النبيَّ ﷺ، فذكرت له أمره

فقال ﷺ : ما أجِدُله في غزوته هذه في الدنيا والآخرة إلا دنانيرَه التي سَمَّى . [1]))

له يعلی بن منيه ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې زه ډير بوډاوم. رسول الله ﷺ جهاد ته دتلو لپاره عمومي حکم وکړ. ماخادم نه درلود ما يومزدور پيداکړ چې له ماسره مرسته وکړي اوزه دغنيمت له خپلې برخې نه څه حصه ورته ورکړم. کله چی لښکر روانيدو نو هغه ماته راغی او ويې ويل : څه پته ده؟ تاته به څومره حصه په لاس درځي اوبياپه هغی کې به زماڅه حصه وي؟ مالپاره يوخاص مزدوري وټاکه ، که ستالاس ته دغنيمت څه حصه رسيږي يانه .ماهغه لپاره دری دنانيره مزدوري وټاکله. کله چی ماته دغنيمت مال په لاس راغی نوما وغوښت چی هغه ته څه برخه

---

[1] ـ سنن ابي داود : ٣/ ٣٧. وسنن البيهقي : ٩/ ٢٩ . ومستدرك الحاكم : ٢/ ١١٢ والحديث صحيح .

جداکړم نوماته دهغه دنانیر په یادشول اونیغ رسول الله ته ورغلم اوټوله کیسه مې ورته بیان کړه. رسول الله ﷺ وفرمایل هغه چې دخان لپاره کوم دری دنانیره مخصوص کړیدي له هغونه علاوه دهغه لپاره په دی غزا کې په دنیا او آخرت کی بل هیڅ څیز نشته.

((وروی أبوداود والحاكم عن أبي هريرة رضي الله عنه: أنَّ عمروبن أقيش كان لـه ربـاً في الجاهلية ، فكره أن يسلم حتى يأخذه . فجاء يوم أحد فقال : أين بنوعمي ؟

قالوا: مشتركون في معركة أُحُد.

قال: أين فلان؟ قالوا: بأُحُد.قال : أين فلان ؟ قالوا: بأحُد.

فلبس لأمته ، وركبَ فرسه ،ثم توجَّه إلى أُحد.فلما رآه المسلمون قالوا: إليكَ عنَّا ياعمرو.

قال: أني قد آمنت.

فقاتل حتى جُرح ، فحُملَ إلى أهله جريحاً. فقال سعدُبن معاذ رضي الله عنه لأُخته : سليه ، هل قاتل حميةً لقومه ؟ أم غضباً لهم ؟ أم غضباً لله ورسوله ؟

قال:بل قاتلتُ غضباً لله ورسوله.فمات، فدخل الجنة، وماصلى لله صلاة .[1]))

له حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت دی چی عمروبن اقیش ته دجاهلیت دزمانې څه سود پاتی وو هغه ددغه سود د ترلاسه کولو نه مخکی اسلام راوړل نه غوښت. تردی چی داحدجنګ راغی. هغه له خلکونه پوښتنه وکړه چی زماتره زامن چیرته دي ؟

---

[1]ـ سنن ابي داود : ۳/ ۴۳ . ومستدرك : الحاكم : ۲/ ۱۱۳ ، والحديث حسن.

خلکو ورته وویل : هغه داحد په جنګ کی شریک شویدی. بیایي وویل فلانکی سرې چیرته دی خلکو ورته وویل هغه داحد جنګ ته تللی دی. هغه بیاپوښتنه وکړه چې فلان سړي چیرته وې ؟

خلکو ورته وویل داحد جنګ ته تللی دی. هغه هم خپل زره واغوسته اوپخپل اس باندې سورشو اواحد په طرف وخوځید. کله چې مسلمانانو هغه ولید نو ورته یې وویل ای عمره! لـه موږ نه لرې شه. هغه وویل ما ایمان راوړی دی. هغه لـه کفارو سره جنګ وکړ تردی چی زخمي شو او خپل کور ته زخمي راوستی شو. سعدبن معاذ ﷺ دهغی خورته وویل: ته ترینه پوښتنه وکړه چې ایادقومي غیرت اوتریزینت په وجه یې جنګ کړیدی اوکه دالله اورسول ددین لپاره دغیرت په خاطر یې جنګ کړیدی.؟ هغه وویل ماډالله تعالی اودهغه درسول په دین باندی دغیرت په وجه جنګ کړیدی. بیامړشو اوجنت ته لاړ حال داچی یولمونځ یې هم نه و اداکړی.

((وروى أبـو داود والنسـائي عن معا ذ بن جبل رضي الله عنه، عن رسول الله ﷺ قـال : ((الغـزوُ غـزوان : فأمَّـا مـن ابـتغى وجـهَ الله ، وأطاعَ الإمام ، وأنفـقَ الكريمة ، وياسَرَ الشريك ، واجتنب الفسا د و فإنَّ نومه وانتباهه اجرٌ كلُّه.

وأمَّـا مـن غـزا فخراً ورياءً وسمعة ، وعصى الإمام ، وأفسدَ في الأرض ، فإنه لايرجعُ بالكفاف .[1]))

لـه معـاذبن جبل ﷺ نـه روایت دی چی رسول الله ﷺ وفرمایل :غزاګانې دوه قسمه دي. هرچاچې دالله رضا ولتهولـه اودامام اطاعت یې وکړ. خپل ګران مال یې خرچ کړ، لـه خپل ملګري سره یې ښه سلوک وکړ. لـه فساد نه یې ځان وژغوړله نودهغه خوب اوبیداري ټوله په ثواب کی حسابیږي .

---

[1]ـ سنن ابي داود :۳: ۳۰ وسنن النسائي ۰ ٦/ ٤٩ ، والحديث حسن.

اوهرچاچې دفخر ريا اوځان ښودنې لپاره جهاد وکړ ، لـه امير نه يې سر غړونه وکړه اوپه ځمکه کې فساد وکړ نو هغه ته به برابرحساب نه ورکول کيږي.

((وروى مسـلم عـن أبـي هريـرة رضي الله عنه قل : سمعت رسول الله ﷺ يقول:

((إنَّ أولَ الـناس يقضـى عليه يوم القيامة : رجلٌ استشهد ، فأُتِيَ به فعرَّفه نعمه فعرفها ، قال: فما عملْتَ فيها ؟

قل: قاتلْتُ فيك حتى استُشهد تُ!

قل : كذبْتَ. ولكنك قاتلْتَ ليُقال: هو جرى ء . فقدْ قيل. ثم أُمِرَبه فَسُحِبَ على وجهه حتى أُلقيَ فى النار.

ورجـلٌ تعلمَ العلمَ وعلَّمَهُ ، وقرأ القران. فأُتِيَ به فَعَرَّفَهُ نِعَمَهُ فَعَرَفَهَا ، قل: فَمَا عملْت فيها ؟

قل : تعلمتُ العلمَ وعلَّمْتهُ ، وقرأتُ فيك القرآن!

قـل : كذبْـتَ . ولكـنك تعلَّمْت ليقل : هو عالم. وقرأتَ القران ليقل: هو قارى ء. فقد قيل . ثم أُمِرَ به فسحبَ على وجهه حتى أُلقىَ في النار .

ورجـلٌ وَسَّـعَ الله عـليه ، وأعطـاه مـن أصـنافِ المـال ، فأتِيَ به فعرَفَّهُ نِعمهُ فعرفَهَا، قل :

فما عملْتَ فيها؟

قل: ماتركتُ من سبيلٍ تُحبُّ أن ينفقَ فيها إلاَّ أنفقْتُ فيهالك

قـل: كذبْـتَ. ولكنك فعلْتَ ليُقال: هو جواد . فقد قيل . ثم أُمِرَبه فَسُحِبَ علی وجهه ، حتی أُلقي في النار . [١]))

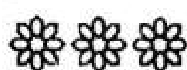
له ابي هريره رضي الله عنه نه روايت دی چې ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې فرمايل يې :

دقيامت په ورځ چې لـه ټولو نه ورانديې دکوم سړي فيصله کيـږي نو هغه به هغه سړی وي چې شهيد شوې وي. هغه به راوستلی شي. او ورته به هغه نعمتونه وښودل شي چې الله ورتـه ورکړې وې هغـه به دالله نعمتونه وپيژني او اقرار به يې وکړي. الله تعـالی بـه ورتـه ووايـي تـاددغو نعمتونو پـه بـدل کـې څـه وکـړل؟ هغـه بـه ووايـي : ماستاذخوښی لپاره جهاد وکړ آن چی شهيدشوم الله تعالی بـه ورتـه وايـي تـا دروغ وويـل، تـا خـو ددې لپـاره قـتال کړی و چې تاته بهادر وويل شي دا درته په دنيا کې وويـل شو. بيابه ورباندی امر وکړی شي چې پړمخې راکش کړئ اوپه اور کې يې واچوئ. بـل هغـه سړی چې علم يې ياد کړی وي او.خلکو ته يې هم ښودلی وي، قرآن کريم يې هم ويلی وي. هغـه به راحاضر کړی شي. هغه ته به الله تعالی خپل نعمتونه مخې ته کيـږدي چې په دنيا کې ورته ورکړي وو. هغه به ددغو نعمتونو اقرار وکړي چې هـو دا تاماتـه راکړي وو. الله تعـالی بـه ورته ووايي . تاپه دی څه عمل وکړ.؟ هغه بـه وايـي مـا عـلم حاصـل کړ او بـل چاتـه مـی هم وښود او ستا درضا لپاره مې قران کـريم هم ولوست. الله تعالی به ورته ووايي دروغ دی وويل . لکن تاپه دی خاطر علم حاصـل کړی و چې تاتـه عـالم وويـل شي او قران کريم دې دې لپاره ويلو چې خلک درتـه قـاري ووايـي تـه پـه دنيـاکې پـه دی نومونو يادکړی شوې. بيابه ملايکو ته امر وکړی شي ، پړمخې راکش کړي او په جهنم کې به واچوي.

بل هغه سړی چې الله ورتـه ښه مختلف مال او دولت ورکړی وي. هغه به حاضر کړی شي. ټول نعمتونه بـه مخې تـه کيښـودل شي اوهغـه بـه وپيژني او اقرار بـه وکړي الله تعـالی بـه ورتـه ووايـي تاڅـه عمـل وکړ. هغـه بـه وايي ماداسې لاره نده پريښې چې په

[١]_ اخرجه مسلم في الامارة : ٣/ ١٥١٣

هغه کې خرچه کول ستا خوښیده بلکې په هغه لاره کې مې ستادرضا لپاره خرچه کړېده. الله تعالی ورته وايي تا دروغ وويل. لکن تا داکار ددې لپاره کړی و چې تاته سخي وويل شي. دا درته وويل شو. بيابه دهغه لپاره امر کولې شي اوپرمخې به راکشولې شي اوپه جهنم کې به واچولې شي.

فصل

په جهاد کې د مختلفو نیتونو بیان

په جهاد کې داواجب دي چې نیت خالص دالله درضا لپاره وساتلی شي. ځکه چې الله تعالی دمجاهد جهاد ترهغه نه قبلوي ترڅوپورې چې نیت يې خالص او سوچه دالله لپاره نه وي. څرنګه چې الله تعالی همداسی امرکړېدی نو مجاهد ته دخالص او صفانیت له خپلولواو استحضارنه پرته بله چاره نشته. ځکه چې کله مجاهد په جنګ کې وژل کیږي نوکه هغه مخلص وي نو ددی اجر اوثواب به خامخا ترلاسه کوي.

دمجاهدینو نیتونه دهغوی دمختلفو مقصدونو له کبله مختلف وي، ځکه مجاهدین په خپلو نیتونو کې په څوډوله دي اود هریوه لپاره جلا جلا حکم دی.

لومړی هغه مجاهدین دي چې دهغوی قصد اونیت صرف دالله تعالی خوښي ترلاسه کول وي ځکه چې یواځې یوالله دهمدغه عبادت مستحق دی. او همغه جل جلاله ددی امرکړیدی اوپخپلو بندګانو باندی فرض ګرځولی دی ، دايي ورته خوښ کړیدی اوپه دی سره ثواب او اجر ورته ورکوي. نومجاهد صرف دالله تعالی دخوښی لپاره جهادکوي او د آخرت ثواب ته نه ګوري. داډول مجاهدین ډیرلږدي بلکې په ډیر ګرانه پیداکیږي.

ابوالمظفربن الجوزي ديومجاهدکيسه بيان کړيده چې هغه دجنت اودهغه دنعمتونو لپاره نه بلکې يواځې اويواځې دالله تعالی دخوښۍ اورضا لپاره سهه کړيدی .

ميسرة الخادم ويلي دي چې موږ په يوغزا کې وو ، زموږ له منځ نه يوځوان چې په سريې داوسپنې توپۍ وه راووت اوددښمن په ښي اړخ حمله وکړه او هغوی يې ميده ميده کړل بيا ددښمن په چپ اړخ باندې برید وکړ هغه يې ميده ميده کړل بيايې ددښمن په قلب (دلښکر په منيځ) باندی برید وکړ او هغوی يې په ځټونو ووهل په دی وخت دهغه بدن زغره وه او په خوله يې دا اشعار جاري وو.

احسن بمولاك سعيد ظناً هذا الذي كنت له تمنى

تنحً يا حور الجنان عنا لافيك قاتلنا ولا قتلنا

ای سعيده ! (ظاهره داده چې سعيد دده ځوان نوم و) ته پخپل رب باندې ښه گمان کوه داهغه ځيز دی چی تا يې هيله کوله (يعنې ددی جنګ ارزو اوتمنا تاکوله) ای دجنت حورو! له موږ نه لری شئ. موږ ستاسو لپاره نه ځوک وژلي دی اونه وژل شوي يو.

موږ خويواځې دخپل مالک عاشقان يو چې زموږ په ظاهر اوباطن باندی پوهيږي هغه بياپردشمن برید وکړ اوپه ژبه يې د اشعار جاري وو.

قد كنت ارجو ورجائي لم يخب ان لايضيع اليوم كدي والتعب

يامن ملاتلك القصور باللعب لولاك ماطابت ولا طاب الطرب

زه اميد لرم اوزما اميد ناکام نه دی چی دنن ورځې داخواري اوستړيا به ضائع نه شي ای هغه خدايه چې دجنت قصرونه او مانی دې په ښايسته حورو ډک کړيدی.له تانه پرته نه خوداځيزونه دميني دي اونه هم دعيش په شيانو کې څه مزه شته.

هغه ځوان بيا بريد وکړ او کڼ شمير دشمنان يې ووژل، او هغه دا اشعار ويل:

یالعبتي الخلد قفي ثم اسمعي　　لافيك قاتلنا فكفي وارجعي

ثم ارجعي الى الجنان واسرعي　　لاتطمعي لاتطمعي لاتطمعي

ای زما دجنت حورې ! ودرېږه او واوره. موږ ستا لپاره جهاد نه دی کړی نودراتللو نه منع شه او واپس لاړه شه، ته ډیر ژر جنت ته واپس لاړه شه ، ته تمه مه کوه ، ته تمه مه کوه، ته تمه مه کوه.

دویم ډول مجاهدین هغه دي چی په اسلام باندی دغیرت اوداسلام دبري په خاطر جهادکوي او غواړي چې کفري کلمه او کافران ذلیل او خوارشي.ددغو دواړو نیتونو په خالص والي کی هیڅ شک نشي کیدای او خاوندان یې دالله په نزد کامیاب دي. خومجاهد ته پکار دي چې خپل عمل او جهاد پټ وساتي او فخر دی ورباندې نه کوي خپل کوم یو عمل او جهاد دی نه یادوي. هغه دی دا آرزو او هیله نه کوي چې خلک دهغه صفت او تعریف وړي بلکې له الله نه د ثواب امیددی وساتي. ځکه داکارونه په دی دواړو نیتونو کې داخلاص په زیاتوالي باندی دلالت کوي.

دریم : ډول مجاهدین هغه دي چې دجنت اوپه هغه کې چې څه نعمتونه دي دهغوی دترلاسه کولو لپاره جهاد کوي او غواړي چې د دوزخ له اور اودهغه له عذاب نه نجات بیامومي.

اودداسې مجاهدینو شمیر زیات دی.

ځینې علماء وایي : یواځې دانیت دشهادت دمرتبې دترلاسه کولو لپاره کافي نه دی لیکن راجح اوصحیح قول همدادی چی همدغه نیت دشهادت دمرتبې دترلاسه کولو اودجهاد دثمرې او اجر دموندلو لپاره کافي دی. ځکه چې په دی باندی نصوص او داصحابو افعال دلالت کوي.

الله تعالی مجاهدینو ته دجنت اودهغه د نعمتونو ترغیب ورکړیدی او فرمایلی یي دي.

﴿ان الله اشترى من المؤمنين انفسهم واموالهم بان لهم الجنة﴾ [التوبة: ۱۱۱]

بیشکه الله تعالی لـه مؤمنانو دهغوی ځانونـه اومالونـه دجنت په بدله کې آخستی دي بـل داچې الله تعـالی فرمایلی دي چې جهـاد ګټـور تجـارت دی اوپـه دی سـره مسلمان د جهنم له اورنه ساتل کیږي.

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَى تِجَارَةٍ تُنجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ٥. تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ٥. يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ [الصف: ۱۰-۱۲].

اې مؤمنانو! ایاداسې یوتجارت درتـه وښـایم چې تاسې لـه دردنـاک عـذاب څخـه وژغوري. پـه الله اورسول يي پوخ ایمان راوړئ، پـه مال اوسر دالله پـه لیار کې جهاد وکړئ کـه پوهیږئ نـو دا درته خورا غوره ده. الله پاک به ستاسې ګناهونـه وبخښي او هغـو بـاغونو کې بـه موداخـل کړي چې لانـدی لـه ونو او ماڼيو يي ويالې بهيږي. اوپه تل پاتی باغونو کې به ډير غوره اوښه کورنه درکړي همدغه ډير لوی بری دی.

((روی مسـلمٌ عن أنس بن مالك رضي الله عنه أن النبي ﷺ قل يوم بد ر: قومـوا إلى جنـةٍ عرضُها السموات والأرض.فقل عُميْرُبن الحمام : يا ر سول الله : جنةٍ عرضُها السموات والأرض ؟

قل نعم.

قل عمير: بخٍ بخٍ.

قل ﷺ : مايَحملُكَ علىقولك بخ بخ ؟

قل : لا والله يارسول الله إلاَّ رجاءَ أنْ أكونَ منْ أهلِهَا!

قل ﷺ : فإنك من أهلها.

فأخـرج تمراتٍ من قرنه ، فجعل يأكلُ منهن، ثم قل: إنْ أنا حييتُ حتى آكلَ تمراتي هذه، إنها لحياةً طويلة!!

فرمى بماكان معه من التمر، ثم قاتلهم حتىقُتِل [1])).

له انس بن مالک رضی الله عنه نه روایت دی چې نبی ﷺ دبدر په ورځ وویل :
جنت لپاره ودریږئ چې پراخوالی یې دآسمانونو او زمکې هومره دی.
عمیر بن الحمام رضی الله عنه وویل :

یارسول الله! داسې جنت چی پراخوالی د آسمانونو اوزمکې هومره دی؟ محمد ﷺ وفرمایل هو.

عمیر رضی الله عنه وویل واه واه.

رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل په څه خبره دی واه واه وکړه؟

هغه وویـل : یارسول الله ﷺ په دی امید می واه واه وکړه چې زه دجنت اوسیدونکی شم. رسول الله صلی الله علیه وسلم ورتـه وویـل تـه دجنت لـه اوسیدونکو څخه یې لدینه وروسته یې لـه خپلې دچانتې نه کجورې رااوویستلې اوپه خوړلو یې شروع وکړ. بیایې وویـل ترڅوپورې چې زه داکجورې خورم نودا ډیر ژوند دی. کجوری یې وغورځولې اولـه کفارو سره یې قـتال شروع کړ او تـرهغه وجنګید تـرڅوچې شهید شوی نه و.

((وروى النسايي عن شداد بن الهاد رضي الله عنه أنَّ رجلاً من الأعراب جـاء إلى النبي ﷺ فآمن به واتَّبعه ، ثم قال لـه : أهاجرُمعك. فأوصى به النبى ﷺ بعض أصحابه.

---

[1] ـ رواه مسلم : ۳/ ۱۵۱۰

فـلما كـانت غـزوة خيبر ، غنم النبي ﷺ غنيمة ، فقسَّم منها لذلك الرجل ، وكان يرعى ظهرهم. فلما جا ء دفع أصحابه له نصيبه . فقال: ماهذ ا؟

قالوا : قسمٌ قسمه لك رسول الله ﷺ .

فأخذه فجا به إلى النبي ﷺ فقال : ماهذا ؟

قال ﷺ : قسمٌ قسمته لك !

قـال : مـا عـلى هذا اتبعتك ! ولكن اتبعتك على أن أرمى هاهنا- وأشار إلى حلقه- بسهم ، فأموت فأ دخل الجنة !

قـال ﷺ : إنْ تصـدُقِ الله يَصْـدُقْكَ فلبـثوا قليلاً ، ثم نهضوا في قتال العدو، فأتي بالرجل محمولاً إلى النبي ﷺ ، قد أصابه سهم حيث أشار!

فقـال النبي ﷺ صَدَقَ الله فصدقهُ.ثم كفَّنه ﷺ في جُبَّتِهُ ، ثم قدَّمه فصلى عليه ، ودعـا الله لـه قائلاً: اللهم هذا عبدك خرج مهاجراً في سبيلك فقُتِلَ شهيداً وأنا شهيدٌ على ذلك [1])).

لـه شداد بن الهاد ﷺ نه روايت دی چی یوبانده چی رسول الله ﷺ ته راغی پرهغه ﷺ یې ایمان راوړ اودهغه تابعداري یې وکړ. بیایي وویل: زه به لـه تاسې سره هجرت هم کوم. رسول الله ﷺ اصحابوته لـه هغه سره دښه سلوک کولو وصیت وکړ کله چې دخیبر دغزا ورځ راغلـه نو نبی ﷺ د غنیمت مـال ونیو هغـه یې داصحابو ترمنځ وویشلو اولدینه یې دهغـه بانډیچي لپاره هم برخه وویستله هغه په دی وخت اوښان څرولو تـه بیولـي وو. دهغـه برخه دهغـه مـلګروته ورکړه. کله چې هغه واپس راغی نو

---

[1] ـ سنن النسائي : ٤/ ٦١ ، والحديث صحيح .

پوښتنه یې وکړه چې داڅه دي ؟ ملګرو ورته وویل رسول الله ﷺ تاته د غنیمت له مال نه حصه درکړیده . هغه دغه مال را واخست اوسیده د رسول الله ﷺ په خدمت کی حاضرشو او عرض یې وکړه داڅه دي؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل داستاحصه ده . هغه وویل : ماستا تابعداري دی لپاره نه دی کړې بلکې ددی لپاره می کړیدی چی زه په غشي سره په دی ځای کی وویشتلې شم (اود خپلی مرۍ په طرف یې اشاره وکړه.) مړشم او جنت کې داخل شم. محمد ﷺ وفرمایل : که ته رښتیاوایې نو الله تعالی به تارښتونی کړي. لږ وخت یې تیرکړ اوبیاله دښمن سره دقتال لپاره ووت او شهید شو. هغه یې محمد ﷺ ته راوړ، هغه ته په همغه ځای کی غشې لګیدلې و دکوم په طرف یې چې اشاره کړې وه یعنې په مرۍ کې . نبی کریم ﷺ وفرمایل : دی رښتیا ویلي وو نو الله دی رښتونی کړ. دهغه خپل چپنه ور ته کفن کړه او دجنازی لمونځ یې وربانديې اداکړ. هغه لپاره یې داسی دعا وکړه : ای الله ستادابنده ستاپه لاره کې مهاجر شوی و. او اوس شهید کړی شو اوزه په دی باندی ګواه یم.

الله تعالی دی دربانـدی رحـم وکـړي تـه وګوره چـې نـبی کـریم ﷺ څـنګه دهغـه پـه شهادت باندې ګواهي ورکړه حال داچې هغه له جنت نه علاوه دبل څه اراده نه لرله. که چېرته دانیت او اراده صحیح نه وای نو نبی کریم ﷺ به هغه ته خامخا لارښونه کړې وه چې داسی نیت مه ساته.

امام ابن دقیق العبد په عمدة الاحکام ٤/ ٢٤٨ کې ویلي دي چې کوم مجاهد دالله تعالی دثواب د ترلاسه کولو اودجنت دائمي نعمتونو دګټلو په خاطر جهاد کوي هغه دالله دلارې صحیح مجاهد دي او داصحابو فعل او عمل پـه دی بـاندی ګواهـي ورکوي.

شریعت پـه دی طرف اشاره کوي چې دجنت دترلاسه کولو په خاطر دصالحو اعمالو ترسره کول صحیح کاردی. ځکه چې الله تعالی دجنت اودهغه د نعمتونو یادونه په دی خاطر کړیده چې دخلکو پـه زړونو کـې دهغوی تـرغیب اومینه پیداشي اونیک عملونه وکړي ، الله تعالی دجنت اوثواب ترغیب ددې لپاره ورکړې دی چې خلک نیک عملونه وکړي نوبیاڅنګه کیدی شي چې دجنت نیت کول صحیح نه شي.

پورتني درې واړه نيتونه چې او س اوس دهغوی يادونه وشوه مقصد ته درسيدو لپاره کافي دي او په دی سرد به مجاهد هيشني اوتل پاتې جنت ته لاړشي.
هوداخبره ده چې ددريم نيت نسبت اول او دويم نيت ته داسې ده لکه دپوستکي نسبت مغزته .

څلورم : ځيني مجاهدين داسی دي چې کله جنګ ته ننوځي نو مخامخ ورسره جنګيږي اوشاورته نه آړوي، دهغه نيت صرف دځپل ځان دفاع وي او بس.
دا ډول مجاهدين د دريم ډول نيت لروونکی مجاهد ته نژدی خو دي ليکن دهغه په شان نه دي که داسې مجاهد هم په همدی جهاد کې ووژل شي نو شهيد دی ، ځکه چې چا له لار شکوونکو سره دځپل دفاع لپاره جنګ وکړ او ووژل شو نو هغه شهيد دی بيابه هغه سړی څنګه نه شهيد کيږي چې داسلام ددښمنانو په تورو باندی مړشي.
کله چې يومجاهد له جنګ نه داسي وتښتي اوشا واړوي چی ورته حرام دې اوپه دې حالت کې ووژل شي نو هغه شهيد نه دی . اګرکه په دنياکې دشهيدحکم ورباندې جاري کيږي.

((روى مسلم عن أبي قتادة الأنصاري رضي الله عنه أنَّ رسول الله ﷺ قام في المسلمين خطيبًا ، فذكر أنَّ الجهاد في سبيل الله والإيمان به أفضل الأعمل.

فقام رجلٌ فقال : يارسول الله : أرأيت إن قتلتُ في سبيل الله أتكفَّرُ عني خطايای ؟

فقال رسول الله ﷺ : نعم ، إن قتلْتَ في سبيل الله وأنتَ صابرٌ محتسب، مقبلٌ غيرمدبر .

ثم قل رسول الله ﷺ كيف قلت:

قل : أرأيت إن قتلت في سبيل الله أتكفَّرُ عني خطايا ي ؟

قـال ﷺ : نعم ، وأنـت صـابرٌ محتسـب ، مقبـلٌ غيرمدبر، إلاَّ الدَّينَ... فإنَّ جبريلَ قال لي ذلك!)).

لـه ابي قتادة الانصاري څخه روايت دی چی رسول الله ﷺ دمسلمانانو په منځ کې ودريد او خطاب يې ورتـه وکړ. هغـه ﷺ وفـرمايل : دالله پـه لاره کی جهـاد کـول اوپرهغه ايمان لرل لـه غورو عملونو څخه دی. يوسړی پاڅيد او ويې ويل: يارسول الله ! ماتـه خبر راکړئ چی کـه چيرته زه دالله پـه لاره کی ووژل شـم نـو ايـا زمـا ګـناهونه بخښـل کيږي؟ رسول الله ﷺ وفرمايل هو هله چې ته دالله په لاره کې ووژل شې او ته پـه دی بـاندی صبر کوونکی اودثواب اميدلرروونکی يـې او مخـامخ جنګيدونکې اوشاه نه اړوونکی يې.

بيارسول الله ﷺ وفرمايل : څنګه دی ويلي وو؟

هغـه وويـل : ماتـه ددې خبر راکړی چی که چيرته زه دالله په لاره کې ووژل شم نو ايا زماګناهونه بخښـل کيـږي ؟ رسول الله ﷺ وفـرمايل هـو. پـه دی شرط چـې تـه صبر کوونکی دثواب اميدلرروونکی، مخامخ جنګيدونکی اوشاه نه آړوونکې وې. مګر په تاچې دچاقرض وي هغه درته نه بخښل کيږي څکه چی جبريل آمين ماته همداسې ويلي دي.

لـه دی حديث نـه دامعلوميږي چی کـوم سړی لـه دښمن نه تېښته کړې وي او داسې شـايې ورتـه آړولی وي چی ورتـه حـرام دی. نوداشـهيد نـه دی بـلکې دالله تعـالی پـه غضب او قهر کی اخته دی.

په دی باندې دالله تعالی داقول دليل دی :

﴿ وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَى فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴾ [الأنفال :١٦.]

اوهرڅوک چې پـه داسې ورځ تيښتـه وکړي پرتـه لـه دې چـې دجنګ تاکتيک يـې غوښتنه کوي اويا يوې بلې جنګيالی ډلې سره يوځای شي نوپه تحقيق سره چی دالله

غضب يې په برخه اوجهنم يې د ورتګ ځاى دى او هغه دورتګ لپاره ډير بدځاى دى
.

((وروى النسائي عن ابى اليسر ﷺ اَنَّ رسول الله صلى‌الله ليه وسلم كان يقولُ فِي دعائه "و اعوذبك اَنْ اُقْتَلَ فى سبيلك مدْبراً [1])).

له ابى يسر ﷺ نه روايت دى چې بيشکه رسول الله ﷺ به پخپل دعا کې داسى ويل : (اوزه له تانه پناه غواړم لدينه چې ستاپه لاره کې دشاه له طرف نه ووژلى شم).امام نووي رحمه الله ويلي دي چې شهيدان په درى ډوله دي. يو ددنيا او آخرت شهيد دى اوداهغه څوک دى چې دالله په لاره کې ووژل شي. بل د آخرت شهيد دى اوپه دنيا کې پر هغه دشهيد احکام نه جاري کيږي. داهغه شهيد دى چې دګيډې له روانيدو د طاعون له ناروغى اوپه اوبو کې د ډوبيدو په وجه مړشي. اودى ته ورته نور. بل ددنيا شهيد دې اوپه آخرت کې شهيد نه حسابيږي، داهغه سړى دى چې په غنيمت کى خيانت وکړي او ياله دښمن نه دتېښتې په حالت کې دشاله طرف نه ووژل شي . [2]

پنځم: له مجاهدينو نه څه خلک داسې هم شته چې جهاد ته صرف په دى خاطر ځي چې دمجاهدينو لښکر زيات شي او نيت يې دانه وي چې کافران ووژني اوياپخپله دالله په لاره کې ووژلى شي. داسې خلک چې ووژل شي نوپه شهيدانو کې حسابيږي خکه هرچا چې دقوم تعداد اونفوس زيات کړ داهم له همغوځخه دى.

شپږم : له مجاهدينونه ځينې داسې کسان دي چې له جهاد نه مقصد او نيت يې دالله رضا او ورسره د غنيمت دمال ترلاسه کول هم وي. يعنې په نيت کې يې دالله تعالى له رضا سره ددنيا مال ترلاسه کول هم شريک کړې وي.

ددغسې نيت اودى ته ورته نيتونو په اړه دعلماو ترمنځ اختلاف دى.

---

[1] ـ رواه النسائي في الاستعاذة : ۸/ ۲۸۲ ، والحديث صحيح .

[2] ـ صحيح مسلم بشرح النووي : ۱۳/ ۶۳

ځيني علما وايي چې دانيت فاسد دی او داسې نيت درلودونکي ته هيڅ اجر نه ورکول کيږي بلکې ورته عذاب ورکولی شي ځکه چی ددنيا نيت يې دآخرت له عمل سره ګډ کړې دی، خو جمهور علماء وايي چې دانيت صحيح دی اوداسې نيت درلودونکي ته ثواب ورکول کيږي .

دجمهور علماو دا وينا صحيح ده اوداصحابو له فعل سره موافقه ده.

امام قرطبي رحمه الله وايي چې دنبی کريم ﷺ دابي سفيان په قافله باندې بريد کول چی له شام نه را روان و په دې خبره دلالت کوي چی دغنيمت ترلاسه کول حلال کار دی. اوداحديث دامام مالک په دې خبره رد دی چې وايي : داددنيا دترلاسه کولو لپاره قتال دی.

په کوم حديث کې چې دا راغلي دي چې دالله دلارې مجاهد يواځې هغه څوک ګڼل کيږي چې يواځې او يواځې دالله تعالی دکلمې دسرلوړي لپاره جنګېدلی وي نه د غنيمت لپاره ، نو ددی مطلب دادی چی هغه يواځې د غنيمت لپاره جنګيدلې وي او ددين سرلوړي لپاره يې نيت نه وي کړی .[1] مصنف وائي چې قرطبي په کوم دليل استدلال قائم کړی ډير ښه دی .

همدغه راز رسول الله ﷺ زيد بن حارثه ﷺ وليږه چې دقريشو په قافله باندی حمله وکړي . په دی قافله کې صفوان بن اميه اودقريشو نور مشران هم موجود وو په قافله کې ډير زيات مال اودسپينو زرو لوښي اوداسې نور قيمتي سامان و. حضرت زيد ابن حارثه رضی الله عنه دسلو مجاهدينوپه ملګرتيا په دی داقافله باندی په نجد کې د (القرده) نومې ځای کی بريد وکړ له هغوی نه يې ټول مال ونيو مشرکان وتښتيدل. بيازيد بن حارثه داټول مال درسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر کړ .[2]

ددی نيت په صحت ، اوپه دی نيت باندی شهادت ته رسيدو باندی داخبردلالت کوي چی الله جل جلاله مومنو مجاهدين دغنيمت په ترلاسه کولو باندی جهاد ته هڅولي دي لکه چې فرمايي :

---

[1] ـ تفسير القرطبي : ٤/ ١٨١٢

[2] ـ طبقات ابن سعد ٢/ ٣٦.

﴿ وَعَدَكُمُ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ ﴾ . [الفتح : ٢٠]

الله لـه تاسو سره د ډيرو غنيمتونو د ترلاسه کولو وعده کړې وه نودغه غنيمت يې ژر درکړ اودخلکو لاسونه يي له تاسې نه بند کړل.

دابه معقوله نه وي چې الله يوطرف ته خپلو بندګانو ته دغنيمت ترغيب ورکوي اودا ورباندې خپل احسان ګڼي وعده ورسره کوي مګربل طرف ته دهغه له نيت او قصد کولو نه منع وکړي.

همدغه راز ددغه نيت په صحت باندې داهم دليل دی چې رسول الله ﷺ به سريه ددې مقصد لپاره ليږله چې دکافرو په ښارويو، مالونو او دمشرکانوپه اهل وعيال باندی حمله وکړي او ترينه وايې ځلي. کله به چې له مشرکانو سره مخامخ شول نو دخپلومالونو او ځانونو دفاع اودکلمة الله دسرلوړی لپاره به ورسره جنګيدل هم ډير ځلی به مجاهدينو د غنيمت مال ترلاسه کړ او مقصد به يې دالله تعالی دکلمې اوچتول و. ډيرځلې به مجاهدين بريالی شول اوډيرځلي به خالي لاس پاتی شول اوډيرمجاهدين به شهيدان کيدل. کله به چې کفارو ماته وخوړه او وبه تښتيدل نو مجاهدينو به دهغوی تعاقب نه کاو بلکې له هغوی نه پاتی شوی مال به يې راټول کړ او له ځان سره به يې راوړ.

همدا ډول ددغه راز نيت دصحت د جواز لپاره د محمدﷺ څرګندوضاحت دی چې په لاندينې حديث کی مخې ته راځي .

((روى أبوداود عن عبدالله بن حوالة رضي الله عنه ، قل : بَعَثَنَا رسولُ الله ﷺ لِنَغْـنَمَ عـلى أقدامـنا. فرجعْنا فلم نغنَمْ شيئًا ، وعرف الجهدَ في وجوهِنا ،

فقامَ فينا فقال اللهمَّ لاتكلهم إليَّ فأضعف ،ولا تكلهم إلى أنفسهم فيعجزوا عنها ، ولا تكلهم إلى الناس فيستأثروا عليهم [1])).

له عبدالله بن حواله ﷺ نه روايت دى هغه وايي چې موږ رسول الله ﷺ دى لپاره پياده وليږلو چې دغنيمت مال ونيسو. موږ بيرته دغنيمت دمال له ترلاسه کولو نه پرته خالي لاس راغلو. دهلو څلو او مشقت نښې زموږ له مخ نه ښکاره کېدلې هغه صلى الله عليه وسلم زموږ په منځ کې ودريد او ويې فرمايل:

اى الله! دوى ماته مه متکي کوه ځکه زه ضعيب يم ددوى کفايت به ونکړلى شم اومه يې خپلونفسونوته سپاره چې ترينه عاجز به شي اونه خلکوته متکي کوه ځکه هغوى به نه په دوى باندى خپلو نفسونوته ترجيح ورکوي.

پس داحديث په دې باندى صريح دليل دى چې دغنيمت دترلاسه کولو په خاطر غزاته تلل جائز دي اوثواب ورته هم ورکول کيږي. ځکه چې ابن حواله ويلي دي چې مونږ رسول الله ﷺ دى لپاره ليږلي وو چې د غنيمت مال ترلاسه کړو. لدينه مخکې دجابربن عبدالله ﷺ هغه حديث هم تيرشويدى چې په هغه کې نوموړي ويلي دي :

موږ رسول الله ﷺ دى لپاره وليږلو چې دقريشو قافله وڅارو او وربانددى حمله وکړو زموږ دسريي مشرعبيده بن الجراح و او موږ دسمندر په غاړه کې اوسيدلو.

ددې سره سره مجاهد ته داجائزدي چې له جهاد سره دغنيمت د مال نيت هم وکړي خو سره له دى چې دچانيت داسې وي له هغه چاسره برابر نه دى چې نيت يې خالص دجهاد کول وي غنيمت ته يې بالکل التفات نه وي ځکه چې له جهاد سره د غنيمت دمال ترلاسه کيدل په اجر کې دکمي باعث ګرځي. اګرکه دغنيمت نيت يې هم نه وي کړى لکه نبي اکرم صلى الله عليه وسلم پدې خبره تصريح فرمايلې ده .

---

[1]ــ رواه ابو داود في الجهاد : ۳/ ٤١ والحديث صحيح .

((روی مسلم عن عبدالله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما ، أنَّ رسول الله ﷺ قال : ((مامن غزيةٍ اوسريةٍ تخفقُ وتخوَّفُ وتُصاب إلاَّ تَمَّ أجرُهم .)) [1]

له عبدالله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما نه روايت دی چی رسول الله ﷺ فرمایلی دي : داسې کومه غزوه اوسریه نشته چې هغه د غنیمت دمال له ترلاسه کولونه پرته خالي لاس راشي یاوویرول شي اویاورته تکلیف ورسیږي مګرهغوی ته پوره اجر ورکول کیږي.

په دویم روایت کی دي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : کومه غزاکوونکې ډله او سریه چی دالله په لاره کې جهاد کوي اود غنیمت مال ترلاسه کوي هغوی د آخرت دوه یاپه نورو الفاظوداچې دوه برخې اجر لپاره عجلت وکړ او ثلث ورته پاتې شو. اوکه چیرته دغنیمت مال ترلاسه نکړ نوپوره اجر ورته ورکول کیږي .

په همدې خاطر دمخکینیومجاهدینو یوه ډله به لدې ویری نه چې د غنیمت مال ترلاسه کول اجر کموي دهغه له آخستلونه به یې ډډه کوله ترڅو د آخرت له پاره ثواب یې کم نه شي.

ابراهیم بن ادهم رحمه الله به چې کله د غزاو او جهاد لپاره تللو نو دغنیمت له مال نه به یې هیڅ څیز نه آخست. خلکو به هغه ته ویل ایا ددی په حلت باندې شک کوې ؟

هغه رحمه الله به ویل : زه داشک نه کوم بلکې زه په حلالوکې زهدکوم .

ځینو ددې ځای په مناسبت دشاعر داقول راوړیدي:

هلاَّ سألت الخيل يا ابنة مالكٍ

ان كنت جاهلة بمالم تعلمى

---

[1] ـ رواه مسلم في الامارة : ۳/ ۱۵۱۵ .

يخـــبرك مـــن شهد الوقيعـــة انّنى

اغـــشى الـــوغى واعف عندالمغنم

داشعاراو ژباړه يو شاعر خپلې ميرمنې ته خطاب کوي او ورته وايي . ای دمالک لوری ! که ته جاهله او ناخبره يې نو ولې اس سوارانونه زما پوښتنه نه کوې ؟
دمعرکې عينی شاهدان به تاته داخبردرکړي چې زه دجنګ په وخت کې ګوزارونه کوم اوله غنيمت نه ځان ساتم .

کله چې مجاهد غنيمت نه آخلي نو هغه ته غوره داده چې دايثار لـه کبله يې وانخلي. په دې معنی چې خپلو نورو ورونو ته يې، ورکړي. اوکه چيرته غنيمت دزهد په خاطر نه آخلي نو دا ورته ښه ده.

اوکه غنيمت دی لپاره نه آخلي چې ددی لـه نفس نه سره د غنيمت دترلاسه کولو ماده ختمه شي نوداډيرښه کاردی. ځکه چې کله نفس ته دغنيمت دترلاسه کولو تمه اوتوقع پيداکيږي نو داد هغه په اخلاص کې نقصان راولي.

اووم : لـه مجاهدينو نـه ځينې خلک داسی دي چې نيت يې صرف ددنيا مال او متاع ترلاسه کول وي. جهاد نه عبادت ګڼي اونه هم الله ته دنژدی کيدو ذريعه ، کله چې هغوی تـه دکافرو لـه داسی طائفې سره دجهاد کولو بلنه ورکول کيږي چی هلته غنيمت نـه ترلاسه کيږي نو هلته نـه ځي. همدغـه راز کـه هغـه ته معلوم شي چی لـه غنيمت نه منع کولی شي نوبياهم جهاد ته نه ځي.

بياکه داسی سړی دغزا پـه حالت کې ووژل شي نوداپه حقيقت کی شهيد نـه دې اګرکه په ظاهره دشهيد حکم ورباندې جاري کيږي. ده ته هيڅ ثواب نه ورکول کيږي ځکه چې دهغه نيت پاک اوصفانه دی.

اتم :لـه مجاهدينو نه څه کسان داسی دي چې دځان ښودنې اوفخر لپاره جهادکوي چې خلک دهغه صفت اوتعريف وکړي غازي يا بهادر ورته ووايي. دا داسې کاردی چی هغـه پـه غـزا کې دالله تعـالی درضـا نيت نـه دی کـړې. کـه داسړې ووژل شي نـو شـهيد نـه دی او نـه دشـهيد ثواب ورتـه ورکول کيږي. داپخپله بيه کې تاواني شويدې

اوپه آخرت کې ددی وړدی چی خوار او ذلیل شي. داد هغو خلکو لـه جملې څخه دی چی لومړی بـه پـه هغوی بـاندی د جهنم اوربـل کړی شي لکه چې په مخکینی حدیث کی تیرشو. دادالله تعـالی دلـوی قهر او غضب مستحق دی اوپـه دردوونکی عذاب کی بـه اختـه کیـږي ځکـه چې پـه عبادت کې دهغـه څه تقرب ترلاسـه کړیدی چی پـه شریعت کی ورتـه روا نـه و او هغـه دعـبادت مسـتحق نـه و. نوځکـه ریاکـار انسـان مشرک دی که چیرته پـه جهـاد کې پـه دی نیت شریک شو چی ثـواب هم وګټي او خلک یې صفت او تعریف هم وکړي نو داسې سړی هم شهید نه دی. او اجر ورته نه ورکـول کیـږي. اګـرکه پـه ظـاهـره شـهید دی او دشـهید حکـم وربـاندی جـاري کیـږي نصوص پـه دې باندې دلالت کوي چی که چیرته همداسی نیت یې وي نو دهغه لپاره نه ثواب شته او نه عذاب بلکی دهغه جهاد او عمل ضائع کیـږي، بلکې پـه عقوبت او عـذاب کی دا ورتـه کـافی ده چې عمـل او جـهـاد بـه یې بابیـزه شي او اجر اوثواب یې ختمیږي اوپه دنیاکې یې خساره داشوه چې خپل ګران او خوږ نفس یې بې ځایه لاړ، لـه دی سره چی پـه جهاد کی دیته دقتال او وژل کیدو تکلیف رسیږي خوداله هغه نه دالله پـه لاره کی دوژل کیدو تکلیف نه شي کمولې لکه چی لـه مخلص سړي نه دقتال او وژل کیدو تکلیف لرې کوي .

((عــن ابـی هریـره ﷺ عـن رسول الله ﷺ: قال : قال الله عزوجل : " انا اغـنی الشرکاء عن الشرک فمن عـمل عملاً نیْ ، اشرك فیه غیري ، فانا منه بری ءٌ ، وهوللذی اشرك " .[1]))

لـه ابی هریـره ﷺ نـه روایـت دی هغـه رسـول الله ﷺ نـه روایـت کـوي چی هغـه ﷺ وفرمایل الله تعالی فرمایلی دي : زه لـه شرک نـه بی نیازه اوبې پروا یم. څوک چې زمـا لپاره کوم عمل کوي او پـه هغه کی بل څوک هم شریکوي ، نوزه لـه هغه نه بیزاره یم هغه دهغه چالپاره دی چی لـه ماسره یې شرک کړیدی .

[1] ـ رواه مسلم في الزهد والرقائق : ۲/ ۱٤۰۵.

((عن ابى سعيد بن ابي فضاله ﷺ قال : سمعت رسول الله ﷺ يقولُ : اذاجمع الله الاولين والاخرين يوم القيامة ليوم لاريب فيه ، نادى منا دٍ من كان اشرك فى عمله احداً فليطلبُ ثوابه من عنده ، فان الله اغنى الشركاء عن الشرك [1])).

له ابی سعید بن ابی فضاله ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې ماله نبی کریم ﷺ نه آوريدلي دي چی فرمايل يې: کله چې الله تعالی ټول مخکيني او روستني خلک دقيامت په ورځ چی هيڅ شک په کې نشته راجمع کړي نو يو آواز کوونکی به آواز وکړي: چاچی پخپل عمل کې بل څوک شريک کړې وي نودهغه ثواب دی له همغه نه وغواړي. بيشکه الله تعالی له هر ډول شرک څخه غني اوبی پروا دی.

نهم : له مجاهدينونه څه ... داسی دي چې جهاد او غزاته په دی خاطر ځي چې ووژل شي او له هغه څه نه په آرام شي چې په دنياکې يې هغه پريشان کړيدي لکه دبل چاقرضدار وي ياډير غريب او محتاج وي يا ناروغ وي اويا په بل کوم مصيبت کی اخته وي ، او دده په زړه کی دثواب ګټلو اودالله تعالی ددين دسرلوړي کولو هيڅ آرمان نه وي.دداسې سړي په باره کی دا احتمال دی چی دادالله په نزد شهيد نه وي ځکه چې دهغه په زړه کې چيرته داخبره نه ده راغلی چی په دې سره به دالله تعالی تقرب اويادالله دين سرلوړی کړي لکه څنګه چې ددی احتمال هم دی چې داشهيدَ وي ځکه چې هغه دځان د وژلو لپاره دجهاد لاره غوره کړېده نه بله لاره ،لکه خودکشي اوداسی نور. او دده په زړه کې له مخکې نه ايمان موجود وي او همدا ايمان دشهيد کيدو لپاره بس دی خوداسی سړي ته دمخلصو مجاهدينو مقام او مرتبه نه ورکول کيږي .

***

[1] ـ رواه الترمذي في التفسير ٥/ ٣١٤ وابن ماجه في الزهد : ٢/ ١٤٠٦ . واحمد : ٣ : ٤٦٦ والحديث حسن .

فصل

دهغه چاپه باره کې چې په مزدوري سره جهاد کوي

پوه شئ چې ائمه و رضی‌الله عنهم په جهاد باندی د اجرت آخستلو په مسئله کې اختلاف کړیدی ، ځینو علماو ممانعت کړیدی او ځینو اجازه ورکړیده.

څوک چې د مزدوري داخستلو دجواز په حق کی دي هغوی وایي چې اجوره آخستونکي ته دا رواندی چې کله مزدوري ورته نه ورکول کیږي نو جهاد ته نه ځي یعنی خپل جهاد له مزدوري سره موقوف نکړي په دی معنی چی کله اجوره ورته ورکول کیږي نو جهاد ته ځي او چی کله نه ورکول کیږي نو نه ځي. که څوک داسی جهاد کوي نو هغه لپاره اجر اوثواب نشته. او کله چی ووژل شي نو ظاهره داده چی داشهیدنه دی .

لکه چی یو مجاهد په مزدوري سره دجهاد میدان ته حاضر شي اوبیا الله پاک هغه ته پاک نیت ورپه برخه کړي، له دښمن سره مخامخ وجنګیږي اوشا ورته وانه ړوي دجنګ په حالت کې ددښمن له لاسه ووژل شي نو امید دی چی دابه شهید وي خودهغو عملونوثواب ورته نه ورکول کیږي چی داستحضار دنیت نه یې مخکی کړی لکه سهاریابیګا دالله جل جلاله په لاره کې وتل ، دالله دلارې ګرد ؛ دالله جل جلاله په لاره کې دخوف اوډارسره مخ کیدل اودی ته ورته نور عملونه ، ځکه چی دهغه نیت له وړاندی نه صحیح نه و که مزدوري ورته نه وای ورکول شوې نو جهاد ته نه راتلو.

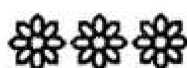
اوکه چیرته محتاج وي او دومره څه نه لري چې جهاد لپاره یې پخپل ځان ولګوي دخپل ځان د مجهز کولو او تیارولو لپاره څه مزدوري واخلي نوهغه ته دهغه جهاد په وجه ثواب ورکول کیږي اوکومه مزدوري یې چی آخستې دی هغه دهغه په جهاد کې څه نقصان نه پیداکوي.

((عـن عـبدالله بـن عمـرو ﷺ عـنهما ان رسـول الله ﷺ قل: للغازي اجرةً وللجاعل اجرهُ و اجر الغازی.[۱]))

له عبدالله بن عمرو ﷺ نه روايت دی چی رسول الله ﷺ وفرمايل:

غازي لپاره ثواب دی او څوک چې غازي مجهز کوي هغه لپاره خپل اجر هم دی او دغازي په اجر کی هم شريک دی .

چاچې په جهاد کې دخدمت په خاطر مزدوري واخيسته نه دجهاد اوقتال په عوض کې لکه دجهاد دسامان ښکته اوپورته کولو لپاره نوددغسی سړي لپاره کله چی په جهاد کی شريک شي اجر ورته شته خوپه دی شرط چی نيت يي خاص دالله تعالی لپاره وي. همدغه شان دتجارانو او جهادلپاره دسامان جوړوونکو حکم دی کله چی هغوی په ربنتوني نيت دالله پ .ه کی جهاد وکړي نو لـه الله سره دهغوی اجر شته اوکه په جهاد کې ووژل شي نو شهيدان دي.

فصل

په جهاد کې له رښتوني نـيت نه وروسته درياکاري پيداکيـدل

چاچی دالله پـه لاره کـې پـه خـالص نيت سره غـزا تـه ووت بيـا ورتـه رياپيداشوه وروسته لدينه چې دجهاد پـه افعـالو کـې يې شروع کـړی وه نـو پـه دی مسئله کې تفصيل دی .

کوم عبادتونه او الله ته دنژدې کيدلو کارونه چې ثواب يې لـه قتال پورې موقوف نه وي درياله پيداکيدونه وړاندې ترسره کړی شي لکـه دالله پـه لاره کی مـال اوسامان

---

[۱]ــ رواه ابو داود في الجهاد : ۳/ ۳۷ والحديث صحيح

خرچول ، دمجاهدینو مجهز کول اودسرحدونو حفاظت کول نوپه دې سره هغه ته اجر ورکول کیږي.

ریا هغه عمل ضائع کوي چې لـه ریا نـه وروسته ترسره کړی شي خو هغه عمل نه ضائع کـوي چې دریالـه پیداکیـدو نـه وړانـدې ترسـره شـوی وي، مومـن دالله دلـوی اوپراخ رحمت تمه لـري اوامید کـوي چې الله تعالی بـه ورسـ ه دمهرباني او گذشت معامله وکړي.

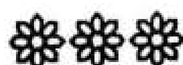
کـه چېرته دریالـه پیداکیدونـه وړانـدی کـوم عـبادت یـي نـه وي کـړی بلکې جهاد تـه دتللو پـه وخت کی پـه زړه کی ورتـه ریاپیداشي نوپـه دی جهـاد کـې ورتـه ثواب نشتـه ځکه چې ریـا دهغه ټول عمل ضائع کوي. اوکه چیرته جهاد ته په صفا او خالص نیت سره دالله درضـا لپاره لاړ اوبیاکله چې لـه دښمن سره مخامخ شي اودجنگ صفونه وګوري نـو هغـه خالص نیت یې لـه زړه نه ووځي چې پـه کوم نیت سره جهاد تـه راغلـ ، و خودریاکـاري داسـی کـوم کـار ترینـه صادر نه شي چې دهغه په زړه کې پیداشویدی لکـه ځان ښودنـه اوفخـر کـول. نـو لومړنی نیت یې ورته کافی دی اوپه دې جهاد سره ورتـه اجر ورکول کیږي. ځکه چې دالله په لاره کې جهاد ته وتلی دی، او څوک چې په دی نیت دالله په لاره کی جهادکوي چې دالله دیـن سرلوړی شي نو هغه فی سبیل الله مجاهد دی اوثـواب ورتـه ورکـول کیـږي ، پـه جهاد کی دګډون کولو لپاره پـه عمومي ډول د جهاد نیت کافي دی اوداشرط نه دی چې دجهاد په جزئیاتو کی دهریو جزلپاره نیت متحقق کړی شي. اونه په هر آن اولحظی دتګ کې نیت ته اړتیالري همداکافي دی چې داسی کوم عمل تری صادر نه شي چې دجهاد نیت باطل کړي.

کـه چېرتـه یوسړی دالله درضـا لپـاره جهـاد تـه نـه ځي بلکې دشرم او عار لـه وجی نـه جهـاد کـوي چې هسـی نـه خلک ورتـه بی غیـرت او بزدل ووایـي اوپـه همدی خاطر د جهـاد لـه میـدان نـه تښتي نوداسی سړي لپاره په دی جهاد کی هیڅ قسم اجر اوثواب نشتـه ځکه چې دالله درضا لپاره یې جهاد نه دی کړی بلکې دخپل غیرت او بدنامي په خاطر یې کړیدی.

هریو مجاهد ته پکار دي چې ریا او افتخارله خپل زړه او دماغ نه بالکل وباسي او ترېنه لـرې واوسي ، هیڅکله دې په زړه کې دې خبرې تـه ځای ورنکړي چې خلک

دهغه تعریف وکړي بهادر ورته روایي خلکوته دی نه ګوري چی هغوی به بد رد ورته وایي او دهغوی دسپکو سپورونه دی نه ویریږي اوداسی نور

بلکی مجاهد ته پکار اولازم دي چې دجهادبابیزه کوونکو وسوسو په خلاف لـه خپـل نفس سره مبارزه وکړي اوخپل ځان ترینه وساتي.پخپل دماغ اوزړه کې اخلاص اوربښتونې نیت قوي کړي او وربانده ټینګ واوسي، لـه الله تعالی نه دی قوي امید وساتي او الله تعالی ته دی دهغـه غرق کیدونکي پـه شان متوجه شي چې ددریاب زوره ورې څپی لـه ځان سره اخستی وي او هیڅ یې پـه وس نـه وي پـوره تـرڅو الله تعالی دهغـه عجز او کمزوري تـه وګوري اوپـه خالص نیت باندې یې قائم وساتي، دژوند تر آخرنی سلګیو پورې اخلاص ورتـه پـه نصیب کړي اودشهادت په مرګ یې مړکړي. اودفقر نه وروستـه دسعادت پـه خزانه باندی کامیاب شي او الله هغه څوک ساتي چې ورته ارادې شي او چې چاته یې خوښه شي سمه سیده لار ورته ښایي.

فصل

دهغه مجاهد حکم چې خپل جهاد دخلکو په وړاندې اعلانوي

کله یومجاهد خالص دالله درضالپاره په پاک نیت جهاد ته لاړشي اودغزا ترپای ته رسیدو پورې هغه په دی نیت قائم وي . بیاکله چې جهاد ختم شي اوهغه ترېنه روغ رمټ کورته ستون شي نو دهغه په زړه کې داشوق پیداکیږي چی خپل جهاد خلکوته بیان کړي اوپه خلکو کی مشهور شي چی دی مجاهد دی .

دی مقصد لپاره هغه خلکوته دخپل جهاد کیسې کوي اودخپل جرئت او بهادري واقعات بیانوي.

له احادیثو او آثارونه داسی معلومیږي چې داشان کارونه او دا ډول خبرې دهغه دمخکیني جهاد ټول ثواب ختموي اوضائع کوي یې.

((عَنْ ابی قتادة الانصاری ﷺ ان رسول الله ﷺ قال لرجلٍ : قال:((صُمْتُ الدهرُ یارسول الله !)) فقال : (ماصمتَ ولا افطرتَ)) [1]

له ابي قتاده الانصاري نه روایت دی چی رسول الله ﷺ ته یوه سړي وویل یارسول الله ! ماټول عمر روژه نیولی ده. رسول الله ﷺ ورته وفرمایل : نه دی روژه نیولي ده اونه دی ماته کړېده (یعنی هیڅ ثواب دی نه دی ترلاسه کړې . هغه سړي داخبره دریا اوځان ښودنې لپاره کړی وه)

((وسمِعَ عبدالله بن مسعود ﷺ رجلاً یقول : قرأتُ البارحة سوزة البقرة ! فقل ذالك حظُه من قراء ته!))

---

[1] ـ رواه مسلم في الصیام : ۲/ ۸۲۸

عبدالله بن مسعود ﷺ دیوسړي لـه خولې نه واوریدل چی ویل یې ماسهار دبقری سورت تلاوت کړیدی عبدالله بن مسعود وویل دهغه له خپل قرائت نه همدا برخه ده .

په هر مسلمان باندی لازم دي چې خپل جهاد او نور ټول عملونه بی فائدې چاته بیـان نـه کـړي ترڅودهغه نیـک عملونه ضـائع نـه شـي. اوکـه چیـرته دخپـل جهـادي کارنـامو پـه بیـانولو سره څـه ګټـه مـرتب کیـږي او خلـک جهـاد تـه شـوق پیداکـوي نوبیـاپکې څـه حرج نشته خوشرط دادی چی نیت یې لـه ریانه پاک وي اوصرف په دې خاطر یې بیـانوي چی دخلکوپه زړونو کې دجهاد شوق اوجذبه پیداکړي، شجاعت اوقـوت وریـه بـرخه کـړي. مثلاً هغه داسی ووایي: ماپه فلانکی فلانکی غزاګانو کې دومره جرئت اواستقامت وښود دالله په لاره کی مې دا دا مالونه خرچ کړل. خپل ځان مې په فلانـي فلانـي ځایونوکې لـه خطر سره مخامخ کړ او داسی نـور. پـه دی سره داوریدونکي سړي زړه قـوي کـوي اودخپـل ځان او مال دقربانولو لپاره هڅوي دهغه لـه زړه نـه بی غیـرتي اوبخـل ختمـوي ځکـه دافطـري خـبره ده چې نفسـونه چیلـنج زرقبلوي اودخپلو همځولـو سره پـه ورتـه والـي کـې زیـار باسـي ؟سلف صالحینو به د همدی مقصدلپاره دجهادکیسې اوجهادي کارنامې بیانولې اوبس. که هغه ته داویره وي چی دخپـل ځان دیـادولو پـه صـورت کی دریـا ء احتمـال پیداکیدای شي نوبیا دې خپـل ځان نـه یـادوي بلکې داسی دی ووایي : مایوشخص ولید چې هغه په جهاد کې دادا کارنـامې ترسره کـړې یایوسړی زه پیژنـم چی هغـه دالله پـه لاره کی داسـی داسـی قـربانیاني ورکـړیدي او خپـل مال حال یې لګولی دی. پـه داډول وینا سره څوک پـه دی نـه پوهیـږي چې ددغـو کـارونو فـاعل هغـه پخپلـه دی اوپـه دی سره هغـه مقصـد هم حاصلیږي چې ددی پـه زړه کې دی یعنی دخلکو پـه زړونو کې دجهاد شوق او ولولـه پیداکول. زیاتره سلفو بـه خپـل اعمـال مطلقاً پټ سـاتل اوچاتـه یې نه ښکاره کول، اګرچې پـه خپلـه بـه قدوه وو اوخلکو وریسې اقتداکولـه. هغوی داکار لـه دی وېرې نه کاو چی هسی نه په ریاکی رانشي.

((عـن عبدالله بن عمرو رضي الله عنهما قل : قل رسول الله ﷺ : مَنْ سَمَّعَ النَّاس بعمله سَمَّعَ الله به سامع خلقه وصغَّره وحقَّرهُ .[1]))

له عبدالله بن عمر رضی‌الله عنهما نه روایت دی چی رسول الله ﷺ وفرمایل:

چاچی خپل عمل ددی لپاره ښکاره کړ چی خلک وربـاندی خبر کړي اوخپل ځان ورتـه ښکاره کړي نو الله تعالی دهغه فاسد نیت خلکوته ښکاره کوي اودخلکو په وړاندې یې سپکوي او ذلیلوي يې .

((وروی البخاري ومسلم عـن عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما ، عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قل : " من سَمَّعَ سَمَّعَ الله به "[2]))

عبدالله بن عمر رضی الله عنهما لـه رسول الله صلی الله علیه وسلم نه روایت کوي چه هغه صلی الله علیه وسلم وفرمایل : چاچې خپل عمل ددې لپاره وکړ چې خلک ورباندې خبر کړي نو الله تعالی دهغه دعمل (فاسد نیت)خلکوته دقیامت په ورځ ښکاره کوي .

کله چې نېکان خلک په دی پوه شول چې دعبادتونو اونیکو اعمالو ښکاره کول لوی خطر لري او دنفس په مختلفو ډولونودسیسو باندی احاطه نه شي کیدی نو هغوی خپل عبادتونه لدی وېری نه پټ وساتل چې هسې نه ضائع اوبرباد نه شي. هغوی په همدی باندی اکتفا وکړه چی الله تعالی زموږ لـه ټولو عملونو نـه ښه خبردی اویواځې همغه به ددغو عبادتونو اونیکو کارونو اجر راکوي.

په عبادتونو کې لـه ټولونه مهم عبادت چې پټول يې ضروري دی هغه جهاد دی، ځکه چې داکـه چیرته خالص دالله درضا لپاره وي نود ابدي سعادت سبب دی. اوکه په ریاء سره ضائع کړی شو نو د دائمي بدبختۍ باعث دی .

دصـالحو سلفو یو څومثالونه چی خپل جهادونه به یې لـه خلکونه پټ ساتل په لاندی ډول دي :

---

[1]ـ رواه الهيثمي في مجمع الزوائد ، وقال رواه الطبراني في الكبير . مجمع الزوائد ۱۰/ ۲۲۲ ، والحديث صحيح .

[2]ـ رواه البخاري في الرقائق : ۷/ ۱۸۶ ومسلم : في الزهد : ٤/ ۲۲۸۹

ابن عساکر لـه عبدالله بن سنان نه روایت کړیدی هغه وایي چې زه لـه عبدالله بن المبارک او معتمر ابن سلیمان سره په طرطوس کی وم. خلکو جهاد ته وووځې جهاد ته ووځئ چیغې وکړې. ابن المبارک ، معتمر او نور خلک جهاد تـه ووتـل. کلـه چی مسلمانان اودښمنان پخپلو کې سره مخامخ شول نوله رومي لښکر نه یوسړی میدان ته ووت اویوه په یوه دمقابلې غوښتنه یې وکړه. دهغه دمقابلې لپاره یو مسلمان ووت رومي کافر په مسلمان غالب شو او ویې واژه، بل مسلمان ورته ووت، خو هغه یې هم وواژه ان تردی چې شپږ مسلمانان یې ووژل.

رومي په میدان کی په تکبر سره چیغې وهلې دهغه دمقابلې لپاره څوک ووخې خوله مسلمانانو نه هیڅوک ونه وتلو.معتمر وایي چی ابن المبارک ماته وکتل او راته یي وویل که چېرته زه مړشوم نـو ماتـه دا دا کارونه وکړه.هغه خپل آس روان کړ او درومی کافر مقابلی ته ووتلو، لـه هغه سر یې یو ساعت مقابله وکړه اوبالاخره هغه یې وواژه. بیاله نورو نه دمقابلې غوښتنه وکړه نـو یوبـل رومي کافر مقابلې تـه راغی هغـه یـې هـم وواژه آن تردی چی شپږ رومیان یې ووژل. بیایي دمقابلې غوښتنه وکړه خو لـه وېرې نه یو رومي کافر هم ورتـه ونه وتلو.ابن المبارک خپل آس روان کړ دواړو صفونو تـه یې وکتل اوبیرته همغه ځای ته راغی چی لـه کوم ځـای نـه وتـلی و. او زما پـه څنګ کې ودریـد، ماتـه یې وویـل : ای عـبدالله ترڅوپورې چې زه ژوندی یم زماداکیسه هیچاته مه کوه که نه نو..... معتمر وایي ترڅوپورې چې هغه نه ومړشوې ماداهغه داکیسه هیچاته ونکړهمدغـه راز ابن عساکر لـه اصمعی نه روایت کړیدی، هغه وایي چې مسلمه بن عبدالملک په روم کی دننه یوقلا محاصره کړه. ډېر زیات کوشش وشو چې کلاتـه مسلمانان ورننوځي او خلاصه یې کړي خو هیڅ لاره ورتـه پیدانـه شوه.لـه لښکر نـه یوسړی راغی او لـه یوی سوړی نه په قلا کې دننه داخل شو او الله پاک مسلمانانو تـه فـتح اوبری ورکـړه کله چی جنګ دمسلمانانو په بری پای ته ورسید نو دمسلمه بن عبدالملک لـه لورې آواز کوونکي آواز وکړ چې په سوري کې دننه کیدونکی سړی چېرته دی ؟ هیچا ورته ځواب ورنکړ . دویم ځل دریم ځل او څلورم ځل یې آواز وکړ خوهیچا ورتـه ځواب ورنکړ. لدینه وروسته یوسړي مسلمه تـه لاړ او ورتـه یې وویـل چې دسوړې لـه لارې دننه کیدونکی سړی پرتا دری شرطونه ږدي. یوداچی نوم یې په کتاب کی ونه لیکی. بل داچی څه انعام او مکافات ورتـه ورنکړې اوبـل داچی لـه خپل کارنه لرې نه کړی. مسلمه ورته وویل زه دهغه شرطونه منم او التزام یې کوم. هغه ورته وویل: هغه سړی زه یم چې په قلاکې مې سوری کړی وه او ننوتی وم. داخبره یې وکړه او ترهنه لاړبیاچېرته ونه لیدی شو. مسلمه رحمه الله به لدېنه وروسته لـه هرلمونځ نه بعد ویل : ای الله! ماله سوري کوونکي سړي سره وګرځوه.

اووه ويشتم باب

څوک چې دجهاد لپاره ووت اوله جنګ نه پرته مړشو هغــــه شهيد د ی .

﴿ وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِنْ اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ○.وَلَئِنْ مُتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ ﴾.

[آل عمران : ۱۵۷ – ۱۵۸ .]

اوقسم دی که چيرته تاسې دالله په لاره کې شهيدان اوياپخپل مرګ مړه شئ نودالله له لورې ببښنه لــه هغه مال څخه ډيره غوره ده چې هغوی يې راټولوي. اوقسم دی که تاسې پخپل مرګ مړه شئ اويا ووژل شئ نو خامخا به الله ته راټول کړای شئ.

﴿ وَمَـنْ يُهَاجِـرْ فِـي سَـبِيلِ الـلَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْـرُجْ مِـنْ بَيْـتِهِ مُهَاجِـرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴾ [النساء :۱۰۰].

او هرڅوک چې دالله په لياره کې هجرت وکړي په زمکه کې به د آرام ډېر ځايونه او په ژوند کې به پراخي مينده کړي او هرڅوک چې له خپل کور نه دالله اودهغه درسول په لور هجرت کوونکی ووزي، بيايي مرګ راګير کړي نوپه تحقيق سره چې اجر يې پرالله ثابت شو اوالله پاک ډېر ببښوونکی او د ډېر رحم څښتن دی .

﴿ وَالَّذِيـنَ هَاجَـرُوا فِـي سَـبِيلِ الـلَّهِ ثُـمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمْ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ الـلَّهَ لَهُـوَ خَيْـرُ الـرَّازِقِينَ ○. لَيُدْخِلَـنَّهُمْ مُدْخَلًا يَرْضَوْنَهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴾ [الحج : ۵۸ - ۵۹ .]

اوهغو کسانو چې دالله په لیارکې هجرت کړیدی اوبیا په همدی لاره کی وژل شویدي اویاپخپل مرګ مړه شویدي الله پاک به غوره اوښه روزي ورکړي. بې شکه الله پاک دېرښه روزي ورکوونکی دی. او ارومرو به یې دهغوی دخوښې ځای ته ننه باسي. اوبې له شکه الله پاک په هرڅه پوه او داوږد زغم والا دي.

((روى البخاري ومسلم عن ابي هريرة رضى الله عنه ، ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال:" مثل المجاهد في سبيل الله كمثل القانتِ الصَّائم ، لايَفتُرُ صلاةً ولا صياماً ، حتى يُرجعَه اللهُ الى اهله بما يُرجعُه اليهم من غنيمة او اجر ، او يتوفَّاه فيدخُله الجنة "[1]))

له ابي هريره رضى الله عنه نه روايت دى چه رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي دالله دلارې دمجاهد مثال دهغه لمونځ ګذار او روژه دار دی چه نه ستړي کيږي ترهغه چې خپل کورنۍ ته دغنيمت او اجر سره واپس شي او يا هغه ته مرګ راشي او جنت ته داخل شي.

((وروى مسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه ، أن رسول الله ﷺ قال : ماتعُدون الشهادة فيكم ؟

قالو: من قُتل في سبيل الله فهوشهيد.

قال : إنَّ شُهداء أمتي إذنْ لقليل !

قالوا : فمن هم يارسولَ الله ؟

---

[1] ــ رواه البخاري في الجهاد : ٣/ ٢٠١ ومسلم في الامارة : ٣/ ١٤٩٨

قـل : مَـنْ قُـتل في سبيل الله فهوشهيد ، وَمنْ ماتَ في سبيل الله فهوشهيد ، ومَنْ مات في الطاعون فهوشهيد ، ومن مات في البطن فهوشهيد ، ومن غرق فهو شهيد[1])).

لـه ابى هريره ﷺ نـه روايت دى چى رسول الله ﷺ وفرمايل : تاسې پخپلو کې چاته شهيدان واياست ؟

اصحابو ورتـه وويل: څوک چې دالله په لاره کې وژل شوى وي هغه شهيد دى. رسول الله ﷺ وفرمايل : بياخو زماد امت شهيدان لږ دي.

اصحابو وويل : يارسول الله نو شهيدان څوک دي؟

رسول الله ﷺ وفرمايل : څوک چې دالله په لاره کې ووژل شي هغه شهيد دى. څوک چې دالله په لاره کى مړشي هغه شهيد دى ، څوک چې دطاعون لـه امله مړشو هغه شهيد دى ، څوک چې په اوبو کې غرق شو هغه شهيد دى.

((عـن عقبة بـن عامـر ﷺ عـن النبي ﷺ قل: ((خمسٌ مَنْ قُبضَ في شيء منهن فهـو شهيد: القتيل في سبيل الله شهيد ، والغريق في سبيل الله شهيد والمطعـونُ في سـبيل الله شـهيد ، والمـبطونُ في سـبيل الله شهيد، والنفساءُ في سبيل الله شهيدةً[2]))

لـه عقبه بن عامر ﷺ نه روايت دى چى نبى كريم ﷺ وفرمايل:

پنځه شيان داسى دي چى كـه چيرته پـه دى كى دكوم مسلمان روح قبض كړى شي نوهغه شهيد دى .

---

[1] - رواه مسلم في الإمارة : ٣ / ١٥٢١ .

[2] - رواه البخاري في الجهاد والسير : ٣ / ٢١١ ومسلم في الإمارة ٣/ ١٥٢١.

(١) دالله په لاره کې وژل شوی سړی شهید دی (٢) دالله په لاره کې په اوبو کې ډوب شوی سړی شهید دی. (٣) دالله په لاره کی دطاعون په مرض کی مړشوی شهید دی، (۴) دالله په لاره کی دگیډې دجاري کیدو په ناروغۍ کې مړشوی شهید دی. (۵) او هغه ښځې شهیدانې دي چې دماشوم د زیږولو په وخت کی مړی شي.

((عن عبدالله بن عمر ﷺ عنهما عن النبی ﷺ فیما یَحکی عن ربّه عزوجل: ((أيُّما عبد من عبادي خرجَ مجاهداً في سبيل الله ، ابتغاءَ مرضاتي، ضمنتُ له إن رجعته أن أُرْجِعهُ بما أصاب مِن أجرٍ او غنيمة ، وإنْ قبضتهُ غفرت له.))[1]

له عبدالله بن عمر ﷺ عنهما نه روایت دی هغه له نبی کریم ﷺ نه روایت کوي چې الله جل جلاله ماته فرمایلی دي چې : زماله بندگانو نه چی کوم یوسړی زمادرضا لپاره جهاد ته ووځي نوزه دهغه ضامن یم چی که هغه له جهادنه واپس کړم نو په ثواب او غنیمت سره به یې واپس کړم اوکه می دهغه روح قبض کړ نو بخښنه به ورته وکړم.

((عن سَبُرةَ بن الفاکه رضي الله عنه قال :سمعت رسول الله ﷺ یقول : ((إن الشيطان قعدلابن آدم بأطرُقِهِ ، فقعدَ له بطريق الإسلام فقال : تسلمُ وتدع دينك ودين أبائك ؟ ثم قعد له بطريق الهجرة ، فقال : تهاجرُ وتدعُ مولدَك ؟ ثم قعد له بطريق الجهاد ، فقال : تجاهدُ فتقتل ، فتزوجُ امرأتك ويقسم ميراثُك ؟

---

[1] - رواه الترمذی في فضائل الجهاد : ٤ / ١٦٤ . والنسائي في الجهاد: ٦/ ١٨، والحديث صحيح.

فقـال رسول الله ﷺ : فمن فعل ذلك ضمن الله لــه الـجنة ، إن قُتل أو ما تَ غرقًا أوحرقاً أو أكله السَّبُع.[١]))

له سبره بن الفاكـه نه روايت دى هغـه وايـي چې ماله رسول الله ﷺ نه واورېدل چې فرمايلى يي : بېشكه شيطان د بنى آدم په لارو كى كيناست. دهغه د اسلام په لاره كى كيښناست او ورتـه يـې وويـل: تـه مسلمانېږي اود خپـل پـلار ديـن پـرېږدى ؟ بيادهغـه دهجرت پـه لاره كى كيښناست او ورتـه يي وويـل : ته خپل وطن پرېږدى او هجرت كوى ؟بيادجهاد پـه لاره كى ورتـه كيښناست او ورتـه يي وويـل: كه ته جهاد وكړى نـو وبـه وژل شې، ستاښځه به بـل چاتـه واده كړى شي او مـال به دى پـه خلكو باندى وويشل شي ؟.

رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل چاچى دغه كارونه ترسره كړل الله پاک هغه لپاره دجنت ضمانت كړيدى. كه ووژل شي يايـه اويـو كـې ډوب شي ياوسوځيږي اويايې ځناور وخوري.

ابن عـتيک د(مـات حتف انفـه) كلمې پـه متعلق وايـي چې دا كـلمه پـه عـربو كې دهيچالـه خولـې نـه نـه ده اوريدلې لومړې مادرسول الله صلى الله عليه وسلم له خولى نـه اوريدلى ده معنى يې داده چې پخپـل بسترباندى مړشو ځكـه عربو داګمان كاو چې په دى وخت كې دده روح په تنفس اخستو سره دخولې او پزى له لارې ووځي :

((روى الـبيهقي وأحـمد عـن حميـد بـن عـبدالرحمن الحميرى أن رجلاً من أصـحاب الـنبي ﷺ يقـال لـه حممة، جاء إلى أصبهان في خلافة عمر رضي الله عـنه ، فقـا ل : الـلهُمَّ إن حَمَمَـةَ يزعمُ أنَّهُ يحبُّ لقاءك ، فإن كان حممةُ صادقاً

---

[١] - رواه النسائي في الجهاد : ٥/ ٢٩٣ . وأحـــمد : ٣/ ٤٨٣. وابن أبي شيبة . ٥ / ٢٩٣، والحديث صحيح .

فيمايقول ، فاعزم عليه بصدقه ، وإن كان كاذبًا فاعزم له عليه وإن كره.

اللهم لاتَرُدَّ حَمَمَةَ من سفرتِهِ هذه !

فأخذ ه بطنه فمات بأصبهان .

فقام أبو موسى الأشعرى رضي الله عنه فقال : ياأيها الناس: إنا والله ماسمعنا فيما سمعنا من نبيك ﷺ ، ولا فيما بلَّغ علمنا ، إلاَّ أنَّ حممة مات شهيداً[1]))

له حميد بن عبدالرحمن نه روايت دی چی نبی کریم ﷺ يو اصحابي چی حممه په نوم يادیدو دحضرت عمر ﷺ دخلافت په زمانه کې اصبهان ته راغی. هغه وويل: ای الله ! بيشکه حممه دافکرکوي چې ستا ملاقات ډېر خوښوي. که چېرته حممه پخپله وېنا کې رښتونی وي نو ته دده ګمان رښتونی کړه اوکه دروغژن وي نو هم ورته دا ورکړه اګرکه يې نه خوښوي. ای زما پالونکيه ! حممه لدی سفر نه مه واپس کوه.له دی دعانه پس دهغه په ګېډه کې درد پېداشو اوپه اصفهان کې مړشو. حضرت ابوموسی دخلکوپه وړاندې ودرېد او ويې فرمايل : ای خلکو! موږ چې دالله له رسول نه څه آوريدلي دي او څه چې دالله له نبی نه موږ ته رارسيدلي دي دهغه مطابق حممه ﷺ دشهادت په مرګ مړشويدی.

ځينو ويلي دي چې دالله په لاره کې قتل شوې او مړشوې خلک په شهادت ، اجر اوثواب کی برابر دي. لېکن غوره قول دادی چی د ادواړه برابر نه دي. بلکې ددواړو ترمنځ فرق دی، اوپه دی کی هيڅ شک نشته چې دالله په لارو کې وژل شوي له هغه چانه افضل دي چی دالله په لاره کې پخپل مرګ مړشوې وي. څکه ددی دواړو ترمنځ ډيرفرقونه دي چې ځينې يې دادي : لومړې : مقتول فی سبيل الله له ميت فی سبيل

---

[1] - أسد الغابة لابن الأثير : ٢ / ٥٨ . ومجمع الزوائد للهيثمى : ٩/ ٤٠٠.

الله نه غوره او بهتره ده ځکه چې وژل شوي او وينې يې بهيدلي دي په دی باندې دجابر رضی الله عنه روايت دلالت کوي.

((عـن جابـر بن عبدالله رضی‌الله عنهما: أنه سُئِلَ رسول الله ﷺ ایُّ الجهاد افضل ؟ قال : اَنْ يُعْقَر جوادُكَ ويُراقَ دمُكَ.[1]))

له جابر ؓ نه روايت دی چی لـه رسول الله ﷺ نه پوښتنه وشوه چې کوم يو جهاد افضل دی ؟

هغه ﷺ وفرمايل : چې اس دې زخمي شي او وينه دې تويه شي.

۲. دالله په لاره کی وژل شوی لـه هغـه چانـه غـوره دی چی‌پخپل مـرګ مړشوې وي اګرګه دالله په لاره کی وتلی وي. ځکه چې چاديوعمل نيت وکړ او درباندی عمل وکړ داله هغه چانه افضل او غوره دی چی دعمل نيت خو وکړي مګر ددغه کار په کولو بريالی نه شي. پس مقتول چی کوم نيت کړی و په هغه باندی يې عمل هم وکړ او په خپل مرګ مړ دهغه عمل په کولو بر لاسی نه شو چې د هغه نيت يې کړی و.

۳. پخپل مرګ کې مړشوي سړې دمړپه نوم يادېږي اګرکه هغه ته دشهيد داجر پشان اجر ورکول کيږي. خودالله په لاره وژل شوی ته څوک مړ نه وايي بلکې شهيد ورتـه وايـي او الله تعـالی لدينه منع کړېده چی شهيد تـه مـړ وويـل شـي.لکـه چې فرمايي.

﴿وَلاَ تَقُوْلُوْا لِمَنْ يقتل فی سبيل الله امواتٌ بل احْيا ءٌ ولاکن لا تشعرون﴾

[البقرة : ١٥٤].

دالله پـه لاره کـې چی څـوک وژل شـويدي هغـوی تـه مـړه مـه واياست بـلکې هغـوی ژوندي دي لکن تاسې دهغوی په ژوند نه پوهيږئ.

۴. دالله پـه لاره کې وژل شوی شـخص تـه هغـه ثواب ورکول کيږي چی تپونـه ورتـه رسيدلي دي کله چی دقيامت په ورځ راوستل کيږي نو دهغه لـه بدن نه تازه تازه وينه

---

[1] – مـــوارد الـظـمآن ص : ۳۸۷ ، والـحديـث صحيحٌ.

بهیږي. رنګ به یې دوینې رنګ وي اوبوی به یې بوی دمشکو وي. په خپل مرګ مړشوي سړي لپاره دافضیلت او اعزاز نشته.

۵. دالله تعالی په لاره کې وژل شوی شخص هیله کوي چې بېرته دنیاته ولیږل شي ترڅو دالله په لاره کې بیاقتال وکړي داهیله به دقتل دثواب دلیدو په وجه وکړي.

مګر پخپل مرګ مړشوی انسان داهیله نه کوي.

((عَنْ انسٍ بن مالك ﷺ ، عن رسول الله ﷺ قال : مامِنْ نفسٍ تموتُ لها عندالله خير، يسرُّها ان ترجعَ اِلىَ الدنيا ، وان لها الدنيا ومافيها اِلاَّ الشهيد. يتمنّى ان يرجع، فيُقْتَل في الدُنيا لمايرى من فضل الشهادة [1])).

له انس بن مالک رضی الله عنه نه روایت دی هغه وایي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دي :

څوک چې مړشي او هغه لپاره له الله سره خیر اوښېګڼه وي، مګر هغه دانه خوښوي چې بیرته دنیا ته راشي او هغه لپاره دنیا اوددنیا هرڅه ورته ورکړی شي. مګر شهید دنیا ته په دی آرزو راتلل غواړي چې په دنیا کې ووژل شي داپه دی خاطر چې هغه دشهادت لوی فضیلت او مرتبه لیدلی وي .

(۶) دالله په لاره کې چې وژل کیدلو سره ټول ګناهونه معاف کیږي مګر دالله په لاره کې پخپل مرګ مړکیدلو سره ټول ګناهونه نه بخښل کیږي.

(۷) دالله په لاره کی پخپل مرګ دمړشوي سړي باندی دجنازې لمونځ لوستل کیږي خودالله په لاره کې په وژل شوي سړي باندی نه دجنازی لمونځ (دامام شافعي په مذهب) لوستل کیږي اونه ورته غسل ورکول کیږي. ځکه چې په مړي باندی دجنازی لمونځ په دی خاطر لوستل کیږي چې هغه لپاره دبخښنې دعاوغوښتل شي. مګر دشهید سړي ګناهونه الله تعالی دهغه له وژل کیدو سره سم بخښلي وي. نوځکه پرهغه دجنازی لمونځ نه لوستل کیږي .

---

[1] - رواه مسلم فی الامارة : ۳ / ۱۴۹۸ .

(۸) دالله په لاره کی د وژل شوي سړي روح په جنت کی دشنو مرغانو په ججورو کې وي (چې هغه دده لپاره دطياري پشان وي هر چېرته يې وړي راوړي) مګر دالله په لاره کی پخپل مرګ مړشوي سړي لپاره نشته.

(۹) دالله په لاره کی وژل شوي سړي دخپلې وينې لـه وچيدونـه مخکې دجنت حورعين ويني. مګرپخپل مرګ مړشوی حورې نشي ليدلی.

(۱۰) مقتول فی سبيل الله بـه دقبر لـه عذاب نـه په امن وي او دميت فی سبيل الله لپاره داضمانت نشته.

(۱۱) : مقتول فی سبيل الله شفاعت دوروستنيو خلکو په اړوند قبلېږي او ميت فی سبيل الله داسې نه ده.

هودالله په لاره کې مړشوي سړی لـه هغه خلکونه جدا او ممتاز دی چی دطاعون دګيډې دجاري کيدو، په اوبو کې د ډوبيدو، په اور کې دسوځيد او داسی نورو ناروغيو په وجه چی رسول الله ﷺ دهغو يادونه کړېده مړشي، اودابه دی خاطر چې هغوی جهاد تـه دتللو پـه وجه داجر مستحق ګرځيدلي دي. په جهاد کې يې ورځې شپې تيری کړيدي، وجوديې په دوړو کې ککړشوې لوږه اوتنده يې زغملی ده، دالله په لاره کی خپل مالونـه خرچ کړيدي اوداسې نور عبادتونه اوطاعتونه يي کړيدي. چې دهغو ثواب ورته دجهاد فی سبيل الله په برکت په څو چنده ورکول کيږي.

کله چې دالله په لاره جهاد تـه وتلي سړي ناروغ شي يادسر درددي په ناروغي کی اخته شي اوياهم دجسم کومه برخه يې په دردشي، الله تعالی ددی په عوض کې دهغه ټول مخکيني ګناهونه بخښي.

اتـه و يشتم باب

د شهادت دمرگ لپاره دسوال کولو ترغيب اوحرص کول

الله تعالى په مسلمانانو باندې دافرض کړيدی چې په هرلمونځ کې لـه الله جل جلاله نه دهغې دنيغې لارې دښودلو سوال وکړي لاردهغه کسانو چې اللهورباندې انعام کړيدي.

﴿اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ . ﴾ [الفاتحة : ٦ -٧.]

ترجمه: موږ ته سمه لياره ؤښايه دهغو خلکو لپاره چې تاپرې لورينه کړېده، رټل شوي نه دي اوليار ه يې نده ورکړې.

په کومو کسانو چې الله تعالى انعام کړی دی دهغوی يادونه دالله تعالى په دی قول کې شوېده.

﴿ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا ﴾ [النساء : ٦٩ .]

اوهغه څوک چې دالله اودرسول مننه وکړي نوله هغو کسانو سره به وي چې الله پرې لورېنه کړېده چې عبارت دي لـه پيغمبرانو، صديقانو، شهيدانو او نيکو کارانو څخه او دوی خورا ډېر ښه ملګري دي.

((عن سهل بن حنيف ﷺ ان رسول الله ﷺ قال : مَنْ سأل اللهَ تعالى الشَّهادةَ بصدق بلَّغه اللهُ منازلَ الشهداءَ وإنْ مَاتَ على فراشهِ[1].))

---

[1] -رواه مسلم في الإمارة: ٣ / ١٥١٧ .

له سهل بن حنيف ﷺ نه روایت دی چی رسول الله ﷺ وفرمایل : څوک چې له الله تعالی نه دشهادت سوال وکړي، الله تعالی هغه دشهیدانو مرتبې ته رسوي اګرکه په خپل بستره کې مړشي.

((عن انسٍ بن مالكٍ رضی‌الله عنها قل : قل رسول الله ﷺ مَنْ طلب الشهادة صادقاً اعْطيها ولولم تصبهُ.[1]))

له انس بن مالک ﷺ نه روایت دی چی رسول الله ﷺ فرمایلی دي: چاچی په ربښتوني زړه دشهادت مرګ وغوښت نو هغه ته به دشهادت درجه ورکول کیږي اګرچې شهید نه شي.

((وروى أبوداود والترمذي والنسائي عن معاذ بن جبل رضي الله عنه ، أنه سمع رسول الله ﷺ يقول : ((مَنْ قاتلَ في سبيل الله فُواقَ ناقة فقد وجبتْ له الجنة ، وَمنْ سألَ الله القتل من نفسه صادقاً ثم مات أوقتل فإن له أجر شهيد)).[2]

له معاذ بن جبل ﷺ نه روایت دی هغه وايي چې ماله رسول الله ﷺ اوریدلي دي چی فرمایلی یی : څوک چې دالله په لاره کې داوښې دفواقې هومره جهاد وکړ په تحقیق سره هغه لپاره جنت واجب شو.اوچاچی په ربښتوني زړه له الله تعالی نه دالله په لاره کې دشهادت قتل کیدو سوال وکړ اوبیامړشو یاووژل شو نو هغه لپاره دشهید اجر دی.

(یادونه) فواقه داوښې دلوشلو هغه وقفې ته ویل کیږي چی کله اوښه لړغوندې ولوشلی شي نو هغه خپلې شیدی بندوي نوبیادهغې جونګې ورته خوشې کوي چې

[1] - رواه مسلم في الامارة : ٣/ ١٥١٧ .

[2] - رواه ابوداود في الجهاد : ٣/ ٤٦. والترمذي: ٤/ ١٨٥ . ولنسائي :٦/ ٢٥ والحديث صحيح.

دهغې تې ورو وي اوپتې شيدی بيرته لاندی راښکته کړي. چی کله شيدی بيرته لاندی راښکته کړي نو بيرته دهغې دشيدی دلوشلو لپاره ورځي. دغه لړغوندی وقفې ته فواقه ناقه وېل کيږي.

((عن ابی هريرة ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ : ((تضمَّنَ الله لمن خرجَ في سبيله ، لايخرجه إلا جهاد في سبيلي، و إيمانٌ بي، وتصديقٌ برسلي، فهو عليَّ ضامن أن أُدخله الجنة ، أو أرجعه إلى مسكنه الذى خرج منه نائلاً مانال من أجرٍ أو غنيمة. والذي نفس محمدٍ بيده ، ماكلمٌ يكلمُ في سبيل الله إلاَّ جاء يوم القيامة كهيئته يوم كُلم ، لونه لونُ دم. وريحه ريحُ مسك. والذى نفس محمد بيده لولا أن أشقَّ على المسلمين ماقعدتُ خلافَ سريةٍ تغزو في سبيل الله ، ولكن لا أجدُ سعةً فأحملهم، ولا يجدونَ سعةً ، ويشقُّ عليهم أن يختلَّفوا عني.

والذى نفسُ محمد بيده لوددتُ أني أغزو في سبيل الله فأقْتل، ثم أغزو فأقتل، ثم أغزو فأقتل)).[1]

له ابی هريره ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل الله تعالی دهغه چا ضمانت کړيدی چی يواځې زماپه لاره کی دجهاد لپاره ووځي، او ددی لپاره ووځي چې په ماباندی ايمان لري اوزما درسولانو تصديق کوي. زه دهغه ضامن يم چی په جنت کی يې داخل کړم. اويا هغه ځای ته بيرته واستوم چې تربنه وتلی وي په اجر او غنيمت سره، په هغه ذات قسم چې زما روح دهغه په لاس کی دی کوم زخم چی دالله په لاره کی چاته ولګيږي مګر دقيامت په ورځ به دهغې ورځې په شکل کی راځي چې زخمي شوې و. رنګ به يې دوينې درنګ په شان وي اوبوی به يې دمشکو پشان وي.

[1] -رواه البخاري في الجهاد : ٤/ ١١ . ومسلم في الإمارة : ٣/ ١٤٩٥ .

زما دی په هغه ذات قسم وي چې دمحمد ﷺ روح دهغه په لاس کی دی که چیرته په مسلمانانو باندی داگران نه تمامیدای .په هغوی داگران تمامیږي چې زما نه وروسته پاتې شي (یعنې زه غزاته لاړشم او هغوی وروسته پاتې شي) نو زه به دیوې سریې نه هم چې دالله په لاره کې غزاکوي وروسته نه پاتې کیدم خونه زما دومره وس شته چې هغوی هم له ځان سره بوځم . اونه هغوی دومره وس لري چې لاړ شي زمادی قسم وي په هغه ذات چې دمحمد صلی الله علیه وسلم روح دهغه په قبضې کې ده زه دی زړه له کومې نه داخوښوم چې دالله په لاره کې غزاوکړم او ووژل شم بیا غزا وکړم بیا ووژل شم بیا غزا وکړم بیا ووژل شم .

((و روی الحاكم عن سعدبن أبي وقاص رضي الله عنه ، أن عبدالله بن جحش رضي الله عنه قل له يوم أحد: ألا تأتي ندعو الله.

فدعا سعد ربَّهُ قائلاً : يا رب: إذا لقينا القوم غداً، فلقِّني رجلاً، شديداً بأسهُ، شديداً حرْدُ هُ، فأقاتله فيك ويقاتلُني ، ثم ارزقني عليه الظفَر حتى أقتله !.

ودعا عبدالله بن جحش رضي الله عنه ربَّهُ قائلا: اللهمَّ ارزقني رجلاً، شديداً حرده شديداً بأسُهُ، أقاتله فيك ويقاتلني ، ثم يأخذني، فيجدعُ أنفي وأذني، فإذا لقيتُكَ غداً، قلت لي: يا عبدالله : فيم جدع انفك واذناك ؟

فاقول : فيك وفي رسولك. فتقول : صدقت .

وقد استشهد عبدالله بن جحش رضى الله عنه في المعركة .

وقال سعد لابنه اسحاق : يابني : كانت دعوة عبدالله خيراً من دعوتي ، لقيته آخر النهار ، وهو قد جدع انفه واذناه !))

حاکم لـه سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه نه روایت کړيدی چی عبدالله بن جحش ﷺ د احد دغزا پـه ورځ راتـه وويـل: ایازماخواتـه نـه راځي چې دواړه لـه الله نـه دعـا وغواړو؟

لومړۍ سعد ﷺ له خپل رب نه داسی دعا وغوښتله :

ای ربـه ! کله چې سباته لـه دښمن سره مخامخ شو نو ماله داسې سړي سره مخامخ کړې چې ډير سخت جنګيالی اوغصـه نـاک وي. ستا درضا لپاره زه لـه هغـه سره وجنګيږم او هغـه لـه ماسره وجنګيږي. بیاماتـه پرهغه غلبه په نصیب کړې ترڅو هغه ووژنم.

بیاعبدالله بن جحش له الله نه داسې دعاوغوښت :

ای الله ماتـه پـه جنګ کې داسی سړی په لاس راکړه چې ډير غصه ناک او جنګیالی وي ستا درضا لپاره زه لـه هغه سره وجنګيږم او هغه لـه ماسره وجنګيږي. بیاهغوی ماونیسي اوزماپوزه او غوږونه غوڅ کړي کله چې سباته لـه تاسره وینم نو ته به راته ووایي : ای عبدالله ! ستا داپوزه اوغوږ په څه کی پری شوی دي ؟

زه بـه ځواب درکړم ستا اوستا درسول په لاره کې. ته به راته وایې: رښتیا دی وويل : عبدالله بن جحش په دی جنګ کی شهید شو.

سعد خپـل زوی اسحاق تـه ويـل : ای زويـه د عـبدالله دعـا زمـا لـه دعـا نـه ښـه وه. ماهغـه د ورځې پـه آخري حصـه کې وليـد چې پوزه او غوږونـه يې پری شوي وو ابن اسحاق روایت کړيدی کله چی د موتی جنګ ته دلښکرو ورتلو وخت رانژدی شو نو خلکو لښکر سره خدای پاماني وکړه. کله چی لـه عـبدالله بـن رواحه سره يې خدای پاماني وکړه نو هغه په ژړاشو. هغوی ورته وويل : ای ابن رواحه ! ته ولې ژاړې ؟ هغه ورته په ځواب کی وويل :

نه مې له دنیاسره مینـه ده اونه عشق. لېکن ماله رسول الله ﷺ نه آوریدلي دي چې يو ایت يې له قرآنکریم نه لوست اوپه هغه کې يې د اور یادونه يې کوله . .

﴿ وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا ۝ ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ﴾ [مريم ۷۱-۷۲]

ستاسې هریوبه یوځل په جهنم ورځي. دا آخري خبره ده پوره کول یې ستا د رب په غاړه ده. بیابه پرهیزګاران ترینه خلاص او ظالمان به په ګونډو پریږدو.زه نه پوهیږم چې له ورتلو نه وروسته به زه څنګه ترینه ووځم .مسلمانانو ورته دعا وکړه چې الله دی ستاملګرې شي له تانه دی دښمنان دفع کړي اوموږ ته دی بیرته روغ رمټ راوګرځوي.

حضرت عبدالله بن رواحه ﷺ دهغو په وړاندې داشعرونه وویل : او رد یې وړاندی وکړ.

لکننی اسأل الرحمن مغفرةً، وضربةً ذات فرغٍ تقذف الزبدا

اوطعنة بیاو حرّان مجهزة. بحربةٍ تنفذ الاحشاء والکبدا

حتی یقال اذا أمرّوا علی جدثی یا ارشد الله من غازٍوقد رشد ا.

دشعرونو ژباړه : لاکن زه خوله رحمن خدای نه مغفرت غواړم ، اوپه خپل بدن کې دتوری داسې ژور زخم او ګوزار غواړم چې له څک نه ډکه وینه ترې بهیږي . یادحرّانی زړه ور سړې له لاسونه دنیزې داسې کوذار غواړم چې زما په کُلمو او ځیګر هغی خواته ووځي . تردې چې کله خلک زما په قبر تیریږي . نو وواییي . واه واه څنګه غازي و او څنګه صحیح مقام ته ورسید.

په موته کې مسلمانانو له رومیانو سره جهاد وکړ او عبدالله بن رواحه د مسلمانانو دریم امیرو اولدینه مخکې دوه امیران زید بن حارثه او جعفربن ابي طالب شهیدان شوي وو او دادریم امیرهم شهید شو.رضی الله عنهم اجمعین .

له زید بن اسلم نه روایت دی چی عمربن الخطاب رضی الله عنه به ویل : ای الله زه له تانه ستا په لاره کی شهادت غواړم او ستا درسول په ښارکې مرګبدل غواړم. الله تعالی دهغه ﷺ دعاقبوله کړه اوپه مدینه منوره کې ورته دشهادت مرګ په نصیب کړ ذهبي له سلیم بن عامر ﷺ نه روایت کوي هغه وایي چې زه دعبدالله الحکمي زوی جراح باندی داخل شوم . هغه دواړه لاسونه ددعا لپاره پورته کړل ورسره نورو امیرانو هم لاسونه پورته کړل. بیاله دعانه وروسته جراح ماته وویل : یا ابایحیی ا ایا

ته پوهيږي چې موږ په دعا کې څه وويل : ماورته وويل نه . بلکې ماتاسې ددعاپه حالت کې وليدلئ نو ماهم له تاسو سره لاسونه پورته کړل. هغه راته وويل : موږ الله ته سوال وکړ چې موږ ته شهادت په نصيب کړي. سليم بن عامر وايي : په الله قسم چې په دی غزوه کې ټول شهيدان شول اويو پکې هم پاتی نه شو.

ابن المبارک لـه حميد بن هلال نه روايت کړيدی هغه وايي چې اسود بن کلثوم جهاد ته ووت او الله نه يې دا دعاوغوښت . ای الله! زما دانفس خيال کوي چې لـه تاسره مينه لري. که چيرته زمادانفس رښتونی وي نوخپل ديدار او ملاقات ورته په نصيب کړه اوکه رښتونې نه وي نو بياهم خپل ديدار ورته وښايه اګرکه نه يې خوښوي اوما ستا په لاره کی شهيد کړه اوزما غوښه دمرغانو اودرندو خوراک وګرځوه. پس کله چی اسود جهاد ته لاړ اوله دښمن سره قتال يې وکړ نو دالله په لاره کې ووژل او شهيد شو.

حضرت عمر بن العاص ﷺ وايي چې زه او ورور مې هشام ديرموک په جهاد کې شريک شوو. نو موږ ټوله شپه لـه الله تعالی نه دعا وغوښتله چی موږ ته دشهادت مرګ په را نصيب کړي ، کله چې سهار شو نو الله هغه ته دشهادت مرګ په نصيب کړ خو زه يې محروم کړم.

((وروی مسلم عن أنس بن مالك رضي الله عنه قل : انطلق رسول الله ﷺ وأصحابه ، حتى سبقوا المشركين إلى بدر، وجاء المشركون بعد ذلك . وحثّ رسول الله ﷺ المسلمين على الجهاد ، وقال : ((قوموا إلى جنة عرضها السموات ولأرض))

قل عمير بن الحمام : يارسول الله : جنةٌ عرضها السموات والارض ؟

قل نعم :

قل ابن الحمام ، بخ ، بخٍ

فقال رسول الله ﷺ : مايحملك على قولك بخٍ بخ؟

قال : لا والله إلا رجاء أن أكون من أهلها.

قال ﷺ : فإنك من أهلها !

فأخرج تمراتٍ من قرنه، فجعل يأكل منهن. ثم قال: إنْ أنا حييتُ حتى آكَلَ تمراتي هذه إنها لحياةٌ طويلة !

فرمى بما كان معه من تمر، ثم قاتلهم حتى قتل. رضى الله عنه.[1]))

حضرت انس بن مالک ؓ نه روایت دی هغه وایي: رسول الله ﷺ اودهغه اصحاب رضوان الله علیهم دبدر غزاته روان شول او هلته له مشرکانو نه وړاندې ورسیدل او مشرکان له هغوی نه وروسته راورسېدل رسول الله صلی الله علیه وسلم مسلمانان دجهاد لپاره چمتو کړل او ورته یې وویل : تاسې هغه جنت لپاره جهاد وکړئ چې پراخ والی یې دآسمان او زمکی هومره دی.

عمیربن الحمام وویل : ای دالله رسوله ! داسی جنت چې پراخ والی یې دآسمان اوزمکې هومره دی ؟

رسول الله ﷺ وفرمایل هو .

ابن حمام وویل : واه واه .

رسول الله ﷺ ورته وویل په څه خبره دی واه واه وکړه؟ هغه وویل په دی امید می واه واه وکړ چې زه ددغه جنت اوسیدونکی وګرځم. رسول الله ﷺ ورته وفرمایل ته دهغه اوسیدونکی یې بیایې له خپلې چانتی نه کجورې راوویستلې او خوراک یې ترېنه شروع کړ، بیایې وویل ترڅو پورې چې زه دا خورم په دی باندی خو اوږد ژوند

[1] - رواه مسلم في الإمارة : ۳/ ۱۵۰۹ .

تیریږي. په لاس کی چی څومره کجورې وي هغه ټول یې وغورځولې اوله کفارو سره جنګ شروع کړ او بالاخر شهیدشو.

ابن المبارک لـه انس بن مالک ﷺ نه روایت کوي هغه ﷺ وایي چې دیمامې دجنګ په ورځ زه دثابت بن قیس ﷺ له څنګ نه تیرشوم ګورم چی هغه خوشبوي لګوله . ما ورتـه وویـل : ای تره ! ایاتـه نـه وینـي چی په مسلمانانو څه تیریږي او ته لا دلته ناست یې ؟

هغه په مسکاشو او ویي ویل : ای وراه دغه ده در روان یم. هغه خپله وسله واخسته اوپخپـل اس باندی سور شو ان چې دجنګ ډګر تـه راغـې. له کفارو سره یې جنګ شروع کړ او ترهغه وجنګیدچې ترڅوشهید شوې نه و. یادونه : حنوط هغی خوشبوی ته وایې چې په مړي اچول کیږي .

هغوی شاید خوشبوي یې ځکه لګوله چی خپل ځان دالله په لاره کې مرګ ته اماده کړي.

((و روى النسـائى وأبو عوانة والحاكم عن أنس بن مالك رضي الله قل : قـل رسـول الله ﷺ : ((يُوتـي بالرجل من أهلِ الجنة ، فيقولُ اللهُ له : يا ابنَ آدم .كيف وجدت منزلَك؟

فيقول : يارب :خيرُ منزل .

فيقول الله : سل وتمنَّ

فيقول : أسألُكَ انْ تَرُدَّني إلى الدنيا، فأُقتلَ في سبيلك عشر مرات!

وذلك لما يرى من فضل الشهادة[1])).

---

[1] - رواه النسائي : ٦/ ٣٦ وأبو عوانة في مسنده : ٥/ ٣٣، والحديث صحيح.

له انس بن مالک ﷺ نه روایت دی هغه وایي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : دجنت یوسړی به راحاضر کړی شي. الله تعالی به ترینه پوښتنه وکړي چې ای دآدم زویه ! تاخپل کور اوځای څنګه وموند ؟

هغه به ووایي ای ربه ! له ټولونه ښه کور دی.

الله ورته وایي له مانه نور وغواړه ؟

هغه وایي : ای الله زه لـه تانه داسول کوم چې مادنیا ته واپس ولېږه چې ستاپه لاره کی لس کرته ووژلی شم. اوداسوال ځکه کوي چې دشهادت فضیلت یي لیدلې وي .

کله چې دجنت اوسیدونکي دشهادت آرزو کوي حال داچې هغوی لوی کامیابي ته رسیدلي دي او همیشني نعمتونه ورته ورکول شویدي نو ددی دنیاخلک چې په امتحان اوسختي کې اوسیږي څنګه دشهادت دمرګ سوال ونکړي.

ابن اسحاق پخپل سیرت کې لـه محمود بن لبید ﷺ نه روایت کوي هغه وایي چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم داحد غزاته تشریف ویوړه. نو حسیل بن جابر (دایماني و دحذیفه ابن الیمان پلار و) اوثابت بن وقش دکلا په یو اوچت ځای کی له ښځو اوماشومانو سره ناست وو.

دغو دواړو یوبل ته وویل موږ ښه بوډاګان یو. په الله قسم چې زموږ عمر دخر دتندي پشان پاتی دی موږ نن یا سبا مړکیدونکی یو. موږ باید خپلې تورې راواخلو اوله رسول الله ﷺ سره یوځای شو. ښایي الله تعالی موږ ته دشهادت مرګ راپه نصیب کړي. هغوی خپلې تورې را واخستلې او دجنګ ډګر ته ورننوتل او مسلمانان دهغوی په راتلو پوه نه شول ثابت بن وقش مشرکانو ووژه اوشهید یې کړ خو حسیل بن جابر دمسلمانانو د تورو لاندی په غلطي کې ووژل شو مسلمانانو هغه نه و پیژندلي اوګمان یې ورباندی کړی چی دابه لـه مشرکانو نه کوم سړې وي.

حذیفه ﷺ خپل پلار ولید چې وژل شویدي. نو اوازیې وکړ په الله قسم چې دا زما پلار دی. مسلمانانو وویل والله چی موږ نه وپیژندلې او موږ فکر وکړ چې داد مشرکانو کوم سړی دی.

حذیفه ﷺ وویل : الله دی تاسې وبښي هغه ډېر رحم کوونکی دی. لدینه وروسته رسول الله ﷺ دهغه رضی الله عنه ددیت ورکولو اراده وکړه ځکه چې په خطاسره وژل شویدی.

حذیفه ﷺ دهغه دیت پر مسلمانانو صدقه کړه اوداښیګڼه یې دمحمد ﷺ په وړاندې زیاته کړه. ابونعیم له عبدالله بن عمر ﷺ عنهما نه روایت کوي چې عمربن الخطاب ﷺ داحدپه ورځ خپل ورور زید ﷺ ته وویل : زما زغره در واخله. زید ورته وویل : زه هم ستاپشان شهادت غواړم، دواړو زغره له شهادت سره دمینې په وجه پرېښودله. اوزید بن الخطاب دیمامې په جنګ کی شهید شو په هغه وخت کې چی عمر په محراب کی شهیدکړی شو رضی الله عنهما. ابن اثیر په اسدالغابه کی له سعد بن ابي وقاص ﷺ نه روایت کوي هغه وایي چې ماخپل ورور عمیر بن ابي وقاص لدینه مخکې چی رسول الله ﷺ موږ بدر جنګ ته ولیږي ولید چې پټ پټ ګرځي. ماورته وویل ای وروره ! ولې پټ پټ ګرځې ؟ راته یې وویل : زه وېرېږم چی هسې نه رسول الله ﷺ ماووینې او راته ووایي چی ته لاورکوټې یې اوزه له الله سره یوځای کېدل غواړم. رسول الله ﷺ ته چې وروړاندې شو نو هغه ﷺ ورته وویل چې ته وکورټې یې بیرته خپل کور ته لاړشه . عمیر ﷺ په ژړاشو او رسول الله ﷺ ورته اجازه ورکړه.

څرنګه چې دهغه قد ورکوټې و نو ما دهغه دتورې پټې ته غوټه ورکوله چې په زمکه ترینه ونه لګیږي. دبدر په جنګ کې هغه عمروبن عبدود له لاسه ووژل شو. په دی وخت دهغه عمر سپاړلس کاله و.

ابن مبارک دجهاد په باب کی روایت کړیدی چې دصله بن اشیم العدوي ﷺ له قوم نه یوسړي صله ته وویل:

ای دصهباء پلاره ! ما په خوب کی ولیدل چې ماته دشاتو یوګبین اوتاته دشاتو دو ګبینونه درکړل شول. صله ابن اشیم ورته وویل ښه خوب دی لیدلی دی ته به ډیر ژر به دالله په لاره کی دشهادت مرګ ترلاسه کړي او ډیر ژربه زه اوزما زوی هم دشهادت مرتبه ترلاسه کړو.

صله بن اشیم جهاد ته لاړ په دي وخت دهغه عمر ۱۳۰ کاله و، له هغه سره دهغه زوی هم جهاد ته لاړ. اوپه افغانستان کی دسجستان نومی ځای کی له ترکانو سره وجنګیدل.

کله چې جنګ ډیر سخت شو نو صله خپل زوی ته وویل چی بیرته خپل مور ته لاړشه. زوی ورته وویل : پلاره ته دخپل ځان لپاره خیر خوښوې اوماته بیرته راتلو امر کوي ؟ په الله قسم چې مور ته مې له مانه ته زیات ښه یې. پلار یې ورته وویل: بیانو جنګ ته مخامخ شه. هغه ډکر ته ووت اوله دښمن سره له سختې جګړې نه وروسته شهیدشو. بیا صله بن اشیم جګړې ته مخامخ شو ترهغه یې جنګ وکړ چی ترڅوشهید شوی نه و.

دصله اودهغې دزوی دشهادت دمرګ خبردهغه دښځې معاذې ته ورسید. هغې نورو ښځوته وویل : که چیرته تاسې ماته چی الله پاک کوم عزت راکړیدی دهغه دمبارکی لپاره راغلی یاست نو ډیر ښه که نه نواپس لاړی شئ.

ابن ابی شیبه له سعد بن ابراهیم نه روایت کړیدی چی هغوی دقادسیه په ورځ په یوسړي باندی تیرشول دهغه لاسونه اوپښې غوځې کړی شوی وی اوپه وینو کې لت پت وو اوپه خوله یې دا آیت شریف جاري و:

﴿ وَمَـنْ يُطِعْ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُوْلَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُوْلَئِكَ رَفِيقًا ﴾ [النساء : ٦٩].

اوهغه څوک چې دالله او رسول منښه وکړي نوله هغوکسانو سره به وي چې الله پرې لورېنه کړېده چی عبارت دي له پیغمبرانو، شهیدانو اونیکوکارانو څخه اودوی خوراډېر ښه ملګري وي خلکو ترېنه پوښتنه وکړه چې ای دالله بنده! ته څوک یې ؟

هغه وویل . زه دانصارو دقوم یوسړی یم.

نهه ويشتم باب

دالله په لاره کې د وژل شوي شهيد فضيلت

پوه شه چې شهادت لويه مرتبه اوغټ مقام لري، دادهغه چاپه برخه کيږي چې دلوی عزت خاوند وي په تقدير کې ورته هميشنې برى ليکل شوي، شهيدان په جنت کې له انبياو سره يوځاى اوسيږي. الله تعالى فرمايي :

﴿ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا ﴾

اوهغه څوک چې دالله اودرسول مننه وکړي نوله هغو کسانو سره به وي چې الله پرې لورېنه کړېده چې عبارت دي له پيغمبرانو صديقانو، شهيدانو اونيکو کارانو څخه او ددی خورا ډېر ښه ملګري دي.

علماو دشهيددتسميې په وجه بيلابيلې خبرې کړي دي.

چاويلي دي چې په دی نوم سره ځکه يادېږي چی په دی ګواهي ورکول شويدي چې داجنتي دی.

چاويلي دي په دی خاطر ورته شهيد ويل کېږي چی دهغوی روحونه جنت او دارالسلام ته حاضريږي اوهغوی دخپل رب په نزد ژوندي دي. شهيد دشاهدپه معنی دی، اودشاهد مطلب دی په جنت کی حاضريدونکي.

امام قرطبي ويلي دي چې همدا صحيح خبره ده.

ابن فارس په (مقياس اللغة) کی ويلي دي شهيد دالله په لاره کی وژل شوي ته وېل کيږي اوشهيد ورته ځکه وېل کيږي چې پرښتې ورته حاضرېږي يادا چې الله پاک دهغه ځان دجنت په بدله کې آخستی دی اوپرهغه يې لازم کړی و چی په عهد باندی

به ودرېږي نو شهيد دالله په لاره کې دځان په قربانولو ګواهي کوي چې دادی خپل کړی عهد مې ترسره کړ او ګواهي يې دالله جل جلاله له ګواهي سره موافق شو. دالله تعالى په وړاندی دخپل ځان دشهادت په وجه هغه ته شهيد ويلی شي، لکه چې په آيت شريف کی راځي .

﴿ إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ ﴾ [ألتوبة :۱۱۱].

بيشکه الله تعالى لـه مؤمنانو نـه دهغـوی ځانونـه او مالونـه دجنت پـه بـدل کې آخستی دي. هغوی بـه دالله پـه لاره کې قتال کوي دالله دښمنان به هم وژني اوپخپله به هم وژل کيږي.

انباري رحمه الله عليه وايي چې شهيد تـه ځکه شهيد ويـل کيږي چې الله تعالى اودهغه پرښتې دهغه لپاره دجنت ګواهي ورکوي.

داهم ويـل شويدي چې شهيد تـه ځکه شهيد وېل کيږي چې کله دهغه روح اوځي نوپه دی وخت الله پاک چې هغه لپاره کوم ثوابونـه او عزت تيار کړيدی هغـه تـه وړاندی کولې شي او هغه يې ګوري.

اوداهم ويـل شويدي چې شهيد ته ځکه شهيد وېل کيږي چې لـه هغه سره ګواه وي چې دهغه په شهادت ګواهي ورکوي اوهغـه دده وينه ده چې کله دقيامت پـه ورځ شهيد پاڅيږي نو لـه رګونونه به يې تازه وينه بهيږي.

الله تعالى په شهيدانو ډېر لوی انعامونه کړيدی او ځانګړی مرتبې او مقامونه يې ورته ورکړيدي.

دالله تعالى لـه دغو لورينو اوپيرزونو څخه يودادی چې هغوی تـه يې پخپل نزد ژوند ورکړي او دجنت کومې ميوې يې چې خوښې وي ورته ورکوي يې .

الله تعالى دشهيدانو په باره کې فرمايي :

﴿ وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ﴾ [البقرة : ۱۵٤].

کوم خلک چې دالله په لاره کې شهیدان شویدي هغوی ته مړه يې مه وایاست بلکې هغوی ژوندي دي خوتاسې پرې نه پوهېږئ.

همدغه راز الله تعالی فرمایي:

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ۝ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ۝ يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ [ال عمران: ۱۶۹-۱۷۱]

اوهغه کسان چې دالله په لیار کې شهیدان شویدي مړه يې مه ګڼئ، هغوی ژوندي دي اودرب په وړاندی روزي ورکول کیږي. په هغه څه خوښ دي چې الله پاک دخپلې لورینې له مخې ورکړیدي

اودهغوکسانو په هکله زیرې آخلي چې له دوی وروسته پاتی اوتراوسه ورسره ندي یوځای شوي. نه به پرې ډار وي اونه به غمژن کیږي. دالله پاک په نعمت اومهربانۍ خوشاله اوپدې خبره به هم خوښ وي چې الله پاک دمومنانو اجر نه ضائع کوي.

((عن ابن عباس رضی الله عنهما، قل: قل رسول الله صلى الله عليه وسلم الشهداء على بارق نهر بباب الجنة فى قبة خضراء يخرج عليهم رزقهم من الجنة بكرةً وعشيًّا)).[1]

له ابن عباس رضی الله عنهما نه روایت دی هغه ﷺ وایي چې رسول الله ﷺ فرمایلی دي شهیدان دجنت د دروازی خواکی دویالې په غاړه په شین محل کی وي اوهغوی ته له جنت نه سهار اوبیګاه رزق راوړل کیږي.

---

[1] - رواه احمد: ۱/ ۲۶۶. والحاكم ۲/ ۷٤، وابن شيبه ٥/ ۲۹۰، والحديث.

((وروى الترمذی والحاكم عن جابربن عبدالله رضي الله عنهما قل: نظرَ إليَّ رسول الله صلیٰ الله عليه وسلم ذات يوم، فقال: يلجابر: مالي أراك مهْتَماً؟

قُلتُ: يارسول الله : استشهد أبی ، وترك عليه ديناً وعيالاً.

قل: ألا أخبرُك ؟ ماكلَّمَ الله أحداً إلاَّ من وراء حجاب، وإنه كَلَّمَ أباك كفاحاً. [والكفاح : المواجهة] فقال: سَلْني أُعطك ؟

قل: أسألُكَ أن أُردَّ إلى الدنيا، فأقتل ثانية!

فقل الرب : إنه سبق مني أنهم إليها لايرجعون.[1])).

له جابربن عبدالله رضي الله عنهما نه روايت دی هغه وايي چې يوه ورځ ماته رسول الله ﷺ وكتل اوراته يې وويل: ای جابره زه تاولی خفه وينم؟

ماوويل : يارسول الله ﷺ . زماپلار شهيد شِويدی او هغه قرض اوعيال راته پريښی دی.

هغه ﷺ راته وفرمايل : ايا زه تا خبر نکړم چی نن ورځې پورې الله تعالی چې چاسره خبرې کړې دي نو دپرې ترشايې کړيدي اوالله تعالی ستاله پلار سره بی له پردی نه مخامخ خبرې کړيدي؟ الله تعالی ورته وفرمايل له مانه وغواړه چې درېې كړم؟ هغه رضی الله عنه وويل له تانه سوال کوم چی مابيا دنيا ته واپس ولیږئ چی دويم ځل بيا ستاپه لاره کې ووژل شم.

الله تعالی ورته وفرمايل : دازما مخكينی فيصله ده چی له مرګ نه وروسته څوک دنيا ته نشي تللې.

---

[1] - رواه الترمذی فی التفسير : ٥/ ٢٣٠ . والحاكم في معرفة الصحابة :٣/ ٢٠٣ واسناده حسن.

علماو دشهيد دژونددمانا په باره کې اختلاف کړيدی قرطبی رحمه الله وايي چې دشهيدانو ژوند ثابت او حقيقي ژوند دی لکه چی الله تعالی دهغوی د ژوند په باره کې مونږ ته خبر راکړيدی. دزياترو علماو دارايه ده چې هغوی په جنت کې ژوندي دي او دجنت روزي ورته ورکول کيږي.

لکن هغوی ته په ټولو خلکو باندې په جنت کې په رزق سره فضيلت ورکول شويدی ګويا هغوی دايمي ژوندي دي. ځينو علماو ويلي دي چې دهغوی روحونه په قبرونو کې دهغوی جسدونو ته واپس کول شي اوهغوی په باقاعده ډول په قبرونو کې ګټه اوچتوي.

حضرت مجاهد رحمه الله ويلي دي چې شهداوته دجنت له ميوو نه رزق ورکول کيږي او دهغه بوی محسوسوي ددی سره سره چې په جنت کی نه دي.

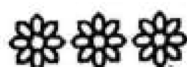
خوصحيح اوراجح خبره داده چې دشهيدانو روحونه دشنومارغانو په ججورو کې وي اوپه جنت کې دي اوهغوی ته جنت کی خوراک څښاک کوي. اوپه دې باندې آيتونه او احاديث چی وړاندی تيرشويدي دلالت کوي.

دشهيدانو مرتبې دالله په نزد يوبرابری ندي بلکی هغوی په مرتبو او مکانونو کې تفاوت اوفرق لري. دغه تفاوتونه دهغوی په اخلاص کې دتفاوتونو دقرباني ورکولو تفاوتونو اوله شهيد کيدونه مخکې دنيکو اعمالو په وجه دي. له شهيدانو نه ځينې هغه دي چې روحونه يې دشنو مارغانو په ججورو کې وي جنت کې يې چې چېرته خوښه شي هلته ځري او شپه هغو قنديلونوته راوړي چې دعرش نه لاندی زوړند دي .

له شهيدانو ځينې هغه دي چی روحونه دجنت دروازی ته نژدی نهر په غاړه په محل کی اوسيږي اوله جنت نه ورته سهار اوماښام روزي راځي.

له شهيدانو نه ځينې داسی دي چی له ملائکو سره په جنت کی هر طرف وغواړي الوتنه کوي.

له شهيدانو نه داسی هم شته چې په جنت کی په پالنګونو باندی ناست وي.

زمکه د شهیدانو جسدونه نه خرابوي :

((روى مالك وابن سعدعن عبدالرحمن بن أبي صعصعة ، أنه بلغه أنَّ عمروبن الجموع وعبدالله بن عمرو الأنصاريين استشهدا يوم أحد، فوضعهما رسول الله ﷺ في قبرٍ واحد وفي خلافة معاوية بن أبي سفيان رضي الله عنهما جاء السيل فأخذ جزاء من قبرهما ، فحفر عنهما ليغيَّرا من مكانهما، فوجدا لم يتغيرا، كانما ماتا بالأمس.

وكان أحدهما قد جرح فوضع يده على جرحه ، فدُفن وهو كذلك ، فأميطت يده عن جرحه ، ثم أرسلت ، فرجعت كماكانت!

وكان بين يوم أحد وبين يوم حُفِرَ عنهما ست وأربعون سنة ![1])).

مالک اوابن سعدله عبدالرحمن بن ابی صعصه نه روایت کوي ، هغه ته دا خبر ورسید چی عمروبن الجموع انصاري او عبدالله بن عمرو انصاري داحد دجنګ په ورځ شهیدان شول، رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه دواړه په یوقبر کې کینبودل اود معاویه بن سفیان ﷺ دخلافت په زمانه کې لوی سیلاب راغی اودهغوی دقبرونو څه حصه یې ورانه کړه. خلکو دهغوی دواړو قبرونه وکاړل چی دهغوی جسدونه له دی قبرنه وباسي. ګوري چی جسدونه یې روغ رمټ دي او داسې ښکاره کیدل ګویا پرون مړه شویدی. له هغونه یو زخمي و اوخپل لاس یې په زخم باندی اینښی و او په همدې حالت کې خښ کړی شوی و دهغه لاس یې دزخم له سرنه لری کړی شو با پریښودلې شو هغه بیرته پخپل زخم باندی کېښود.

داحد دجنګ اودغه وخت ترمنځ ۴۶ کاله تیرشوي وو.

---

[1] - موطا مالك: كتاب الجهاد :۲/ ٤٧٠ ، وطبقات ابن سعد: ۳/ ٥٦٢-٥٦٣.

((وروى ابـن الـمـبارك عـن جابـربن عبدالله رضي الله عنهما قل: لما أراد معاويـةُ رضـي الله عـنه أن يُجـري الكظامـة في أحـد ، قـل:من كان لـه قتيلٌ فـليأت قـتيله ، فأخـرجهم رطابـاً يتثَنَّوْن! وأصابتِ المسْحةُ رِجْل رَجُلٍ منهم فانفطرت دماً .[1]))

له جابربن عبدالله رضي الله عنهما څخه روايت دی هغه وايي: کله چی معاويه ﷺ په احد کی دکظامه نهر دجاري کولو اراده وکړه نو خلکوته يې وفرمايل : که دچادلته مړي ښخ وي نـو هغـوی دې خپل خپل مړي راوباسي هغوی چی مړي راوويستل نو بالکل تر اوتازه وو. ديومړي په پښـه کوداله ياکولنګ ولګيده نو دهغه لـه پښې نه وينې روانې شوې.

((وروىعبدالرزاق في المصنف عـن قيس بن أبي حازم قل: روى بعض أهـل طـلحة بـن عـبيدالله رضي الله عنه ، أنه رآه في المنام، فقال لـه طلحة : إنكـم دفنـتموني في مكـانٍ قـد آذاني فيه الماءُ، فحوِّلوني عنه !فأخرجوه كأنه سلفة (هي جلد رقيق) لم يتغير منه شي ء، إلا شعراتٌ من لحيته .[2])).

له قيس بن ابي حازم نه روايت دی هغه وايي: دطلحه بن عبدالله دكور يوسړي خوب وليد چی طلحه ورته ويل: تاسی زه په يوداسی ځای کی خاوروته سپارلی يم چی اوبه ماته تکليف رسوي تاسې مالدی ځاینه بل ځای ته يوسئ. مونږ هغه وويست دهغه ځرمن تر او تازه و. دږيرې دڅو ويښتانو نه علاوه نور ټول صحيح سالم و.

((وروى الـحـاكم في المستدرك عـن ابـنة ثابت بن قيس بن شماس رضي الله عنه ، أنه خرج مع المجاهدين إلى اليمامة فقاتل فيها حتى لقي الله شهيداً.

---

[1] -الجهاد لابن المبارك : ص ٨٤ ومصنف عبدالرزاق :٥/ ٢٧٧.

[2] ـ مصنف عبدالرزاق : كتاب الجهاد : ٥/ ٢٧٧

وكان عليه درعٌ نفيس، وبعدما استُشهد مرَّبه رجلٌ فأخذ درعه!

وبينما رجلٌ من المسلمين نائم إذ أتاه ثابتٌ في منامه ، فقل له: إني موصيكَ ، بوصية، فإيَّاكَ أن تقولَ: هذه حُلُمٌ فتضيَّعُها.

إني لما قُتلتُ بالأمس ، مرَّبي رجل من المسلمين ،فأخذ درعي، ومنزله في أقصى الناس، وعند خيمته فرس يستنُّ في طوله [يرعى ضمن حبله] وقد كفأ على الدرع بُرْمَةً [هي القدر] وفوق البرمةِ رحْل [الذي يوضع على الجمل] فائت الأمير خالدَبن الوليد،فمره أن يبعث إلى درعي فيأخذه ، فإذا قدمتَ المدينة على خليفةِ رسول الله صلى الله عليه وسلم فقل له: إنَّ عليَّ من الدين كذا وكذا، وفلانٌ من رقيقي عتيق! وإياك أن تقول: هذا حُلُمٌ فتضيِّعه!!

وفي الصباح أتى الرجلُ خالدبن الوليد رضي الله عنه فاخبره بذلك ، فبعث خالد إلى الدرع، فأتى به. ثم أُخبر أبوبكر رضي الله عنه بو صيته ، فأجازها وأنفذها.

ولانعلم أحداً أجيزتْ وصيته بعد موته إلاَّ ثابت بن قيس رضى الله عنه. [1]))

حاكم په مستدرک کی دثابت بن قيس بن شماس له لورنه روايت کوي چی هغه له مجاهدينو سره دجهادلپاره ووت هغه قيمتي زغره لغوستی وه کله چی شهيد شو نويوسړی دهغه څنګ ته ورغی او زغره يې ترينه واخستله. له مسلمانانو نه يوسړي

---

[1]- المستدرك للحاكم : كتاب الصحابة :٣/ ٢٣٥. ومجمع الزوائد للهيثمي:٩/ ٣٢١-٣٢٢).

ثابت ابن قیس ابن شماس په خوب کې ولید چې ورته یې وویل چی زه تاته یو وصیت کوم هسې نه چې تش خوب یې وګڼې اوڅه خیال یې ونکړې. کله چی زه پرون ووژل شوم نوزماخواته یومسلمان سړی راغی اوهغه له مانه زما زغره واخستله دهغه ځای دخلکوپه آخري حصه کی دی. دهغه دخیمې په څنګ کې یو اس په رسی. کی تړل شویدی اوپه رسي کې دننه څري هغه زماپه زغره باندی یوه کتوه ایښې ده او په کتوه باندی یې داوښ کجاوه ایښې ده ته دمسلمانانو امیرخالد بن ولید ته لاړشه او ورته ووایه چې څوک زما زغری پسې ولیږي اوترینه وایې خلي. اوکله چی مدینې ته لاړې نو دمسلمانانو خلیفه ته ووایه چې پرما دخلکو دومره دومره پورونه دي، اوفلانکی غلام می آزاد دی.چیرته داونه وایې چې زه داهسې یو خوب دی اوپروایې ونکړې !! او ضائع به یې کړي .

سهار ته داسړی خالدبن ولید ته راغی اودهغه له خبرونه یې خبرکړ. خالد رضي الله عنه دهغه زغرې پسې یوسړې ولیږه نو هغه یې راوړ بیادهغه وصیت ابوبکرصدیق رضی الله عنه ته بیان کړ نو هغه رضي الله عنه دهغه وصیت نافذ او عمل یې ورباندې وکړ ، مونږ داسې څوک نه پیژنو چې له مرګ نه وروسته به یې وصیت نافذ شوی وي مګر دثابت بن قیس رضي الله عنه له مرګ نه وروسته یې وصیت نافذ کړی شو.

ډیرشهیدان حکماً ژوندي دي نوځکه دهغه جنازې لمونځ نه اداکیږي لکه حساچې څوک ژوندی دی دهغوی پشان علماوشهیدانو ته غسل ورکولو په باره کې اختلاف کړیدی :

امام مالک، امام شافعی، امام ابوحنیفه او امام ثوري رحمهم الله فرمایلی دي چې شهیدانو ته به غسل نه ورکول کیږي او وینه به یې نه وینځل کیږي.

((روی البخاري عن جابربن عبدالله رضي الله عنهما ان النبی ﷺ امر بدفن شهداء احدبدمائهم، ولم یصل علیهم لم یغسِّلوا [1])).

---

[1] - رواه البخاري فی المغازي : ۵/ ۳۹.

بخاري لـه جابر بن عبدالله رضی الله عنهما نه روايت کړيدی چی نبي صلی الله عليه وسلم داحد دشهيدانو لپاره پخپلو وينو کی دخښولو حکم وکړ پر هغوی نه دجنازې لمونځ ولوست اونه يي ورته غسل ورکړ . دنه وينځلو علت دادی چی دهغوی وينه دقيامت په ورځ په داسی حالت کې راځي چې رنګ به يې دوينو وي اوبوي به يې دمشکو وي.

حسن رحمه الله اوابن المسيب رحمه الله وايي چې شهيدانو ته غسل ورکول کيږي غوره قول لومړنی دی اوپه دی باندې لويو علماو قول کړيدی. شهيدانو ته غسل نه ورکول کيږي اوپخپلو وينو کې خاوروته سپارل کيږي.

علماوپه شهيدانو باندې دجنازې دلمونځ دلوستلو په باره کې هم اختلاف کړيدی امام مالک، امام شافعی او امام احمد رحمهم الله وايي چې پرشهيدانو دجنازې لمونځ لوستل پکارنه دي. هغوی دجابر رضي الله عنه هغه حديث ددليل په توګه وايی چی وړاندی تيرشويدی او په هغه کې دا راغلي دي .

چی رسول الله صلی الله عليه وسلم داحدپه شهيدانو دجنازې لمونځ ونه لوست دکوفی، بصری او دشام فقهاء وايي چې دشهيدانو جنازې لمونځ دی ولوستل شي خولومړنی قول راجح دی.

شهيدانو تـه نه غسل ورکول کيږي اونه هم دجنازې لمونځ يې لوستل کيږي ليکن داحکم دهغو شهيدانو لپاره دی چی لـه کفارو سره په جنګ کې وژل شوي او شهيد شوی وي. مګرکوم شهيد چې دجنګ په ميدان کې زخمي شوی وي اوبياله هغه ځای نه په زخمي حالت کې بل ځای ته وړل شوی وي . دوا درمل يې شوی وي ،خوراک څښاک يې کړی وي او لدينه وروسته دهمدغه زخم په وجه مړ شوی وي نوداسی شهيد ته غسل هم ورکول کيږي اوجنازی لمونځ يې هم لوستل کيږي. لکه چی اصحابو کرامو دعمر بن الخطاب رضي الله عنه سره وکړ کله چی هغه په نيزه ووهل شو نوغسل يې هم ورته ورکړ اودجنازی لمونځ يې هم ولوست حال داچی دنيزی په زخم مړ شوی و.

فصل

د شهيدانو فضائل

دالله په نزد دشهيدانو ګڼ فضيلتونه دي ، رسول الله ﷺ دهغوی په اړه مونږ ته معلومات راکړيدی.

لومړي : هرڅوک چې په جنت کی داخل شي نو هغه دانه خوښوي چې له دې نه ووځي اګرچې په دنیاکې چی څومره شیان دي هغه ټول ورته ورکړی شي. مګر شهید داهیله کوي چې الله تعالی بیرته دنیاته ولیږي ترڅو یوځل بیادالله په لاره کې ووژل شي داځکه چې هغه دشهادت فضیلت اودشهید کرامت او عزت لیدلې وي.

((روى البخاري عن أنس بن مالك رضي الله عنه ، أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : ((مامن أحد يدخل الجنة ، يحب أن يرجعَ إلى الدنيا ، وأنَّ له ما على الأرض من شيء ، إلاَّ شهيد، فإنه يتمنىٌ أن يرجعَ إلى الدنيا ، فيُقتَلَ عشر مرات ، لما يرى من الكرامة .[1])).

له انس بن مالک رضي الله عنه نه روایت دی هغه وایي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : هرڅوک چې په جنت کی داخل کړی شي له هغوی نه هیڅ یو دانه خوښوي چې دنیا ته بېرته راشي اوڅه چې په دنیا کی دي هغه ورته ټول ورکړې شي مګر شهید تمنا کوي چې دنیاته راشي اولس کرته ووژل شي . داتمنا له دې‌وجهې نه کوي چې هغه دشهید عزت لیدلی وي .

د مسلم دیو روایت په آخر کې دا الفاظ راغلي داتمنا دشهادت دهغه فضیلت په وجه کوي چې لیدلی یې دی.

---

[1] - رواه البخاري فى الجهاد :۳/ ۳۰۸. ومسلم فى الأمارة :۳/ ۱٤۹۸.

((روی النسائی وابو عوانه انس ابن مالك رضی الله عنه ان رسول الله قل " یو تی بالرجل من اهل الجنة فیقول الله له یا ابن ادم کیف وجدت منزلك . فیقول ای رب خیر منزل . فیقول سل وتمن . فیقول واما اسألك واتمنی . اسالك ان تردني الی الدنیا فاقتل فی سبیلك عشر مرات .. لمایری من فضل الشهادة "[1]))

له انس بن مالک رضی الله عنه نه روایت دی هغه وایي چې نبي اکرم صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : یو جنتي به راوستل شي الله جل جلاله به ترې پوښتنه وکړي خپل ځای (جنت) دی څنګه بیا مونده . هغه به ورته ووایي ای زما ربه ډیر ښه او غوره ځای دی . الله جل جلاله به ورته ووایي که څه سوال او آرزو لرې نو ویې کړه . هغه به ورته ووایي دڅه شي به سوال او آرزو وکړم . هو داسوال درنه کوم چې ته ما بیا دنیا ته واپس کړه ترڅو ستاپه لار کې لس خله ووژل شم او داخبره به له دې وجهې نه کوي چې دشهادت فضیلت به یې په سترګو لیدلي وي .

((وروی البخاري ومسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه، عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قل: ((... والذي نفس محمدٍ بيده لوددتُ أني أغزو في سبيل الله فأقتل، ثم أغزو فاقتل، ثم أغزو فأقتل ...)).[2]

له ابی هریره رضي الله عنه نه روایت دی هغه وایي چی رسول الله ﷺ وفرمایل :

---

[1] _فضل الشهادة رواه النسائي فی الجهاد۶/ ۳۶ وابو عوانه فی المسند۵/ ۲۳ والحديث صحيح.

[2] - رواه البخاري فی الجهاد ٤/ ١١. ومسلم فی الاماره ۳/ ١٤٩٥.

په هغه ذات مې قسم چې دمحمد نفس دهغه په قبضې دقدرت کې دی. زه دزړه له کومې داخوښوم چې دالله په لاره کې غزا وکړم او ووژلی شم. بیا غزا وکړم او وژلې شم بیا غزا وکړم او ووژلې شم.

((وروى النسائي وأحمد عن محمدبن أبي عميرة المزني رضي الله عنه، أنَّ رسول الله ﷺ قال: مامن نفسٍ مسلمةٍ يقبضها ربُّها تحبُّ أنْ ترجعَ إليكم، وأنَّ لها الدنيا ومافيها، غيرَ الشهيد)).

وقال صلى الله عليه وسلم : ((لأَنْ أقتلَ في سبيل الله أحبُّ إليَّ من أن يكونَ لي أهلُ الوبر والمدر.[1]))

له محمدبن ابي عميرة المزني رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: دکوم مسلمان روح چې الله تعالى قبض کړي هغه بيا دانه خوښوي چې بيرته تاسوته راشي اګرکه هغه ته دنيا اوپه دنيا کې چې څومره شيان دي ورکړی شي له شهيد نه علاوه.

اونبی کريم ﷺ فرمايلی دي: که زه دالله په لاره کی ووژل شم نو داماته لدينه محبوب دی چې دخيمو، قريو او ښارونو خلک زمالپاره وي. (يعنې په ټوله دنيازما باچائي شي)

دويم : دالله په لاره کی شهادت دبنده هغه ګناهونه رژوي چې دبنده اودالله ترمنځ وي .

((روى مسلم عن أبى قتادة الأنصاري رضي الله عنه أن رسول الله صلى الله عليه وسلم قام فيهم ، فذكر: أنَّ الجهادَ في سبيل الله والإيمانَ بالله افضل الأعمل.

---

[1] - رواه النسائي في الجهاد : ٦/ ٣٣. وأحمد: ٤/ ٢١٦، وسنده حسن.

فقام رجلٌ فقال: يارسول الله : أرأيت إن قتلتُ في سبيل الله ، أتكفَّرُ عني خطاياي ؟

فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم : نعم إن قتلتَ في سبيل الله، وأنت صابرٌ محتسب مقبلٌ غير مدبرا ثم قال رسول الله ﷺ : كيف قلت؟

قال: أرأيتَ إن قتلتُ في سبيل الله ، أتكفَّرُ عني خطاياي ؟

فقال رسول الله ﷺ : نعم. وأنتَ صابرٌ محتسبٌ مقبلٌ غيرمدبر. إلاَّ الدَّين، فإنَّ جبريلَ قال لي ذلك [1])).

دابی قتاده الانصاري رضي الله عنه نه روايت دی چی رسول الله ﷺ زمونږ په منځ کې ودريد او ويی فرمايل: دالله په لاره کې جهاد اوپه الله باندی ايمان لـه غوره اعمالو څخه دی يوسړی پاځيد او ويی ويل: يارسول الله صلی الله عليه وسلم! ماپوه کړه چې کـه چيرته زه دالله پـه لاره کې ووژل شم ايا زمادګناهونو لپاره کفاره ګرځي؟ رسول الله ﷺ وفرمايل : هـو کـه چيرته تـه دالله پـه لاره کې ووژل شـی او تـه صابر ، دثواب اميدوار، مخامخ جنګيدونکي يې او شا اړوونکې نـه يې. بيارسول الله ﷺ ورته وفرمايل: تاڅنګه وويل :

هغه رضي الله عنه وويل: ماته خبر راکړئ چی که چيرته زه دالله په لاره کې ووژل شم نو ايا زما ګناهونه ختميږي؟

رسول الله ﷺ وفرمايل هو. پـه داسی حال کې چې تـه صبرکوونکی، دثواب اميد کوونکې مخامخ جنګيدونکې اودښمن تـه شا نـه اړونکې واوسې، خودبل چا پور درته نه بخښل کيږي څکه چې جبريل امين ماته همداسي ويلي دي.

[1] - رواه مسلم فی الاماره ۳/ ۱۵۰۱.

دلته لـه دين (قرض) نه مراد دخلکو تول حقوق دي،لکه غصب، په ناروا طريقې سره دبل چا مال آخستل ، دچاوژل، زخمي کول، غيبت، چغلي، په چاملندې او استهزاء کول اوداسې نور.

عن عبدالله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما ، ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال :

يغفر للشهيد كل شيءٍ الاّ الدين. وفي رواية اخرى قال: القتل في سبيل الله يكفركل شي الا الدين. .(رواه مسلم). في الامارة ۳/ ۱۵۰۳

له عبدالله بن عمرو بن العاص رضى الله عنهما نه روايت دى چه رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل چى شهيد لپاره له قرض نه علاوه نور تول شيان بخښل کيږي اوپه يو بل روايت کی دي چی رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل : دالله په لاره کی وژل کيدل له قرض نه علاوه تول شيان بخښي .

امام قرطبی رحمه الله پخپل تفسير کې ويلي دي چی هغه دين (قرض) چی مقروض او پور وړی له جنت نه بندوي. (والله اعلم) هغه دين دی چی وصيت يې نه وي کړی چی دا داين ته ورکړئ سره لدينه چې پخپله ترکه کی کافي مال په ميراث کی پريښې وي ياهغه پور چی په ورکولو باندی قادروي خو هسی يې ځندوي او تال متول پکی کوي .

ياهغه پورونه دي چی دبی وقوفی اواسراف لپاره آخستي وي اوله اداکولو نه پرته مړشوې وي خوکه چاد واجب حق د اداکولو په خاطر له چانه څه پور واخست مثلاً له لوږې نه دځان خلاصولو يادديرې تنگسيا په خاطر پوريې آخستی وي،

خو بيا يې په اداکولو باندی نه وي قادر ځکه چې په وس کې يې څه نه وي اوپه داسې حال کې مرگ ورته راشي چې دايې په اداکولو نه وي قادر، نو دا سړې که شهيد شي نو الله به يې لـه جنت نه نـه بندوي اصل خبره داده چی دا دول پورونه د مسلمانانو په حاکم باندی لازمي دی چې ادايې کړي يادی لـه صدقاتو نه ورکړي. چی يادی د قرضدارانو لـه سهم نه ورکړي يادی فی د مال نه اداکړي.

اوپه دی باندې دليل د حضرت محمد ﷺ داحديث دی:

((روى البخاري ومسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه ، عن النبيّ صلى الله عليه وسلم قال: ((ما من مسلم إلاَّ وأنا أولى الناس به في الدنيا والآخرة! إقرءوا إن شئتُمْ قوله تعالى: ﴿النبيُّ أولى بالمؤمنين من أنفسهم﴾ [الاحزاب:٦] فإيُما مومنٌ مات وترك مالا فليرثه عصبته ، ومن ترك دينًا أو ضياعاً فليأتني فأنامولاه. [1])).

له ابى هريره رضي الله عنه نه روايت دى هغه وايي چې نبى كريم صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

زه هر يو مسلمان ته په دنيا اوآخرت كې له ټولو خلكو ښخه ډير وړيم (يعني زه دهر مسمان ددنيا او آخرت په مصالحو باندى قائم اوزه يې ولي يم). كه غواړئ دالله تعالى داقول ولولئ چې فرمايي : (النبيُّ أولى بالمؤمنين من أنفسهم (الاحزاب:٦) نبى مومنانو ته له خپلو ځانو ښخه ډير ورنژدى دى. پس هريو مومن چې مړشي اومال پريږدي نودهغه عصبه دى ترينه داميراث واخلي. اوكوم مسلمان چې مړشي اوشاته يې قرض او اهل وعيال پريښي وي نوماته دى راشي زه يې مولايم (يعني زه يې مرسته كوم).

اوكه چيرته حاكم پاچا دهغه پور ورنكړ نو الله تعالى پور وركوونكى رضاكوي اودخپل پور ورته بخښي.

((روى البخاري عن أبي هريرة رضي الله عنه ، عن رسول الله ﷺ قل: من أخذ اموال الناس يريد أداء ها أدى الله عنه ، ومن أخذها يريد إتلافها أتلفه الله . [2]))

---

[1] - رواه البخاري في التفسير : ٦/ ٢٢ ومسلم في الفرائض : ٣/ ١٢٣٧..

[2] - أخرجه البخاري فى الاستقراض : ٣/ ٨٢.

له ابی هریره رضي الله عنه نه روایت دی چی رسول الله ﷺ وفرمایل: چاچی‌له چانه پدی نیت او اراده مال واخست چی بیرته به یې ورته ورکوي نو الله جل جلاله دهغه له طرف نه (په دنیاکې) اداکوي اوچاچی پدی نیت واخست چی بیابه یې نه ورکوي نو الله هغه ضائع کوي. (یعني مال یې له لاس نه بیایې هیڅ فائده نشي ترې اخستې او قرض وربادندی پاتې کیږي) مخکې چی کومه خبره وشوه چې چاد تنګلاسی او مجبوریت له کبله له چانه پور آخستې وي اوبیاله ورکولو نه وړاندی شهیدشي نوپه جنت کی یې له داخلیدونه نه منع کوي په دی خبره باندې درسول الله صلی الله علیه وسلم هغه حدیث دلیل دی چی دجابر پلار عبدالله بن حرام رضي الله عنه داحدپه جنګ کې شهیدشوی و اوپرهغه دبل چاپور و. محمد ﷺ دهغه زوی جابر ولید چې دخپل پلار دپور په باره کې غمګین و، نورسول الله صلی الله علیه وسلم هغه ته خبر ورکړ چی الله تعالی ستاله پلار سره مخامخ خبری کړیدي. که چیرته هغه دجنت په دروازه کې په جنت کې له داخلیدو نه منع شوي وای نو هغه ته به دا دومره لویه مرتبه نه وه حاصله شوې.

دریم: ملائکې پخپلو وزرو په شهید باندې سوری کوي.

((روی البخاري ومسلم عن جابر بن عبدالله رضي الله عنهما قل: جيء بأبي إلى النبی ﷺ قد مثِّلَ به ، فوضع بين يديه ، فذهبت أكشف عن وجهه ، فنهاني قوم !

فسمع صوت نائحةٍ فقيل : ابنةُ عمرو، أو اختُ عمرو.

فقال ﷺ لِمَ تبكين ؟ - أو: لاتبكي - مازالت الملائكة تُظِلُّه بلجنحتها .[1]))

له جابر رضي الله عنهما نه روایت دی چی کله زماپلار محمدﷺ ته راوړلی شو او هغه مثله کړی شوی و ، نوزه لاړم چی دخپل پلار مخ لوڅ کړم نو قوم زه منع کړم په

---

[1] - رواه البخاري فی الجهاد :۳/ ۲۰۸. ومسلم في فضائل الصحابة :٤/ ۱۹۱۷.

دی وخت دویر کوونکي آواز واوریدی شو، چا وویل چی داد عمرو لور یاخور ده. په دی وخت رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: ولی ژاړې؟ بیا یې ورته وفرمایل مه ژاړه تراوسه پورې خوپرښتو په دوی باندی پخپلو وزرو سوری کړیدی.

څلورم : خاص دالله په لاره کې شهادت په جنت کې دداخلیدو قطعی وجوب ثابتوي.

الله تعالی فرمایلی دي :

﴿ان الله اشترى من المؤمنين انفسهم واموالهم بان لهم الجنة يقاتلون﴾

[التوبة : ١١١].

بیشکه الله تعالی له مؤمنانو نه دهغوی ځانونه اومالونه دجنت په بدل آخستي دي. دالله په لاره جنګیږي.

همدغه راز الله تعالی فرمایلی دي :

﴿والَّذين قتلوا في سبيل الله فلنْ يضلَّ اعمالَهُمْ ٥.سيهديهم ويُصْلِحُ بالهم ٥. ويدخِلُهُمْ الجنَّة عرفها لهم ﴾ [محمد: ٤-٦].

ترجمه: او څوک چې دالله په لاره کی وژلی شویدي هیڅکله به یې کړنه ابته نشي دیر ژربه الله ورته لیاره وښایي اوحال به یې ښه کړي. او هغو جنتونو ته به ننه باسي چی له پخوانه یې ورته په ګوته کړیدی.

((روى البخاري عن سمرة بن جندب رضي الله عنه قل: قل رسول الله ﷺ "رأيت الليه رجلين اتياني، فصعدابي الشجرة ، فأدخلاني داراً هي أحسنُ وأفضل، لم أر قط احسن منها.. وقالالي: أما هذه الدار فدار الشهداء".[1])).

---

[1] - رواه البخاري فى الجهاد : ٣/ ٢٠٢.

لـه سمره بن جندب رضي الله عنه نه روايت دی هغه وايي : رسول الله ﷺ وفرمايل : مانن شپه په خوب کی کسان وليدل هغوی زماخواته راغلل. هغوی دواړو زه ونی ته پورته کړم بيايي زه په يو داسی کورکی دننه کړم چی ډېر ښه اوښکلې و. ما وړاندې لدينه مخکې بل داسې ښايسته کور چيرته نه وليدلې. هغوی دواړو ماته وويل داد شهيدانو کور دی.

((وروى البخاري ومسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ ((يضحكُ الله لرجلين، يقتل أحدُهما الآخر، كلاهما يدخل الجنة !

قالو: كيف يارسول الله؟

قال: يقتلُ هذا فيلج الجنة ! ثم يتوبُ الله على القاتل، ويهديه إلى الإسلام، ثم يجاهد في سبيل الله، فيستشهد !))[1]

له ابی هريره رضي الله عنه نه روايت دی هغه وايي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: الله دهغو دوه کسانو لپاره خاندي چې يو کس ولګيږي بل کس ووژني. اوبيا دواړه په جنت کې داخل شي. اصحابو پوښتنه وکړه يارسول الله داڅنګه ؟رسول الله ﷺ وفرمايل: هغه داسی چی کوم يو يې چی ووژل هغه جنت ته ځي بيا الله قاتل ته دتوبې او اسلام هدايت کوي اوهغه مسلمانيږي هغه بيا دالله په لاره کی جهاد کوي او شهيديږي.

((وروى البخاري عن أنس بن مالك رضي الله عنه ،أنَّ أمُّ الربيع بنت البراء – وهي أم حارثة بن سراقة – أتت النبىَّ ﷺ ، فقالت : يارسول الله : ألا تحدِّثني عن حارثة – وكان قد قتل يوم بدر. أصابه سهمٌ غَرْب – فإن كان في الجنة صبرت، وإن كان غيرذلك اجتهدت عليه بالبكاء.

---

[1] - رواه البخاري فى الجهاد :۳/ ۲۱۰. ومسلم في الإمارة :۳/ ۱۵۰۳.

فـقـل: يـا أمُّ حـارثـة: إنهـا جـنان في الجـنة! ، وإنْ ابنَكِ أصاب الفردوس الأعلى ...))

وفي لفـظٍ اخر قل: ((أهَبِلْتِ؟ أجنةٌ واحدةٌ هي؟ إنها جنان كثيرة ، وإنه في الفردوس الأعلى)).[1]

ژباړه :له انس بن مالک رضي الله عنه نه روايت دی چی ام الربيع بنت البراء دحارثه بن سراقه رضي الله عنه مور دنبی کريم صلی الله عليه وسلم په خدمت کې حاضره شوه او ويی ويل : يارسول الله ايا ما به تاسي دحارثه په باره کې خبر نکړئ . هغه دبدر په جنګ کې ديو نامعلوم غشي دلګيدو په وجه شهيد شوی و. که هغه په جنت کی وي نوزه به وربـاندی صبر وکړم اوکه په جنت کی نه وي نوزه وربـاندی ښه وژاړم. رسول الله ﷺ ورتـه وفرمايل : په جنت کی څو جنتونه دي اوستا زوی په فردوس اعلی کی دی. په بل روايت کې دا الفاظ راغلي دي ته بوره شې جنت خويو نه دی جنتونه خو ډير دي او ستازوی په فردوس اعلی کی ده .

پنځم : کله چی شهيد ان دالله په لاره کی ووژلی شي نوالله تعالی دهغوی روحونه دجنتي شنو مرغانو ججورو کې داخلوي.

((روی مسلمٌ عن مسروق قل: سألنا عبدالله بن مسعود رضي الله عنه عن هذه الآية : ﴿ ولاتَحْسَبنَّ الَّذيْنَ قُتِلُوْا فى سبيل الله أمواتاً بَلْ أحيآءٌ عندربهم يرزقون ﴾[آل عمران ١٦٩.]

---

[1] - رواه البخاري فى الجهاد والمغازي رقم ٢٨٠٩.

فقال: أما إنَّا قدسألنا عن ذلك رسول الله ﷺ، فقال: ((أرواحُهم في جوفِ طير خضر، لها قناديل معلَّقةٌ بالعرش، تسرحُ من الجنة حيث شاءت ، ثم تأوي إلى تلك القناديل !

فاطلعَ إليهم ربُّهم اطلاعةً ، فقال: هل تشتهون شيئاً ؟

قالوا: أيَّ شيء نشتهي ،ونحن نسرحُ من الجنة حيث شئنا؟

ففعلَ بهم ذلك ثلاثَ مرات ، فلما رأوا أنهم لن يتركوا من أن يسئألوا، قالو: يارِبِّ نريدُ أن تَرُدَّ أرواحَنافي أجسادِنا حتى نُقْتَلَ في سبيلك مرةً أخرى. فلما رأى أن ليسَ لهم حاجه تُرِكُوا.[1]))

لـه مسروق رحمه الله نه روايت دی هغه وايي چې موږ لـه عبدالله بن مسعود رضي الله عنه نه ددغه آيت په هکله کی پوښتنه وکړ.

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾.

(آل عمران ١٦٩).

اوهغه کسان چې دالله په لیار کې شهیدان شوي دي مړه مه ګڼئ هغوی ژوندي دي اودرب په وړاندی روزي ورکول کيږي .

هغه رضي الله عنه موږ ته وويل : ماهم ددغه آيت په باره کې لـه محمد صلی الله عليه وسلم نه پوښتنه کړی وه. هغه ﷺ موږ ته وفرمايل چې دشهيدانو روحونه دشنو مرغانو په ججورو کې وي، هغوی لپاره عرش لاندی قنديلونه دي. دجنت په کوم ځای کی چی غواړي پکې ګرځي. اوبيا دغو قنديلونو ته راځي. الله تعالی هغوی ته خبر ورکړ او ورته يې وويل چې اياتاسې دڅه څيز اشتها اوشوق لرئ؟ هغوی وويل:

---

[1] - رواه مسلم فی الإمارة : ٣/ ١٥٠٢).

مونږ به نور دخه ځیز اشتها ولرو مونږ خو دجنت په کوم ځای کی چی ګرځېدل وغواړو پکې ګرځو. الله تعالی داخبره ورته درې کرته وکړه. کله چی هغوی پوه شول چی الله تعالی لـه مونږ نه داپوښتنه بیابیا کوي. نوهغوی وویل: ای زمونږ ربه ! مونږ دا غواړو چی زمونږ روحونه بیرته زمونږ جسدونو ته واپس کړی شي ترڅو ستاپه لاره کی یوځل بیا ووژل شو. کله یې چی ولیدل چی دبل څه حاجت نلري نوپری یې ښودل.

((وروی أبـوداود عن ابن عباس رضي الله عنهما قل: قل رسول الله صلى الله عـليه وسلم : ((لـما أصيب إخوانكم جعل الله أرواحَهم في جوفِ طيرٍ خضـر، ترِدُ أنهارَ الجنة ، تأكُل من ثِمارها، وتأوي إلى قناديلَ من ذهب، معلَّقةٍ في ظلِّ العرش.

فـلما وجدو طيب مأكلهم ومشربهم ومقيلهم ، قالوا: من يبلُّغُ إخواننا ء ١٠ أنا أحياءٌ في الجنة نرزقَ ، لئلايزهدوا في الجهاد، ولاينكلوا عن الحرب !

فقل الله : أنا أبَلِّغُهم عنكم ، وأنزل قوله سبحانه :))

﴿وَلَاتَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوْا في سبيل الله أمـواتا بـل احياءٌ عندرهم يرزقون ﴾ [1][آلعمران: ١٦٩].

لـه ابن عـباس رضي الله عنهما نـه روايت دی هغـه وايي: رسول الله صلی الله علیه وسلم وفـرمایل : کلـه چی ستاسې ورونـه شهیدان شول نو الله تعالی دهغوی روحونه دشنو مرغانو پـه ججورو کې کیښـودل. هغـوی دجنت ویالو ته راځي اودجنت میوی خوري او خپلو هغـو قندیلونو ته راځي چی لـه سروزرو نه جوړشویدی اوعرش لاندی ځوړند دي. کلـه چی هغـوی خپـل خونده ور خوراک ښـاک او آرام ځای ولید نو ویی ویـل : څوک بـه زمونږ وروڼوته زمونږ داخبر ورسوي چی مونږ ژوندي یو اوپه جنت کی

---

[1] ــ رواه ابو داود في الجهاد : ٣/ ٣٢ والحديث صحيح .

خوراک ځښاک کوو ترڅو لـه جهاد نـه پـه څنګ نه شي او بزدلي ونکړي. الله تعالی ورته وفرمایل : زه ستاسې داخبر هغوی ته رسوم نو الله تعالی دا آیت نازل کړ:

﴿وَلَاتَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ قُتِلُوْا فِي سبيل الله امواتاً بل احياء عندربهم يُرْزَقُوْن ﴾ العمران : ١٦٩.

تاسې هغـه خلک مړه مـه ګڼئ چې دالله پـه لاره کې وژل شـویدي بـلکې هغـوی لـه خپل رب سره ژوندي دي او روزي خوري.

((عـن كعـب بن مالكٍ رضي الله عنه عن رسول الله صلى الله عليه وسلم قال: ارواحُ الشهداء في اجوافِ طيرٍ خضر تعلقُ من ثمرالجنَّةِ.[1]))

له کعب بن مالک رضي الله عنه نه روایت دی هغه وایي چې رسول الله ﷺ وفرمایل دشهیدانو روحونه دشنو مرغانو په ججورو کې دي اودجنت دمیوه دارو ونو په سرونه کې خیژي .

بیشکه محمد ﷺ موږ ته ددی خبرې خبر راکړیدی چې الله تعالی دشهیدانو روحونه دشنومرغانو پـه ججورو کـې ایښې دي. شاید پـه دی کی داحکمت وي چې شهیدانو دالله پـه لاره کی پخپـلو کـلکو وجودونـو سره جهادونـه کړیدي او خپـل وجودونه یې تکلیفونو او دردونـو تـه وړاندی کړیدي او دالله تعـالی درضا اوخوښي ترلاسه کولو لپاره یې قربان کړیدی.

کله چې شهیدانو داکـار وکړ نـو الله تعـالی دهغوی جسدونه پـه دائمي جنت کی پـه لطیفو جسدونو بـدل کړل. هغوی هلته خوراک څښاک کوي اودجنت په کوم ځای کې چې خوښه وي ګرځي اوچکری وهي.

داچې دشنو مرغانو رنګ یې ورتـه خوښ کړیدی او داستراحت لپاره ترعرش لاندې قندیلونه یې ورتـه خوښ کړیـدي ښایي ددی حکمت داوي چې پـه ټولـو رنګونـو کې لطیف رنـګ شین دی اوپـه جمـاداتو کـې لـه ټولونه لطیف جماد شفافه شیشه ده، لـه

---

[1] - رواه الترمذی فی فضایل الجهاد: ٤/ ١٧٦، والحدیث صحیحٌ.

همدی کبله دشهیدانو روحونه یې لـه ټولو نه زیات په لطیفو جسدونو یعنی مرغانو کې کېښودل اوپه ټولو کې ښه اولطیف رنګ یې ورته خوښ کړ چې هغه شین ده اودغه مرغان چې لسه ټولو نه زیات لطیف جماد ته راځي هغه روښانه او خوشالوونکي قندیلونه دي چې دالله تعالی عرش لاندی خوړند دي. ترڅو هغوی دنعمتونو ټول خوند دکریم الله په ګاونډ کې پوره کړي.

دافضل یواځې دشهیدانو پورې مخصوص نه دی بلکې عام دی چې ټولو صالحو مؤمنانو ته شاملیږي.

((روی الإمام بن أحمدبن حنبل عن الإمام محمدبن إدریس الشافعي، عن الإمام مالك بن أنس ، عن الإمام الزهري عن عبدالرحمن بن كعب بن مالك ، عن كعب بن مالك رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال : ((نَسَمَةُ المؤمن طائرٌ يَعْلَقُ من شجرِ الجنة حتى يرجعه الله إلى جسدِهِ ، يوم يبعَثُهُ.[١]))

امام احمدبن حنبل له امام محمدبن ادریس الشافعي، هغه له امام مالک بن انس، هغه لـه امام زهري هغه دعبدالرحمن بن کعب بن مالک، هغه له کعب بن مالک رضي الله عنه او هغه له نبی کریم صلی الله علیه وسلم نه روایت کړیدی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: دمومن روح یوه مرغی ده چې دجنت لـه ونو نه ترهغه خوراک څښاک کوي ترڅو چې الله تعالی دهغه دبیا پیداکولو لپاره بیرته خپل جسد ته یې نه وي لیږلې.

داحدیث ډیرلوی عظیم صحیح او سند یې عزیز الوجود دی (وجود یې ډیر کم او نادر ده) ځکه چې ددی په سند کې لـه څلورو امامانو څخه دری امامان راجمع شویدي.

---

[١]- مسند أحمد: ٦/ ٤٥٥، والحديث صحيح.

دشهيد مؤمن روح، اوغير شهيد مومن روح ترمنځ دافرق دی چی دشهید مومن روح دشنومرغانو په ججورو کې وي. هغه مرغه ورته دسوارلۍ په شان وي (لکه هليکوفتر او طياره) خودمومن روح پخپله دمرغۍ په شکل کي وي اوپه جنت کی پخپله آلوځي اوچکر وهي.

شپږم: شهيدان په قبر کې نه امتحانيږي اوله قبر نه دراپورته کيدو په وخت کې به نه بې هوشه کيږي : داخبره ثابته شويده چی کوم سړی دالله دلارې څوکيداري کوي هغه په قبر کی نه امتحانيږي شهيد بايد په طريقه اولی سره په عذاب نشي ځکه شهيد له څوکيداري کوونکي نه غوره دی نوځکه شهيد په قبر کې نه امتحانيږي هغه لپاره دهغه په سرياندی دتورو وارونو اوګذارونه د امتحان لپاره بس دي.

په قبر کې دمړي امتحان په دی خاطر آخستل کيږي چی دهغه دايمان حقيقت معلوم کړی شي په دی کی شک نشته چی څوک دالله درضا لپاره قتال ته ووت دجنګ په ميدان کې يې ددښمن پرقيدونکي تورې يې پخپلو سترګو وليدلې چی دخلکو سرونه يې قلمول.

دغښوياران و او دخلکو وجودونه سوزي سوري کول سرونه يوې بلې خواته الوتل، وينې بهيدلې ، اندامونه يې غوځيدل، دمړو ، زخميانو اوپرزمکه لتيدونکو خلکو ترمنځ محکم ولاړ وو نه يې دښمن ته شا اړوله اونه يې ماته خوړله اوخپل ځان يې په الله باندی دايمان لرلو اود هغه وعد او وعيد رښتيا ګڼلو په وجه دالله درضا اوخوښي دترلاسه کولو لپاره وقف کړی و نو دهغه دايمان لپاره همدغه ازميښت کافي دی. دايوداسی امتحان او ازميښت دی چی لدينه پورته بل ازميښت نشته. که چيرته ددی په زړه کې دايمان په باره کې څه شک او شبه وای نو ده به ضرور تيښته کړی وای. اودجنګ په ميدان کې به يې ثبات او استقامت نه وښودلې.

شهيد چې کله له خپل قبرنه بياپاڅول کيږي نونه بيهوشه کيږي.

((روى الحاكم عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبى صلى الله عليه وسلم أنه سأل جبريلَ عن هذه الآية : (وَنُفِخَ فى الصُّوْرِ فَصَعِقَ من فى

السَّمواتِ وَمَنْ فى الأرضِ إلاَّ ن شآء الله) الزمر: ٦٨. من هم الذين لم يشأ الله أن يصْعَقَهم؟

قال جبريل: هم شهداءُ الله .[1]))

له ابي هريره رضي الله عنه نه روايت دی هغه له نبی کریم ﷺ نه روايت کوي چې هغه له جبريل عليه السلام نه آيت شريف : " ونفخ فی الصور" په باره کې پوښتنه وکړه چی هغه خلک څوک دي چی الله دهغوی بیهوشه کول نه غواړي ؟ جبريل امين وويل: هغوی دالله دلارې شهيدان دي .

دآيت ترجمه: اوپه شپيلۍ کې به پوه وکړی شي د آسمانونو اوزمکې ټول مخلوق به پرته له هغه چا چې دالله خوښه وي نورټول بیهوشه پريوزي .

اووم: شهيدان دخپلو خپلو کورنيو د ۷۰ کسانو شفاعت کوي، له لوی ويری نه په امن کی وي اودوينې له لومړي څاڅکي په پری وتو سره ګناهونه يې بخښل کيږي.

((عَنْ نِمْران بن عتبة الذِماري قل: دخلنا على أم الدرداء ونحن ايتام ، فقالت : ابشروا فأني سمعتُ رسول الله ﷺ يقول: "يشفع الشهيد في سبعين من اهل بيته ".[2]))

له نمران بن عتبه الذماري رضي الله عنه نه روايت دی هغه وايي چې مونږ ام درداء کره لاړو او موږ يتيمان وو، هغی رضي الله عنه وويل: تاسی خوشاله شئ، ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چی فرمايل يې :شهيد د خپلې کورنۍ د اوياکسانو شفاعت کوي.

---

[1] - رواه الحاكم فى المستدرك : ٢/ ٢٥٣، والحديث حسن.

[2] - رواه ابوداود فى الجهاد :٣/ ٣٤، والبيهقي فى السنن ٩/ ١٦٤ والحديث صحيحٌ.

((روی أحمد والطبراني عن عبادة بن الصامت رضي الله عنه ، عن النبی ﷺ قل: (إنَّ للشهيد عند ربه سبعُ خصل: أن يغفر له في أول دفعةٍ من دمه ، ويری مقعده من الجنة، ويحلى حلية الإيمان ، ويجارَ من عذاب القبر، ويأمن من الفزع الأكبر، ويوضَعَ على رأسه تاج الوقار، الياقوتة منه خير من الدنيا ومافيها، ويزوَّجُ ثنتين وسبعين من الحور العين ، ويشفع في سبعين إنسانا من أقاربه .[1]))

له عباده بن الصامت رضي الله عنه نه روايت دی هغه له نبی کریم ﷺ نه روايت کوي چی هغه ﷺ وفرمایل: دالله په نزد دشهيد لپاره اووه انعامونه دي. دويني دلومړي څاڅکي له توئيدو سره سم دهغه ګناهونه بخښل کيږي، خپل ځای په جنت کې ويني ، دايمان لباس به ورته آغوستل اودايمان په لباس کې به ښائسته کيږي، دقبر له عذاب به نجات ترلاسه کوي، دقيامت له لوی ويرې نه په امن پاتی کيږي، دهغه په سر دعزت تاج ايښودل کيږي چی دهغه يوه دانه ياقوت به ددنيا اوپه دنياکې چی څه دي غوره وي. له دوه اوياحورو سره به يې واده کولې شي. او دخپلو اقرباو د اويا کسو شفاعت به کوي.

((وروی البيهقي عن سهل بن حنيف رضي الله عنه ، أنَّ رسول الله ﷺ قل: ((إنَّ أول مايراق من دم الشهيد تغفرُ له ذنوبهُ.[2]))

له سهل بن حنيف رضي الله عنه نه روايت دی چی رسول الله ﷺ وفرمايل :چی دشهيد دلومړي څاڅکي له توئيدو سره سم دهغه ګناهونه بخښل کيږي.

---

[1] - مسند أحمد: ٤/ ١٢١. ومجمع الزوائد للهيثمي :٥/ ٢٩٣، وإسناده صحيح.

[2] - السنن الكبرى للبيهقي: ٩/ ١٦٣. ومجمع الزوائد للهيثمي:٣/ ٩٠ ، والحديث حسن.

مجـاهد وايي چې يزيد بن شـ ـره الرهاوي دخپلو ملګرو په منځ کې ودريد او يې ويل :

الله تعالى تاسى تـه ډول ډول نعمتونه درکړيدي اوپـه کورو کې هم ستاسې لپاره نعمتونه موجود دي. پس کله چی تاسې لـه دښمن سره ګام په ګام مخامخ کيږئ نو داسمانونو، جنتونو اودجهنم دروازې خلاصيږي. حورې خپل ځان ښايسته کوي او هغوی تـه ګوري. کله چی مجاهد دشمن ته مخامخ کيږي نو هغوی وايي: ای الله ته ورسره مرسته وکړه او چی کلـه دښمن تـه شا واړوي نو ترينه ځان پټوي اودعاکوي چې ای الله بخښنه ورتـه وکړې. زمـامور اوپلار دی لـه تاسونه قـربان شي تاسي حورې مـه خجالـتوئ کله چی دشهيد يوڅاڅکې وينه تويږي نو الله پاک دهغه ټول ګناهونه معـاف کوي د حورو څخه دوه ښځې ورتـه راځي او دهغـه لـه مخ نه دوړه لرې کـوي. ورتـه وايي چې په خير راغلې موږ تاته نژدی شوو. هغه ورته په خواب کی واي چی په خير راغلی. زه تاسو دواړو ته نژدی شوم.

((وقـا ل عـبدالله بـن عـمـروبن العاص رضى الله عنهما : اذاقتل العبد في سبيل الله فاوَّل قطرةٍ تقع على الارض من دمه يغفرالله ذنوبه كلها.[1]))

عبدالله بن عمروبن العاص رضي الله عنه وايي : کله چی يوبنده د الله په لاره کې ووژل شي نوپه زمکه کې دوينې دلومړي څاڅکي لـه تويدو سره سم الله تعالى دهغه ټول ګناهونه معاف کوي.

اووم : څـوک چـې دالله جـل جلالـه پـه لار کـې شهيد شي دا لـه هغه ځاغوره ده چې فتح بياومومي او روغ رمټ راستون شي .

((عن جابر بن عبدالله رضى الله عنهما .

قل : قل رجل : يارسول الله : اى الجهاد افضل؟

[1] - مجمع الزوائد للهيثمي : ٥/ ٢٩٨.

قل : ان يعقر جوادك ، ويراق دمك .[1]))

لـه جابر رضی الله عنهما نه روايت دی هغه وايي چی يو سړي وويل : ای دالله رسوله ! کوم يو جهاد غوره دی ؟ هغه صلی الله عليه وسلم وفرمايل: داچی ستا اس زخمي اوويني دی توی کړې شي.

((وروى أبـوداود والنسـائي والدارمـي و أحمـد عـن عـبدالله بـن حـبش الخثعمي رضي الله عنه ، اَنَّ رسول الله ﷺ سئل: أىُّ الاعمال أفضل ؟

قل: إيمانٌ لاشكَّ فيه ، وجهاد لاغلول فيه وحجة مبرورة!

قيل: فأىُّ الصدقةِ أفضل؟

قل: جهدَ المقل!

قيل: فأىُّ الهجرة أفضل؟

قل: من هجر ما حَرَّم الله!

قيل: فأىُّ الجهاد أفضل؟

قل: من جاهد الـمشركين بماله ونفسه!

قيل: فأىُّ القتل أشرف ؟

قل: من أهريق دمه ، وعقر جوادُه.[1]))

---

[1]_ مسند احمد : ۳/ ۳۰۰ وصنف ابن ابي شيبة ۵/ ۲۹۰. ومجمع الزوائد : ۵/ ۲۹۱ ، والحديث حسن.

له عبدالله بن حبش الخثعمي رضي الله عنه نه روايت دى چې له رسول الله ﷺ نه پوښتنه وشوه چې کوم يو عمل غوره دى؟

هغه ﷺ ورته وفرمايل : هغه ايمان چې هيڅ شک په کې نه وي بل هغه جهاد چې په مال غنيمت کې هيڅ قسم تکي په کې نه وي. اودريم قبول شوى حج.

بياوويل شو چې کومه يوه صدقه غوره ده؟ رسول الله ﷺ وفرمايل هغه صدقه چې غريب سړي دخپل حال مطابق کوي . بياتپوس وشو چې کوم يوهجرت غوره دى؟ هغه ﷺ وفرمايل چاچې له هغه څه نه ځان وساته چې الله ورته حرام کړيدي.

پوښتنه وشوه چې کوم يو جهاد افضل دى ؟ رسول الله ﷺ وفرمايل :

چاچې له مشرکانو سره په خپل نفس او مال سره جهاد وکړ.

پوښتنه وشوه چې کوم يو وژل کيدل زيات شريف دي؟

رسول الله ﷺ وفرمايل : هغه مرګ چې وينه يې تويى کړى شي او اس يې زخمي کړى شي .(يعني پښې يې غوڅې کړې شي)

((وروى أحمد والطبراني عن عمرو بن عبسة السُلمي رضي الله عنه ،

قل: قل رجل: يارسول الله : ما الإسلام ؟

قل: أن يسلم قلبك ، وأن يسلم المسلمون من لسانِك ويدِك ؟

قل الرجل : فأيّ الإسلام أفضل ؟

قل : الإيمان ؟

قل الرجل : وما الإيمان ؟

قل : أن تومن بالله وملائكته وكتبه ورسله والبعث بعدالموت .

---

[1] - رواه أبوداود في الصلاة : ٢/ ٦٤١. النسائي في الزكة:٥/ ٥٨ والدارمي فى الصلاة: ١/ ١٣٣. وأحمد: ٣/ ٤١٤، والحديث حسن.

قل الرجل : فأىُّ الإيمان أفضل ؟

قل : الهجرة.

قل الرجل: فأىُّ الهجرة أفضل ؟

قل: الجهاد.

قل: وما الجهاد؟

قل: أن تقاتل الكفار إذا لقيتهَم.

قل الرجل: فأىُّ الجهاد أفضل ؟

قل : من عُقِرَ جوادهُ ، وأُهريق دمُه.[1]))

لـه عمرو بن عبسه السُلمي رضي الله عنه نه روايت دی هغه وايي چې يوسړی رسول الله ﷺ ته وويل : يارسو ل الله ﷺ اسلام څه شی دی؟

رسول الله ﷺ وفرمايل : چی زړه دی الله تـه تسليم شي او بـل داچی مسلمانان ستا دژبې اولاس نه په امن کی پاتی شي.

سړي تپوس وکړ: کوم يو اسلام افضل دی؟ رسول الله ﷺ وفرمايل ايمان.

سړي وويل: ايمان څه شی دی؟

رسول الله ﷺ وفرمايل : داچی پـه الله ، دهغـه پـه پرښتو دهغه په کتابونو، دهغه په رسولانو او له مرګ نه وروسته په ژوند باندې ايمان راوړې .

سړي وويل : کوم يو ايمان افضل دی ؟

رسول الله ﷺ هجرت، سړي وويل: کوم يو هجرت افضل دی؟

رسول الله ﷺ وفرمايل : جهاد.

---

[1] - مسند أحمد : ٤/ ١١٤. ومجمع الزوائد للهيثمي : ١/ ٥٩، ورجاله ثقات.

هغه وويل جهاد څه شی دی؟

رسول الله ﷺ وفرمايل: کله چی لـه کفارو سره مخامخ شې نو جنګ ورسره وکړئ سړي وويل: کوم يوجهاد غوره دی؟

رسول الله ﷺ وفرمايل: د چاچې اس هم زخمي کړی شي اوپخپله دهغه وينه هم توی کړی شي.

په دغو احاديثو کې دهغه چاپه خبره د بطلان واضح دليل موجود دی چی وايي غالب اوپردښمن باندی فاتح غازي لـه شهيد نه بهتردی. ابن المبارک لـه عبدالله بن عبيد بن عميرنه روايت کړيدی هغه وايي چې عمروبن العاص تيرشو هغه دبيت الله شريف طواف کاو. هغه دقريشو يوه حلقه وليده چې څه کسان پکي ناست وو.

کله چی هغوی داوليد نو ويی ويل: اياهشام بن العاص بهتر و ستاسو په رايه او که دهغه ورور عمرو؟ کله چی هغه له طواف نه فارغ شو نو د دوی خواته راغی او ورته ودريد. هغوی تـه يي وويل کله چی تاسو زه وليدلم نو زه پوه شوم چې تاسې څه وويل: تاسی څه ويل؟ هغوی وويل : مونږ ستا او هشام په باره کې وويل چی لـه تاسونه کوم يو بهتر دی؟ هغه ورتـه وويـل : زه بـه تاسې ډير ژر خبر کړم زه ديرموک په جهاد کی شريک شوم هغه اوما دواړو شپه تيره کړه هغه هم لـه الله نه دشهادت سوال کاو اوماهم دشهادت سوال کاو. کله چې سهار شو هغه شهيد شو اوزه محروم شوم. لدينه معلومه شوه چې هغه لـه مانه افضل دی. دعمرو ابن العاص داخبره هم په روغ رمټ راستون شوی باندی دشهيد په فضيلت دلالت کوي.[1]

---

[1] _الجهاد لابن المبارك.

نهم: شهيد تـه دوژل كيـدو پـه وخـت دومره درد حس كيږي لكه چې ميږي چيچلى وي .

((عـن ابـى هريـره رضي الله عنه قل: قل رسول الله ﷺ : لايجد الشهيدُ من مَسِّ القتلِ الاَّ كمايجدُ احدكم من مَسِّ القرصة .[1]))

لـه ابى هريره رضي الله عـنه نـه روايت دى چې رسول الله ﷺ وفرمايل : شهيد د وژل كيدو په وخت كى صرف دومره دردباندى پوهيږي لكه چې ميږي چيچلى وي .

لـسم : پربـتې پـه شهيدانو بـاندې لـه هرى دروازې نه راځي اوسلام ورباندې كوي.

((روى أحمـد والحـاكم وابن حبان عن عبدالله بن عمرو بن العاص رضي الله عـنهما قـل: سمعت رسول الله ﷺ يقول: ((أول ثلةٍ تدخل الجنة الفقراءُ المهاجـرون ، الذيـن تُـتَّقى بهم المكاره ، إذا أمروا سمعوا واطاعوا، وإن كانت لـلرجل مـنهم حاجـةً إلى السـلطان لم تقض له ، حتى يموتَ وهي في صدره. وإنَّ الله عزوجل ليدعو يوم القيامة الجنة ، فتأتي بزخرفها وزينتها.

فيقـول : أيـن عـبادي الذين قاتلوا في سبيلي وقتلوا و أوذوا وجاهدوا في سبيلي؟ ادخلوا الجنة.

فيدخلونها بغير حساب.

---

[1] - رواه الترمذى فى فضائل الجهاد: ٤/ ١٩٠، والنسائي فى الجهاد:٦/ ٣٦ ومواد الظمآن ص : ٣٨٨ واسناده حسن.

وتـأتي الـملائكـة فيسـجدون ، فيقولـون : ربنًا نحن نسبّحُ بـحمدك الليلَ والنهار ونقدسُ لك. من هؤلاء الذين آثرتهم علينا؟

فيقـولُ الـرب عـزوجل: هـؤلاء عـبادي الذين قاتلوا في سبيلي، وأوذوا في سبيلي.

فـتدخل عليهم الملائكة من كل باب : سلام عليكم بما صبرتم ، فنعم عقبى الدار . [1]))

لـه عبدالله بن عمروبن العاص رضي الله عنهما نه روايت دی هغه وايي : ماله رسول الله ﷺ نه آوريدلي دي چې فرمايل يي :

لومړی دله چې په جنت کی داخليږي هغه به فقراء مهاجرين وي، داهغه خلک دي چې دهغوی په وجه خلک لـه بدو او نـاروا کـارونو خلاصېدل. کله به چې ورته دکوم کـار امر کيدو هغـه بـه يې اوريده او ترسره کاو به يې. کله به چې له هغوی نه دکوم سړي پاچاته کوم خدمت پيداشو نو داحاجت به چانه پوره کاو . آن تردی چې مړه شو او دابه يې په زړه کې پاتی شو. دقيامت په ورځ به الله پاک جنت راوغواړي او هغه به لـه خپلو ټولو ښکلاګانو اوتازګي سره حاضر شي. الله تعالی به ووايي : چيرته دي زماهغـه بـندګان چی زماپـه لاره کـې جـنګيدلي دي وژل شـويدي اوتکـليف ورتـه رسيـدلی دی اوزماپه لاره کی يې هلی ځلې کړيدي؟ داټول دی پـه جنت کی داخل شي هغوی به ټول له حساب اوکتاب نه پرته په جنت کی داخل شي.

ملائکې بـه راشي اوسجده بـه وکړي، بيابـه ووايي: ای زموږ پالونکيـه! موږ شپې ورځې ستا تسبيح اوحمد وايو اوستاپاکي بيانوو. داخلک څوک دي چی په موږ دی غـوره کړل. الله تعالی به ورته وفرمايي : دازما هغه بندګان دي چی زماپه لاره کې يې

---

[1] ـ احمد في المسند : ٢/ ١٦٨ والمستدرك للحاكم : ٢/ ٧٢ وموارد الظمان ص : ٦٣٦ ورجاله ثقات والحديث حسن.

قتال کړيدي اوزماپه لاره کی په تکليف شويدي. پس ملائکې پرهغوی باندې له هری دروازی نه ننوځي. او ورته به ووايي سلام دی وي پرتاسو باندی په سبب دهغه چې تاسی صبر وکړ. بيا نو داخرت کور ډېرښه دی.

((روى البخاري ومسلم عن أنس بن مالك رضي الله عنه قل: جاء أناسٌ إلى النبى ﷺ فقالوا: ابعث معنا رجالاً يعلمونـنا القرآن والسنة، فبعث اليهم سبعين رجلاً من الأنصار، يقل لهم القرّاء- فيهم خالي حرام بن ملحان- يقرء ون القرآن ويتدارسونه بالليل يتعلمون، وكانوا بالنهار يجيئون بالماء فيضعونه في المسجد ويحتطبون، فيبيعونه ويشترون به الطعام لأهل الصُفَّة وللفقراء.

فبعثهم النبي ﷺ، فعرضوا لهم فقتلو هم قبل أن يبلغوا المكان.

فقالوا: اللهُمَّ أبلغ عنا نبيًّنا، أنا قد لقيناك، ورضينا عنك، ورضيت عنا!

وأتى رجل حراما خال أنس فطعنه برمحٍ حتى أنفذها. فقل حرام: فزت وربِّ الكعبة؟

فقل رسول الله ﷺ: إن إخوانكم قدقتلوا. وإنهم قالو: اللهُمَّ بلِّغ عنا نبيًّنا أنا قد لقيناك ورضيناك عنك ورضيت عَنا.)) [1]

له انس بن مالک رضي الله عنه نه روايت دی هغه وايي څه خلک نبی کريم ﷺ ته راغلل هغوی ووېل چی له مونږ سره څو کسان وليږه چی موږ ته قران کريم او سنت وښايي. رسول الله ﷺ ورته دانصارو اوياکسان وليږل چې قراء ورته وېل کيده. په

[1] - البخاري فى المغازي : ٥/ ٤٢ . ومسلم في الإمارة :٣/ ١٥١١.

دوی کی زما ماما حرام بن ملحان هم و چی قرانکریم به یې لوستلو او خلکوته به یې دشپې په وخت کی ښودلو.

دورځې به یې مسجد ته اوبه راوړلی هلته به یې کیښودلی او لرګي به یې راوړل او خرخول به یې اوپرهغه به یې دصفې اوسیدونکو اوفقراو ته ډوډی اخسته. نبی کریم ﷺ دوی هلته ولېږل مګرهغوی په دوی باندې تعرض وکړ اوله رسیدونه وړاندی یې ووژل.هغوی دعاوکړه چې ای الله ! زموږ له طرف نه زموږ نبي ته زموږ داپیغام ورسوه چې موږ له خپل رب سره ملاقي شوو، موږ له تانه خوشاله یو او ته له موږ نه خوشاله یې .دانس ماما حرام نومی اصحابي ته یو سړې راغی او په نیزی سره یې سوری کړچی له بدن نه اخوا ترینه وتلی وه. حرام وویل: دکعبی په رب قسم چی زه بریالی شوم. رسول الله ﷺ صحابه وته وفرمایل: ستاسې ورونه وژل شویدي، اوهغوی داویلي دي چې ای الله! زموږ له لورې زموږ نبي ته زموږ داپیغام ورسوه چې موږ له تاسره ملاقي شوي یو ته له موږ نه خوشاله یې اوموږ له تانه خوشاله یو.

د ولسم : دشهادت لپاره لـه مخکی نه نیک اعمال شرط نه دي بلکی دارادی سبقت شرط دی .

((عـن البراء بن عازب رضي الله عنه قل:اتى النبيُّ ﷺ رجلٌ مقنَّعُ بالحديد

فقل: يارسول الله ﷺ اقاتل او اسلم؟

قل اسلم ثم قاتِلْ فاسلم ثم قاتل فقتِلَ.

فقل رسول الله ﷺ عمل قليلاً و اجركثيراً.[1]))

له براء بن عازب رضي الله عنه نه روایت دی هغه وایي: یوسړی رسول الله ﷺ ته راغې چی په سریاندې یې داوسپنی ټوپی وه. هغه وویل یارسول الله ! زه لومړی قتال وکړم اوکه اسلام راوړم؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: لومړی اسلام راوړه او بیاقتال

[1] - البخاري في الجهاد: ۳/ ۲۰٦ ومسلم في الامارة :۳۰/ ۱۵۰۹.

وکړه . هغه اسلام راوړ اوبیاقتال یې وکړ تردی چې شهیدشو. رسول الله ﷺ وفرمایل: عمل یې لږ وکړ خوثواب یې ډیر زیات ترلاسه کړ.

((عن البراء بن عاذب رضي الله عنه ، قل : جاء رجل الى رسول الله ﷺ وهو يقاتل ، فقل له : أهُوَ خير لي ان اسلم؟

قل ﷺ نعم.

فقل الرجل: أشهدُ أن لاإله إلا الله ، وأنك رسولُ الله.

ثم قل ; أهو خيرٌ لي أن أُقاتِلَ حتى أُقتل؟

قل : نعم .

قل الرجل : وإن لم أُصَلِّ لله صلاة ؟

قل : نعم .

فحمل الرجل على المشركين فقاتلهم ، ثم اعتنوا عليه ، فقتلوه! فقل رسول الله ﷺ عملَ قليلاً، وأجِرَ كثيراً.[1]))

له براء بن عازب رضي الله عنه نه روایت دی چې یوسړی رسول الله ﷺ ته راغی او هغه ﷺ په قتال کی بوخت وو. هغه سړي وویل: که زه اسلام راوړم نو دابه زما لپاره غوره وي؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل هو. هغه سړي وویل: اشهدان لا اله الا الله وانک رسول الله.بیایی وویل : دابه زمالپاره ښه وي چی قتال وکړم اوشهیدشم. رسول الله ﷺ ورته وفرمایل هو. هغه وویل: اګرکه الله ته یولمونځ هم ونه کړم؟ رسول الله ﷺ وفرمایل هو. پس هغه په مشرکانو باندی یرغل وکړ او ورسره وجنګید خو

---

[1] - سنن سعيد بن منصور فى الجهاد : ٢/ ٣/ ٢٣٦ ، والحديث حسن.

کافرو په هغه باندی سخته حمله وکړ او ويې واژه . رسول الله ﷺ وفرمایل : لږ عمل يې وکړ اوډير اجر يې ترلاسه کړ.

((وروى الطبراني في الكبير والأوسط عن أبي موسى الأشعري رضي الله عنه أنَّ النبيُّ ﷺ كان في غزوة. فبارز رجل من المشركين رجلاً من المسلمين فقتله المشرك ، ثم برزله رجل من المسلمين فقتله المشرك.

ثم جاء المشرك فوقف على النبى ﷺ فقال له: على ملذا تقاتلون ؟

فقال ﷺ : ديننا أن نقاتل الناسَ ، حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله ، وأنَّ محمداً عبده ورسوله ، وأن نفي لله بحقه.

فقال الرجل: و الله إنَّ هذا لحسن، امنتُ بهذا، أشهد أن لا إله إلا الله ، وأشهد أنَّ محمداً رسول الله !

ثم تحوَّل إلى المسلمين ، وحمل معهم على المشركين ، فقاتل حتى قُتل! فوضع بجانبِ صاحبيه اللَّذين قتلهما قبل ذلك!!

فقال رسول الله ﷺ : هؤلاء أشدُّ أهلِ الجنة تحاباً.[1]))

له ابی موسی الاشعري رضي الله عنه نه روايت دی چی نبی کريم ﷺ په يوه غزوه کې و ، دمشرکانو يوسړي له مسلمان سړي سره مقابله وکړه،نومشرک هغه وواژه. بیاورته بل مسلمان مقابلې ته ووت نومشرک هغه هم وواژه، بیاهمدغه مشرک راغی اودنبی کریم ﷺ په خنګ کې ودرید او هغه ﷺ ته يې وويل تاسې دخه لپاره قتال کوئ؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل زموږ دين موږ ته داوايي چی ترهغه له خلکو سره

---

[1] - مجمع الزوائد للهيثمي : ٣/ ٢٩٦، والحديث صحيح.

قتال وکړو ترڅو چې لا اله الا الله و ان محمداً عبده ورسوله کلمه ونه وايي هغه سړي وويل : والله چې داښه کاردی ماپه دی ایمان راوړ .

اَشْهَدُ ان لا اله الا الله ، واشهد ان محمداً رسول الله . يې وويل. بيا مسلمانانو طرف ته مخ واړاو اوله هغوی سره یوځای پر مشرکانو یې حمله وکړه له هغوی سره یې ترهغه قتال وکړ چې ووژل شو بیایې هغه له هغو دوکسانو سره کیښود چې وړاندی ده وژلي وو. رسول الله ﷺ وفرمایل. دجنت په اوسیدونکو کې به داخلک پخپلو منځو کې ډیرمحبت کوونکی وي څکه مقتول به دایقین کوي چې دغو سترو هميشوو نعمتونو ته زماددخول سبب يواځې همدا قاتل وګرځید.

د يارلسم انبياء په شهيدانو باندی صرف دنبوت ددرجې په وجه فضيلت لري.

((عـن عتبة بـن عبدالسلميُّ رضي الله عنه. أنَّ رسول الله ﷺ : قال: القتلى ثلاثـةٌ رجـلٌ مؤمـن جـاهد بنفسـه ومالـه في سبيل الله ، حتىً اذا لقي العدوَّ قاتـلهم حـتى يُقْـتَلْ ، فذلـك الشـهيدُ الممْتَحَنُ، في جنةِ الله، تحتَ عرشه ، لا يفضله النبيون إلاَّ بفضل درجة النبوة.

ورجـل فَـرِقَ على نفسه من الذنوب والخطايا. جاهد بنفسه وماله في سبيل الله ، حـتى إذا لقـي العـدوَ قـاتلَ حتى يُقتل ، فتلكَ مَصْمَصةٌ ، مَحَتْ ذنوبه وخطاياه ، إنَّ السيفَ مَحَّاءً للخطايا، وأُدخل من أىَّ أبواب الجنة شاء ، فإنَّ لها ثمانيةَ أبواب ، وبعضُها أفضل من بعض ، ولجهنم سبعة أبواب.

ورجلٌ منافق. جاهدبنفسه وماله ، حتى إذا لقيَ العدو وقاتل في سبيل الله حتى يُقتل، فذلك فى النار، لأنَّ السيف لايمحو النفاق.[۱]))

له عتبه بن عبدالسلمي رضي الله عنه نه روایت دی چی رسول الله ﷺ وفرمایل: دالله په لاره کې وژل شوي دری قسمه دي :

یوهغه مومن سړی چی پخپل ځان اومال سره دالله په لاره کې جهاد وکړي ترهغه چی له دښمن سره مخامخ شي اوجنګ ورسره وکړي او ووژل شي. پس دا ممتحن شهید دی. دابه په جنت کی دالله دعرش لاندی وي. په دی باندی انبیا صرف دنبوت ددرجې په وجه فضیلت لري.

دویم هغه سړی دی چی له ګناهونو اوخطاګانو ځخه ویریږي، پخپل ځان اومال سره دالله په لاره کې جهاد کوي. تردی چی کله له دښمن سره مخامخ شي نو له هغه سره جنګ کوي چی پخپله ووژل شي نودا مصمصه شهید دی.دهغه ګناهونه اوخطاګاني محوه کوي ببښ ګـ سره دخطاګانو محوه کوونکې ده او دجنت له هری دروازې نه چی غواړي داخلولی شي اودجنت اته دروازې دي چی ځینې یې له نورو ځینو نه بهتر دي. اودجهنم اووه دروازی دي.

دریم هغه منافق سړی دی چې پخپل مال اوځان سره جهاد کوي تردې چې له دښمن سره مخامخ کیږي اودالله په لاره کی ترهغه قتال کوي چی پخپله ووژل شي. نوداسړی به په اور کې وي ځکه چی توره نفاق نه شي محوه کولې.شهید ممتحن دی ته وایې چې شرح صدر یې شوې وي الله دهغه زړه دتقوی لپاره انتخاب کړې وي اوسینه یې داسلام لپاره خلاصه کړې وي اوپه هغه باندی دالله جل جلا له داقول چسپان کیږي.

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى .﴾ [الحجرات : ۳.]

---

[۱] - رواه أحمد فی المسند: ٤/ ١٨٥. والبیهقي فی السنن: ٩/ ١٦٤. وابن حبان انظر موارد الظمآن. ص : ٣٨٨. ومجمع الزوائد :٥/ ٢٩١ والحدیث حسن.

کوم کسان چې درسول الله په وړاندې خپل غږونه ټيټوي په حقيقت کې هغه کسان دي چې الله يې دپرهيزګارۍ لپاره زړونه له ازميښت نه تير کړي دي.

او د مُصْمَصـةً معنى مُمَحَّصَةً يعنى دالله درضا لپاره دهغه شهادت دهغه ګناهونه کنګال او پاک کړل لکه عرب مصمص الاناء په هغه وخت کې وايي چې کله په لوښي کې اوبه واچوي او ويې ښوروي. مطلب داچې دالله په لاره کې چې ووژل شي نو هغه له ګناهونونه داسې پاکيږي لکه چې کټوه په وينځلو سره له خيرې نه پاکيږي.

فصل

الله جل جلاله حورعين دمؤمنانو لپاره تیاری کړیدي

الله تعالی په جنت کې دمؤمنانو له حورعین سره واده کوي. اوپه دی کی له شهیدانو په خصوصي ډول انعامونه او پیروزوینې کړي دي پردیسه سرې دخپل وطن دحال احوال له اوریدو نه نه ستړی کیږي په عاشق باندی دمعشوقې ذکر اویادونه هیڅ کله هم بده نه لګیږي دوصال دوعدو یادول دعشق داور لمبی نورې هم زیاتوي. دیوځای کیدو دځای یادیدل دشوق اورنور هم بلوي نوځکه په قرانکریم کې دجنت دنعمتونو، محلونو او حورو یادونه ښه ډیره ډیره شوېده الله تعالی د حور عینو واده له شهیدانو سره کوي. اوحورعین کله کله دالله په لاره کې زخمي شوي سړي ته دبیهوشي په حالت کې دهغه دروح له وتلو نه وړاندی خپل شکل اوځان ښکاره کوي. اودادهغه لپاره دالله جل جلاله له لورې یوزیرې وي چی الله جل جلاله هغه شهادت ته قبول کړیدی. کله کله حورعین مجاهدینو ته هم په خوب کی خپل ځان ښکاره کوي. ترڅومجاهد دالله په لاره کې نورې زیاتې هلې ځلې وکړي او خپل ځان قرباني ته وړاندی کړي.

حورعین یو نوم دی چی الله تعالی په قرانکریم کی دهغه اطلاق پرهغو ښځو باندی کړیدی چی الله تعالی په جنت کی پیداکړیدی او هغه یې دصالحو مؤمنانو خصوصاً مجاهدینو اوشهیدانو لپاره ځانګړي کړي دي.دحورعین مفرد حوراء عینا راځي حور اء هغی ښځې ته وایې چې دسترګو سپینه برخه یې تکه سپینه وي او توره برخه یې (یعنې کسی) تکه توره وي نوحور دسترګې دتک سپین والي سره سره دستزګې تک تور والې ته وایې او عیناء هغې ښځې ته وایي چې غټې غټې فراخې ښایسته سترګې ولري.

الله تعالی پخپل کتاب قرانکریم کی فرمایي:

﴿وَحُورٌ عِينٌ كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ ﴾ (الواقعة ۲۲_ ۲۳)

اوهم دښکلو او غټو سترګو حورې . لکه پوښل شوي ملغلرې.

همدغه راز الله تعالی فرمايي :

﴿كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ﴾(الرَّحْمَن ٥٨)

لکه چې لعل او مرجان وي .

همدغه راز فرمايي :

﴿وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ كَأَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ ﴾(الصافات ٤٨_٤٩)

له نبی کريم ﷺ نه چې دحورعينو دصفاتو په باره کې کوم احاديث نقل شويدي هغه دمفکرينو(فکر کوونکو) او مبصرينو(سوچ او فکر کوونکو) عقل حيرانوي او ختموي .

((عن ابی هريرة ﷺ عن النبی ﷺ قل:انَّ اول زمرةٍ يدخلون الجنَّة علی صورة القمر ليلة البدر. والتي تليْهاعلی اضؤ کوکبٍ دريٍّ فی السماء لکل امریٍ ء منهم زوجتان، يری مخُّ سوقهما من وراء اللحم ، ومافی الجنةِ ا عزب .[1]))

ابی هريره ﷺ له نبی کريم ﷺ نه روايت کوي چې هغه ﷺ وفرمايل : بيشکه لومړی ډله چی په جنت کې داخليږي هغوی دڅوارلسمې سپوږمی پشان ږقيدونکی وي. اوڅوک چی دوی ته نژدی وي دهغوی مخونه به دآسمان دځليدونکو ستورو پشان ږقيږي. هريو جنتي ته به دوه دوه جنتي ښځې ورکول کيږي چی دپنډۍ دهډوکي مغزبه يې له غوښې نه اخوابښکاري اوپه جنت کې بې واده سړی نشته .

((عن انس بن مالك ﷺ ، عن رسول الله ﷺ **قل** : ((لو أطَّلعت امرأةٌ من نساءِ أهلِ الجنةِ إلی الأرض لملأت مابينهما ريحاً ، ولأضاءت ما بينهما ، لنصيفها علی رأسها خيرٌ من الدنيا ومافيها)).[1]

---

[1]ـ رواه البخاري في بدء الخلق : ٤/ ٨٨ ومسلم في الجنة ونعيمها : ٤/ ٢١٧٨.

له انس بن مالک ﷺ نه روایت دی څخه وایي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : که چیرته یوه جنتي ښځه خپل ځان دنیاته ښکاره کړي نوداسمان او زمکې منځ کې ځای ټوله زمکه به خوشبوي او روښانه کړي. دحور عین لوپټه ددنیا اوپه دنیاکې کی چې څه دي له ټولونه غوره ده.

داخبره له حدیث نه ثابته شوېده چې الله تعالی هغه اخرنی سړی چې له اور نه وباسي اوپه جنت کی یې داخلوي هغه ته ددی ددنیا دپیداکیدونه واخله ترقیام دقیامته پورې چې څومره دنیاده ددی پشان لس هومره دنیاورکوي.

کله چې دیو ادنی جنتي لپاره دومره لوی نعمت دی نوداعلی جنتی لپاره چې الله تعالی کوم نعمتونه تیار کړیدي هغه به څومره اوچت وي. کله چی د ادنی جنتي په جنت کی دا درجه وي نوبیا به دهغه شهید لپاره څومره اوچت اوچت نعمتونه وي چی الله تعالی په نورو خلکو باندی سل درجې فضیلت ورکړېدی .

دهرو دوو درجو ترمنځ داسمان او زمکې ترمنځ چې څومره فرق دی هومره فرق به وي بلکې ذوالجلال والا کرام ذات چې دشهید لپاره په خپل خصوصي نقل سره چې کوم انعامات تیارکړي دي هغه لاڅه رقم دي .

په الله قسم چې انساني فهم دالله تعالی د هغو نعمتونوچی دشهید لپاره یې تیارکړي نه حصرکولې شي او نه وهم دهغو کیفیت او څرنګ والی تعبیرولی شي . اونه هم عقل یې احاطه کولې شي. لکه چی الله تعالی فرمایلی دي:

﴿ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾

(السجله : ۱۷.)

هیچاته معلومه نه ده چی الله پاک یې دسترګو دیخوالي لپاره ددوی دعملونو په رڼا کې کوم شی پټ کړیدي .

[1]ـ رواه البخاري في الجهاد : ٤/ ٢٠٣

((عـن ابى هريرة ﷺ ، عن رسول الله ﷺ فيما يرويه عن ربه قل : اعلدتُ لعبادي الصلحين مالا عينٌ رأت ولا اذن سمعت ولاخطر على قلب بشر.[1]))

ابى هريره ﷺ لــ رسول الله ﷺ نه اوهغه صلى الله علينه وسلم لـه خپل رب نه روايت كوي چې نبى كريم ﷺ وفرمايل:مادخپلو نيكو بندګانو لپاره هغه نعمتونه تيار كړيدي چې هغه نه سترګو ليدلى دي اونه غوږونو آوريدلي دي اونه دبشر په زړه كې دهغه په باره كې څه خيال پېداشويدى.

((عـن أبـي هريـرة ﷺ ،عـن رسـول الله ﷺ : سأل موسى ربه عزوجل : ما أدنى أهلِ الجنة منزلة ؟

فقـال الله له : هورجـلٌ يجي ءُ بعدَما يدخلُ أهلُ الجنة الجنة. فيُقلُ له: أدخُل الجنة !

فيقول : ربٌ وكيف ، وقدنزل الناسُ منازلهم وأخذوا أخذاتهِمْ؟

فيقل له : أترضى أن يكون لك مثل مَلِكٍ من ملوكِ الدنيا ؟

فيقول : رضيتُ يارب.

فيقول : لك ذلك ، ومثله ، ومثله ، ومثِله!

فقل في الخامسة . رضيت يارب.

فيقول : هذا لك ، وعشرة أمثاله!! ولك ما اشتهتْ نفسُك ، ولذّت عينك !

فيقول : رضيتُ يارب.

---

[1]ــ رواه البخاري في بدء الخلق : ٤/ ٦٨ . ومسلم في الجنة ونعيمها : ٤/ ٢١٧٤.

قل موسى : ربّ فأعلاهم منزلة ؟

قـل : اولـئك الذيـن أردَت ، غرسْتُ كرامتهم بيدي ، وختمتُ عليها، فلم ترعين ، ولم تسمع أُذُن ، ولـم يخطرْ على قلب بشر)).[1]

ابی هريره ﷺ لـه رسول الله ﷺ نـه روايت كوي چی موسی عـليه السلام لـه خپـل عزوجل رب نـه سوال وكړ چې پـه جنت كی د ادنی جنتي مرتبه څه وي ؟ الله تعالی موسی عـليه السـلام تـه وفـرمايل : ادنی مرتـبه دهغـه سړي دی چی دجنـتيانو لـه داخليدونه وروسته بـه راوستلی شي او ورته به وويل شي چی جنت ته ننوځه. هغه به وايي ای ربـه! خلكوپه جنت كی خپـل خپـل محلونه او مرتبې ترلاسه كړې دي الله تعالی به ورته وفرمايي : اياته داخوښوی چې ته ددنيا ديو پاچا په شان شې ؟

هغه به وايي : ای ربه ! زما خوښه ده.

الله تعالی به ورته وايي : ستالپاره دا اوددی پشان نور ، نور اونور نعمتونه هم دي.

پنځم ځل به وايي : ای ربه ! زه خوښ يم.

الله تعـالی بـه ورتـه وايـي : داهـم ستا لپـاره دی اوددی پشـان لـس نـور هـم دي، ستالپاره هغه څه دي چې ستاړه يې غواړي اوسترګې دی ورباندی يخيږي.

هغه به وايي : ای ربه ! زه خوښ يم.

موسی عـليه السـلام وويـل : ای ربـه ! دلوړې مرتبې جنتي به څه درجه وي؟ الله جل جلالـه ورته وفرمايل : مادهغوی ميلمستيا اوعزت پخپل لاس تيار كړيدی اوپر هغه مې تاپـه لګولې ده. نه سترګو هغه ليدلي دي، نه غوږونو دهغونعمتونو نوم اوريدلی اونه هم دبشر په زړونو كې دهغونعمتونو خيال تېرشويدی.

[1]ـ رواه مسلم في الايمان : ۱/ ۱۷۶

د پرشم بـاب

د غنیمت په مال کې خیانت کول حرام او لویه ګناه ده

غلول یا خیانت دېته وېل کیږي چې دلښکر امیر یابل کوم مجاهد دمجاهدینو ترمنځ دغنیمت له مال نه د هغه له ویشل کېدونه وړاندې څه څیز دځپل ځان لپاره واخلي. اودویشلو لپاره یې ویشونکي ته نه راوړي داحرام دی برابره خبره ده که لږ غونډی یې آخستی وي یاډېر، داپه غلا اوخیانت کې حسابیږي دیته ځکه غلول وېل کیږي چې لاسونه دېدی له آخستلو نه بنداوتړل شویدي .

﴿ وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴾ [ال عمران : ۱۶۱.]

پیغمبر هیڅ شې نه پټوي او هرڅوک چې یو شې پټ کړي نو دقیامت په ورځ به پټ کړی شی راوړي او بیا به هرچاته دهغه دکړو بدل پوره ورکړای شي او هیڅ ظلم به پرې ونه کړای شي.

دغنیمت په مال کې خیانت کول له لویو کبیرو، هلاکوونکو ګناهونو څخه ده اوپه دی باندی دېر لوی وعید راغلی دی. له خیانت نه دمنعه کولوپه هکله ګڼ احادیث موجود دي. اودهغه چاپه باره کې سخت وعیدونه راغلی دي چې دغنیمت په مال کی خیانت کوي.

((عن عبدالله بن عباس رضي الله عنهما قل : حدَّثني عمر رضي الله عنه قل: لماكان يوم خيبر،أقبل نفرٌمن أصحاب النبى ﷺ،فقالوا:فلانٌ شهيد،وفلانٌ شهيد.

حتى مَرّوا على رجل ، فقالوا : فلانٌ شهيد!

فقل رسول الله ﷺ كلاً. إني رأيته فى النار في بردةٍ أو عباء ة غلَّهَا.

ثـم قـا ل: يـــاابن الخطـاب. اذهـب فـناد فـى الناس أنه لايدخل الجنة إلا المومنون . [1]))

له عبدالله بن عباس ﷺ نه روايت دى هغه وايي چى عمر ﷺ ماته وويل :

دخيبر دجنگ په ورځ دنبى كريم ﷺ له اصحابونه څوكسان راغلل او ويې فرمايل: فلانكى شهيد شو اوفلانكى شهيد شو. تردى چې له يوسړي نه تېرشول او ويى ويل چى دافلانـكى شـهيد دى. رسـول الله ﷺ وفـرمايل : نـه هيڅكلـه نـه مادايـه اوركـې ليدلى دى ده دغنيمت لـه مال نه څادر ياچپنه يې پټه كړى وه.

بيايى وفـرمايل : اى دخطـاب زويـه ! لاړشـه اوپـه خلكوكى اعلان وكړه چې په جنت كې له مؤمنانونه پرته بل څوک نه شي داخليدلې.

داحديث پدى خبره دلالت كوي چى چادغنيمت لـه مال نه كوم داغوستو اوپه سرولو شيان غلا كړل نو هغه ته په دوزخ كې داسې لباس آغوستل كيږي چى اوربه ورباندى بل وي.

((عن أبى هريرة ﷺ قل : خرجنامع رسول الله ﷺ إلى خيبر.ففتح الله علينا، ولم نغنم ذهبا ولافضة ، وإنـما غنمنا الـمتاعَ والطعامَ والثيابَ.

ثـم انطلقـنا إلى الـواد ي – واد ي القرى – ومع رسول الله ﷺ عبدله وهبه له رجلٌ من جذام يدعي رفاعة بن زيد

فلمانزلنا الواد ي قام عبد رسول الله ﷺ يحلُّ رحله ، فرمي بسهم ، وكان فيه حـتفه . فقلنا : هنيئاً له الشهادة يارسول الله !قل ﷺ : كلاً. والذي نفسُ محمدٍ

---

[1] ـ رواه مسلم في لايمان : ۱/ ۱۰۷.

بـيده ، إنَّ الشَّمْلَةَ لتلـتهبُ عـليه نـاراً، أخذهـا مـن الغـنائم . لم تصـبها الـمقاسم!

ففـزعَ الناس، فجاء رجلٌ بشراكٍ أو شراكين ، فقال : أصبتُ هذايوم خيبر! فقل رسول الله ﷺ ((شراكٌ أوشراكان من نار)).[1]

لـه ابى هريره رضى الله عـنه نه روايت دى هغه وايي چى موږ لسه رسول الله ﷺ سره خيبر تـه لاړو الله تعالى مـوږ تـه برى راکړ. خو موږ نه سره زر په غنيمت کې ونيولې اونـه سپين زر ، بلکې موږ سامان، لباس او خوراکي شيان په غنيمت کې ونيول بيا وادى القرى نومي ځاى تـه لاړو، لـه رسول الله ﷺ سره هغـه غلام هم موجود وو چې دجذام دقبيلى يوسړي رفاعـه بن زيد ورتـه هبه کړى و. کله چې مـوږ دغـه درې تـه راغلو نـو درسول الله صلى الله عليه وسلم غلام دځپل سامان په پرانستلوېې شروع وکړ په سامان کې دهغـه مرګ هم و. په دى وخت کې لـه کوم ځاى نه يوغشي راغې پرهغه ولګيد اوځاى په ځاى مړشو. موږ وويل :يارسول الله ده ته دى شهادت مبارک وي. نبى ﷺ وفرمايل : هيڅکله نـه قسم دى په هغه ذات چې زماروح دهغه په واک کى دى کوم څادر چې ده دغنيمت دمال لـه ويش نه مخکې آخستى و هغه وربانديې لمبى وهونـکى اور جوړشـويدى ددغې خبرې پـه آوريـدو سـره خـلک ډېـر سـخت وويـريدل. يوسړي يوه يـادوه تسمې پـه لاس کې نيـولى وى او راغـى ويې ويـل دامى دخيبر پـه جنګ کې آخستى وې. رسول الله ﷺ وفرمايل : (که واپس کړى دى نه واى نو) دايوه يادوه تسمې د اور دي.

((عـن عـبدالله بن عمروبن العاص رضى الله عنهما : قل : كان على ثقل (متاع)رسول الله رجلٌ يقالُ لـه (كَرْكَرَةَ) فماتَ !

---

[1]ــ رواه البخاري في الايمان والنذور : ۷/ ۲۳۵ ومسلم في الايمان : ۱/ ۱۰۸

فقال رسول الله ﷺ هوفى النار فذهبوا ينظرون اليه ، فوجدوا عباءة قدغلها.[1]))

له عبدالله بن عمروبن العاص ؓ نه روايت دى هغه وايي: درسول الله ﷺ په سامان باندى يوسړى مقرر و چې نوم يې كر كره و. هغه مړشو نو رسول الله ﷺ وفرمايل : هغه په جهنم كى دى. خلك چې دهغه خواته لاړل نو ګوري چې دهغه په تن كى دغنيمت له مال نه يوه چپنه وه چې هغه يې دمال غنيمت نه غلا كړى وه.

د غنيمت كوم مال چې نه آغوستل كيږي اوڅوک يې غلاكړي هغه به دقيامت په ورځ پخپلو اوږوبار كړې راوړي او ددى خبرې دليل دالله تعالى داقول دې:

﴿وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴾ ال عمران :۱۶۱.

او هرڅوک چې يو شى پټ كړي نو دقيامت په ورځ به پټ كړى شې راوړي.

((عن أبى هريره ؓ قال : قام فينا رسوْل الله ﷺ ذات يوم ، فذكر الغلول فعظَّمه وعظَّمَ أمره ، حتى قال : لاألفينَّ أحدكم يجيىء يوم القيامة على رقبته بعيرٌ له رغاء ، فيقول : يارسول الله أغثني. فأقول : لاأملكُ لك شيئًا قد أبلغْتُك ! لاألفَينَّ أحدكم يجيىء يوم القيامة على رقبته فرسٌ له حَمْحَمةٌ ، فيقول: يارسول الله أغثني ، فأقول: لا أملكلك شيئًا ، قد أبلَغتُك!

لاألفينَّ أحدكم يجي ءُ يوم القيامة على رقبته شاة لها ثغاءٌ ، فيقول يا رسول الله اغثني ، فأقول : لا املك لك شيأ قد ابلغتك!

لا الفين احدكم يجيءُ يوم القيامة على رقبته نفس لهاصياح ،فيقول: يارسول الله أغثني. فأقول: لا أملكُ لك شيئًا قد أبلغتُك!

---

[1] ـ رواه البخاري في الجهاد :٤/ ٤٧

لا ألفينَّ أحدكم يجيءُ يوم القيامة على رقبته رقاعٌ تخفق ، فيقول : يارسولَ الله أغثني ، فأقول: لا أملكُ لك شيئاً ، قد أبلغْتُكَ !

لاألفينَّ أحدكم يجيءُ يوم القيامة على رقبته صامِت ، فيقول:يارسول الله أغثني ، فأ قول : لا أملكُ لك شيئًا قد أبلغْتُكَ)). [1]

لـه ابی هريره ﷺ نه روايت دی هغه وايي :يوه ورځ رسول الله ﷺ زموږ په منځ کې ودريد اودخيانت په باره کې يې خبرې اترې وکړې، خيانت يې ډېره لويه اوبده گناه وگڼله اوتردی يې وويل : له تاسونه دی څوک داسی ونه گورم چې دقيامت په ورځ په داسې حال کې راشي چې په څټ باندی يې اوښ وي اوهغه بړ بړيږي. هغه سړی به ماته وايي ای د الله رسوله ! ماخلاص کړئ، زه بـه ورتـه وايم زه تاته هيڅ گټه نه شم رسولی . ماخوپه دنياکې تاته دالله حکم رسولې و.

زه دې پـه تاسو کې داسی څوک ونـه گورم چې دقيامت په ورځ په داسی حالت کې راشي چې پـه څټ بـاندی يې اس وي اوهغـه خنيږي. هغه سړی به ماته وايي ای دالله رسوله ! لـه ماسره مدد او مرسته وکړئ، زه به ورته وايم زه هيڅ واک اواختيار نه لرم چې لـه تاسره مرسته وکړم. ماخو دالله حکم در رسولی و، زه دې په تاسو کې داسې څوک ونه گورم چې هغه دقيامت په ورځ په داسې حالت کې راشي چې په څټ باندی چيلی وي اوهغه بـاء بـاء آوازکوي. هغـه بـه وايی ای دالله رسوله لـه ماسره مرسته وکړئ. زه بـه ورتـه وايـم زه هيـڅ قسـم واک او اختيار نـه لـرم پـه دنيـا کـې مـې دالله حکمونه درته بيان کړي وو.

زه دی په تاسو کې داسې څوک ونـه وينم چې دقيامت په ورځ هغه په داسې حالت کې راشي چی پرڅټ يې نفس (غلامان وينځی وغيره) وي اوهغه آواز کوي. هغه ماتـه ووايي يارسول الله ! لـه ماسره مرسته وکړئ اولدينه مې خلاص کړئ، زه به ورته

[1]ـ رواه البخاري في الجهاد : ٤/ ٣٦ ومسلم في الامارة : ٣/ ١٤٦١

ووایم : زه هیڅ واک او اختیار نه لرم، ماپه دنیاکې تاسوته دالله حکمونه بیان کړي وو.

زه دې په تاسو کې داسې څوک ونه وینم چې دقیامت په ورځ په داسې حالت کې راشي چې په شټ باندې یې هغه پاڼې وي چې دخلکو حقوق په کې لیکل کیږي اوهغه وربانديې خوځیږي هغه به ماته وایي: ای دالله رسوله ! له ماسره مرسته وکړئ زه به ورته ووایم ، زه له تاسره هیڅ نه شم کولې، ماتاته په دنیاکې دالله حکمونه رسولي وو.

زه دې په تاسو کې داسې څوک ونه مومم چې دقیامت په ورځ په داسې حالت کې راشي چې په شټ باندې یې (یعنې سره زر سپین زر وغیره) سور وي. هغه به وایي یارسول الله ! له ماسره مرسته وکړئ. زه به ورته وایم زه له تاسره هیڅ نشم کولې. ماتاته دالله دین بیان کړی و.

دځناور په آوازونو اودکاغذونو دپاڼو په حرکت او خوځیدوکې داحکمت دی چې کوم څیزیې پټ کړی وي هغه به پخپل آواز پخپله ژبه سره شور کوي. هغه به ویروي اودخلکوپه منځ کې به رسواکوي. ټول خلک به دهغه خیانت پخپلو سترګو ویني. په سخت بیرو بار کې په شټ باندې دهغو دسورولو په وجه به هغه ته ډیر سخت تکلیف وي. خوله به وربانديې ماته وي اوپه ډیره سخته ویره کې به وي.

ابن عساکر روایت کوي چې یوسړی دجهاد لپاره ووت خوپه لاره کې دهغه سپارلۍ مړه شوه هغه مالک بن عبدالله الحثعمی ته راغی. دهغه په وړاندې دغنیمت د مال یوترکې آس تړل شوې و. هغه ته یې وویل : ای امیرصاحب! دغه آس ماته راکړئ.

امیر ورته وویل : زه ددې اس د اوچتولو قدرت نه لرم. هغه ورته وویل زه تاته دانه وایم چې اس اوچت کړئ بلکې دا وایم چې ماته یې راکړئ .او ماوربانديې سپورکړئ امیر ورته وویل داد غنیمت اس دی که چیرته یې زه تاته درکړم نوزه به خیانت ګر وګرځم. او الله تعالی فرمایي : (ومن یغلل یأت بما غلّ یوم القیمة) اوڅوک چې

خیانت وکړي هغه دقیامت په ورځ له هغه څه سره راځي چی خیانت یې کړیدی . زه ددی طاقت نه لرم چې دقیامت په ورځ دا اوچت کړم .

((عن زیدبن خالد رضي الله عنه أنَّ رجلاً من أصحاب النبي ﷺ توفي يوم خيبر .فذكروا ذلك لرسول الله ﷺ ، فقال: صلوا على صاحبكم!

فتغيرتْ وجوهٌ لذلك ، فقا ل : إنَّ صاحبكم غلَّ في سبيل الله!!

ففتشْنا متاعه ، فوجدنا خرزاً من خرزيهود ، لايساوي درهمين!!)).[1]

له زیدبن خالد ﷺ نه روایت دی چې دنبی کریم ﷺ له اصحابونه یوسړی دخیبر په ورځ وفات شو. خلکو درسول الله ﷺ په وړاندی دهغه یادونه وکړه. هغه ﷺ وفرمایل : په خپل ملګري باندی دجنازې[1] مونځ ولولئ. په دی خبره د ډیرو اصحابو رنګونه بدل شول. رسول الله ﷺ وفرمایل : ستاسې ملګري دالله په لاره کې خیانت کړیدی .

موږ چې دهغه سامان ولټولو نو دیهودانودغمیو نه یو غمی یاد هارونو نه یو هارموپکې پیداکړه چی قیمت یی دوه درهموته هم نه رسیده .

((عن العرباض بن سارية رضي الله عنه ، أنَّ رسول الله ﷺ كان يأخذ الوبرة من فيء الله ، فيقول: مالي من مثلِ هذا إلاَّ مثلَ مالأحدكم ، إلاَّ الخمس ، وهو مردودٌ فيكم ، فأدوا الخيطَ والْمِخْيَطَ فما فوقهما ، وإياكم والغلول ، فإنه عارٌ ونارٌ وشنارٌ على صاحبه يوم القيامة .)) [2]

له عرباض بن ساریه رضی الله عنه نه روایت دی چی رسول الله ﷺ به دفی دمال نه یوویښته اوچتولو اوفرمایل به یې چی په دی کی له پنځمې حصې نه علاوه زما هم

---

[1]ـ ابو داود : ۳/ ۱۵۵ . والسنائي : ٤/ ٦٤ . واحمد : ٤/ ١١٤ وابن ماجة : / ٩٥٠ ، واسناده صحيح .

[2]ـ مسند احمد : ٤/ ١٢٨ . ومجمع الزوائد : ٦/ ٣٣٧ والحديث صحيح لغيره

همغومره حصه ده څومره چې ستاسوده. پنځمه حصه هم ستاسو طرف ته راګرځي پس تاسې تار، دګنډلو ستنه اولدینه پورته شیان د غنیمت جمع کوونکي ته ورکوئ اوله خیانت نه ځان ساتئ ځکه چې دا دقیامت په ورځ شرم او قباحت او اور دی.

((عن عمروبن شعیب ، عن أبیه ، عن جده ، رضي الله عنه ، في قصة وفدهوازن ، أنه دنا النبيُّ ﷺ من بعیر، فأخذ وبرةً من سنامه ، ثم قال : " یا أیهاالناس : إنه لیسَ لي من هذا الفيء شيء ، ولا هذا، إلاَّ الخُمسُ ، والْخُمُسُ مردودٌ علیکم ، فأدوا الخیاط والمِخْیَطَ! فقامَ رجلٌ في یده کُبَّةٌ من شعر، فقال : أخذتُ هذا لأصلحَ بها برذعةً لي!

فقال ﷺ : أمَّا ماکان لي ولبني عبدالمطلب فهولك! فقال الرجل :أمَّا إذا بلغت ، فلا أرَب لي فیها ، ونبذها!)).[1]

عمروبن شعیب له خپل پلار نه اوهغه له خپل نیکه نه دهوازن دوفد دکیسې په باره کې روایت کوي چې نبی کریم ﷺ دیو اوښ په خواکې ودریدهغه له کوب نه یې یوه ویښته په لاس کی ونیولو او بیایی وفرمایل :

ای خلکو! دفی په دغه مال کې زمالپاره له خمس نه پرته بل هیڅ برخه نشته خمس هم بیرته تاسوته راګرځي. نوتاسې تار اوستنه هم دغنیمت غونډوونکو ته ورکوئ یوسړی ودرید چې په لاس کی یې د وړیو یوکلوله وه. هغه وویل مادا آخستی ده چې خپل دکجاوې لاندی چې کوم ترپال اچول کیږي وریاندی جوړکړم رسول الله ﷺ ورته وفرمایل : که کوم زما اودعبدالمطلب د زامنو وي نوداستاشو. (یعنې په دې کې چې کومه برخه زما اوبنوعبدالمطلب وي نو هغه ستاشوه مونږ درته بخښلې ده او نورو مسلمانانو ته اجازه واخله خان ته یې حلاله کړه) سړي وویل : چې دادومره مهم څیز

[1] ـ ابو داود : ۳/ ۱٤۲ . والنسائي ۷/ ۱۳۱ . واحمد ۲/ ۱۸٤ والحدیث صحیح لغیره .

دی او دومره سختي ته خبره ورسیده نوبیازما حاجت ورته نشته داخبره یې وکړه اوکلوله یې خطاکړه.

((عـن عبـدالله بن شقيق عن رجل من بلقين قال : أتيتُ رسول الله ﷺ وهو بوادي القرى ، وهويعرض فرساً ، فقلت: يارسول الله ماتقول في الغنيمة ؟

قال ﷺ : لله خُمُسُها ، وأربعةُ أخماسِها للجيش .

قلت : فما أحدٌ أولى به من أحد؟

قال ﷺ :لا. ولاالسَّهمُ تستخرجُه من جنبك، لستَ أحقَ به من أخيك المسلم)).[1]

عبدالله بن شقیق دبلقین لـه یوسړي نه روایت کوي هغه وایي چې زه رسول الله ﷺ حضور ته راغلم اوهغه دقرا نومې وادي (دره) کې و..ما ورته وویل: یارسول الله ﷺ : دغنیمت په باره کې څه لارښوونه کوئ ؟

هغه ﷺ وفرمایل : پنځمه حصه د الله ده او پاتې څلور حصې دمجاهدینو دلښکر لپاره دي. ماعرض وکړ چی ایاپه دې کې یوکس دبل نه زیات غوره مستحق نه دی ؟ هغه ﷺ وفرمایل نه، نه هغه غشی چی ته یې له خپل اړخ نه راباسې ته په هغه کی هم دخپل دویم ورور نه زیات حقدار نه یې .

(یعنې کـه ددښمن کوم غشې ستاپه اړخ کې ولګیږي او ته یې راوباسې نو بیاهم ته له بل مسلمان ورور نه دهغه زیات حقدار نه یې)

[1]ـ السنن الكبرى للبيهقي : ٦/ ٦٢٤ وصححه ابن كثير وقواه الذهبي .

فصل

دخيانت كونكي دنيوي سزاگانې

په دې خبره ځان ښه پوه کړئ چې هرچاچې دالله په لاره کې خيانت وکړ هغه د دوه عذابونو وړوګرځېده. يو دآخرت عذاب اوبل ددنيا عذاب.

دآخرت دعذاب په باره کې خوېه وړاندينې فصل کې احاديث تېرشول په هغو کې داخبره بيان شوه چې څوک په يوڅيزکې خيانت وکړي الله تعالى هغه په اور کې دننه کوي اود اور جامې به وراغوندي. اوکه د آغوستوېه څيزونو کې يې خيانت نه وي کړی بلکې په نورو شيانو کې خيانت کړی وي نو دقيامت په ورځ به په داسې حالت کې حاضرېږي چې هغه مال به دهغه په څټ باندې باروي او هريو څيز به پخپل ژبه اولغت سره آواز کوي. اودټول مخلوق په مخکې به بې رسواکوي او کله چې دغه خيانت کوونکې سړی دالله تعالى له رسول نه د سفارښت او مرستې غوښتنه وکړي نو رسول الله ﷺ به ورته ووايي : زه ستا لپاره هيڅ نشم کولې . ماپه دنياکې تاسوته دالله تعالى حکمونه رسولي وو. اودغه خيانت ګربه دآخرت په ورځ په شهيدانو کې نه حسابيږي.

ضحاک بن مزاحم دالله تعالى ددغه قول په باره کې ويلي دي :

﴿ اَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوانَ الله كَمَنْ بآء بسخطٍ من الله ﴾ [ال عمران: ١٦٢]

ايا هغه څوک چې دالله په خوښې پسې ګرځي دهغه چاپشان دی چې دالله په قهر اخته وي.

اَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوانَ الله(لدينه هغه خلک مراد دي چې دغنيمت په مال کې خيانت يې نه وي کړی.

(كَمَنْ بآء بسخطٍ من الله)له دې هغه خلک مراد دي چې دغنيمت په مال کې يې خيانت کړی وي.

په دنیاکې دخیانت اثردادی چی کله په یو قوم کې خیانت پیداشي نوالله تعالی دهغوی په زړونو کې رُعب آچوي اوخپله مرسته ترینه بندوي. امام مالک رحمه الله له ابن عباس ﷛ نه روایت کوي چې کله په یوقوم کې خیانت او تګي پیداشي نوالله پاک دهغوی په زړونو کې ویره آچوي اوخپله مرسته ترېنه بندوي. اوکله چې په یو قوم کې زنا خوره شي نوپه هغو کی مرګونه ډیریږي، اوکله چې یوقوم په تله اوناپ کی کمی کوي الله تعالی له هغوی نه رزق قطع کوي. اوکوم قوم چې په ناحقه فیصلې وکړي نوپه هغوی کی وینه ډیره تویږي. اوکوم قوم چې خپل عهدونه ماتوي الله تعالی پرهغوی دښمن مسلط کوي.

((عن أبي ذر الغفاري رضي الله عنه قل : قال رسول الله : ((إن لم تغُلَّ أُمَّتي لم يقُم لهم عدوٌّ أبداً)).[1]

له ابی ذر الغفاري ﷛ نه روایت دی هغه وایي چې رسول الله ﷺ فرمایلی دي چې که چیرته زما امت په مال غنیمت کی خیانت ونکړي نودښمن به همیشه لپاره دهغوی مخې ته ونشي دریدې. لهذا حبیب بن مسلمه الفهري ته ابوذرالغفاري وویل : ایا دښمن ستاسې په مقابل دوزې دلوشلو په اندازه ودرېدلی شي ؟ حبیب بن مسلمه وویل هو، ابوذر ورته وویل دکعبی په رب قسم چې تاسې خیانت کړیدی.

عمربن الخطاب ﷛ به له جنګ نه راغلي شخص نه تپوس کاوچې ایا دښمن ستاسې په وړاندې مقاومت وکړ؟ که هغه به وویل چی هو نوهغه ﷛ به ورته ویل چی تاسی خیانت کړیدی.

علماو دخیانت ګر په سزاکې اختلاف کړیدی. جمهور علماء وایي چې خیانت کوونکی دی ووهل شي اومال ومتاع دی ورته وسوځول شي.

ابوداود له صالح بن محمد نه روایت کړیدی هغه وایي چې موږ له ولیدبن هشام سره غزا وکړه اوله موږ سره سالم بن عبدالله اوعمربن عبدالعزیز وو. یوسړي خیانت وکړ. نو ولید امر وکړ چې مال اومتاع دی ورته وسوځول شي، دغنیمت له مال نه دی

---

[1] ــ مجمع الزوائد : ٥/ ٣٣٨ ورجاله ثقات .

ورته برخه ورنکړی شي اوپه خلکو کی دی وګرځولی شي. جمهور علماء وایي چې دخیانت کوونکي مال خودی وسوځول شي لیکن دهغه سورلی، جامې وسله کتابونه مصحف او قرآن کریم اوهغه مال یې چی خیانت کړیدی هغه دی نه سوځوي. اولدینه علاوه نور ساز او سامان دی ورته وسوځوي .

که دغنیمت هغه مال یې هلاک کړی وي نو دهغه تاوان به ترېنه آخستل کیږي اوهغه به په بیت المال کی تاویلیږي. اوځینې علماو ویلي دي چې چادغنیمت په مال کی خیانت کړی وي نودهغه دا سامان به نه سوځول کیږي اونه به ورته سزاورکولې شي.

امام قرطبي رحمه الله پخپل تفسیر قرطبي ۴/ ۲۶۰ کې فرمایي : کله چی یوسړی دغنیمت په یوڅیزکې خیانت وکړي اوداڅیز له هغه سره وموندلی شي نودابه ترینه آخستل کیږي. هغه ته به ادب ورکول کیږي اوسزا به ورته تعزیر ورکول کیږي. داد امام مالک امام شافعي او امام ابوحنیفه مذهب دی امام نووي دمسلم په شرح کې ویلي دي چې دخیانت کوونکي دسزا په څرنګوالي کې اختلاف دی.

جمهور علماء اود ښارونو امامان وایي د امام او امیر د ویلو مطابق سزادې ورکړل شي اودهغه مال اومتاع دی ونه سوځوي. داد امام مالک ، امام شافعي اود امام ابوحنیفه مسلک دی.

اوامام ابوبکر بن المنذر ویلي دي چی له څو علماونه علاوه نورو ټولو علماو په دی خبره اتفاق کړیدی چې کله مجاهدین دارالحرب ته داخل شي نو هغوی لپاره دا اجازه ده چې ددښمن له خوراکي شیانو څخه خوراک څښاک وکړي اودهغوی واښه دی خپلو څارویو ته واچوي. دخوراک په ټولو څیزونو کې ورته رخصت دی اوګیاه هم په همدی کی شامله ده . هیچاته روانده چې ددښمن مال ځانله واخلي بغیر دخوراکي شیانو اوګیاه نه چې خپلو څارویو ته واچوي. همدغه راز مجاهدینو ته داهم روا ده چې ددښمن له ونو نه میوې وخوري خوداورته رواندي چی ځان سره یې بار کړي. همدغه رازددښمن له دوانه هم صرف دخپل علاج په اندازه آخستی او مصرفولې شي.

پاتی شو ددښمن نور مال اومتاع نومجاهدينو ته روانده چې خانته واخلي اوكه چيرته كوم شى ځان لپاره واخلي نو هغه قرضدار دى اودهغه قيمت به وركوي. مجاهدينو ته داهم رواده چى ددښمن له زمكې نه دجهاد اوسفرپه وخت كى له خوراكونونه توښه واخلي داهله چې ورسره توښه نه وي. اوكه چيرته ورسره خوراك توښه وي نوبيا ورته جائز نه دى چې ددښمن له ونو ېږ فصل او ميوونه څه واخلي .

يوو يرشم باب

د مسلمانو بنديانو ، د آزادولو، د هغوی لپاره د فديې ورکولو اود هغوی دخلاصولو لپاره دجهاد کولو حکم

الله تعالی فرمايلی دي :﴿ وَمَا لَكُمْ لاَتُقَاتِلُوْنَ فِيْ سبيلِ اللهِ والْمُسْتَضْعَفِيْنَ مِنَ الرِّجَالِ والنسآءِ والولدانِ الَّذِينَ يقُولُونَ رَبَّنآ اخرِجْنآ من هذِهِ القَريَةِ الظَّالِمِ اهلُهَاج واجعل لَّنَا مِن لَّدُنكَ ولِياً واجْعَل لَّنَا مِنْ لَّدُنكَ نصيرا ﴾(النساء ۷۵ .)

اوپرتا سو څه شوي دي چې دالله په لار او ناتوانو کړو شوو سړيو ، ښځو او کوچنيانو دخلاصولو لپاره جهاد نه کوئ ؟ هغوی وايي ای زمونږ ربه ! مونږ له دی کلي څخه وباسه چې اوسيدونکي يې ظالمان او تيري کوونکي دي اوستاله لورې راته يو پالونکې اوکومک کوونکې راوګرځوه . قرطبي پخپل تفسير کې ليکلي دي چې الله تعالی دخپلې کلمې دپورته والي ددين دبري، د ضعيفو مسلمانانو دخلاصون په خاطر جهادفرض کړيدې اګرکه دی مقصد لپاره انسانان هم ووژل شي. دمسلمانانو بنديانو دخلاصولو لپاره په مسلمانانو باندې لازم دي چې ياجهاد وکړي اوياپه خپلو مالونو سره هغوی خلاص کړي. په مال سره دقيديانو دخلاصولو کار زيات لازم دی ځکه چې داله ځان قربانولو نه آسان او مصئون دی.

امام مالک رحمه الله فرمايي چې په مسلمانانو باندې دا واجب دي چې دمسلمانانو بنديانو دخلاصولو لپاره خپل ټول مال فديه ورکړي، اوپه دی مسئله کې هيڅ اختلاف نشته . پر مسلمانانو باندی لازم دي چې له بنديانو سره مواسات اوهمدردي وکړي ځکه چې همدردي او مواسات له فديه نه آسانه ده.[1]

[1]_ تفسير القرطبي : ۵ / ۲۷۹

((عَـنْ ابـی موسی الاشعري ﷺ عن النبی ﷺ قال: فکوالعانی (الاسیر) واطعموا الجائع وعودوا المریض.[1]))

لـه ابی موسی اشعري رضی الله عـنه نـه روایـت دی هغـه وایـي چی نـبی کـریم ﷺ وفـرمایل : تاسـې بـندیان ازاد کـړئ. وږوتـه ډوډۍ ورکـړئ اود ناروغـانو پوښتـنې تـه لاړشئ.

دامـام شـافعي رحمـه الله پـه نـزد دبـندیانو لپـاه دفدیـي ورکـول مسـتحب دي، خـود امام مالک او امام احمد رحمهم الله په مذهب کی واجب دي.

کلـه چی دښمـن تـه دبـندي فدیـه دهغـه پـه اذن سره ورسپـده نو دبـندي لـه خلاصیدونـه وروسـته دزیاترو علماو په نزد په هغه باندی واجب دي چی هغه پیسې اوفدیه ورکړي چې ددی دخلاصولو لپاره بل چاورکړیدي. اوکـه چیرتـه دهغـه پـه حکـم اواجازې نـه پرته خلکو دهغه فدیه ورکړی وي نو ځینوپرهغه دپیسو ورکول واجب کړیدي اوځینو علماو ندي واجب کړي.

عمر بـن عبدالعزیز رحمـه الله فرمایلی چی کله یو مسلمان بندي دفدیه په مقابله کې دخپل ځان دخلاصولو معاهده کړی وي نو پر مسلمانانولازم دي چی دهغه فدیه ورکړي اودا ورته جائزنه دي چی مشرکانو ته یې واپس ورکړي .

ځکه چې الله تعالی فرمایي :

﴿ وَإِنْ يَـأْتُوكُمْ أُسَـارَى تُفَـادُوهُمْ وَهُـوَ مُحَـرَّمٌ عَـلَيْكُمْ إِخْـرَاجُهُمْ ﴾ [البقرة : ۸۵.]

اوکـه چیرتـه هغـوی ستاسې پـه لاسوکې قیـدان شي نودبدلې پـه ورکولـو سره یې خلاصوئ حال داچی دهغوی ویستل په تاسې حرام وو.

قرطبی رحمه الله دالله ددې قول :

[1] ـ اخرجه البخاري في الجهاد : ٤/ ٣٠

﴿ وَإِنْ اسْتَنصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمْ النَّصْرُ إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ ﴾(الأنفال : ٧٢)

په تفسير کې فرمايي: که چېرته هغو مسلمانانو چې ددښمن له وطن نه يې هجرت نه دی کړې لـه مسلمانانو نـه دخپـل ځان دخلاصولو لپاره دمالي اوياځاني مرستې يې غوښتنه وکړي نو پر مسلمانانو لازم دي چې دهغوی دخلاصولو لپاره مرسته وکړي ، او هغوی راخلاص کړي دا ورتـه جايز نه دي چې همداسې بی مرستې ذليل يې پرېږدي. مګر په هغه صورت کې چې د مسلمانانو اودهغه قوم ترمنځ معاهده اوتړون شوې وي نوبيـاد هغوی مرسته پر مسلمانانو لازمه نده بلکې دتړون دمودې ترختميدو پورې بـه صبرکوي. هو کچېرې مرسته غوښتونکي مسلمانان ضعيف وي نو بيـايې په مسلمانانو مرسته واجب دی او دوستي کول ورسره لازم دي لکـه ابن العربي ويلي دي چې که چيرته مسلمانان کمزورې وي اوهغوی له نورو مسلمانانونه مرسته وغواړي نو پر مسلمانانو دهغوی مرسته کول ضروري ده ځکه چې ددوی ترمنځ اسلامي ورور ولي قائمه ده اودهغوی مرسته کول واجب اولازمي وي. هيڅ يو مسلمان تـه روانـده چې سترګې پټې کړي او په آرام ويده شي بلکې پر هغه مسلمان واجب دي چې يـادهغوی دخلاصـون لپـاره پـه جهـاد لاس پـورې کـړي اګـرکه ټول مسلمانان هم له منځه ځي او يـاخپل ټول مال دهغوی دنجات لپاره خرچ کړي اګرکه ورسره يو روپۍ هم پاتې نه شي. همداد امام مالک او نورو امامانو مسلک هم دی.

مګر نن سبا پـه خلکو څـه شويدي چې خپـل وروڼـه دکافرانو پـه لاسوکې قيديان پرېښې دي حـال داچې ورسـره ډيـرزيات مـال او دولـت ورسـره دی خـو فضـول يـې مصرفوي شمير يې هم زيات دی وس يې هم رسيږي مګر بياهم په کلاره ويده دي دهغوی پـه بـاره کې صرف انالله وانـا اليـه راجعون ويلی شو.ابن عساکر ليکلي چې عمربن عبدالعزيز په قسطنطينه کې بنديانو مسلمانانو ته وليکل :

امـابعدُ: تاسې خپـل ځانونه په جنايت کارو مجرمينو اسيرانوکې حسابوئ. معاذ الله ، داسې نـه ده بلکې تاسې دالله دلارې بـنديان ياست. تاسې پوه شئ چې کله هم زه دخپـل رعيت پـه منځ کې څـه ويشـم نوستاسې کورنۍ تـه لـه نورونـه زيات اوښه شی

ورکوم ماتاسوته فلانکی دفلانکی زوی په پنځو دنانیرو سره استولی دی. که چیرته ماته ددی ویره نه وای چی دروم طاغوتان به له تاسو نه داپیسې ونیسي نو مابه لدېنه هم زیات دنانیر لیږلي وو. ماتاسوته فلان دفلان زوی استولې دی هغه به ستاسي دهر وړوکي ماشوم اوبالغ ستاسو دهر سړي او ښځې ستاسې هر آزاد اوغلام فدیه ورکوي او آزادوي به یي . تاسي خوشاله شئ اوبیا بیا خوشاله شئ والسلام.

امام نووي رحمه الله ویلي دي چی کله دښمنانو یو مسلمان یاډیر مسلمانان بندیان کړل نو راجح دادی چی دامسئله داسې ده وګڼل شي لکه چی دښمن داسلام په وطن باندی یرغل کړی وي ځکه چې د مسلمان حرمت دکور او وطن له حرمت نه غټ دی. نوپر مسلمانانو واجب دي چی دیوبندي یا دډیرو بندیانو دخلاصولو لپاره عملي ګامونه اوچت کړي.

ددی یوبل مثال په اندلس کی د مسلمانانو پاچا دمنصور بن عامر کیسه ده هغه دفرنګیانو په خلاف دجهاد لپاره وتلی و دهغوی پرضدیې په ډیرو جنګونو کې ګډون کړی او ورباندی بریالی شوې و. کله چی فرنګیان له بشپړ ماتې سره مخامخ شول نو هغه ته یې دروغې وړاندیز وکړ.

منصور له هغوی نه وغوښتل چې دهغوی دپاچا لور واده دی له ماسره وکړي ډیر مالونه اوتحفې دی هم راته راکړي. هغوی داشرط ومنله اودپاچا دلور واده یې له منصور سره وکړ. داجلۍ ډیره ښکلې اوهوښیاره وه. کله چې واده یې تیاره شو نود فرنګیانو قوم جلۍ ته وویل چی دخپل خاوند سره دروغي جوړی لپاره واسطه شي. اوله مونږ سره دهغه اړیکې ښې کړه دغې هوښیارې جلۍ خپل قوم ته وویل چی عزت دجلۍ په ورونړو کې نه لټول کیږي بلکې دسړو په نیزوکې لټول کیږي.

کله چې منصور جګړه پای ته ورسوله اوبیرته خپل مرکز ته راغی نوله یوی مسلمانې ښځې سره مخامخ شو. ورته یې وویل : ته اوخلک خو خوشالی کوئ خو زه غمګینه یم اوژاړم ، منصور ورته وویل ولې ؟ هغې وویل زما زوی فرنګیانوسره بندی دی.

منصور خپل قصرته نه ولاړ اوخپل لښکر یې سمدستي بیرته وګرځاو او حکم یې ورته ورکړچې لـه فرنګیانو سره ترهغې وجنګیږئ ترڅوپورې موچې ددغې ښځې زوی نه وي خلاص کړې. دهغې زوی خلاص کړ اوله ځان سره یې راوست الله تعالي په دغه تیر امت باندی ددغو اوچتو همتونو په وجه رحم وکړ او داسلام ددین دعزت په وجه یې ورته په دار الاسلام کې خپله پوره رضاورپه نصیب کړه.

له دغوکیسو څخه یوه بله کیسه د رومي کافر کیسه ده. هغه یوه بندي عموریه مسلمانه ښځه په څپیړه ووهله هغې وامعتصماه!

چیغه ووهله اودخلیفه عباسي معتصم نه یې دمدد غوښتنه وکړه.

کله چې معتصم ته دهغې فریاد اوچیغه ورسیده نو هغه یولوی لښکر تیارکړ اود عموریه په طرف یې روان کړ لـه رومیانو سره یې سخته جګړه وکړه او بندي مسلمانه ښځه یې د رومیانو لـه بندي خانې نه خلاصه کړه. ددین اعزاز په دی ډول راتلای شي اودمسلمانانو دپاچاهـانو داشان وي ای پروردګاره ! ته ددغه همت له اجر نه معتصم مه محرومو . اوله دغې ښځې څخه یې چې کوم غم لري دهغه ثواب ورته ورکړي .

دغسې یوه کیسه دانطاکیـه دبندیانو ده هلته کنې شمیر مسلمانان دکافرانو سره بندیان وو اودا سیمه دروم تـر تسلط او واک لانـدې وه. مسلمانانو ددغو بنـدیانو دخوشې کولو لپـاره جهـاد وکـړ هغـه ځای یې فتح اوټول بندي مسلمانان یې خلاص کړل.

همدغه شان صلیبیانو پنځه سوه مسلمانان راګیر کړی وو اوټول یې درها ښار په بندي خانـه کې یې آچولي وو . سلطان عماد الدین زنګي رحمه الله پرهغه ښاربانـدې یو زبردست برید وکړ الله تعالی مسلمانانو ته په صلیبیانو باندی بری نصیب کړ ټول بندیان مسلمانان یې دهغوی له ولکې نه خلاص کړل.

عماد الکاتب لیکلي دي چی کلـه سلطان صلاح الدین ایوبي رحمه الله دحطین په جګړه کې په صلیبیانوبری ترلاسه کړ نو دمسلمانانو لـه شلو زرونه زیات بندیان یې آزاد او صلیبیانو څخه یې سل زره کسان ژوندي ونیول او بندیان یې کړل.

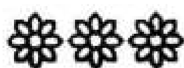
دمسلمانو مجاهدو پاچایـانو همدغـه حال و چې هغوی بـه چیرتـه هم دمسلمانو قیدیانوپه بـاره کې خبرترلاسـه کړ نو فوراً بـه یې دهغوی دخلاصون او آزادي لپاره په

جهاد لاس پورې کوله. نه یواځې داچې بندي مسلمانان یې خوشې کول بلکې له کفارو نه یې کسان نیول او بندیانول یې دکفارو لـه دغویندیانو څخه بـه ځینی مسلمانیدل او ازادي بـه یې ترلاسـه کـاو. پـرهغوی بـه درسـول الله ﷺ دغـه لاندینی حدیث تطبیق کیده.

((عن ابی هریرة ﷺ قال سمعت رسول الله ﷺ قل : عجب الله من قومٍ یدخلون الجنَّةَ فی السَّلاسِل.[۱]))

لـه ابی هریره رضی الله عـنه نـه روایت دی هغـه وایـي چـې مالـه رسـول الله ﷺ نـه واوریدل چې فرمایلی دي :

الله تعالی پـه هغـه قـوم باندی تعجب کـوي چـې لـه زنځیر نـو سره پـه جنت کـې داخلیږي. یعنی هغـه کفار چـې پـه زنځیرونو کـې تړل شوي دمسلمانانو پـه لاسوکی بندیان کیږي کله چی هغوی ایمان راوړي نو جنتیان کیږي اوله زنځیرونو اوزولنو نه نجات مومي.

[۱]ـ رواه البخاري في الجهاد : ٤/ ٢٠

دوه دیرشم باب

درسول الله ﷺ دغزاگانو، سریو او له رسول الله ﷺ نه وروسته د مسلمانانو دمشهورو جنگونو بیان

امام ابوعبدالله الحلیمي رحمه الله دشعب الایمان په کتاب کې ویلي دي: چې دجهاد له فرض کیدونه وړاندې له مشرکانو سره دمحمد ﷺ خو پړاوونه وو.

په لومړي پړاو کې الله تعالی هغه ﷺ ته داوحې وکړ:

﴿اِقْرأ باسم ربِّكَ الَّذِیْ خلقَ ﴾ [العلق : ۱]

دهغه رب په نوم دی ولوله چې ته یې پیداکړې یې.

لدینه وروسته یې ور ته دتبلیغ حکم وکړ او ورته یې وفرمایل:

﴿ يَاأَيُّها الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنذِرْ ﴾[المدثر:۱-۲.]

ترجمه: ای خان نغښتونکیه! پورته شه او خلک وډاروه.

کله چې محمد ﷺ دالله ددین تبلیغ وکړ او کفارو هغه دروغجن وگڼه نو الله تعالی ورته دصبر کولوحکم وکړ او ورته یې وفرمایل :

﴿ وَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا﴾([المزمل:۱۰]

دکافرانو خبرې وزغمه او په غوره ډول ترې لرې والې خپل کړه.

همدغه راز الله تعالی له هغوی نه د اعراض اوگذشت امرېې وکړ او ورته یې وفرمایل:

﴿ وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ﴾ [الأنعام: ٦٨].

اوچې تاولیدل چې ځینې خلک زمونږ پرآیتونو گوته ږدي نو ته ترینه مخ واړوه.

کله چې الله تعالی مدینه داسلام لپاره فتح کړ او انصارو اسلام راوړ نو الله تعالی مسلمانانو ته له مکې نه مدینې ته دهجرت کولو حکم وکړ. او مسلمانانو ته يې وفرمايل :

﴿ وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً ﴾النساء:۱۰۰.

او هرڅوک چې دالله په لیار کې هجرت وکړي په ځمکه کې به دارام ډیر ځایونه اوپه ژوند کې به پراخې مینده کړي.

کله چې رسول الله ﷺ او مسلمانانو مدینې ته هجرت وکړ نوالله تعالی مسلمانانو ته له کفارو سره دجنګ کولو اذن وکړ اودا آیت یې نازل کړ.

﴿أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَى نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ﴾ [الحج : ۳۹].

هغو کسانوته چې جنګ پرې کیږي دجنګ اجازه وشوه ، ځکه چې تیرې پرې شویدی .او الله يې پرملاتړ ښه پیاوړې دی.

بیا الله تعالی مسلمانانو ته له هغو خلکو سره دقتال حکم وکړ چې له مسلمانانو سره جنګیږي.

﴿ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴾ [البقرة : ۱۹۰].

دالله په لیارو کې له هغو سره وجنګیږئ چې له تاسې سره جنګیږي خو تیرې مه کوئ بیشکه چې الله پاک تیرې، کوونکي نه خوښوي.

لدینه وروسته الله تعالی له هغو کفارو سره دقتال حکم ورکړ چې مسلمانانو ته نژدی دي.

الله تعالی وفرمایل :

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً ﴾ [التوبة : ۱۲۳]

اى مومنانو! لـه هغو کافرانو سره وجنګيږئ چی تاسو تـه نژدی دي هغوی بايد لـه تاسې سخت والې ووينې.

بيا الله تعالى په ټولو مؤمنانو باندی جهاد فرض وګرځاو او ويی فرمايل :

﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ [البقرة:۲۱٦]

پرتاسې جنګ فرض کړای شويدی . که څه هم تاسې يې نه خوښوئ او شايد تاسو يو شې بد وګڼئ خو هغه به ستاسې لپاره غوره وي . او شايد تاسې يو څيز خوښ کړئ خو هغه به ستاسې لپاره شر او بد وي . الله پاک ښه پوهيږي او تاسې نه پوهيږئ.

الله تعالى مسلمانانو ته ددی خبری خبر ورکړ چې قتال لـه الله جل جلاله سره بيعت دی .

﴿ إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ [التوبة :۱۱۱]

بې له شکه الله پاک لـه مومنانو نه دهغوی ځانونه او مالونه آخستې دي په بدل کې به يې جنت ورکوي . هغوی دالله په ليار کې جنګيږي نور وژني او دوی هم وژل کيږي . داهغـه رښتيني او پخه وعده ده چی په تورات ، انجيل ، او قران کريم کې ياده شوی وه .او ايا پـه وعده پوره کولو کې له الله نه بل څوک پورته شته ؟ نو ای مومنانو ! پرخپله معامله خوښ اوسئ . همدا خورا لويه کاميابي ده .

کله چې جهاد فـرض شو نوددی منل اوکول اوهغه ته عملي بڼه ورکول دايمان برخه وګرځيد ،

خو پدی کې شرط داو چې چادالله په لار کې کفار ووژل نو دهغه لپاره جنت دی او چې څوک کفارو دالله پـه لاره کې ووژه دهغـه لپـاره هم جنت دی نو چاچی په شرط

باندی وفا وکړه هغه خپل ځان په الله جل جلاله باندی خرچ کړ . ځکه په همدې ډول اخستل او خرڅول رامنځ ته کیږي نو بنا پدې مجاهدین خرڅوونکي شول او الله جل جلاله اخستوونکې شو او هرڅوک چې په یوه معین وخت یوه بیه وکړي نو په هغه باندی دروپیو سپارل ضروري دي دلته هم همداشان مجاهدنه دامطالبه کیږي چې مطلوب شې وسپاري چې هغه دنفس او ځان قربانول ترڅو په معین وخت خپل اخستل شوې څیز ترلاسه کړي چې هغه جنت دی .

داخبره دی معلومه وي چې دهری سودا دقیمتي کیدو پته له دریو څیزونونه لګیږي .

لومړی د آخستونکي له عظمت نه ځکه چې لوی او عظمت لروونکی خلک کله هم خراب څیز نه آخلي.

دویم: د آخستونکي او خرڅوونکي ترمنځ دواسطه کیدونکي سړي له عظمت نه ، ځکه چې لوی خلک کله هم دیو معمولي څیزلپاره واسطه اودلال نه جوړیږي.

دریم : دقیمت په عظمت اوزیاتوالي سره، ځکه چې دیو خراب څیز لپاره هیڅوک غټ قیمت نه ورکوي.

پس تاسی دشهیدانو اومجاهدینو د نفسونو او ځانونو عظمت او قیمت اندازه لګولې شئ چې الله تعالی پخپله دهغوی خریدار دی، اوپه منځ کې دریم ګړې یې په اشرف المخلوق کې بهتر او غوره سړی محمد ﷺ غوندی اوچت شخصیت دی، اودسودا قیمت جنت دی چی الله تعالی دالله په لاره کې خپل ځان او مال قربانوونکوته ورکوي.

له دی عزت او فضیلت نه بل ستر فضیلت او عزت نشته چې له مؤمنانو مجاهدینو نه علاوه بل چاته نه په نصیب کیږي.

ځینو عارفینو ویلي دي چې ځانونه په درې ډوله دي:

یو هغه ځان دی چی دهغه د آزادي په وجه دهغه سودانه کیږي، داد انبیاو علیهم السلام ځانونه دي دویم هغه ځان دی چی دهغه دکسافت اوبیکاره والي په وجه څوک یې نه آخلي داد کفارو ځانونه دي.

دریم : هغه ځانونه او سرونه دي چې دهغوی دکرامت په وجه سودایې شوېده اوداد مسلمانانو ځانونه دي.

ټول مؤمنان دالله تعالی غلامان دي او غلام دداسې څیزونه مالک نشي جوړیدی چې پخپل بادار باندی خرڅ کړي. غلام په هغه صورت کې خپل مالک باندی څه څیز خرڅولی شي چې مالک هغه آزاد کړي. نولدینه معلومه شوه چې الله تعالی دخپلوکومو بندګانو دسر اومال سوداکوي هغوی یې آزاد کړیدي اوبیا سودا ورسره کوي. اوهرچا ته چې دالله په لاره کې دجهاد او شهیدکیدو او پیری کولو په صورت کې په پوره اخلاص سره دخپل ځان تسلیمولو توفیق ورکړ نو موږ ته معلومېږي چې دهغه دنفس قیمت له ازل نه ورکول شویدي اوالله تعالی هغه ته پخپل فضل سره له اورنه نجات ورکړیدی.

لطیفه

کله چې الله تعالی مؤمنانو ته خبر ورکړ چې الله دهغوی ځانونه او مالونه آخستي دي نوګویاکی مؤمنانوعرض وکړ چی ای الله ! ددی به څه قیمت موږ ته راکول کیږي؟

الله تعالی ورته وفرمایل چی جنت به درته درکوم.((بان لهم الجنة)) بیاګویاکی هغوی وویل : یا الله موږ به خپله سودا تاته څنګه وسپارو؟ نو الله تعالی ورته وفرمایل : زماپه لاره کې دقتال اوجهاد په شکل کې. یعنې کله چې تاسې زماپه لاره کې جهاد وکړ اوخپل ځانونه موقربان کړل او کافر مو ووژل نو تاسې خپل سودا ماته حواله کړه اوستاسو لپاره جنت واجب شو. یقاتلون فی سبیل الله فیقتلون ویقتلون .

بیامؤمنانو وویل : ای الله ! ستا دامعمول دی چې کله ته پخپلو بندګانو کوم نعمت کوی ملایکې وربانذی ګواهانی ګرځوې اوتا پخپله فرمایلی دي چی د آخستو اوخرڅلاو په وخت کې دوه ګواهان مقرر کړئ اوضمانت ولیکئ نو ددی خرید او فروخت ګواهان څوک دي ؟

الله تعالی ورته وفرمایل چی تاسې خو ددوه ګواهانو خبره کوئ او موږ په دی معامله باندی دری کتابونه ضمانت اوپرهغه عمل کوونکي دری آمتونه چې شمیر بنه ډیر دی چې هغه یهودان نصرانیان او مسلمانان دي ګواهان ګرځولي دي .

﴿وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنجِيلِ وَالْقُرْآنِ﴾

گویامؤمنانو وویل : ای الله تـه چې وغواړی نـو یوشی محوه کولی شي اوتـه چې وغواړې نو یوشي ثابت اوپخپل حال کی پرینبودلې شې. اوته چې څه کوی دهغه په باره کې هیڅوک درنه پوښتنه نه شي کولی.

الله تعالی دهغوی په ځواب کی وفرمایل:

﴿ومن اَوْفی بعهده من الله﴾.

یعنی هیڅوک له مانه زیات پخپل عهد باندی وفاکوونکې نشته.

له خرید او فروخت نه وروسته یاخفګان او پښیماني وي چې کله نقص او تاوان چاته پکې معلوم شي اویاخوشالي. چې کله پکې ګټه کامیابي غبطه او ښه ورکړه ووینې دمسلمانانو او الله ترمنځ دغه خرید اوفروخت څنګه دی؟ په دی اړه الله تعالی ارشاد وفرمایل:

﴿ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُم بِهِ ﴾

تاسې دخرید اوفروخت پـه دی معامله باندی خوشاله شئ ځکه دالله جل جلاله سره بیـه دګټو روپیو څخـه ده لـه همدی کبله الله جل جلاله مومنانو ته دخوشالي او ګټې زیرې ورکړ.

ددی دزیات تاکید لپاره یې وفرمایل:

(وَذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) بیشکه همدالویه کامیابي ده.

همدغـه وجه ده چې کله یوبانده چی دنبی کریم ﷺ لـه څنګ نه تیرشو اوهغه ﷺ (اِنَّ الله اشـترى مـن المومـنين انفسـهم واموالهـم بـان لهم الجنة) .آیت شریف یې تلاوت کـاو. اعرابی چی دا آیت شریف واوریډ نو ویی ویل چې داخوډېرد ګټې سودا ده پـه الله قسم چې موږ بـه هرګز داسودا لـه لاسه ورنکړو او نه بـه یې لـه الله جل جلاله نـه دفسخه کولوغوښتنه وکړو داخبره یې وکړه اوجهاد ته روان شو. لـه کفارو سره یې کلک جنګ وکړ اودشهادت اوچته درجه یې ترلاسه کړه.

فصل

د رسول الله ﷺ غزاګانې

غزوه هغه ته ویل کیږي چې په هغه کې رسول الله ﷺ پخپله ګډون کړی وي اود مسلمانانو دلښکر قیادت یې پخپله کړې وي. دعلماو ترمنځ درسول الله ﷺ دغزاګانو دشمیر په باره کې اختلاف دی.

روی مسلم عن جابربن عبدالله ﷺ عنهما : انَّ رسول الله ﷺ غزا احدی وعشرین غزوةً.[1]

مسلم له جابر بن عبدالله رضی‌الله عنهما نه روایت کوي چې رسول الله ﷺ یوویشت غزاګانې کړیدي.

زیدبن ارقم ﷺ ویلي دي چې رسول الله ﷺ نوولس غزاګانې کړیدي ابن اسحاق ویلي دي چې نبی ﷺ اووه ویشت غزاګانې کړیدي اودا لاندې لیکل شوي دمحمد ﷺ له ټولونه مشهوری غزاګانې دي:

لومړۍ د ابواء غزوه : چی د ودان غزوه ورته هم ویلی شي داد هجرت په لومړي کال دصفر په میاشت کې پېښه شوې وه خو په دی غزوه کې جنګ نه وشوې.[2]

دوهمه د بواط غزوه : داد هجرت په دویم کال دربیع الاول په میاشت کې پیښه شوې وه.[3]

دریمه غزوة العشیرة : دادهجرت په دوېم کال دجمادی الاولی په میاشت کې واقع شوې وه.[1]

---

[1]ـ رواه مسلم في الجهاد ۳/ ۱٤٤۸ .

[2]ـ سیرة ابن هشام : ۲/ ۱۷۰ ـ ۱۷۱ ؟

[3]ـ سیرة ابن هشام : ۲/ ۱۷٦ .

څلورمه د بدرالاولی غزوه: داد العشیره غزانه څوشپې وروسته دهجرت په دویم کال دجمادی الاولی په میاشت کی پېښه شوې وه. رسول الله ﷺ په دغه غزوه کې کرزبن جابر فهري پسې تللې و.څکه چي هغه دمدینې په څارویو باندی ډاکه آچولې وه.

پنځمه دبدر الکبری غزوه: داهغه عظیم الشان غزاوه چې په دی کی الله تعالی اسلام ته عزت اوغلبه ورکړه دکفارو سرداران یې هلاک کړل. دادهجرت په دوېم کال دروژې دمیاشتې په اووه لسمه نیټه پېښه شوې وه. په دی غزوه کې داصحابو شمیردری سوه لسو باندی څوتنه دپاسه وو.

((عن البراء بن عازب رضي الله عنه قال: حدَّثني أصحاب محمد صلى الله عليه وسلم ممن شهدوا بدراً أنهم كانوا عد د أصحاب طالوت ، الذين أجازوا معه النهر، ثلاثمائة وبضعة عشر رجلاً. [2]))

له براء بن عازب رضی الله عنه نه روایت دی هغه وایي چی ماته درسول الله ﷺ اصحابو ویلي دي چی کوم اصحاب دبدر په جنګ کی شریک شوي وو دهغوی شمیر دطالوت دهغه لښکر په برابرو چې له نهرنه تیرشوي وو اودهغوی شمیردری سوه لسو باندی څو تنه دپاسه وو.

((عن عمربن الخطاب رضي الله عنه قال: لماكان يوم بدر نظر رسول الله ﷺ إلى المشركين وهم ألف ، وأصحابه ثلاثمائة وتسعة عشر رجلاً. [3]))

---

[1]_ المرجع السابق ۲/ ۱۷۶.

[2]_ البخاري في المغازي : ۵/ ۵

[3]_ مسلم في الجهاد ۳/ ۱۳۸۳.

له عمربن الخطاب ﷺ نه روایت دی چی کله دبدر غزا ورځ وه نورسول الله ﷺ دمشرکینو لښکر ته وکتل چې دهغوی شمیر زر تنه وو. اودمحمد ﷺ داصحابو شمیر ۳۱۹ کسان وو.

رسول الله ﷺ له خپلو ملګرو سره روان شو چې په لاره کې ورته خبوررسید چې دقریشو لښکر دمسلمانانو دمقابلې اودخپلې قافلې دژغورلو لپاره روان شوېدی .

رسول الله ﷺ اصحابو نه دمشورې غوښتنه وکړه اوهغوی ته یې دقریشو دلښکر د روانېدو خبر ورکړو. په دی وخت ابوبکر ضدیق رضی‌الله عنه ودرېد او ښې خبرېې یې وکړې. بیاعمر ﷺ ودرید او ښې خبرې یې وکړې. بیاورپسې مقداد بن عمرو ﷺ ودرید او ویی ویل : یارسول الله ! تاته چې الله تعالی دځه حکم کړی وي پرهغه عمل وکړئ موږ هم درسره یو. په الله قسم چې موږ تاسو ته هغه خبره نه کوو چې بنی اسرائیلوموسی علیه السلام ته ویلي وو چی ته اوستا رب لاړشئ او دواړه وجنګېږئ موږ همدلته ناست یوبلکې موږ تاسوته دا وایو چې تاسي اوستارب لاړشئ اوجنګ وکړئ موږ هم له تاسو سره یوځای جنګیږو. په هغه ذات قسم دی چې تاسې یې په حقه لیږلي یې که چیرته تاسی موږ برک الغماد(دیو ځای نوم ده) ته هم بوځئ نوموږ به هلته هم درسره لاړشو اوله کفارو سره به وجنګیږو. رسول الله ﷺ دهغه خبرې خوښې کړې اودعایې ورته وکړه.

رسول الله ﷺ بیاوفرمایل : چی ای خلکوماته مشوره راکړئ. سعدبن معاذ ﷺ ودرېد او ویي ویل : یارسول الله ﷺ ! شاید تاسې زموږ(انصارو) په طرف اشاره کړې وي ؟ رسول الله ﷺ وفرمایل هو.

سعد ﷺ وویل : بېشکه موږ پرتا ایمان راوړیدی اوته مو رښتونې ګڼلی یې اوموږ په دی ګواهي ورکړیده چې تاکوم دین راوړیدی هغه حق دی. موږ له تاسره عهدونه اولوظونه کړیدي اوددی خبرې موږخلی کړیدی چی موږ به ستاسې خبره آورو اوعمل به وربانديې کوو. ای دالله رسوله ! تاسې چی هرڅه کول غواړئ هغه وکړئ موږ له تاسو سره ملګري یو. قسم دی په هغه ذات چی تاسې یې په حق سره لیږلي یې که چیرته تاسې موږ دغه سمندر ته بوځئ او هلته دځان غورځولو حکم موږ ته وکړئ نوموږ به په سمندر کې خپل ځانونه لاهوکړو. له موږ نه به یوکس هم مخالفت

ونکړي. او هیڅوک به له دښمن سره جنګیدل بد ونه ګڼي. موږ به په جنګ کې صبر او استقلال ښکاره کړو. کیدای شي الله پاک زموږ لـه لوري نه داسې عمل دروښايي چې تاسې وربـاندې خوشاله شئ او سترګې مو وربـاندی یخې شي تاسي موږ دالله په نوم روان کړئ.

رسول الله ﷺ دسعد ﷺ په خبرو خوشاله شو .

بیايي وفرمايل : تاسې روان شئ اوخوشاله شئ ځکه چې الله تعالی له دوه ډلو څخه په یوی ډلې بـاندی دغلبې وعده راسره کړیده. په الله قسم ګویا زه دجنګ مېدان ته ګورم اوماتـه دکفـارو اومشـرکینو شکسـت او مـردار وژل شـوي پخپـلو سـترګو ښکاري.[1]

بیارسول الله ﷺ له خپلو اصحابو سره له دی ځای نه روان شو تردی چې بدر ته نژدی داوبو ځایونو په څنګ کې دېره شو.

حباب بن المنذر ﷺ وویل : یارسول الله ! آیاتاسې دالله په حکم دلته پړاو آچولې ده اوکه دجنګي حکمت عملي په لحاظ.او که دالله په حکم سره مو پړاو آچولې وي نوبیا موږ نه مخکې کیږو اونه وروسته کیږو .

رسول الله ﷺ وفـرمايل چې پخپـل رای اوفکـر سره می دجـنګي حکمـت عـملي په لحاظ پړاو آچولې ده.

حباب ﷺ وویل یارسول الله ! داد پړاو او دېره کېدو لپاره مناسب ځای نه دی. تاسې لښکـر وړانـدې بـوځئ تـرڅو مـوږ دښمـن تـه نـژدې داوبوځـای ونیسـو داوبوشـاتنی ځاګانې به ژورې کړو.

اوخپـل ځان لپاره داوبو ډنډ جوړکړو. موږ ته به دڅکلو لپاره اوبه وي اوهغوی لپاره به نه وي.

رسول الله ﷺ وفرمايل : تا ډېره ښه مشوره راکړه.

---

[1]ـ(سیرت ابن هشام ۲/ ۱۸۸)

رسول الله ﷺ اودهغه ټول ملګري مشرکانو ته نږدی اوبوته راغلل او همغلته ديره شول. مجاهدينو ته يې امر وکړ چې داوبو کوهيان وکنئ او ژور يې کړئ . او چې په کوم کوهي مو پړاو اړولې هلته دخپل ځان لپاره داوبو ډنډ جوړکړي اوله اوبونه يې ډکی کړي.[1]

ابن اسحاق وايي چې اسود بن عبدالاسود مخزومي ميدان ته راغې هغه ډير شرير اوبداخلاق انسان و. هغه وويل چې ماله الله سره عهد کړيدی چې زه به دمسلمانانو له ډنډ نه اوبه څکم. يابه يي نړوم اويابه دهغه په څنګ کې مړکېږم.

دهغه دمقابلې لپاره حمزه بن عبدالمطلب ﷺ راووت کله چې له هغه سره مخامخ شو نو دتورې يو وار يې ورباندی وکړ اوپښه يې ترينه غوڅه کړه هغه د شاپه تخته وغورځيد اوله پښونه يې وينې روانی وی. خوهغه په خويدو خويدو داوبو ډنډ ته ورنږدی شو. حضرت حمزه ﷺ ورورپاندی شو اوهغه يې په حوض کې وواژه داپه بدر کې دکفارو لومړی سړی و چې ووژل شو.

لدېنه وروسته شيبه بن عتبه اودعتبه ورور عتبه بن ربيع اودهغه زوی وليد بن عتبه ميدان ته راغلل او مسلمانان يې مقابلې ته راوبلل. دهغوی دمقابلې لپاره له انصارو نه دری ځوانان ميدان ته ووتل. هغوی ترېنه پوښتنه وکړه چې تاسی څوک ياست؟

هغوی وويل : موږ انصاري ځوانان يو. هغوی وويل موږ تاسوته ضرورت نه لرو(يعنې زمونږ له تاسو سره کار نشته).

بيايي وويل : ای محمده! زموږ مقابلی ته زموږ دقوم همځولي خلک راوباسه.محمد ﷺ وفرمايل : ای ابوعبيده بن الحارث ! پاځه.ای حمزه ! پاځه ای علی! پاځه.

عبيده رضی الله عنه له عتبه سره، حمزه ﷺ ،له شيبه سره اوعلی ﷺ له وليد سره مقابله وکړه حمزه ﷺ شيبه دسترګوپه رپ کې وواژه اوهغه ته يې دجنګيدو فرصت قدری هم ورنکړ. اوعلي ﷺ هم دسترګوپه رپ کې وليد وواژه. اودعبيده ﷺ او عتبه

---

[1] ــ (سيرت ابن هشام ۲/ ۱۹۲).

ترمنځ دوه دوه ګوزارونه وشول هريو خپل مقابل له پښو وغورځاو او زخمي يې کړ. حمزه ﷺ اوعلي ﷺ دواړه وړاندی شول عتبه يې ووهلو او ويې واژه اوابوعبيده ﷺ يې اوچت کړ او دمسلمانانو صف ته يې راوست.

دواړه لښکرې دقتال لپاره چمتو شوې. رسول الله ﷺ خپل صفونه برابرکړل دهغه ﷺ په لاس کی دغشي لرګي و چی په هغه سره يې داصحابو صفونه برابرول. محمد ﷺ دغشي په لرګي سره دسواد ابن غزيه ﷺ له څنګ نه تېرشو هغه له صف نه وتلی وو هغه يې په ګېډه کې وټومبه او ورته يې وويل : ای سواده ! برابر شه .

سواد وويل : يارسول الله زما ګيډه دی په درد کړه. ماته قصاص اوبدل راکړه .

رسول الله ﷺ خپله ګيډه لوڅه کړه او ورتـه يې وويـل : ای سـواده ! زماپه ګيډه هم دالرګي وټومبه. سواد وړاندی شو او درسول الله ﷺ ګيډه يې ښکل کړه .

رسول الله ﷺ ورتـه وويـل : ای سواده ! داسې دې ولی وکړل ؟ سواد وويل : ای دالله رسوله ! جنګ حاضردی، ماوغوښتل چې زما آخري ژوند له تاسره وي اوزما څرمن ستاله څرمن سره ولګيږي. کله چی رسول الله ﷺ صفونه برابرکړل نوخپل هغه څپري تـه راغی چی ځانته يې جوړه کړی وه. ابوبکرصديق ﷺ هم ورسره و. رسول الله ﷺ خپل رب ته ددعاګانو پورته کړل اودالله تعالی نه يی دهغې مرستې غوښتنه وکـړه چې الله ورسره وعده کړې وه. رسول الله ﷺ پخپـل دعـاکې وويل: اللهم ان تهلك هـذه العصابة فلن تعبد في الارض .ای الله ! که تا دمسلمانانو دغه ډله ووژله نو هيڅوک بـه ستاعبادت ونکړي. ابوبکرصديق ﷺ رسول الله ﷺ ته وويل يارسول الله ! الله تعـالی ستادعاګانې واوريدلې هغه جل جلاله به له تاسره خپله وعده ضرور پوره کوي لدېنه وروسته پـه رسول الله ﷺ دخوب پرکالي راغلـه اودهغې لـه ختميدو نـه وروسته محمد ﷺ پـه ډېر خوشالي سره ابوبکرصديق تـه ووېل : ای ابوبکر! زه تاته زېری درکـوم دالله مرسته درتـه راغـلی ده. داجبريل امـين دی دخپـل اس واګـي يـې نيولي دی اودهغه د اس په غاښونو باندی دوړه ده.[1]

---

[1] ـ سيرت ابن هشام : ۲/ ۱۹۵ ـ ۱۹۶

دبدر په جنګ کې الله تعالی له مسلمانانو سره دمرستې لپاره پرښتې ولېږلې اوهغوی ته یې داطریقه وښودله چې مشرکان څنګه ووژني ؟

الله تعالی فرمایلی دي :

﴿ إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴾.

کله چې وحی کوله رب ستا ملائکو ته چې زه له تاسې سره یم دمومنانو قدمونه کلک کړئ ډیر ژر به زه دکافرانو په زړونو کې ډار واچوم اوتاسې کافران په څټونو او بندپه بند ووهئ.

دبدر په جنګ کې دټولو ملائکوشمېره پنځه زره وه، جبریل آمین دهغوی قیادت کاو اوله مشرکانو سره په جنګ کې شریکی شوې وې داخبره دی معلومه وي چې یواځې یوه پرښته هم دمسلمانانو دمرستې او دمشرکانو دوهلو او زغلولو لپاره کافي وه خوالله تعالی دومره ډېرې ملائکې درسول الله ﷺ دکرامت اود مسلمانانو دزړونو د ډاډ لپاره راولیږلې. دملائکو مرسته یواځې په بدر کې داصحابو لپاره مخصوصه نده بلکې الله تعالی په هر زمان او مکان کې کفاروته دشکست ورکولو لپاره له صالحو مجاهدینو سره همداسې مرسته کړېده.

حسن البصری رحمه الله ویلي دي دبدر په جنګ کې چې الله تعالی له مؤمنانو سره دپنځو زرو ملائکو مرسته کړې وه ددغوپنځو زرو ملائکو دامرسته به ترقیامته پورې له مؤمنانو سره جاري وي.

((عن رفاعة بن رافع ﷺ قال : جاء جبريلُ الى النبى ﷺ .

وقال له: ماتعدُّون اهل بدرٍ فيكم ؟

قال ﷺ : ((من افضل المسلمين))

قال جبريل : وكذلك من شهد بدراً من الملائكةِ[1]».

له رفاعه بن رافع ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې جبريل امين نبی کريم ﷺ ته راغی اوهغه ﷺ ته يې وويل : تاسې هغه خلک څنګه ګڼئ چی دبدر په جنګ کی شريک شوي وو. ؟

رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل : هغوی دمسلمانانو غوره خلک دي. جبريل آمين وويل : همدغه راز هغه ملائکې هم په ملائکوکې غوره دي چی دبدر په جنګ کې شريکې شوی وی.

((عن ابن عباس رضی‌الله عنهما قال : بينمارجلٌ من المسلمين يومئذ يشتدُّ في أثر رجلٍ من المشركين أمامه ، إذ سمع ضربةً بالسوط فوقه ، وصوتُ الفارس يقول :أقدم حيزوم!

فنظر إلى المشرك أمامه ، فخرَّ مستلقيا . فنظر إليه ، فإ ذا هوقد خُطِمَ أنفُه وشُقَّ وجههُ . فجاء الأنصاري ، فحدَّثَ بذلك رسول الله ﷺ فقال : ((صَدَقْتَ. ذلك مددٌ من السماء الرابعة))[2].

له ابن عباس رضی الله عنهما نه روايت دی چی په دی ورځ يو مسلمان په يو مشرک پسې شوې و (يعني هغه پسې يې منډی وهلې) له بره نه يې دقمچينې دګوزار اود يو شهسوار اواز راغې چې ويل يې : ای خيزومه ! مخکې شه .

له دی آواز نه وروسته مسلمان وليدل چې هغه مشرک پرزمکه پرمخې غورځيدلی دی، پوزه سوری اومخ يې دقمچينې په وار سره شليدلې اوزخمي شوی و. انصاري راغې اودغه کيسه يې محمد ﷺ ته واوروله، رسول الله ﷺ وفرمايل چې تاربښتيا وويل داله ځلورم آسمان نه مرسته ده. (يعنی دځلورم آسمان مرسته ده)

---

[1]ــ رواه البخاري في المغازي ٥/ ١٣ .

[2]ــ رواه مسلم في الجهاد : ٣/ ١٣٨٤

((واخذ رسـول الله ﷺ حفنةً من الحصباء ، فرمى،بهافي وجوه قريش،وقال : ((شاهت الوجوه) وأمر أصحابه بالهجوم على قريش.وشدّ الصحابة وحملوا على قريش ، وكتب الله لهم النصر، فقتلوا سبعين وأسروا سبعين من المشركين . [١]))

رسول الله ﷺ يوموټې شګې راواخستلې هغه يې دقريشو په لوري ور وشيندلې او (شاهت الوجوه) الله جل جلاله دمشركانو مخونه قبيح او ذليل كړي . (يعني دماتې سره يې مخ كړي) يې وويل لدېنه وروسته يې خپلو اصحابو ته امر وكړ چې په قريشو يرغل وكړي. په ډير لږ وخت كې مشركانو ماته وخوړه ، اوياكسان يې ترينه ووژل او ۷۰ كسان يې ترينه بنديان ونيول.

((قال معاذبن عمرو: سمعت القوم يقولون: أبوالحكم لايخلص إليه فتوجَّهْتُ إليه ، ولما تمكنت منه حملت عليه ، فضربته ضربةً أطنَّت قلمه بنصف ساقه .. فضربني ابنه عكرمةً على عاتقي ، فقطع يلي ، وبقيت معلَّقةً بجلدةٍ في جنبي ، وأجهدني القتال ، حيث كنت أقاتل عامَّةَ النها ر، وأنا أسحبُها خلفي ، فلما آذتني وضعت قدمي عليها ، ثم تمطَّيْتُ بها حتى طرحتُها.)) [٢]

معاذ بن عمرو وايي چې : ماله قوم نه واوريد چې ويل يې دا ابوجهل دى.. ده ته څوک نشي ورتللاى مادهغه په طرف وكتل اودموقع پيداكولو سره مې ورباندى يرغل وكړ اودتورې داسې ګوزار مې وربانديې وكړچې دهغه پښه مې له نيمې پنډۍ نه غوڅه كړه. دهغه زوى عكرمه زه په ولي باندى ووهلم اوزمالاس يې غوڅ كړ اوپه

---

[١]ـ سيرت ابن هشام : ٢/ ١٩٦.

[٢]ـ المرجع السابق : ٢/ ٢٠١

ځرمن کې ځوړند پاتې شو. ماتوله ورځ په همدې ځوړند لاس جهاد وکړ کله چې ورسره په تنګ شوم نو پښه مې ورباندې کېښودله اوپه جټکې ورکولو سره مې وشلاو او ومې غورځاو.[1]

او همداسې دبدر په جنګ کې الله جل جلاله مسلمانانو سره دنصرت فیصله کړې و او پرهغوی باندې یې پخپله په دې وینا سره دهغه احسان یادونه وکړه :

﴿ وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾

[آل عمران : ۱۲۳]

الله پاک له تاسې سره په بدر کې هغه وخت کومک وکړ چې تاسې ډیر ناتوانه واست. نوله الله څخه وډارشئ ترڅو تاسې دالله شکر وکړئ.

شپږم : د بني سلیم غزوه:

ابن اسحاق رحمه الله وایي کله چې رسول الله ﷺ له بد ر نه مدینې ته واپس تشریف راوړ نو دلته یې اووه شپې تېرې کړې اوله خپلو اصحابو سره له بنوسلیم سره دغزالپاره لاړ. کله چې دهغوی اوبوته ورسید نو هلته یې درې شپې تېرې کړې خوله بني سلیم سره بې جنګ ونه شو.[2]

اووم : د بني قینقاع غزا:

دشوال دمیاشتې نیمایي دهفتې ورځ اودهجرت شلمه میاشت شروع شوې وه چې دغه غزوه راپېښه شوه.

بنوقینقاع دیهودانو لومړنۍ قبیله وه چې خپل تړون یې مات او وعده خلافي یې وکړه. رسول الله ﷺ هغوی پخپلو قلاګانو کې محاصره کړل بیا الله تعالی دهغوی په زړونو کې ویره واچوله دمنافقانو مشرعبدالله بن ابی په منځګړیتوب هغوی له قلاګانو نه په دې تړون ووتل چې ددوی ټول مالونه به دمسلمانانووي. الله تعالی

---

[1]_سیرة ابن هشام ۳/ ۳.

[2]_(سیرة ابن هشام ۲/ ۲۰۱)

محمد ﷺ ته بری ورکړ اودهغوی ټوله زمکه اومالونه دمسلمانانو په لاسو کې ورغلل.[1]

اتم : دالسویق غزوه: نبی کریم ﷺ دذی الحجی په پنځمه نیټه اودهجرت په دوهم کال له مدینې منورې نه دابوسفیان اودهغه دملګرو دمقابلې لپاره ووت ، کله چې ابوسفیان ته معلوم شو چې رسول الله ﷺ دهغوی دمقابلې لپاره راغلی دی نو هغوی وتښتیدل اودخپلو ځانونو دخپکولو په خاطر یې دستوانو بوری یې وغورځولې. نوپه دی خاطر دغه غزوه د سویق غزوې په نوم یادکړی شو.[2]

نهم : دغطفان غزوه: دغی غزا ته غزوه انمار اوغزوه ذي امرهم وېل کیږي ، داد نجدپه زمکه کې دربیع الاول په میاشت اودهجرت په دریم کال پیښه شوې وه. په دی غزوه کې له محمد ﷺ سره ۴۵۰ مجاهدین وو. خوله جنګ اوقتال نه پرته بېرته راوګرځیدل ځکه چې له دښمن سره مخامخ نه شول.[3]

لسم : دبنی سلیم دویمه غزوه : رسول الله ﷺ د حجاز په سیمه کې دفرع نومې په ځای کې ربیع الاخر اوجمادی الاولی دوه میاشتې تېری کړې خوله دښمن سره جنګ پېښ نه شو ځکه چې دښمن درسول الله ﷺ مخې ته رانغې او رسول الله ﷺ خپلو ملګرو سره بیرته تشریف راوړ.[4]

یولسم د احد غزوه : داحد غزوه دهجرت په دریم کال دشوال په میاشت کې واقع شوېده دمشرکانو شمیر درې زره اود مسلمانانو شمیر اووه سوه ته رسېده.

کله چې مسلمانان اومشرکان سره مخامخ شول نو دمشرکانو بیرغ طلحه بن ابی طلحه اوچت کړی و. هغه دمقابلې غوښتنه وکړه دهغه دمقابلې لپاره علي بن ابی طالب میدان ته راووت اوهغه یې وواژه. بیرغ عثمان بن ابی طلحه اوچت کړ

---

[1]_ طبقات ابن سعد ۲/ ۲۹_ ۲۹

[2]_ سیرة ابن حشام : ۳/ ۴۰۳

[3]_ طبقات ابن سعد ۲/ ۳٤_ ۳۵

[4]_ المرجع السابق : ۲/ ۳۵

مګر پرهغه حمزه ﷺ حمله وکړه اوهغه يې وواژه. بيا بيرغ سعدبن ابي طلحه اوچت کړ. سعدبن ابي وقاص ﷺ هغه په غشي وويشت او ويې واژه. بيابيرغ مسافع بن طلحه اوچت کړ. عاصم بن ثابت ﷺ پرهغه غشی وويشت اومړيې کړ. بيابيرغ حارث بن طلحه په لاس کې ونيو. پرهغه هم عاصم بن ثابت رضی الله عنه دغشي ګوزار وکړ اوهغه يې مړکړ. بيابيرغ کلاب بن طلحه اوچت کړ نو زبير بن العوام رضی الله عنه هغه وواژه. بيابيرغ جلاس بن طلحه اوچت کړ مګرطلحه بن عبيدالله رضی الله عنه هغه وواژه. له دينه وروسته بيرغ ارطات بن عبدشرجيل اوچت کړ مګرهغه علي بن ابي طالب ﷺ دلاسه مړشو.[1]

اوپه دی ترتيب دابی طلحه له کورنۍ څخه اووه کسان پرله پسې ووژل شول. دمشرکانو بيرغ سرنګون پاتی شو ، عمره بنت علقمه الحارثيه راغله اوبيرغ يې اوچت کړ.

کله چې دبيرغ اوچتونکي ټول مړه شول نو مشرکان په منډه وتښتيدل اوله داسې داسې شکست سره مخ شول چې شاته يې نه راکتل مسلمانانو دهغوی تعاقب وکړ اودوسلې وارونه يې پرې کول هغوی خپله وسله وغورځوله او مسلمانان دغنيمت په راټولو کی مشغول شول. دغره په کنډاو کې چی کوم غشي ويشتونکي مسلمانان ناست وو دهغوی په منځ کې اختلاف رامنځ ته شو خو زياترو يې داکنډاو پرېښود اودغنيمت مال دراغونډولو لپاره لاندې راکوز شول ، خالدبن وليد اوعکرمه بن ابی جهل په هغو غشو ويشتونکو اصحابو باندې بريد وکړ چی په دغه کنډاو کې پاتی شوی وو هغوی يې شهيدان کړل اوپه مسلمانانو باندی وسله وال يرغل يې وکړ. په دی وخت کی ابليس آواز وکړ چې محمد ووژل شو. مسلمانان ددغه آواز په آوريدو سره ګډوډ شول پښې يې وښويدې اوله شعار نه پرته جنګيدل (شعار هغه اواز ته وايي چې دجنګ په وخت کې ملګري يوبل سره پری پيژني) ډير مسلمانان شهيدان شول او په تيښته يی لاس پورې کړ مګر رسول الله ﷺ دجنګ په ميدان کې ثابت قدم

---

[1] ــ المرجع السابق .۲/ ۴۰ــ ۴۱

پاتې شو اوله هغه ﷺ سره څه نور اصحاب هم کلک ودرېدل دڅوتنو اصحابو اعزاز واکرام الله جل جلاله په شهادت سره وکړ او څوتنه نور ټپيان شول.

داحد جنګ د مسلمانانو لپاره ډېر سخت دازمېښت ورځ وه.

دولسم : دحمراء الاسد غزوه : دغه غزا داحد له غزوې نه وروسته دهفتې په ورځ دشوال دمياشتې په شپاړسمه دهجرت په دريم کال کې واقع شوېده. حمراء الاسد مدينې ته نژدې يوه سيمه ده. په دې غزوه کې له رسول الله ﷺ سره همغه کسان وو کوم چې داحدپه جنګ کې شريک شوي وو رسول الله ﷺ په دې خاطر حمراء الاسد ته لاړ ترڅو دقريشو مشر ابوسفيان ته دا وښايي چې مسلمانان اوس قوي دي اود احد په جنګ کې چې مسلمانانو ته کوم مرګ ژوبله رسېدلې وه هغه په مسلمانانو کې څه ضعف اوسستي نه دې راوستې. ځکه چې ابوسفيان داوليدل چې مسلمانان حمراء الاسد ته رسيدلي دي نو خپله لاره يې ونيوله او مکې ته لاړ.[1]

ديارلسم : دبني نضير غزوه : داغزوه دهجرت په څلورم کال دربيع الاول په مياشت کې داحدله جنګ نه پنځه مياشتې وروسته واقع شوېده.

رسول الله ﷺ په دې وجه له خپل لښکر سره لاړچې هغوی له محمد ﷺ سره خپله کړې لوظنامه او تړون مات کړي و. هغوی يې ترېوې مودې پورې په محاصره کې وساتل، الله تعالى دهغوی په زړونو کې ويره واچوله، هغوی له قلاګانو اومورچلونه دمحمد ﷺ په حکم راکوز شول او د منافقينو مشر ابن ابی د دوی سفارښت وکړ.

دبنو نضير يهودانو ته په دې شرط له خپلو کورونو څخه دوتلو اجازه ورکړې شوه چې يواځې دومره سامان به له ځان سره وړي څومره چې دهغوی خاروي اوچتولې شي. خپله وسله اوجنګي سامان به له دې ځای نه بل ځای ته نه وړي. هغوی خيبر او نورو ځايونو ته لاړل. الله تعالى دهغوی زمکې اوکلي د مسلمانانو لپاره فې وګرځول.[2]

---

[1]_ سيرة ابن هشام : ۳/۴۴_ ۴۵.

[2]_ المرجع السابق ۳/ ۱۰۹

اودبني نضير ديهودو په باره کې دحشر سوره نازل شو.

څوارلسم : د ذات الرقاع غزوه: دغه غزوه دهجرت په څلورم کال دجمادی الاولی په میاشت کې واقع شویده. اودا د ذات الرقاع په نامه ځکه یادولی شي چې په دی سفرکې دمسلمانانو پیزار او چپلقی‌شکیدلی اوپښې چاودلی وی اووینه ترېنه بهیدلې نو مسلمانانو لـه هغوی نه توټې اوچیرې تاوکړې وې. رقاع درخت ټکړوته ویل کیږي نو لـه دی کبله ددغې غزوې نوم ذات الرقاع شو.

رسول الله ﷺ دنجدپه طرف تللی و ترڅو لـه بنی محارب، بني ثعلبه اوبني غطفان سره جهاد وکړي په دی سفر کې محمد ﷺ دغطفان دقبیلې لـه یوې ډلې سره مخامخ شوې و اوخلکو بـه یوبـل ویرول پـه دی سـفر کـې نوبت جنګ اوقتال ته ونه رسید. په دی غزوه کې محمد ﷺ په لومړي ځل صلواة خوف (دویرې لمونځ) اداکړ.[1]

پنځلسم : دبدر الصغری غزوه : دبدرالصغری غزوه دهجرت په څلورم کال شعبان په میاشت کی واقع شویده. محمد ﷺ لـه خپلو ۱۵۰۰ اصحابو سره بدر ته لاړ، ځکه چې تیرکال داحدپه جنګ کې محمد ﷺ له ابوسفیان سره په راتلونکي کال کی دبدر په سیمه کې دجنګ کولو وعده کړی وه .ابوسفیان هم له قریشو سره یوځای له محمد ﷺ سره دجنګ لپاره بدر ته روان شوې و. خوپه لاره کې پښیمانه شو اوبیرته مکې ته لاړ.

په روایت کې دي چې محمد ﷺ اته ورځې په بدر کې دابوسفیان انتظار وکړ او بیرته مدینې ته راغې.[2]

شپاړسم : د دومة الجندل غزوه : دادهجرت په پنځم کال دربیع الاول په میاشت کې واقع شویده دومة الجندل دشام په اطرافو کې دشام اوعراق ترمنځ

---

[1]_ المرجع السابق : ۳/ ۱۱۹.

[2]_ سیرة ابن هشام : ۳/ ۱۲۳

ديوښار نوم دى چي پکې ډيرې قوي قلاګانې وې. رسول الله ﷺ ته خبر ورسيد چې کفار په دومة الجندل کې راغونډ شوي دي ترڅو په مدينه باندى دمسلمانانو په خلاف يرغل وکړي. رسول الله ﷺ دهغوى دمخنيوي په خاطر د زرو تنو اصحابو سره له مدينې نه ووت . دښمنۍ په وخت کې به يې سفرکاو اود ورځې به يې ځانونه پټول خو مشرکانو ته معلومه شوه چې رسول الله ﷺ له خپل لوى لښکر سره زموږ په طرف را روان دى. په زړونو کې ويره پيداشوه اوغونډه يې تيت اوپرک شوه. رسول الله ﷺ دومة الجندل پورې لاړ لېکن هلته دښمن يې ونه ليد. دهغو په څارويو او شپونيکو باندى يې حمله وکړه نو ځينې يې ونيول او ځينې يې وتښتيدل رسول الله صلى الله عليه وسلم هلته څو ورځې ايسار شو اومنطقې ته يې خپل لښکرى واستاولى لېکن هيڅوک يې پيدانکړ.[1]

اولسم دخندق غزوه دى دى غزاته غزوه احزاب هم ويل کيږي: داغزوه دهجرت په پنځم کال دشوال په مياشت کې واقع شوېده.

ابوسفيان له قريشو نه ، عيينه بن حصن له بنى فزاره نه او حارث بن عوف له بنى مره نه را روان شول دغطفان زړه ورجنګيالي هم وخوځيدل اودمشرکانو دټولو قومونو پنځه زره لښکر تشکيل شو.کله چې رسول الله ﷺ دهغوى له روانېدونه خبرشو نو له مسلمانانو نه يې مشوره وغوښته چې دهغوى په خلاف څه ډول تاکتيک وکاروو؟.حضرت سلمان فارسي ﷺ ورته مشوره ورکړه چې دمدينې شاوخوا خندقونه بايد وکنستل شي. رسول الله ﷺ دهغه ﷺ مشوره ومنله او مسلمانانو دلسو ورځونه په زياته موده کې خندوقونه وکنستل. په دى وخت دمسلمانانو ټول تعداد درې زره و.

کله چې مشرکان مدينې ته راورسېدل نو يودم ناڅاپه له خندقونو سره مخ شول دغطفان لښکر داحدله طرف نه راغې اوقريشوپه مجمع الاسيال (يعنې دباراني اوبو

[1]ـ طبقات ابن سعد : ۲/ ۶۲_ ۶۳

دیو ځای کیدو ځای کې پراو واړاو) رسول الله ﷺ اودهغه اصحاب دهغوی دمقابلې لپاره خندوقونو ته راغلل چې شاګانې یې دسلع دغر په طرف . اومخونه یې ددښمن دلښکرو په لورې وو. دواړه لښکرې له شلو ورځونه زیات یودبل په مقابله کې پرتې وې. حضرت علي بن ابی طالب ﷺ له عمروبن عبدود سره مقابله وکړه اوهغه یې وواژه. دواړو خواو یوپربل باندی غشي ویشتلې. (یعنې دغشو جګړې به هروخت دوام درلود)

په همدغو ورځوکې نعیم بن مسعود الاشجعی په پټه مسلمان شو او هیڅوک دهغه په اسلام راوړلو باندې پوه نه شو. هغه راغې اومحمد ﷺ ته یې خپل خدمتونه وړاندې کړل اوویې ویل ماته چې دهری خبری حکم راکوئ زه ورته تیاریم رسول الله صلی‌الله علیه وسلم هغه ته وفرمایل : چې ته په موږ کې یوتجربه کار سړی یې چې په څه ډول کولی شي دمشرکانو په ضد څه تدبیر او چل ول وکړه او څومره چې کولی شی له موږ نه ځان لری ساته ځکه چې جنګ یوقسم دوکه ده. نعیم له دی‌ځای نه سیده دبنی قریظه یهودو ته لاړ. داسلام راوړلو نه وړاندې له هغوی سره ښه اړیکی درلودلې .

بنوقریظه داسې قوم و چی له رسول الله ﷺ سره یې هم خپل عهد مات کړی و اودمشرکانو لښکرو سره په ائیتلاف کې یو ځای شوي وو .

نعیم بن مسعود دبنی قریظه له مشرسره خبرې اترې وکړې اوهغه ته یې دبنوقریظه هغه خطاګانې وریه یادکړلې چې وړاندی ترېنه شوې وې یعنی له رسول الله ﷺ سره دعهد دماتولو خطاء.

هغه ته یې وویل چې دمشرکانو قبیلې خوله بهر نه راغلی دي، هغوی به له جنګ نه وروسته بیرته خپلو خپلو وطنونو ته لاړشي اوتاسی به مسلمانانو ته یواځې پاتی شئ هغوی به تاسي ووژني.

له دی کبله تاته زمانصیحت دادی چې تاسی ترهغه دقریشو اوبنوغطفان مرسته مه کوئ ترڅوپورې چې هغوی خپل څو مخورکسان تاسوته په ضمانت کې درنکړي اودنه تښتیدو ضمانت درکړي دبنو قریظه مشر دهغه رای ومنله.

بیانعیم بن مسعود لـه دی ځای نه ابوسفیان اودمشرکانو دقبیلو مشرانوته لاړ هغوی تـه یې خپل ځان خیر خواه معرفي کړ ورته یې وویل چی بنی قریظه لـه رسول الله ﷺ سره دعهد په ماتولو پښیمانه شویدي اوهغوی لـه رسول الله ﷺ سره اتفاق کړیدی چی دمشرکانو دقبیلو غټ غټ کسان به نیسو اوهغوی به وژنو. که چیرته بنوقریظه لـه تاسونه دسپین ږیرو ضمانت وغواړي چی لـه هغوی سره ګروي کیږدئ نو ور یې نکړئ ځکه چې هغوی مسلمانانو ته سپاري.

دهفتې په شپه ابوسفیان بني قریظوته یوڅوکسه واستول چې سباته تاسې لـه خپل طرف نه پر مسلمانانو حمله وکړئ اومونږ به لـه خپل طرف نه حملهورباندې وکړو . مګربنوقریظه و دنعیم بن مسعود دپلان په مطابق له هغو نه غوښتنه وکړه چې تاسې لومړی خپل څومخور کسان له موږ سره دضمانت په توګه ګروي کیږدئ. دمشرکانو قبیلی دافکر وکړ چې رښتیا بنوقریظه له موږ نه داکسان په دی خاطر ګروي غواړي چی مسلمانانو ته وسپاري اوهغوی یې ووژني . او سرونه یې غوڅ کړی .

دمشرکانو ټولو قبیلویوبل تـه وویـل چی نعیم ابن مسعود تاسې ته رښتیا ! ویلي وو. پـه دی خبره دمشرکانو اویهودانو ترمنځ اختلاف پیداشو. الله پاک دهغوی په زړونو کې بې اتفاقي او ویره واچوله او یوبل ته په بدو ردو ویلو شروع شول.

الله پاک دمشرکانو په لښکر باندې په سختویخو شپوکی دبادونو ډیرسخت طوفان والوځاو. دهغوی دیګونـه اوکټوی یـې پـه بـل مـخ واړولـې اودخیمـو میخونـه یی وویستل.

کله چی محمد ﷺ دمشرکانو ترمنځ لـه اختلاف نه خبرشو نو حذیفه بن الیمان رضی الله عـنهما یـې ولیږه چی دهغوی لـه حالت نـه ځان خبرکړي. رسول الله ﷺ هغـه تـه تاکیدوکړ چې هلته خپل ځان چاته ونه ښایي اوپه پټه توګه پکی ورداخل شي. خذیفه رضی الله عنه په دی توره تیاره شپه کې چی یخني هم خورا ډیره وه او باد هم الوته دمشرکانو په لښکر کې ننوت او همغلته غلی کیناست.ابوسفیان هم په لښکر کې موجود و هغه خپل لښکر تـه وویل : ای قریشو! داځای زموږ لپاره نور د اوسیدو نه دې. زموږ څناور اوڅاروي هلاک شول . بنوقریظه و لـه موږ نه لاس واخست ددغې سیلی پـه وجـه زموږ ناسته ولاړه ګرانه شوېده. زموږ دخیمو میخونه یي وویستل او

دیگونه یې په بل مخ واړول اور نشوترې بلولای،موږ ته پکار دي چې واپس لاړشو مادواپس تلو فیصله کړېده. هغه پخپل اوښ باندی سور شو، دهغه په لیدلو سره نور خلک هم پخپلو پخپلو اوښانوٌ باندی سپاره شول. غطفان قبیله چې له قریشو نه خبرشول چې هغوی بیرته ځي نوهغوی هم پخپلو اوښانو پښې واړولې او روان شول.[1]

اوالله تعالی مسلمانانو ته دمشرکینو له دی شرنه نجات ورکړ او دا آیت شریف یې نازل کړ:

﴿ وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا﴾ [الأحزاب : ۲۵.]

. الله پاک کافران له غصې نه خوتیدونکي په داسې حال ستانه کړل چی هیڅ ګټه یې نه وه ترلاسه کړی . او مومنانوته په جنګ کې یواځې یو الله بس دی. او الله پیاوړی او برلاسې دی .

اتلسم : دبنی قریضه غزوه : داپه احراب کې مشرکانو دشکست خوړلو پسې سمدستي رامنځ ته شوه ځکه چې دشپې په وخت چې مشرکان له مدینې نه ووتل نو دسهار په وخت مسلمانان بیرته خپلو خپلو کورونو ته راغلل. دماسپښین په وخت جبریل امین محمد ﷺ ته راغی او ورته یې وویل : یارسول الله ! ایا تاسو وسله کېښودله ؟ محمد ﷺ ورته وویل هو. جبریل امین وویل چی پرښتو لاتراوسه پورې وسله نده ایښې . ای محمده! الله تعالی حکم کړیدی چی دبنوقریظه و په طرف لاړشئ زه هم دهغوی په طرف روان یم چی دهغوی قدمونه کمزوري کړم درسول الله ﷺ جار وهونکي اعلان وکړ چی څوک په الله اود آخرت په ورځ ایمان لري هغه دی دمازیګر لمونځ بني قریضه و ته ورسوي،مسلمانان د بني قریضه په طرف روان شول. په دی وخت د مسلمانانو ټول شمیره دری زره تنه و. دا واقعه دهجرت په پنځم کال د ذی القعده په ۲۳ نیټه پېښه شوېده.

---

[1]_ سیرة ابن هشام : ۳ : ۱۳۷_ ۱۴۰

رسول الله ﷺ بنی قریظه پوره (۲۵) ورځې په محاصره کې وساتل . په بني قريظه و باندې دمحاصرې داحالت ګران تمام شو او الله تعالی دهغوی په زړونو کې ویره واچوله بالاخر د سعد بن معاذ په حکم له قلاګانو نه بیرون ووتل . سعدبن معاذ رضی الله عنه حکم وکړ چې ددوی سړي دی ووژل شي اوښځې اوماشومان دی غلامان کړی شي. ځکه چی دوی له نبی کریم ﷺ سره خپل عهد اوتړون مات کړیدی

نبی کریم ﷺ سعدبن معاذ رضی الله عنه ته وفرمایل چی تاهغه فیصله وکړه کومه چې د اووه آسمانونو له پاسه الله تعالی فیصله کړی وه. مسلمانانو دبنی قریظه تقریبًا له اتونه ترنهه سوه کسانو پورې ژوندي ونیول ، رسول الله ﷺ دمدیني په بازار کې یوه کنده وکنستله هغوی یې دلته راوستل اوهمدلته یې یوپه بل پسې دهغوی څټونه والوځول. په دغوخلکو کې دبنی قریظه مشرکعب بن اسد ، دټولو یهودانو مشر حیی بن اخطب و کله چی حیی بن اخطب راحاضر کړی شو نودهغه دواړه لاسونه دهغه ترڅټ پورې تړل شوي وو. رسول الله صلی‌الله ته یې وویل : په الله قسم چې له تاسره په عداوت کی خپل ځان نه ملامتوم لیکن الله تعالی چی څوک رسواکول غواړي هغه رسواکیږي. لدینه وروسته دهغه څټ ووهل شو اوپه دی ډول په ټولو باندی دڅټونو دپریکولو فیصله وشوه . اومسلمانان دهغوی د زمکو اوکورونو وارثان شول.[1]

(۱۹) **نوولسم : دبنی لحیان غزوه** : داغزوه دهجرت په شپږم کال دربیع الاول په میاشت کې واقع شوېده بنی لحیان هغه قوم دی چی د رسول الله ﷺ له اصحابو حبیب بن عدي اودهغه له ملګرو رضی الله عنهم سره ټګي کړی وه اوهغوی یې رجیع نومې ځای کی شهیدان کړي وو. رسول الله ﷺ دخپلو اصحابو دانتقام اخستلو لپاره هغوی پسې له خپلو دوه سوه اصحابو سره یوځای راووت. کله چې هغوی خبر شول

[1]_ المرجع السابق ۳/ ۱٤۱_ ۱٤۷

چې محمد ﷺ هغوی پسې روان شویدی نو هغوی وتښتیدل اوپه غرونو کې پټ شول نوځکه جنګ ونه شو او محمد ﷺ واپس تشریف راوړ.[1]

شلم : د ذی قردغزوه: ذوقرد دمدینې اوخیبر ترمنځ یوځای دی چې هلته اوبه دي اوله مدینې نه تقریباً ددوشپو لارې په فاصله کی دی. رسول الله ﷺ دبنی لحیان له غزوې نه بیرته مدینې ته راستون شوی و، دلته یې څو ورځې یې لانه وې تېر کړې چې عیینه بن حصن فزاري دغطفان قبیلې داس سوارانو سره یو ځای درسول الله ﷺ داوښانو په څرځای باندی یرغل وکړ اودرسول الله ﷺ اوښان یې له ځان سره وی وړل ابن اسحاق رحمه الله وایي چې داواقعه دهجرت دشپږم کال په نیمایي کی پېښه شوې ده .[2]

بخاري مسلم اونورو ویلي دي چې داد حدیبیه دسولې نه وروسته اودخیبر له غزا نه مخکې دهجرت داووم کال په لومړیو کې پېښه شوېده اوداهغه تاریخ دی چې:

ددغې غزوې قهرمان سلمه بن الاکوع بیان کړیدی اوحافظ ابن کثیر پخپل تاریخ کی همدی ته ترجیح ورکړېدی. اوهمدا ډیر راجح دی.[3]

مسلم له سلمه بن الاکوع ﷺ نه دذی قرد حدیث روایت کړیدی هغه ﷺ وایي موږ له رسول الله ﷺ سره یوځای حدیبیه ته راغلو اوموږ ټول څوارلس سوه کسان وو. هغه حدیث بیان کړ او تردی ځای پورې ورسېد چې بیاموږ مدینې ته راغلو. رسول الله ﷺ خپل څاروي ولېږل او ورسره خپل غلام رباح هم ولېږه. زه هم له هغه سره وم. زه پخپله دطلحه ﷺ په اس باندی سور وم. ترڅو یې له اوښانو سره وڅروو اوبیاپه اوبو خړوب کړو .کله چې موږ شپه تېره کړه اوسهار شو نو عبدالرحمان فزاري درسول الله ﷺ په څارویو باندې ډاکه واچوله ټول یې روان کړل او شپونکي یي وواژه.

---

[1]_ المرجع السابق : ۳/ ۱۷٤_ ۱۷۵

[2]_ سیرة ابن هشام ۳/ ۱۷۵.

[3]_ البدایة والنهایة لابن کثیر : ٤/ ۱۵۰

ما رباح ته وویل : دا اس دې واخله اوطلحه بن عبیدالله ته یې ورسوه اومحمد ﷺ ته
وروایه چې مشرکانو دهغه په ځارویواوښانو باندی ډاکه آچولی او ځاروي یې ټول له
ځان سره وړي دي. لدینه وروسته زه دمشرکانو دپښو نښو پسې لاړم پرهغوی باندی
می غشي ویشتل او ویل به مې زه ابن الاکوع یم نن ورځ به معلومیږي چې چا دشریفې
ښځې شدی څکلی دي ؟ دهغوی یوسړي ته نژدی شوم اوهغه می په غشي سره وویشت
غشی دهغه دولو ترمنځ ننوت ماورته آواز وکړ در واخله زه داکوع زوی یم نن ورځ به
معلومیږي چې چادشریفی ښځی شیدی څکلي دي.

په الله قسم چې ماپرهغوی مسلسل غشي ویشتلی اوهغوی می زخمي کول. کله به
چې دهغوی له طرف نه جنګیدونکي زما طرف ته راغلل نوزه به دونو په منځ کی
ننوتلم اوله همغه ځای نه به مې ورباندی غشي ویشتلې.هغوی چې کله ددوه غرونو
ترمنځ له یوتنګ ځای نه تېر شول نوزه دغره له پاسه وختلم اوله بره نه مې ورباندې
کاڼي خوشې کړی هغوی به خپل ځانونه له دغو ګوزارونو څخه بچول او درسول الله ﷺ
اوښان به یې خوشې کول . تردې چې ټول اوښان یې خوشې کړل خومادهغوی تعاقب
پری نښود اومسلسل مې په کاڼو ویشتل تردی چې هغوی څه دپاسه دیرش څادرونه او
څه دپاسه دیرش نیزې پرزمکه وغورځولې ترڅو بارېي سپک شي اوپه منډه وتښتي.
هغوی به چې هریوشی وغورځاو نومابه پرهغه دکاڼو یوه نښه ودروله ترڅومحمد ﷺ
اودهغه اصحاب دا وپیژني .هغوی ددوه غرونو ترمنځ یوتنګ ځای ته راغلل زه دهغوی
له پاسه دغره په سرناست وم. هغوی ته ابن بدر الفزاري راغې اودسهار په ناشته لګیا
شول. زه دهغوی په سر په غره باندی کیښناستم فزاري پورته وکتل او زه یې ولیدلم هغوی ته
یې وویل . داڅوک دی ؟ هغوی وویل :

موږ دده دلاسه په لوی مشکل اوتکلیف کی اخته یو. په الله قسم چې دسهار له
ترږموی نه موږ پسې دی او په غشو اوکاڼو باندې مو ولي تردې چې له موږ نه یې ټول
شیان واخستل. هغه ورته وویل : له تاسونه څلور کسان دی پسې وخیژئ، هغوی څلور
واړه ماپسې غره ته وختل . کله چې هغوی ماته نژدی شول نو ماورته وویل ایاتاسې
ماپیژنئ؟ هغوی وویل نه ، ته څوک یې ؟

ماورته وویل : زه سلمه بن الاکوع یم . په هغه لوی ذات می قسم چی محمد ﷺ ته یې عزت ورکړیدی که زه له تاسو نه دچانیول وغواړم نو نیولی یی شم اوله تاسونه چی څوک زما دنیولو کوشش وکړي نوما نه شي نیولې. له هغونه یو وویل زه همداسی فکرکوم اوبیرته لاړل.

زه له خپل ځای نه نه وم خوځیدلې چې درسول الله ﷺ مجاهدین مې ولیدل چې دونو په منځ کی په آسونو سواره را روان دي. له ټولونه مخکې اخرم الاسدي وهغه پسې ابوقتاده الانصاري اوهغه پسي مقداد بن الاسود الکندي و. ماد اخرم الاسدي داس واګي ونیولې او ورته می وویل چی وړاندی مه زه ذرسول الله ﷺ اودهغه له اصحابو سره دیوځای کیدو انتظار کوه. هغه راته وویل : ای سلمه ! که چیرته په الله او اخرت ایمان لرې اوپدی پوهیږې چې جنت اودوزخ حق دي نوبیا زما اوشهادت ترمنځ خنډ مه جوړیګه . ماهغه پرېښود. هغه عبدالرحمن فزاري پسې ورسید او ددواړو ترمنځ جنګ شروع شو اخرم اسدي دعبدالرحمن فرازي اس زخمي کړ خو هغه دی په نیزه وواهه اوشهید یې کړ. فزاري دهغه اس واخست او روانشو. بیا ابوقتاده الانصاري له عبدالرحمن سره نښته وکړه هغه یې په نیزه وواهه اومړ یې کړ. هغوی پخپل مخه په منډه روان وو اوزه هم هغوی پسې پیاده په منډه روان وم. زه درسول الله ﷺ له لښکر نه دومره لری ووتلم چی هغوی اودهغوی دوړه هم راته نه ښکاره کېده. دلمر پریواته په وخت کی هغوی یوی درې ته ورسېدل هلته اوبه وی چی ذوقرد ورته وېل کیده. هغوی غوښتل چی له دی ځای نه اوبه وڅښي ، هغوی ډېر تږي وو. لیکن زه د هغوی پسې لګیدلی وم هغوی چی وکتل نوپرمایي سترګې ولګیدلی له مانه وویریدل اود اوبوڅکلو نه بغیر له دی ځای نه لاړل، او یو ځاځکې یې هم ونه ځاکه هغوی منډی وهلې او خپلې سورلی یې زغلولی ماهم دهغوی تعاقب پرې نښود آن تردی چی دهغوی یوسړی می راګیر کړ او په غشي سره می وویشت اوپه ولي باندی ولګید. ما آواز وکړ داغشی در واخله زه ابن الاکوع یم نن ورځ به معلومیږي چی چادشریفې ښځې شیدې څکلي دي. هغه وویل : واه مور را باندی بوره شه ایاته همغه اکوع یی چی دسهار راهیسی موږ پسې یې اونه موپرېږدی. ماوویل دخپل ځان دښمنه هو زه همغه اکوع یم چی سهار راهیسی درپسی یم. هغوی وتښتیدل اوشاته دوه اسونه یی

پریښودل. ماهغه دواړه آسونه راوستل اومحمد ﷺ ته مې را روان کړل لومړی مې اودس وکړ اوبیامې شیدی وڅکلې. زه رسول الله ﷺ ته راغلم اوهغه په هغو اوبواندې ناسبت وچې ما ډاکوان ترې شړلي او زغلولي وو (ذی قرد) رسول الله ﷺ هغه اوښان. څادرې اوټول هغه شیان یې ترلاسه کړي وو چې له ډاکوانو نه پاتی شوي وو. بلال رضي الله عنه له هغو اوښانو څخه چی ماله ډاکوانو نه بیرته اړولي وو یوه اوښه حلاله کړی وه اورسول الله ﷺ ته دهغی ینه اوکوب یې په اور باندی وریتول. مارسول الله ﷺ ته وویل : یارسول الله ! ماپرېږده چی زه له مسلمانانو نه سل کسان منتخب کړم چی مشرکانو پسې لاړشو او ټول ووژنو رسول الله ﷺ وخندل تردی چی داوړه رڼاکې یې غاښونه ښکاره شول. راته یې وفرمایل : ای سلمه ! ایاته داکار کولی شې؟ماوویل هو په هغه ذات قسم چې تاته یې عزت درکړیدی .هغه ﷺ وفرمایل : هغوی اوس دغطفان په زمکه کی خوراک څښاک کوي. موږ ته له غطفان نه یوسړی راغی هغه موږ ته وویل چی فلانې سړی هغوی ته داوښ یوجونګی حلال کړی و. کله یې چی څرمن یې ترینه ویستله نو یو دوړه یې ولیدله. ورته یې وویل چی مسلمانان درپسې دلته را روان دي هغوی له دی ځاینه هم په ویره لاړل. او وتښتیدل .

کله چی سهار شو نو رسول الله ﷺ وفرمایل : په موږ کی بهترین اس سوار اوشهسوار ابوقتاده دی اوبهترین پیاده جنګیالی سلمه ﷺ دی.

بیارسول الله ﷺ ماته دوه برخی راکړې. یوداس سواري اوبل دپیاده ، دواړه یې راته راکړي. بیایي خپل شاته دالعضباء اوښی باندې سورکړم او مدینې منوری ته روان شوو.کله چی موږ روان وو نوله نصارونه یوسړې ودرید داداسی سړی و چی هیڅ ورسره مسابقه نه شوه کولې. هغه وویل : ایاترمدینی پوری څوک له ماسره مسابقه کوونکی شته ؟داخبره یې څو څو کرته وکړه. ماورته وویل ایا دکوم کریم اوشریف سړي خیال هم نه کوې؟ هغه وویل له رسول الله ﷺ نه علاوه دبل چاخیال نه کوم. ماوویل یارسول الله له تانه دی زما مور اوپلار قربان شي ماپرېږده چی له دی سره مسابقه وکړم . رسول الله ﷺ وفرمایل که ستاخوښه وي . ماسړي ته وویل زه مقابلې ته تیاریم او راغلی یم خپلې پایځی مې راټولې کړی او له ټوپ سره مې منډه پیل کړه تریو دوو لوړو ځایونو پورې ماځان پاتی کړی و سمه منډی مې نه وهله . بیاورپسې تیز شوم څو

بيامی تردوو لوړو ځايونو پورې ځان پاتې کړ. بيامې تيزه منډه پيل کړه تردې چې وريسې ورسيدلم او ددواړو وليو په منځ کې مې ګوذار ورکړ او ترينه مخکې شوم او ورته مې وويل ،په الله قسم مسابقه ماوګټله !! په دی ډول زه لـه هغـه نـه مدينې تـه مخکې ورسيدلم.

يوو يشتم : د نبی المصطلق غزوه : دعلماو ترمنځ ددی دوخت په اړه اختلاف دی .ځينې علماء وايي چې دهجرت په څلورم کال وه، او ځينې علماء وايي چې دهجرت په پنځم کال دشعبان په مياشت کی دخندق دغزوې نه وړاندې وه اوځينې علماء وايي چی دهجرت په شپږم کال دشعبان په مياشت کې وه.

آخري وينا دابن اسحاق دی.

داغزا دبنی المصطلق په نوم ځکه نومول شويدی چی نبی کريم ﷺ دبنی المصلق لـه قبيلی سره غزا کړې وه. دغه قبيله دمدينې اوسمندر ترمنځ په يو ساحل کې اوسيدله. ديته مريسيع غزوه هم ويل کيږي، مريسيع په ساحل کې دقديد نومې ځای کی داوبو نوم دی. دبنی المصطلق قبيلې خلک ددغه اوبو شاخوا اوسېدل.

ددغی قبيلې مشر حارث بن ابی ضرار و. رسول الله ﷺ تـه خبر ورسيد چی ددغې قبيلې خلکو په مدينه باندې دحملې کولو په غرض ډير لوی لښکر چمتو کړيدی رسول الله ﷺ دخپلو اصحابو سره دهغوی دمقابلې لپاره له مدينې نه هلته تشريف ويوړ هلته مسلمانانو اومشرکانو دغشو ويشتل سره تبادله کړل .خو څه موده وروسته مسلمانانو پرهغوی قوي يرغل وکړه، هغوی ته يې ماته ورکړه، ډير يې ترينه مړه کړل اوډير يې ترينه ژوندي ونيول. ډير زيات څاروي لکه اوښان ، ګډان، غوايان او وزې يې هم په غنيمت ونيول.

اورسول الله ﷺ ددغی قبيلې پاچا حارث ابن ابي ضرار لور جويريه بنت الحارث سره نکاح وکړ.[1]

[1] – سيرة ابن هشام : ۳/ ۱۸۲.

دوه ویشتم :دحدیبیه غزوه : داغزوه دهجرت په شپږم کال دذی قعده په میاشت کې واقع شوېده . رسول الله ﷺ لـه څوارلس سوه کسو اصحابو سره دبیت الحرام د زیارت او دعمرې د اداکولو په نیت لـه مدینې منورې نه وخوځید. اوهدیې لپاره یې لـه خان سره اویا بُدني هم روانی کړې وي.

کله چی قریشو درسول الله ﷺ دعمرې لپاره بیت الله شریف ته دراتلو خبره واوریده نو په مکه کی دهغوی دداخلې دمخنیوې لپاره راووتل. رسول الله ﷺ دحدیبیه په سیمه کې پړاو واچوله اوله هغه ځای نه حضرت عثمان ﷺ یې مکې ته ونیږلو ترڅو دهغه ځای اوسیدونکي دمحمد ﷺ لـه دی ارادې نه خبرکړي چی هغه عمرې ته را روان دی.

خودا افواه خوره شوه چې حضرت عثمان ﷺ وژل شوېدی رسول الله ﷺ لـه خپلو اصحابو نه وغوښتل چې د ونې لاندې لـه محمد صلی الله علیه وسلم سره ددی خبری بیعت وکړي چې په جنګ کې به مړ کیږي خوتښتنه به نه کوي، دغه بیعت ته بیعت الرضوان ویل کیږي.

درسول الله ﷺ اود قریشو ترمنځ په خبرو اتروکې په سوله باندی اتفاق وشو او دحدیبیه سوله منځ تـه راغلـه ، اودسهل ابن عمر سره یې دسولی لوظنامه لاسلیک کړه [1]

درویشتم : دخیبر غزوه : کله چی رسول الله ﷺ لـه حدیبې نه واپس راغې نو په مدینه کې دذوالحجه اودمحرم دمیاشتې څه حصه تېره کړه. بیاد محرم په میاشت کې دهجرت په اووم کال محمد ﷺ دخیبر په طرف لاړ. خیبر یوښار ګوتې و چې په کې ګڼې کلاګانې وې اوهلته یهودان اوسېدل.

---

[1] : ۱۹۶/۴

عامربن الاکوع ﷺ یو رجازشاعر و. کله چې مسلمانان دخیبرپه لورې روان وو نوعامربن الاکوع به ورته رجزیه شعرونه ویل. کله چې رسول الله ﷺ دهغه داشعرونه واورېدل نو ورته یې وویل : الله تعالی دی تاوبخښي .

رسول الله ﷺ چې هرچاته دبخښنې دعاکړې الله تعالی هغه ته دشهادت مرګ ورکړېدی .

کله چې عمر ﷺ له رسول الله ﷺ نه دعامر لپاره داستغفار اوبخښنې الفاظ واورېدل نو ویې ویل : یارسول الله امورته به دی دعامر نه د ګټې داوچتولو موقع راکړې وه.

کله چې مسلمانان خیبر ته ورسیدل نو دیهودو پاچا مرحب راووت اوله مسلمانانو نه یې دمقابلې غوښتنه وکړه. دهغه دمقابلې لپاره عامربن الاکوع راووت هغوی دواړو یوپربل باندې دتورې ګوزارونه وکړل. دمرحب توره دعامر په ډال کې ونښته عامر غوښتل چې دتورې ګوزار وکړي خوتوره یې راتاو شوه پخپله دعامر دزنګانه په سترګه راولګیده اوله همدینه شهیدشو.

دعامر وراره سلمه بن عمرو بن الاکوع ﷺ وایي چې ماله څو اصحابونه واورېدل چې ویل یې : دعامرابن الاکوع عمل باطل شو هغه خپل ځان پخپله وواژه .زه درسول الله ﷺ خواته دژړا په حالت کې راغلم او ورته مې وویل: یارسول الله !

ایا دعامر عمل باطل اوبرباد شو؟رسول الله ﷺ راته وویل : داخبره درته چاکړیده؟ما وویل ستاسې څو اصحابو کرامو، رسول الله ﷺ وفرمایل : هغوی دروغ وایي. بلکې هغه لپاره دوه اجرونه دي.دیهودانو پاچا بیا میدان ته راووت او مسلمانانوته یې وویل چې څوک له ماسره مقابله کوي ؟ ایاپه تاسوکې څوک داسې شته چې له ماسره مقابله وکړي ؟رسول الله ﷺ وفرمایل : څوک ددې مقابلې ته راوځي؟محمدبن مسلمه وویل : یارسول الله ! زه ددې مقابلې ته را اوځم. په الله قسم چې زه ترینه بنه انتقام آخستی شم یهودانو پرون زما ورور وژلې دی. هغه قصاص هم پرې پاتې دی رسول الله ﷺ وفرمایل : الله دی درسره مرسته وکړي ورته پاڅه .کله

چې محمد او مرحب دواړه سره مخامخ شول اودتورو ګوزارونه يې شروع کړل نو په منځ کی يوه ونه راغله، هريوبه دتورې لـه ګوزار نـه دبـچ کيدو پـه خاطـر دونـې ترشاخان پټاو هريوه به چې ګوذار کاو نو دوينې څانګې به لګيدلی تردې چې دونې څانګې يې پرې کړې. دمرحب دتورې يو ګوزار په محمدبن مسلمه باندې برابرشو خو هغه داګوزار پخپل ډال باندې دفع کړ او توره په ډال کی ننوتله، هغه کوشش وکړ چې توره لـه ډال نـه راوباسي خوبريالی نـه شو، لـه همدی موقع نه محمدبن مسلمه ګټه پورتـه کړه او په مرحب باندی يې دتورې ښه کلک وار وکړه. مرحب ولګيد اوپرزمکه وغورځيـد محمد بن مسلمه وړاندی شو اودمرحب دواړه پښې يې دتورې په وارونو سره غوڅې کړې اوهمداسې يې پرېښود. مرحب ورته وويل مامړ کړه .محمد ورته په ځواب کی وويـل زه تاهرګز نـه مړکوم. لکه چی زما ورور محمود بن مسلمه ستاسی دلاسـه پـه سـختی کی مړشوی و. تـه هـم همغسـی دمرګ سختی وڅکـه لديـنـه پس حضرت علي ﷺ راغی هغـه يـې مړ کړ او ساه ترينه ووتله. کله چې مرحب مړشو نو دهغـه ورور ياسر دمقابلې لپاره راووت اولـه مسلمانانو نه دمقابلې غوښتنه وکړه. دهغه دمقابلې لپاره زبيربن عوام رضی الله عنه راووت.

دزبيـر ﷺ مـور صفيه بنت عبدالمطلب رضـی الله عـنهما وويـل چی نن ورځ به زما زوی وژل کيـږي ، رسـول الله ﷺ وفرمايل : نـه داسـی نـه ده انشـاالله ستازوی بـه هغـه ووژني اوبرلاسې به شي.

د دواړو ترمـنځ ګرمه مقابله وشوه اوزبير ﷺ دياسر په وژلو برلاسي شو اوهغه يي وواژه.

((وقـد روی الـبخاري عـن انـس بـن مـالك ﷺ قال صلی رسول الله ﷺ الصـبح قريـباً من خيبر بغلسٍ ثم قال : " الله اكبر، خربت خيبر انّا اذا نزلنا بساحة قومٍ فساء صباحُ المنذرين.[1]))

---

[1]ـ رواه بخاري في المغازي ۵/ ۷۳

بخاري لـه انس بن مالک ﷺ نه روایت کړیدی چی محمد صلی الله علیه وسلم خیبر ته نژدی دسهار لمونځ په تیاره کی اداکړ اوبیایي وفرمایل : الله اکبر. خیبر وران شو: موږ چی کله دکوم قوم په سیمه کې ننوځو نودویروڼ شویو سهارډیر بدوي.

رسول الله ﷺ دخیبر کلاګانی فتح کړې. جنګیدونکي یهودان یې ووژل ښځې او واړه ماشومان یې پریښودل او غلامان یې کړل په دی غزا کې مسلمانانو ډیر زیات غنیمتونه هم ترلاسه کړل.[1]

خلورویشتم : عمرة القضاة : ځینو دادرسول الله ﷺ په غزواتو کې نه دی حساب کړې.

کله چی رسول الله ﷺ لـه خیبر نه مدینې ته راغی نو هلته شپږ میاشتې تم شو اوله دی ځای نه به یې دمـ.. امانانو لبسکرې استولې. بیاد ذی العقده په میاشت کې دهجرت په اووم کال دعمری دقضـ ا داداکولو لپاره لـه مدینې منورې نه ووت ځکه چی دحدیبیه په سوله کې لـه قریشو سره په همدې خبره اتفاق شوې و. دیته عمره القضاء وېل کیږي چی داد همغې عمرې بدل دی چی مشرکانو تېرکال له اداکولو نه منع کړی و.

رسول الله ﷺ لـه خپلو اصحابو سره یوځای عمره اداکړه اوپه مکه کې درې شپې پاتی شو. دخلورمې ورځې په سبا آواز کوونکي لـه دی ځای نه دکوچ کولو اعلان وکړ رسول الله ﷺ لـه خپلو اصحابو سره بیرته دمدینې په طرف راغی.[2]

پنځه ویشتم : د مکې د فتحې غزوه:

دا غزوه دهجرت په اتم کال دروژی په مبارکه میاشت کی واقع شوېده. ځکه چی قریشو لـه رسول الله ﷺ سره دحدیبیه سوله ماته کړه. رسول الله ﷺ دخپلو دولسو

---

[1]_ سيرة ابن هشام ٣/ ٢١٥ _ ٢١٦.

[2]_ المرجع السابق : ٤/ ٣ .

زرو اصحابو سره يوځاى دمكې په طرف ور وخوځيد. الله تعالى ورسره مرسته وكړه او مكې ته ورننوتل او مكه داسلام كور وګرځيد.[1]

شپږ ويشتم : د حنين غـزوه:

دحنين غزوې ته دهوازن غزوه هم وايي اودادمكې له فتحې نه وروسته سمدستي دهجرت په اتم كال دشوال په مياشت كې واقع شوې ده. كله چې دهوازن دقبيلې خلكو دا واوريد چې مكه مسلمانانو فتحه كړه نودهوازن پاچا ملك بن عوف النضري دثقيف،هوازن ،نض،جثم اوسعدبن بكر قبيلو خلك يي راجمع كړل .محمد ﷺ دهغوى له دې پلان نه خبر شو نو له خپلو اصحابو سره په هغوى پسې ووتل. كله چې مسلمانان دحنين درې ته راورسيدل نو هوازن له خپلو خپلو كمينونه راووتل اوپر مسلمانانو يي دغشو باران وكړ. مسلمانان وارخطا شول اواخواديخوا وتښتيدل مګر رسول الله ﷺ له څو تنو اصحابو سره پخپل ځاى باندې كلك ودريد. خپل تره عباس ﷺ ته يي وفرمايل : مسلمانانو ته داسې آواز وكړه چې اى انصارو! اى دبيعت رضوان اصحابو! راشئ چيرته ځئ ؟

هغوى بيرته راغلل اوهوازنو سره يې جنګ شروع كړ دلږ وخت جنګ نه وروسته هوازن له ماتې سره مخ شول او ګڼ شمير كسان يې ترينه بنديان كړل. او درسول الله صلى الله عليه وسلم په مخكې يې لاسونه پرې وتړل.

دالله په فضل او مرسته جګړه دمسلمانانو په ګټه وڅرخيدله او هوازن اوثقيف ناكام او نامراده شول.

مسلمانانو له هغوى نه ډير زيات مالونه په غنيمت ونيول چې له هغونه څلور ويشت زره اوښان څلويښت زره ګډان او وزې. اوڅلور زره اوقيه سپين زر دياد ولو وړدي.[2]

---

[1]ــ المرجع السابق : ٤/ ٥

[2]ــ سيرة ابن هشام : ٤/ ٦٠ ــ ٦٢.

اووه ویشتم : د طایف غزوه:

داغزوه دهجرت په اتم کال دشوال په میاشت کی واقع شویده.

کله چی ثقیف او هوازن دحنین په غزوه کې ماته وخوړه نو دطایف په لوریې حرکت وکړ او همغلته د طایف په کلاګانو کې یې مورچلې ونیولې. اودطائف دروازې یې بندی کړلی . رسول الله ﷺ هغوی پسې همغلته طایف ته لاړ اودهغوی په خواکې یې خپل لښکر ځای پرځای کړ هغوی یې پخپلوکلاګانوکې محاصره کړل. ثقیفو پر مسلمانانو دغشو داسې باران جوړکړ ته به وایې دملخانو وزرې را روانی دي. دغشو په دغه باران کی دولس تنه مسلمانان شیهدان شول . اوګڼ شمېر ټپیان شول رسول الله ﷺ پرهغوی باندی محاصره اوږده کړه، ځینی تاریخ پوهان پنځلس ورځې، ځینې اتلس ورځې، ځینې له شلونه زیاتې ورځې اوځینې څلوېښت ورځې یادوي.

رسول الله ﷺ خپلو اصحابو ته امر وکړ چې دانګورو تاکونه غوځ کړي ، اصحابو دهغو دانګورو دتاکونو په غوځولو لاسونه پورې کړل. ثقیفو له مسلمانانو نه سوال وکړ چی دالله په خاطر یې غوځ نکړې. نورسول الله ﷺ دالله جل جلاله او رحم دلې په خاطر یې پرېښودل.

درسول الله ﷺ له خوا یو آواز کوونکي اواز وکړ چی له ثقیفو نه چی هریو غلام له قلانه ووځي اوموږ ته راشي هغه ازاد دی، په دغی اواز سره له کلا ګانو نه له لسو نه زیات کسان لاندی راکوز شول او مسلمانانو خواته راغلل چی دهغوی له جملی نه ابو بکرة (یعنی نفیع ابن الحارث) هم دی. رسول الله ﷺ هغوی ټول ازاد کړل.

کله چی دطایف فتح کول ګران شول نو رسول الله ﷺ له نوفل بن معاویه الدیلمي رضی الله عنه سره مشوره وکړه او ورته یې وویل چی ستاڅه خیال دی ؟

نوفل وویل : ثقیف دغار ګیدړان دي. که چیرته ورته ودریږی او ورته ایسار شی نو وبه یې نیسی اوکه ترینه لاړی نو هیڅ نقصان درته نه شي رسولې. لدینه پس رسول

الله ﷺ حضرت عمرؓ ته حکم وکړ چې مسلمانانو ته اعلان وکړئ چې له دې ځای نه روان شي.[۱]

اتـه و يشتم : د تبوک غـزوه :

دتبوک غزوه دهجرت په نهم کال درجب په مياشت کې وه اوداد رسول الله ﷺ آخري غزاده. رسول الله ﷺ ته خبر ورسيد چې روميانو په مدينه باندې ديرغل په خاطر يوائې تياري نيولې دی. رسول الله ﷺ دهغوی دمخنيوي لپاره روم په طرف خپل لښکر روان کړ. دتبوک غزوه په داسې وخت کې پيښه شوې وه چې مسلمانان ډير تـنګ لاسـي وو او هـر لـوري وچ کـالي اوقحـط و. رسـول الله ﷺ مـالدار او ثـروت مندخلک ديته وهڅول چې مجاهدين مجهز کړي اودخوراک څښاک سامان ورتـه برابرکړي. بډايانو خلکو په ډير خوشالي سره داکار وکړ خصوصاً عثمان بن عفان ؓ لـه مجاهدينو سره ډير لوی اوبې حسابه مرسته وکړه. خو منافقانو خپل ځانونه لـه رسول الله صلی الله عليه وسلم ورروسته کړل چې ورروسته الله تعالی په سورة التوبة کې هغوی رسوا کړل.

رسول الله ﷺ چې دروم په طرف روانيدو نو ورسره دېرش زره مجاهدين وو. ډير خلک ورتـه په ژړا راغلل چې موږ ته هم دجنګ سامان راکړئ اوموږ هم دجهاد لپاره لـه ځان سره بوځئ. هغوی غريبان وو دجهاد سره يې مينه ډيره وه هغونښو کولای چې دجهاد لپاره ساز اوسامان برابرکړي. اوجهاد ته ووځي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : چې لـه موږ سره ستاسې دمجهز کولو لپاره هيڅ څيز نشته. هغوی بيرته ترينه لاړل او لـه سترګو نه اوښکې بهيدلې چې موږ ولی لـه جنګ نه پاتې شوو. او ولې مو دومره څه پيدانکړ چې جهاد لپاره مولګولي وای. کله چې روميانو تـه درسول الله ﷺ د روانيدو خبر واوريد نو هغوی لـه جنګ نه لاس واخست او غلي کيناستل.

---

[۱]ــ طبقات ابن سعد ۲/ ۱۸۵ ــ ۱۵۹

رسول الله صلی الله علیه وسلم درومیانو په انتظار کې په تبوک کې له لسو ورځو نه زیاتی تیری کړې خوله چاسره جګړه ونه شوه. رسول الله صلی الله علیه وسلم له دی ځای نه د مسلمانانو څو څو سریې مختلفو سیموته ولیږلی اوددغی ځای له مختلفو سیمونه وفدونه محمدصلی الله علیه وسلم ته راغلل او ورسره ملاقاتونه یي وکړل. لدی نه وروسته محمد ﷺ له خپل لښکر سره بیرته مدینې منورې ته راغی.[1]

پورته چی دځومره غزواتو یادونه وشوه داهغه غزوی دي چی رسول الله ﷺ پخپله پکې شریک شوی اودلښکر قیادت یې کړیدی. چی په ځینو کې جنګ رامنځ ته شوی او ځینو کې جنګ نه دی پیښ شوی

ددغو غزواتو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم په مدنې دور کې کړی ټوله شمیره ۲۸ ده. رسول الله ﷺ په مدینه کې ټول لس کاله تیر کړیدي، مطلب داشو چې دکال په حساب رسول الله ﷺ تقریبا هر کال درې غزاګانو ته تللی دی.

فصل

هغه سریې چې ﷺ وسلم لیږلي دي

علماو درسول الله صلی الله علیه وسلم دسریو دشمېر په باره کې اختلاف کړیدی، خوپه دی خبره متفق دي چی غټه سریه، دموته غزوه ده.

(۱) د موتی غزوه :

د موتی غزوه د هجرت په اتم کال دجمادی الاولی په میاشت کې واقع شویده. رسول الله ﷺ زید بن حارثه له دریو زرو مسلمانانو سره دشام دبلقاء سیمې ته ولیږه.

---

[1] ـ سیرة ابن هشام : ٤ : ١٢٠ ـ ١٢٦.

هغوی ته يي وويل : که چيرته زيد شهيد شي، نوبيرغ جعفر بن ابي طالب ته ورکړئ، که هغه هم شهيد شي نو بيا به يې عبدالله بن رواحه ته ورکړئ.

دمسلمانانو لښکر دشام په طرف وخوځيد اودمعان نومې ښارته ورسېدل همدلته ورته معلوم شو چې هرقل په بلقا کی پړاوآچولی او ورسره يو لک لښکر رومي اويولک لښکر دهغو عربو دي چی له هغه سره دمرستی لپاره راغلی دي.

مسلمانان په دی اړه په فکر کی شول. ځينو وويل چی رسول الله ﷺ ته په دی باره کې بايد خط وليکل شي . يابه هغه دمرستې لپاره نور کسان وليږي اويابه بله لاره چاره موږ ته وښايي.

عبدالله بن رواحه دمسلمانانو د زړه ور کولو په خاطر ودريد اوهغوی ته وويل : تاسې چی کوم شی بد ګڼئ دهمغه لپاره لـه خپلو خپلو کورونو نه وتلي ياست ، تاسې دشهادت لټون کوئ. موږ لـه دښمن سره په شمير ، قوت او وسايلو په اندول جنګ نه کوو بلکې موږ دهغه دين لپاره جهاد کوو چی موږ ته يي عزت راکړيدی . تاسی دجهاد لپاره ګامونه واخلئ او مخ په وړاندی لاړشئ. موږ ته به له دوه ګټونه يوه ګټه ضرور ترلاسه کيږي. يابه الله تعالی موږ پرهغوی بريمن کوي اويابه دشهادت لويه مرتبه راکوي.

مسلمانان دجګړې لپاره چمتو شول او ويي ويل : ابن رواحه رښتيا وايي . مسلمان مجاهدين او رومي لښکر دموته په سيمه کې مخامخ شول . دمسلمانانو دری زره لښکر دکفارو د دولکو لښکر په وړاندی دمضبوط غر پشان ودريد.

ابو هريره رضی الله عنه چی پخپله د موته په غزا کی ګډون کړی و وايي چی کله ما دهغوی لوی لښکر، ساز سامان او وسلې وليدلې نو زما سترګو تور وخوړ ، او داسې مې انځورولـه چې په دوی هيڅوک برې نشي موندلای ماته ثابت بن اقرم ؓ وويل:

ای ابوهريره ! ؓ ګويا تاډير لښکر وليد؟ ماوويل هو. -

هغه راته وويل : ته لـه موږ سره دبدر په جنګ کی نه وی شريک شوی حقيقت دادی چی بری په ډيروالي کی نه دی نغښتل شوې.

دمسلمانانو او روميانوترمنځ جګړه ونښته. زيد بن حارثه درسول الله ﷺ تربيرغ لاندې له کفارو سره سخته مقابله وکړه اوبالاخر شهيد کړی شو. له هغه ﷺ نه بيرغ جعفربن ابی طالب رضی الله عنه راواخست له ډير ګرم او سخت جنګ نه وروسته دجعفر ﷺ اس سور زخمي شو هغه له اس نه لاندې کوز شو اوپياده وجنګيدو تردې چې ووژل شو. جعفر هغه لومړنی شخص دی چې اس يې دالله په لاره کی زخمي شو. په روايت کی رازي چې جعفر ﷺ بيرغ په ښي لاس کی نيولی و کله چې دښمن دهغه ښي لاس غوڅ کړ نوپه ګڅ لاس کی يی ونيوه کله چې دهغه ګڅ لاس هم غوڅ کړی شو نو له سينی سره يې جوخت ونيوه چې پر زمکه ونه غورځيږي. له هغه ﷺ نه بيرغ عبدالله بن رواحه رضی الله عنه واخست هغه پخپل اس باندې سور و اوددښمن په طرف په منډه روان شو هغه په زړه کې څه تردد محسوس کړ نوله خپل نفس نه يې جنګ ته د ور ننوتلو مطالبه وکړ او دخپل ځان دزړه ورکولو اوتشجيع لپاره دا شعرېږ وويل:

اقسمت یانفس لتنزلنّه لتنزلن اولتکرهنه
ان اجلب الناسُ وشدوا الرَّنَّة مالي اراكِ تکَرهين الجنة
قد طال ماکنتِ مطمئنَّة هل انت الا نطفة في شنة
یانفس ان لاتُقتلي تموتي هذا حمامُ الموت قد صليت
وما تمنيت فقد أُعطيتِ ان تفعلي فعلهما هُديتِ
وَاِنْ تَاَخَرْتِ فقد شَقِيْتِ

یعنی ای نفسه ! ماقسم (لوړه)کړی چې ته به دجنګ میدان ته ورننوځی که خوند درکوي او که نه یې درکوي (یعنې که ستاخوښه وي او که خوښه دی نه وي داکار به کوې)

که خلک لـه هرې خوانه دجنګ میدان ته ورننوتل اولـه کمانونو نه یې شړک او شړوک پورته کيږي ، نو ته څه بلاوهلې يې چې جنت بدګڼې اونه یې خوښوې .(یعنې دجنګ میدان ته نه وردانګې)

تاخو ډیره اوږده زمانه په ارام او ر احت کې تیره کړه (نوچې نور صحابه کرام رضی الله عنهم شهیدان کيږي نو ته هم ځان شهید کړه) ځکه ته دهغوی په وړاندی داسې یې لکه په زړی مشکیزی (ژی) کې یو څو څاڅکې اوبه.

ای نفسه ! که شهید نشې نو (په خپل مرګ خویه) هرو مرو مړ کيږې (نوله دی اوس ځان شهید کړه داخورا غوره اوبهتره ده) ځکه دعزت مرګ (شهادت) درته رانژدی شوې دی .

دکوم څیز آرزو او تمنا چې تاکوله (شهادت) هغه اوس دتاپه لاس کې ده که ته دخپلو مخکینیو دوو ملګرو (زید ابن حارثه او جعفر ابن ابي طالب رضی الله عنهما) په شان کار وکړې نو نیکبخته او هدایت موندوونکې به شې . اوکه له جنګ نه دی تیښته وکړه نو ته شقي او بدبخت يې .

لدینه وروسته ابن ر واحه جنګ ته ننوت، دهغه د تره زوی ورته راغې او ورته د غوښې یو ټکړه یې ورکړه چې په دې سره خپله ملا وتړه او سخته یې کړه (یعنی ویې خوره چې قوت درکې پیداشي) هغه داغوښه راواخست اویو خرپ مړه یې ترینه وکړه او ویې ویل : ای نفسه ! ته به ترڅوپه دې دنیا کې یې ؟ بیایې هغه هډوکې وغورځاو او ددښمن په صف کې ننوت اوترهغه یې قتال وکړ ترڅوچې شهید شوې نه و.

په دی ترتیب ټول هغه درې واړه قائدین شهیدان شول چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مقرر کړي وو . یعنی زید بن حارثه، جعفربن ابي طالب او عبدالله بن رواحه رضی الله عنهم.

لدېنه وروسته بیرغ ثابت بن اقرم الانصاري جګ ونیو او مسلمانانو ته یې آواز وکړ چې بیرغ لپاره څوک غوره کړئ. مسلمانانو ورته وویل همداته صحیح یې هغه وویل زه داکارنه شم کولې لـه مانه عـلاوه بل څوک غوره کړئ خلکوخالد غوره کړه. خالد ابن الولید بیرغ اوچت کړ هغه رضی الله عنه صحابه ګوښه او یوه څنګ ته کړل ترڅو تکلیف ورته ونه.ر سیږي بیایې دخپل لښکر نظم ونسق برابر کړ چې کله هغوی منظم شول نو دجنګي حکمت عملي په بناهغوی ته خالد رضی الله عنه دعقب نشیني حکم وکړ او رومیانو ته الله جل جلاله ماته ورکړ .[1]

((روی البخاری عن انس بن مالك رضی الله عنه ، أنَّ رسول الله ﷺ نعی زیـدا وجعفـر وابـن رواحـه قـبل أن یأتیـه خـبر، فقـا ل " اخذ الرایة زیدٌ فأصیب ، ثـم اخذهـا جعفرٌ فأُصیب ، ثم اخذها ابن رواحة فأصیب ثم اخذ الرایة سیفٌ من سیوف الله حتی فتح الله علیهم. " [2]))

---

[1]_ سیرة ابن هشام

[2]_ رواه البخاري في المغازي : ۵/ ۸۷

ژباړه :امام بخاري لـه انس ﷺ نه روايت كوي چي بيشكه رسول الله ﷺ دزيد ، جعفر اوابن رواحه رضى الله عنهم دشهادت خبر دهغوى دمړيني دخبر لـه رارسيدونه وړاندى وركړ. هغه ﷺ وفرمايل : بيرغ زيد واخست اوهغه شهيد شو بيا جعفر واخست هغه هم شهيد شو بيا ابن رواحه واخست هغه هم شهيدشو بيا بيرغ دالله تعالى لـه تورو څخه يوې تورې واخست او الله جل جلاله ورته برى وركړ.

ابن اسحاق ويلي دي چې كله دادرې واړه شهيدان شول نورسول الله صلى الله عليه وسلم دهغوى دشهادت خبر وركړ . اوويې ويل بيرغ زيد ابن حارث رضى الله عنه اوچت او وجنګيد ترڅو شهيد شو بيا جعفر رضى الله عنه واخست هغه هم بيرغ نيولې و او قتال يې كاو او دشهادت مرتبه يې ترلاسه كړه . بيارسول الله صلى الله عليه وسلم خاموش او چپ شو نو دانصارو دمخونورنګ بدل شو او داګمان يې وكاو چې كيداى شي دعبدالله بن رواحه رضى الله عنه نه څه غلطي شوې وي ځكه رسول الله صلى الله عليه وسلم دهغه يادونه ونكړه .... ديو څه وخت چپ والي وروسته نبي اكرم صلى الله عليه وسلم وفرمايل : بيا عبدالله ابن رواحه رضى الله عنه بيرغ راواخست او جهاد يې كاو ترڅو شهيد شو بيا يې وفرمايل ماته په جنت كې دوى دسرو زرو په تختو ناست رابنكاره كړى شول نو مادعبدالله ابن رواحه په تخت كې څه داسې كوږ والې احساس كړ چې ددوه نورو ملګرو په تختونو كې نه و ماپوښتنه وكړه دادڅه په سبب ؟ ځواب راكړې شو هغوى دواړه بې لـه تردد نه جنګ ته ورننول او ده لـه تردد نه وروسته جنګ ته ور ودانګل (نو داكوږ والې ددى وجهى نه دى .)

((وروى البخارى عن عبدالله بن عمر ﷺ قال: كنتُ فيهم فى تلك الغزوة فالتمسنا جعفربن ابي طالب فوجدناه فى القتلى ووجدنابما اقبل من جسده بضعاوتسعين ، بين ضربةٍ ورميةٍ وطعنة)).[1]

بخاري لـه عبدالله بن عمر ﷺ نه روايت كوي هغه وايي چى زه په دغه غزوه كې پخپله موجود وم ، موږ جعفر ﷺ پسې لټه شروع كړه هغه مو دوژل شووخلكوپه منځ

---

[1] ــ رواه البخاري في المغازي ٥/ ٨٧ .

کې ومومند چې په وجود کې يې لـه نوي ته زيات ټپونه وو چې په تورو، غشو او نيزو باندې وهل شوي و. اودا ټول زخمونـه په مخکې طرف کې وو يو يې هم دشاله طرف نه وو خوړلی ، داهم لـه حديث نه ثابت دي چې الله تعالی جعفر ﷺ ته دهغه د دواړو لاسونو پرځای دوه وزرې ورکړيدي چې په جنت کې الوتـنه کـوي. او دادهغو لاسونو عـوض او بـدل دی چې ده دالله جل جلالـه پـه لار کې قربان کړيـدي . عبدالله بن عمر ﷺ بـه چې کلـه دجعفر زوی خواته راتلونو السلام عليکم يا ابن ذی الجناحين به يې ورته ويل . يعنی ای د دوه وزرو والا زويه ! پرتادی سلام وي.

دعـلماو ترمنځ په دی کې اختلاف دی چې په غزوه موتـه کې مسلمانانو ماته خوړلې وه اوکه بری يې ترلاسه کړی و. ځينی علماء وايي چې مسلمانانو ماته خوړلې وه ځکه چې هغـوی دوه لکـه وو اود مسـلمانانو شـمير دری زروتـه ايلـه رسـيدو. دغوعـلماو دعبدالله بن عمرو رضی الله عنهما په دی حديث باندې دليل نيولی دی چې وايي:

فـلَمَّا لقيـنا العدوَّ انهزمنا . يعـنی کله چې موږ لـه دښمن سره مخامخ شو نو ماته مـو وخوړه مـوږ ځوکسـه مدينی تـه راغلو او همدلـته موځان پټ کړ.بيامو پخپلو کې وويـل چې کـه چيرته مـوږ درسول الله ﷺ خواتـه تللي وای نـو عـذر او معـذرت بـه مو ورتـه وړاندی کړی و .

نومـوږ درسـول الله ﷺ حضورته لاړو نـو ورتـه مـو وويـل : يارسـول الله مـوږ فرارون (يعـنی لـه جنگ نـه تښتيدونکي يو) رسول الله ﷺ وفرمايل : نه تاسی تښتيدونکي نه بلکې عکارون (دوباره حمله کونکی يئ) خوداحديث ضعيف دی .[1]

نـورو عـلماو ويلي دي چې دموتی پـه غزوه کې نـه شکست و اونـه هم بری. لـه دغو علماو څخه ابن اسحاق هم دی. هغه وايي چې کله خالد بن وليد ﷺ بيرغ واخست نو مسـلمانانو هـم دجـنگ ميـدان پـريښود او روميـانوهم دجـنگ ميـدان پـريښود. دمسلمانانو [2] .خـو محققيـن عـلماء وايـي چې دموتی پـه غـزوه کې مسـلمانانو بـری

[1]_ مسند احمد : ۲/ ۱۱۱ ، وسنن ابي داود : ۳/ ۱۰۶ وسنن الترمذي ٤/ ۲۱۵

[2]_ سيرة ابن هشام : ٤/ ۲٤

ترلاسه کړې اوالله تعالی دروميي لښکر په مقابل کې لـه مسلمانانو سره مرسته کړې او هغوی ته يې بری ورکړيدی.

واقدی، بيهقي او ابن کثير رحمهم الله هم په دی قول کړی دی اودا راجحه هم ده .

واقدی رحمه الله وايي چی کله خالد بن وليد بيرغ اوچت کړنو په لښکر کی يو بدلون راوست ، وروستی لښکر مخکې او مخکيني لښکر وروسته شو، ښي طرف ته ولاړ لښکر ګڅ اړخ تـه شواوګڅ اړخ ته ولاړښي اړخ ته شول . هغوی چی ناڅاپي د مسلمانانو دلښکر دغه حالت وليدنو پخپلو کی يې وويل : نور مسلمانان مرستې لپاره راغلل دهغوی په زړه کی ويره پيداشوه ، تيت پرک شول او شکست يې وخوړ. مسلمانانو پرهغوی يرغل وکړ اوډير رومي کافران يې ووژل[1] .لدېنه معلوميږي چی دموتی په جنګ کې مسلمانانو دالله په مرسته برې ترلاسه کړې، لکه چې دبخاري لـه دې حديث نه هم ثابتيږي چی وايي:

((ثم اخذ الراية سيف من سيوف الله حتى فتح الله عليهم)).

بيا بيرغ الهی توری (خالد بن وليد) اوچت کړ او الله تعالی ورته بری ورکړ.

رسول الله ﷺ پخپله دغی غزا ته فتح اودالله لـه طرف نه نصرت ويلي دي. بل دامام بخاري دغـه حديث هـم چی لـه عبدالله بن عمر ﷺ نه يی روايت کړيدی اوهغه ويلي دي چی موږدجعفر بن ابی طالب په لټه کی ووتلو اوهغـه مو دوژل شويو اصحابوپه منځ کی وليد ، دهغه په مخکينی حصه باندی دتورو غشو اونيزو لـه نوي نه زيات زخمونه وو.

کـه چيرته مسلمانانو ماتـه خوړلې وای نـو اصحابو کلـه کـولی شول چی پـه خپلو شـهيدانو پسـې وګـرځي اوهغـوی پيداکـړي. آن چی دهغـوی زخمونـه وشـميري چی څومره غشـي، تورې او نيزې وربـاندی لګيدلـي دي.داحديث په دی دلالت کوي چی کله مشرکانو ماتـه وخوړه او وتښـتيدل نـو مسـلمانانو دخپلو وژل شـويو رونو لټـه

---

[1] ـ مغازي الواقدي : / ٧٦٤

شروع کړ. تردی چې تول يې پيداکړل. او ابن عمر رضی الله عنه دهغو خلکو څخه و چې دجعفر رضی الله عنه دبدن ننداره يې کوله اودهغه زخمونه يې شمېرل.

((روی البخاری عن قيس بن ابی حازم قال : سمعت خالدبن الوليد ﷺ يقول : لقد انقطعت فی يدی يوم مؤتة تسعة اَسيافٍ ،ومابقي فی يدی الا صفيحةٌ يمانية[١])).

بخاري لـه قيس بن ابی حازم نه روايت کوي هغه وايي چی ماله خالد بن وليد ﷺ نه واوريدل چی ويل يې: مادموتی په غزوه کې ۹ تورې ماتې کړې اوزماپه لاس کی صرف يوه پلنه يمني توره پاتی شوه.

کـه چيرته مسلمانانو ماتـه خوړلی وای نوداخبره څنګه ممکن کيدای شوه چې خالدبن وليد په جنګ کې ۹ تورې ماتی کړی وای. دغـه شان يو روايت ابوداود هم کړيدی چې په لاندې ډول دی:

((رواه ابـو داود عن عوف بن مالك الأشجعي رضي الله عنه قل: خرجت مـع زيدبـن حارثـة في غـزوة مؤتـة ، فرا فقني مد دي ٌّ من أهل اليمن [الذی يأتي مدَ دًا للجيش في الحرب] ليس معه غير سيفه .....

ومضـينا فلقـينا جمـوع الروم ، وفيهم رجل على فرسٍ لـه أشقر، عليه سرج مذهَـب وسلاحٌ مُذهَب ، فجعل الروميُّ يفري بالـمسلمـين [شديدٌ الحربِ عـليهم والـنكاية فيهم] فقعد لـه المد ديُّ خلف صخرة ، فمرَّ به الرومي، فعـرقب فرسـه فخـرَّ، وعلاهُ المد دیُّ فقتله ، وحاز فرسه وسلاحَه...فلما فتح الله عـزوجل للمسـلمين ،بعـث إليه خالدُ بن الوليد ، فأخذ السلب ...قل :

---

[١]_ رواه البخاري في المغازي ٥/ ٧٨

عـوف : فـأتيتُ خـالداً ، فقـلتُ لــه : أمـا عـلمتَ أن رسـول الله ﷺ قضـى بالسَّلَبِ للقاتل ؟

قل : بلى. ولكنى استكثرتُه...

قلت : لتردَّنَّه عليه ، أولأ عرفنَّكها عندرسول الله صلى‌الله عليه وسلم !

فأبي خالدٌ أن يردَّه عليه .

قـل عـوف :فاجتمعـنا عندرسـول الله ﷺ فقصصـتُ عليه قصة الـمدىً ، ومافعلَ خالد .

فقل رسول الله ﷺ : ((ياخالد : ماحَمَلَكَ على ماصنعت؟)) .

قـل : لقـد اسـتكثرته يارسول الله !فقال ﷺ : ((ياخالد : رُدَّ عليه ما أخذْتَ منه. [1])).

له عوف بن مـالک الاشجعي ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې زه لـه زيد بن حارثه ﷺ سره يوځـای دموتی غـزوی تـه لاړم. لـه ماسره ديمـن يواوسيدونکی پـه لاره کی راسره ملګری شو اوهغـه دمسلمانانو دمدد لپاره راغلی و اوله هغه سره دهغه لـه توري نه پرته بل څه نه و. موږ چې مخکې لاړو نو دورمي لښکر يوه ډلـه زموږ مخې تـه راغلـه. پـه هغـوی کی يوسړی پـه سورچی مـائل و زيړ والي ته اس باندې سپور و. دهغـه داس زيـن پـه سروزرو ښکلې شوی و اوپـه وسله کې هم سره زر استعمال شوي وو. دغـه رومي مسلمانانو تـه ډير زيـان وراړاو اولـه مسلمانانو سره يې ډيره سخته جګړه کولـه کله چی روميانو پـه مسلمانانو باندی يرغل وکړ او کلک جنګ ونښت نو دغـه يمني مجاهد ديوی لويې تيګې ترشا ځان پټ کړ. کله چی دغه رومي دهغه لـه

[1] ــ رواه مسلم في الجهاد ٣/ ١٣٧٤

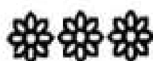
ځنګ نه تیرشو نویمني پرهغه یکدم حمله وکړه اوهغه داس دپوندی دپاسه پله یې پریکړه هغه له اس نه وغورځید او یمني هغه مړکړ. له هغه نه پاتی شوې اس او وسله یې واخست کله چې الله تعالی مسلمانانو ته بری ورکړ نوخالد بن ولید هغه ته یوسړی ولیږلو اودغه دواړه یې ترینه واخستل. عوف وایي چې زه خالد ﷺ ته ورغلم او ورته می وویل چې ایا تاته داندي معلوم چې رسول الله ﷺ ددې خبرې فیصله کړیده چې کله یو مسلمان کافر ووژني نو دهغه مال د قاتل حق دی .

هغه ﷺ وویل : هوزه خبریم. لاکن داخوزښته ډیرشی دی (دومره ډیر ځنګه ورکړم) ماورته وویل یابه یې ورته واپس ورکوې اویابه زه تا محمد ﷺ ته ورښایم .

خالد ﷺ له ورکولو نه انکار وکړ.

عوف ﷺ وایي چې کله موږ درسول الله ﷺ په خواکې راغونډ شو نو ما دیمني مددکوونکي مسلمان شخص کیسه رسول الله ﷺ ته وکړ.

رسول الله ﷺ خالد ﷺ ته وویل : تا داکارولې کړیدی ؟ هغه ﷺ وویل : یارسول الله ! زما په ګومان داډیر و ځکه مې ترینه واخست رسول الله صَلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل : ای خالده! تاچې ترینه څه آخستي دي هغه ورته بیرته ورکړئ. له دی حدیث نه هم معلومیږي چې دموتی په جنګ کې مسلمان بریالي واپس شویدي او هغوی له رومیانو نه د غنیمت مال هم ترلاسه کړیدی او عوف ﷺ ددی خبری تصریح او وضاحت کوي چې الله تعالی له مسلمانانو سره دموتې په غزوه کې مرسته کړې او بری ورته په نصیب کړیدی.

درسول الله ﷺ نورې سرېې په لاندې ډول دي

(۲) دعبیده بن الحارث ﷺ ترقیادت لاندې دمهاجرینو سریه ده په دې کې دمسلمانانو ټوله شمیره شپیته تنه وه. اوداد رابغ په طرف تللې وه.

(۳) دسعدبن ابی وقاص ﷺ ترقیادت لاندې سریه ده چې دابواء له غزوې نه مخکې وه.

(۴) دعبدالله بن جحش ﷺ ترقیادت لاندې سریه ده اوداله بدر اولی نه وروسته وه.

(۵) دعمرو بن عدي ﷺ ترقیادت لاندې سریه.

(۶) دسالم بن عمیر رضی الله عنه ترقیادت لاندې سریه.

(۷) دکعب بن اشرف سریه.

(۸) دزید بن حارثه ﷺ سریه ده چې قردة ته تللې وه اوداد احدله غزوې نه وړاندې وه.

(۹) دابی سلمه بن عبدالاسد سریه ده چې له حمرالاسد نه وروسته وه.

(۱۰) دعبدالله بن انیس رضی الله عنه سریه.

(۱۱) دمحمدبن سلمه ﷺ سریه ده چې دخندق له جنګ نه وروسته دهوازن قرظاء ته تللې وه.

(۱۲) دعبدالله بن عتیک ﷺ سریه ده چې دابي رافع یهودي دوژلو لپاره تللې وه.

(۱۳) دسعیدبن زید ﷺ سریه چې عرنیین ته تللې وه.

(۱۴) دعکاشه بن محصن ﷺ سریه چې غمرنومې ځای ته تللې وه دادبني اسد لپاره داوبو ځای و.

(۱۵) دمحمد بن مسلمه رضی الله عنه سریه چې مدینې ته نژدې ذی القصه نومې ځای ته تللې وه.

(۱۶) دابی عبیده بن الجراح ﷺ سریه داهم ذی القصه ته تللې وه.

(۱۷) دزیدبن حارثه ﷺ سریه، دا په جموم کی بنی سلیم ته تللې وه .

(۱۸) دزیدبن حارثه ﷺ سریه دامدینې ته نژدی دعیص نومی ځای ته تللې وه.

(۱۹) دزیدبن حارثه ﷺ سریه دا وادی القری ته نژدی طرف نومی ځای ته تللې وه.

(۲۰) دزید بن حارثه ﷺ سریه چی وادی القری هغی خواته حیمی نومی ځای ته تللې وه.

(۲۱) دزید بن حارثه رضی الله عنه سریه وادي القری ته تللی وه.

(۲۲) دعبدالرحمن بن عوف ﷺ سریه چې دومة الجندل ته

تللې وه.

(۲۳) دزید بن حارثه ﷺ سریه چې مدین ته تللې وه.

(۲۴) دعلي بن ابي طالب ﷺ سریه جي فدک ته دسعدبن بکر قبیلې پسې تللې وه .

(۲۵) دزیدبن حارثه ﷺ سریه چې وادی القری ته دام قرفه په طرف تللې وه.

(۲۶) دعبدالله بن رواحه سریه چې اشبر بن رزام الیهودي ته تللې وه.

(۲۷) دعمرو بن امیه الضمري ﷺ سریه.

(۲۸) دعمربن الخطاب ﷺ سریه، چی مکی ته نژدی تربه نومی ځای ته تللې وه.

(۲۹) دابی بکر الصدیق ﷺ سریه چی په نجدکې بنی کلاب ته تللې وه .

(۳۰) دبشیر بن سعدا لانصاري رضی‌الله سریه چی فدک ته تللې وه.

(۳۱) دغالب بن عبدالله اللیثی ﷺ سریه چی میفعی ته تللې وه .

(۳۲) دبشیر بن سعدالانصاري ﷺ سریه چی یمن اوجبار په طرف تللې وه.

(۳۳) دابن ابی العوجاء رضی الله عنه سریه چی بنی سلیم ته تللې وه.

(۳۴) دغالب بن عبدالله اللیثی رضی الله عنه سریه چی په کدید کی بنی الملوح ته تللې وه .

(۳۵) دغالب بن عبدالله الليثي ﷺ سريه چې په فدک کې دبشير بن سعد ملګرو پسې تللې وه.

(۳۶) دشجاع بن وهب الاسدي ﷺ سريه چې بنی غالب په لور تللي وه.

(۳۷) دکعب بن عمير الغفاري ﷺ سريه چې ذات اطلاح ته تللي وه.

(۳۸)دعمرو بن العاص ﷺ سريه چې ذات السلاسل ته تللې وه.

(۳۹) دابی عبيده بن الجراح ﷺ سريه چې سيف البحر ته تللې وه. دی ته دضبط ياعنبر سريه هم ويل کيږي.

(۴۰) دابی قتاده الانصاري ﷺ سريه چې نجد ته نژدې دمحارب سيمې ته تللي وه

(۴۱) دابي قتاده الانصاري رضی الله عنه سريه چې مدينې ته نژدی اضم ته تللې وه

(۴۲) دابی حدرد الاسلمي ﷺ سريه چې مدينی ته نژدی غابه ته تللې وه.

(۴۳) دخالدبن وليد ﷺ سريه چې نخلی ته دعزی بت د ورانولو لپاره تللي وه.

(۴۴) دابی عامر الاشعري ﷺ سريه چې دهوازن اوطاس ته تللې وه.

(۴۵) دعمرو بن العاص ﷺ سريه چې دسُواع بت دورانولو لپاره نخلة مقام ته تللی وه.

(۴۶) دسعدبن زيد رضی الله عنه سريه چې دمنات بت د دورانولو لپاره تللي وه.

(۴۷) دخالد بن وليد ﷺ سريه چې دکنانو بنی جُذيمه ته تللې وه.

(۴۸) دطفيل بن عمرو الدوسی ﷺ سريه چې د ذی الکفين د بت د ورانولو لپاره تللي وه.

(۴۹) دعيينه بن حصن الفزاري ﷺ سريه چې بنی تميم ته تللي وه.

(۵۰) دقطبه بن عامر ﷺ سريه چې خثعم ته تللي وه.

(۵۱) دضحاک بن سفيان الکلابي رضی الله عنه سريه چې بني کلاب ته تلی وه.

(۵۲) دعلقمه بن مجزز ﷺ سریه چی حبشی ته تللي وه.

(۵۳) دعلی بن ابی طالب ﷺ سریه چی دالفلس دبت دماتولو لپاره طی قبیلې ته تللي وه.

(۵۴) دعکاشه بن محصن ﷺ سریه چی په عذره کی حباب نومی سیمی ته ورغلي وه.

(۵۵) دخالدبن ولید ﷺ سریه چی د دومة الجندل اکیدر ته تللي وه.

داټول پنځه پنځوس سریي دي چی رسول الله ﷺ پخپل ژوند کی استولي دي .

فـصل

د مسلمانانو ځينې غزاګانې او بريا ليتوبونه يې

دهغوغزاګانو اوسريو په باره کی معلومات وړاندی شول چی ياپخپله رسول الله ﷺ دهغوی قيادت کړی و اويايې بل کوم اصحابی پرهغه مشر مقرر کړی و .

جهاد يواځې محمد ﷺ اودهغه اصحابو پورې خاص نه و. بلکی دا داسې يو واجب دی چی په هروخت ، زمانه دهرځای کې پرمسلمانانو فرض دی.

هيڅ يو مسلمان لپاره روانه دی چی لـه جهاد نه خان په ډډه کړي بيادخپل برائت لپاره داعلت او بهانه کوي او وايي چی جهاد يواځې په رسول الله ﷺ باندی فرض و، الله تعالی لـه هغوی سره دمرستې لپاره پرښتې ليږلي اودهغوی مدد او مرسته يې کوله. هغه صلی الله عليه وسلم ددعوت په رسولو او هغوی سره دجهاد په کوټو مکلف و . نو ځکه جهاد ترهغه پورې خاص و. لکه ځنګه چې دانه دی ورته روا چې دخپلې ناستې لپاره دادليل ونيسي چې صحابه و ځوځکه جهاد کاو چې هغوی سره نبوي رازونه او محمدي فکرونه او افکارملګري وو؟

جهادپه حقيقت کی داسلام روح او ځان دی. رښتونی مسلمانانو درسول الله ﷺ اودهغه له اصحابولـه رحلت نه وروسته هروخت جهاد جاري ساتلې دی اويوې شيبې لپاره هم لـه جهاد نه غافل نه دي پاتی شوي. دکفارو په خلاف يې ډير سخت سخت جنګونه کړيدي. ددښمن ډير غټ غټ جنګيالي يې وژلي او بريمن شويدي . موږ لاندی يوڅومثالونه اونمونی دلته د تاريخ پوه حافظ شمس الدين ابی عبدالله محمدبن احمدبن عثمان بن الذهبی لـه کتاب ، تاريخ الاسلام څخه محترمو لوستونکوته وړاندی کوو.

درسول الله ﷺ لـه رحلت او دابوبکر صديق ﷺ لـه خليفه کيدو نه وروسته متصل جهاد بيرته پـه هغـه وخت شروع شو کله چی ډير عرب داسلام لـه سپيڅلي دين نه مرتد شول. ابوبکر صديق ﷺ دهغوی دوژلو پوخ عزم وکړ اوخالدبن وليد يې پر مسلمانانو باندی امير وټاکه ترڅولاړشي او مرتدين ووژني.خالد ﷺ مرتد طليحه بن

خویلد الاسدي اودهغه نور مرتدو ملګرو په خلاف وجنګید الله تعالی دمسلمانانو مرسته وکړه او مرتدینو ته یې ماته ورکړه، طیحه بن خویلد بیرته مسلمان شو اود مرتدینو جرړې ووتلې.

بیاپه ۱۲ هجري کال کې خالدبن ولید د میسلمه الکذاب چی په یمامه کی یې دنبوت دعوه کړی وه دوژلو لپاره وخوځید اوپه یمامه کی ډیر سخت جنګ ونښت. ډیر مسلمانان اوصحابه په شهادت ورسېدل اوله مرتدینو نه هم ډیر زیات کسان ووژل شول.

بالاخر داجګړه دمسلمانانو په ګټه تمامه شوه مسیلمه الکذاب په کی خپل سر وخوړ او مردارشو.

ابوبکر صدیق رضی الله عنه په دیارلسم هجري کال دشام دښارونودفتحې لپاره دمسلمانانو لښکرې واستاولې، عمرو بن العاص ﷺ ته یې لارښوونه وکړه چی فلسطین ته لاړشي، او ابا عبیده بن الجراح او یزید بن ابی سفیان، شرجیل بن حسنه رضی‌الله عنهم ته یې حکم وکړ چی دشام په طرف لاړشي.

په دیارلسم هجري کال د روم په خلاف داجنادین جګړه د رمله اوبیت جبرین ترمنځ په سیمه کی چی په فلسطین کی ده واقع شوه. همدغه شان دروم په خلاف یوه بله جګړه ددمشق او جولان ترمنځ په سیمه کی وشوه چې دادساراېسیمې "مرج الصفر" په نوم سره شهرت لري .یوه بله جګړه هم دروم په خلاف داردن او فلسطین ترمنځ سیمه کی ترسره شوه داجنګدفحل په نوم یادیږي. ابو بکر صدیق رضی الله عنه وفات شو او عمر ابن الخطاب رضی‌الله عنه په دیارلسم کال دهجرت خلیفه شو. په څوارلسم کال دهجرت بیا دمشق فتح شواو داجګړه په داسې شکل کې مخ په وړاندې لاړ چې خالدبن ولید دلښکر په لومړي صف کې و په دی جګړه کې قیادت داباعبیده په لاس کی و اودرومیانو مشر باهان نومې سړی و.

مسلمانان او رومي لښکر دواړه دمشق ته نژدی مخامخ شول اود دواړو ترمنځ سخته نښته وشوه، الله تعالی مسلمانانو ته بریې ورکړه، رومیان ددمشق ښارته ننوتل اوپه ځان پسې یې دټولو کلاګانو ټولې دروازې بندې کړې، مسلمانانو ددمشق ښارخوشپې ورځې محاصره کړ. د منجنیق په واسطه یې دکاڼو باران ورباندې

جوړکړ. باهان دماشوم دزیړیدو په وجه یوه لویه میلمستیا تیاره کړې وه. رومي لښکرد ډوډۍ اوشرابو په خوراک څښاک کې مشغول وو . خالد بن ولید له پړونه زینې جوړې کړې. پخپله خالدبن ولید، قعقاع بن عمرو او مذعور بن عدي رضی‌الله عنهم وړاندې شول دپړونه جوړې کړې زینې یې په دیوالونو کې زړونده کړې اومجاهدین په دیوالونو باندې وختل. دالله اکبر ناره یې پورته کړه. رومیان ډیر وارخطا اوګډوډ شول. خالد دښار دروازې خلاصې کړې اوپیره داران یې ووژل. مسلمانان له دغو دروازو نه دمشق ته ننوتل. اودښار له بل لورې نه ابی عبیده ﷺ دسولې له لارې ننوت. دواړه ډلې یعنی دخالد اوابي عبیده لښکرې یوبل ته مخامخ شول اوپه دې ترتیب ددمشق ښار نیم دجنګ له لارې او نیم دسولې له لارې دمسلمانانو په لاسوکې پرې وتلو. دهجرت په پنځلم کال دیرموک معرکه وشوه داډیره شدیده او عظیمه پیښه وه . په دې جګړه کې رومیان درې لکه وو اودمسلمانانو شمیر دیرش زره و او امیرېې ابو عبیدة ابن الجراح و. رومیانو خپل لښکر ټولې ټولې په زنځیرونو تړلي وو چې تیښته ونکړي کله چې الله جل جلاله رومیان له شکست سره مخ کړل همدا زنځیرونه الله جل جلاله ددوی د هلاکت سبب وګرځول هغه په دې ډول چې کله به یو تښتیده نوله خپل ځان سره په زنځیر کې تړلې عسکر به یې هم له ځان سره کشول دیرموک دسمې زمکې نه اخوا یوه ژوره ستره کنده وه نودرومیانو په لس ګونو زره عسکر په دغه وادي او کندې کې وغورځیدل اوپه خپل مرګ مردار شول په یرموک کې دمسلمانانو واعظ او نصحیت کونکي ابو سفیان رضی الله عنه و دادخپل زوی یزید تر بیرغ لاندې و . ده به مسلمانانوته په خپل وعظ کې داویل . داورځ دالله جل جلاله له نعمتونو څخه یو نعمت دی نو په ازموینه کې ځانونه ښه بریمن کړئ اوله الله جل جلاله نه به یې پدې الفاظو دعا غوښتله " یانصرالله اقترب " ای دالله مرستې او نصرته رالنډ او رانږدې شه . دهجرت په پنځلسم کال په عراق کې دقادسیه جګړه وشوه. په دې جګړه کې دمسلمانانو شمیر اته زره و اوسعدبن ابی وقاص یې امیرو، ددښمن شمیر شپیته زره او مشر یې رستم و.

الله تعالی مسلمانانو ته دقادسیه په جنګ کې لوی بری ورکړه اودښمنانو سخته ماته وخوړه رستم اودهغه زرګونه جنګیالي ووژل شول. مسلمانانو له هغوی نه ډیر زیات دغنیمت مالونه ترلاسه کړل. دقادسیه جګړه دفارس دښارونو دفتح کولو لپاره دکنجي کار وکړ.

په شپاړلسم هجري کال دجلولاجګړهٔ وشوه. داجګړه د اتش فرست فارسیانو په خلاف دجلولا دنهر له هغه لوری نه چې ددجلې نهرته وتلی ده شروع شوه. الله تعالی فارسي لښکر ته لویه ماته ورکړه. اوتقریباً دیولک شاوخوا جنګیالي یې ووژل شول او مسلمانانوپه لویه پیمانه د غنیمت مال ترلاسه کړ.

له دیارلسم هجري کال نه نیولې ترشپاړلسم هجري کال پوری مسلمانانو دکسری اوقیصر په حکومتونو او تختونوباندی قبضه وکړه. اودومره غنیمت یې ترلاسه کړه چې لدینه مخکې دومره غنیمت یې چیرته نه و ترلاسه کړی، اونه چادومره غنیمت ترلاسه کول اوریدلي وو .دغنیمت په مالوکې سره زر سپین زر، ورېښم، جواهرات بنګلې او ښارونه او نور ډیر قیمتي شیان شامل وو.

په شپاړلسم هجري کال عمربن الخطاب ﷺ دشام په طرف تشریف یو وړ اوبیت المقدس یې له جنګ نه پرته د روغې جوړې له لاری فتح کړ.

په شلم هجري کال مصرله ډیر سخت قتال اوجنګ نه وروسته دمسلمانانو په لاس فتح شو همدغه راز په شلم هجري کال کې تستر هم فتح شو چې مسلمانانو دابو موسی الاشعري ﷺ ترقیادت لاندې دیوکال راهیسې محاصره کړی و، اوددښمن لښکر قائد هرمزان هم هلته دمحاصرې په حالت کې و اوپه کلاکې یې ځان پټ کړی و له کافرانو نه یوسړی په پټه حضرت ابوموسی اشعري ﷺ ته راغی او ورته یې وویل : که تاسې ماته زماله کورنۍ سره امان راکړئ نو زه به تاسو ته په تستر(ښار) کې دننه کیدو پټه لاره ګودره وښایم.

حضرت ابوموسی اشعري ورسره ومنله. هغه وویل : تاسې له ماسره یو پوه لامبو وهونکی هوښیار سړ ی ملګری کړئ. حضرت ابوموسی اشعري ﷺ مجزاة بن ثور ﷺ ورسره ملګری کړ. دواړه داوبو له لاری ددیوال په پناه کې دبطخو پشان کله په

لامبو او کله په خاپوړو هلته ورسېدل او تولـه لاره یې وپېژندله. هلته یې هرمزان هم ولید دهغه دوژلو اراده یې وکړه خوبیا په دې وجه ورسته شو چې هسې نه راز فاش نه شي. مجزاة رضي الله عنه بیرته ابی موسی اشعري رضي الله عنه ته راغی اولـه ځان سره یې پنځه دیرش نور مجاهدین هم ملګري کړل دغه کسان دبطخو پشان دلامبو په ذریعه ښارته ورسېدل هلته یې ددښمن له لښکر سره جنګ یې شروع کړ، پخپله مجزاة بن ثور رضی الله عنه ددښمن دلاسه ولګید اوشهیدشو.مسلمانانو ته دسهار دلمونځ د اداکولو فرصت دسختی جګړې له کبله پیدا نه شو اودسهار لمونځ یې له ماسپښین سره وکړه.

هرمزان دعمربن الخطاب رضي الله عنه په حکم سره لـه کلانه کوز شو، اسلام یې راوړ او مدینې منورې ته لاړ.

په کال یوویشتم کی عمروبن العاص رضي الله عنه اسکندریه فتحه کړه .

لـه قبطیانو او رومیانو سره یې سخته جګړه وکړه او له ماتی سره یې مخامخ کړل او دمقوقس ښځه یې په زور ونیولـه او په ښار باندی یې د مسلمانانو پېره داري مقرره کړه لدېنه وروسته عمروبن العاص رضی الله عنه مصرته راستون شو دهر قل زوی قسطنیطن درومي بحري قواوو سره په اسکندریه باندې یرغل وکړ او ترخپلې ولکې لاندی یې راوستله اوپکې موجود مسلمانان یې ټول ووژل عمرو ابن العاص رضی الله عنه د۱۵ زره کسیزه لښکر سره چې ښه په وسلو سمبال وو درباندی یرغل وکړ او ددوهم ځل لپاره یې فتح کړه ، همدغه راز په یوویشتم هجري کال دنهاوند جګړه وشوه، داډېره سخته جګړه وه. په دی جنګ کې کافرانو خپل ځانونه په زنځیرونو کی تړلي وو چی چیرته دمسلمانانو دمقابلی نه ونه تښتي ، مسلمانانو له کافر لښکر سره ډېر سخت اوکلک جنګ وکړ په زمکه دانسانانو دوینی ویالی بهیدلې دمسلمانانو مشر نعمان بن مقرن رضی الله عنه داس پښې وښوېدلې کافرو په غشي وویشت او شهیدشو. مشري حذیفه بن یمان رضی الله عنه ترلاسه کړ.

الله تعالی مسلمانانو ته بری اودښمنانو ته سخته ماته ورکړه ، په دی جنګ کې تقریباً یولک نه زیات کافران ووژل شول.

دهجرت په اووه ویشتم کال معاویه بن ابی سفیان ﷺ دقبرص دجزیری دفتح کولو لپاره غزا وکړه. له هغه سره عباده بن الصامت رضی‌الله عنه هم ملګری و، خوقبرص دجنګ پرځای دسولې او روغې له لاری دمسلمانانو په لاس کی پری وت. په همدی ۲۷ کال عبدالله ابن سعد بن ابی السرح په افریقا کې له کفارو سره وجنګید عبدالله ابن الزبیر رضی الله عنه دهغوی پاچا "جرجیر" وواژه پدې سره الله جل جلاله کفار له ماتې سره مخ کړل او مسلمانانو ته یې فتحه وربه نصیب کړه. او ډیر غنیمتونه دمسلمانانو لاس ته راغلل.

په همدی کال عبدالله بن عامر ﷺ داصطخر ښار یې له ډیر سختی جګړې نه وروسته ونیو. ددښمن زیات کسان ووژل شول اوګڼ شمیر نور یې تېپیان شول. له فارسیانو سره یې سخته نښته رامنځ ته شوه چې دفارسیانو په ماتې او دمسلمانانو په بری پای ته ورسیده.

دهجرت په ۳۷ کال عبدالله بن حازم السلمي په ترکستان (افغانستان) کی کفاروته ماته ورکړه او بادغیس، هرات، مروه او نورښارونه یې فتح کړل.

په هبدغه کال حارث بن مره الفهري هندوستان فتح کړ اوله همدې ځای نه دبلوچستان مکران سیمې ته او دقیقان غرونو ته ورسېدل.

په څلور څلوېښتم هجري کال کی مهلب ابی صفره په هندوستان کی غزاوکړه، په دری شپېتم هجري کال کی عقبه بن نافع الفهري رحمه الله افریقی ته لاړ او هلته یې له دصلیبانودکسیله نومی پاچاسره جهادوکړ. پخپله عقبه بن نافع او دهغه څوتنه ملګري شهیدان شول. دهغه نائب بن زهیر بن قیس البلوي دهغوی انتقام واخست کسیله یې وواژه او په بربریانو(په غربي افریقاکې یو قوم دی) باندی غالب شو. په کال څلور اتیاوم هجري کی موسی بن نصیر داندلس ښارونه فتح کړل.

په اووه اتیاوم هجري کال کی قتیبه ابن مسلم په بخارا کې جهاد وکړ اوهغه یې فتح کړ. په کال اته اتیاوم هجري کی مسلمه بن عبدالملک د روم په ښارونو کې غزا وکړه او الله تعالی ورته په ډیرو غزاګانو کی فتح وکړه.

قتیبه بن مسلم لـه ترکانو سره هم جهاد وکړ ترکانو او صُغد ته یې کلکه ماته ورکړه
. په کال نوي یم هجري کی قتیبه بن مسلم دطالقان په ښار باندی قبضه وکړه .

په کال دری نویم هجری کی قتیبه بن مسلم سمرقند ته راغی دلته لـه ترکانو سره
یی سخت جنګونه وکړل بالاخرئې هغوی ته ماته ورکړه اودسمرقند په شمول شاوخوا
ډیری سیمې یې ونیولې.

په کال ۹۸ وم هجري کال یزیدبن المهلب بن ابی صفره دطبرستان دنیولو لپاره
جهادوکړ. دهغه ځای خلکوته یې ماته ورکړه اوزیات غنیمتونه یې ترلاسه کړل .

په همدی کال سلیمان بن عبدالملک ډیرلوی لښکر دقسطنطینه د نیولو لپاره برابر
کړ . دلښکر قیادت دمسلمه بن عبدالملک په لاس کې و .

مسلمانانو قسطنطینه دیرش میاشتې محاصره کړه په دی وخت کی مسلمانانو
ډیره لوږه تنده او تکلیفونه ولیدل خود قسطنطینه په نیولو باندی بریالي نه شول
کله چې عمربن عبدالعزیز دخلافت واګي په لاس کی ونیولې نو اسلامي لښکر یې
لـه قسطنطینې نه راوغوښتل.

جهاد اوفتوحات دعباسیانو په دورکې هم دشرق په مختلفو علاقو اوسیمو
هندوستان اوچین کی جاري و. همدغه راز په شمالي جبهو کی لکه روم اوپه غربي
جبهو کې لکه په اروپای کې اندلس او نورو ځایوکې روان و.

کله چی په شام کی لـه صلیبیانو سره دمسلمانانو جنګ ونښت نو مسلمانانو
دسلطان نورالدین زنګي په مشري لـه صلیبیانو نه ګڼ ښارونه آزادکړل، همدغه راز
سلطان صلاح الدین ایوبي هم لـه صلیبیانو سره ګڼ جنګونه وکړل چی دحطین جنګ
ډیر زیات مشهور دی ځکه چی ددغه جنګ په نتیجه کې بیت المقدس آزاد شوی و.

کله چی تاتاریانو دمسلمانانو په خلاف جنګونه شروع کړل اوترشام پورې ورسېدل
نو مسلمانان په پوره بهادرۍ او جرائت سره دهغوی مقابلې ته ووتل. الله تعالی
مسلمانانو ته بری ورکړ اوپه ګڼو محاذونو کې یې ورته ماته ورکړه چی عین جالوت
جنګ پکې زیات مشهور دی دجهاد دروازه دمسلمانانو په وړاندی دقیامت
ترورځې خلاصه ده داسلام ژرنده چالانده ده اولـه کفارو سره قتال نه دی بند شوې
اونه به بندشي .

د ري دېرشم باب

د قوت اوبهادرۍ مدح (ستاینه) اود بزدلۍ او کمزورۍ مزمت

پررسول الله ﷺ به قوي اوغښتلې مومن ډیر ګران و. لکه چې په حدیث کی دي.

((عن أبی هریرة ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ : ((المؤمنُ القوي خيرٌ وأحبُّ إلى الله من المؤمن الضعيف ، وفي كلٍّ خير، احرص على ما ينفعك ، واستعن بالله ولاتعجز))[1]

له ابی هریره ﷺ نه روایت دی هغه وایی چی رسول الله ﷺ وفرمایل:
غښتلې مؤمن له ضعیف مومن نه ډیر غوره اوپه الله تعالی باندې ډیرګران دی. اوپه هریو کې خیر دی ، دهغه څیز حرص کوه کوم چی تاته (دیني) ګټه رسوي له الله تعالی نه مرسته وغواړه او کمزوري مه ښایه.

((روى البخارى ومسلم عن أنس بن مالك ﷺ أن رسول الله ﷺ كان يقول : ((اللهم إني أعوذبك من الهم والحزن ، وأعوذبك من العجز والكسل، والجبن والهرم والبخل، وأعوذبك من عذاب القبر)).[2]

له انس بن مالک ﷺ نه روایت دی چی رسول الله ﷺ به داسی دعا ء کوله.

---

[1]_ رواه مسلم في القدر : ٤/ ٢٠٥٢

[2]_ رواه مسلم في الذكر والدعاء : ٤/ ٢٠٧٩ والبخاري في الدعوات : ٧/ ١٥٩

ای زماربه ! زه له تانه دپریشانی او غم نه پناه غوارم ، ای الله! په تاباندې له کمزوري اوسستی نه پناه غوارم ، له بزدلی زیات بوډاوالي بخل او دقبر له عذاب نه پناه غوارم .

دبخاري په یو روایت کی داسی راغلی دي :

((اَللهُمَّ اِنِّی اعوذبك من الهم والحزن والعجز، والکسل، والبخل والجبن ، وضلع الدین وغلبة الرجا ل.))

ای زماربه! زه له تانه پناه غوارم له فکر او غم نه، له کم همتی اوسستی نه ، له شومتوب او بزدلی نه، دقرض دبوج اودخلکو له غالب کیدونه.

رسول الله ﷺ پخپل تعوذ کې د هم او حزن ترمنځ څومره ښکلې یوځاې والی راوستلې دی. ځکه چې له هم نه عبارت هغه ویره ده چې د راتلونکو حالاتو په وجه راځي. او له حزن نه مراد هغه غم افسوس دي چی وړاندې تیرشوې ځیزوي.

رسول الله ﷺ پخپل دعاکې کمزوري اوسستي دواړه سره جمع کړل ، ځکه چې دکمزوري معنی ده کم همتي یعنی یوسړی چی څه کول غواړي دهغه دکولو توان پخپل ځان کی نه وینې. اودکسل (سستي) معنی ده په بندګانو باندی چی دکومو واجبي کارونو اداکول ضروري دي په هغه کی دی سست وي اوکولو ته یې بدن مړوي. رسول الله ﷺ بزدلی او بخل جمع کړل، ځکه چې بخل عبارت دی دمال په ورکولو کې شومتیا کول اودجبن مطلب دی په جهاد کې دخپل ځان له ځارولونه ډډه کول او وروسته کیدل.

همدغه راز محمد ﷺ پخپل دعاکې قرضداري اود خلکو غلبه دواړه یوځای کړل، ځکه چې قرضداري دانسان په باطن حمله اوبوج راوړي اودخلکو غلبه عبارت دی په ظاهر بدن باندی استیلا اوبرتري پیداکول او انسان دهغوی محکوم کیدل . ددغو شیانو ترمنځ داښکلې اجتماع اویوځای والی راوستل دهغه صلی الله علیه وسلم په حق کې ځکه عجیبه خبر نده چې هغه ته جوامع الکلم ورکړی شوی دی .

((و روى البخاري ومسلم عن مصعب بن سعد بن أبي وقاص قل : كان سعدٌ يأمرنا بخمسٍ، ويذكرهن عن رسول الله ﷺ ، أنه كان يأمُربهن : ((اللهم إني أعوذبك من البخل، وأعوذبك من الجبن ، وأعوذبك أن أرد إلى أرذل العمر، وأعوذبك من فتنة الدنيا _ يعنى فتنة الدجال – وأعوذبك من عذاب القبر.)) [1]

له معصب بن سعدبن ابی وقاص نه روایت دی هغه وايي چې سعد ﷺ به موږ ته دپنځوشيانوامر كاو اوموږ ته به يې ويل چې ددی حكم رسول الله ﷺ كړيدی.
هغه پنځه شيان دادي:
ای الله ! زه پناه غواړم پرتاله بخل نه ، پناه غواړم پرتاله بزدلۍ نه، پناه غواړم پرتا لدينه چې زه دبوډاتوب بدترين عمر ته ورسيږم ، پناه غواړم پرتا ددنياله فتنې نه يعنی ددجال له فتنې نه او پناه غواړم پرتا دقبرله عذاب نه.

((عن زيدبن ارقم ﷺ قل : لاأقول لكم إلاَّ كما كان رسول الله ﷺ يقول: ألـلهم إني أعوذبك من العجز والكسل والجبن والبخل والهرم وعذاب القبر.)) [2]

له زيدبن ارقم ﷺ نه روايت دی هغه وايي : زه تاسوته هغه څه وايم چې رسول الله ﷺ فرمايلی دي : هغه ﷺ به فرمايل :
ای الله! زه پرتا پناه غواړم له ناتواني، سستي، بزدلۍ، بخل، له بوډاتوب اودقبرله عذاب نه.

---

[1]ـ رواه البخاري في الدعوات: ٧/ ١٥٨ ومسلم في الذكر والدعا : ٤/ ٢٠٨٨

[2]ـ رواه مسلم في الذكر والدعاء : ٤/ ٢٠٨٨

فصل

له ځان نه دبزدلۍ دویستلو طریقه

پوه شه چې بزدلي دبهادرۍ ضد دی، او شجاعت پخپل کار کې دزړه ثبات او استقامت ته اړتیا لري. زړه دټولو کمالاتو او داوچتو مرتبو دترلاسه کولو لپاره یو بنسټیز څیز دی. دزړه ثبات دعقل او مزاج له سلامتیا نه پرته ممکن نه دی. دزړه کمزورتیا په قوت کې کمي راولي اودغه کمزورۍ دبزدلۍ سبب ګرځي.

اوکه چیرته قوت په زړه کې ډیر زیات والې راولي او د اعتدال له حدنه یې وباسي نودا دبې پروایي سبب ګرځي، بزدلۍ اوبې پروایي دواړه بدڅیزونه دي، په دې کې مطلبي څیز دزړه اعتدال دی چې له افراط اوتفریط نه پاک وي اوهمدغه اعتدال دبهادرۍ سبب ګرځي.

په بزدلو خلکو باندې واجب دي چې دخپلې بزدلۍ علاج وکړي اودا علاج په هغه صورت کې کیدی شي چې دبزدلۍ علتونه اوسببونه لرې کړې شي، کله کله د جبن اوبزدلۍ علت جهل او ناپوهي وي خو جهل په تجربې سره لرې کیږي. کله کله دبزدلۍ علت ضعف وي اوضعف هله لرې کیږي چې هغه کارونه بیا بیا وکړي له کومو کارونو نه چې ویریږي. ترڅوله دغوکارونو سره عادي شي اوویره یې ختمه شي

موږ ډیر هغه کسان لیدلي دي چې په لومړۍ ځل دمناظرې، امامت، وعظ او یا دپاچا په وړاندې دخبرو لپاره ودریږي، دهغوی ژبه وچیږي پښې اولاسونه یې ریږدي اوزیات وارخطا کیږي داځکه چې داکار هغه لپاره په لومړي ځل پیښ شوې وي اوکله چې داکار بیابیا وکړي نوټوله ویره یې ختمیږي اوبیا په بهادرۍ سره داکارونه ترسره کوي.

په طبعي اخلاقو کې تغیر او بدلون راتلای شي اوپه دې باندې دلیل دادی چې تاسې به دمداریانو واړه زامن لیدلي وي چې غټ او ویروونکي مار په ډیر زړه ورتوب سره نیسي مګریو بهادر سړی نه شي کولې چې مارته لاس قدرې نږدې کړي. ددې وجه داده چې ماشوم له دې کار سره عادي شوې وي او هیڅ قسم ویره ترینه نه

کوي. همداماشوم به ګوري چې دچندخې نه به هم کله کله ويريږي ځکه چې ورسره عادت به نه وي.

همدغه شان ډېر خطرناک اوداړوونکي ځناور انسان پخپل مينې او انس سره په لږوخت کې ځانته تابع کوي. اوداکار لـه څه مشق او تمرين نه وروسته ترسره کيږي. همدغه راز لږغوندې خواري نه وروسته موږ د دوه دښمنو حيواناتو ترمنځ هم الفت او مينه پيداکولی شو لکه دليوه او خرګوش، دپيشو او موږک ، سپي او پيشو ترمنځ دوستي او مينه ، او موږ ددې مثالونه ډېر زيات ليدلي دي. چې پيشو اوسپي دواړه په يو تخته باندې ويده وي همدغه راز موږک په پيشو باندې سور وي اوپيشو ورته څه نه واي، همدغه راز ليوه او خرګوش هم په يوځای کې اوسيږي خويوبل ته هيڅ نه وايي خوداهله چې کله ددواړو ترمنځ اوږده زمانه الفت راشي لکه چې حيوانات له مشق او تمرين نه وروسته له يوبل سره مينه کولی شي او خپل عادتونه پريږدي نو انسان خوپه طريقه اولی سره دتعليم اثر ښه قبلوي اوله هرقسم جبن او بزدلۍ اونورو نه وتلی شي.په دې خبره ځان پوه کړئ قوت دنفس او کلک عزم په غلبې اوبری باندې بری سبب ګرځي. چاله حضرت علي ﷺ نه پوښتنه وکړه چې تاسي غټ غټ بهادران څنګه راپرزوئ ؟ هغه ﷺ وفرمايل : کله چې زه له چاسره مقابلې ته را اوځم نوزه لـه مخکې نه دانيت کوم چې دابه زه خامخا لاندې کوم او وژنم به يې او هغه هم دځان سره داسنجولی وي چې دی به مارا لاندی کوي او وژني به مې نو زمانفس اودهغه نفس دواړه دهغه په خلاف زمامرسته کوونکي جوړشي ځکه خو ځينو پوهانو دالارښوونه کړې ده چې په جنګ کې جرائت لـه خپلو زړونو سره جوښت او پيوست ګرځوي ځکه داد بري او کاميابي سبب دی دپخوانيو مشرانو متل دی چې هرچاخپل دښمن وويراو هغه دځان لپاره لښکر تيار کړ که چيرته موږ دپخوانيو خلکو ددغو خبروته دتجربې په نظر وګورو نو موږ ته به دامعلومه شي چې په جنګ دپرمختګ کوونکو په نسبت تيښته کوونکي خلک زيات مړه کيږي.

هغه انسان خپل مقصود او مرام ته رسيدلی شي چې لـه زړه نه وهمونه او وسوسې لرې کړي اوپه پوره زړه ورتيا سره پرمخ تګ وکړي لکه شاعر ويلي دي من راقب

الـناس مات هما وفاز باللذة الجسور يعنى څوک چې له خلکو وويريد هغه به له غم څخه مړشي اوشجاع او زړه ورسړي په لذتونو او خوندو نو برى مند کيږي. لـه جنګ نـه تښـتـه کـول دمرګ يودسترخوان دى اوپـه همـدې سره ددښمـنانو حوصلې هـم مزبوتيږي. او تښتيدونکي رسواکوي که څوک غواړي چې بهادر شي نوپه زړه کې چې کومې وسوسې او وهمونـه راځي هغه بايد يواځې اويواځې دميړانې او بهادرۍ لـه لارې لـه زړه نـه وباسي. مـثلاً يوسړى غـواړي چې لـه خپـل مـال نـه څـه خيـرات اوصـدقه ورکـړي نوکـه ايمـان يـې ضـعيف وي نوپـه زړه کې يـې خـړه اوپريشـاني پيداکيږي، شيطان ورتـه فقر مخامخ کوي او ورته وايي چې که تاخپل څه مال خرچ کړ نوپخپله به محتاج شې لکه چې الله تعالى فرمايي:

﴿الشيطنُ يعدكُمُ الفقر ويأمركم بالفحشاء﴾ (البقرة ۲٦۸).

شيطان تاسې ته فقر وړاندې کوي اوتاسوته دبدۍ امرکوي.

پس چاچې خپل مال دالله په لاره کې په پټه صدقه کړه نودابهادر اوقوي دى.

لدېنه مراد دانـه دې چې ددى بـدن ډيرقوي دى بلکې لدينه دهغه دزړه قوت مراد دى چې دالله تعالى اوامر ترسره کوي اولـه نواهيونه يې ډډه کوي يو انسان کاميابي اولـه بدونـه ځان ژغورل صرف اوصرف دزړه په قوت سره ترلاسه کولې شي ځکه چې هغه بهادري اوشجاعت ته هڅوي .

امـام ابوبکر طرطوشي پخپـل کتـاب سراج الملوک کې ويلي دي چې دزړه په قوت سره انسـان دالله حکمونـه پوره اولـه نواهيوڅخه منـع کيداى شي. د زړه په قوت سره انسـان هرډول فضائل ترلاسه کولاى شي، همدغه راز دزړه په قوت اواستحکام سره انسـان دخپـلو نفسـاتي غوښتـنو اورذائلو څخه ځان خلاصولې شي دزړه په قوت سره مشکلات اوتکـاليف همدغـه راز دخلکوبې وفايي زغملاى شي دزړه په قوت انسان دراز پـه سـاتلو قـدرت پيداکـوي اولـه ځان نه شرم او عاردفع کوي دزړه دقوت په وجه انسـان دګـرانو کـارونو پـه طرف مخـه کـوي اوترسره کـولاى يې شي. اونفس تـه دنـا خوخوشيانو درانـده پيتى اوچتوي دزړه دقـوت پـه وجـه انسان دخپل عقل او سوچ هره اراده پوره کولې شي، همدغـه راز دزړه پـه قـوت سره يو انسـان پـه ظاهره

دخپل دښمن په وړاندی خندلې شي اګرکه په زړه کی ورسره ډیر سخت عناد اوکینه ولري. دهمدغه زړه په قوت دخلکو په ناوړه اخلاقو او خویونو صبر کولی شي.

ابودرداء ﷺ وايي چی موږ دځینو خلکو په وړاندی خاندو خو زموږ زړونه پرهغوی لعنت وايي.

اوعلی ﷺ وايي چی موږ لـه ځینوداسې لاسونو سره مصافحه کوو چې دهغوی دلاسونو غوڅول غواړو.

واقعي چې په جائزو حالاتو کې داسي کول ډیر ګران کار دی ځکه چې بزدله سړې بې حوصله کیږي اوډ زړه ټولې خبری باهر وباسي اوخپل مقصد ته نشي رسیدلې.

طرطوشي وايي چې مېړانه اوشجاعت په دری ډوله دي :

لومړی داچی یوسړی د دوه صفونو ترمنځ ودریږي اودښمن تـه چیلنج ورکړي اودا آواز وکړي چې ایا څوک داسې شته چې له ماسره مقابلې ته ووځي ؟

دویم داچی سړی ددښمن لـه لښکر سره دسخت جنګ په وخت کی چی خلک له ویرې نه پـه لړزان وي هم شجاع مطمئن اوحاضر دماغ واوسي، خپل زړه قوي وساتي او هوش حواس لـه لاسه ورنکړي. اودعادی حالاتو په شان په خپل واک کې وي .

دریم کـه مجاهدین عقب نشیني وکړي نو ددښمن پـه وړاندی ودریږي. او وهل ورسره پیل کړي اوکله دخپلو ملګرو خواته راځي دخپلو ملګرو زړونه قوي او جرئت ورتـه ورکړي، کمزوری ملګري مطمئن کړي اوغیرت پـه کې راولي ، کوم یو ملګری چی وغورځیږي هغـه پاڅوي اوڅوک چې لـه تللونه پاتی شي هغه په شاکړي اوڅوک چې لـه اس نـه وغورځیږي هغـه اوچت کړي او مرسته ورسره وکړي ترڅو دښمنان نا امیده اوپـه شاشي. ددغـه دریم شجاعت دستاینې وړده اوپـه ټولـو بهـادرانو افضـل اوغوره دی

داسلافو وینـاده چـې دتښتیدونکوشاته جنګیدونکي دغافلینـوپه منځ کی شـاته داستغفار کوونکی پشان دي.

((عـن ابـی هریرة ﷺ عن رسول الله ﷺ قل: "لیس الشدید بالصُّرعة انما الشدید الذی یملك نفسه عندالغضب".))[۱]

لـه ابی هریره ﷺ نـه روایت دی چی پهلوان هغـه څوک نـه دی چی څوک څملوي بلکی پهلوان هغه دی چی دغصې په وخت کې پخپل ځان قابو راولي.

عمربن الخطاب ﷺ فرمایلی دي چې دیـو انسـان عـزت دهغه تقوی ده، دین دهغه شـان دی، مـروت اوښـه سـړي تـوب دهغـه اخـلاق دي جـرئت اوجبن غریـزې اوطـبعي خویونه دي چی الله تعالی چاته وغواړي ورته ورکوي يې. پس بزدل سړی لـه خپل مور اوپلار نـه تښتي. اوجري سړی لـه هغه څخه دفاع کوي چې خپل ځای ته يې درسیدو امکان نـه وي اومـرګ لـه مقروشیانو څخـه یو مقررشی دی . اوشـهید هغـه دی چی دخپل ځان احتساب وکړي . (یعنې نیت یې خالص وي)

په دی اړه یو شاعر ډیر ښه ویلي دي

یَفِرُّ جبَانُ القومِ عن ام نفسـه ویحمیْ شُجاع القوم من لایناسب

یعنی ډارن خلک لـه خپل سوري نـه ډاریګي اوتیښتـه تـرې کوي او شجاع وبهادر خلک دهرچا حفاظت او ساتنه کوي اګرکه خپل يې هم نه وي .

لـه همـدی کبله عـربو ویـلي دي چی بهـادري اومېړانـه ډال اومحـافظ دی اوبـزدلي دخپل ځان لپاره هلاکت دی اودا ډیر بدترین خصلت دی .

((روی ابـوداود وابـن حبان عن ابي هریرة رضی الله عنهم عن رسول الله صلی الله علیه وسلم قل مشرمافی الرجل شح هالع . وجبن خالع .)) [۲]

لـه ابـو هریـره رضـی الله عـنه نـه روایت دی چې رسـول الله صـلی الله عـلیه وسـلم فرمایلي دي پـه سـړي کې دادوه خویونـه ډیربد دي یو غمجنوونکی بخل (یعنی هغه

---

[۱]- رواه البخاري في الادب : ۷/ ۱۹ ومسلم في البر والصلة : ٤/ ۲۰۱٤.

[۲]ـ رواه ابو داود فی الجهاد ۳/ ۲٦ وموارد الظمان صفحه ۲۰۷ والحدیث صحیح.

بخل چې سړی دواجبي حقونو اداء کولونه بې پروا کړي) اوبل هغه بزدلي اودارنتوب چې په سړي کې دومره مضبوطه وي اوداسې غلبه يې ورباندې کړې وي چې دډارله وجهې يې زړه ووځي .

يوپوه شخص ويلي دي چې تاسې پخپل ځان باندې سخيانو اوبهادرانو صحبت لازم وګرځوئ ځکه چې ددوی په الله باندې ډير ښه ګمان وي.

بزدل سړی په حقيقت کې دالله تعالى په قضا او قدر باندې شک اوبدګماني کوي . کوم سړی چې دايقين لري چې دمرګ نيټه نه وروسته کيږي اونه مخکې کيږي نوهغه په هيڅ حالت کې بزدلي نه کوي نه ډاريږي اونه دجنګ له ميدان نه تښتي.

الله تعالى پخپل کلام کې فرمايلي دي :

﴿فاذا جاء اجلهم لايستأخرون ساعة ولايستقدمون ﴾ (النحل: ٦١)

کله چې دهغوی دمرګ وخت راشي نو يوساعت نه وروسته کيږي اونه مخکې کيږي اوداهغه څه دي چې رسول الله ﷺ دهغه پوره وضاحت کړيدی.

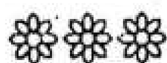
((عن ابن عباس رضي الله عنهما قال: كنت خلف النبى ﷺ يوماً فقال: ((ياغلام : إني أعلمُكَ كلمات: احفظ الله يحفظْك ، احفظ الله تجده تجاهَك ، إذا سألت فأسألِ الله ، وإذا استعنت فاستعن بالله ، واعلم أنَّ الامَّةَ لو اجتمعت على أن ينفعوكَ بشى، لم ينفعوك إلاَّ بشى ءٍ قدكتبه الله لك ، وإن اجتمعوا على أن يضروك بشى لم يضروك إلاَّ بشى قدكتبه الله عليك ، رفعت الأقلام ، وجفَّت الصحف .)) [1]

له ابن عباس رضي الله عنه نه روايت دی هغه وايي چې زه يوه ورځ دنبی کريم ﷺ شاته روان وم. هغه ﷺ راته وفرمايل : ای هلکه ! زه تاته څوکلمې درښايم . دالله جل جلاله

---

[1]ــ رواه الترمذي في صفة القيامة : ٤/ ٦٦٧ والحديث صحيح .

داحکامو حفاظت او رعايت کوه هغه به ددنيا او آخرت له شرونو څخه ستاحفاظت وکړي دالله جل جلاله داحکامو حفاظت او ساتنه کوه هغه به ته مخامخ ووينې کله چې څه غواړې نوله الله نه يې وغواړه کله چې مرسته غواړې نوله الله نه مرسته وغواړه ، پوه شه چې که ټول امت په دی خبره راغونډ شي چې تاته ګټه ورسوي نو هغوی صرف دومره ګټه در رسولی شي څومره چې الله درته ليکلي دي اوکه هغوی ټول دی لپاره راغونډ شي چی تاته ضرر ورسوي نو هغوی به تاته صرف دومره ضرر ورسوي چې الله تعالی درته ليکلی وي . قلمونه پورته شويدي او صحيفې وچې شويدي.

فصل

د رسول الله ﷺ د شجاعت په باره کې

رسول الله ﷺ له ټولو خلکونه زيات شجاع اودقوي اوثابت زړه خاوندو .

رسول الله ﷺ له داسې ډيرو سختو مشهورو واقعاتو سره مخامخ شويدی چی له هغوی نه ډير غټ غټ بهادران تښتيدلي دي خو محمد ﷺ له خپل ځای نه نه دی خوځيدلې اوکلک ولاړ دی. او هغه صلی الله عليه وسلم داسې پرمخ تلونکي وچې نه يې شا اړولې اونه هم له خپل ځای نه لرې شوې هغه کله هم له جنګ نه تيښته نده کړې هغه له تيښتې نه بالکل منزه و. لکه چی دبخاري او مسلم په يو حديث شريف کی راغې.

((عن أنس بن مالك ﷺ قال : كان رسول الله ﷺ أحسن الناس، وكان أجود الناس، وكان أشجع الناس! ولقدفزع أهل المدينة ذات ليلة ، فأنطلق ناس قبل الصوت ، فتلقاهم رسول الله ﷺ ، وقد سبقهم إلى الصوت ، وهو

علـى فرسٍ لأبي طلحة عُرْيٍ ، وفي عنقه السّيف ، وهويقول: ((لم تراعوا... لم تُراعوا ..)). [۱]

لـه حضرت انس بن مـالک ﷺ نه روایت دی هغه وایي چې رسول الله ﷺ لـه ټولو خلکرنه زیات ښکلي ، لـه ټولو نه زیات سخي او لـه ټولونه زیات بهادر و . یوه شپه دمدینې اوسیدونکو یوه خطرناکه او ویریدوونکي آواز واورید هغوی چې دهغه آواز په طرف لاړل نوګوري چې محمد ﷺ را روان دی محمد ﷺ لـه ټولـو نـه وړاندې هغه ځای ته ځان رسولي و. هغه ﷺ دابی طلحه اس باندی لـه زین نه بغیر سورشوی و، په غاړه کې توره ځوړنده وه اوخلکوته یې ویل : مه ویرېږئ هیڅ خبره نشته ، مه ویرېږئ هیڅ خبره نشته.

دبخاري په یوبل روایت کې دارو‌ایت داسې راغلی دی چې خلک وویریدل رسول الله صلی الله علیه وسلم دابو طلحه رضی الله عنه په سست اوشاته پاتې کیدونکي اس باندی کیښناست اس باندی یې خپلې پښې وهلې او زغلاوئې او دپښې ځای ته نې ځان یواځې ورساوه خلکو وریسې وروسته خپل اسونه وزغلول رسول الله صلی الله علیه وسلم سره په لارکې مخ شول هغه ورته وویل مه ویرېږئ هیڅ خبره نشته (درسول الله صلی الله علیه وسلم دسوریدو په برکت) دابو طلحه رضی الله عنه اس داسې تیز او چابک شو چې په ژوند کې بیا بل اس نه شو ترې مخکې کیدای .

((عـن علـي بـن أبـي طـالب رضـي الله عـنه ، قـال : كنّا إذا اشتدالبأس ، واحـمـرت الحـلق ، أتّقيـنا برسول الله ﷺ ، فما يكون أحدٌ أقرب إلى العدوِّ مـنه!ولقد رأيتني يوم بدر، ونحن نلوذُ بالنبى ﷺ ، وهو أقربنا إلى العدو، وكان من أشدِّ الناس يومئذ بأسا.)) [۲]

---

[۱]ــ رواه البخاري في الجهاد : ۳/ ۲۲۸ ومسلم في الفضائل : ٤/ ۱۸۰۳.

[۲]ــ رواه مسلم في الجهاد : ۳/ ۱٤۰۱

له علی ابن ابی طالب ﷺ نه روایت دی هغه وایي کله به چې جنګ ډیر سخت ګرم شواوسترګې به سری شوې نو موږ به دنبی کریم ﷺ په څنګ کې پناه اخستله. له موږ نه به بل هیڅوک له نبی کریم ﷺ نه زیات دښمن ته نژدی نه و. موږ دبدر په ورځ هم دنبی کریم ﷺ پناه آخستې وه هغه ﷺ زموږ له ټولو نه دښمن ته زیات نژدی و. په دی ورځ هغه له ټولونه سخت جنګ کړی و. (هغه سړی به ډیر بهادر و چی رسول الله ﷺ ته به زیات نژدې و ځکه چې محمد ﷺ به دښمن ته زیات نژدې و.)

((عن أبی اسحاق السبیعي قال : سأل رجل البراء بن عازب رضی الله عنه : أفررتم عن رسول الله ﷺ یوم حنین ؟ قال البراء: لكنَّ رسول الله ﷺ لم یفر. وكانت هوازن یومئذ رماة ، وإنّا لما حملنا علیهم انكفوا ، فأقبلنا علی الغنائم، فاستقبلونا بالسهام .ولقد رأیت رسول الله ﷺ علی بغلته البیضاء وأبوسفیان بن الحارث آخذٌ بلجامها ، وهویقول : ((أنا النبیُّ لاكذب ، أنا ابنُ عبدالمطلب)).[1]

له ابی اسحاق السبیعي نه روایت دی هغه وایي چې یوسړی له براء بن عازب ﷺ نه پوښتنه وکړه چې ایاتاسې له محمد ﷺ نه دحنین په ورځ تښتیدلي وئ ؟

براء ورته وویل : لېکن رسول الله ﷺ نه وتښتېدلې . په دی ورځ هوازنو ډیرزیات دغشوباران جوړ کړی و. اوکله چې موږ پرهغوی حمله وکړ نو هغوی ماته وخوړه موږ دغنیمت دټولولو لپاره راغلو نو هغوی واپس شول اوپر موږ یې غشي وورول. په دی وخت مارسول الله ﷺ په سپینې قچرې باندی سور ولید. او ابوسفیان بن الحارث دهغه واګې نیولي وې. محمد ﷺ په زوره ویل : ای خلکو! زه نبی یم اوپه دی کی هیڅ دروغ نشته ، زه دعبدالمطلب زوی یم .

[1] ـ رواه البخاري في المغازي : ٥/ ٩٩ ومسلم في الجهاد : ٣/ ١٤١.

((عن العباس ﷺ أنه قال عن شجاعة رسول الله ﷺ يوم حنين : فلما التقى المسلمون والكفار، ، ولى المسلمون مدبرين، فطفق رسول الله ﷺ يركضُ بغلته نحو الكفار، وأنا آخذُ بلجامها أكفُّها ، إرادة أن لا تسرع ، وأبوسفيان بن الحارث آخذٌ بركابه ، ثم قال:ياعباس:ناد أصحاب السَّمُرَةِ.[1]))

مسلم له عباس ﷺ نه روايت كړيدى چې هغه دحنين په ورځ دمحمد ﷺ دشجاعت په باره کې وويل : كله چې مسلمانان اوكافران پخپلو کې سره مخامخ شول اوجنګ ونښت نو مسلمانان په شاشول. مګر رسول الله ﷺ خپل قچر ددښمن په طرف چوكاو اومادهغه واګي كلكې كړې وې ترڅو ډيره منډه ونه هي. او ابوسفيان بن الحارث دهغه ركاب (داس سوار دپښو دكيښودوځاى) نيولې و. بيايي وفرمايل : اى عباسه ! اصحاب السمره (سمره دهغې ونې نوم دى چې په صلح حديبيه کې اصحاب كرامو دهغې لاندې درسول الله صلى الله عليه وسلم سره په مرګ باندې بيعت كړى و) ته اواز وكړه او را وبې بله.

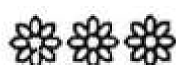
همدغه راز محمد ﷺ داحدپه ورځ كلك ثبات اوبهادري ښكاره كړه. ابى ابن خلف پخپل اس باندى سورشو او دمحمد ﷺ دوژلو لپاره يې حمله وكړه. مسلمانان دهغه مخې ته ودريدل مګر رسول الله ﷺ هغوته وفرمايل : چې لـه مخې نه يې لرى شئ اوپريږدئ چې زماطرف ته راشي. رسول الله ﷺ پرهغه نيزه وويشتله اوسيده دابى بن خلف په څټ باندې ولګيده هغه له اس نه لاندې وغورځيد. ابى بن خلف قريشوته لاړ، هغه ډير سخت ويريدلې و او ويل يې چې زه محمد ﷺ وژلې يم دهغه قوم ورته وويل څه خاص تكليف او زخم درته نه دې رسيدلې. هغه وويل : محمد ﷺ ماته ويلي وو چې زه به تاوژنم اوهغه رښتونى دى. په الله قسم كه چيرته هغه پرمالاړې هم ګوزار كړى واى نوزه به يې وژلى وم. ابى بن خلف مكې ته د رارسيدو په وخت کې په

---

[1] ـ رواه مسلم في الجهاد ٣/ ١٣٩٨

لاره کې مړشو. درسول الله ﷺ دبهادري اوشجاعت کیسې دومره مشهورې دي چې دبیان محتاج نه دي. که بیاهم څوک ورباندې پوهیدل غواړي نودهغه ﷺ سیرت اومغازي کتابونو ته دې رجوع وکړي.

د رسول الله ﷺ شجاعت، دهغه دزړه ثبات دهغه دزړبې رواني، دهغه دزړه اطمنان لدینه ښه معلومیږي چې هغه ﷺ داسراء (معراج) په شپه دلوی رب په وړاندې ودرید. اوداڅه معمولي خبره نده.

فـــصل

د دغه امــت مشهُور قهرمانــان

دمحمد صلی الله علیه وسلم په امت کې دقهرمانانوشمیر بې حسابه دې خو اصحا کرام رضوان الله تعالی علیهم اجمعین له رسول الله صلی الله علیه وسلم نه وروسته په ټول امت کې زړه ور او قهرمانان وو لکه چې الله تعالی دهغوی صفت په قرآنکریم کې کړیدی اوفرمایلی یې دي:

﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ﴾ .

[الفتح : ۲۹]

محمد رسول الله دی اوهغه کسان چې ورسره دي پرکفارو ډېر سخت اوپخپلو منځونو کې ډیر مهربان دي.

ددغه امت له مشهورو قهرمانانو څخه څو په لاندې توګه دي:

(۱) **ابوبکر صدیق** ﷛ : درسول الله ﷺ لومړی خلیفه اوله هغه ﷺ نه وروسته له ټول مخلوق نه غوره او افضل دی.

دهغـه رضی الله عنه په باره کې علي رضی الله عنه ګواهي کړیده چی ابوبکر صدیق ﷛ لـه ټولو خلکونه زیات بهادر اوقهرمان دی.

یوه ورځ علي بن ابی طالب ﷛ دخپل خلافت په زمانـه کې پوښتنه وکړه چې پـه خلکو کې لـه ټولو نه زیات قهرمان اوبهادر څوک دی؟

خلکو ورتـه وویـل ای امیرالمونینه ! همدا تـه لـه ټولوخلکونه بهـادر یې. هغـه ﷛ وویـل مـاچې لـه هرچاسره مقابله کړیده هغه مې لاندې کړی اوماته می ورته ورکړیده .لیکن په ټولوخلکو کی زیات بهادر ابوبکرصدیق رضی الله عنه دی. دبدر دجنګ په ورځ مـوږ درسول الله ﷺ لپاره یوځپری جوړ کړ او ومو ویل چې څوک به لـه رسول الله ﷺ سره ودریږي چی مشرکان ورته ځان ونه رسوي.

پـه الله قسم چې پـه موږ کې لـه ابوبکرصدیق رضی الله عنه نه علاوه یوکس هم هغه څپرې تـه ورنغې. هغـه درسول الله ﷺ دساتنې او حفاظت په خاطر توره په لاس دهغه په څنګ کی کلک ولاړ و .

یـوه ورځ پـه مکـه کې مشرکـان لـه رسول الله ﷺ نـه راتـاو شـول چـایو خـوا راکـاږل اوچـابل خوا تـه چاپېر مخې راغورځاو او ورته یې ویل : همداتا لـه ډیرو خدایانو نه یو خدای جوړکړیدی ؟

پـه الله قسـم چـې لـه مـوږ نـه یـوه هـم هغـوی تـه دنـژدی کېـدو زړه ونکـړ مګـر ابوبکرصدیق ﷛ لاړ اودمشرکانو په وهلویې لاس پورې کړ. یو به یې وهلو اوبل ته بـه یې ټیله ورکوله یوبه یې یوخواته راکاږه اوبل به یې بلې خواته. او ورته ویل به یې : هلاکت دی وي تاسولپاره ایاهغه سړی وژنی چې وایي الله یودی.

بیاعلي ﷛ وویـل : تاسوپه الله قسم درکوم چې ایـا دفرعون پـه آل کې هغـه سړی غوره دی چی ایمان یې راوړې و اوکه ابوبکرصدیق ﷛ ؟

خـلک غـلي شـول، عـلي ﷛ وویـل ایاتاسې ځـواب نـه راکـوئ؟ پـه الله قسـم چـې دابوبکرصدیق ﷛ دژونـد یوساعت وخت دفرعون پـه قـوم کې لـه ایمان راوړونکي

کس نه دټولې زمکې لـه ډکیدونه افضل دی. هغه سړي خوخپل ایمان پټ کړې و
لېکن ابوبکرصدیق خپل ایمان ښکاره اعلان کړه.

بیشکه حضرت ابوبکرصدیق ﷺ لـه محمد ﷺ نه وروسته لـه ټولو خلکونه زیات
بهادر اوقهرمان و. لـه ټولـو خلکونه دهغه زړه ډیر کلک و حوصله یې مزبوته. او
حواس یې پخپل ځای وو، دهغه په ثبات قلبي او بهادرۍ باندی دادلیل کافی دی
چې دبدر په ورځ یې رسول الله ته وویل یارسول الله ، درب وعده تاته کافي ده هغه
به ارو مرو تاسره کړی وعده پوره کوي. دهغه ﷺ دبهادري ثبوت غزوه احد، غزوه
خندق اوصلح حدیبیه کې ترسترګوکیږي.

دابوبکر صدیق ﷺ دبهادري او استقامت برکت و چې دستری پیښی غټ مصیبت
چې هغه درسول الله صلی الله علیه وسلم مرګ په وخت یې خپل ثبات او استقامت
څرګند کړ او درسول الله ﷺ لـه وفات نه وروسته ټولو مشکلو اوسختو حالا تویاندې
قابو راوست. کله چې رسول الله ﷺ دوفات خبرخپور شو نو اصحابو دغم دلاسه
خپلې حوصلې لـه لاسه ورکړې ، د ډیرو خلکو عقل اوحواس ځواب ورکړ اوپښې یې
وریږدیدلې، مګرابوبکر صدیق ﷺ په دغو ټولو حالاتو کی ثابت پاتې شو نه بې
حوصلې شو اونه هم وارخطا ، بلکې په ډېره ښه توګه سره یې ددغو سختو حالاتو
مقابله وکړه او هرڅه یې سنبال کړل. کـه چیرته په دی ورځ دابوبکرصدیق ﷺ زړه
دټول امت لـه زړونو سره تـلل شوې وای نودابوبکر صدیق ﷺ زړه به ترینه مزبوت
ختلې و.

کله چې ابوبکرصدیق ﷺ تـه دخلافت درونـد بـار وسپارل شو نـو هغـه لـه ټولو نه
وراندې دمرتدینوپه خلاف جهاد وکړ آن تردی چې هغوی بیرته داسلام دین ته غاړه
کېښوده همدغه راز لـه زکات نه منکرو خلکوسره یې جنګ وکړ اوهغوی تـه یې
شکست ورکړ کـه دهغـه ددغو ورځو شجاعت او میړانه دټولې نړۍ په بزدلو او ډارنو
خلکو ویشل شوی وای نو ټول بـه یې زړه ور کړی وای . په خدای قسم چې داهغه
شجاعت دی چې دهغه په وړاندی غټ غټ بهادران هیڅ دي او هغه همت دی چې
داوچتو همتونو خاوندان ورته لاس په سلام ولاړ دي . لدینه دابوبکرصدیق رضي الله

عـنه دحوصـلې اوبهـادرۍ ثـبوت ترلاسـه كيـږي چـې هغـه څومـره زړه ور اوبهـادر شخصيت و.

(۲) حضرت عمر رضي الله عنه :دعمر رضي الله عنه شجاعت اوبهادري تردی حده رسېدلې و چې شیطان به له هغه لارې نه تښتیدو په کوم لاره به چې حضرت عمر رضي الله عنه روان و.

((روى البخاري ومسلم عن سعدبن أبي وقاص رضي الله عنه ، أنَّ رسول الله ﷺ قال لعمر: ((يا ابن الخطاب : والذي نفسي بيده ما لقيك الشيطان سالكاً فجًا إلاَّ سلك فجًا غير فجِّكَ))[1].

بخاري او مسلم لـه سعدبن ابی وقاص رضي الله عنه نه روایت کړیدی چی رسول الله ﷺ عمر رضي الله عنه ته وفرمایل : ای دخطاب زویه ! ، په هغه لوی ذات می قسم چې زما روح دهغه په اختیار کې دی چیکله شیطان په لاره کی لـه تاسره مخامخ کيږي نودی هغه لاره پريږدي په کومه چې ته روان يې اوپه بله لاره روانيږي.

کله چې عمر رضي الله عنه اسلام راوړ نوالله تعالی په هغه سره اسلام او مسلمانانو ته غلبه او عزت ورکړه .

عبدالله بن مسعودرضی الله عنه وایی چی موږ په کعبه کې دلمونځ اداکولو قدرت نه درلود. کله چی عمر رضي الله عنه اسلام راوړ نو لـه قریشو سره يې قتال اوجنگ وکړ هغه پخپله يې هم په کعبه کې لمونځ ولوست او موږ هم ورسره يوځای لمونځ ولوست.

بخاري دابـن مسـعود رضي الله عنه لـه خولی نقـل کـوي چـې کلـه عمـر رضي الله عنه اسلام راوړ نومسلمانان عزت مندل شول. دعمر رضي الله عنه دشجاعت مثالونه نور هم ډير دي.

(۳) حضرت علي رضي الله عنه :

---

[1]ـ رواه البخاري في مناقب الصحابة : ٤/ ١٩٩ ومسلم في فضائل الصحابة : ٤/ ١٨٦٤ ؟

علی کرمه الله وجهه دزمري پشان زړه ور ، د وريدونکي باران پشان و. دمشرکانو دلښکرو تيت پرک کوونکی و اودشجاعت دډول داسې کارنامو ښکارندوی و چی تعجب کوونکي ورته ګوته په خوله پاتې کيدل.

حضرت علي ﷺ له تبوک نه علاوه په نورو ټولو غزاګانو کې له محمد ﷺ سره ملګرتيا کړيده. دتبوک په غزوه کې ځکه نه و حاضر شوې چې محمد ﷺ هغه په مدينه کې خپل نائب او خليفه ټاکلې و. لکه چې په حديث کی راځي.

((روی مسلم أنَّ رسول الله ﷺ ان رسول الله ﷺ استخلف عليا يوم تبوك علىالمدينة، وقال له: " أنْتَ مِنِّی ، بمنزلة هارون من موسى الا انه لانبی بعدی". [1])).

امام مسلم روايت کړيدي چې رسول الله ﷺ دتبوک په ورځ علی ﷺ په مدينه کې خپل خليفه وټاکه، او ورته يې وويل چې ته زما له پاره داسی يې لکه هارون دموسی عليه السلام لپاره و. مګر دومره خبره ده چې له مانه وروسته بل نبي نشته.

((وروى البخاري عن سهل بن سعد، ومسلمٌ عن سلمة بن الاكوع ان النبی ﷺ قال : يوم خيبر " لاعطين الراية رجلاً يحب الله ورسوله ويحبُّهُ الله ورسوله. ليس بفرَّارٍ، ويفتح الله على يديه. ثم دعا بِعَلِيٍّ. وهو أرمد فتقل فی عينه فبرأ واعطاهُ الراية ، ففتح الله على يديه." [2])).

امام بخاري له سهل بن سعد او مسلم له سلمه بن الاکوع نه روايت کوي چی نبی کريم ﷺ دخيبر دغزا په ورځ وويل چی زه بيرغ هغه شخص ته ورکوم چې له الله اورسول سره مينه لري او الله اودهغه رسول هم له هغه سره مينه لري. هغه له ميدان تښتيدونکې نه دی الله پاک به دهغه په لاس فتح موږ ته په نصيب کړي.

---

[1] ـ رواه مسلم في فضائل الصحابة : ٤/ ١٨٧٠

[2] ـ رواه البخاري في الجهاد : ٤/ ٥ ومسلم في فضائل الصحابة : ٤/ ١٨٧٢

بیایي علي ﷺ راوغوښت حال داچې دهغه سترګې خوږیدلې، رسول الله ﷺ دهغه په سترګو خپلې لاړې سولولې نوښې شوې. بیایي ورته بیرغ ورکړ اوالله تعالی ورته بری ورکړه.ابورافع ﷺ درسول الله صلی الله علیه وسلم غلام دخیبر په ورځ دحضرت علي رضی الله عنه دشجاعت په هکله فرمایي چی کله محمد ﷺ دخیبرپه غزا کې بیرغ حضرت علي ﷺ ته ورکړ نوموږ هم له هغه سره روان شوو. کله چی دددښمن کلاته نژدی شوو نو له هغې نه یهودان راووتل. علی ﷺ له هغوی سره سخته مقابله وکړه اوله یهودانو نه یوسړي په حضرت علي رضی الله عنه باندی ګوذار وکړ. په دی وخت کې د علي ﷺ له لاس نه ډال وغورځید او مات شو نو هغه ﷺ فوراً د کلا دروازه راواخستله او دخپل ځان لپاره یې له هغه نه دډال کار واخست ترڅو پورې چې جنګ روان و دکلا دا دروازه دعلي رضی الله عنه په لاس کې وه کله چې الله تعالی مسلمانانو ته بری ورکړ نو علي ﷺ هغه په زمکه وغورځوله.

لدینه پس موږ اووو کسانو ددغې دروازې په بل مخ اړول وغوښتل خو پرې کامیاب نشو.مصعب الزبیر روایت کوي چې علي ﷺ په جنګ کې ډیر هوښیار، تیز او چالاک و. خپل مقابل سړی به یې په سخته غلطی کی اچاو دحملې کولو په وخت کې به یې هر لورې خیال اوفکر کاو .همداوجه وه چې په هغه ﷺ باندې هیچا قابو نشوراوستلې. دعلي ﷺ په زغره به یواځې دهغه سینه پټه وه او شابه یې لوڅه وه. چاترینه پوښتنه وکړه ایاتاسې دشاطرف دحملې نه نه ویرېږئ هغه ﷺ ورته وویل : هله چې دښمن زما په شاباندې دحملې کولو موقع ومومي. نوخدای جل جلاله دی زمادښمن هم نه پاتی کوي چې ماپرېږدي او څه راته ونه وایي .

(۴)حضرت طلحه بن عبیدالله ﷺ :

طلحه بن عبیدالله ﷺ دهغو لسو اصحابو له جملې څخه دی چی الله تعالی ورته په ژوند کې دجنت زېرې ورکړیدی، نوموړی ددغه امت لوی قهرمان اوبهادر اصحابي تیرشویدی. او ددی امت دنومیالو اس سوارانو اوپیاده جنګیدونکو څخه و.

دده دلوړ او اوچت شجاعت یوه بیلګه داحدپه ورځ درسول الله ﷺ دفاع ده چې پکې حضرت طلحه ته دوه اویا ټپونه رسیدلي وو.

عائشه رضي الله عنها فرمايي چې کله ابوبکرصدیق رضي الله عنه داحد دجنګ ورځ یادوله نو فرمایل به یې چې دغه ورځ خوټوله د طلحه په نوم ده.

زه چې کله له ټولونه وړاندې درسول الله ﷺ په طرف لاړم نو ګورم چې یوسړی درسول الله سره یوځای اوړه په اوړه له کفارو سره په جنګ کې مصروف دی. ما وویل دابه طلحه بن عبیدالله وي زه چې هغه ته نژدی شوم نوطلحه بن عبیدالله و، اودهغه په بدن کې له اویاونه زیات د تورو، غشو او نیزو ټپونه جوړشوي وو. لاس یې پرې کړی شوې و اوموږ دهغه درملنه وکړه.

رسول الله ﷺ به چې کله له لوړځای نه داحدپه ورځ دمشرکینو په طرف کتل نو طلحه رضي الله عنه به ورته ویل یارسول الله زما مور اوپلار دی له تانه قربان شي تاسې پورته مه خیژئ هسې نه چې پرتاسو غشې ولګیږي زما څټ ستاسې دځټ لپاره د ډال په ځای حاضر دی.

قیس بن ابی حازم وایي چې موږ دطلحه رضي الله عنه لاس ولید چې شل شوې و څکه چې په دی لاس سره هغه درسول الله ﷺ داحدپه ورځ دفاع کړې وه.

(۵) زبیر بن عوام رضي الله عنه :

زبیر رضی الله عنه دهغو اصحابو له جملې څخه دی چې په ژوندون کې ورته دجنت زیرې ورکول شویدې یعنی له عشره مبشره و څخه دی. دلوړی مرتبې خاوند دازمری به دجنګ په لومړي صف کې جنګیدو، داپه مسلمانانو کې لومړی شخص دی چې داسلام په خاطر یې توره اوچته کړه.

نوموړې داسلام په لومړیو ورځوکې په مکه مکرمه کې اوسیده. یوه ورځ دا افواه خوره شوه چې رسول الله ﷺ اختطاف شویدې زبیربن العوام چې داخبره واورېده نو توره یې واخسته او دهغوی په لټې پسې ووت، رسول الله ﷺ سره یې دمکې په پورتنی حصه کې ملاقات وشو، هغه ﷺ ترینه پوښتنه وکړه ای زبیره چیرته روان

يې ؟ هغه ﷺ وويل: زه خبر شوم چې تاسې چا تښتولي يې ، زه په دې خاطر ووتلم چې هغوی پيداکړم اوجنګ ورسره وکړم.

رسول الله صلی الله عليه وسلم دهغه ﷺ لپاره دعاوکړه.

زبير ﷺ ډير زړه ور اوبهادر مجاهد وو اودجنګ په وخت کې به له ټولونه مخکې ...ان و.

((روی البخاري عن الزبير ﷺ قال: لقيتُ يوم بدر عبيدة بن سعيدبن العاص، وهومدجَّجٌ لايری منه اِلاَّ عيناهُ، وكان يكني اباذات الكرش، فقال: انا ابوذات الكرش !

قال الزبير: فحملت عليه بالعنزة ، فطعنتهُ في عينه فما ت.[1]))

امام بخاري له زبير ﷺ نه روايت کوي چې هغه ﷺ وويل : زه دبدرپه ورځ عبيده بن سعيد بن العاص سره مخامخ شوم هغه خپل مخ پټ کړې وله سترګونه پرته نور مخ يې نه ښکاره کېده دهغه کنيت اباذات الکرش و. هغه وويل زه ابو ذات الکرش يم. په دې وخت ماپرهغه حمله وکړه په سترګو کې مې په نيزې سره وواهه اومړشو.

((وروی البخاري عن عروة بن الزبير ﷺ ان الزبير اشترك فی معركةِ اليرموك ، فقال له اصحاب النبی ﷺ الاتشدُّ فَنَشُدُّمعك! فحمل الزبير عليهم ،فضربوه ضربتين علی عاتقه ، بينهما ضربةٌ ضُربها يوم بدر!قال عروة : فكنت ادخل اصابعي فی تلك الضربات العب بها وانا صغيرٌ.[2]))

بخاري له عروه بن الزبير ﷺ نه روايت کوي چې زبير ﷺ ديرموک په غزوه کې ګډون کړې و. هغه رضی الله عنه ته دنبی کريم ﷺ اصحابو وويل:

---

[1]_ اخرجه البخاري في المغازي ۵/ ١٤

[2]_ اخرجه البخاري في فضائل الصحابة : ٤/ ٢١١

ته حمله نه کوې چې موږ هم له تاسره یوځای حمله وکړو؟

زبیر ﷛ په دښمن باندې حمله وکړه ، هغوی په زبیر ﷛ باندی دتورې دوه ګذارونه وکړل اوهغه یې په ولې کی زخمي کړ. ددغو دواړو زخمونو ترمنځ یوبل زخم وچې دبدر په ورځ ورته لګیدلې و. هغه زخم دومره ژور و چې مابه پکې خپلې ګوتې منډلې اولوبې به مې ورسره کولې زه په هغه وخت ماشوم وم.

عروه ﷛ وایي چې زبیر ﷛ ډیرلوړ اوږدنګ و کله به چې په اس سوریدو نو پښې به یې پرزمکه لګیدلې . دسرویښتان یې ګڼ اوزیات وو. مابه دوړوکتوب په عمر کې دهغه ویښتان په لاس نیول چې دهغه په ولوباندی به پراته وو.

دجمل په جنګ کې مجرم عمروبن جرموز هغه وواژه او توره یې علي ﷛ ته راوړ. علي ﷛ چې دهغه ﷛ توره ولید نو ویې ویل : دغه تورې تر ډیر وخت پورې درسول الله ﷺ غمونه لرې کړي وو. ابن جرموز یې وراته او ورته یې وویل تاولې زبیر ﷛ واژه ؟!!

(۶) سعد بن ابی وقاص ﷛ :

نوموړې دهغو لسو اصحابوله ډلې څخه دی چې په ژوندون کې ورته دجنت زیرې ورکول شوی دی، سعدبن ابی وقاص ﷛ داسلام لوی سپاهي تیرشویدی اودالومړی اصحابي دی چې دالله په لاره کې یې غشی استعمال کړ.

داحد په ورځ یې لـه ټولونه زیاته قهرمانی ښودلې تردی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته دشاباسی په وخت کې وویل : ای سعده زمامور اوپلار درنه قربان شه دغشویاران جوړ کړه.

علي بن ابی طالب ﷛ وایي چې ماله رسول الله ﷺ نه نه دي آوریدلي چې چاته دخپل مور اوپلار نومونه دواړه یوځای جمع کړې وي. ما واوریدل چې رسول الله ﷺ سعد ته داحدپه ورځ ویل : ای سعده ! زما مور اوپلار درنه قربان شه غشي وله .

همدغه راز محمد ﷺ هغه ﷛ لپاره دعاوکړه او ویې ویل ای الله ! ددی غشې په

صحیح ښنه باندې ولګوې او دعاګانې یې پخپل دربار کې قبولې کړې. نوپه سعد بن ابي وقاص باندې درسول الله ﷺ دعاولګیده اوهمداسې وشو.

سعدبن ابي وقاص له هغو بهادرانو څخه و چې په غزواتو کې یې درسول الله ﷺ حفاظت کاو.

حضرت علي ؓ پخپل خلافت کې دفارس دجنګ امیر مقرر کړ، نوموړي دقادسي دجنګ قهرمان و اودفارس ډیر ښارونه یې فتح کړل،چې پکې دفارس پایتخت هم شامل ده نوموړي دبصرې اوکوفې ښارونه هم آباد کړل.

زهري وایي چې کله سعدمرګ ته نژدې شو نو خپل هغه زړه وړینه چپنه یې وغوښتله چې دبدر په جنګ کې یې دغنیمت په توګه نیولې و. بیایې وصیت وکړ چې کله زه مړشم نو دازمالپاره کفن جوړکړئ زه په دی کې دبدر په ورځ دمشرکانو سره جنګیدلی یم اوداماده‌م لباره ساتلې وه.

(۷) ابوعبیده بن الجراح رضی الله عنه.

دابوعبیده رضی الله عنه اصلي نوم عامربن عبدالله بن الجراح دی، نوموړې هم دهغولسو اصحابو له جملې څخه دی چی په دنیاکې ورته دجنت زیرې ورکول شویدی، اوداددغه امت امین و، په هرجنګ کې له رسول الله ﷺ سره شریک شویدی.

داحد په ورځ داووسپنیزې توپی هغه دوه کړی یې په خپلو غاښونو سره راوویستلې چی درسول الله ﷺ په مبارک مخ کې ننوتې وې، ددغو کړیو دویستلو په وخت دابوعبیده مخکیني دوه غاښونه مات شوې وو. اوپه دی سره دهغه خوله ډیره ښکلې شوه اوښه ښکاره کېده، آن چې خلکو به ویل چی موږ دابوعبیده دخولې پشان بله ښکلې خوله چیرته نه دی لیدلې. داهم وېل کیدل چې دقریشو هوښیاران ابوبکرصدیق او ابوعبیده دي.

عمر ؓ هغه دشام دنیولو لپاره امیر مقرر کړ اوکله چی شام فتح شو نو دهغه ځای والي یې وټاکه. دیرموک په جنګ کې دمسلمانانو قائدو.نوموړی په شام کې دعمراس طاعون په مرض کی وفات شو.

(۸) حضرت حمزه بن عبدالمطلب ﷺ :

حضرت حمزه ﷺ دالله اودهغه درسول زمری و. نوموړی مشهور بهادر اومعروف قهرمان و. دبدر دورځې په ازمووینه کې بری مندشو ځکه خپله قهرماني يې وښودله او ډير مشرکان يې ووژل

کله چې اميه بن خلف دبدر په ورځ دمسلمانانو په لاس قيدی شو نو له عبدالرحمن بن عوف ﷺ نه يې پوښتنه وکړه چې په تاسو کې هغه سړی څوک و چې دهغه په سينه باندې دشترمرغ بڼکی وي ؟ هغه ورته وويل هغه حمزه ﷺ و. اميه وويل دغه سړي خو موږ ډير زيات خراب تراب کړواحد په معرکه کې يې هم خورا زياته ميړانه څرګنده کړه او دمشرکانو په خلاف په پوره شجاعت سره وجنګيد.

دابی سفيان ښځې هنده بنت عتبه له خپل مری وحشي سره په دی خبره اتفاق کړې و چې که تا په احد کې حمزه پخپل نيزه وواژه نوزه به تا آزاد کړم.

وحشي چې حمزه ﷺ له کفارو سره دجنګ په حالت کې وليدنوپخپله نيزې سره يې په حضرت حمزه ﷺ باندی کلک ګوزار وکړ اوهغه يې وواژه. بيايي ګيډه څيرې کړه اوځيګر يې دهندی په وړاندې پيش کړ هغی دحمزه ﷺ ځيګر په خوله چی وجوو له اوبيرته يې له خولې نه و غورځولو.

کله چې رسول الله ﷺ دحمزه ﷺ مړی وليد چی مشرکانو مثله کړيدی نوډيرزيات غمګين شو اوله سترګونه يې اوښکې لاړې اوډير زيات پريشان شو.

(۹) جعفربن ابی طالب ﷺ :

نوموړې له خپل ورور علي رضی‌الله عنه نه لس کاله مشرو اودموتی په غزوه کې په شهادت رسېدلې دی. د زيد بن حارثه ﷺ له شهادت نه وروسته بيرغ حضرت جعفربن ابی طالب آخستی و اوله روميانو سره جنګيدو بيرغ يې په ښي لاس کې نيولی و کله چې دهغه ښي لاس پری کړی شو نوپه ګڅ لاس باندې يې ونيو کله يې چې ګڅ لاس هم غوڅ کړی شو نو بيرغ يې له سينې سره ونيو او غورځيدو ته يې پری

نښود. هغه لـه کفارو سره دمخامخ جنګ په حالت کې شهيد شو. دهغه دبدن په مخکنی خوا کې لـه اوياونه زيات دتورو، غشو اونيزو ټپونه جوړشوي وو.

(۱۰) معاذ بن عمرو بن الجموع ﷺ :

نوموړې ډير قوي او زبردست قهرمان و.

داهغه نوميالی مجاهد دی چی دبدر په ورځ يې ابوجهل وواژه. هغه ﷺ وايي چې دبدر په ورځ ماابوجهل خپل هدف ګرځولی و چې ځنګه مې وليد نو په توره باندې مې يرغل ورباندی وکړ او پښه مې ورته لـه نيمې پنډۍ نه غوځه کړه دهغه زوی عکرمه زماپر اوږو باندې دتوروې ګوزار وکړه اوزمالاس يې غوځ کړ زمادغه لاس زمالـه ډډی سره په ځرمن کې ځوړند پاتی شو.مادهغه پروا ونکړ اوله مشرکانو سره مې ټولـه ورځ جهاد جاري وساته. کله چې هغه زه ډير تنګ کړم نو پښه مې ورباندې کېښوده او په يوی جټکې سره مې وشلولو او پرزمکه مې وغورځولو.

(۱۱) براء بن مالک ﷺ :

نوموړې دانس بن مالک ﷺ ورور دی. داد اسلام لـه ځانګړو قهرمانانو ځخه يو دی چی خلک دهغوی دبهادرۍ اوشجاعت مثالونه پيش کوي. په يواځې ځان سل کسه کافران يې دتورې په ګوذار په جنګ کی وژلي دي. داشميره لـه هغو کسانو نه علاوه ده چی لـه بل چاسره يې په ګډه وژلي دي. ديمامې په جنګ کې مسلمانانو دميسلمه لښکر په باغ کې دننه محاصره کړل، ددې باغ ديوالونه ډير زيات اوچت وو اومسلمانانو نشو کولې چی لـه ديوالونو نه واوړي براءبن مالک مسلمانانو ته وويل چې تاسې ماپخپلو نيزو باندې ديوال تـه اوچت کړئ اودننه پـه بـاغ کی می وغورځوئ. هغوی همداسې وکړ. براء بن مالک په باغ کې ددنه ددیوال ترشا لـه مدافعينو سره سخت جنګ وکړ او مسلمانانوته يې دباغ دروازه خلاصه کړه. مسلمانان چې ورننوتل هغه ډير کافران وژلي وو.هغه ته يې چی وکتل نو په بدن کې يې دنيزو او غشـو لـه اتياونـه زيات ټپونـه جوړ شوي وو. بيالـه دارو اودرمل نـه وروسته بيرته ښه شو. براء دفارس دښارونو په فتوحاتو کې هم ګډون درلود .

دتستر په سخت جنګ کې مسلمانانو براء بن مالک ته وویل چې مسلمانانو ته له الله نه دنصرت اوفتحې دعا وغواړې، ځکه چې براء مجاب الدعوات و.

براء رضی الله عنه دعاوکړه چې ای الله مسلمانانو ته بری ورکړې اوماته ستا په لاره کې دشهادت مرګ په نصیب کړې. الله تعالی مسلمانانو ته بری ورکړ اوهغه پخپله دشهادت اوچته مرتبه ترلاسه کړه.

(۱۲) سماک بن خرشة ﷺ :

نوموړې ابودجانه په نوم مشهور اوډير لوی قهرمان و.

داحد په ورځ ده لوی بهادري او قهرماني ښودلې وه. داحد په ورځ نبی کریم ﷺ اعلان وکړ چې څوک ددغې تورې حق اداکولې شي ؟ ډير کسان دهغې د آخستلو لپاره ودريدل مګر محمد ﷺ هغوی ته ورنکړه. ابودجانه ودريد او پوښتنه يې وکړه چې ددی حق څه دی؟ رسول الله ﷺ وفرمايل : ددی حق دادی چی په دی باندې دومره مشرکان ووژلی شي چی داتوره کږه شي. هغه وويل : يارسول الله ! زه ددی حق اداکولې شم ماته يې راکړې. رسول الله ﷺ توره هغه ته ورکړه .

هغه ﷺ ډير شجاع او زړه ور و اودجنګ په وخت کې به دښمن ته دوکه ورکوله. زبير بن عوام ﷺ فرمايي چې ماپه خپل زړه کې داخبره ګرځوله چې رسول الله ﷺ ماته توره رانکړه او اباد جانه ته يې ورکړه.

ماوويل په خدای قسم زه به وګورم چی ابودجانه څه کوي؟

زه هغه پسې شوم هغه خپل سورپټکی راواخست اوله خپل سرنه يې تاوکړ. کله چې انصارو هغه وليدنو ويی ويل چی ابودجانه دمرګ پټی تړلی ده. هغه په مشرکينو باندې يې بريدوکړ اوهر کافر به يې چی مخې ته راته هغه به يې واژه .

ديمامې په جنګ کې چی دمسليمه الکذاب پرضد وه ابودجانه خپل ځان باغ ته دننه ورګوذار کړ او ورتوپ يې کړ . اودپښو هډوکي يې مات شو. مګرهغه ﷺ په ماته پښه له کفارو سره خپل جنګ ترهغه جاري وساته ترڅو پخپله په شهادت ورسيد.

(۱۳) ابوطلحه الانصاري ﷺ :

دنوموړي ﷺ اصلي نوم زيدبن سهل الانصاري ﷺ دی:هغه رضی الله عنه دمحمد ﷺ په وړاندې په ګونډو کيناست خپله وسله يې مخې ته کيښوده او خپله چاتمه به يې ورته پرانستله اومحمد ﷺ ته به يې ويل : زما مخ ستادمخ دحفاظت اوزما ځان ستادځان لپاره قربان دی.

نوموړی دحنين په ورځ زبردست قهرماني وښوده،له مشرکانونه يې شل تنه مړه کړل سامان يې ترينه غنيمت کړ.

(۱۴) خالدبن الوليد ﷺ:

داد الله تعالی لوڅه توره اودجاهليت او اسلام په زمانه کې دقهرمانانو قهرمان و. په ډيرو زياتو جنګونو او واقعاتو کې شريک شوېدی. کله يې چې اسلام راوړ نومحمد ﷺ داسونو واګي ورته ورکړی اوجهاد ته يې وړاندی کړ. بياابوبکر صديق ﷺ له مرتدينو سره دجنګ لپاره دلښکر مشر وټاکه. دفارس اوروم په جګړو کې يې دقهرمانی زيات اثار موجود دي.

قيس بن ابی حازم ﷺ وايي چې خالد ﷺ ته چاويل: له عجميانو ځان ساته هسې نه چيرته زهر درنکړي .

چاورته زهر راوړ او مخې ته يې ورته کيښودل،هغه وويل داڅه دي ؟ خلکو ورته وويل دازهر دي خالد ﷺ لومړی بسم الله الذی لايضر مع اسمه شی فی الارض ولافی السماء وهوالسميع العليم. ولوست اودغه زهر يې وڅکل مګرهيڅ ضرر يې ورته ونه رساو!!

کله چې مرګ ته نژدی شو نو هغه ﷺ وويل : زه له سلونه زياتو جنګونو کې شريک شوی يم خوافسوس چې زه پخپل بستره کې داوښ پشان مړکېږم . نو الله جل جلا له دی بزدلو او ډارنو خلکو ته خوب نه ورولي. هغه ﷺ پخپل بستره کې دشپيته کالو په عمر کې له دنيانه رحلت وکړ دهغه په ټول بدن باندې د تورو ، نيزو اود غشو

دزخم داغونه ووپه بدن کې يې يوځای هم بې له زخم نه و پاتې اوپرهغه ﷺ دشهیدانو اثار له ورایه ښکاریدل.

(۱۵) سلمه بن الاکوع ﷺ :

نوموړی داسلام اود مسلمانانو لوی قهرمان و اودغشو دويشتلو ماهرووړاندې دهغه ﷺ دبهادري او شجاعت په اړه هغه معلومات تيرشويدي چې کله يې له هغو مشرکانو سره مقابله وکړه چې درسول الله ﷺ په څرځای اوهلته دڅریدونکو اوښانو او آسونوباندې ډاکه آچولې ده اوټول يې له ځان سره وړي وو. سلمه بن الاکوع له هغه مشرکانو سره په يواځې ځان جنګ وکړ اوټول اوښان او آسونه يې له هغوی نه خلاص کړل. اودا واقعه ذی قرد په غزوه کې مخی ته راغلې وه رسول الله ﷺ دهغه ستاينه او صفت وکړ او ويې فرمايل چې نن ورځ زموږپه ټولو پياده جنګيالو کې سلمه بن الاکوع زيات غوره دی.

(۱۶) هشام بن العاص ﷺ :

نوموړی دعمروبن العاص ورور او ډیر ستر قهرمان و.

عمروبن العاص ﷺ وايي چې زه اورور مې دواړه ديرموک په جنګ کې شريک شوو. موږ ټوله شپه الله ته دعاوکړه چې موږ ته دشهادت مرګ په نصيب کړي، سباته چې جنګ شروع شو نو الله تعالی هغه شهيد کړ اوزه محروم پاتی شوم.

روايت دی چی هشام بن العاص رضی‌الله عنه ديرموک په ورځ په رومي لښکر باندې يرغل وکړ اوګڼ روميان يې ووژل. په اخيرکې پخپله هم شهيد او داسونو پښو لاندې ميده ميده شو، دهغه ورور عمروبن العاص دهغه غوښې راغونډې اوپه خاورو کې يې ښخې کړې.کله چی عمر ﷺ دهغه دشهادت خبرورسيد نو هغه ﷺ وويل:

الله تعالی دی ورباندې رحم وکړي داسلام دسرلوړی لپاره لوی مرستندوی و.

(۱۷) عکاشه بن محصن رضی الله عنه :

نوموړی بهادر او زړه ور اصحابي و. دغابه په غزوه کې عمروبن آبار اودهغه پلار يې وليدل چې دواړه په يواوښ باندې ناست دي هغه دواړه په يوغشي سره وويشتل او خينې هغه اوښان يې ترينه ونيول چې هغوی تښتولي وو.

(۲۸) خوات بن جبير الانصاري رضي الله عنه:

نوموړی داحدپه جنګ کې ګډون کړی و اوپه هغه کې يې خپله ځوانمر دي ښکاره کړی وه وورور يې عبدالله بن جبير رضي الله عنه داحد دغزوه په کنډو کې دغشو ويشتونکي ګروپ (ټولی) اميرو هغه دشهادت لويه درجه ترلاسه کړی ده.

خوات بن جبير وايي : ماداسي درې کارونه کړيدي چې بل چانه دي کړي. ماپه داسې وخت کې خندلي دي چې په دی وخت بل هيچانه دي خندلي. په داسی ځای کی مي بخل کړيدی چې بل هيچا نه دی کړې، اوپه داسې ځای کی ويده شوې يم چې بل هيڅوک په داسي ځای کی نه دي ويده شوي.

داحدپه ورځ ماخپل ورور وليد چې مشرکانو شهيد کړيدی، دهغه ګيډه يې څيری کړی وه او کولمی يې ترينه بهر ويستلې وی. مادخپل يوملګري په مرسته دهغه کولمی په ګيډه کې دننه کړي اوپخپله پګړۍ سره مې دهغه ګيډه کلکه وتړله، ما اوزما ملګري دهغه لاش له دی ځای نه روان کړ. مشرکان له مونږ ګردچاپېره تاو وو لږ غونډې روان شوي وو چې موږ دهغه له ګيډی نه يو آواز واوريد کله چې زماملګري له ويرې نه چيغې وکړې نومادخپل ورور مړې په زمکه کېښود او ومې خندل. بيا روان شوو اوپه يوځای کې مې دوروور لپاره پخپل قوس (ليندۍ) سره دزمکې په کينستلو شروع وکړه په لنيدۍ تاروو. مالدينه بخل وکړ چې هسې نه دامات نه شي، قبر مو ورته وکنست اوپکې ښخ موکړ. اودازما بخل و، کله چې وراندې روان شوم نو ګورم چې يومشرک جنګيالی زماپه طرف خپله نيزه سيده کړيده او غواړي چې ما ووژني. په دی وخت په ماباندې خوب راغی زه په داسي ځای کی ويده شوم چې په داسې ځای کی بل هيڅوک نه دي ويده شوي.

(۱۹)عمروبن معديکرب رضي الله عنه:

نوموړی مزبوت، کلک اوقوي قهرمان و.دفارسیانوپرضد دهغه جنګي کارنامې مشهور ې دي.هغه ﷛ دقادسیه په غزوه کې دلښکر په مشرانو باندې یرغل وکړ اوله هغوی نه ډېر مشرکان یې وویشتل. دصفین په جنګ کې له حضرت علي ﷛ سره ملګری و په دی وخت دهغه عمر ۱۵۰ کاله و.

(۲۰) عکرمه بن ابی جهل ﷛ :

نوموړی دجاهلیت په وخت کې دسربازانو سردار و بیا یې چې اسلام راوړ نو ډېر ښه مسلمان ثابت شو.

دیرموک په غزوه کې دمشرکانو په خلاف دومره سخت وجنګید چې مسلمانانو ور ته ویل : ای عکرمه ! پخپل ځان باندی رحم وکړئ. هغه وویل : دجاهلیت په زمانه کې می دلات او عزی په خاطر جنګیدم اوپخپل ځان باندی می خیال نه کاو. ایا اوس دالله اودهغه درسول لپاره خپل ځان قربان نه کړم؟

بیارومیانوته مخاطب شو او ویې ویل : زه هرچیرته او هر وخت له رسول الله ﷺ سره جنګیدلې یم. ایانن ستاسې له مقابلې نه وتښتم ؟ په الله قسم چې داسې هرګزنه شي کیدلې.

بیایی وویل څوک له ماسره دمرګ بیعت کوي ؟ حارث ﷛ او ضرار بن الازور ﷛ ورسره دڅلور سوه زړه ورو مسلمانانودمرګ بیعت وکړ.

له رومیانو سره له سختې جګړې نه وروسته په شهادت ورسېد اودهغه په بدن باندې له اویاونه زیات دغشو ، نیزو اوتورو زخمونه جوړ شوي وو.

(۲۱)طلیحه بن خویلد الاسدي ﷛:

نوموړی ډیر لوی قهرمان او زړه ور اصحابي وو. اوهغه په قوت اوشجاعت کې له زرو تنو جنګیالیو سره برابر ګڼل کیدو .

دقادسیي په جنګ کې ډیر لوی کارنامې ترسره کړیدي . حضرت عمر ﷛ سعد بن ابی وقاص ته ولیکل چې ماتاته دوه کسان درلیږلي دي یو عمروبن معدیکرب اوبل

طلیحه بن خویلد ﷺ ددغو دواړو قوت لـه دوه زرو جنګیالو نه زیات دی. تاسې لـه دغو دواړو نه په جنګی امورو کې مشوره کوئ خودجنګ امیران یې مه جوړوئ.

دقادسیه لـه جنګ نـه لړساعت مخکی طلحه بـن خویلد ﷺ ډیر پـه زړه پورې کارنامه پریښې ده.

طلیحه بـن خویلد ، عمرو بن معدیکرب، اوقیس بـن المکشوح دفارس دلښکر دجاسوسي په خاطر لاړل. قیس او عمر دواړو ځینې عسکرله ځان سره راوستل چې مسلمانانو تـه دهغوی نـه دلښکر پـه بـاره کې معلومات وکړي. خو طلیحه ﷺ ډیر وړاندې لاړ تردې چې درستم لښکر ته یې ځان ورساو، او هلته یې ځان پټ کړتردی چې شپه شوه دلښکر مشر خیمې ته ورسېد ددی شاوخوا نورې زیاتې خیمې لګیدلې وې چې دخپل مشر حفاظت وکړي. دمشر دخیمې په مخ کې یوه اصیل اوقیمتي اس تړل شوې و. طلیحه بـن خویلد الاسدي ددغه اس پړې پرې کړه اودخپل اس په رسې یې وتاړه او دمسلمانانو پـه طرف روان شو. دلښکر خلکوته چې معلومه شوه نو طلیحه پـه سې پـه منډه شول. یوجنګیالی ورته نژدی شو نوطلیحه ﷺ هغه فوراً په نیزه وواهـه او مړ یې کړ، دهغـه اس یې هم لـه ځـان سره روان کړ. لږ وړانـدې نـه ورسیدلې چې ددښمن بـل جنګیالې ورپسې ورسید نو هغـه یـې هم وواژه اواس یې ترینه لـه ځان سره روان کړ. ورپسې ددښمن دریم جنګیالي ورسید پرهغه یې هم حمله وکړ او راګېر یې کړو. هغـه تـه یې دتسلیمیدو بلنه ورکړه هغه لـه وېرې نه خپله وسله وغورځوله او تسلیم شو. حضرت طلیحه ﷺ قیدي اولـه اسونه سره یوځای دسعدبن ابی وقـاص خواتـه راورسېد. دمسـلمانانو مشـران راغونډشـول چی دبـندي مشرجنګیالي خبرې اترې واوري. سعد ﷺ لـه هغه نه غوښتنه وکړه چې خبرې اترې وکړي هغـه وویـل : ماډیر جنګونه کړیدي اولـه لویـو لویـو بهادرانو سره مې مقابلې شـویدي اوډیـرو بهـادرانو کیسـې مـې اوریدلـي دي او ورسـره یوځـای شـوې یـم خودطلیحه پشان بهـادر مې نه چیرته لیدلی اونه مې چیرته آوریدلی دی. داله داسې دولښکرونه راتیرشوچې هلته هیڅوک دورننوتلو جرائت نشي کولای اوپه یوداسې لښکـر کې یې شپه تیره کړه چې هلته اویـازره مجهز جنګیالي موجود وو لـه هغه ځای نه یې خـالي لاس وتلو تـه زړه ښـه نکړ بلکې دلښکر دمشر اس یې هم لـه ځان

عثمان بن ابي طلحه وايي چې لـه عبدالله بن الزبير سره په درې شيانو کې هيڅ سيالي نه شوه کولی، يوپه بهادري او زړه ورتوب کې، بل په عبادت کې اوبل په بلاغت کې.

(۲۳) عبدالله بن الزبير بن عبدالمطلب ﷺ :

نومورې درسول الله ﷺ تره زوی و، دحنين په جنګ کې له رسول الله ﷺ سره کلک ولاړ و، په فلسطين کې داجنادين په جنګ کې ددیرشو کلو په عمر کې په شهادت ورسېد. داجنادين په جنګ کې د رومي کافرانو لـه مشرانو څخه يومشر جنګيالی راووت اوله مسلمانانو نه يې دمقابلې غوښتنه و کړه. عبدالله بن زبير ﷺ دهغه دمقابلې لپاره ووت او هغه يې مړ کړ، بيا يوبل جنګيالی قوماندان دمقابلې لپاره راووت ابن زبير ﷺ هغه هم وواژه. بياورپسې دريم جنګيالی قائد دمقابلې لپاره راغی ابن زبير ﷺ هغه هم وواژه لدينه وروسته عمومي جنګ شروع شو ابن الزبېر دروم په صفونو ورننوت هغه يې ځيرې کړل پخپله هم په شهادت ورسيد. په دی جنګ کې مسلمانان بريالي شول او روميانو ماته وخوړه.

دعبدالله بن زبير ﷺ مړی دلسو رومي جنګياليو دمړوپه منځ کې پروت و چې لـه شهادت نه وړاندی يې وژلي وو. توره يې امانت په لاس کې وه اوپرمخ باندی يې لـه ديرشونه زيات ټپونه ښکاره کېدل.

(۲۴)عبدالله بن حنظله ﷺ :

نومورې دحضرت حنظله غسيل الملائکه ﷺ زوی و. حضرت حنظله په غسيل الملائکه سره څکه ملقب شوی و چې هغه ته دشهادت نه وروسته ملايکو غسل ورکړی و. هغه چې کله داحد جنګ لپاره اعلان واوريد نو دی جنب و. غسل ته ايسارنه شو اود احد دجنګ په طرف را روان شو.لـه کفارو او مشرکينو سره يې سخته جګړه وکړه او بالاخر په شهادت ورسيد. رسول الله ﷺ دهغه ﷺ په باره کې خبر ورکړ چې ملائکو ورته غسل ورکړيدی.

دهغه زوی عبدالله هم دمسلمانانو یو ستر قهرمان اوعبادت گزار شخص و.د حره په جنگ کې چې دمدینې دخلکو اویزید بن معاویه ﷺ ترمنځ اوشو په شهادت ورسېد.

(۲۵)ضحاک بن سفیان بن عوف ﷺ:

نوموړې درسول الله ﷺ په زمانه کې له زړه ورو مجاهدینو څخه یو وو.

هغه ﷺ به درسول الله ﷺ په څنګ کې دهغه ﷺ دحفاظت لپاره توره په لاس ودرید اودهغه ﷺ پیره داري به یې کوله. دی له سلو اس سوارانو سره په قوت کې برابر و دفتح مکې په ورځ رسول الله صلی‌الله علیه وسلم حضرت ضحاک دبني سلیمو امیر ټاکلې و.

(۲۶) ضرار بن الازور ﷺ :

ضرار بن الازور ﷺ دیمامې په جنګ کې شریک شوې و اوپه دی ورځ یې اوچتې کارنامې ترسره کړې. دنوموړي په اړه یوقول دادی چې په همدغه دیمامې په جنګ کې په شهادت رسېدلی دی. خوبل قول دادی چې دشام په فتوحاتو کې هم شریک و اود دمشق په فتح کې هم ورانندې و.

دیرموک په جنګ کې یې هم ګډون درلود. په دی جنګ کې هغه ﷺ ډیر عجیب اوغریب واقعات اوکارنامې پریښې دي.

(۲۷) ضرار بن الخطاب بن مرداس الفهري رضی‌الله عنه:

کله چې مکه فتحه شوه نو ضرار بن الخطاب بن مرداس سمدستي اسلام راوړ د مسلمانانو په خلاف د احدپه جنګ کې شریک و اوګڼ مسلمانان یې وژلي وو.

یوه ورځ ضرار بن الخطاب ابوبکرصدیق ﷺ ته وویل : موږ له تاسه قریشو ته زیات ښه وو. موږ هغوی جنت ته ولیږل اوتاسې دوزخ ته.

یعنې موږ مسلمانان ووژل اوجنت ته موو ولیږل، اوتاسې مشرکان ووژل او دوزخ ته مو ولیږل .

يوه ورځ انصارو ته دټوقو په اندازکې وويل ما داحدپه ورځ ستاسې ديوولسو سړو نکاح له حور عين سره وکړه.

(۲۸) جليبيب الانصاري ﷺ:

نوموړی دانصارو لوی قهرمان اوبهادر اصحابي و.

له رسول الله ﷺ سره په يوه غزوه کې شريک شو. په پوره بهادرۍ سره وجنگيد اوشهيد شو. جنگ د مسلمانانو په گټه تمام شو اودښمنانو ماته وخوړه . رسول الله ﷺ خپلو اصحابو ته وويل : ايا له تاسونه څوک ورک دي؟هغوی وويل نه . رسول الله ﷺ وفرمايل : جليبيب ﷺ نشته دهغه په لټې پسې وگرځئ، هغوی دهغه ﷺ په لټون په سې ووتل اود اووه کسو مشرکانو په منځ کې يې دهغه مړی پيداکړ.

رسول الله ﷺ وفرمايل چې لومړی جليبيب رضی الله عنه اوه تنه مشرکان ووژل او بيامشرکانو هغه شهيدکړ. هغه ﷺ له مانه دی اوزه له هغه نه يم.

دهغه سريې پخپلو لاسوباندې ترهغه کيښود ترڅو چې قبرورته نه و تيار شوې کله چې قبريې جوړشو نو اوچت يې کړ اوپکې کيښود. خو غسل يې ورته ورنکړ.

(۲۹) عبدالله بن سعدبن ابی سرح رضی‌الله عنه:

نوموړې داسلام لوی قهرمان اوعظيم عقلمندمجاهد و.دافريقې فاتح اوهلته داسلام خپورونکی دی، مسلمانانو په افريقه کې زيات غنيمتونه ترلاسه کړيدي.نوموړې دذات الصواری په غزوه کې هم دمسلمانانو قائد اومشرو. دادروم پرضد لومړې بحري جنگ و چې مسلمانان يې دروم په خلاف چمتو کړي وو.

عثمان ﷺ هغه دمصر والي مقرر کړی وو اوڅو کلونو پورې هلته دواليتوب دنده اجرا کړيده،کله چې دعثمان ﷺ په زمانه کې فتنه اوچته شوه نوعبدالله بن

سعد داوظیفه خوشې کړه اودفلسطین په رمله ښار کې دیره شو تردې چې همغلته وفات شو.

هغه ﷺ الله تعالی ته سوال وکړه چې زما خاتمه په په لمانځه کې کړې. کله چې هغه دسهار لمونځ لوست نو لومړې سلام یې وګرځاوو اوله دویم سلام نه وړاندی وفات شو .

(۳۰) القعقاع بن عمرو التمیمي:

نوموړې د مسلمانانو یو زړه ور مجاهد و دفارس په فتوحاتو کې یې لویه ونډه درلوده، اودقادسیه په جنګ کې دهغه کارنامې مشهورې دي.ابوبکر ﷺ به ویل چې په لښکر کې دقعقاع آواز لـه زرو سړونه غوره دی . دقادسیه په جنګ کې لـه فیلانو نه دنجات په ترلاسه کولو کې دهغه اودهغه د ورور عاصم ابن عمرو لوی کوښښ شامل و. دعلي ﷺ اود عثمان ﷺ دخلافت په زمانه کې لـه اختلافاتو نه خپل ځان لرې کړې و.

(۳۱) حکیم بن جبلة العبدي :

نوموړې دیانت دار، زړه ور او فرمانبردار تابعي و.

لـه نبی کریم ﷺ سره یې ملاقات لیدنه اوکتنه نه دې شوی عثمان ﷺ هغه دسند دفتحې لپاره واستاو او ډیرې کارنامې یې ترسره کړې.

(۳۲) سُوید بن غفله الجعفي:

نوموړې دفیل په کال کې زیږیدلې دی دجاهلیت اوږده زمانه یې تېره کړیده. درسول الله ﷺ په ژوندکې یې اسلام قبول کړ. مګراصحابي ورته ځکه نشي ویل کیدی چی لـه نبی کریم ﷺ سره یې لیده کاته نه دي شوي .

دقادسیه په جنګ کې شریک شوې اودبهادرۍ اوچتې کارنامې یې ترسره کړي دي .نوموړې دیوسل اوشلو کلو په عمر کې له یوی پېغلې سره واده کړی وو .

(۳۳) یزید بن معاویه بن ابی سفیان:

نور چې هر رنګه و خو نوموړې داسلام دلارې مشهور بهادر او زړه ور مجاهد و.

(۳۴) عبدالله البطال:

نوموړی په تابعینو کې لوی بهادر انسان و اوخلکوبه دهغه دبهادری مثالونه اومتلونه ویل . دروم په جنګ کې دهغه اوچت مقام دی.

(۳۵) ابوالغادیة :

د معاویه ﷺ په زمانه کې په مسلمانانو کې یو زړه ورمجاهدو.

(۳۶) ابن الجزري:

دهارون الرشید په زمانه کې داسلام اودمسلمانانو قهرمان مجاهدو. له رومیانو سره یې په جنګ کې ډیرې سرې تودې زغملي اوپه پوره مېړانه سره جنګیدلې دی.

(۳۷)حضرت موسی ابن نصیر رحمه الله:

نوموړی‌مشهور زړه ور مجاهد و اودجهاد په سنګرونو کې یې اوچتې کارنامې پریښې دي . ستر امام و داندلس فاتح او فرنګیانو ته شکست ورکوونکی و.

(۳۸) المهلب بن ابي صفرة:نوموړی ډیربهادر اور زړه ور و په جنګونو کی دنوموړي مشهورې قصې دي .

(۳۹) حضرت ابو ا لولید ابن فتحون رحمه الله:

نوموړې په اندلس کې داسلام او مسلمانانو مشهور اومعروف مجاهدو، دابی بکر الطرطوشي دمور ماماو چې‌دسراج الملوک دکتاب مولف دی.

(۴۰) حضرت المعتصم ابن الرشید: امیر المومنین رحمه الله:

له مامون نه وروسته عباسي خليفه و. ډېر زړه ور اوبهادر و. د رومیانو پرضد يې په ګڼو جنګونو کې شرکت کړيدې چې دعموريه جنګ يې زيات مشهور دی .
دروم پاچاورته يوخط ولېږه چې په هغه کې يې ډېر زيات تهديد کړی و، خو هغه ترينه بالکل وېره ونکړه. او امر يې وکړ چې دروم دخط شاته دې په داسې ځواب وليکل شي : ته دخپل خط ځواب نه لولې بلکې پخپلو سترګوبه وګورې،(يعنې زه به عملي ځواب درکوم په خبرو ځواب نه درکوم) کفاربه ډېر ژر پوه شي چې دآخرت کور دچاليپاره دی. دروم په خلاف يې لوی لښکر ويستلو اودهغه په خلاف يې زبردستې کارنامې ترسره کړې.

(۴۱) حضرت الهادي اميرالمؤمنين رحمه الله:

دنومړي نوم موسی الهادي اودهارون الرشيد ورور دی. له هارون الرشيد وړاندې اميرالمومنين او لوی بهادر و.

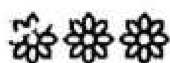
(۴۲) حضرت الامين اميرالمؤمنين:

نومړی دهارون الرشيد زوی اوله خپل پلار نه وروسته دمؤمنانو اميرو.

(۴۳) احمد بن اسحاق السرماري البخاري رحمه الله:

نومړې دمسلمانانو امام ، زاهد زړه ور مجاهد و اود امام بخاري پشان دبهادر عالم استاد و په نړۍ کې دده پشان بهادران دګوتو په شمېر دي امام بخاري دده په اړه ويلي دي چې مونږ ته داخبره نده رسيدلې چې دده پشان زړه ورچېرته په اسلام ياجاهليت کې تير شوی دی ابراهيم بن شماس رحمه الله وايي چې ماله احمدبن اسحاق سرماري سره خط او کتابت درلود. هغه ماته وليکل چې کله ته دبنديانو داخستلو لپاره تللې نوماته هم خبر راکړې. ماورته خط وليږه چې تاسې له ماسره راشئ. هغه رحمه الله راغی زه اوهغه دواړه روان شوو. کله چې دسمرقند پاچاته زموږ دراتلو خبر ورسيد نوهغه دخپل لښکر له يوې لوې ډلې سره زموږ ښه راغلاست لپاره راغې اوزموږ ګرم استقبال يې وکړ، دبنديانو دآخستلو نه ترفارغېدو پورې له هغوی سره ديره وو. يوځل دهغوی له سړونه يوسړی راغی دهغه يې ډېر زيات صفت او بهادري يې بيان کړ،احمد

السرماري پوښتنه وکړه چې داڅوک دی ؟ ویې ویل : دایوجنګیالی دی چې له زرو جنګیالیو سره برابر قوت لري، سرماري رحمه الله وویل چې زه ددی مقابله به کوم سباته دواړو ترمنځ مقابله وشوه اوسرماري رحمه الله هغه وواژه، دهغه له ملګرو څخه پنځوسو کسانو په سرماري رحمه الله باندی یرغل وکړ خوهغوی یې هم یویو داوسپنې په هغی ډنډی سره ووهل چې ده به په خپل لستوڼی کې ساتله اومړه یې کړل ، داوسپنیزی ډنډی دروندوالي تقریباً شپږدیرش رطله و. کله چې سرماري بوډا شو نو دهغه وزن یې څلور ویشت رطله کړه هغه رحمه الله به ویل : ماپخپله په دی توری سره زر ترکې کافران وژلي دي ، که ژوندې پاتی شوم نوزر کسه کافران به نور هم وژنم. نوموړې په دوسوه یوڅلویښتم هجري کال پخپل بستره کې لدې دنیانه سترګې پټې کړې او تل پاتې دنیاته یې کوچ وکړ.

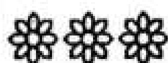

دکتاب پا ی

هغه مسا ئل او احکام چې له جهادسره تعلق لري

پوه شه چې دعلم میدان ډیرپراخ دی اودپیښو تلې یې په حصرکې نشي راوستلې، اوددې نادر احکام ټول نشي لیکل کیدی...

دهریوفن لپاره دهغه مناسب یوموضوع دې. لیکن دابتدائې (دلومړنی زده کړو) علم دترلاسه کولو لپاره جهل دعذر په توګه نشي وړاندې کېدې. اولدینه خلاصې نشته چې دمسائلو اصول وپیژندل شي ،لدینه پس که ممکن وي نو دهغه په فروعاتو او نوادرو باندې دې خان پوه کړي. چې دهغو بیا خپل ځایونه دي او خانګړي کتابونه لري چې په هغو کی دامسائل ځیړل کیږي ځایونه راځي په هر مسلمان باندی لازم او واجب دي چې ضروري علم ترلاسه کړي ، او داهغه علم دی چې دټولو عملونو صحت دهغه په معرفت باندی موقوف دی. لاندی به موږ هغه مسائل او احکام وړاندې کړو چې دمجاهدینو لپاره پرهغه پوهېدل لازمي او ضروري دي ترڅو جهاد یې صحیح اومقبول وګرځي.

فـصل

مجاهد دی لاندینې احکام ضرور زده کړي

دمسلمانانو امیر اودهغه دنائب لـه اجازې نه پرته جهاد مکروه دی خوحرام نه دی. خوپه ځینو حالاتو کې دامیرلـه اجازې نـه پرته هم جهادضروري دی. هغه حالات په لاندی توګه دي :

لومړې : ګوم سړی یاکومه ډله چې لـه کافرانو سره جنګیدل غواړي اوله هغوی سره جنګیدل ضروري هم وي نو په داسی حالت کی هغوی پاچاته داجازت دترلاسه کولو لپاره راځي نودجهاد مقصد لـه لاسه اوځي حال داچې جهادپخپل ځای ضروري دی او اجازه اوتاخیر ته یې ضرورت نشته.

دویم که چیرته دمسلمانانو حاکم جهادپریښي وي هغه اودهغه پوځونه ددنیا په مینه کې غرق شوي وي لکه چې نن سبالیدل کیږي نوپه داسې حالت کې دپاچاله حکم نه پرته جهاد مکروه نه دی ځکه چې هغه جهاد پریښې دی اومجاهدین دجهاد حق اداکوي او نه یې پرېږدي.

دریم : که چیرته مجاهد ددی وخت نه لري چې له پاچا نه دجهاد اجازه وغواړي یا پوه وي چې که اجازه وغواړي هم نو پاچاورته اجازه نه ورکوي نو په داسې حالت کې هم جهاد کول مکروه نه دي. (مغنی المحتاج ۴/ ۲۲۰)

علامه ابن قدامه رحمه الله وایي چې که دمسلمانانو امام یاحاکم نه وي نودهغه دنشتوالي په وجه جهاد نشي وروسته کېدی ځکه چې په دی سره دجهاد مقصد له لاسه اوځي.[1]

(۱)

امیرلپاره داسنت دي چې له لښکر نه دابیعت واخلي چې ددښمن له مقابلې نه به تېښته او عقب نشیني نه کوي لکه چې رسول الله ﷺ دحدیبیه په ورځ له خپلو اصحابو نه بیعت واخست.

امیر لپاره داهم سنت دي چې ددښمن دقوت دمعلومولو لپاره جاسوسان ولیږي او هروخت دهغوی له حالاتو نه خپل ځان خبر وساتي.

امیر لپاره داهم سنت دی چې د پنجشنبې په ورځ سهار وختي خپل لښکر یاګروپ روان کړي، که ورته ممکن وي ، بیرغونه دی ورته جوړکړي او هریو ګروپ دی دخپل خپل بیرغ لاندې روان کړي، هریوګروپ ته دی دپیژندلو مخصوص شفرونه ورزده کړي ترڅویوبل پخپلوکې سره وپیژني او په غلطۍ کې یوبل ونه وژني.

پردښمن باندې دی دخپل رعب واچوي دخپلو کمزورو په وسیله دی د مدد اونصرت دعاوکړي. له دښمن سره دمقابلې او مخامخ کېدو په وخت کې دی له الله تعالی نه دبری دعا وغواړي، مجاهدین دی دجنګ لپاره چمتو اوتیار وساتي او دصبراو استقامت نصیحت دی ورته وکړي، جنګ دی ترهغه وخته پورې وروسته کړي ترڅولمر زوال وکړي دماسپښین

---

[1] - المغنی : د ۱ : ۲۷۴

په وخت کی او هواګانې وچلیږي دجنګ په وخت کې دی په ډیر تیز غږ سره دالله اکبر ناره نه اوچتوي.[1] یعنې دتکبیر ناری دی وهي خوپه ډیر زور سره دی نه وهي .

امام قرطبي دالله تعالی ددغه قول :

﴿ يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ الأنفال: ٤٥ .

ترجمه : ای مومنانو! کله چې ددښمن له کومې ډلې سره مخ شوئ نو ټینګ مو کلکی اوالله ډیر یادوئ ښایي برې مو په برخه شي .

په تفسیر کې وایي چې ددی حکم دادی چې خفیه اوپه کلاره دی وویل شي. دجنګ په حالت کې دیو سرې آواز اوچتول ردي بلکې مکروه دی خو داهله مکروه دی چې یو نفر داکار کوي که یوه ډله او ګروپ په زوره نارې تکبیر ووایې نوداښه کار دی ځکه چې په دی سره ددښمن لاسونه اوپښې کمزوری کیږي.

درسول الله ﷺ اصحابو به دجنګ په وخت کې آواز اوچتول مکروه ګڼله .[2]

(۲)

مسلمانو مجاهدینو ته پکار دي چې کومو خلکوته داسلام دعوت نه وي رسیدلی نوهغوی ته دي لـه جنګ نه وړاندې داسلام دعوت اوبلنه ورکړي اوپه دین باندې یې پوه کړي. اوکه چیرته وړاندې ورته داسلام دعوت ورکړل شوی وي نوبیا لـه جنګ نه وړاندی دوباره داسلام دعوت ورکول ضروري نه دي خوکه وریې کړي نودا مستحب اوښه کار دی، ځکه چې کیدی شي هغوی اسلام ومني اوله وژل کیدو اودوزخ له اورنه خپل ځانونه وساتي، خوکه چیرته دښمن جنګ شروع کړي نوبیا داسلام په طرف تبلیغ کول ساقطیږي ځکه چې ددښمن یرغل په شاتمبول اوهغوی ته شکست ورکول ضروري دي.

کومه سریه چې دکافرانو دسردارانو دوژلو یادبل کوم مهم معین هدف لپاره وتلی وي هغوی باندې دالازم نه دي چې لومړی هغوی ته داسلام بلنه ورکړي ځکه چې هغوی دیوخاص موقف لپاره وتلي وي (ځکه که دوی دعوت ورکوي نو هغه خاص او معین هدف

---

[1] ــ مغني المحتاج ٤ ، ٢٢٠

[2] ــ تفسیر القرطبي : ٨ / ٢٤

پاتې کيږي .) لکه چې مجاهدينو يوې ډلې ابن ابى الحقيق کعب بن اشرف اوددى په شان نور خلک يې اسلام ته لـه بلنې نه مخکې وژلي و..[1]

(۳)

مجاهدين به اهل کتابو يعنى يهودانو اونصاراونه جزيه قبلوي او پخپل دين باندې به يې پرېږدي کـه هغوی دجزيې ورکولو ته تياروو خوکه جزيه نه ورکوي نوبيابه ورسره جنګ کوي ترڅو جزيه ورکولو اويا اسلام منلو ته غاړه کيږدي.

همدغـه راز لـه مجوسيانو نـه بـه هم جزيه قبلوي اوديهودانو او نصاراو پـه شان به ورسره معامله کوي. لـه يهود، نصارى او مجوسيانو نـه پـر ته دی لـه بل چانه جزيه نه قبلوي، يعنى دبت پرستانو نه به جزيه نه قبلوي بلکې ترهغه دی ورسره وجنګيږي ترڅوپورې چې اسلام يې نه وي منلى.[2]

په دښمن باندې دشپې په تياره کې حمله کول جائز دي. اګرکه په کې ښځې، ماشومان او مسلمانان موجود وي ځکه چې داد جهاد لـه ضرورتونو څخه دی .[3]

کله چې کافران د مسلمانانو په وطن باندې حمله وکړي اودهغوی مقابلې لپاره مسلمانان لـه خپلو کورونونـه اونـه وځي نوپـه کورونو کې دهغوی کيناستيدل داسې دي لکه چې لـه جنګ نـه تيښتـه کول. داهله چې لـه دښمن نـه زيات وي اوکه چيرته لـه دښمن نه کم وي نوبيا ورباندې ګناه نشته، هغوی تـه پکار دي چې دنورو مجاهدينو تـر راتلو پورې پخپلو خپلو مورچو کې کيني.[4]

کله چې امام يوسړى يايوى ډلې خلکوته ددښمن په خلاف دجهاد کولو حکم ورکړي نوپـه دغـه سړي او ډلې باندی جهاد د امام دامر دمنلو او اطاعت په خاطر فرض عين ګرځي.[5] اګرکه جهاد فرض کفايه وي .

---

[1]_ مغني المحتاج : ٤/ ٢٢٣ والمغني : ١٠/ ٣٨٥ وبداية المجتهد: ١/ ٤٠٣

[2]_ حاشية ابن عابدين : ٤/ ١٩٨ . والمغني : ١٠/ ٣٨٧ . ومغني المحتاج : ٤/ ٢٤٤.

[3]_ كشاف القناع ٣/ ٤٧

[4]_ مغني المحتاج ٤/ ٢١٩

[5]_ المغني ١٠/ ٣٦٦

که چیرته امیر ظالم وي نودهغه د ظلم په وجه جهاد نشي پرېښودې. که کوم مشر شرابي اوياد نورو ګناهو نو مرتکب وي نودهغه ترقیادت لاندې هم جهاد کول روا دي ځکه چې داد هغه خپله ګناه ده، اصل مقصدي شی له کفارو سره جهاد دی .[1]

(۴)

په جنګ کې دښځو او ماشومانو وژل حرام دي، خوکه هغوی دمسلمانانو په خلاف جنګ کاو نودهغوی وژل له څه شک نه پرته جائز دی .[2]

که چیرته بوډا، ضعیف ، ړوند ، دیولاس اویادیوی پښې شل کافر د مسلمانانوپرضد کې شریک وي نو دعلماو په اتفاق د دوی وژل هم روا دي. همدغه شان دهغو ړندو بوډاګانو کمزورو، شلانو او ګوډانو وژل هم روا ه‌ي چې د رای خاوندان اومشاورین وي. او که له مسلمانانو سره نه جنګیږي او کفارو‌ته مشوره هم نه ورکوي نو دجمهورو علماو په نزد دهغوی وژل روا نه دی .[3]

د جمهورو علماو په نزد دهغو راهبانو اوعابدانو وژل روانه دي چې په کنیسو اوګرجاګانو کې ناست وي اودمسلمانانو په خلاف جنګ کی شریک نه وي.همدغه راز د جمهور علماو په نزد دهغو خلکو وژل هم ناروا دي چی له مسلمانانو سره جنګ نه کوي لکه تجاران، کسب ګر او مزدوران.[4]

په منجنیق سره دکفارو ویشتل همدغه راز په هغوی باندې دکانو او اورونو ویشتل او اوبه وربانډې ورپرېښودل چې ترلاندی شي او مړه شي جائز دي. اګرکه له هغوی سره مسلمانان هم بندیان وي ځکه چې داد جنګ له ضرورتونو څخه دی.[5]

(۵)

په دارالحرب کې دکفارو فصل او ونې په درې ډوله دي :

لومړی : هغه ډول فصلونه دي چې مسلمانان دهغوی دریبدلو اوپرې کولو لپاره مجبور دي نوپه دې صورت کې مسلمانانو ته دهغو فصلونه اوباغونه ریبدل اوپرې

---

[1]ــ المرجع السابق : ۱۰/ ۳۷۱

[2]ــ بداية المجتهد :۱/ ۴۰۰

[3]ــ المرجع السابق ۱/ ۴۰۰

[4]ــ كشاف القناع ۳/ ۵۰ و مغني المحتاج : ٤/ ۲۲۳ .

[5]ــ مغني المحتاج : ٤/ ۲۲۳

کول روا دي مثلاً داسې فصلونه اوباغونـه چې دجنګ په وخت کې دمسلمانانو په نقصان تماميږي لکه دهغوی دکلاګانو سره نژدی فصلونه چې دښمن پکې پټيږي يا لاره تـنګه وي نـو دلارې دازادولـواو فـراخولو لپـاره هـم دفصـل ريـبدل جائـز دي، اوياکافـران د مسلمانانو فصل اوباغونو تـه نقصان رسوي نـو مسلمانانو لـپاره هم جائزدي چې دهغو فصلونو او باغونو ته نقصان ورسوي.

دويـم : هغـه قسـم فصلونه اوباغونـه دي چې مسـلمانانو تـه ضـرر رسـوي نـو ديـته نقصان رسول روانـه دي څکه چې ددغو فصلونو اوباغونو فايده پخپله مسلمانانو ته رسيږي مثلاً پخپلـه هـم خوراک ترينـه ترلاسـه کـوي اوخپـلو آسـونو تـه ګيـاه ورتـه برابروي.

دريم هغـه قسـم فصلونه اوباغونـه دي چې مسلمانانو تـه نـه ګټـه لـري اونـه نقصان نوکـه چيرته ديته په نقصان رسولو کې دکفارو نقصان کيږي او هغوی مرعوب کيږي نوبيا جائز دی.[1]

(۶)

اميـردی دی مخذل (بې‌زړه کوونکې‌سړی) جنګ تـه نـه پريږدي اوکه لـه لښکر سره ووت نـو بيرته واپس دې وليږي څوکه په جنګ کې شريک شي او کوم کافر ووژني نو هغـه تـه بـه دسزاپه توګه دهغـه وسله او سامان نـه ورکوي. اونـه دی په غنيمت کې برخه ورکـوي مخذل هغه چاته وېل کيږي چې دمسلمانانو په زړونو کې ويره پيداکوي. لکه داسی وايـي : زمـوږ دښمن لـه مـوږ نـه پـه تعـداد اوقـوت کی زيـات دی زمـوږ اسـونه کمزوري دي اومـوږ لـه هغوی سره دجنګ توان نه لرو. مرجف هم مخذل ته نژدی دی. داهغـه دی چی افواګـانې ښوروي او وايـي چې ددښمـن لښکرې دفلان فـلان ځای نه خوځيـدلی دي، لـه دښمـن سره دمرستې لپاره دومره دومره خلک راغلي دي اوداسې نور.[2]

---

[1]_ كشاف القناع : ٣/ ٤٩ ومغني المحتاج : ٤/ ٢٢٦.

[2]_ المغني ١٠/ ٣٧٢

علماو په مزدوري سره دغزاکولو باره کې اختلاف کړیدی چې امیر یوسړي ته په دی خاطر پیسې ورکړي چې دهغه په ځای جهاد ته لاړشي. مثلاً یا دارن وي یاپه بل کار اوکسب کی مشغول وي، هغه بل چاته په دی خاطر پیسې ورکوي چې ددی پرځای جهاد ته لاړشي، ځینې علماو ددی په جواز باندې فتوه ورکړیده ځکه چې دمدینې خلکوبه داکار کاوه. او نور علماء وایي چې دانارروا دی.

امام شافعی رحمه الله وایي یوسړي ته دا روانه دي چې دمزدوري په بدل کې جهاد وکړي اوکه چا مزدوري آخستی وي نوهغه دی واپس کړي خوله پاچانه مزدوري آخستل روادي.

صحیح خبره داده چې پاچا اوپه غیر پاچاهر چا ته دا روانه دي چې مسلمان ته دجهاد په بدل کی اجورت ورکړي ځکه چې کله جهاد فرض کفایه وي اویو مجاهد دجنګ ډګر ته ووځي او جنګ ونخلي نو جهاد په هلته موجود هر مسلمان باندی فرض عین ګرځي او په فرض عین باندی اجورت آخستل روا نه دی . مغني المحتاج۴/ ۲۲

امام نووي وایي : دفې کوم مال چې مجاهدینو ته ورکول کیږي هغه مزدوري نه دی .[1]

امام احمد وایي کوم غازي ته چه څه مال دغزا دمرستې په توګه ورکړې شي نو له هغه نه دی خپل اهل ته څه نه پریږدي ځکه چه دا هله مالک ګرځي چه دغزا میدان ته ورسیږي . کله چه دغزا میدان ته ورسید نو بیادامال خپل کورنۍ ته لیږلې شي ځکه چه هغه ددغه مال مالک ګرځي .

(۷)

مجاهد لپاره جائز دي چې زکات واخلي اګرکه غني وي ترڅودخپل کور ضروري نفقه، د اغوستو لباس . دتګ اوراتګ مصارف، ځان لپاره آس او وسله برابرکړي. کوم زکات چې ده ته ورکول شوې دهغه مالک دی اولدینه خپل کورنۍ ته هم ورکولې شي اوپل چاته هم.[2]

---

[1] الروضة للنووي ۱۰/ ۲۴۰_ ۲۴۱

[2] المجموع للنووي : ۶/ ۲۳۷_ ۲۳۸

امام قرطبي د (في سبيل الله) په تفسير کې وايي چې لدينه مراد غازيان اود سرحدونو پيره داران دي په جهاد کې دلګولوڵپاره دوی ته زکات ورکول جائز دي برابره خبره ده چې غنيان وي اوکه غريبان.

ابن عبدالحکم وايي چې داسلام ددفاع لپاره دوسلو د آخستلو او دمسلمانانو په سيمو او وطنونو باندې د دښمنانو ديرغلونو دمخنيوي لپاره دزکات مال مصرفول صحيح دی.[1]

(۸)

که چيرته کافران مسلمان اوياد مسلمانانو ماشومان د ډال لپاره استعمالوي نوپه دی صورت کې موږ ته ديته کتل پکار دي چې که چيرته په کفارو باندې دوسلو د استعمالولو اودهغوی دويشتلو خاص ضرورت نه وي نود مسلمانانو دحفاظت په خاطر دی ورباندې درنه وسله استعمال نکړو، اوکه چيرته پرهغوی يرغل ضروري وي، لکه دسختې جګړې په وخت کی اويامونږ پوهيږو چی که ورباندی حمله ونکړو او وسله ورباندی استعمال نه کړو نو هغوی پرموږ غلبه ترلاسه کوي. ياموږ ته زيات نقصان اوتکليف رسوي. يادهغوی مورچلې نشو نيولې نو په دی صورت کې ورباندی يرغل اودهرقسم وسلو استعمالول جائز دي خود دزو په وخت کی دی مجاهدين پوره کوشش اوخيال وکړي چې هغه مسلمانان ونه لګيږي چې کافران يې دخپل خان لپاره د ډال په توګه استعمالوي.[2]

خينو علماو په مطلق ډول دهرقسم درنو اوسپکو وسلو داستعمالولو اجازه ورکړېده خود امکان ترحده به کوشش کوي چې مسلمانان ورباندی ونه لګيږي. که چيرته دمسلمانانو په جنګي بيړه کې کافران اور ولګوي نو مسلمان دې پوره کوشش وکړي چې اور ووژني او يالدينه په سلامتي سره ووزي خوکه چيرته ددی امکان نه وي نوبياپه اوبوکې دانګل ورته جائزدي.[3]

---

[1]ـ تفسير القرطبي : ۸/ ۱۸۵ ـ ۱۸۷

[2]ـ مغني المحتاج : ٤/ ۲۲٤س

[3]ـ المغني لابن قدامة : ۱۰/ ۵۵٤

(۹)

که چیرته دکفارو تعداد د مسامانانو دتعداد لـه دوبرابری نـه هم زیات وي نـو مسلمانانو تـه بیـا تېښتـه کـول جائز دي اوکـه لـه دی تعداد نـه کـم وي نوبیـا ورتـه تښتیدل جائزنه دي. علماو په دئ مسئله کې اختلاف کړیدی چی ایاپه جنگ کې لـه مشرکانو نـه مرسته غوښتل جائزه ده اوکـه نـه؟ ځینو علماو ویلي دي :په دی شرط ترینه مرسته غوښتل روادي چې دخیانت نه کولو ضمانت ورکول شوې وي ، اوځینو علماو ویلي دي چی صرف دخدمت اوداسې نورو وړو کارونو کې ترینه مرسته غوښتل جائز دي .او ځینو علماو ویلي دي چی پـه مطلق ډول ترینه مرسته غوښتل روا نه دی .[1]

(۱۰)

دعلماو ترمنځ پـه دی خبره اختلاف دی چی ایـا مجاهد دهغـه کافـر د سـامان دآخستلو مستحق دې چې ده پخپلو لاسو وژلې وي ؟

ځینې علماء وایي چې په څو شرطونو سره دهغه دسامان مستحق کېدلی شي :

لومړی داچې وژل شوې کافرپه جنگ کې شریک وي اودجنگ کولو قوت ولري.

دویم داچې ویې وژني . اویایې داسې زخمي کړي چې دپاڅیدو نه وي او دمړي پشان شي . دریم داچې دخطر پـه ځای کې بـه یې وژلې وي لکـه دمقابلې پـه صورت کې یادکفارو په منځ کې ورننوتلې وي او هلته یې ووژني .

ځینو علماو ویلي دي چی کوم مجاهد کافر وواژه نودهغه ټول سامان دمجاهد دی اګر کـه کافریې مخامخ وژلی وي اویادتیښتې په حالت کې، ځکه چې لـه وړاندې نه همدغه طریقه روانه ده اورسول الله ﷺ هم له سلمه بن الاکوع سره همداسې کړي و، [2]

لهذا دوژل شوي کافر سامان دهغه دوژونکي مجاهد دی.دځینو علماو په نزد دپاچا اویـا دامیـر دا اعـلان شرط دی. چی چاکوم کافـر وواژه نودهغه ټول سامان دهغه دی

---

[1]ـ المجموع : ۱۸/ ۲۲ والمغني : ۱۰/ ٤٥٦

[2]ـ الروضة للنووي : ٦/ ۳۷۲ـ ۳۷۳

که هغوی اعلان کړې وي نود وژل شوي کافر سامان دهغه دقاتل حق دی .اوکه امیر داسې نه وي ویلي بیایې ورته اخستل نه دي روا.

خو ځینو علماو داشرط نه دې لګولې ، هغوی وایي چې که امام اعلان هم نه وي کړې بیاهم دوژل شوي کافرد سامان حقدار دهغه قاتل دی.[1] ځینی علماوایي چې دوژل شوي کافرسامان به لـه غنیمت نه دخمس لـه ویستلو نه وړاندې دهغه قاتل ته ورکول کیږي، خو ځینې علماء وایي چې لومړې به خمس ورکول کیږي اوبیابه دوژل شوي کافر سامان دهغه قاتل ته ورکول کیږي .[2]

او ځینوعلماو دوژل شوي کافر نــــــه جامې ویستل او دهغه بربنډ پرېښودل مبـــاح ګرځولي او ځینو نورو لدینه منع کړی ځکه چه پدې سره دمړي شرم ګاه ښکاره کیږي .[3]

(۱۱)

د وژل شوي کافر سامان نه مطلب دهغه لباس، بوټان، دجنګ وسله اوسامان لکه زغره جنګي ټوپۍ دهغه سورلۍ لکه آس، اوښ، داس زین، واګی اوداسې نور سامان، دهغه ډال توره دهغه قیمتي بنګړي او هار، همیانۍ ،ګوتمۍ، پیسې، اوپه اس باندی چې کوم سامان باروي ځینو علماو پدی کې اختلاف کړی او ځینې هغو شیانو ته چې مونږ ذکر کړل سلب نه دي ویلي . (الروضة: ۶/ ۳۷۵).

که چیرته قاتل دمقتول دمال د آخستلو نه لاس په سرشي بیاهم دهغه حق نه ساقطیږي ځکه چې داد همغه حق دی.[4] ځینو علما وایي چې ترڅغه دی قاتل دمقتول سامان نه آخلي ترڅوچې ګواهان یې نه وي تیر کړي، خو ځینو نورو علماو ددی جواز ورکړیدی چې له ګواه نه دی پرته دهغه سامان ورکړي. دجمهورو علماو رای داده چې دامام د اجازی نه پرته دې نه آخلي.[5]

---

[1]_ الروضة : ٦/ ٣٧٦ . والمغني . : ١٠/ ٤٢٦

[2]_ المجموع : ١٨/ ١١٥ . والمغني : ١٠/ ٤٢٥ _ ٤٢٦

[3]_ المغني : ١٠/ ٤٣١

[4]_ نهاية المحتاج ٨/ ٧٦

[5]_ شرح النووي على مسلم : ١٢/ ٥٩

(۱۲)

کله چې پاچا دا اعلان وکړي چې هرڅوک په جنګ کې څه مال ونیسي داد هغه دی ددی دجوازپه هکله کې دعلماو ترمنځ اختلاف دی، ځینو ددی په جواز فتوه ورکړېده خو ځینو نورو ددی له آخستلو نه ممانعت کړیدی ځکه چې نبی کریم ﷺ اوراشده خلفاو به غنیمتونه له جمع کولو نه وروسته ویشل، امام لپاره داجائز نه دي چې دغنیمت مال له ویشل کیدونه وړاندې چاته زیاتي مال ورکړي خودخمس له ویستلو نه وروسته ورکولې شي.

نورو علماو پاچاته اختیار ورکړیدی چې که هغه وغواړي نو له خُمس نه وړاندې مجاهدینو ته زیاتي سامان ورکولې شي.[1]

(۱۳)

د غنیمت له مال نه باید لومړی دغنیمت دمال ساتوونکو او نقلونکو برخه ورکړي اولدینه پس دی په پاتی مال کې خمس وباسي. خمس دېته وېل کیږي چې د غنیمت مال په پنځو برخو وویشل شي څلور برخې دی مجاهدینو ته ورکړي اوپنځمه حصه دی په پنځو حصوباندی وویشل شي، یوه حصه دی الله او رسول ته ورکړی شي اوهغه دی دمسلمانانو دخیر اوښیګڼې په کارونو کې ولګول شي، لکه دسرحدونو دمحافظینو لپاره نفقه، بیرکونه او کلاګانې جوړول، مسجدونه مدرسې ،پلونه اوداسې نور کارونه .دوهمه حصه دی درسول الله ﷺ خپلوانوته ورکړی شي لکه دبنو هاشم او بنو عبدالمطلب دکورنۍ خلکوته . که هغوی مالداري یا غریبان وي ښځې وي که نارینه . دریمه حصه دی هغویتیمانو ته ورکړي چې هغوی غریبان وي،څلورمه حصه دی مسکینانو ته اوپنځمه حصه دی مسافروته ورکړي.دفئ مال دی په بیت المال کې جمع کړي اومجاهدینو ته دې هیڅ شی ورنکړي.

فئ هغه مال ته وېل کیږي چې کفارونه له جنګ نه پرته په لاس راغلی وي. خو ځینو علماو دپورتني تقسیم مخالفت کړیدی .[2]

---

[1]ـ المغني ۱۰/ ٤٦٢

[2]ـ المجموع : ۱۸/ ۱۵۷ وتفسیر ابن کثیر : ۲/ ۴۱۲

دټولو علماو په دې اتفاق دی چې هرڅوک دجهاد په نیت دجنګ سنګر ته حاضرشي هغه ته به دغنیمت مال نه برخه ورکولې شي اګرکه جنګ یې نه وي کړی خوپه دې شرط چې هغه مسلمان بالغ او آزاد سړی وي، همدغه راز هغه مجاهد ته هم دغنیمت له مال نه برخه ورکول کیدی شي چې په جهاد کې ناروغ شوې وي. لکه چې ړوند او ګوډ ته برخه ورکول کیږي خوداهله چې په جهاد کې دهغوی ګډون ګټور وي اوجهاد ته یې فایده رسیږي. [1] دغنیمت په ویش کې غوره خبره داده چې سپرو مجاهدینو ته دغنیمت په مال کې درې برخې ورکړی شي یوه حصه دهغه اودوه حصې دهغه داس، اوکوم سړی چې پیاده جنګیږي هغه ته دې یوه برخه ورکړی شي . خو ځینو علماو ددغه ویش مخالفت کړیدی بل چاته به یې نه ورکوي څلور حصې ددوی او پنځمه حصه به یې پنځه برخې کړي ځیني علماو ویلي چې بل څوک یې هم اخستې شي. [2]

څوک چې د جهاد په نیت له مجاهدینو سره ووت خو هغه ته دمالونو دحفاظت اویادمجاهدینو لپاره دخوراک څښاک دتیارولو کار وسپارل شو نو هغه ته هم دغنیمت په مال کې پوره برخه ورکول کیږي. ددوی په حکم کې هغه تاجران هم دي چې په لښکر کې تجارت کوي په دار الحرب کې د غنیمت ویشلو کې د علماو ترمنځ اختلاف دی ځینو ورته روا ویلي دي او ځینې نور وایي چې ناروا دی .

(۱۴)

د غنیمت هغه مالونه چې دوېش قابل دي هغه باید دمجاهدینو ترمنځ وویشل شي اوکوم مالونه چې نه منتقل کیږي لکه زمکې اوکورونه نو ددې حکم دادی چې یاخو دې په مجاهدینو وویشل شي اویادې دخپلو مالکانو ته پریږدي او په مقابل کې دې له هغوی نه جزیه اوخراج واخلي. [3]

(۱۵)

کوم اصیل او آزاد دښمنان چې په جنګ کې ونیول شي دهغوی په هکله کې دمسلمانانو پاچا اختیار من دی هغه کاردې وکړي چې دمسلمانانو په ګټه وي. یابه

---

[1]ـ المغني : ۱۰/ ٤٤٩

[2]ـ المغني : ۱۰/ ٤٤٣ .

[3]ـ المغني : ۱۰/ ٤٦٢ والمجموع : ۱۸/ ۱٦٢

يي ختونـه ترينـه وهي اويابـه ورباندي احسان كوي اولـه څه عوض اوبدلې نـه پرته دىآزاد كړي، يادې دمسلمانانو لـه بنديانو سره تبادلـه كړي، يادى دمال په مقابل كې خوشې كړي اويايې مريان وګرځوي.[1] امام ته ددى خبرې اختيار دى چى داهل كتابو په بنديانو باندى جزيه مقرر كړي او جمهور علماو ددې په جواز فتوه وركړيده.[2] دكفارو ښځې او زامن د مسلمانانو په لاس كى پرې وتو سره سم مريان ګرځي.[3] علماو د بت پرستو عربانو د غلام ګرځولو په جواز كې اختلاف كړيدى.[4] كه چيرته كوم مسلمان يوبندي دامير لـه حكم نه پرته ووژني هغه ته به تعزير وركول كيږي.[5]

(١٦)

كلـه چې كافرلـه خپلې ښځې سره يوځاى بندي كړى شي نـو دځينو علماو په نزد دهغوى نكاح نـه فسخ كيږي خوځينې علماوايي چى نكاح يې فسخ كيږي.كه چيرته ښځـه يواځې بندي شي نو دهغى نكاح فسخ كيږي. خوكه يوازې خاوند يې بندي شي نو دځينو علماو پـه نزد نكاح يې فسخ كيږي اودځينو په نزد نه[6] كله چې يو آزاد اوعاقل كافرپه هغـه باندى دمسلمانانو لـه بري نـه وړاندې مسلمان شي دهغه وينه اومـال محفـوظ شـو. برابـره خبره ده چـې دامـن پـه وخت كـې مسـلمان شـوې وي اويادويرې په زمانه كې، لـه هغو سره دهغه ماشومان هم محفوظ دي داحكم دسړو او ښځودوارو لپـاره عـام دى.[7] كه يو بندي لدينه وړاندې مسلمان شي چى پاچا دهغه په

---

[1]ـ المجموع : ١٨/ ١٠٢ والمغني : ١٠/ ٤٠٠

[2]ـ مغني المحتاج : ٤/ ٢٢٨

[3]ـ المغني : ١٠/ ٤٠٣

[4]ـ المرجع السابق ١٠/ ٤ـ ٤٢٠

[5]ـ المغني : ١٠/ ٤٠٧ والمجموع : ١٨/ ١٠٥.

[6]ـ المغني ١٠/ ٤٧٣ـ ٤٧٤.

[7]ـ المرجع السابق : ١٠/ ٤٧٥ .

اړه څه فیصله واوروي نو دجمهورو علماو په نزد دهغه ځان او وینه محفوظ ، اوله مریتوب نه هم بچ پاتې شو. [1]

(۱۸)

کوم ماشومان چې لـه خپلو مورانو اوپلارانو سره بندیان ونیول شي دجمهور علماو په نزد دغه ماشومان دخپلو مورانو اوپلارانو په دین به وي. اوکه چیرته یواځې دیوپلار سره بندي ونیول شي نودپلار په دین کی به وي اوکه یواځې لـه خپلې مور سره بندي وي نو دمورپه دین کې به وي. اوکه یواځې ونیول شي نوپخپل دین باندی باقي پاتې دی. [2]

دجـمهورو علماو په نزد په بندي خانه کې باید پلرونو مورګانو زامنو، ورونو خویندوترونو او ماماګانو ترمنځ جدایي رانه وستل شي . [3] کله چې لـه کفارونه وسله اوخـاروي په غنیمت کې ونیول شي دهغوی سوځول اوضائع کول جائز نه دي. مګر په هغه صورت کې روا دي چې لـه ځان سره نه شي راوړې اوکفار وربـاندې قوي کیږي. [4]

(۱۹)

که چیرته دکفاروپه خلاف په جنګ کې هلکان اوښځې هم ګډون وکړي نوهغوی ته دجمهورو علماو په نزد د غنیمت له مالونو نه دمجاهدینو له برخې نه لږه حصه ورکول کیږي داپه هغه صورت کې چی هلکانو جنګ کړې وي اوښځو زخمیانو ته دمرهم پټۍ لګولې وي. همدغه راز هغه غلامانو ته هم دغنیمت لـه مال نه برخه ورکول کیږي چې په جنګ کې دکفارو په خلاف برخه آخستې وي . [5] خودابرخه به دجمهورو علماو په نزد دیومجاهد له برخې نه کمه وي. دابرخه به یاداصل غنیمت (

---

[1]_ المرجع السابق : ۱۰/ ۴۰۲

[2]_ المغني ۱۰/ ۴۷۲ والمجموع : ۱۸/ ۱۲۰

[3]_ المغني : ۱۰/ ۴۶۷ والمجموع : ۱۸ ۱۲۵ _ ۱۲۶

[4]_ المغني ۱۰/ ۵۰۷_ ۵۰۸

[5]_ المجموع: ۱۸/ ۱۶۷ والمغني : ۱۰/ 451

له ویش نه وړاندی) نه ورکوي یابه یې دمجاهدینو دبرخې څخه ورکوي یابه یې دخمس (پنځمی برخې) څخه ورکوي .
.کوم مجاهد چې لـه نورو مجاهدینو نه زیات او ممتاز جنګ وکړي نو پاچا هغه ته دهغه دبهادرۍ اوشجاعت په خاطر لـه خپلې برخې نه زیات غنیمت ورکولی شي.
لکه چې رسول الله ﷺ سلمه بن الاکوع ته د ذی قرد په غزوه دوه برخې ورکړې وې یوداس سوار برخه اوبله دپیاده برخه، لـه دی سره چې هغه پیدل جنګیدلی و. [1]

(۲۰)

نفل هغه زیاتي مال ته ویل کیږي چې دمسلمانانو پاچا هغه مجاهد ته ورکوي چې هغه پـه جنګ کې خصوصي قهرماني اوسربښندنه ښکاره کړی وي. [2] کلـه چې دغنیمت مال په مجاهدینو ویشل کیږي پاچا هغـه ته دهغه لـه حق نه زیات ورکوي .داهم روادی چی پاچا اعلان وکړي او ووایي چې هرچادا دا کارنامه ترسره کړه نو هغـه لپاره دومره انعام دی[3] دانفل دځینو په نزد دخمس څخه ورکول کیږي دځینو په نزد خمس پنځمه برخه ده اودځینو نورو په اند دمجاهدینو پـه څلورو برخو کې به ورکول کیږي خو ځینو علماو لدینه ممانعت کړیدی که امام لـه لښکر نه وړاندې یوګروپ ولیږي او هغوی دجنګ سنګر تـه داخـل شي نـو امـام تـه روادي چې دغوکسانو ته له غنیمت نه زیات مال ورکړي. [4]

(۲۱)

فی هغه مال ته ویل کیږي چی لـه کافرانو نه لـه جنګ نه بغیر ترلاسه شي ، مثلاً کفار لـه مسلمانانو دویرې لـه کبله وتښتي اوخپـل مال پریږدي، یاداچې کافران مسلمانانو سره په څه مال باندې سوله وکړي چی مونږ به تاسوته درکوو. اویا داومني

---

[1]_ المغني ۱۰/ ۴۱۷

[2]_ الروضة للنووي : ۶/ ۳۷۰ _ ۳۷۱.

[3]_ المغني : ۱۰/ ۴۱۲ والمجموع : ۱۸/ ۱۳۴

[4]_ المغني : ۴۰۹۱۰ و: ۴۱۶/۴۱۷

چې موږ به تاسې ته جزيه درکوو.[1] علماو ددغه مال په باره کې اختلاف کړيدی ځينې وايي چې لدينه به دغنيمت دمال پشان خمس يعنی پنځمه برخه ويستل کيږي. خو جمهور علماء وايي چې لدينه به خمس نه ويستل کيږي بلکې پاچا ته اختيار دي چې دمسلمانانو دخيرښيګنې په کارو کې مصرف کړي اوياپه هغه ځه کې ولګوي چې مسلمانانو ته زيات ګټور وي.[2]

(۲۲)

کله چې لـه کفارو سره مسلمان بندي ته دتښتيدو موقع اوفرصت په لاس ورشي نوپرهغه باندې تښتيدل واجب دي، که چيرته دتيښتې په وخت دمال يادکوم کافر تښتولو اويادکافر دوژلو قدرت پيداکړي نوداهم ورته جائز دي.[3] که چيرته کفارو يو مسلمان په ځينو شرطونو خوشی کړ نو پرهغه واجب دي چې په هغه شرط باندی وفاوکړي اوپوره يې کړي ترڅو نورو بنديانوته تکليف ونه رسيږي او مسلمانان په دی متهم او تورن نه شي چې دوی پخپلو کړيو وعده باندې وفانه کوي.[4]

(۲۳)

کله چې دکفارو محارب لښکر لاره ورکه کړي اود مسلمانانو په سيمه کې دننه شي نو هغوی اودهغوی ټول جنګي وسله، اسونه او نور مال دمسلمانانو لپاره فی مال دی، همدغه راز که سيلاب اوطوفان دمحارب کفارو څه مال او سامان دمسلمانانو کلي ته راولي داهم دمسلمانانو لپاره فی دی.[5] کله چې حربي کفار د مسلمانانو کلي ته د امان له غوښتو نه ورانده داخل شي د جمهورو علماو په نزد راجح خبره داده چې امان ورته ورنکړی شي. هغوی سره جنګ کول دهغوی وژل او هغوی سره چې څه وي هغه ترينه اخستل روادي ځکه چې هغوی لپاره امان نشته.[6] کله چې

---

[1]_ المجموعه : ۱۸/ ۱۸٤

[2]_ المغني ۱۰/ ٥٤٧ _ ٥٥٠ والمجموع : ۱۸/ ۱٦٠ _ ۱٦٢

[3]_ المغني ۱۰/ ٥٤٨

[4]_ قوانين الاحکام الشريعيه : ۱۷۳

[5]_ المغني ۱۰/ ٥٦٤ _ ٥٦٥

[6]_ المغني ۱۰/ ٤٤١ والروضة ۱۰/ ۲۸۰

دحربي كفارو تجاران امان وغواړي اود مسلمانانو وطن ته دخريد اوفروخت لپاره راشي نوپرمسلمانانو واجب دي چې دهغوی په امان باندې وفاوکړي او وربانديې تيرې ونکړي ځکه چې هغوی له مسلمانانو سره داخل شويدي .[1]

(۲۴)

دعلماو ترمنځ په دی خبره اختلاف دی که کافر له مسلمانانو نه مال دجنګ دلارې اويا په بله طريقه سره واخلي اياهغوی دمسلمانانو ددغه مال مالکان ګرځي اوکه نه ؟

دجمهورو علماو په نزد مالکان يې نه ګرځي بلکې دادهغو مسلمانانو ملکيت دی چې ترې نه دجنګ اويا دغلا په ذريعه يې آخستی دی.

کله چې دغه مال بيرته د مسلمانانو په لاس ورشي نوخپلو خپلو مالکانو ته به سپارل کيږي.[2] کله چې د مسلمانانو پاچا په مجاهدينو باندې دغنيمت مال تقسيموي او مسلمان خپل هغه مال وپيژني چې کفارو ترينه آخستی و نود ډيرو علماو په نزد دغه مال به خپل اصليمالک ته بيرته ورکول کيږي ځکه چې داد همغه مال دی .[3]

(۲۵)

چې کله يو کافر ذمي توب ته غاړه کيښود !و مسلمانانو هغه ته ذمه ورکړله بيايې دحربي کفارو سره ديو ځای کيدو اراده وکړه نو پرمسلمانانو باندی لازم دي چې لدينه يې منع کړي که نه دايساريدو جنګ دی ورسره وکړي . ځکه که چېرې نن داکفارو ته ورشي نو صبا ته به دمسلمانانو پرضد جنګيږي اودکفارو مرستندوی به وي .[4]

---

[1]_ التاج والاكليل لمختصر الخليل : ۳/ ۳۶۲

[2]_ حاشية ابن عابدين : ٤/ ١٦٠

[3]_ الروضة : ١٠/ ٢٩٣ _ ٢٩٤

[4]_ الكافي في الفقه : ١/ ٤١٧

(۲۶)

علماو دمشرکینو دسر په غوڅولو او دمسلمانانو علاقې ته په ورلوکی اختلاف کړیدی ځینو علماو لدی نه منع کړې ځکه چی دا له کفارو سره ورته والې او دهغوی تقلید دی ځکه هغوی همداسې کار کوي او ځینو علماو ددی اجازه ورکړیده . ځکه چی پدې کې کفارو ته وېره ښودل دي ، او ځینو اصحابو هم داکار کړیدې .[1]

(۲۷)

که چیرته یوحربي کافر کوم مسلمان ته څه هدیه ولیږي نو مسلمان لپاره روا دی چی داهدیه واخلي. ځکه چې رسول الله ﷺ له مقوقس هدیه آخستې اوقبوله کړې وه. خو ددغې هدیې په باره کې دعلماو په نزد اختلاف دی ایاداهدیه به د همدغه سړي ملکیت ګرځي چې چاته یې لیږلی او که د غنیمت له مال سره به یوځای کولې شي ؟ اودغنیمت پشان تقسیم به یکې کولې شي . په دی کی راجحه خبره داده چې که چیرته داهدیه دجنګ په دوران کې لیږل شوي وي نودابه دغنیمت له مال سره یوځای کولې شي اوکه له جنګ نه وروسته یې لیږلې وي نودادهمغه سړي ملکیت ګرځي چاته یې چې هدیه کړیدی .[2]

(۲۸)

دعلماو په نزد په دی کی اختلاف دی چی ایا یو مسلمان کولې شي چې یویاڅوکافرانو ته امان ورکړي ؟

دجمهورو علماوپه نزد یو مسلمان داحق لري چې یومسلمان دکافرو محصورې ډلې ته امان ورکړي، اوپر نورو مسلمانانو باندی لازم دي چی ددغه آمان التزام وکړي.[3]
د علماو ترمنځ په دی خبره کې اختلاف دی چی ایا یومسلمان غلام(مری) کولې شي چې کافرته امان ورکړي؟ راجح خبره داده چې که چیرته دی غلام ته په جنګ کې

۱_ المغني ۱۰/ ۵٦۵_ ۵٦٦
۲_ المغني ۱۰/ ۵٦٦ والمجموع : ۱۸/ ۳۲۸
۳_ کشاف القناع ۳/ ۱۰٤ وشرح فتح القدير ٥/ ٤٦٢

دګډون کولو اجازه ورکول شوې وي ددی حق لري چې کافر ته امان ورکړي .[۱] ټول علماو په دی خبره متفق دي چی مسلمانه ښځه کافر ته امان ورکولې شي.[۲] دمراهق تميز کوونکی ماشوم په آمان کې اختلاف دی خو راجحه خبره داده چې امان نه شي ورکولې .[۳]

(۲۹)

. دجمهورو علماو په نزد په اشارې سره هم امان صحيح کيږي . همداشان امان په هغه لفظ هم صحيح کيږي چې په امان ورکولو دلالت کوي برابره خبره ده که صريح وي که کنايي . دصريح لفظ مثال داده چې مسلمان کافر ته داووايي . ما تاته پناه درکړې ده . ياماتاته امان درکړی ده . ياته په امان کې يې دکنايې مثال دادی . چې مسلمان کافرته ووايي ، ستاچې څرنګه خوښه وي هغه رنګ معامله به درسره کيږي . ياچې څرنګه دې خوښه وي هغسې شه همداشان امان په ليکلو دکوم استازي په ليږلو او په واضح اشارې سره هم منعقد کيږي . خوپه امان کې داخبره ضروري ده چې امان ورکړې شوې کافر ته به امان رسيدلې وي اوپری پوه به وي که چېرې يو مسلمان دامان لـه ور رسيدو نه مخکې داکافر وواژه نو پدې مسلمان باندې هيڅ ګناه او تاوان نشته .[۴]

---

[۱]_ الروضة : ۱۰/ ۲۷۹ .

[۲]_ المغني ۱۰/ ٤۳۲ .

[۳]_ الروضة ۱۰/ ۲۷۱

[٤]_ الروضة للنووي : ۰ / ۲۷۹_ ۲۸۰

(٣٠)

کله چې مسلمان لـه کافر حربي سره مخامخ شي او ورته ووايي چې ودرېږه ! يا وسله دې پرزمکه کيږده . داد مسلمان لـه لورې هغه ته آمان دی ځکه چې دکافرپه عقيده دا امان دی .[1] کله چه امن منعقد شي نوکافر په امن کيږي نه به هغه وژل کيږي اونه به ورته بد رد وېل کيږي اونه به نيول او بندي کيږي کافر جاسوس ته امان ورکول روانه دي ځکه چې دمسلمانانو په سيمه کې دهغه راتګ جنايت دی هغه بايد ووژل شي. که چيرته کوم کافر لـه مسلمانانو نه امان وغواړي اودتجارت لپاره دمسلمانانو هيواد ته راشي مګر وروسته معلوم شي چې هغه د تجار په لباس کې جاسوس دی دهغه امان باطليږي او وژل يې جائز دي.[2]

(٣١)

کله چې يو مسلمان دکافرانو په وطن کې کمزورې وي اودخپل دين ښکاره کولو قدرت نه لري نو دده لپاره هلته اوسيدل حرام دي. په هغه واجب دي چې لـه هغه ځای نـه دمسلمانانو هيواد ته هجرت وکړي، خوکه چيرته دهجرت کولو توان يې نه درلود نو ترهغه معذور ګڼل کيږي. چې دهجرت کولو توان پيداکړي .

کوم مسلمان چې دکفارو په وطن کې قوي وي اوخپل دين ښکاره کولې شي نوهغه لپاره هلته اوسيدل جائز دي اوهجرت ورباندې واجب نه دی.

که چيرته يومسلمان دکفارو په هېواد کې اوسيږي او اميدلري چې اسلام به دلته قوي کړي نو هغه لپاره هلته اوسيدل غوره دي ترڅو هغوی ته داسلام دين ورسوي.[3]

رسول الله ﷺ به دکفر په وطن کې لـه اوسيدلو نه ممانعت کاو، اوکوم مسلمان به چې هلته اوسيدل هغوی ته به حکم کاو چې دمسلمانانو هېواد ته هجرت وکړي.

---

[1]ـ المغني : ١٠/ ٥٥٨.

[2]ـ نيل الاوطار : ٨/ ٨ـ١٠ .

[3]ـ الروضة ١٠/ ٢٨٢ .

جمهور علماء وايي چې له کفارو سره بندي مسلمان ته روانه دي چې هلته له کتابيه ښځې سره واده وکړي ځکه چې که اولاد يې وشي نو هغوی به هم دهغې په شان کافران شي.

همدغه راز له مسلمانی ښځې سره دی هم واده نه کوي ځکه چې ددی خبرې ويره ده چې هغه دهغه ښځه او اولاد يې دکفارو له خوا په امتحان او فتنه کې وغورځيږي. بلکې ترهغه دی واده نه کوي ترڅو چې دارلاسلام ته نه وي راغلې.[1]

(۳۲)

علماو په دی مسئله کې اختلاف کړيدی چې دمشرکانو هيوادونوته دتجارت لپاره تلل روادي اوکه نه ؟

دجمهور علماو په نزد هلته تلل مکروه دي. دی کارته يې فسق اوکوونکوته يې فاسقان ويلي دي همدغه راز په کفارو باندې وسله خرڅول هم حرام دي اوده څوک يې ورباندی خرڅه کړي نو هغه ته به سزا ورکول کيږي.[2]

(۳۳)

په دارالحرب کې دحدودو دنافذولو او قائمولو په باره کې دعلماو ترمنځ اختلاف دی . ځينو علماو ويلي دي چې په دار الحرب کې بايد حدود نافذنه شي ترڅو حد کړی‌شوي کسان کفاروته لاړنشي. خو ځينو نورو علماو اجازه ورکړيده او ويلي يي دي چی لکه څنګه په دارالاسلام کې حدود نافذولې شي همدغه راز په دارالحرب کې هم نافذولې شي.[3]

(۳۴)

علماوپه دی خبره اتفاق کړيدی چی مسلمانان دی له خپلو ښځو سره ددښمن وطن ته سفر ونکړي هسی نه چې ددين اوعزت په معامله کې له امتحان او مشکلاتو

---

[1]_ المغني : ۱۰/ ۵۱۱ _ ۵۱۲

[2]_ اثار الحرب في الفقه الاسلامي للدكتور وهبة الزحلي : ۵۱۲_ ۵۱٤

[3]_ المغني : ۱۰/ ۵۳۷

سره مخ شي، خوکه چېرته مسلماني ښځې دمسلمانانو له لوی لښکر سره سفر کوي چې دين اوعزت يې خوندی وي نو بيا خيردی.
همدغه راز دمسلمانانو ښځې دی په سرحدونو کې نه اوسيږي مګر که دغه سرحدونه مامون او مستحکم وي نوبياخيردی.[1]
علماو په دی خبره اتفاق کړيدی چی مسلمانان دی له قران کريم سره ددښمن سيمې ته نه ځي مګر په هغه صورت کې تلی شي چی له لوی لښکر سره وي، خو ځينو علماو ددښمن سيمې ته دقران کريم وړل مطلقاً منع کړيدي ترڅو ددښمنانو په لاسوکې ونه غورځيږي اوبی حرمتي يې ونکړي.[2]
داپورتني بيان شوي دجهاد په اړه څو فقهي احکام او مسائل وو چې بشپړ تفصيل يې دفقهې له مختلفو کتابونو څخه ترلاسه کولې شي.

***

فصل

جنګي چلونه، تد بيرونه او اداب يې

په دی پورتني موضوع (جنګي چلونو تدبيرونو اوددی په اسبابو) باندی علماوډېر کتابونه ليکلي دي خو موږ دلته په لنډه توګه يو څوداسې اصولي خبرې وړاندې کوو چې پيژندل يې ضروري دي.
(۱) ځينو پوهانو ويلي دي چې الله تعالی موږ ته دجهاد آداب پخپل په دی آيتونو کې راجمع راټول کړيدي :

---

[1] ـ المرجع السابق : ۱۰/ ۳۷۹ـ ۳۸۰
[2] ـ الشرح الصغير للاردير : ۲/ ۲۷۹

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ٥. وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾ [الأنفال:٤٥- ٤٦.]

ترجمه : اى مؤمنانو! كله چې ددښمن له كومې ډلې سره مخامخ شوئ نو ټينګ مو كلكې او الله ډير يادوئ. ښايي چې برى موپه برخه شي. دالله اودهغه درسول مننه وكړئ اوپخپلو منځوكې شخړه مه كوئ كه نه نوبې زړه او ناتوانه به شئ اودبدبه به مو لاړشي صبر وكړئ بيشكه الله له صبر كوونكو سره دى.

دغه قائل رښتيا ويلي دي څكه الله تعالى مجاهدينو ته دپنځو كارونو ښودنه او حكم كړېده. كله چې دغه پنځه كارونه دالله تعالى په لاره جنګيدونكو مجاهدينو كې راشي نو هرو مرو برلاسى كيږي اګرچې شمير يې ددښمن له شنير نه لږ وي.

دغه پورتني پنځه كارونه دادي :

لومړى ثبات: دويم دالله تعالى زيات يادول دريم دالله اودهغه درسول اطاعت څلورم داسې نزاع چې سستي اوبزدلي ته منتج شي نه كول . پنځم صبرا و حوصله.

داخبره دى څرګنده وي چې كله مجاهدين يوموټې وي نودهغو مثال دغشو دګيډي پشان دى اوهيڅوک هغه نه شي ماتولې اوچې كله لـه ګيډۍ نه وويستلې اويو يو كړى شي نو ماتول يې هرچاته آسانيږي. مجاهدينو ته پكار دي چې هغوى ډير زيات زيرک اوحاضر دماغ وي څكه چې جنګ دوكه اوفريب دى.

((روا البخاري ومسلم عن ابى هريرة وجابر رضى الله عنهما قالا : قا ل رسول الله ﷺ : الحرب خَدْعَة. [1]))

بخاري او مسلم له ابى هريره وجابر رضىا لله عنهما نه روايت كړيدى هغوى دواړه وايى چې رسول الله ﷺ فرمايلى دي: جنګ خدعه او چل دى خدعة په خاء باندې پېښ او زبر دواړه ويل صحيح دي خرزبر زيات فصيح دى لكه دجوهري او

[1] رواه البخاري في الجهاد : ٤/ ٢٤ . ومسلم في الجهاد : ٣/ ١٣٦١

دلغت دنورو امامانو هم دارایه ده دالحرب خدعة ماناداده چې جګړه په یوه چل او تد بیرسره پای ته رسیږي اوچل کوونکي برې مند کیږي په دی باره کې متل دې چې ډیر خلي یوچل له یوې قبیلې نه زیات ګټور تمامیږي جنګي پوهانو ویلي دي چې کله ددښمن وژل ته په زور سره غواړی نو ترهغه ور وړاندی کیږه ترڅوچې دهغه ضعف اوکمزوري ونه پیژني.اوکه چېرته په چل سره یې وژنې نوکه هغه خورا زیات زوره ور اودلوی قوت خاوند وي بیایې هم لوی مه انځوروه .

روایت دی چی کله عمروبن عبدود له علي بن ابیطالب ﷺ سره مقابلې ته ووت نو علي ﷺ له هغه سره له چل ول نه کار واخست. علي ﷺ چی هغه ته مخامخ شو نو ورته یې وویل : زه خودوه کسانومقابلې لپاره نه یم وتلې، عمروبن عبدود بل طرف ته وکتل چې دویم سړی لاځوک میدان ته راغلی دی، په دی وخت کې علي ﷺ وربانذی دتورې کلک ګوزار وکړ.عمروبن عبد ورته وویل تاله ماسره ټګي وکړه ،علي ﷺ ورته وویل : جنګ خودوکه ده .

(۲) په جنګ کې دا سنت دي چې توریه وکړی شي یعنی دامیرله مقصد نه نه نژدی خلک خبرشي اونه لری خلک ، همدغه شان دهغه جهت اوطرف هم هیچاته معلوم نه شي چی کوم طرف ته ځي اوپه چایرغل کوي، ترڅو دښمن ته څوک جاسوسي ونکړي. رسول الله ﷺ پخپله داسې کارونه کړیدي .

((روی البخاري و مسلم عن كعب بن مالك ﷺ انه لم يكن رسول الله ﷺ يريد غزوة يغزوها، الاّ ورّى بغيرها.[1]))

بخاري او مسلم له کعب بن مالک ﷺ نه روایت کړی چې رسول الله ﷺ به کله د کومې غزوې اراده وکړه نو ددی حال به یې بل چاته نه ویل اوتور یه به یې پکې کوله بلکې پخپله سینه کې به پټ ساته.خودتبوک دغزوې حال یې له مخکې نه ویلي و خکه چې تبوک ډیر لرې او دروم په خلاف و. ترڅو دجنګ لپاره مسلمانان خپل خانونه چمتو کړي او خصوصي تیارې ورته ونیسي.

[1]_ رواه البخاري في الجهاد : ٤/ ٦ ومسلم في التوبة : ٤/ ٢١٢٨

(۳)

دښمنانو ته ورلیږل شوې قاصد او استازی دخپل استوونکې دحال څرګندوی وي ځکه داستوونکي شجاعت او زړه ورتیا نمائنده ګي همدی کوي اودهغه دعقل فهم هوښیاري ترجماني کوي اودهغه دصفاتو او خویونو شجاعت بهادري استقامت وغیره آینه وي . که چیرته قاصد بې زړه ډارن ، بې حوصلې ، سست ، ساده ، کمزورې، ناپوه اوبې همته وي نو ددښمن له زړه نه د مسلمانانو ویره او دبدبه ختموي اوهغوی داسې فکر کوي چې مسلمانان ټول دهمدی پشان دي. نوکه چیرته قاصد زړه ور هوښیار، معامله فهم ، حساس، بیدار فصیح او بهادروي نودهغه په لیدلو سره ددښمن په زړه کې دمسلمانانو ویره پیداکیږي پښې یې لړزیږي اوبې حوصلې کیږي. نوځکه قائد ته پکار دي چې یو هوښیار دقوي فراست خاوند او معامله فهم استازي منتخب کړي. بل داچې قائد ته پکار دي چې دښمن ته بیابیا یوقاصد او استازي ونه لیږي ترڅو له دښمن سره دهغه انس او بلدتیا پیدانشي اوله هغوی سره په پټه د دوستي اړیکې ټینګې نه کړي او مسلمانانو ته نقصان ونه رسوي ځکه چې ډېر ځلې داسې شویدي چې داستازي دخیانت په وجه مسلمانانو ته نقصان رسیدلی دی . اوپوره پوره سیمې یې له لاسه ورکړي .

(۴)

غوره داده چې ددښمن په خلاف دجنګیدو لپاره سریه (وړه دلګی) ولیږل شي. رسول الله ﷺ فرمایي :

((عن ابن عباسٍ رضي الله عنه عن رسول الله ﷺ قال: خير الاصحاب اربعةٌ، وخير السرايا اربعمائةٍ، وخير الجيوش اربعةُ آلافٍ، ولن تغلب اثنا عشر الفًا من قِلَّةٍ.[1]))

---

[1] ــ رواه ابو داود في الجهاد : ۳/ ۸۲ والترمذي في الجهاد : ٤/ ۱۲۵ واحمد : ۱/ ۲۹٤ والحاكم : ۱/ ٤٤۳ والحديث صحيح .

له ابن عباس ﷺ نه روایت دی هغه وایي چې رسول الله ﷺ وفرمایل : ښه ملګري څلور دي غوره سریه دڅلور سوه کسانو وي. غوره لښکر د څلور زرو کسانو دی. اودولسو زرو لښکر به دلږوالي په وجه نه مغلوبیږي.

پکاردي چې دسریې قائد او قوماندان جنګي ماهر وي اودجنګ له هرقسم چلونو اوطریقو څخه خبروي. ددښمن په خلاف له اس نه زیات بیدار او آوریدونکی، له باز نه زیات تیز نظر ساتوونکې. له کارغه نه زیات احتیاط کوونکې. له پړانګ نه زیات حمله کوونکې اودزمري نه زیات پرمخ تلوونکی وي. ټول مجاهدین یوبدن اوفولادي دیوال پشان وساتي.درسول الله ﷺ اصحابو رضی‌الله عنهم به چې کله چیره پړاو واچولو نو له یوبل سره به دومره جوخت شول چې که چیرته په هغوی باندې یو لوی څادر آچول شوی وای نو ټول به دهغه لاندی راغلي وو.

(۵)

دلښکر قائد ته پکار دي چې خپلو مجاهدینو ته دجهاد فضائل او دی ورته دنورو عملونو فضائل بیان کړي چی په قرآن کریم اونبوي احادیثو کې بیان شویدي، دغزواتو اود مسلمانانو دفتوحاتو کتابونه ورته ولولي، جنګي چالونو، اود قهرمانانو دبهادرۍ کیسې دې ورته وکړي. همدغه راز دمجاهدینو دصبر او استقامت او دډیر دښمن په صفونو کې دهغوی دننوتلو اود جنګیدو واقعات دی ورته بیان کړي، ترڅو په دی سره دمؤمنانو زړونه غښتلي او دبزدلانو له زړونونه ویره ختمه کړي او دبهادرانو زړه ورو په زړونو کې دشجاعت ولوله نوره هم زیاته شي څکه چې طبیعتونه چیلنج ډیر ژر قبلوي او دسیالانو سره دکارونو په ورته والي زیات زیار باسي او سیالي ورسره کوي بیاچې کله دمجاهدینو دصفاتو او عملونو ستاینه په قران او حدیث کې اوګوري دهغو فضائل واوري امیر پخپله هم دغه صفات او اعمال خپل کړي او چې کومو مجاهدینو خپل کړي وي هغوی سره مینه وساتي او ځانګړی مرتبه ورته ورکړي نو دا اعمال وصفات به دټولو مجاهدینو مرغوب او دپام وړ وګرځیږي.

په جنګونو کې بنیادي اوبنستیز خبره داده چې یوښه قائد ورته منتخب کړی شي د مسلمانانو په امیرباندې واجب دي چې دمجاهدینو قائد بیرغ نیوونکې امیر

اوداسې نور دیندار، جرئت مند، قهرمان، دقوي زړه مالک، مزبوت، دجنګونو ماهر او تجربه کار، چې له بهادرانو سره يې مقابلې کړې وی او سختو ځایونو ته يې دانګلي وي. دپیښو ځارونکې او تیزفهم وي.

کله چې دلښکر قوماندان اوقائد په دغو اوصافو متصف وي نوددی اثر په لښکر باندې هم کیږي اودهغوی زړونه اوښې مزبوطیږي سخت جنګ ته اماده کیږي، نه وارخطا کیږي اوپه بري يې باور زیاتیږي. ځکه چې په لښکر کې دقائد مقام او مرتبه په لښکرکی داسې ده لکه چې په ټول بدن کې دزړه کله چې زړه فاسد شي نوټول بدن ورسره فاسدیږي، اوکله چې ثابت وي نو ټول بدن يي ثابت وي. همداشان چې کله امیر ښه ثابت قدمه وي ټول لښکربه يې هم ثابت قدمه وي او که امیر فاسد وي ټول لښکر به هم دده پشان وي.

پوهانو ویلي دي چې که یو زمرې دزرو ګیدړانو قیادت کوي نوداله هغه نه غوره دی چې یو ګیدړ د زرو زمریانو قیادت او مشري کوي.

یو مشهور اوقهرمان مجاهد سرماري رحمه وايي چې دمجاهدینو په قائد(امیر) کې دغه لاندیني لس خصلتونه ضروریکار دي.

۱ـ دزمري پشان مزبوط زړه ولري چې کله هم بزدلي پکې رانشي.

۲ـ په تکبر کې دپړانګ پشان وي چې دهیچا وړاندې سرنه ټیټوي.

۳ـ په شجاعت کې دمیلوپشان وي چې په ټولو اندامونو سره جنګ کوي.

۴ـ په حمله کولو کې دخنزیر پشان وي چې کله هم شانه آړوي.

۵ـ په ډاکه آچولو کې دشرمښ په شان وي چې له یوطرف نه مایوس شي نوله بل طرف نه ډاکه آچوي.

۶ـ دوسلې په اوچتولو کې دمیږي پشان وي ځکه چې هغه له خپل وزن نه زيات بار اوچتوي.

۷ـ په ثبات او استقامت کې دغره پشان وي.

۸ـ په صبراو حوصله کې دخرپشان وي .سپين سترګې کې دسپي پشان وي چې کله ښکار ترينه په اورکې ننوځي نوسپې هم اورته ورپسې ننوځي. دموقع او چانس دترلاسه کولو کې دچرګ پشان وي.

(۷)

دلښکرقائد ته پکار دي چې له جنګ اوقتال نه وړاندې ددښمن په لښکر کې معتمد جاسوسان خواره کړي ترڅودهغوی له تعداد وسله او جنګي پلانونوپه باره کې معلومات ترلاسه کړي. دهغوی دمشرانو اوتکړه جنګياليو نومونه زده کړي. دهغوی په حالاتو ځان خبر کړي بياهغوی ته دهغوی دخوښو او مرغوبو شيانو وړانديز وکړي اوبغاوت لپاره يې تيار کړي.

پخپل لښکر کې داسې خطونه خواره کړي چې ددښمن جنګياليو اوسردارانو ته منسوب وي اوپه هغه کې دمسلمانانو له مشر اوقائد سره دهغوی داړيکو او وفاداري يادونه شوې وي ترڅو دمسلمانانو زړونه مزبوت شي دغه خطونه په دومره پراخ کچه سره خواره کړي چې ددی خبر دښمنانو ته ورسيږي اوهغوی پخپلو منځو کې بې اعتباره او مشکوک شي صفونه يې مات شي اختلاف او تفرقه پکې رامنځ ته شي. داټول کارونه په جنګ کې له دښمنانو سره روادي ځکه چې جنګ خدعه دی.

(۸)

دمسلمانانو په امير باندې واجب دی چې ددښمن دمعلوماتو د ترلاسه کولو لپاره ښه کافي خرچه وکړي. جاسوسان دی ورته وليږي اوپه دی لاره کې له خرچ کولو نه بخل ونکړي .

ځکه چې که په دښمن باندې غلبه ترلاسه کړي نودغه خرچه ورته څه نقصان نه رسوي اوکه چيرته دښمن په مسلمانانو باندې غلبه ترلاسه کړي نو هغه پيسې ورته ګټه نه رسوي چې ورسره پاتې شويدي.

دجنګ په چلونو او فلانونو باندې پيسې مصرفول دمسلمانانو دسرونو له مصرفولو نه غوره دی. داهم دالله تعالی نصرت اوتائيد دی چې هغه جل جلاله دوی ته داسې تدبيرونه اوفلانونه ور وښايي چې عمل ورباندې کولی شي. اوداسې

تدبیرونه په زړه کې راتلل چې عمل ورباندې نه شي کولې له افسوس نه پرته بل څه ګټه نه لري.

(۹)

په جنګونو کې له ټولو نه مهم څيز ددښمن په خلاف دښو مورچلونواو کمينونو انتخاب اوپه هغو کی دتکړه مجاهدينو ځای پرځای کول دي ځکه چې په کمين سره ددښمنانو په زړونو کی ويره پيداکيږي ځکه ناڅاپي بريد ډيرې اغيزی لري خاصتاً چې دکمين مجاهدين دشالخوا نه پردښمن بريد وکړي . نو دهغوی دعسکرو معنويات او روحيات ډير زيات کمزورې کيږي اومخامخ جګړې ته ترهغه دوام نه شي ورکولې ترڅو چې له شاطرف نه په امن کی نه وي. ځکه کله چې دهغه په زړه کې داويره پيداشي چې څوک دشالخوا نه ورباندی بريد ونکړي نودهغه همت ددفاع او جنګيدو ترمنځ تيت پرک شي او بيا دسړيو (مجاهدينو) سره دمخامخ کيدو توان نه لري بلکې زړه يې په دی انتظار کې وي چې اوس به له کومې خوا ورباندی بريد کيږي داخوخالي دويرې په حال کې داسې وي په هغه وخت کې به يې څه حال وي چې دشالخوا شړک يادرز دروز واوري ؟

(۱۰)

کله چې دواړه لښکرې مخامخ کيږي نو دمجاهدينو قايد ته پکار دي چې داسې ځای منتخب کړي چې لمر دښمن ته مخامخ اودهغه په سترګو لګيږي، ياباد دهغوی په مخونو باندی آلوخي ترڅودجنګ کولو توان له لاسه ورکړي. همدغه راز دمجاهدينو قائد ته پکار دي چې مجاهدين په مناسبو ځايونو کې ځای پرځای کړي تکړه مجاهدين په قلب او منځ کې کېښنوي او نور مجاهدين دهغوی دواړو طرفونوته، ځکه چې دلښکر قلب او مرکز په جنګ کې زيات مهم رول لري. که دواړه اړخونه ماته وخوري او مرکزي مجاهدين ثابت قدم پاتی شي نو ماته بيرته په بري تماميږي.

دمجاهدينو قائد ته داهم پکار دي چې ددښمن ځايونه اودهغه زړه ورو کسانو نه معلوم کړي هلته دی خپل تکړه او زړه ور کسان ځای پرځای کړدي همدغه

راز هغه ته پکار دي چې له دښمن نه خپل ځای پټ وساتي ترڅو دښمن دهغه دوژلو له پاره خصوصي اقدام ونکړي.

(۱۱)

کله چې دمجاهدینو قائد غواړي چې دڅښمن ښار یاقریه ونیسي نو هغه ته له ټولو نه وړاندې دهغه دشاخوا دکلواو باغونو نیول ضروري دي ترڅو ښار ته دننوتو لارې ورته اسانه شي.

وايي چې کله دروم پاچا دیوښار دنیولو اراده وکړه نودلښکر قائد په وړاندې یوفرش وغواړو اودهغه په منځ کې یو دینار یې کیښود هغوته یې وویل چې که څوک غواړي دغه دینار ته په فرش باندې له پښو ایښودولو نه پرته ځان ورسوي نو هغه ته زه قیادت سپارم ؟ هغوی کوښښ وکړ خو ور وونه رسیدل . بیاپاچا دفرش اړخونه راغونډ کړل اودینار ته په اساني سره ورسېدل. دروم پاچا ورته وویل که چیرته تاسې دیو مزبوط ښار دنیولو اراده کوئ نولومړی دهغه شاخوا چهاوني ګانې او مورچلې ونیسئ ترڅو ښارته
درسیدو لارې اسانې شي.

(۱۲)

ام الذیال عبسیه خپل زوی ته چی دعربو یو مشهور قهرمان و نصیحت وکړ چې ای زویه ! اګرکه تاته دخپل قوت پوره یقین هم وي نو بیاهم ترهغه جنګ ته مه وړاندې کیږه ترڅوچې له هغوی نه دتېښتې لاره له مخکې نه په نظر کې ونه نیسي ، ځکه چې ترڅوپورې له انسان سره دخپل ځان بچ ساتلو هیله وي نو هغه په پوره توان سره جنګیږي. او خورا طاقت ور وي خوکه چیرته دخپل ځان له بچ کولو نه عاجزشي نوپه هغه کمزوې راځي. غوره طاقت هغه دی چی دهغه دعملي کولو لپاره یې چل ول سنجولې وي ، اوته دخپل دښمن په وړاندې دلیوه پشان کینه اودکارغه پشان ترینه الوزه، ځکه چې خپل ځان بچ کول او احتیاط دبهادري جلب دې او غفلت دبهادری دښمن دی.

ځینو پوهانو ویلي‌دي چی هرچا خپل دښمن کمزوری وګڼله هغه دوکه شو او څوک چې دوکه شي پرهغه دښمن بریالی کیږي. په جنګ کې خپل زړه قوي او محکم

وساته ځکه چې داد کامیابي سبب دی، لـه کافرو سره خپل دښمني اونفرت په زړه کې تازه ساته ځکه چې داد انسان پښې مزبوتوي، پخپل ځان فرمان برداري لازم وګڼه ځکه چې داد جنګیالي کلاده.

ځینې جنګي چالونه لـه بهادرۍ نه زیات کار کوي. کله کله یوه خبره دپوره لښکر دماتې سبب ګرځي ، صبر ، زغم دکامیابي سبب دی.

لـه دښمن سره جنګ آخري تدبیر وګرځوه، (یعنی کله دروغې جوړې تولې لارې بندې شي نـو جنګ ته اقدام وکړه ،) بری په پلان اوتدبیر کې مضمر ده. په ظلم سره کامیابي نشي ترلاسه کیدلې. لـه دښمن سره دمخامخ کیدو په وخت کې بزدلي مه ښکاره کوه اودقدرت موندلو په وخت کې نرمي مکوه. له غالبیدو اوبریمن کیدونه وروسته زیاتي مه کوه، دغنیمت په مال کې هرګز خیانت مه کوه خپل جهاد دسپکې دنیاله حرص او لالچ نه پاک وساته.

(۱۳)

رسول الله ﷺ مسلمانان لدینه منع کړیدي چې لـه دښمن سره دجنګ کولو آرزو وکړي او مسلمانانو تـه دصبر او زغـم کولـو امر یې کړیدی لکه چې په حدیث شریف کې راځي :عن عبدالله بن ابی اوفی ﷺ ان رسول الله ﷺ قـال : ((لاتتمنّوا لقاء العدوِّ، وسلُوا الله العافية، فاذا لقيتموهم فاصبروا .[1]

لـه عبدالله بـن ابی اوفی ﷺ نـه روایت دی چی رسـول الله ﷺ وفـرمایل تاسې لـه دښمن سره دمخامخ کېدو او جنګیدو آرزومه کوئ، اوله الله تعالی نه دعافیت دعا غواړئ. اوچې کله ورسره مخامخ شوئ نـو بیاله صبر او زغم نه کار واخلئ یعنی په پوره استقامت ورسره وجنګیږئ .

(۱۴)

رسول الله ﷺ ددښمنانو لـه مثله کولـو دهغوی لـه سوځولو هغوی سره ټګي اودترون له ماتولو نه ممانعت کړیدی اوفرمایلی یې دي چې وعده او تړون ماتول دمنافقانو صفت دی.

[1] ـ رواه البخاري في الجهاد : ٤/ ٢٣ ومسلم في الجهاد : ٣/ ١٣ ٦٢

((روی البخاري ومسلم عن عبدالله بن عمرو رضی‌الله عنهما: عن رسول الله ﷺ قال : ((أربع من كُنَّ فيه كان منافقاً خالصاً، ومن كانت فيه واحدةٌ منهن كانت فيه خصلةٌ من النفاق حتى يَدَعها: إذا ائتمن خان، وإذا حَدَّث كذب، وإذا عاهد غدر، وإذا خاصم فجر.[1]))

بخاري او مسلم له عبدالله بن عمرو رضی‌الله عنهما اوهغوی له رسول الله ﷺ نه روایت کړیدی چی رسول الله ﷺ وفرمایل :

څلور شیان چی په کوم سړي کی موجود وي هغه خالص منافق دی، اوکه یوپه کې موجود دي نوداد منافقت یوخصلت اوعادت دی ترڅو چې پرې نږدي.

څلور خصلتونه دادي :

کله چې امانت ورته وسپارل شي نوپه هغه کې خیانت کوي، کله چې خبرې کوي نودروغ وایي، کله چې وعده وکړي نو وفا وربانديې نه کوي، اوکله یې چې له چاسره جنګ شي نو کنځلې کوي.

((عن ابی هریرة ﷺ قال : قال رسول الله ﷺ : ((ثلاثةٌ أنا خصمُهم يو القيامة ، رجلٌ أعطي بي ثم غدر، ورجلٌ باعَ حُرّاً ثم أكل ثمنه، ورجل استأجر أجيراً، فاستوفى منه العمل، ولم يوفِّه أجره.[2]))

له ابی هریره ﷺ نه روایت دی هغه وایي چې رسول الله ﷺ وفرمایل :

زه دقیامت په ورځ له دریو کسانو سره جګړه کوم . یو هغه سړی چی زما په نوم لوظ وکړ اوبیایې دوکه وکړه دویم هغه سړی چی ازادسړی یې خرڅ کړ اودهغه مال یې وخوړ دریم هغه سړی چی یو مزدور یي دمزدورۍ لپاره راوستلو اوهغه نه یې خپل پوره کار واخست مګر هغه ته یې پوره مزدوري ورنکړه.

---

[1]ـ رواه البخاري في الايمان : ۱/ ۱۲ ومسلم في الايمان : ۱/ ۷۸

[2]ـ رواه البخاري في البيوع : ۳/ ۴۱

((عـن عبدالله بن عمر رضی الله عنهما قال : قال رسول الله ﷺ: ((إذا جمع الله الأولين والأخرين يوم القيامة، يرفع لكلٍّ غادرٍ لواء، ويقال : هذه غدْرةُ فلان.)) [1]

له عبدالله بن عمرﷺ عنهما نه روايت دی هغه وايي چې رسول الله ﷺ وفرمايل دقيامت په ورځ به الله پاک مخکيني او وروستي ټول خلک راجمع کړي. هرټک او غدار باندې به يو بيرغ اوچتولی شي او وبل کيږي به چی دا دفلان بن فلان ټګي او دوکه ده.

((عـن عـليٍّ بـن أبـي طـالب ﷺ ، عـن رسـول الله ﷺ قـال : ((... ذ مـةُ الـمسـلمين واحـدة، فمـن أخفـر مسلما فعليه لعنةُ الله والـملائكة والناس أجـــمعين ، لايقبلُ الله منه يوم القـيامة صرفاً ولا عدلاً.)) [2]

له علي بن ابی طالب ﷺ نه روايت دی هغه وايي چې رسول الله ﷺ وفرمايل : دټولو مسلمانانو ذمه يوه ده (يعنی که هريومسلمان يوکافر ته ذمه اوامان ورکړي نوداټولو مسلمانانو له طرف نه دی)

پس چاچې دمسلمان ذمه ماته کړه نوپرهغه دالله تعالی ،ملائکو اوټولو خلکو لعنت دی. الله تعالی د قيامت په ورځ دهغه هيڅ قسم ځاني ، مالي، فرضي اونفلي عبادت نه قبلوي .

پس دمسلمانانو امير او هر کس ته پکار دي چې لـه غدر اود ترون لـه ماتولو نه ګلک ځان وساتئ ځکه چې داډيره لويه ګناه ده. اوله دی سره ددی وبال او عذاب په دنياکې هر چاته رسيږي او دا ډير رسواکوونکي دي .

[1]ــ رواه مسلم في الجهاد : ۳/ ۱۳۵۹.

[2]ــ رواه مسلم في الحج ۲/ ۹۹۹ . والبخاري في فضائل المدينة : ۲/ ۲۲۱؟

پای

روی ابوداود عن جابر بن عبدالله رضی الله عنهما عن رسول الله(ص) قال : ((من اعطی عطاءً فوجد فیجزیه فان لم یجد فلیثن به فمن اثنی به فقد شکره ومن کمه فقد کفره)) [1]

ترجمه : چاته چی تحفه ورکړی شي اوهغه طاقت لري نو دهغه بدله دی ورکړي او که دبدلی وس نه لري نو دعا دی ورته وکړي ، څوک چی دعاورته وکړي یو شکر یه یې اداکړه اوچې دعاهم ورته ونه کړي نو هغه ناشکري وکړه .

اوپه بل روایت کې داسې انداظ راغلي دي : ((من اصطنع إلیکم معروفا فجاوزوه فإن عجزتُم عن مجازاته فادعوا له حتی تعلموا أن قد شکرت فان الله شاکرٌ یحب الشاکرین))

ترجمه : چاچی له تاسی سره څه نیکي وکړه نو دهغه بدله ورکړئ که دبدلی له ورکولو نه عاجز وئ نو دومره دعاورته وکړئ چی پدی مویقین وشي چې دهغه شکریه مو اداکړه ځکه چی الله تعالی قدردان دی او قدر دان خلک خوښوي .

په هر مسلمان دالازم دي چې دالله تعالی ورکړي نعمتونه ورباندی ولیدل شي اوددې نعمتونو چې څوک سبب جوړشوی وي دهغه شکریه اداکړي ، او څوک چې دالله تعالی په لاره کې خپل ځان قربانوي هغه لپاره ښی ډیری دعاګانې وکړي ترڅو خپل کمزوري سره سره له هغوی سره ځان یوځای کړي ، په مال او ځان سره دوی پسې له اقتداء نه په پاتې کیدو کې خپل کامل عجز او بې همتي ګواه کړي .

پرمسلمان لازم دی چې پدې خبره یقین وکړي چې که چېرته الله تعالی دغه صحابه کرام اوتابعین اوددی په لاره تلونکي غازیان او مجاهدین نه وای پیداکړي چې ددین

[1] ـ رواه ابو داؤد فی الادب : ۵/ ۱۵۸ ، والحدیث حسن.

مرستندوی ، حامي او د اسلام اتلان وو ، دتوري او دګذار سري وو ، دشرق او دغرب فاتحان وو ، قوي لښکرې او ډلې او لوی قافلې يې منظم کړې وی ، او دوی چې څومره خزانې خرچ کړې وې دقوي او دماتوونکو لښکر د دفاع او مقابله يې کړې ده ، تردې چې له اسلامي ملت نه يې مرتدان وشړل ، دفارس او روم بادشاهان يې له تختونو نه راښکته او غلبه پرې حاصله کړه ، دهغوی له جسمونو نه يې دعزت او شرف جامې وويستلې ، له سرونو نه يې شاهي تاجونه لرې کړل ، دخپلو چړو په څوکو، ژبو غاښونو او غشو سره دهغوی دوينو څڅل ورته خوند ورکړ ، دهغوی انسانان او حيوانات يې ټکړې ټکړې کړل ، ټول مال او هال يې نيست اونابود کړ ، دهغوی پاتې شوې لوی لوی ډلې يې چې په زرګونه وو کم کړل ، د هغوی شان او شوکت يې ذليل ، رسوا او له خاورو سره خاورې کړ، دهغوی پر ټينګو کلاګانو او ښارونو باندی منجنيق وورول او سنګ باران يې کړل ، ان تردی چې دهغوی ناشونې کار يې ممکن بلکې حتمي او لازمې وګرځاو .

که چېرته ددغو خلکوجهاد او کوښښ نه وای نو مونږ به چېرته هم ددوی دنعمتونو په مزو او خوشحالو کې نه وو اوسيدلي کوم چې يې پخپلو همتونو او زيارونو سره مونږ ته تيارکړيدي ، اونه به مود ددی دجدو جهد او دقربانيو په سوری کې په آرام او سکون سره ژوند تير کړی و. تر دی چې مونږددنياوي ګټو په مينه کې دهغوی کوښښونه او قرباني هير کړل او د معاندينو له مقابلې نه مو غفلت وکړ، دنيزو او دتورو په وسيله چې هغوی راته دمرګ دجام څکلو کوم درس او تعليم راکړی و دهغه نه مو بې پرواهي وکړه او ځانوته مو راحت او آرام خوښ کړ ، کوم اطاعت او تابعداري چې پرمونږ لازم و هغه مو پريښود او مال او اسباب مو خوښ کړل ، ځانونه مو په فاني او زائليدونکي ځايونو او ملکرو باندی دوکه کړل ، دنياته مو داسې ميلان وکړ لکه تږی سړی چی سراب (شګوګل) ته ميلان کوي ـ ددنيا ددوکې په کور کې دهغه چاپشان واوسيدو چې ګويا لدينه هيڅ کوچيدل او ورتګ نشته ، له جهاد نه مو مخ واړاو څکه چې دجهاد هيڅ داعي او بلونکې نشته ، دقوت له اوچتې مرتبې نه دسستيا اودتنبلۍ ټيټې مرتبې نه ورسيدو څکه چې هيڅوک نه دغزا او جهاد نوم اخلي او نه ورته تيزول او هڅول کوي دجهاد نوې او ښايسته جامې دامن

اوسلامتي په وجه زري ، تر او تازه ځانګي يې دذلت او خواهشاتو په وجه مړاوې او وچې شوې. دعزت او شرف په اسمان کې دجهاداوچت او ځليدونکي ستورى راپريوته نوم او نشان يې داسې محوه او ختم شو ګويا چې له دينه وړاندې پدې نوم سره هيڅ شي موجودنه و .

نو ځکه هغه قوي او مضبوط دين کمزوى ، او دمسلمانانو محکم او مضبوط ستن سست شو .دى حدته ورسيدو چې دشمن مو په وچه او سمندر کې هرخواته تختوي ، په پټه او ښکاره مو داسې اوچتوي لکه چې مرغۍ دانه اوچتوي ، په مرکزونو او اطرافو کې مو په ډله ييزه او ځانګړي شکل سره نيسي مګر بياهم زمونږ په زړونو کې کوم حرکت او خوځښت نه پيداکيږي ، ګويا چې دوى په حقه دي او مونږ په ناحقه !!

اى ګرانه وروره! پرمونږ چې داکوم فسادونه اوبد حالتونه راغلي دي ، له کمال نه وروسته چې ته زمونږ کوم نقصان او زوال ګورې دا ټا اشنامه ګڼه ځکه چې مونږ ددين لوى او عظيم شعار پريښې دى او دمشرکانو او کافرانو په مقابل کې چې مونږ کوم فرض او مسئوليت درلودلو هغه ته مو شاګړى ده . دکورونو او بنګلو جوړولو ته مو مخه کړى ، ددنيا هره بدي او ناروا مو خوښه کړى ، زمونږ په زړونو کې چيرته هم دجهاد نوم نشته ، داوږدو اوږدو اميدونو او دمالونو دراجمع کولو له مصروفيت او کفر نه فرصت نه مومو، مونږ چې له کومو حالاتو سره لاس او ګريوان يو له بيان نه يې نه بيانول غوره دي .

الله تعالى چې چاته هدايت وکړي هغه هدايت موندونکې دى او چې څوک ګمراه او بې لارې کړي هغوى لپاره دالله نه پرته هيڅوک دوست او مرستندوى نشته .

يا الله! مونږ ستا دربارته له خپل ذلت او عاجزي سره راغلي يو ، خپل عجز او محتاجي ستاپه جناب کې پيش کوو . ستامدد او نصرت ته مو داحتياج اوبى کسى لاسونه اوږده کړيدي ، ستاپه ګاونډ او حرم کې ولاړيو ، ته زمونږ په ټولو رازونو باندى خبر دار يې ....

ياربه ! زمونږ دزړونو اوطبيعتونو دغه اتحاد او اجتماع مونږ ته په شړلو او لرې کولو سره مه واپس کوئ ، زمونږ دګوتودغه ليکل دقيامت په ورځ زمونږ په خلاف

ګواه مه جوړوئ ، داسې شهادت موږ ته نصيب کړئ چې تاته دقرب اوچتې مرتبې حاصل کړو ، ای الله ! مخونه مو په هغه ورځ سپین کړه چې په کومه ورځ ستاپه وړاندی ډیر مخونه تور او ډیر مخونه سپین وګرځي ، بیشکه ته دلوی احسان او دعام فضل اوکرم خاوند یې ، نشته ګرځیدل له ګناه نه ، او نشته طاقت په طاعت مګر ستاپه توفیق باندی !

یا الله ! خپل غوره او بشپړ رحمتونه زمونږ په سردار او په خپل هغه حبيب محمدصلی الله علیه وسلم باندی ښکته کړه چې پخپل کوښښ او قرباني سره یې دشرک توری تیارې ختمې کړی او باطل قومونه یی پخپل جهاد اوقوت سره وویرولې دهغه صلی الله علیه وسلم اهل بیتو او بهترینو بهادرو ملګروباندی هم خپل رحمت ترهغه ښکته کړه ترکوم وخت پورې چې دګردونو په تیارو کې توري او وسلې پړقيږي ، اودلويو لښکرو په مقابله او دفاع کې دوړاندې کیدونکو ډلو او اسونو پښې زمکه پایمالوي .

وسلم تسليما كثيراً دائماً ابداً !! والحمد لله رب العاليمن .

فهرست

عنوان | مخ

عنوان	مخ

عنوان	مخ

عنوان	مخ

عنوان	مخ

عنوان | مخ